ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • VENDREDI 1 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7258 30e ANNEE

խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2669

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ

Սկսինք մեր գաղութէն :

Ոչ մէկ նորութիւն, դժբախտաբար :

Օրը օրին արձանագրած ենք շարք մը բացասական երեւոյթներ : Թուլութեան, թմրութեան ախտանշաններ :

Նոյն ժողոյն, միօրինակ սովորամոլութիւնը հանրային կեանքի մէջ : Ոչ մէկ յուսատու ձեռնարկ :

Իւրաքանչիւր շրջան ինքն իր մէջ կը տապլտի առանց մասնաւոր ճիգ մը փորձելու :

Հայաշատ կեդրոններ կան ուր գիւղի մը չափ ալ աշխատանք չեն կատարեր :

Ամբողջ բազմութիւններ կը խուսափին հանրային գործունէութեան ճակատներէն, ամէն հոգ ձգելով սակաւաթիւ « ընտրեալներու » վրայ :

Համատարած անտարբերութեան մէջ, այլազան Միութեանց պարբերական ձեռնարկներն են որ քիչ-շատ շարժում կը ստեղծեն :

Բայց, ուշադրութի՛ւն, այդ ձեռնարկներուն հետեւորդներն ալ կը նուազին, մէկ տարիէն միւսը :

Երեսուն տարի վերջը, թերեւս հարիւրին երեսուն ալ չեն կազմեր անոնք որ կը հետեւին ազգային կեանքի ելեւէջներուն :

Մնացեալը, հարիւրին եօթանասուն կամ վաթսուն, տեսակ մը անշարժ դրամագլուխ է : Թերեւս պահեստի ուժ, բայց առայժմ անօգուտ :

Յարաճուն վաստակի եւ վայելքի տենչն ալ բաւական լայն խրամատ մը բացած է երէկուան եւ այսօրուան միջեւ :

Հարստութիւններ կը դիզուին եւ կը հալին մէկ օրէն միւսը :

Նշանաւոր անծանօթներ յանկարծ խըճիթէ մը կը բարձրանան դղեակ մը, որ յաճախ կը դառնայ դամբարան, ազգային տեսակէտով :

Երբեք այսքան շուտ եւ այսքան լայն բացուած չէին աչքերը, աշխարհի հրապոյրներուն եւ փորձութեանց առջեւ :

Ոչ ալ այսքան զարգացած էր առեւտրական, փինիկեան ջիղը :

Լեռներ եւ ձորեր կտրեցինք արեւելքէն արեւմուտք : Ընդարձակ նուաճումներ կատարեցինք ամէն ճակատի վրայ : Եւ տակաւին ընդունակ ենք աւելին կատարելու :

Միայն մէկ ճակատի վրայ կը նմանինք այն աշակերտներուն որոնք տարիներով դասարան չեն փոխած : Կամ այնպիսի ժառանգորդներու որոնք եղածը կը մաշեցնեն, առանց տեղը բան մը դնելու :

Ամենամեծ վտանգն է այս մեր գաղութին, ինչպէս արեւմտեան Եւրոպայի միւս տարագիր բազմութեանց համար :

Վտանգ մը որ կատարեալ աղէտ մը պիտի յանգի ուշ-կանուխ, եթէ կարելին եւ անկարելին չփորձենք, յանուն ինքնապաշտպանութեան :

Բառին բուն իմաստով, ճշմարիտ ցնցումի մը կը կարօտինք :

Այո՛, մտքի, սրտի եւ ջիղերու շարժ մը, ժաժք մը :

Ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ :

Երիտասարդութեան գործն է այս :

Դժբախտաբար, ամէնէն առաջ երիտասարդութիւնը կը կարօտի այդ փրկարար ցնցումին, իր ճամբան գտնելու համար :

Ան տակաւին չէ վառած իր ճրագը, այս ափերուն վրայ, եւ օրը իրիկուն կ'ընէ վէգ խաղալով օտար ածուներու մէջ :

Բազմաթիւ միջոցներ կը փորձուին, տարիներէ ի վեր, դարձի բերելու համար նորահասները : Այստեղ եւ ամէն տեղ :

Բայց, մխիթարական չէ արդիւնքը : Եւ հարկադրուած ենք նոր ելքեր փնտռել :

... Գաղութին վիճակը պիտի պատկերացնէինք, տարեգլուխի առթիւ : Բայց տողերը լեցուեցան մռայլ խորհրդածութիւններով :

Շ.

1954

Նոր տարուան առթիւ ՅԱՌԱՋ լաւագոյն օրեր կը մաղթէ իր բոլոր բաժանորդներուն, ընթերցողներուն եւ ընկերներուն :

Միեւնոյն ատեն շնորհակալութիւն այն բարեկամներուն որոնք փութացած էին շնորհաւորական նամակներ եւ բարեմաղթութիւններ ուղղել Ամանորի առթիւ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՃԱՌԸ

« ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ »

Հանրապետութեան նախագահը, Պ. Վէնսան Օրիոլ, որուն եօթնամեայ շրջանը կը վերջանայ յունուար 17ին, իր հրաժեշտի ճառը խօսեցաւ Դշ. գիշեր, սրտառուչ կոչ մը ուղղելով ժողովուրդին :

Ահաւասիկ հիմնական մասերը .—

Իմ առաջին մաղթանքս այն է որ բարեփոխուին մեր քաղաքական եւ ընկերային սովորութիւնները : Այն բարձր պաշտօնը զոր կը ձգեմ Պ. Ռընէ Քոթի լաւագոյնս պիտի կատարէ : Ես շատոնց գիտեմ իր հոգեկան ազնուութիւնը, իր բարեխղճութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը : Կը խնդրեմ որ անոր շուրջը համախմբուիք եւ ձեր խանդակաթ վստահութիւնը կեդրոնացնէք իր վրայ, որպէսզի կարենայ կատարել իր ծանր պարտականութիւնը : Հանրապետութեան շարունակումը եւ Ֆրանսայի յարատեւութիւնը կը պահանջեն քաղաքացիական ներդաշնակութիւն, ուստի իմ առաջին մաղթանքս այն է որ լռեն չարաղէտ կիրքերը եւ ատելութիւնները,— այն ատելութիւնները որոնց նենգ պոռթկումները կրեցի լռութեամբ, իմ բարձր պաշտօնիս հարկադրանքով. այն ատելութիւնները որոնք երկիրը կը պառակտեն ճիշդ այն պահուն ուր բոլորս պարտաւոր ենք ձեռք ձեռքի տալ, շարունակելու համար մեր վերելքը եւ խտացնել ուժ մը, վճռական ողի մը ցուցնելու համար մեր բարեկամներուն թէ հակառակորդներուն :

« Միասին գլուխ հանենք այն ազգային հաշտութիւնը որուն ճամբան ցոյց տուի իմ յորդորներով եւ ինծի տրամադրուած բարեգթութեան իրաւասութեամբ : Մեծ ողբերգութիւններէն ետք, ազգը պարտաւոր է սթափիլ, իր ուժը վերահաստատելու եւ նոր ողբերգութիւններէ խուսափելու համար : Կը մաղթեմ որ Ֆրանսայի քաղաքականութեան պատասխանատուները ըլլան վճռական՝ վերահաստատելու համար պետութեան հեղինակութիւնը շահերու եւ աւատական դրութեանց մեծ խմբակցութիւններու դրոհին դէմ : Այս հաշտութիւնը պէտք է հաստատուի ընկերային արդարութեամբ : Ազգին տնտեսական մեծ առաջնորդները, ճարտարագործական, հողագործական, առեւտրական ձեռնարկներու վարիչները պէտք է ըմբռնեն թէ կարելի չէ ոմանց բարգաւաճումը հիմնել ուրիշներու թշուառութեան վրայ, առանց ըմբոստութեան եւ խռովութեան վիճակ մը ստեղծելու, կարելի չէ մերժել աշխատանքին արժանավայել դիրքը եւ օրինաւոր բաժինը հարստութեանց արտադրութեան մէջ եւ ընկերային բարեկարգութիւնը ապահովել անարդարութեամբ եւ անհաւասարութեամբ :

« Կը յուսամ թէ այս Նոր տարին խաղաղութիւն պիտի բերէ Հնդկաչինի մէջ ուր եօթը տարիէ ի վեր Ֆրանսական Միութեան զինուորները ,որոնց կ'ուղղեմ ամենաջերմ խանդաղատանքս եւ երախտագէտ մաղթանքներս, կը կռուին միութիւն եւ անկախութիւն ,ապահովութիւն եւ ազատութիւն պարգեւելու համար ընկերակից պետութեանց եւ մեր բարեկամներուն : Կը մաղթեմ որ ամրապնդուի խաղաղութիւնը ազգերու միջեւ որոնց միտքը կը տանջուի արդիական պատերազմի ոչնչացման սպառնալիքներէն եւ որոնք ընկճուած են սպառազինութեանց ծանրութեան տակ : Երանի թէ վերջապէս լսուի այն կոչը զոր ուղղեցի երեք տարի առաջ, Ազգաժողովին մէջ, երանի թէ այն պետական վարիչները որոնց ափին մէջ են միլիոնաւոր մարդոց կեանքը եւ բարօրութիւնը կարենան փարատել իրենց վախերը, քով քովի գան եւ սրտաբաց քննեն այն դժուարութիւնները որոնք կը ջլատեն աշխարհը. երանի թէ կարենան սպառազինութեանց եւ երկիւղին տեղ հաստատել ստեղծագործ գործակցութիւն մը հարստութեան, վստահութեան եւ բարօրութեան » :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ

Պ. Լանիէլ յայտարարեց թէ դահլիճին հրաժարականը յանձնած է Հանրապետութեան երկու նախագահներուն, Պ. Պ. Վէնսան Օրիոլի եւ Ռընէ Քոթիի : Յետոյ աւելցուց թէ այս հրաժարականը պաշտօնական պիտի դառնայ ելմտացոյցին քուէարկութենէն վերջ, յունուար 4ին :

Վարչապետը հարկ դատած է այս պարագան յայտնել երկու շաբաթ առաջ, որպէսզի նորընտիր նախագահը դժուարութեան չմատնուի, Պերլինի յառաջիկայ ժողովին առեն : Այս առթիւ քանի մը ենթադրութիւններ կ'ըլլան.— Երկու նախագահները կամ պիտի ընդունին հրաժարականը, այժմէն քննելով նոր դահլիճին կազմութեան խնդիրը եւ կամ պիտի մերժեն, ինչ որ աւելի հաւանական է, եւ Պ. Լանիէլ պիտի հարկադրուի վստահութեան քուէ պահանջել : Այն ատեն խորհրդարանը արտակարգ նիստի պիտի հրաւիրուի, լսելու համար կառավարութեան յայտարարութիւնը ընդհանուր քաղաքականութեան մասին : Այս առթիւ կատարուած վիճաբանութենէն կախում ունի դահլիճին ճակատագիրը :

Նոր նախագահը այժմէն չփում հաստատած է Ազգ. Ժողովի զանազան խմբակցութեան հետ, կացութիւնը քննելու համար : Արդէն իսկ խօսած է կարգ մը կուսակցապետներու հետ : Առջի օր անակնկալ մը եւս տեղի ունեցաւ.— Կրթական նախարարը, Պ. Անտրէ Մարի, նախարարական ժողովէն դուրս ելաւ, ըսելով թէ պիտի հրաժարի : Յետոյ վերադարձաւ, յետաձգելով իր վերջնական որոշումը : Նախարարը կը բողոքէ կրթական վարկերու անբաւականութեան դէմ :

ՈՒՐԻՇ ՆԵՐՔԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

1953ի նախարարական վերջին խորհուրդը՝ նախագահութեամբ Պ. Վէնսան Օրիոլի, տեղի ունեցաւ Դեկտ. 30ին : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն էին Հնդկաչինի պատերազմը, Զորսերու ժողովը՝ Յունուար 25ին, կրթական նախարարութեան վարկերը եւն. :

Պատերազմի մասին զեկուցում տալով, Պ. Փոլ Ռեյնօ բացատրեց թէ չափազանցուած է կացութեան ծանրութիւնը եւ թէ ըմբոստներուն վերջին արշաւանքը անակնկալ մը չէր : Յունուար 25ի ժողովին առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդեց Պ. Ժ. Պիտօ, հաստատելով թէ ընդունած են որոշեալ թուականը :

× Առջի օր բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, ուսանողական ցոյցին առթիւ կատարուած խտութեանց դէմ : Բազմաթիւ երեսփոխաններ խօսք առնելով քննադատեցին ոստիկանութեան արարքները : Ընկերվարական երեսփոխան մը, Տիւթրլօ, ծանր բառեր գործածեց այս առթիւ, «բիրտ բարքեր, բռնութիւն» եւայլն կոչելով գործուած խտութիւնները : Եւ հարցուց.— « Ո՞վ է պատասխանատուն այս յարձակման՝ 16–18 տարեկան երիտասարդներու վրայ : Ի՞նչ պատիժներ տնօրինեցիք պատասխանատուներուն դէմ, Պ. Նախարար : Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած էք որպէսզի չկրկնուին այսպիսի դէպքեր որոնք այնքան աղիտաբեր են մեր համբաւին համար : Հայրեր եւ մայրեր կը գրեն ինծի. — « Ի՞նչ կը մտածէք ընել որպէսզի չծեծեն մեր տղաքը» : Հարցումը ձեզի կը վերադարձնեմ, Պ. Նախարար» :

Ուրիշներ նոյնքան ծանր մեղադրանքներ ուղղեցին : Ներքին Նախարարը բացատրեց անցուդարձը, բայց ժողովը միաձայնութեամբ (621 քուէ) բանաձեւ մը քուէարկեց, դատապարտելով գործուած խտութիւնները եւ պատիժ պահանջելով պատասխանատուներուն համար :

× Վերջին լուրերու համաձայն, երկու բանակները այժմ դէմ դիմաց կը գտնուին Հնդկաչինի մէջ, երկու ճակատներու վրայ,— Տիէն Պիէն եւ Սենօ, մէկը միւսէն վեց հարիւր քիլոմեթր հեռու : Մեծ ճակատամարտի մը կը սպասուի :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՁԱՅՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ »

Երիտասարդ Ֆրանսացի մը, բանաստեղծ Լիւք – Անտրէ Մարսէլ, պատահաբար ծանօթանալով «Նարեկ»ին, կը սուզի անոր անդնդային խորութեանց մէջ, եւ կը փորձէ հատուածներ թարգմանել :

Յետոյ պրպտումներ կը կատարէ մեր ժողովրդական բանահիւսութեան ածուներուն մէջ, եւ նոյնպէս հատընտիր կտորներ կը վերածէ ֆրանսերէնի :

— Կարելի՞ է թարգմանել առանց հայերէն գիտնալու, հարցուցին թերահաւատներ :

Մէջտեղն է պատասխանը,— թանկագին հատոր մը, շքեղ տպագրութեամբ,— Grégoire de Narek et l'Ancienne Poésie Arménienne (Տպ. «Արաքս») :

Հեղինակաւոր բանասէր մը, Միհրդատ Թիրեաքեան, ծայր աստիճան բծախնդիր, ջերմապէս գնահատեց կատարուած աշխատանքը, Անդլանտեանի միւս ափէն :

Ուրիշներ ալ իրենց սքանչացումը յայտնեցին, փաստացի վկայութիւններով :

Ի ծնէ բանաստեղծ մը միայն պիտի կրնար ըմբռնել ուրիշ բանաստեղծի մը հոգին, հոգի տալով ամէնէն խրթին բառերուն :

Եւ ահաւասիկ մէջտեղն է հատորը,— ստեղծագործութիւն մը՝ ինքն իր մէջ :

Երբ առաջին նմոյշները հրատարակուեցան Cahiers du Sud ի մէջ (1950 թիւ 299 եւ 1951 թիւ 309) երկու թիւերն ալ սպառեցան, ինչպէս կը հաստատէ հրատարակիչը ինք, Պ. Ժ. Պալառ :

Հիմա որ ձեռքի տակ ունինք հատորը, յիշեցնէ՞նք թէ ձեր տարրական պարտականութիւնն է տարածել եւ սպառել զայն օր առաջ : Նոյն իսկ նմբայ բանալ նոր տպագրութեան, յաւելեալ եւ ճոխացեալ :

Գրքին հրատարակիչները նախապէս ծրագրած էին փառաւոր մատեան մը նուիրել Հայկական Մշակոյթին, ինչպէս բրած էին Յունաստանի, Հրէաստանի եւ ուրիշներու համար :

Ծրագիրը չիրականացաւ, մեր իսկ անհոգութեան հետեւանքով :

Բայց ահաւասիկ առաջին փունջ մը որ պատիւ կը բերէ թէ բովանդակութեամբ եւ թէ արդիական տպագրութեամբ :

Տէր եղէք ձեր փառքերուն եւ գանձերուն, զանոնք ծանօթացնելով ոչ միայն օտարին, այլեւ ձեր իսկ ֆրանսախօս հարազատներուն :

Ահաւասիկ առիթ մը եւս, որպէսզի ձեր զաւակները սորվին բարձր բռնել իրենց գլուխը :

ՎԱՀԷ

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1953ԻՆ

●

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Անցեալ տարուան վրայ մեծ փոփոխութիւններ չարձանագրեցինք։ Պատկերը գրեթէ նոյնն է։

Արձանագրենք համառօտակի ։

Անցեալ տարուան մեր տեսութեան մէջ ըսեր էինք թէ, «մեր գաղութին թիւը իր շրջաններով 7էն 8 հազարի կը հասնի» ։ Անստոյգ եւ ենթադրական թիւ մըն է այս եւ կը գործածենք տասնեակ տարիներէ ի վեր։ Ոչ մէկ ձեռնարկ եթէ ոչ լման մարդահամար մը՝ գոնէ որոշ թիւեր արձանագրելու համար։ Հայրենակցականներն ու Ազգ. մարմինները այս ուղղութեամբ ոչ մէկ աշխատանք կատարած են։ Այս տարի երբ Ազգ. Միութիւնը եկեղեցիի մը շինութեան համար մասնաւոր յանձնախումբեր կազմած տունէ – տուն կը պտըտէր, հանգանակութեան համար, լաւագոյն պատեհութիւնն էր եղածն ու չեղածը արձանագրելու եւ հաւանաբար լաւագոյն արդիւնքի մը հասնէին, ու մենք ալ ձեռքի տակ կ'ունենայինք որոշ թիւ մը ։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ տագնապը կը շարունակուի քիչ մը ամէն տեղ, բայց մասնաւորապէս առեւտուրի եւ մանր արհեստաւորներու վրայ։ Օրը օրին, իրարու ետեւէ կը բացուին փարթամ առեւտրական տուներ բոլոր ճիւղերու մէջ հետզհետէ մարելով փոքր ճրագները։ Գործի պակաս, վաստակի պակաս, ապրուստի սղութիւն, ահա այս օրերու պատկերը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ.— Այս տարի ,դարձեալ, մեր գաղութը կարեւոր յաջողութիւններ չարձանագրեց։ Ազգ. Միութեան միակ գործը եւ մտահոգութիւնը եղաւ եկեղեցիի համար գնուած թիղ մը հողին վրայ Ազգ. տան հիմերը դնել, պատերը բարձրացնել, բայց... Մինչեւ այսօր (երկու տարի վերջ) տակաւին հողը կը մնայ թափուր։ Ըսել չեմ ուզեր թէ Ազգ. Միութիւնը այդ ուղղութեամբ աշխատանք չկատարեց։ Ընդհակառակն, ամէն ճիգ փորձեց, ամէն դուռ զարկաւ, բայց, ցարդ չստացաւ սպասուած արդիւնքը ։

Քանի մը ամիս առաջ, Եւրոպայի կաթող. պատուիրակը կարգաց կաթող. կոնդակը որ կը յորդորէր ամէն գնով շինել եկեղեցին։ Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան ալ հայրենաշունչ քարոզով մը կրկնեց կաթողիկոսին յորդորները, թելադրելով որ «Լիոնահայ գաղութը դուրսէն շատ բան չսպասէ, այլ ինքն իր ձեռքով ու զոհողութիւններովը շինէ Աստուծոյ եւ Ազգին տունը»։

Դեռ անցեալ Նոյեմբեր 29ին, քաղաքիս ամէնափարթամ ճաշարաններէն մէկուն մէջ ճաշ մը տրուեցաւ, ի պատիւ կաթող. պատուիրակին։ Այս առթիւ ալ սպասուած արդիւնքը չգոյացաւ ։

Ազգ. Միութեան անդամները տունէ տուն պտտեցան ։

Եւ սակայն շատեր, մասնաւորապէս ունեւորներէն (բացառութիւնները յարգելի են) խուսափած էին այս ձեռնարկէն ։

Ազգ. Միութիւնը, սակայն, ինչպէս կ'երեւի միտքը դրած է անպայման տեղ մը հասցնել այս կարեւոր գործը։ Թէեւ նախատեսուած գումարին քառորդն իսկ չունին պատրաստ, բայց շատ լաւատես կ'երեւան ։ Հողը գնուած պատրաստ է ինչ որ լաւ գրաւական մըն է։ Ճաշին առթիւ, որուն ներկայ եղած էին 120 հոգի, հանգանակուած է մօտ մէկուկէս միլիոն ֆր., կան նաեւ հաստատ խոստումներ աջէն ու ձախէն ։ Ազգ. Միութիւնը նախապատրաստական աշխատանքներ կը կատարէ եւ կը յուսայ կարգ մը մեծ ձեռնարկներով (վիճակախաղ, պարահանդէս եւն.) որոշ արդիւնք ձեռք բերել։ Կազմուած է Տիկնանց միութիւն մը որ պիտի կատարէ զանազան ձեռնարկներ բոլորն ալ ի նպաստ եկեղեցիին։ Կազմուած է նաեւ «Երիտասարդաց միութիւն» մը որ պիտի զբաղի մշակութային, գրական մարզական եւ այլ ձեռնարկներով ։

Համաձայն Ազգ. Միութեան պատասխանատու անձերու հաւաստիքներուն, յառաջիկայ մայիս ամսուն շէնքին հիմնարկէքը պիտի կատարուի ։

Սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք ։

ԿՐԹԱԿԱՆ.— Պատկերը մխիթարական չէ։ Եօթը – ութ հազարնոց գաղութին մէջ, հարիւր – հարիւրյիսուն աշակերտ ։ (Երեք դպրոցներու մէջ, կաթողիկէ, բողոքական, լուսաւորչական եւն.)։

Հինգշաբթի եւ կիրակի առաւօտները մէկ քանի ժամ դաս։ Ահա բոլորը ։ Անցեալ տարի Ազգ. Միութիւնը փորձեց կարգ մը արուարձաններու մէջ դպրոցներ հաստատել։ Տեղ – տեղ գործի ալ ձեռնարկեցին, բայց, այդ բոլորը երկար կեանք չունեցան ։

Ազգ. Միութեան «Հայկազեան» դպրոցը ունի յիսունէն վաթսուն աշակերտ։ Ուսուցչուհին՝ Օր. Ընծայ Ստեփանեան գործակից ունենալով Տիկին Պէրպէրեանը, կարելին կը փորձէ աւելին տալու համար։ Իրապէս գնահատելի է իրենց ճիգն եւ աշխատանքը ։

Այս բոլորէն դուրս՝ կայ Հ.Յ.Դ. «Նոր Սերունդի» գիշերային դասընթացքները աւելի չափահասներու համար։ Եւ այսքան։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ.— Այս տարուան ընթացքին իբրեւ հանրային գործունէութիւն, ունեցանք քանի մը խնջոյքներ եւ դաշտահանդէսներ։ Թատերական կեանքը ամբողջովին չքացած է։ Աչքի զարնող որեւէ ձեռնարկ չտեսանք բացի Տիկին Նազաշեանի (Մարսէյլէն) երգահանդէսէն դժբախտաբար պէտք եղածին պէս չքաջալերուեցաւ ։

Ունէինք «Ուսանողական Միութիւն» որ բաւականին շունչ սպառեց, գովելի երեկոյթներ սարքեց, բայց Արեւելքցիները գացին եւ ամէն բան իրենց հետը տարին։ Մնացողներէն ձայն ծուն չելլեր...

ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Եթէ անուններու նայինք, շատ միութիւններ ունինք, բայց իրականին մէջ սահմանափակ է անոնց թիւը։Հրապարակի վրայ պարբերաբար կ'երեւան, Հ.Մ.Ը.Մ.ը, Համաչարսանճագը, Համախարբերդցիականը,Դատէմի Ուսումնասիրացը, Հաւաը։ Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչ, Աղքատախնամ։ Այս բոլորը —մասնաւորապէս Հայրենակցականները իրենց շրջանակին մէջ բաւական գովելի աշխատանք կը կատարեն, ծերերու, չքաւորներու, հիւանդներու օգնել, զանազան դժուարութեանց մատնուած հայրենակիցներու այս ու այն ձեւով օգտակար հանդիսանալ։ Գովելի են Աղքատախնամին ճիգերը։ Այս միութիւնը իրական բարիք մըն է մեր չքաւոր հայրենակիցներուն համար։ Իւրաքանչիւր կարօտ հայրենակից կը ստանայ որոշ ամսական մը։ Տօնական օրերու առիթով ծրարներ եւ ձմրան համար որոշ քանակութեամբ ածուխ։ Կապոյտ Խաչի ձեռնարկները արդէն օր օրին կ'արձանագրուին «Յառաջ»ի մէջ։ Հիւանդներու այցելութիւն, կրթական ձեռնարկներու նիւթական օժանդակութիւն, «Մանուկներու Օր», օդափոխութեան կայան, եւայլն ։

Գալով կուսակցութեանց, բացի Դաշնակցութենէն մնացածներու ձայնը չենք լսեր ։ Այս տարուան ընթացքին որեւէ ձեռնարկի չհանդիպեցանք։ «Ֆրանքեւհայկական միութիւն» մը կայ որ երբեմն ռուսական շարժանկարներու մէջ մէկ – երկու հայկական պատկեր դրած մեզի կը հրամցնեն իբրեւ «Հայրենի արտադրութիւն», բայց ոչ մէկը գիտէ թէ այս կեղծիքի ասպետները ո՞ր կուսակցութիւնը կը ներկայացնեն ։

Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը բացի իր աւանդական տօնակատարութիւններէն —«Մայիս 28»ը, Հ.Յ.Դ. Օր, Խանասոր» Փետրուար 18 եւն.— շարք մը այլ ձեռնարկներով աշխատեցաւ միշտ վառ պահել ազգային ոգին եւ հայրենիքի սէրը ։

Զմոռնամ յիշել թէ տարուան ընթացքին բազմաթիւ կորուստներ ունեցանք։ Կորուստներ՝ որոնց մասին տեւեն – տեւեն քանի մը տող «տխրունի» գրուեցաւ, ուրիշներ՝ մոռացութեան տրուեցան եւ այդպէս ալ գնաց։ Ցիշեցնէ՞ միւս ահաւոր կորուստը.— հակառակ բոլոր ճիգերուն, նոր սերունդը արընթաց կը յառաջդիմէ դէպի ուծածում։ Հայրենիքը երթալով հեռացաւ մեզմէ ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ

●

ԽՄԲ.— Յունուար 3ին Գահիրէ, *Յուսաբեր* թատերասրահին մէջ հայկական մեծ համերգ մը սարքուած է ,ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Բարսեղ Կանաչեանի։ Այս առթիւ *Յուսաբեր* փառաբանելով *Հայ Երգի Օրը*, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (26 Դեկտ.).—

... 1952 Նոյեմբեր 16ին, այստեղ՝ Գահիրէի մէջ՝ տեղի ունեցաւ հայկական համերգ մը, շնորհալի երգահան ու խմբավար Կարպիս Ափրիկեանի ղեկավարութեամբ ։

Համերգին ներկայ էր նաեւ Եգիպտոսի սպայակոյտին պետը, որ, ի լուր «Կալի երգ»ին, յայտարարեց. — «Ինչո՞ւ ձեր գանձերը թաղուն կը պահէք։ Եգիպտոս շատ բան ունի ձեզմէ սորվելիք»։

Ասպնջական այս երկրին եւ բովանդակ արաբական աշխարհի առաջին երգահանն ու երգիչը՝ Ապտէլվահապ ,նոյն համերգին մէջ հայ ժողովրդական երգերը լսած ատեն այնքան ոգեւորուած ու յուզուած էր, որ անդադար կը կրկնէր. « Գեղեցիկ է, գեղեցիկ... ինչ հրաշալի երգ, որքան գեղեցիկ է ...»։

Կոմիտաս վարդապետ, «Գիւղացին եւ Երգը» խորագրով իր մէկ գրութեան մէջ, կը գրէ, ի միջի այլոց.

— « Ժողովուրդը արուեստական երգեցողութիւն ըսուած բանը չի գիտեր։ Իւրաքանչիւր երգ իր տեղին, իր ժամանակին կը ստեղծէ կամ կը սորվի... ։ Տան մէջ նստած ատենը կալի երգ չըսեր, որովհետեւ կալերգը ստեղծելու եւ ըսելու տեղն է կալը »։

Ափսոս, այլեւս ոչ կալ ունինք, ոչ կալատեղի, ոչ ալ Ակն կամ գիւղացի ։

Բայց ունինք կալի երգ ։

Եւ ունինք շնորհիւ ամենայն Հայոց երաժիշտին եւ իր աշակերտներուն։

Այս աշակերտներուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ անկասկած Բարսեղ Կանաչեանը ։

Տան մէջ նստած՝ մենք կը շարունակենք եթէ ոչ ըսել, գոնէ լսել «արուեստական երգեցողութենէ» վեր բան մը, — կալերգ, «Նանոր», «Շուշօ» «Կորանի» եւ ինչ որ կրնար տալ հայ ժողովուրդը, երբ իր տան մէջ էր, իր եղներուն հետ, իր ուխտավայրերուն, եկեղեցիներուն ու վանքերուն քովիկը, իր հայրենի աշխարհին մէջ, խունկ ու աղօթք բուրող իր երգերին տակ ։

Կոմիտաս վարդապետը կ'ապրի դեռ իր աշակերտին մէջ, որ աշակերտ մը չէ հիմա, այլ վարպետ մը ինքն ալ իր կարգին։

Իր արուեստին մէջ Կոմիտասէն բան մը կայ անշուշտ, քանի որ կրած է Վարդապետին ազդեցութիւնը շատ կանուխէն ։ Բայց աւելի արդիական է, աւելի նոր ,

ՀԻՆ ՅՈՒՇ

★

Գերանի մը կողին փակած ծիծեռնակի մը կաւէ բոյնին պէս, ժայռի մը լանջերը դրկած ու անոր կուշտն ի վեր մագլցած էր իմ ծննդավայր քաղաքը։ Արօտատեղիի մը մէջ, դայլի շունչէն վախցած՝ ու իրար սեղմուած ոչխարներու հօտի մը նման էին իր տուները. կողք կողքի։ Մէկուն բակը միւսին տանիքը կ'ըլլար ու երրորդի մը տանիքը՝ չորրորդի մը բակ։ Մէկ խօսքով, ոչ միայն պատեր ու դուռեր իրարու կից ու մօտ էին, այլեւ, տուները երբեմն իրարու շալակ կ'ելլէին։ Հողի պակա՞ս, Աստուած չընէ. ո՞ւր է տեսնուած Թուրքիոյ մէջ նման բան. չէ՞ որ անսահման տարածութեամբ հողեր կը մնան անտէր ու խոպան։ Չէ ,պատճառը պէտք է փնտռել ուրիշ տեղ։ Ուրիշ ուղղութեամբ ։ Տիրող վարչաձեւին եւ տիրող իշխանութեան քաղաքականութեան մէջ։

Քաղաքականութիւն մը՝ որ 20 – 25 տարին անգամ մը, կամ ջարդ մը կը թոյլատրէ եւ կամ՝ կողոպուտ մը կ'արտօնէ։ Ու իմ անուշ ծննդավայրիս հիմնադիր պապերը ու անոնց յաջորդող որդիները, հաւաքական ինքնապաշտպանութեան բնազդէն մղուած, նախ իրար էին եկեր՝ իրար բերելով նաեւ իրենց տուները, եւ յետոյ, մեծ զրկանքներու եւ զոհողութեանց գինով ,գներ զէնք ։

Ու դարձեր էին լեռնցի ։

Ժառանգեր էին լեռներու հպարտութիւնն ու խիզախութիւնը։ Արդէն քաղաքի անունն իսկ կը մատնէր այդ բանը։ Գարահիսար (Սեւ Պարիսպ), սեւ լեռներու խուժոր շղթայով մը շրջապատուած քաղաք։

Այդ քաղաքէն շատ բան կայ մտքիս մէջ մնացած, որովհետեւ, կեանքիս երջանկագոյն օրերը հոն եմ անցուցած։ Ու մտքիս մէջ մնացած այդ շատ մը բաներէն մէկն ալ, մեր լեռներու՝ առատ ձիւնն է։ Մեր քաղաքին ու առհասարակ մեր հայրենիքին մեծագոյն արտադրութիւնը։ Ձիւնը կանուխ կը սկսէր իջնալ հոն. բայց մօտաւորապէս Ս. Սարգսի տօնին ու Նոր տարւոյ նախամուտին էր որ ան կը հասնէր իր լրումին։ Զորերէն վար, խօլ հովերը, ափերով ու դէզերով ձիւն կը բերէին հետերնին ու կը լեցնէին ամէն տեղ։ Իսկ երբ քամին յոգնէր ու օդը պուտ մը մեղմանար, այն ատեն ձիւնի փաթիլները կը խոշորնային ու յոգնած ճերմակ թիթեռնիկներու պէս հանդարտ կ'իջնէին վար ։ Կը ծածկէին ժամուն կարմիր կղմինդրէ գմբէթը (ծիծեռնակները հազարներով բոյն կը դնէին հոն գարնան) զանգակատան փակեղը, բերդը, տուներու կտուրները, դաշտերը, այգիներուն մէջ ճիւղերնին լերկ երկինքին դէմ բացած թթենիներուն արմատները եւ մեր գիշերները, որոնք միակտուր մարմարէ, գորշ ու սպիտակ մարմարէ ձեւուածի պէս կ'ըլլային ։

Աշնան՝ սերմերն ու գարնան՝ ծաղիկներուն գոյները անխռով կը ննջէին ձիւնի թանձր խաւի տակ, ու գոմերու եւ թոնիրներու գաղջութեան յանձնուած մարդիկ կը մտածէին գարունին մասին, որ պիտի գար՝ երբ ձիւնը հալէր ու արեւը իր ճամբան քիչ մը փոխէր ։

Իսկ եթէ մրրիկ ծայր տար մեր լեռներուն մէջ, դուռը ամուր անոր դէմ փակողը կը փախէր ներս։ Այն ատեն մայրս, իր վրդովուած կապոյտ աչքերով կը նայէր պատուհանէն դուրս ոռնացող փոթորիկին ու կ'աղօթէր.

— Տէր, ծովերուն վրայ, լեռներու ցուրտին մէջ եղողներուն դուն ողորմիս, հետերնին ըլլաս, առաջնորդես ...

Աղնուական ի՞նչ կերպասէ էր ձեւուած հայ կինը, որ, այրուրեն չճանչցած, կրնար այսպէս աղօթել ։

Ուրիշ օրինակ կ'ուզէ՞ք։

Ահա՛։

— Մենք կշտացանք, անօթիներուն, խեղճերուն դուն ողորմիս...

Կամ՝

— Տէր, հզօր աջովդ պահէ ամէնուն զաւակը, ու անոնց մէջ ու անոնց հետ՝ իմինս ։

Կաղանդի գիշերը, որքան ալ որ քամին ուժեղ ու ցուրտը խածան ըլլար, մայրս չէր շեղեր աւանդական սովորութենէն։ Ափ մը գարի առած, գլուխը պլլած բուրդէ շալի մը մէջ, աղօթքի կտոր մը ծամծմելով, ծունկերուն հասնող ձիւնը ակօսելով կ'երթար աղբիւրը կաղնդելու ։

— Ես քեզ տամ գարի, դուն ինծի տուր բարի ։

Ու կը բռնէր սափորը հոսուն ու շողշողացող ջուրը դէմ ։

Ո՞վ էր ըսած իրեն թէ նոր տարուան գիշերը, Հայաստանի բոլոր աղբիւրներէն պահիկ մը ոսկի կը հոսի... Կը հաւատա՞յ այդ բանին, չգիտեմ։ Բայց ամէն տարի, ժամը ճիշդ գիշերուան տասներկուքին, երբ հին տարին կը հատնի սպառած մոմի մը պէս ու իր տեղ նորը կուգայ, երբ ծովափեայ քաղաքներու շոգենաւերը սուլել կը սկսին ու դահլիճներու լուսաշող կամարներուն տակ՝ մարդիկ կիներ ու գինիի բաժակներ կը համբուրեն, մայրս աղբիւրի ճամբան կ'ըլլար իր ափ մը գարիով ու ջուրին սափորով։

Ու, հաւատացէք, լման տարին հացը մեր տաշտէն ու կրակը՝ մեր օճախէն պակաս չէին ըլլար...

Ալ ի՞նչ կ'ուզէինք ։

Հիմա որ աղբիւրը պաղ ու տաք ծորակներով մեր խոհանոցն է եկած, միտք կ'ըլնե՞նք ժամը տասներկուքին, ճիշդ կէս գիշերին, թաս մը կամ փարչ մը ջուր առնելու այդ ծորակէն... Ո՞վ կը հաւատայ ատանկ յիմար բաներու... Հիմա ժամը տասներկուքին, Նոր Տարին դիմաւորելու ինքնախաբէութեամբ, կէս մը կամ լման մը գինով կ'ըլլանք ...

Ու պատահի որ տունին նահապետը այցի գայ մեզի, կամ մեզ տունը չի գտներ, եւ կամ՝ եթէ գտնէ իսկ, մեր շունչին ապականութենէն, քիթը բռնած կը փախչի դուրս ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

աւելի հաւատարիմ մեր դարաշրջանի արուեստին ։

Կանաչեան իր «ոճ»ը ունի, ինչպէս ունին բոլոր իրաւ արուեստագէտները ։

Նոր ըլլալով հանդերձ, արդիական ըլլալով հանդերձ, հեռացած չէ իր հայրենի աշխարհէն, հողէն, ժողովուրդէն եւ ժողովրդական արուեստէն ։

Կանաչեանի արուեստը տարրեր ունի այս բոլորէն ։

Ահա օրինակ սքանչելի «Նանոր»ը, տեսակ մը հայկական հաղներգութիւն, ուր ներկայ է Տարօնը, այսինքն հայ գաւառը, հայ գեղջուկը, հայ ուխտաւորը, հայկական չունչն ու դրոշմը ։

Ու հա՞րկ է անգամ մը եւս յիշել ու յիշեցնել «Շուշօ»ն, «Կորանի»ն, «Արեգան», որոնց մէջ հայ հոգին կը թրթռայ ։

Շնորհապարտ ենք Բարսեղ Կանաչեանին, որ հայ հոգիին այս թրթռումը կը պտըտցնէ գաղութէ գաղութ, հակառակ իր տկար կազմին, յառաջացած տարիքին եւ կեանքի դառն ու դաժան պայմաններուն ։

Սէրը բաւական չէ այս ծանր աշխատանքը անտրտունջ կատարելու համար ։ Արուեստի կիրք պէտք է ունենալ կարենալ տոկալու համար եռանդի, կորովի եւ ջիղերու այս անվերջ սպառումին ։

Այս կիրքն է ահաւասիկ, որ կ՚առաջնորդէ զինք, սիրելի եւ «դալարաչունչ» Կանաչեանը ։

Երանի թէ տարուան մէջ օր մը, գոնէ օր մը նուիրէինք հայ երգին, օր մը՝ հայ գիրքին, օր մը՝ հայ դպրոցին, օր մը՝ Հայ եկեղեցիին, մնացած բոլոր օրերը ապրելով մենք մեզի համար ...

Հայ երգը քիչ մը կը նմանի հայ դրօշին ։ Անոր տակ մենք մեզ աւելի ապահով եւ աւելի հայ կը զգանք ։

Շնորհակալ ենք, որ Բարսեղ Կանաչեան եկած է մեզ ապրեցնելու, գոնէ օր մը, գոնէ քանի մը ժամ ապրեցնելու այս ապահովութեան մէջ ։

Հեռու ենք հայրենի աշխարհէն ։

Կանաչեան եկած է պահիկ մը այդ աշխարհը փոխադրելու մեզ ։

ՈՍՏԻԿԱՆԸ.— (Կը սուլէ ինքնաշարժի մը ետեւէն, զոր արագօրէն կը քշէ կին մը ։ Յետոյ կը հասնի ետեւէն.) Տիկին, չլսեցի՞ք սուլիչս ։

ՏԻԿԻՆԸ.— Լսեցի, բայց ես սկզբունքով կառք քշած ատենս սիրաբանութիւն չեմ ընդունիր ...։

×

Պարոն Ամբակում եւ տիկինը հիւր են ։

Պ. Ամբակումին տիկինը.— Հերիք է այլեւս, հինգ տոլմա կերար ։

Տանտիրուհին.— Տասը հատ կերաւ, տիկին, սակայն քաղաքավարութիւն չէ ճաշի ատեն մէկուն կերածը համրել ։ ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳ ԿՌՈՒՆԿԻ ՄԱՍԻՆ

Կռունկ, Հայոց մոխիրը կար քո թեւերին
Երբ չունեցիր,
Թրջուած էր քո աչքը Հայոց արցունքնե-րից՝
Երբ չունեցիր,
Ասիր՝ «Ձեմ գայ էլ Հայաստան, մահ է այնտեղ,
Աւեր, աւար»,
Մեր երկրի պէս աւեր բոյնդ կտրիս թողիր
Ու չունեցիր ։

Ուր չունեցիր, ուր գնացիր, Հայոց վշտից
Դու դուրս չեկար,
Ամէն ջրում, ամէն հողում՝ մի տարագիր
Հայի տեսար,
Ականջ դրիր մէկի հարցին, մէկին թողիր
Անպատասխան,
Եւ աշխարհում նրանց նման՝ քո բնի պէս
Բոյն չտեսար ։

Ուր գնացիր, մոխիր եղաւ բոյնդ կռուից՝
Թռար, եկար,
Հազար հրի միջով անցար, հազար սրից
Փրկուած եկար,
Ասիր՝ «Թէ մահ կայ աշխարհում՝ լաւ է մեռնեմ
Իմ հին բնում» ։
Աչքդ յառած Արարատի ձիւնէ կատարին՝
Թռար, եկար ։

Եկար, տեսար Հայաստանում՝ ժայռի վրայ
Վարդ է բացուել,
Եւ նախանձից Մասիսն անգամ թեքուել է,
Արազն անցնէ, որ
Ծուխ է ելնում ամէն տնից ու ամէն հաւք
Բոյնն է դարձել ։
Եկար տեսար գարնան հովից՝ անգամ չոր ծառն
Է կանաչել,

Եկար մեզ մօտ, քո թեւերին պանդուխտների
Վիշտը բերիր,
Նրանց կարօտն հայրենիքի ու դարերի
Իղձը բերիր.
Եկար, նորոգ բոյնդ գտար ու չւում ես
Բախտից հարբած,
Որ ժամ առաջ փրկես մահից, բերես հեռուից
Քո ձագերին ։

Գնա՛, կռո՛ւնկ, Հայոց դաշտից ծիլ տար
Պանդուխտներին, կտցիդ՝
Արարատի ձիւն տար թեւիդ ջուր Արաք-սից՝
Պանդուխտներին,
Ականջիդ մէջ՝ մեր երգն ուրախ, աչքերիդ մէջ՝
Մեր լոյսը նոր,
Մի բուռ հող տար ոտքիդ կպած՝ մեր տարագիր
Պանդուխտներին ։

Գնա, շրջիր երկրէ-երկիր ու ետ դարձիր՝
Բարով դառնաս,
Երամիդ հետ՝ եղբայրների մեր տարագիր՝
Բարով դառնաս,
Դարձիր այնպէս, որ ոչ մի տեղ, ոչ մի պանդուխտ
Քեզ չսպասի,
Էլ քեզ դարիբ կռունկ չասի ու չլացի՝
Բարով դառնաս,

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

ԹՈՄՍԵՐ

ՈՒՐԻՇ ՇԱՏԱԽՕՍ ՄԸ

★

— Պ. Ովրեազես, այս գորգին գինը ի՞նչ է, եթէ աժան ըլլայ կը գնեմ ...

— Հիմա նայէ որ ըսեմ ։ Այս գորգը ինծի ծախած է մեր Յակոբ աղան ... Ըսել կ՚ուզեմ որ 1896ին երբ ես այս երկիրը եկայ ... Աղէկ միտքս ինկաւ, անցեալ օր Աքսփըրտ Սըրքըսէն կ՚անցնէի, երբ դիմացս ելաւ մեր Միս Պրաունը, որուն քոյրը 1899ին ամուսնացաւ եւ Հարաւային Ափրիկէ գնաց ։ Հինգ տարի վերջը ետ եկաւ ու իմ քովս գրագիր եղաւ ։ Ամուսինը ... Ամուսինը ըսի միտքս բան մը ինկաւ ... Այս մեր Դաշնակները կան, գիտես ... 1907ին իրենց մեծերէն մէկը ճառ մը խօսեցաւ Երլտըզի դէպքին մասին եւ գիտե՞ս ինչ ըսաւ ։ Ըսաւ որ Համիտ կոչուած հրէշին գլուխը պիտի կտրենք ։ Հիմա դուն այս գորգին գինը կը հարցնես .. Գնա Մարտիրոս Էֆէնտիին եւ աչքէ անցուր անոր գորգերը ։ Ըսելս այն է որ ... եղբայր, դուք չուկայի փորձառութիւն չունիք ։ Եթէ մեր ողորմած հոգի Մարկոսը ողջ ըլլար քեզի կը պատմէր թէ ինչպէս ... Չերկարեմ, այս գորգը որ ... հա, Միս Պրաունին պատմութիւնը կէս ձգեցի ... Քոյրը իմ քովս մնաց քանի մը տարի եւ յետոյ Ամերիկա գնաց ... Ամերիկայի մէջ ալ հայ գործավաճառներ կան ։ Ըսելս այն է որ մեր ժողովուրդը, մարդ ըլլալիք չունի ... Եղբայր, ես իմ հօրմէս լսած էի որ ... խեղճ հայրս, շատ բան քաշեց ։ Դուն գաղափար ունի՞ս թէ այս երկիրը ինչպէս կը կառավարուի ։ Ինչէն պիտի գիտնաս ։ Քեզի պէսներուն համար մինակ հայ ժողովուրդը կայ եւ ուրիշ ազգ չկայ ։ Անցածները հանդէս մը ունէինք, գացի, բայց զզջացի ։ Ըսելս այն է որ վաճառականութիւնը ամէն մարդու ուտելիք ապուրը չէ ... Նայէ մեր Զաքար աղան ալ գործարան մը բացաւ եւ ինչ շնորհքով ընկեր մը ունէր ... Անգամ մը, տղուս ծննդեան տարեդարձին մեզի եկած էր ։ Աղէկ յիշեցի, այդ օրը ...

— Պ. Ովրեազես, այս գորգին գի ...

— Մի աճապարեր, ըսելիքս ըսեմ որ հասկնաս թէ ։ Ես Պոլիս ամուսնացայ 1911ին եւ հարսս հոս բերի ։ Քեզի պատմեմ թէ ինչ պատահեցաւ ։ Էհ, նոր հարս է, պէտք է ձեռք-պաղի պտտի, անանկ չէ՞ ։ Օր մը փայթոն կառք մը առինք եւ սկսանք տունէ տուն, այցելութիւն տալ .. Կիրակի մը, Փիքըտիլիէն կ՚անցնէինք, ի՞նչ կ՚ուզես որ ըլլայ ։ 1897ին Ֆրանսացի բարեկամուհի մը ունէի ... Յանկարծ վրաս չնետուի՞ ... Ամօթէս գետնէ գետին անցայ, բայց ... ըսելս այն է որ այս գորգը, որուն գինը ... խնդիրը ուրիշ բան է, եղբայր ... Մեր կաթողիկոսը ...

— Քանի՞ի պիտի տաս, պա ...

— Սպասէ, եղբայր, ի՛նչ ջղային մարդ ես, չես ձգեր որ մարդ երկու բառ ըսէ ։ Անգամ մը, Վիքթորիա Թագուհին ... էհ, երկար պատմութիւն է, ուրիշ օր մը կը պատմեմ ։ Այս գորգը ... Ես դրամի աչք ունեցող մարդ չեմ ։ Այսինքն, ինչպէս որ մեր հոգելոյս Սրբազանը կ՚ըսէր, ամենայն ինչ ընդունայն է ... Մարգարէին այս խօսքը ։ Դուն Օրմանեանը ճանչցա՞ր ։

— Գինը քա ...

— Մարդուն քիթէն բերնէն կը բերես, եղբայր ։ Այս գորգը ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Մ Ր Ո Ւ Ժ

★

Կարմիր տանիքներով գիւղակը ձորին մէջ
Հիմա կը վրդովէ հոգիս իր կարօտով ․
Երբ անցեալն արեւոտ կը կարդամ էջ առ էջ,
Եւ շուրջըս կ՚արթննան պատկերներ լուսաթով ։

Ամէն ձայն ծիծաղ էր, աղբիւրներ կ՚երգէին,
Բա՛ց էին բերկրանքի փեթակներ լեցուն,
Կը յիշե՞ս ճամբուն վրայ խոնարհած թզենին,
Եւ ծառին մէջ պահուած այն աղջիկը ժպտուն ...

Այն աղջիկը ոսկի մազերով դո՛ւն էիր,
Իմ հոգիս խօլաթեւ մեղու մ՚էր ծարաւի,
Ա՛խ, Մըրուժ ։ իմ գիւղակ, զիս նորէն կանչէիր,
Որ կեանքի եւ սիրոյ կարօտով մեռնէի ...

Գիւղակը ձորին մէջ բոսոր տանիքներով
Հեռո՛ւն է, մինչդեռ ես ոյժ չունիմ հասնելու,
Աղբիւրները հիմա կը բըխին երգելով,
Կը յիշե՞ս, ի՛նչ տօն էր սիրատարփ օրերու ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Համայն մարդիկ խաբկանքներով կը գինովնան,— Յոյս-սէր կապած երջանկաբեր Կաղանդ օրուան,— Վաղամեռիկ անցեալին որ չէ պարգեւած,— Կարօտակէզ հոգիներուն ամէն երազ ։

... Գոհանալու համար սրտանց ընդհանրապէս,— Առնել-տալն է՝ պարտաւորիչ պարտք իրապէս,— Հոգեհատոր սիրականին կամ օտարին,— Մեծ ու պզտիկ անխտրական ամենեւին ։

... Երանի՛ թէ՝ ամէն մէկ օր կեանքի,— Այսպէս ըլլար սկզբունքով Ամանորի— խաղաղութեամբ եւ հաշտութեամբ միանային,— Բոլոր մարդիկ լի շնորհով աստուածային ։

Գերաշնորհ սրբազնագոյն այս հաւատքով,— Սիրով սրտով, մաղթանքներով ու բաղձանքով,— Ես կ՚ողջունեմ, կ՚ողջագուրուիմ ընդհանուրին,— Կենսապարգեւ արեւանոյշ «Լուսաղբիւր»ին ։

Յ. Մ. ՌԷՅԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Ի՞նչպէս հոս ինկեր է ։ Ի՞նչ տարբերութիւն կայ մէկ թաքստոցէն միւսը ։ Անշուշտ այս դարակը պարպուած պիտի ըլլար պեղումներու շրջանը լրանալէ առաջ ։ Գալով այն հարցին թէ ինչ կը ներկայացնէր, դժուար չէ լուծել ։ Մեր առջեւ կը գտնուի Տիկին Լէյտըրի նկարագրած դէմքը, ուրուական մը առանց մարմնի ... որ նշմարուած էր իր պատուհանին առջեւ ։ կէս մթութեան մէջ ։

Տիկին Մերքատօ թեթեւ ճիչ մը արձակեց ։ Օր. Ճոնսըն մինչեւ շրթունքները տժգունած, մրմնջեց .

— Ուրեմն զառանցանք չէր, այլ քստմնելի կատակ մը ։ Բայց ո՞վ է հեղինակը

— Այո, չեշտեց, Տիկին Մերքատօ, ով կրնար այսքան մահաչուք մեղք մը գործել իբրեւ կատակ ։

Առանց անոնց հարցումներուն պատասխանելու, դէմքը խոժոռած, Փուարօ յարակից սենեակը անցաւ, խաւաքարտէ պարապ տուփ մը բերաւ եւ մէջը տեղաւորեց ամբողջովին ճմրթկուած դիմակը ։

— Ոստիկանական ցոյց պիտի տամ, ըսաւ ։

— Սարսափելի է, մրմնջեց Օր. Ճոնսըն, ահռելի ։

— Արդեօք մնացեալն ալ հոս անկիւն մը պահուած չէ՞, գոչեց Տիկին Մերքատօ սուր ձայնով մը ։ Թերեւս զէնքը ... Լախտը որով սպաննած են, տակաւին արիւնաթաթախ ... օհ, կը վախնամ, կը վախնամ ...։

Օր. Ճոնսըն ուսէն բռնելով հրամայեց .

— Հանդարտեցէք ։ Ահա Տոքթ. Լէյտնըրը ։ Աւելի վիշտ չպատճառենք իրեն ։

Արդարեւ, կառքը հասած էր ։ Տոքթորը վար իջաւ, բակէն անցաւ եւ դէպի հասարակաց սրահը ուղղուեցաւ ։ Յոգնութիւնը աւերներ գործած էր դէմքին վրայ եւ կրնակի ծեր կ՚երեւար քան երեք օր առաջ ։

Հանդարտ ձայնով մը յայտնեց ։

— Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը ժամը 11ին ։ Հազարապետ Տին պիտի արտասանէ աղօթքները ։

— Ներկայ պիտի ըլլա՞ք, Աննա, հարցուց Տոքթորը Օր. Ճոնսընի ։

— Բնականաբար, տոքթոր ։ Ամէն մարդ պիտի գայ ։

Օրիորդը աւելի բան մը չըսաւ ։ Եւ սակայն աչքերը կը մատնէին իր զգացումները զորս չէր կրնար արտայայտել, որովհետեւ տոքթորին դիմագիծերը կը ճառագայթէին վայրկենական խանդաղատանքով եւ ուրախութեամբ ։

— Սիրելի Աննաս, ըսաւ, դուք անգնահատելի սփոփանք մը եւ օգնութիւն մը կը կազմէք իմ դժբախտութեանս մէջ ։ Իմ սիրելի եւ վաղեմի բարեկամուհիս ։

Ձեռքը Օր. Ճոնսընի թեւին վրայ դրաւ եւ տեսայ որ դէմքը կըկարմրէր, մինչ աղջիկը կը մրմնջէր իր սովորական կտրուկ չեշտով ։

— Օհ, շատ բնական է, Տոքթոր ։ Շող մը լուսաւորեց դէմքը եւ հասկցայ թէ Օր. Ճոնսըն երջանկութեան մէջ կը լողար այդ պահուն ։

Ուրիշ գաղափար մը անցաւ մտքէս եւ թերեւս շատ չանցած, իրերու բնական բերումով, Տոքթ. Լէյտնըր բարոյական սփոփանք մը փնտռելով իր հին բարեկամուհիին մօտ, երջանիկ ելքի մը պիտի յանգէր ։

Չըլլէք մտքէ անցընէք թէ ամուսնական միջնորդ մըն եմ ։ Ինծի չէր վայլեր այս երկուքին միութիւնը նախատեսել Տիկին Լէյտնըրի յուղարկաւորութեան նախօրեակին ։ Բայց վերջապէս այս ելքը ցանկալի էր ամէն տեսակէտով ։

Տոքթորը մեծ գորով մը ունէր Օր. Ճոնսընին հանդէպ, իսկ այս վերջինը անոր պիտի նուիրուէր հոգիով մարմնով, մինչեւ իր կեանքին վերջը ։ Գոնէ, եթէ իրեն կարելի ըլլար օրն ի բուն լսել Լուիզին գովքը ։ Բայց կիները գիտեն յարմարիլ շատ մը անախորժութեանց, երբ իրենց նպատակին հասած են ։

Տոքթորը բարեւեց Փուարօն եւ հարցուց թէ քննութիւնը յառաջ կ՚երթա՞յ ։

Օր. Ճոնսըն, որ ոտքի կեցած էր Տոքթ. Լէյտնըրի ետին, ուժգնօրէն կը շարժէր գլուխը եւ յամառօրէն կը նայէր այն տուփին զոր Փուարօ բռնած էր ձեռքին մէջ ։ Իր ընթացքով կարծես կը պաղատէր ոստիկանին որ դիմակի մասին ակնարկ մը չընէ տոքթորին առջեւ ։ Կը մտածէր անշուշտ, վստահ եմ, որ այդ օրուան համար բաւական է մարդուն տառապանքը ։

Փուարօ կատարեց իր փափաքը ։

— Այս կարգի քննութիւն մը երկար ժամանակի կը կարօտի, պարոն ։

Քանի մը սովորական խօսքերէ վերջ, Պ. Փուարօ մնաք բարով ըսաւ ։ Իրեն ընկերացայ մինչեւ կառքը ։ Հինգ-վեց հարցումներ ունէի, բայց ինծի նայելու ձեւէն դատելով, խոհեմութիւն սեպեցի լռել ։ Պիտի նմանէր հարցնել վիրաբոյժի մը կը յուսա՞ր յաջողցնել գործողութիւնը ։ Բաւականացայ, սպասելով իր հրահանգներուն ։ Շատ զարմացայ երբ ըսաւ .

— Զգուշացիր, աղջիկս ։ Եւ յետոյ անմիջապէս աւելցուց .

— Չեմ գիտեր թէ խոհեմութի՞ւն է ձեզ հոս ձգել ։

— Ամէն պարագայի մէջ անհրաժեշտ է որ խօսիմ Տոքթ. Լէյտնըրի հետ, գործս ձգելէ առաջ ։ Բայց կը կարծեմ թէ հարկ է այդ տեսակցութիւնը յետաձգել մինչեւ յուղարկաւորութեան կատարումը ։

Հաւանեցաւ գլխու շարժումով մը ։

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ լոյս կը տեսնէ կիրակի օր, տարեգլուխի արձակուրդին առթիւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ գինուորական ատեանը ազատ արձակեց 81 ամբաստան–եալներ որոնք բանտարկուած էին իբրեւ համայնավար : Արձակեալները պիտի դատուին միւսներուն հետ : Ամբաստան–եալներուն թիւն է 167 :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ յիսուն հոգի սպաննուած եւ 117 հոգի վիրաւորուած են Սուլթանին գահընկէցութենէն ի վեր, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ եւ Պուլկարիա վերջնա–պէս համաձայնեցան Եւրոս գետի մասին, որ կռուախնձոր դարձած էր երկար ատե–նէ ի վեր : Նոր սահմանագիծը պիտի ճշդեն երկաթ ձողեր դնելով գետին մէջ :

ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը անհետա–ցաւ Ալժէրի եւ Մոն տը Մարսանի միջեւ, 11 սպաներով եւ ենթասպաներով :— Փա–րիզ – Պրիւսէլ ճամբուն վրայ, պելժիա–կան օդանաւի մը մէկ դուռը հովէն քշուե–լով, մատակարարը անդունդ գլորեցաւ 3–500 մեթր բարձրութենէ մը :

ՑՈՒՐՏԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Փարիզի մէջ : Մասնագէտներ կը կարծեն թէ այսպէս պիտի շարունակուի յունուարի ընթացքին, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ եւ այլուր :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը նոր տարուան առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ գերման ժողովուրդը խոր յուսախաբութեան պիտի մատնուի, եթէ իր գերիշխանութիւնը չվերահաս–տատուի եւրոպական միացեալ բանակի հաստատումով : Այս առթիւ յիշեց նաեւ Սարի խնդիրը, յոյս յայտնելով թէ գոհա–ցուցիչ կարգադրութեան մը պիտի յանգի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը Գահիրէ հրաւիրեց նաեւ Հնդկաստանի եւ Փաքիս–տանի դեսպանները, խորհրդակցելու հա–մար Միջին Արեւելքի կացութեան մասին : Արդէն Գահիրէ կը գտնուին Լոնտոնի, Փարիզի եւ Մոսկուայի դեսպանները :

ԴԱՆՈՒԲԸ բացուած է միջազգային նա–ւարկութեան առջեւ, ինչպէս կը ծանուցանէ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը :

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը քննելով Թուրքայի դեսպանին գոյքերը, 25·000 ոսկի արժողութեամբ ադամանդ եւ ոսկի գտաւ : Դեսպանը, որ Պէյրութ կ'եր–թար, բողոքեց, բայց անօգուտ :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ գործադուլը աւելի մեղմացած էր երէկ : Բանթողները հետ–զհետէ կը վերադառնան : Բայց Աշխա–տանքի Դաշնակցութիւնը եւ ուրիշ սենդի–կաներ կը շարունակեն պայքարը, գոհա–ցում ստանալու համար :

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Իսմէթ Ինէօնիւ բուռն ճառ մը խօսեցաւ, բողո–քելով «Հալք»ի 500 մասնաճիւղերուն ըս–տացուածքներուն գրաւման դէմ : Ըստ թէ դեմոկրատ կառավարութիւնը կ'օգտա–գործէ պետական անթերը, «սուտեր եւ զրպարտութիւններ տարածելու համար իրենց մասին» :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ · Մկրտիչ Գազանճեան Կաղանդի առ–թիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ մօր Տիկին Նիկոլեանի, Փարիզ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Յունուար 1 Ուրբաթ, Կաղանդ, պատա–րագ ժամը 10ին :

Յունուար 5, Ճրագալոյց Ս · Ծննդեան, երեքշաբթի երեկոյեան սկիզբ ժամերգու–թեան ժամը 15·30ին, Ս · պատարագ ժա–մը 17ին :

Յունուար 6, Տօն Ս · Ծննդեան եւ Աստ–ուածայայտնութեան, չորեքշաբթի, ըս–կիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս · պա–տարագ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Ծ · Վ · Մանուկեան : Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողու–թիւն :

Յունուար 7, Բ · օր Ս · Ծննդեան, յի–շատակ Մեռելոց, հինգշաբթի Ս · պատա–րագ ժամը 10ին :

ԿԱՂԱՆԴԻ ԾԱՌ
ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Քղիի Հայր · Միու–թեան կողմէ : Այս շաբաթ ժամը 21էն մին–չեւ լոյս, 53 ռիւ Կրինեան, Սէրքլը Ռէ–փիւպլիքէնի սրահը, առաջին յարկ :

Կը խօսի Պ · Կ · ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Քղեցի երիտասարդները պիտի ներկա–յացնեն «Նահապետ Աղա» ղաւեշտը :

Երգ Գ · Շէհրիրեանէ, հայկական եւ եւրոպական պարեր : Հայկական պարե–րուն կ'ընկերանայ Պ · Հրանտ Փանոսեանի խումբը : Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաժնէ բոլոր պզտիկներուն :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Համախարբերդի Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը նոր տարուան առթիւ սար–քած է ընտանեկան խնջոյք մը, այս շա–բաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Ավընիւ տը Նիս, Պ · Ճիպէլոյի ընդարձակ սրահին մէջ : Իւրաքանչիւր ընտանիքի պիտի ըս–րամադրուի առանձին աթոռ եւ սեղան :

Ըմելիք, թարմ եւ չոր պտուղ, առատ կերուխում : Հայկական երգեր եւ պարեր տեխքերու վրայ : Արտասանութիւն եւ զա–նազան հաճելի անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ · Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՂԱՒՆԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահուան Բ · տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Աղավարդ Աւետիսեան, Վանեցի որ 1922ին Քորֆու տարուած եւ անկէ ալ Քանատա : Մօրը անունը Մար–գարիտ, հօրը Աւետիս : Իրմէ լուր առնը–ւած է մինչեւ 1952ի առաջին ամիսներուն : Տեղեկացնել Մարգարիտ Զուլֆաճեանի, 8 ռիւ Պիւֆօ, Փարիզ (9), Ֆրանս :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ մը փոխադրութեան գործ կը փնտռէ առանց կառքի կամ իր կառքով (Փէժօ 203) ուեւէ հաստատու–թեան մէջ :

Tél. CHA. 04 - 93

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր գործօն, պատուոյ ի մասնաւորաբար Փետր · 20ի հանդէսին յանձնախումբի անդամները այս կիրակի ժամը ճիշդ 16ին, Իսիի Մը–լինեան դպրոցը (Ռիւ տը լա Տէֆանս) : Թղթատարի գործադուլի պատճառով ան–հատական հրաւէր չի ղրկուիր :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

3 Յունուար կիրակի, Արհի · Պահապան–եան եպիսկոպոսի մահուան Գ · տարելիցի առթիւ հոգեհանգստեան պատարագ ժա–մը 10·30ին :

10 Յունուար : Յայտնութիւն եւ Մկր–տութիւն : Ժամը 9·30ին ժամերգութիւն : Ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ .— Հ · Մ · Մ ·ի երեկոյ–թը յունուար 16 Շաբաթ գիշեր, Ազգ · Տան մէջ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 3 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE 3 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7259 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2670

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿԸ

Բաղդատաբար կաղդուրիչ է պատկերը, այս ճակատին վրայ:

Միայն մեր ստացած գիրքերը պատկառելի վաստակ մը կը կազմեն: Ոչ միայն բովանդակութեամբ, այլ եւ ծաւալով:

Խառն ի խուռն կը յիշենք զանազան հատորներ:

Համատեղ լրացուց Սպիտակ Ձիաւորը, — երկու չքեղ հատորներ, ուր կը պարզուին «Ժողովուրդի մը հերոսական մարտնչումները», վարպետի գրչով:

Հեղինակը այս երկարաշունչ վէպին ձեռնարկած էր 1931ին: Առաջին մասերը ամսէ ամիս հրատարակուեցան «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, լման երեք տարի: Յետոյ հրատարակութիւնը կանգ առաւ եւ անհատական երկու գիրք, առաջին հատորը՝ 594, երկրորդը՝ 653 էջ:

«Յուսաբեր» ընկերակցութեան հրատարակչական ճիւղը լոյս ընծայեց դասական գիրքերու առաջին աշխարհաբար հատորը, — «Հայոց Պատմութիւն» (Մ. Խորենացի), թարգմանութեամբ Ստեփան Մալխասեանի, ընդարձակ ներածութեամբ եւ ծանօթութիւններով:

Արդէն իսկ ձեռնարկուած է երկրորդ հատորին, «Փաւստոս Բիւզանդ», նոյն հեղինակին թարգմանութեամբ եւ ներածութեամբ:

Եւ այսպէս պիտի շարունակուի ամբողջ շարքը, լրացնելով հիմնական պակաս մը:

Նոյն հրատարակչականը հրատարակեց Կէօթէի «Ընտիր Երկեր»ու առաջին հատորը, «Նորավէպեր» զորս թարգմանած է դոկտ. Արտաշէս Աբեղեան: Ամբողջ շարքը պիտի կազմէ վեց հատոր, եթէ կարելի ըլլայ միջոցներ գտնել:

Դեռ նոր ստացանք — դարձեալ «Յուսաբեր»ի տպարանէն — Սողոմոն Թեհլիրեանի Յուշերը, «Վերյիշումներ» (Թալէաթի Ահաբեկումը) (475 էջ):

Գիրքը խմբագրած է ողբացեալ Վահան Մինախորեան: Կը սկսի Սողոմոնի պատանեկան օրերէն, երբ Սերպիայէն Վասպուրական կ'երթայ իբրեւ կամաւոր, կը տեսնէ Հայաջինջ Սարսափները եւ յետոյ կ'իյնայ Եւրոպա, կատարելու համար իր ուխտը, — վրէ՛ժ:

Շուտով լոյս կը տեսնէ հրատարակչականին յաջորդ հատորը, «Սիամանթոյի ամբողջական գործերը»:

Համազգային ընկերութեան Պէյրութի կեդրոնը լոյս ընծայեց Գ. Գիւզալեանի «Հայոց պատմութիւնը», ուր լայն տեղ տրուած է նաեւ ընկերային խմորումներուն եւ մշակոյթի զարգացման:

Դարձեալ Պէյրութի մէջ հրատարակուեցաւ «Ամէնուն Տարեգիրքը», (Կ. Գէորգեան), որ կը յիշեցնէ Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյց»ը, աւելի արդիական ուղղութեամբ:

Անթիլիաս, Երուսաղէմ, Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեանները, 1953ին ալ հրապարակ հանեցին զանազան գիրքեր, որոնց մէկ մասը չենք ստացած տակաւին:

Միջանկեալ ըսենք որ մասնաւորապէս Երուսաղէմի Յակոբեանց Միաբանութիւնը յաճախ կը մոռնայ թերթերուն ղրկել իր հրատարակութիւնները:

Գոնէ մենք չենք ստացած Կ. Գաբիկեանի Սեբաստիոյ գաւառաբարբառը, Գ. Վարուժանի բանաստեղծութիւնները, Օշականի Համապատկերը. որոնք լոյս տեսան այս տարի:

Տպագրական մեքենան կը բանի նաեւ հեռաւոր Թեհրանի մէջ, զանազան հրատարակութիւններով:

Ընդհանուր եւ հարեւանցի ակնարկ մըն է որ կը նետենք, ըսելու համար թէ կանգ առած չեն երկունքը եւ վաստակը:

Եւ այս՝ հակառակ բազմապիսի եւ յարաճուն դժուարութեանց, որոնք անտանելի կը դառնան մասնաւորապէս Փարիզի մէջ:

Գիրքերու սպառումն ալ ուրիշ հոգ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՅՍԵՐ ԵՒ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Նոր տարին ամէն տեղ տօնուեցաւ աւանդական ընդունելութիւններով: Հանրապետութեան նախագահը Եչ. Աաոու ունկնդրութեան ընդունեցաւ լրագրողները եւ լսելով անոնց մաղթանքները յայտարարեց.

— « Եօթը տարի կատարեցի ինչ որ կրնայի, ուրախութեամբ եւ խանդավառութեամբ: Այժմ իրաւունք ունիմ հանգստանալու: Կինս ալ նոյնչափ հանդիսացաւ ինծի տաժանելի ժամերու մէջ: Այն խորհուրդները եւ խրախոյսները զորս ինծի կը շռայլէ 42 տարիէ ի վեր շատ օգտակար եղան ինծի: Այժմ խաղաղօրէն պիտի սպասենք մեր ոսկի յոբելեանին»:

Կէս օրէն վերջ տեղի ունեցաւ դիւանագիտական մարմնին ընդունելութիւնը: Աւանդական ճառը խօսեցաւ երիցագոյն անդամը, պապական նուիրակ գերապայծառ Ռոնքալլի: Պ. Վէնսան Օրիոլ պատասխանելով մասնաւորապէս շեշտեց. — Հակառակ քաղաքական վերիվայրումներուն եւ նախարարական տագնապներուն, երկրին բարոյական միութիւնը, որ վտանգուած էր ցնցումներէն, կամաց կամաց կը վերահաստատուի: Ուրախալի չէ՞ որ երկիրը անիշխանութեան եւ անկարգութեան չմատնուեցաւ ազատագրութենէն ի վեր: Մենք անկախութիւն եւ գերիշխանութիւն տուինք ընկերակից պետութեանց որոնք այժմ հաւասար են մեզի իրաւունքներով եւ պարտականութիւններով: Եթէ իրենց ապահովութեան եւ ազատութեան համար արիւնալի կռիւներ տեղի կ'ունենան Հնդկաչինի մէջ, Քորէայի պատերազմին վախճանը յուսատու շող մը չէ՞»:

Նախագահը յետոյ մաղթեց որ արդար համաձայնութիւն մը գոյանայ սպառազինութիւնները սահմանափակելու եւ աստիճանաբար ջնջելու համար. «այդ կերպով միայն կարելի է հաւաքական ապահովութիւն հաստատել, թեթեւցնել այն բեռները որոնց տակ ճզմուած է երկիրներու մեծ մասը, խորտակել ատելութեան եւ երկիւղի դժոխային շրջանակը»:

1954Ը ԽԱՂԱՂՈՒԹԻ՞ՒՆ ՊԻՏԻ ԲԵՐԷ

Եուկոսլաւիոյ նախագահը, Թիթօ եւս լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ կարճ բանախօսութեամբ մը: «1954 տարին կը թեւակոխենք աւելի պայծառ կացութեամբ մը քան յետպատերազմեան տարիներուն: Լոյսի նոր շողեր կ'երեւան հորիզոնին վրայ, փարատելով մարդկութեան գլխուն կախուած հսկայական ամպերը: Նուազած է պատերազմի վտանգը որուն առջեւ խաղաղասէր աշխարհը կը դողար յետպատերազմեան տարիներուն»:

Այս բառերը արտասանած ատեն Թիթօ բացատրեց թէ ինք «չափազանց լաւատես» մէկը չէ:

× Խ. Միութեան նախագահը, Վորոշիլով Ամանորի ճառին մէջ շեշտեց թէ իր կառավարութեան հիմնական քաղաքականութիւնն է «ապահովել խաղաղութիւնը ժողովուրդներու միջեւ: Թող նոր տարին դառնայ աշխատանքի նոր մեծագործութեանց տարի մը, — բարձրացում մեր երկրին կարողութեան եւ ուժին, մեղմացում միջազգային յարաբերութեանց, ամրապնդում խաղաղութեան»: Այս առթիւ յայտնեց թէ յաջողութեամբ յառաջ կ'երթայ հնգամեայ ծրագրին գործադրութիւնը եւ աւելցուց. — «Հակառակ ներքին եւ արտաքին թշնամիներու դաւերուն, Խ. Միութեան ուժը կ'աճի անդադար եւ կը բարձրանայ խորհրդային ժողովուրդին քաղաքակրթական եւ նիւթական մակարդակը: Ժողովուրդին անքակտելի միութիւնը, բանուորին եւ գիւղացիին եղբայրական միութիւնը զօրաւոր են աւելի քան երբեք: Մեզի հետ են Չինաստանի եւ ժողովրդական հանրապետութեանց ժողովուրդները եւ միլիոնաւոր սովորական քաղաքացիներ դրամատիրական երկիրներուն մէջ: Խորհրդային ժողովուրդները ուրախութեամբ կ'ողջունեն նոր տարին»:

× Չըրչիլ յայտարարեց իր տարեգլուխի ճառին մէջ. — «Ազատ աշխարհին յարաճուն ուժը; անոր արդար եւ պատուաւոր համաձայնութեանց յանգելու կամքը պակսեցուցած են միջազգային ընդհարումներու վտանգը: Այս տարի ալ պիտի շարունակենք ջանալ խաղաղութեան համար, բոլոր կարելի միջոցներով»:

Այս առթիւ թերթերը գրել կուտան թէ 1953ը լաւագոյն տարի մը եղաւ Անգլիոյ համար, պարենաւորման տեսակէտով: Բաժնեչափի դրութիւնը գրեթէ ջնջուած է: Կարելի է միս, հաւկիթ, շաքար եւ ուրիշ ապրանքներ գնել ազատօրէն. բայց դրամ չկայ եւ միլիոնաւոր բանուորներ կը սպառնան ընդհ. գործադուլ սարքել:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՇՈՅԷ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Խ. Միութեան վարչապետը, Մալենկով խաղաղութեան կոչ մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, պատասխանելով ամերիկացի թղթակցի մը հարցումներուն, հետեւողութեամբ Սթալինի: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը, զանց առնելով հարցումները.

— Սրտանց բարօրութիւն եւ խաղաղ կեանք մը կը մաղթեմ ամերիկեան ժողովուրդին: Կը մաղթեմ յաջողութիւն անոր յարաբերութեանց զարգացման՝ միւս ազգերու հետ եւ բեղնաւոր արդիւնքներ խաղաղութեան պաշտպանութեան ազնիւ դատին մէջ խզման բոլոր փորձերուն դէմ: Առաջին ցանկալի բանն է յարաբերութեանց բարւոքումը մեր երկու երկիրներուն միջեւ: Կը կարծեմ թէ չկայ որ եւ է իրական արգելք Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու յարաբերութեանց բարւոքման համար՝ նոր տարուան ընթացքին, ոչ ալ բարեկամութեան աւանդական կապերու ամրապնդման համար մեր երկու ժողովուրդներուն միջեւ եւ կը յուսամ թէ պիտի չըլլայ:

« Բոլոր ժողովուրդներն ալ ճշմարիտ խաղաղութիւն մը կ'ուզեն ջերմապէս եւ կա'ն նպաստաւոր առիթներ՝ աւելի մեղմացնելու համար միջազգային յարաբերութեանց լարումը 1954ին: Կառավարութիւնները, եւ առաջին առթիւ մեծ պետութեանց կառավարութիւնները չեն կրնար հաշուի չառնել ժողովուրդներու ձայնը եւ ուշադրութիւն չընծայել անոնց յարաճուն բաղձանքին՝ տեւական խաղաղութեան մը համար զոր յարատեւօրէն կը պահանջէ խորհրդային կառավարութիւնը: Մենք կարելին ըրած ենք, կը շարունակենք ընել այժմ եւ պիտի շարունակենք ընել, որպէսզի ժողովուրդները կարենան ապրիլ խաղաղութեամբ, որպէսզի մեղմանայ միջազգային լարումը եւ բնականոն յարաբերութիւններ հաստատուին պետութեանց միջեւ: Այդ ուղղութեամբ առաջին միջոցը պիտի ըլլայ համաձայնութիւն մը կնքել որով պետութիւնները հանդիսաւորապէս եւ առանց պայմանի յանձն առնէին երբեք չգործածել հիւլէական կամ ջրածին զէնքերը, ոչ ալ զանգուածային քանդումի ուրիշ զէնք: Այդպիսի յանձնառութեան մը շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ աւելի դիւրաւ համաձայնութեան մը յանգիլ հիւլէական զէնքերը բոլորովին արգիլելու եւ միջազգային խիստ հսկողութիւն մը հաստատելու համար, որպէսզի հիւլէական ուժը չգործածուի ռազմական նպատակներով: Խորհրդային կառավարութիւնը կը կարծէ թէ մինչոյն ատեն անհրաժեշտ է համաձայնութեան մը

(Շար.ը կարդա՛լ Դ. էջ)

(Շար.ը կարդա՛լ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՄԻՈՒԹԻՒՆ ...

Միայն մենք չենք որ միութիւն, գործակցութիւն կը քարոզենք տարիներէ ի վեր:

Ահաւասիկ հզօր պետութեանց վարիչներն ալ միեւնոյն յորդորը կը կարդան, հանդիսաւորապէս, տարեգլուխի առթիւ:

Ամբողջ մարդկութիւնը կը տառապի ներքին պառակտումներէ:

Երբեք այսքան վրդովիչ համեմատութիւններ չէր ստացած փոխադարձ անհասկացողութիւնը, սահմանէ սահման:

Ոչ ալ այսքան լայն խրամատներ բացուած էին ժողովուրդէ ժողովուրդ, իբրեւ հետեւանք ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական խլրտումներու:

Երկու արիւնոտ աշխարհամարտներ եւ դղրդագին յեղափոխութիւններ անդունդ մը ձգեցին իրենց ետին, եւ մեծ ու փոքր անկարելին կը փորձեն, գլխիվայր չգլորելու համար:

Վա՜յ անոնց որ մինակ են եւ անճար:

Դիմանալու պայքար է, կ'աղաղակենք ամէնքս ալ:

Բայց, հարիւրին քանի՞ն ըմբռնած են այդ պայքարին ծանրութիւնը:

Եւ քանի՞ն պատրաստ են պատասխանատուութիւններ ստանձնելու:

Խօսելով մեր մասին, ահագին բազմութիւն մը կը կազմեն իմաստունները, հռետորները եւ բանգէտները:

Դժբախտաբար շատ քիչերը իրենց պատուհաններէն անդին կը նային:

Կը նային, կը տեսնեն, բայց վարագոյրը կը գոցեն, ողբալով կամ յօրանջելով:

Եթէ «միութիւն» բառը իմաստ մը ունի, ամէն բանէ առաջ հաւատք եւ աշխատանք, յարատեւ գործունէութիւն կը թելադրէ:

Այլապէս, էրած սրտի մխիթարանք են բոլոր մաղթանքները եւ բաղձանքները:

Պիտի ըմբռնե՞նք, վերջապէս, թէ մեր գիտակցութենէն եւ պարտաճանաչութենէն կախում ունի տարագիր բազմութեանց վիճակին բարւոքումը:

Երեսուն տարիներու փորձառութիւնը բաւական չէ՞, որպէսզի բոլոր ընդունակ տարրերը լծուին ինքնապաշտպանութեան պայքարին, համաձայն իրենց կարողութեան:

Ականջի օղ՝ դառն իրականութիւնը, — Մինա՜կ ենք եւ մեր ձեռքով պիտի վառենք եւ կամ պիտի մարենք մեր ճրագը ...

ՎԱՀԷ

ՎՐԻՊԱԿ. — Ուրբաթ օրուան խմբագրականին խորագիրէն («Տարի մը եւս») երկու տառեր թափած էին տպագրական արկածի մը հետեւանքով, մաս մը թիւերու մէջ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ պատրաստութիւնները կը շարունակուին, յառաջիկայ ճակատամարտին համար: Ըմբոստները մեծ ուժեր կը համախմբեն Տիէն Պիէնի մէջ, որ Ֆրանսական վերջին ամուր դիրքն է այդ շրջանին մէջ: Բուռն կռիւներ կը մղուին ուրիշ ճակատի մը վրայ:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի, բայց նամակներու բաշխումը գրեթէ կանոնաւոր է: Տասներորդ օրն է որ կը շարունակուի այս մասնակի գործադուլը: Քրիստոնեայ աշխատաւորները կոչ մը ուղղեցին կառավարութեան, պահանջելով 10.000 Փրանքի մասնավճար մը, ի հաշիւ 1954ի բացառիկ պարգեւին:

ԱԼՊԱՆԻՈՅ տարագիր ներկայացուցիչները կը ծանուցանեն թէ վերջերս անյաջող ձեռնարկ մը կատարուած է իրենց երկրին մէջ, տապալելու համար բոլշեւիկեան իշխանութիւնը: Ալպանիոյ անթէլը հաստատած է այս պարագան, աւելցնելով թէ «Ամերիկացիները լրտեսներ եւ գործակալներ ղրկած էին, ապստամբութեան օգնելու համար»:

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԸ

(ՄԱՀՈՒԱՆ Բ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Երկու տարի անցաւ Ռուբէնի անսպասելի մահէն ի վեր:

Համազգային սուգի, մեծ դժբախտութեան օր մը եղաւ 1951 Նոյեմբեր 27ը:

Անոնք որ կը ճանչնային Ռուբէնը, զարմացան, չհաւատացին անոր մահուան:

Ռուբէն մէկն էր այն քիչերէն, որոնք արհամարհած են մահը եւ խիզախօրէն նետուած կրակին մէջ:

Չհաւատացին, նաեւ, որովհետեւ դեռ լի էր ան կենսունակութեամբ, ինքնատիպ մտածումով ու տեսիլքներով հայ ժողովուրդին եւ Հայոց հայրենիքին համար. անոնց վաղուան ճակատագրին նկատմամբ:

Անողոք է սակայն մահը, եւ, հակառակ մեր հաւատքին ու հաշիւներուն, իր չարաշուք գործը կը տեսնէ, առանց նկատի առնելու մահկանացուներու բաղձանքները:

Անզօր չէ սակայն միշտ, մարդն ալ: Թէեւ մահկանացու, բայց գիտէ մարտնչիլ մահուան հետ. չըլլալ անձնատուր, պայքարիլ եւ, երբեմն ալ, յաղթել նոյնիսկ ու խլել անմահութիւնը:

Այս յաղթականներէն է Ռուբէնը, որ մեռաւ, բայց կ'ապրի իր յիշատակով, այսինքն՝ իր գործով ու թողած չքեղ ժառանգութեամբ:

Ինչպէս իր ողջութեան, նոյնպէս իր մահուան մէջ, անոնց համար որ ճանչցած են զայն, կամ անոնց համար, որ կարդացած են իր գործը, Ռուբէնը կը մնայ միշտ Սասնոյ լեռներուն վրայ. պայքարի մէջ, ֆետայիներու հետ, առաջնորդը բոլորին, իր խիզախութեամբ, իմաստութեամբ եւ սրտաղեղ գուրգուրանքով իր ընկերներուն եւ իր ժողովուրդին հանդէպ. իր դաժանութեամբ ալ, ի հարկին, եթէ ճակատագիրը այդպէս ուզէ: Առաջնորդ, բայց խառնուած բազմութեան, սրտերին մէջ, իբրեւ մէկը շատերէն:

Երբ կեանքին մէջ էր Ռուբէն, շատեր չէին անդրադառնար որ Հայոց նորագոյն պատմութեան եւ յատկապէս հայ յեղափոխութեան բացառիկ ու պայծառատես դէմքերէն մէկն էր, որ կ'ապրէր իրենց նման: Երբ անհետացաւ, քիչերը կ'անդրադառնան, որ հայ կեանքը պարպուած է մեծ դէմքէ մը. լեռ մը փլած է: Մասնաւորաբար, հայ քաղաքական — յեղափոխական միտքը, ծանր հարուած մը ստացած, եւ, ամէնէն առաջ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն աշխատաւորներէն եղած էր, իր բովանդակ կեանքին մէջ:

Առաջնորդ մըն էր Ռուբէն, երբ հայրենի լեռներուն վրայ էր, Տարօնի մէջ, դեռ երիտասարդ, հազիւ քսանը անց քանի մը տարիով: Երիտասարդ տարիքով, բայց թրծուած գործիչ մը, այնքան իմաստուն ու իրատես, որ ոչ միայն հայ ժողովուրդին մեծամեծները, այլ բարբարոս թուրք ու քիւրտ ցեղապետները յարգանքի մէջ կը պահէր:

Տարիներ ետք, մինչեւ իր մահը, իբրեւ պետական դէմք ու յեղափոխական ու հանրային ղեկավար, մնաց ան նոյնքան յանդուգն, հեռահայեաց մարդը, լայն ծրագիրներով, տեսիլքներով հարուստ եւ հմայիչ:

Քիչ մարդիկ կան, որոնց ամենօրեայ կեանքը լեցուած ըլլայ մտահոգութիւններով՝ իրենց ժողովուրդին ու հայրենիքին հանդէպ: Կը թուէր թէ Ռուբէն չունէր անձնական կեանք: Ինչպէս Սասունի մէջ, քաղաքներու մէջ ալ կ'ապրէր իր ժողովուրդին հետ, կը նախընտրէր խոնարհ բազմութիւնները:

Գիտէր ուրախանալ, ծիծաղիլ կուշտ մը, զուարճանալ, բայց ուշադիր մէկը պիտի զգար որ այդ պահերուն իսկ, ծխախոտի անընդհատ բարձրացող ծուխին մէջէն իր միտքը ներկայ չէր հոն, սեղանին շուրջ չէր ան հոգիով. հեռացած էր, սեւեռած՝ հեռաւոր տեսիլքի մը, թերեւս տեսիլքներու: Իր լայն ճակատը կը շողար, իր կապոյտ աչքերը կ'երազէին, իր խօսքը կը դառնար անորոշ, տեսիլքը աւելի լաւ ընդգրկելու համար թերեւս: Բառ մը կը բաւէր, որ սթափէր ան եւ իր խօսակիցը տանէր իր մտածումին, իրատես ու յանդուգն իր ծրագիրներուն, հեռաւոր պատկերներու:

Տարօրինակ խառնուածք մըն էր: Իրապաշտ ու իրատես էր, անվիճելիօրէն: Կարելի է ըսել որ, իրականութիւնը իր կոպիտ, սուր փուշերով հազուադէպօրէն դտած էր ուրիշի մը մօտ իր արտայայտութիւնը այնքան ուժգնութեամբ, որքան Ռուբէնի մօտ: Սակայն, միաժամանակ, գաղափարապաշտութիւնը քիչ անգամ այնքան հմայիչ ու առինքնող եղած է, որքան Ռուբէնի մօտ: Հրեղէն խառնուրդ մըն էր ինք իրապաշտութեան ու գաղափարապաշտութեան. իրականութեան ու երազին: Կարդացէք իր քանի մը էջերը եւ պիտի տեսնէք իրականութիւնը տեսնելու, մարդիկը ճանչնալու արտասովոր ուժը. պիտի տեսնէք ֆետայիները, միսով ու ոսկորով, կենդանի շունչով ձեր դիմաց, բայց, նաեւ, յուզումով, գուրգուրանքի ալիքներու մէջ առնուած:

Կրնայ պատահիլ, կրնաք յուսալ Ռուբէնէն, որ գնդակի բռնել տայ մէկը, աչքերը լայն բացած ու արիւնով կարմրած, բայց մի զարմանաք, եթէ պահ մը ետք, արցունքով ողողուած գտնէք իր աչքերն ու սիրտը:

Այսպէս էր Ռուբէն:

Շատ քիչերը այնքան լաւ ծանօթ են հայ ժողովուրդին ու անոր պատմութեան, անոր բարքերուն ու պատկերաւոր բարբառին, որքան Ռուբէնը: Ծանօթութիւն մը սակայն, որ գիրքերէն չէր քաղուած:

Քաղուած էր կեանքէն, իր պրպտումներէն, բուն ժողովուրդէն, որուն աւելի կը հաւատար, քան գիրքերուն ու գրողներուն, անոնց՝ որ պարպուած էին հաւատքէ. ժողովուրդին հետ զգալու եւ մտածելու շնորհներէն: Վերապահ էր, առհասարակ, բայց վստահ միշտ՝ մեր պատմութեան արժէքին ու մեր ժողովուրդին ստեղծագործ զօրութեան, — ահա թէ ինչու գուրգուրանքով հաւաքած էր հին ու նոր ժողովրդական հէքեաթները, խոնարհ, անանուն, այլ հաւատաւոր գրողներու ձեռագիրները եւ ղրկած հայրենիք, իր ալեկոծ կեանքի օրերուն իսկ:

Գիտէր խօսիլ բոլորին հետ, մտաւորականին, արհեստաւորին, առեւտրականին, գիւղացիին հետ. մեծին ու փոքրին հետ. Հայուն ու օտարին հետ, արաբին, անգլիացիին ու քիւրտին հետ, թողելով միշտ խոր տպաւորութիւն եւ դառնալով հետաքրքրական բոլորին համար:

Իր խօսքը չէր կրնար աննշան անցնիլ, ոչ ալ իր ներկայութիւնը աննշմար: Վեր նախապաշարումներէ, հեռու էր համակրանքի եւ հակակրանքի թեթեւ զգացումներէն. վեր անձերէն՝ գաղափարներուն, գաղափարականներուն հետ հակաճառութեան մէջ եղաւ, իր ժողովուրդին համար լոյս մը, ճառագայթ մը բռնելու ճիգով:

Հիմա, յիշատակ մը, սրտառուչ երազ մըն է ալ Ռուբէնը: Բայց իր գործով, իր թողած ժառանգութեամբ՝ կենդանի իրականութիւն մը կը մնայ: Եօթը հատոր իր յուշերը, Յիշատակները, եօթը յաւերժական յիշատակարաններ են, ի փառս յեղափոխութեան ու հայ յեղափոխականներու:

Իր կեանքով յեղափոխական մը եղաւ, իր յուշերով ու յիշատակով՝ յեղափոխութիւն մը:

Առաջնորդ մը եղաւ կեանքի մէջ, դրօշակիր մը կը դառնայ կեանքէն անդին, գալոց սերունդներուն համար:

Յարգանք իր յիշատակին:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՍԵՂԱՆԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

●

... Կապ մը կայ մարմնական եւ հոգեկան սնունդներու միջեւ: Խրախճանք մը՝ Ծնունդի, Զատկի եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ: Ուրախ կերուխում մը՝ ծոմապահութենէն ետք: Եւ, տօնական այդ օրերուն, սովորական ուտելիքներն անգամ գեղեցկացած, սրբացած կ'երեւան:

Ու ինչպէս խմողները կ'ըսեն գինիին համար, մեր ժողովուրդը կ'ըսէ միշտ. « Այս կերակուրը ուտողը կ'անմահանայ ... մեռելը կ'ողջնայ ... »:

Պիտի յիշեմ միշտ պատկեր մը: Տարիներ, տարիներ առաջ, Զատկի առաւօտ մը, հեռաւոր քաղաքի մը մէջ, մինչ թընդանօթները կ'որոտային եւ սով ու մահ էր ամէն կողմ, մարդիկ սեղաններ դրած էին փողոցին մէջ՝ իրենց բաց դռներուն առջեւ: Մոմեր կը վառէին ճերմակ լաթերով ծածկուած այդ սեղաններուն վրայ, Զատկի ոսկի հացին քով, եւ արեւին լոյսը երկինքէն իջնող օրհնութիւն մըն էր այդ բոլորին վրայ: Մեծ ուրախութիւն մը կուտային այդ սեղանները, ամայի ու լուռ փողոցին մէջ, ուր մահուան անձկութիւնը կ'իշխէր: Մահուան դէմ, անոնք կը ներկայացնէին կեանքին յաղթանակն ու ուրախութիւնը:

Մեծ տեղ ունի սեղանը մեր կեանքին մէջ: Անոր շուրջ կը տեսնենք կեանքը՝ իր բոլոր հարցերով: Անոր շուրջ է, որ կ'անցնին շատ մը նուիրական պահեր: Հանդիպումներ, մեկնումներ, տարեդարձներ կը տօնուին: Ողորմածութեան, հիւրընկալութեան խորհրդանշանն է ան: Երբեմն մարդիկ սեղանով կ'արտայայտեն իրենց հոգին, իրենց մեծ ազնուութիւնը, ինչպէս եւ, ի հարկէ, իրենց կեղծ ազնուութիւնը:

Պիտի յիշեմ նաեւ սրտաբուխ, նահապետական սեղանները, զորս կը տեսնէի մանկութեան օրերուս: Պանդուխտներ կը շրջագայէին զայն եւ հայրս կ'ըսէր.

— Կերէք, Աստուծոյ տուածն է ...

Այսպէս՝ իր մեծութիւնը ունի սեղանը:

Ա. Հըքսլի, յիշելով ոգելից ըմպելիներուն տուած այլասերումը, խօսելով կոյր մոլեռանդներու արբեցումին, ամբոխավարութեան եւ խուժանի մասին, նկատել կուտայ, թէ արբեցումը գէշ բան մըն է, եւ մարդիկ, որ միշտ դէպի վեր կը ձգտին, զառիթափի մը վրայ են առհասարակ, եւ շատեր իրենց ուրախութիւնն ու ազատութիւնը, իրենց մեծութիւնն իսկ կը գտնեն այդ զառիթափէն վար սահելուն կամ իրենց անձնականութիւնը կորսնցնելուն մէջ: Այսպէս է նաեւ սեղանը, սրբազան սոման իսկ:

Արդարեւ, պատերազմներէն վերջ, սեղանին վրայ է որ կ'երեւայ մարդկային անգթութիւնը, երբ այդ սեղանին վրայ կը բերուին որսի եւ ընտանի անասուններու միսեր: Շարժանկարի պաստառին վրայ ցոյց տուին օր մը, թէ ինչպէս կոմսեր եւ դուքսեր, ձիերու վրայ նստած, որսի կ'երթան տակաւին: Քահանայ մը կ'օրհնէր հարիւրաւոր շուները, որ մարզուած էին եղնիկներ հալածելու համար: Եւ խաչ կը հանէին դուքսերն ու կոմսերը:

Առեւտրականի մը տան մէջ, Ծնունդի գիշեր մը, պատերազմի օրերուն: Հնդկահաւ մը բերին մեր առջեւ: Հնդկահաւ մը՝ այն օրերուն, երբ մարդիկ գիւղերը կ'իյնային, ժամերով պոչ կը բռնէին կտոր մը ուտելիք գտնելու համար: Երբ սկսանք ուտել, մեզ հիւրասիրողը ոտքի ելաւ եւ

ՓԱ՛ՌՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

(Պ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ ՃԱՌԸ)

★

ԽՄԲ. — Ահաւասիկ ամփոփումը այն ճառին զոր խօսեցաւ Քայէ տիւ Սիւտի տնօրէնը, Պ. Ժան Պալար, Մշակոյթի Օրուան առթիւ (14 Դեկտ.). —

Մեծ ուրախութիւնը ունիմ գտնուելու արդէն ծանօթ միջավայրի մը մէջ: Ձեր բազմութեան մէջ կը նշմարեմ մեծ թիւով բարեկամ դէմքեր, աչքեր՝ որոնց հետ համակրալից նայուածքներ են փոխանակած իմիններս, մեծ գործերու առիթով, որոնք մեզի համար կը դառնան հասարակաց ժառանգութիւն մը այլեւս:

1950 Մայիսին լոյս տեսաւ «Քայէ տիւ Սիւտ»ի այն թիւը, որ շատերուն համար եղաւ կատարեալ յայտնութիւն մը ու հանդիսացաւ մեկնակէտը տեւական բարեկամութեան մը, մեր միջեւ:

Մեր թերթը գրական աշխարհին կը բերէր նախատարերքը, այն ամբողջ տիրականութեամբ, զոր Լիւք Անտրէ Մարսէլ կրցած էր անոր տալ մեր լեզուին մէջ, նախատարերքը՝ չլսուած ու խռովայոյզ բանաստեղծութեան մը, որ եղած էր ձեր ժողովուրդին համար դարեր շարունակ, ամենօրեայ հոգեկան սնունդ մը:

Ի՞նչ էր եղածը: Խնդիրը ձեզի պարզուեցաւ շատ մը անգամներ ձեր գրագէտներուն, ձեր լրագրողներուն միջոցով: Նարդունի, Փօլատեան, ձեր մշակոյթին այս նախանձախնդիր ու հիանալի պաշտպանները լայնօրէն ներկայացուցին եղելութիւնը ձեր թերթերուն մէջ, ուր մենք զարմանքն ու ուրախութիւնը ունեցանք գտնելու մեր անուններն ալ, ձեր լեզուին խորհրդաւոր նշանագրերուն մէջ:

Եւ ես յաճախ կարծեցի պատուուած ըլլալ հոն «պարոն»ի տիտղոսով մը, որ ձեր մօտ կը համապատասխանէ մեր «մէսիէօ»ին ...:

Ուրեմն, բանաստեղծ մը, որ իր յայտնութիւնն էր ըրած «Քայէ տիւ Սիւտ»ի մէջ հազիւ մէկ տարի առաջ, Լիւք Անտրէ Մարսէլ, հոս ներկայ, բախտն էր ունեցած մօտենալու, սրտի ճանապարհով, Հայաստանի քերթողական հանճարին բարձրագոյն գագաթին՝ Գրիգոր Նարեկացիին, եւ խանդավառութեամբ յորդուն, փորձած էր մեր լեզուին մէջ ձուլել այդ հրեղէն խօսքերը:

Առանց դժուարութեան ինծի բաժնել տուած էր իր հիացումը, այս գեղեցկութիւններուն համար, որոնք պիտի չկորսուէին, երբեք, ցորչափ աշխարհիս երեսին մարդիկ գոյութիւն ունենան եւ որոնք կը գիտակցին իրենց տառապանքին ու մեծութեան: Այդ քերթուածները պայթող վառօդի մը տպաւորութիւնը գործեցին, անմիջապէս որ հրատարակուեցան, եւ շուտով «Քայէ տիւ Սիւտ»ի ձեռնարկը իր կարգին դարձաւ ուխտատեղի մը, որուն աստիճանները մագլցեցան ձերիններէն շատեր —, ինչպէս եւ Ֆրանսացիներ — ունենալու համար այդ 299 թիւը, այսօր սպառած արդէն:

Այս հրատարակութիւնը, ողջունուեցաւ ձեր կողմէ, մասնաւորապէս Մարսէյլի մէջ, Փօլատեանի հիանալի նախաձեռնութեամբ, իբրեւ տեսակ մը նշանտուք, հայ բանաստեղծութեան եւ մեր մշակոյթին միջեւ: Այս վերջինը կ'ընդունէր զայն այլեւս իր ծոցին մէջ եւ անոր կ'ընծայէր ազնուապետական իր նոր տիտղոսները:

Այս հանդիպումը, երեք տարի վերջ, անոնց իմացական հարսնի՞քն է արդեօք: Այո, եթէ գիտնանք թէ այդ էջերը, լրացուած ուրիշներով, մասնաւորապէս Նարեկացիին նուիրուած, պիտի ամփոփուին մէկ հատորի մէջ, եւ պիտի հրատարակուին «Քայէ տիւ Սիւտ»ի կողմէ, շնորհիւ կարգ մը հայ բարեկամներու, հատոր որ շուտով հրապարակ կ'ելլէ արդէն: (ՅԱՌԱՋ. — Հատորը լոյս տեսած է արդէն, շքեղ տպագրութեամբ, ինչպէս կը տեսնէք Դ. էջին մէջ):

Այս ամէնը սիրահարութեան մը տպաւորութիւնը կը գործեն, սիրաբանութիւն՝ Վանայ լճին ծեր ճգնաւորին, Նարեկացիին, իր միսերուն անօրժակներովը տագնապած եւ որ կուլ կուտար իր ահեղ տենչանքները, օձերու նման, եւ այս բարի Ֆրանսական լեզուին միջեւ, որ իրապէս ամէնէն ազնուամեծարն է տանուտիկիններուն եւ ամէնէն հաճոյակատարը նշանածներուն ...:

Իրականութեան մէջ, եթէ աւելի մօտէն դիտենք խնդիրը, կը նշմարենք թէ այս հրաշալի հովուերգութիւնը դիւրին դիւրին յառաջ չգնաց, որ ամէն ինչ տեղի չունեցաւ ուրախութեան եւ ժպիտներու մթնոլորտի մը մէջ, նման հարսնիքի մը, որուն ականատես կ'ըլլանք շարժանկարի լուսարձակներուն տակ: Անկարելին կը պահանջէինք:

Ունեցանք, ինչպէս ամէն մարդկային արարքի մէջ, լուսաւոր երեսը եւ մթին երեսը, սրտագին զեղումներ, բայց նաեւ լաց ու ակռաներու կճրտում: Որովհետեւ ամէն մարդ նոյն հաճոյքով չդիմաւորեց միջնադարեան այս յարուցեալը, իր Ֆրանսական հանդերձանքներուն մէջ:

... Ձեզ մօտ կան շատ մը անձնուիրութիւններ, բայց նաեւ շատ մը բաժանումներ, կողմեր:

Օ՜հ, սիրելի Հայեր, ի՜նչ լաւ կը ճանչնամ եւ որքա՜ն կը սիրեմ ձեզ, քանզի կը նմանիք մեզի: Ծայրայեղ աստիճանով մը:

Ճիշդ ու ճիշդ մեր եղբայրներն էք, դուք որ ունիք միջերկրականեան ցեղերուն ամէնէն թանկագին առաքինութիւնները, դուք, որ կրնայիք կառավարել աշխարհը, Արարատի գագաթէն, եւ որ ընտելուեցանք շատ յաճախ խոնարհեր ձեր գլուխը բռնակալներու լուծին տակ, ցան ու ցրիւ ըլլալու համար վերջնապէս ու ապաստան փնտռելու:

(Մնացեալը յաջորդով)

ըստ. հպարտ ժպիտով մը.— «Կերէք, գողութեան ապրանք է ...» :

Ուրախ չէ անշուշտ ամէն սեղան: Սեղաններ կան, որոնց վրայ ներկայ են ցաւն ու տխրութիւնը, յուսահատութիւն ու թշուառութիւնը: Կան ուրախ սեղաններ նոյնիսկ, որ խռովք մը կուտան: Փոխարէն, կան աղքատ սեղաններ, որ աւելի մեծ հրճուանք մը կուտան: Ծոխ սեղաններէն աւելի մեծ ուրախութիւն մը կուտան յաճախ պանիրն ու հացը, երբ զանոնք ախորժակով կ'ուտենք, ջուրի մը եզերքը, ծառի մը տակ :

Լաւագոյն ճաշերը անոնք են, ի հարկէ, զորս կ'ուտենք հանդարտ եւ ուրախ սրտով: Եւ քիչ անգամ կը գտնենք այդ խաղաղութիւնը: Քիչ անգամ նաեւ նուագը, պարը, երգը, սրամտութիւնները, որ կ'ըլլան սեղանին շուրջ, բարձրութիւն մը կուտան ուրախութեան :

Մեր ժողովուրդը, հիւրընկալ նկատուած, մեծ նշանակութիւն մը տուած է սեղանին :

Դ. Վարուժան, նկարագրելէ վերջ հոյակապ ճաշկերոյթ մը Սիւնեաց Նահապետին պալատին մէջ, խօսելէ ետք մեր իշխաններուն եւ անոնց ուտելիքներուն մասին, կ'ըսէ.

Փա՜ռք մեծազօր կենցաղին ասպետական դարերուն.— Ուր պարտուեցաւ Գեղեցիկն ու Զօրութիւնը արքուն...— Ուր մարդիկ հզօր եւ անկեղծ էին նման գինիին :

Ոչ մեր այդ իշխանները կան այսօր եւ ոչ ալ գեղեցկութեան եւ հզօրութեան պաշտամունքը: Չկան մեր նահապետական սեղանները այսօր: Պանդուխտները, անգործները, չունեւորները չեն գտներ այսօր մէկը, որ հաւաքէ զիրենք եւ ճաշ մը տայ իրենց: Փոխուած է Հայը: Բայց եւ այնպէս, զգալի է դեռ յաճախ, թէ սեղանը մեծ նշանակութիւն մը ունի մեզի համար: Զգալի է դեռ հիւրընկալութեան ոգին, նոյնիսկ հոս ծնած ու մեծցած տղոց մէջ, թէյ մը, սուրճ մը կը հրամցնեն, յուզիչ վեհանձնութեամբ:

Միշտ մեծութեան ձգտող բան մը՝ մեր ժողովուրդին մէջ: Իր դժբախտ ճակատագիրէն, տխրութենէն վեր գալու ճիգ մը միշտ: Լոյսի ու ուրախութեան կարօտ մը՝ միշտ, գէշ պայմաններու մէջ իսկ, ինչպէս ըսած է Դուրեան սրբազան, անմահին ու ազնուական քերթուածով մը.

Անէծք, Հայր, դարձուց նաշիս սեւ հացի,— Բայց քանի որ սեղան մը շուայտ պէտք էր ինծի,— Ես սեւ հացովն ալ հեշտ պատառըս ծամեցի :

Անէծք, Հա՛յր, նրագս դարձուց եայրոտ բոցի,— Բայց քանի որ հերայրք մը տենդ պէտք էր ինծի,— Ես այդ բոցովն ալ շիլ աչքերըս վառեցի:

Քարէն հաց հանած է մեր ժողովուրդը եւ գէշ անունդ առնելով դէպի լաւը ձգտած է միշտ: Սեղանը սրբութիւն մը նկատած, աւանդական ուտելիքները փնտռած :

Մեր բարձրացման միջոցներէն մէկն է նաեւ սեղանը: Կը խօսինք մեր եկեղեցիին, մեր դպրոցներուն, մամուլին, գիրքերու, մեր երգերու մասին, կը չեշտենք մեր աւանդութիւններուն կառչած մնալու անհրաժեշտութիւնը, այս բոլորին մէջ կը գտնենք մեր փրկութիւնը: Պէտք է յիշենք նաեւ մեր ուտելիքները, փառաւորենք զանոնք, աւանդական ուտելիքները :

Մեծ է սաոնց դերը: Ու ժողովուրդը գիտէ, թէ այդպէս է: Պատրաստութիւններ կը տեսնէ տօներէն օրեր առաջ, կը լեցնէ տունը անոնցմով, աւանդական ուտելիքներով :

Կը զգանք այդ մեծութիւնը, երբ հայրենակցական միութիւն մը սեղան մը կուտայ իր տեղական կերակուրներով: Կը զգանք այդ մեծութիւնը մանաւանդ տօնական օրերուն, Կաղանդին, Ծնունդին, Զատկին:

Մեր ուտելիքներուն վարժութիւնն ու կարօտը ունին մեր հոգին ու մարմինը : Կարօտով կը մօտենանք անոնց : Յիշատակներ են անոնք, եւ անոնց հոտը, համը յիշատակներ կ'արթնցնեն մեր մէջ, կը յուզեն եւ կ'ուրախացնեն մեզ: Մեր սերունդէն ոմանք գեղեցիկ, յուզիչ տողերով խօսած են այս մասին: Եւ այս բոլոր յուզումներն ու ուրախութիւնները շատ աւելի զգալի են տօնական օրերուն :

Այդ օրերուն, սեղանը կը սրբանայ եւ բանաստեղծական լոյս մը կ'իջնէ անոր վրայ: Վերացում մը, մեծութիւն մը կը զգանք մեր մէջ, անցնելով մեր աւանդական ուտելիքներուն առջեւ, մեզ կապուած կը զգանք մեր ժողովուրդին անցեալին հետ, յարութիւն տուած՝ այդ անցեալին: Եւ զայն ապագային, գալիք սերունդներուն աւանդող առաքեալներու պէս ենք :

Մեծ է սեղանին դերը: Կենդանութիւն մը կուտայ ազգին :

Մեծ է իր դերը մանաւանդ այս օտարութեան մէջ:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՍԱՌԱԾ Է ՀՈԳԻՍ...

★

Անցան վաղեմի բոլոր հրապուրանք —
Սառած է հոգիս դաժան, վշտահար
Եւ կասկածների մռայլ լծի տակ,
Հաւատս է մարել... Հիւանդ եմ, տկար...

Ես չեմ հաւատում բարութեան, բախտին,
Նախկին գաղափարս ջարդել եմ, փշրել,
Եւ անիծել եմ առանց արցունքի
Ինչ որ սիրել եմ եւ ինչով տանջուել...

Եւ այս իմ ոգին զայրացած, յոգնած
Մահի սարսափից արդէն չի ննջում...
Ինձ միեւնոյն է... ճամբորդն ուշացած
Այսպէս նիրհելով, հանգիստ է փնտռում..

Վ. ՀԻԿՕ

Թարգմ. Ա. ԳՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆԵՐՇՆՉՈՒՄԸ ԵՒ ՅԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

ԽՄԲ.— Ժամանակին գրած էինք թէ աշխարհահռչակ երաժշտագէտը, Արամ Խաչատրեան, վերագնահատութեան փորձ մը կատարած է, քննադատելով զանազան կաշկանդումներ:

Այժմ աչքի առջեւ ունենալով իր ճառին բնագիրը կ'ամփոփենք հիմնական մասերը. (խորագիրն ալ բնագրէն թարգմանուած է).—

... Խորհրդային երաժշտագէտներս կրնա՞նք ըսել թէ մեր գործը կը համապատասխանէ Սովետներու յարաճուն ձըգտումներուն, թէ մեր ստեղծագործութիւնները համապատասխան են այն մեծ պարտականութեան որ մեր առջեւ կը դրուի: Ոչ: Չենք կրնար ըսել այս բանը : Պէտք է քաջութեամբ եւ պարկեշտօրէն գիտնանք թէ խորհրդային երգահաններու ստեղծագործական աշխատանքը, վերջին տարիները, չի համապատասխաներ ժողովուրդին ցոյց տուած բարձր ձգտումներուն :

Օփերա, համանուագ, երգեր, երաժշտական թատրոններ, թեթեւ ժամանցի երաժշտութիւնը — հակառակ այս սեռերուն անվիճելի արժէքին, չենք յաջողած տալ գործեր որ համապատասխանեն այս մեծ պահանջին, ինչպէս եւ ժողովուրդին յարաճուն պահանջին :

Մեծ չափով գոհացում տալ ժողովուրդին յարաճուն հոգեկան պէտքերուն: Այս մեծ պահանջը, որ ընկերվարութեան գըլխաւոր օրէնքին չինիչ մասը կը կազմէ, յաճախ անհասկնալի կը մնայ կարգ մը երաժիշտներէ: Քի՞չ են մեր մէջ, գործեր որոշ «միջին» ճաշակի մը վրայ հիմնուած գործեր ուր երգահանը կորսնցնելով իր իսկական ստեղծագործական անհատականութիւնը, կը շատանայ երաժշտական աղօտ եւ սովորական ճոռոմաբանութեամբ մը: Թէ ինչո՞ւ այսպէս կ'ընէ: Որովհետեւ համոզուած է թէ ժողովուրդը կ'ընդունի ինչ որ «լաւ ծանօթ» է, ինչ որ «ընթացիկ» է :

Արուեստին հանդէպ նման վերաբերում մը կը նկատեմ փորձ մը ծախելու ժողովուրդին այն ձեռքէ ինկած ապրանքը որ հաւաքուած են այն խանութներէն, որոնք ապրանք կը գնեն ժողովուրդին համար, եւ կրկին կը վերադարձնեն անոր :

Սակայն ժողովուրդը կը մերժէ ձեռքէ ինկած ապրանքը: Ան մեզմէ կը պահանջէ արուեստ մը, նոր թարմ, գեղեցիկ, վայելուչ եւ ներշնչումով բարձր :

Վերջին տարիները քանի քանի անգամներ ականատես եղանք նման ձեւապաշտութեան: Քանի քանի անգամներ լսեցինք «հոյակապ» գործեր, գործադրութեան լայն միջոցներով, որոնք ոչինչ էին բացի հնչեղ շատաբանութենէ արդիական նիւթի մը մասին, որ կ'արտայայտուէր «խորագիր յայտագրով» մը: Քանի քանի անգամներ համակերպեցանք գործի մը ակներեւ անբաւարարութեան, պարզ այն պատճառով որ իր «կողքին» վրայ կ'երեւար հայրենիքի սիրոյ մեծ եւ յուզիչ նիւթը, խաղաղութեան պայքարը, ժողովուրդներու բարեկամութիւնը: Եւ աւելին քանի քանի անգամներ հաղուադէպ կերպով կրցանք թափանցել գործին էութեան, ինչ դիւրահաճ դիրք բռնեցինք հանդէպ այն միջոցներուն որով երգահանը կը փորձէր արտայայտել լաւ գաղափար մը, առանց անդրադառնալու թէ ինչ չափով այս «վարձելու» միջոցները կը համապատասխանէին արուեստագէտին պարտաւորութեան :

Գեղարուեստական մշակոյթի ամէն պատմութիւն կը հաստատէ սա անվիճելի ճշմարտութիւնը, թէ միայն արուեստի այն գործերը, որ խորապէս եւ յանդգնօրէն կը մարմնաւորեն կեանքի երեւոյթները, եւ ուր կը տրոփէ դողդոջուն եւ խանդավառ մտածումը, հետքեր կը ձգեն մարդու սրտին մէջ:

Խանդավառ համոզման ինչ ուժով, արութեան ինչ յանդգնութեամբ, անցեալի մեծ դասականները մօտեցած են ստեղծագործական աշխատանքին, որ կեանքն իսկ կ'առաջադրէր: Պախ, Պեթովէն, Կլինքա, Մուսորկսքի, Չայքովսքի նորութիւններ հնարողներ էին արուեստի մէջ: Մայակովսքին յանդուգն նորարար մըն էր:

Այս արուեստագէտներուն ուժը, եւ գեռ ուրիշներուն, կը կայանայ անոր մէջ որ անոնք ստեղծած են նոր ուղիներ արուեստի մէջ, ծառայելով ժողովուրդին, մեկնելով կեանքի իրականութեան պահանջներէն, ոգեւորուած բարձր ներշնչումով մը :

Ինծի կը թուի թէ կարգ մը երգահաններ ճիշդ չեն հասկնար թէ ինչ է նորարար ոգին, յառաջապահ արուեստի զարգացման համար այնքան կարեւոր հարցը: Անոնք կը միացնեն նորութեան ոգին «ինքնատիպ նորութեան» հետպնդումին հետ, ինչ որ յատուկ է արտասահմանի ձեւապաշտ երգահաններու ստեղծագործական ճիգին : Այդպիսի «նորարար ոգի» մը խորապէս խորթ է մեզի եւ պիտի պայքարինք անխնայ կերպով ձեւապաշտ ճոռոմ յօրինուածքին դէմ :

Նորութիւնը ինք իր մէջ նպատակ մը չէ: Ամբօրէն կը պահենք Ա. Ժդանովի խօսքերը, «Նորը պէտք է աւելի լաւ ըլլայ քան հինը, այլապէս գոյութիւն իրաւունք չունի»: Զմոռնանք թէ որքան սխալներ գործուեցան խորհրդային երաժշտութեան մէջ ձեւապաշտ նորութեան խափանման շրջանին:

ԽՄԲ.— Ուրիշ հատուած մը՝ յառաջիկային:

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Արամ, երէկ ո՞ւր կ'երթայիր ընկերիդ հետ.

ԱՐԱՄ.— Կապիկ դիտելու :

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ.— Չիս չտեսա՞ր... :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Մինչ այդ մի փորձէք խորացնել անցուդարձը: Շատ բանդէտ մի երեւաք :

Եւ ժպիտով մը աւելցուց.

— Ձեզի կ'իյնայ վերակապերը բռնել, ինծի՝ գործողութիւնը կատարել :

Ինչպէս ալ կը յարմարէին այս բառերը իր բերնին մէջ...

Յետոյ յանկարծ նիւթը փոխելով.

— Ինչ ինքնատիպ մարդ է սա հայր Լավինյէն:

— Վանական մը որ հնագիտութեամբ կը զբաղի, տարօրինակ բան, պատասխանեցի :

— Ահ, այո, մոռցայ որ բողոքական էք: Ես բարեպաշտ կաթոլիկ մըն եմ եւ լաւ կը ճանչնամ քահանաները եւ վանականները:

Յօնքերը պռստեց, վայրկեան մը վարանեցաւ, յետոյ յայտարարեց.

— Գիտցէք որ վարպետ է ձեր բերնէն խօսք առնելու համար, եթէ ուզէ:

Եթէ ատով հասկցնել կ'ուզէր ինծի թէ պէտք է զգուշանամ շատախօսութենէ, աւելորդ էր:

Ցտեսութիւն ըսելէ վերջ կառքը մտաւ ու հեռացաւ: Կամաց կամաց տուն վերադարձայ, խորհրդածելով օրուան բոլոր պատահածներուն վրայ :

Միտքս ինկան մորթային ներարկումներու հետքերը Պ. Մերքատոյի բազուկին վրայ, ինքս ինծի հարցնելով թէ ինչ թմրեցուցիչ կը գործածէր, յետոյ յիշեցի սա քամմնելի դեղին դիմակը, ամբողջովին «փլասթիսին»ով ծածկուած: Ի՞նչպէս բացատրել որ Փուարօ եւ Օր. Ճոնսըն չէին լսած ճիչս հասարակաց սրահին մէջ, երբ բոլորս ճաշասրահին մէջ լսած էինք ոստիկանին ձայնը: Եւ սակայն հայր Լավինյէի եւ Տիկին Լէյտնըրի սենեակները հաւասարապէս հեռու էին ճաշասրահէն եւ հասարակաց սրահէն :

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

Յուղարկաւորութիւնը շատ յուզիչ էր : Արշաւախումբին բոլոր անդամները, ինչպէս եւ Հասանիէի անգլիական ամբողջ գաղութը ներկայ էին: Շայլա Րէյլին ալ մութ գոյն հագուստով հետեւեցաւ մեռելական թափօրին: Անշուշտ կը խղճահարէր հանգուցեալին մասին այդքան գէշ լեզու մը գործածած ըլլալուն համար :

Տուն վերադարձիս Տոքթ. Լէյտնըրի գրասենեակը մտայ եւ ըսի թէ պիտի մեկնիմ:

Շատ սիրալիր եղաւ եւ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ծառայութեանս համար (ինչ ծառայութիւն, ոչինչէն ալ պակաս) եւ յամառօրէն պնդեց որ մէկ շաբաթական աւելի ընդունիմ :

Բողոքեցի, որովհետեւ արժանի չէի այդ առատաձեռնութեան :

— Ես պիտի նախընտրէի բնաւ բան մը չստանալ բացի ճամբորդութեան ծախքերէս :

Բայց չուզեց մտիկ ընել :

— Տոքթ. Լէյտնըր, ես այն համոզումը ունիմ, թէ թերացած եմ պարտականութեանս մէջ: Իմ ներկայութիւնս այստեղ մահէն չփրկեց Տիկին Լէյտնըրը :

— Այդ գաղափարը հանեցէք ձեր գլուխէն, Օրիորդ, ըսաւ անկեղծ շեշտով մը: Ես ձեզ իբրեւ գաղտնի ոստիկան չվարձեցի: Երբեք մտքէս չէր անցներ թէ կնոջս կեանքը վտանգուած է, գիտնալով հանդերձ, որ կը տառապէր ջիղերու տկարութենէ եւ ուղեղային ծանր ճնշումէ մը : Դուք ոչ մէկ մեղք ունիք: Ան կը սիրէր ձեզ եւ վստահութիւն ունէր ձեր վրայ: Եւ այս վերջին օրերը աւելի հանդարտ էր, աւելի երջանիկ, շնորհիւ ձեր ներկայութեան: Դուք լիովին կատարեցիք ձեր պարտականութիւնը իբրեւ հիւանդապահուհի :

Ձայնը կը դողդղար եւ միտքը հասկցայ: Միայն ինքզինքը յանցաւոր կը գտնէր որ թեթեւօրէն վարուած էր կնոջը ահուղողին հանդէպ :

— Տոքթ. Լէյտնըր, հարցուցի, կրցա՞ք գաղափար մը կազմել այդ անստորագիր նամակներուն մասին:

— Իրաւ որ չեմ գիտեր ինչպէս բացատրեմ, հառաչեց: Ի՞նչ կ'ըսէ Պ. Փուարօն: Թարթափելով ճշմարտութեան եւ առասպելին միջեւ, պատասխանեցի.

— Երէկ տակաւին եզրակացութեան մը չէր յանգած, գոնէ մինչեւ այն ատեն երբ Օր. Ճոնսընի մասին խօսեցայ իրեն :

Կ'ուզէի տեսնել թէ ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի ունենայ Տոքթ. Լէյտնըրը: Առջի օր հաճութեամբ հաստատելով Տոքթօրին եւ իր քարտուղարուհիին փոխադարձ խանդաղատանքը, բոլորովին մոռցեր էի նամակներու խնդիրը: Տակաւին այժմ ալ կը կարծէի թէ գձուձ բան պիտի ըլլար խօսիլ անոնց մասին: Ենթադրելով իսկ թէ ինք գտած էր զանոնք, Օր. Ճոնսըն արդէն պատժուած էր իր խղճահարութիւններով: Սակայն կ'ուզէի գիտնալ թէ Տոքթ. Լէյտնըրի մտքէն անցա՞ծ էր այդպիսի կասկած մը:

— Ուստի դիտել տուի.

— Ընդհանրապէս, անստորագիր նամակները կիներու կողմէ կը գրուին :

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ: Բայց խնդրոյ առարկայ նամակները կրնան իրապէս Ֆրետերիկ Պոսների գործը ըլլալ :

— Այո, այդ հաւանականութիւնը չեմ անտեսեր. բայց չեմ կրնար հաւատալ :

— Ես, կը հաւատամ: Տխմարութիւն է արշաւախումբին մէկ անդամին վերագրել :

(Շար.)

յանդիլ, գգալապէս կրճատելու համար միւս բոլոր սպառազինութիւնները եւ բանակները: Տարակոյս չկայ որ այսպիսի կարգադրութեան մը շնորհիւ պիտի զեղչուին զինուորական ծախքերը եւ պիտի բարւոքի ժողովուրդներու տնտեսական վիճակը»:

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 25ԻՆ

Արեւմտեան երեք պետութիւնները Յունուար 1ին պատասխանեցին Խ. Միութեան Դեկտ. 26 Թուակիր ծանուցագրին, որ կ'առաջարկէր Յունուար 25ին գումարել Զորսերու ժողովը, Պերլինի մէջ: Երեքն ալ «ցաւ յայտնելով հանդերձ որ Խ. Միութիւնը չէ ընդունած իրենց առաջարկած Թուականը, 4 Յունուար, կը յայտարարեն թէ կ'ընդունին խորհրդային կառավարութեան Թելադրած Թուականը, 25 Յունուար»: Յետոյ կ'ընդունին որ մարզպաններու ներկայացուցիչները քննեն ժողովին պատրաստութեան եւ վայրին վերաբերեալ խնդիրները: Միեւնոյն ատեն դիտել կուտան թէ դաշնակիցներու վերստուգիչ յանձնախումբին նախկին շէնքը անհրաժեշտ դիւրութիւնները կը ներկայացնէ իբրեւ ժողովատեղի:

Գալով բուն ժողովին եւ օրակարգի խնդիրներուն, երեք պետութիւնները նախապէս յայտնած ըլլալով իրենց տեսակէտները, անհրաժեշտ չեն դտներ կրկին անդրադառնալ:

× Փարիզի, Ուաշինկթընի եւ Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ Մալենկովի յայտարարութիւնը աւելի ջերմ տրամադրութեամբ տոգորուած է, բաղդատելով Սթալինի հաւաստիքներուն հետ: Եւ կը սպասեն արդիւնքին, Պերլինի ժողովին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՒՐՏԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Ֆրանսայի մէջ, Ատլանտեանէն մինչեւ Միջերկրական: Փարիզի մէջ 8ի իջած էր ջերմաչափը, կեդր. Ֆրանսայի մէջ 18–22ի են: Ձիւն կը տեղայ լեռնային շրջաններուն մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին նախարարներէն Տըֆ Քուփըր, այլ անուամբ Լորտ Նորուիչ, մեռաւ շոգենաւին մէջ, երբ Սպանիա կ'երթար: Երկար ատեն Փարիզի անգլ. դեսպան եղած է:

ՄԱՐՈՔԻ մարզպանը, զօր. Կիյոմ, որ Փարիզ եկած էր կացութիւնը պարզելու համար, Քազապլանքա վերադառնալով յայտարարեց թէ «վճռած է խափանել ահաբեկչական արարքները: Դատական ատեանները պիտի գործեն կարելի արագութեամբ»: Այս առթիւ զօրավարը պնդեց թէ ահաբեկիչները կը քաջալերուին դուրսէն, կարգ մը պետութեանց կողմէ, մամուլի եւ անթելի միջոցաւ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութեան վերադարձուեցան 33 մեծ գործարաններ որոնք Ռուսերու տիրապետութեան տակ էին պատերազմէն ի վեր:— Տեղեկագրի մը համաձայն, 1953ին 22 Գերմաններ մահուան դատապարտուած են, 15 հոգի ցկեանս բերդարգելութեան, իսկ 435 հոգի ալ համագումար 2640 տարի բանտարկութեան, իբրեւ «վնասարար եւ լրտես»:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ մտահոգութիւն կը տիրէ, նկատելով որ Մ. Նահանգները որոշած են զինուորական օգնութիւն ընծայել Եգիպտոսի: Կ'ըսուի թէ նոյէն դիմում պիտի կատարուի մեծ պետութեանց:

617.200 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ արեւելեան շրջանէն արեւմուտք ապաստանած են վերջին հինգ տարիներու ընթացքին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր շնորհակալութիւնները կը յայտնենք «Մշակոյթի Օրուան» բանախօսներ՝ Պ. Պ. Ժան Պալարի, Շ. Նարդունիի եւ Լիւք Անտրէ Մարսէլի, երգողներ՝ Տիկին Զ. Մորընոնի, եւ բոլոր այն երիտասարդներուն եւ օրիորդներուն որոնք փայլ տուին գեղարուեստական բաժնին նուագով, երգով, արտասանութեամբ:

Շնորհակալութիւններ՝ Հայրենակցական, Մշակութային, Երիտասարդական, Մարզական միութեանց եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն, որոնք թէ Նարդունիին ի պատիւ սարքած գինեձօնի եւ թէ Մշակոյթի Օրուան առթիւ օժանդակեցին նիւթապէս եւ բարոյապէս:

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ նաեւ բոլոր այն հայրենակիցներուն, որոնք վերջերս պատուոյ անդամ արձանագրուեցան Համազգային Միութեան: Համազգայինի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան նախագահ՝ Կ. Փօլատեան, դանձապահ՝ Կ. Շալճեան, քարտուղար՝ Ազգին:

« ՅԱՌԱՋ »Ի
ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք.— Հաճի Նոտարեան եղբ.է (Սէն Ռէմի) 500 ֆրանք, Պ. Անդրէասեանէ (Նիս) 500 ֆր.:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Մ. Վարդուկեանի (Իսի)մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր բարեկամներէն մէկը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Յունուար 5, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեքշաբթի երեկոյեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 15.30ին, Ս. պատարագ ժամը 17ին:

Յունուար 6, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, չորեքշաբթի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան: Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Յունուար 7, Բ. օր Ս. Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց, հինգշաբթի Ս. պատարագ ժամը 10ին:

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ

Յունուար 9ին, Շաբաթ օր, ժամը 14.35 — 15.05 Փարի Էնթէրնի վրայ պիտի լսէք հայերէն ժողովրդական երգեր (նուագի բաժինը Պ. Սէյրան Պարսամեանէ):

ԱՅՍ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒՆ
ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ՝
ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ եւ ՁԵՐ
ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ԿԱՄ ՕՏԱՐ
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
LUC-ANDRE MARCEL -ի
GRÉGOIRE DE NAREK
et
ANCIENNE POESIE ARMENIENNE
(Ed. des Cahiers du Sud)
կոթողային հատորը

Գեղարուեստական մաքուր հրատարակութիւն, ուր հեղինակը ի վեր կը հանէ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ հանճարը, եւ համաշխարհային արժէքը հայ բանաստեղծութեան: Գին՝ 1000 ֆրանք:

Դիմել՝ «Անդաստան»ի խմբագրութեան, տպ. Արաքս 46, Rue Richer, Paris կամ «Յառաջ»ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Աղք. – Որբախնամ մարմինս իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ վարչութեան անդամ Պ. Յակոբ Փափազեանի եւ իր բոլոր պարագաներուն, եղբօրը ողբացեալ Պ. Եղիշէ Փափազեանի կըսկծալի մահուան առթիւ: Նոյն ատեն շնորհակալութեամբ կ'արձանագրէ փոխան ծաղկեպսակի եղած հետեւեալ նուէրները.— Պ. Աստուր Համալեան երկու հազար ֆր., Պ. Մելքոն Պօղոսեան, Պ. Ղազար Օտապաշեան, Տէր եւ Տիկին Փիէռ Ժիբօն, Սէնթ Թիւլ երկու հազարական ֆրանք, Պ. Մուշեղ Սարեան հազար ֆրանք, Պ.Պ. Միսաք Ապրիքեան հազար ֆր., Իսպիրեան հազար ֆր. Անդրանիկ Թումայեան 500 ֆր., գումար 11.500 ֆրանք:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր գործօն, պատուոյ ի մասնաւորաբար Փետր. 20ի հանդէսին յանձնախումբի անդամները այս կիրակի ժամը ճիշդ 16ին, Իսիի Խըրիմեան դպրոցը (Ռիւ տը լա Տէֆանս): Թղթատարի գործադուլի պատճառով անհատական հրաւէր չի ղրկուիր:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

3 Յունուար կիրակի, Արհի. Պահապանեան եպիսկոպոսի մահուան Գ. տարելիցի առթիւ հոգեհանգստեան պատարագ ժամը 10.30ին:

10 Յունուար: Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն: Ժամը 9.30ին ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ԼԻՈՆԻ Հայկազեան դպրոցի Ամանորի հանդէսը Կիրակի, 17 Յունուար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Մ. Մ.ի երեկոյթը յունուար 16 Շաբաթ գիշեր, Ազգ. Տան մէջ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI 5 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7260 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2671

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԴԷՊԻ ԴՈՒՐՍ

●

Վերջին ամիսներու ընթացքին քանիցս խօսեցանք Անգլիոյ, Պելժիոյ, Իտալիոյ, Զուիցերիոյ եւ Աւստրիոյ գաղութներու մասին:

Պարզեցինք իւրաքանչիւրին վիճակը: Մեծ մասով տժգոյն՝ ազգային գործու — նէութեան տեսակէտով:

Պատահաբար լուրեր կը հասնին Լոնտոնէն, Մանչեսթրէն, Պրիւսէլէն եւ Ժընեւէն: Վիէննա քիչ մը աւելի աշխոյժ է: Իսկ Միլանը նոր կատարեց իր Ազգ. Տան բացումը, զանազան առաջադրութիւննե — րով:

Ուր որ քիչ կը խօսին, չի նշանակեր թէ անպատճառ շատ կը գործեն:

Օրինակ, Լոնտոնի մէջ դժուար է գտնել կազդուրիչ երեւոյթներ, հակառակ զանազան յարմարութեանց:

Միջին Արեւելքի ուսանողներէն անգամ չկրցան օգտուիլ եւ կը գոհանան պատա — հական հանդիպումներով:

Նոյն պատկերը Պրիւսէլի եւ Անվերսի մէջ, եթէ չհաշուենք ուսանողական կարգ մը ձեռնարկներ: Ժընեւ — Լոզան շատոնց լռած են:

Հետզհետէ կը խորանայ ամէն բանի համակերպելու, յարմարելու եւ կծկուելու տրամադրութիւնը:

Ոչ մէկ հակազդեցութիւն՝ այս կամ այն չարիքը սահմանափակելու, գոնէ կարելին փրկելու համար:

Շատեր, նոյնիսկ հասուն տարրեր կան որոնք միջավայրին պահանջներէն ալ ա — ւելին կ՚անցնին, օր առաջ մեկուսանալու եւ միայն իրենց խանութով զբաղելու համար:

Ամէն տեղ ալ հոգեւոր հովիւներ կան, մնայուն կամ շրջուն:

Գոնէ անոնց միտքէն անցա՞ծ է վիճակագրութիւն մը կազմել, հաստատելու համար երեւուն տարուան շահն ու վնասը:

Օրինակ, ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ ազգային տոմարը՝ նոր սերունդին ելքով եւ մուտքով: Հարիւրէն քանի՞ն մնացած է իբրեւ ազգային եկամուտ, ապագային համար:

Գաղտնիք չէ. դրամագլուխը կը պակսի հետզհետէ: Արտածումը կը գերազանցէ ներածումը:

Բայց, ի՞նչ համեմատութեամբ:

Դիտմամբ կը գործածենք այս թուաբանական բացատրութիւնները, որպէսզի մեր հին եւ նոր առեւտրականները չառարկեն թէ զրաբար կը խօսինք:

Եւ յետոյ, կ՚ուզենք հասկցնել թէ միայն գլխագիր «ազգ»ը չէ որ կը տուժէ այս համատարած անհոգութեան եւ ծուլութեան հետեւանքով, այլ եւ իրենք, «հանդերձ ընտանեօք»:

Ի վերջոյ ի՞նչ պիտի ձգեն իբրեւ ժառանգութիւն: Ինչո՞վ պիտի մխիթարուին, երբ շրջապատուին անգլիախօս, ֆրանսախօս կամ գերմանախօս ձործերով, ժաքերով եւ Քարլերով, որոնք շատ վերէն պիտի նային իրենց վրայ:

Տարիներ առաջ պատրաստ էիք ջուրը նետուելու, երբ կ՚առաջարկէին խալմանալ:

Ձեր քրիստոնէական հաւատքին չա՞փ ալ արժէք չունի մայրենի լեզուն, իբրեւ աւանդ եւ ապաւէն:

Ի՞նչ օգուտ «հայրենիք» աղաղակել օրն ի բուն, կարօտակէզ նայուածքներ ուղղելով աջ ու ձախ:

Մէկ տարիէն միւսը կապերը կը փրթին եւ ամբողջ բազմութիւններ կը հալին ձեր աչքին առջեւ, սկսելով ձեր տուներէն:

Ուրիշներ արիւն կը թափեն իրենց հայրենիքին պաշտպանութեան համար:

Դուք ոչ իսկ տարրական յոգնութիւն մը կը կրէք մայրենիքը սորվեցնելու համար ձեր զաւակներուն, ի շահ ձեր երազած հայրենիքին:

Ո՞ւր կը տանի այս ճամբան... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ

Ազգ. ժողովը բացառիկ նիստ մը պիտի գումարէ վաղը, չորեքշաբթի, վարչապետին առաջարկով, հաստատուն կառավարութիւն մը կազմելու համար Զորսերու ժողովէն առաջ որ պիտի գումարուի Յունուար 25ին, Պերլինի մէջ:

Պ. Լանիէլ դահլիճին հրաժարականը ներկայացուցած էր Յունուար 2ին, նամակ մը ուղղելով հանրապետութեան նախագահին: Այս առթիւ կ՚ըսէր թէ ըստ սովորութեան հրաժարականը պիտի յանձնէր յունուար 17ին, բայց յունուար 25ի ժողովը անհրաժեշտ կը դարձնէ կառավարութեան խնդիրը լուծել օր առաջ:

Պ. Վէնսան Օրիօլ պատասխանեց նոյն օրը, մասնաւոր նամակով մը, ուր հիմնաւոր չգտնելով Պ. Լանիէլի պատճառաբանութիւնը, դիտել կուտար թէ Պերլինի մէջ քննելի խնդիրները արդէն կը գտնուէին Պերմուտայի խորհրդաժողովի օրակարգին մէջ: «Արտաքին նախարարին զեկուցումներէն եւ ձեր միջամտութենէն վերջ, Ազգ. ժողովը վստահութիւն յայտնեց ձեզի: Հետեւաբար անկարելի կը գտնենք ընդունիլ ձեր հրաժարումը, բուն իսկ միջազգային օրակարգին պատճառով: Համախորհուրդ իմ յաջորդիս հետ, թախանձագին կը խնդրեմ շարունակել ձեր գործը աջակցութեամբ Ազգ. ժողովին եւ Հանրապետութեան Խորհուրդին: Կը յուսամ թէ պիտի բարեհաճիք պատասխանել մեր կոչին»:

Վարչապետը նոր նամակ մը ուղղեց Յունուար 3ին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Զուզեցի սպասել յունուար 17ին, այդ հրաժարականը յանձնելու համար, վասն զի եթէ նախարարական տագնապ մը ծագէր վախ կար որ Ֆրանսա չկարենայ մասնակցիլ Պերլինի խորհրդաժողովին: Երբեք մտքէս չէ անցած նորէն խորհրդարանին ներկայացնել այն խնդիրները որոնք քննուած են Պերմուտայի ժողովէն առաջ: Կառավարական խնդիրը չկայ այդ հարցերուն մէջ: Համախորհուրդ նախագահ Ռընէ Քոթիի հետ, կը խնդրէք շարունակել իմ գործս: Խորհրդակցելով Ազգ. ժողովին եւ Հանրապետութեան խորհուրդին նախագահներուն հետ, պիտի խնդրեմ Ազգ. ժողովին նախագահէն արտակարգ նիստի հրաւիրել խորհրդարանը յունուար 6ին, չորեքշաբթի, լսելու համար կառավարութեան մէկ յայտարարութիւնը: Այսպէս Ազգ. ժողովը պիտի կրնայ որոշում տալ քուէարկութեամբ մը, որուն համաձայն պիտի վճռեմ ընելիքս»:

× Ազգ. ժողովը եւ ծերակոյտը կը յուսան այսօր – վաղը վերջացնել 1954ի ելմըտացոյցին քննութիւնը, փակելով 1953ի նստաշրջանը: Զորեքշաբթի օրուան արտակարգ նիստը մեծ կարեւորութիւն ունի ոչ միայն ներքին, այլ եւ արտաքին տեսակէտով: Պերլինի ժողովը պիտի քննէ Գերմանիոյ ապագան, հետեւաբար անհրաժեշտ է որ Ֆրանսա հաստատուն կառավարութիւն մը ունենայ մինչեւ յունուար 25, արժեցնելու համար իր տեսակէտները: Նոր քուէարկութեան մը սպասելով, Պ. Լանիէլ կ՚ուզէ ամուր դիրք մը ապահովել իրեն եւ իր արտաքին նախարարին համար, Պերլինի ժողովին մէջ: Եթէ Ազգ. ժողովը իր յայտարարութեան դէմ քուէարկէ եւ դահլիճը հրաժարի, երկարատեւ տագնապ մը պիտի ծագի, տկարացնելով Ֆրանսայի դիրքը:

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ գիտական հրատարակութեանց վարչութեան հրամայուեցաւ ջնջել Համայնագիտարանի 5րդ հատորին 21, 22, 23 եւ 24 էջերը եւ պատկերը որոնք Բերիայի կենսագրականը կը պարունակէին: Որոշուեցաւ նաեւ փոխել Հայաստանի «Բերիա» աւանին անունը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՆԻՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Մեր բարեկամը, Պ. Հ. Տ. Ն., երկար պատասխան մը ղրկած է զոր ուշ ստացայ, թղթատարական գործադուլին հետեւանքով:

Գրութիւնը որ եւէ լուսաբանութիւն չի պարունակեր եղած բողոքներու մասին, որոնց մէկը միայն հրատարակեր էինք (18 Դեկտ.):

Եւ, յամառօրէն պնդելով թէ եղածը «գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ» է, կամ «ըսի – ըսաւ», քանի մը քարեր կը գլորէ, քաշքշելով իմ դիտողութիւններս. (Տես նոյն թիւը).

Ի՞նչ կ՚ըսէ.

— «*Ոչ ոք իրաւունք ունի դատախազ եւ դատաւոր կանգնելու եւ վճիռ արձակելու: Այդ բանը կը վերաբերի* օրինապէս *գումարուած ընդհ. ժողովի մը: Այդ ընդհ. ժողովին առջեւ է որ պէտք է ըլլան բոլոր ամբաստանութիւնները, յայտնուին դեղծումները, փաստցի, եթէ գոյութիւն ունին, մասնանշուին իրենց պաշտօնին մէջ թերացողները, ըլլան առենալետ կամ պարզ անդամ*»:

Հետեւաբար, «բոլոր փափաքողները պէտք է անմիջապէս արձանագրուին, կրօնական ընկերակցութեան, համաձայն կանոնագրի 20րդ յօդուածին»:

Այս գործին ձեռնարկեր են իրենք, այսինքն եօթը հոգինոց վարչական ժողովին *չորս անդամները*, տնավարի ժողով մը գումարելով իր նախագահութեամբ, եւ երկու նոր անդամներ նշանակելով (մէկը իենք նոր վերադարձած, եռամեայ բացակայութենէ մը վերջ):

Ի՞նչ օրինաւոր իրաւասութիւն կը վայելէ այսպիսի մարմին մը, կոչեր ուղղելու համար: Օրէնքը պայմանաժամ չի՞ նախատեսեր ընտրող եւ ընտրելի դառնալու համար:

Պ. Հրաչեայ, խոստովանեցէք որ ձեր երկդիմի միջամտութիւնը ծառայեց ոչ թէ ջուրը պարզելու, այլ զայն աւելի պղտորելու եւ գաւաթն ալ կոտրելու:

Եկեղեցւոյ առաջին ընդհ. ժողովին մասնակցեր, նախագահեր էք եւ մթնոլորտը ծանր գտնելով, առաջարկեր էք յետաձգել:

Յաջորդ ժողովին չէք ներկայացեր, օրինաւոր չգտնելով զայն, եւ դիրք բռներ էք միւսներուն հետ, «Արարատ»ի գմբէթին տակ:

Մինչդեռ, ձեզի կը մնար շատ կարճ եւ տրամաբանական միջոց մը, իբրեւ բարեխօս:

Կ՚երթայիք բողոքողներու երկրորդ ժողովին, լուսաբանութիւններ տալու եւ օրինաւորութեան, համբերութեան յորդոր կարդալու համար, եթէ իսկապէս ապօրէն էր:

Յետոյ, ամենայն անաչառութեամբ, կը թելադրէիք հետեւեալ գործնական եւ *օրինաւոր* միջոցները.—

1. Հրաւիրել կազմալոյծ եւ ամբաստանեալ վարչութեան անդամները որ հրաժարին, ինքնաբերաբար: (Առենապետը յայտնապէս ամբաստանուած ըլլալով, արդէն երբեք հոգի մնացած են):

2. Խորհրդակցելով երկու կողմերուն հետ, կազմել առժամեայ մարմին մը, որպէսզի անդամագրութիւններ հաւաքէ եւ ընդհ. ժողով հրաւիրէ, կազմալոյծ վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշիւները քննելու եւ նոր ընտրութիւն կատարելու համար:

Մնացեալը փաստաբանութիւն է, «անտի եւ անտեղի» — ձե՛ր բառերով:

Երբեմն «օրինապաշտութեան» ձեւեր կան որոնք մեղքերը եւ վէրքերը պարտկելու կը ծառայեն: ՎԱՀԷ

ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԸ

Փարիզի թեմին շաբաթաթերթը, «Լա Սըմէն Ռըլիժիէօզ» հրահանգ մը հրատարակած է որով կարդինալ Ֆէլթէն թեմերու կը վերածէ հայկական, քաղդէական, յունական, մելքիտ, մարոնի, ռումանական, ռուսական, ասորական եւ ուկրայնական կաթոլիկ եկեղեցիները:

Այս եկեղեցիները, իրենց յատուկ ծիսակատարութեամբ, կախում ունին օտարականներու թեմ. վարչութենէն, որ կը գտնուի գերապայծառ Ռուփի իրաւասութեան տակ: Անոնք ցարդ թեմական ժողովրդապետութիւններ (ծուխ) չէին համարուիր ինչպէս Փարիզի միւս եկեղեցիները, այլ տեսակ մը ներքին «Առաքելութիւններ» (միսիոն): Այժմ վերոյիշեալ եկեղեցիները պիտի վայելեն նոյն իրաւունքները եւ առանձնաշնորհները ինչպէս այն ծուխերը որ կը հետեւին հռոմէական ծիսակատարութեան: Իրենց ժողովրդապետները անձնական իրաւասութիւն մը պիտի ունենան հաւատացեալներուն վրայ, այսինքն իրենց ծէսին եւ ազգին պատկանող կաթոլիկներու վրայ որ կը բնակին Փարիզի թեմին մէջ:

«Լը Մոնտ» այս տեղեկութիւնները տալով, կ՚ըսէ թէ հայկական գաղութը ամէնէն կարեւոր **թիւը կը կազմէ**, *մօտ 45.0[illegible] որոնց 10 առ հարիւրը կաթոլիկ է:*

Արեւելեան ծիսակատարութեան պատկանող եկեղեցիներուն տրուած այս նոր իրաւասութիւնը հետեւանք է կարդինալներու ժողովին կողմէ տրուած արտօնութեան մը (1953 ապրիլ 7 եւ 10) եւ ֆրանսացի կաթոլիկներու հետ հաւասար դծի վրայ կը դնէ ոչ – հռոմէական կաթոլիկները, հոգեւոր եւ վարչական տեսակէտով:

× Ի պատասխան մեր հարցումներուն, Փարիզի Հայ կաթողիկէ առաջնորդարանէն կը հաղորդեն թէ եղածը իրաւասութեանց ընդարձակում է. Այս առթիւ 8 — 9000 կը հաշուեն իրենց հօտին թիւը, Փարիզի մէջ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԹԻՒ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

★

Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ» Յունուար 3ին բացառիկ թիւ մը նուիրած էր Թուրքիոյ, ութ էջ բովանդակութեամբ: Յօդուածներ ունին ֆրանսացի եւ թուրք ականաւոր դէմքեր: Վարչապետը, Պ. Լանիէլ, որ Թուրքիա գացած էր անցեալ հոկտեմբերին, կ՚ըսէ թէ «մեր երկու երկիրները կրնան իրարու կռթնիլ: Հակառակ հազարաւոր քիլոմեթր հեռաւորութեան, Միջերկրականի այս երկու պետութիւնները նոյն տեսակէտները եւ նոյն տենչերը ունին, արդիւնաւէտ համերաշխութիւն մը որ կը համապատասխանէ իրենց ինկած առաջնակարգ դերին գիտակցութեան՝ յանուն հասարակաց քաղաքակրթութեան պաշտպանութեան»:

Արտաքին նախարարը, Պ. Ժորժ Պիտօ, կը գրէ.— «Միջերկրականի քառուղիներուն վրայ, պահակ՝ Նեղուցներուն, Թուրքիան, քաջ եւ իմաստուն, հաւատարիմ եւ խիզախ, կրնայ հպարտանալ ինքն **իրմով եւ իր գրաւած դիրքով քաղաքակրթութեան մը մէջ զոր կը յարգէ եւ կը** *նայ պաշտպանել»:*

Թուրքիոյ վարչապետը, Ատնան Մենտերէս կը պարզէ երկրին տնտեսութեան զարգացումը վերջին երեք տարիներու ընթացքին: Արտաքին նախարարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ կը բացատրէ թէ «Մեր առաքելութիւնն է միացնել Արեւելքը եւ Արեւմուտքը»: Քանի մը թուրք հրապարակագիրներ կը պանծացնեն Աթաթիւրքի քաջագործութիւնները եւ բարենորոգումները: Ֆրանսացի զօր. Մոնքլար կը փառաբանէ Թուրքիոյ «զինուորական մեծութիւնը», հին դարերէն մինչեւ մեր օրերը: 2 էջ նուիրուած է թրքական մշակոյթին, «Երէկ եւ Այսօր»: Ուրիշ էջեր ալ տնտեսական կեանքին, հաղորդակցութեան, կնոջ ազատագրութեան, երիտասարդութեան եւն. մասին:

ԱՅՆՃԱՐ

●

Շթորայէն պահած եմ անայլայլ յիշատակ մը՝ որուն կը միանայ Այնճարի կերպարանքը, զայն ամբողջացնելու, եւ դրոշմելու համար անոր՝ անջնջելի արխունավառ դիծ մը:

Ամէն առաւօտ փոքրիկ լուսամուտի մը բացուածքէն կը յայտնուէր աչքերուս, հեռաւոր տարածութեան վրայ, սպիտակ իր տնակներով՝ Այնճարը:

Առաջին անգամ այս տեսիլքը հոգեցունց բան մը ունէր, գերեզմաննոցի մը տպաւորութիւնը կարծես՝ որ հետզհետէ ջնջուեցաւ, երբ ինքզինքս գտայ իր մօտ, իր անտառին մէջ, շրջապատուած հիւրընկալ մարդոցմէ՝ որոնց հետ արդէն առենօք հաղորդուած էր հոգիս: Եւ հիմա չեմ կրնար իրարմէ բաժնել այս երկու գիւղերը: Երկուքին մէջ ալ հայութեան շունչը կայ, հայութեան սիրտը կը բաբախէ: Իջեւանած էի պանդոկ մը՝ որուն պարտէզին մէջ ամէն երեկոյ կուգային խմբուիլ Հայեր, մանաւանդ շաբաթ օրերը, երբ Պէյրութէն կը հասնէին մինչեւ երկուշաբթի առաւօտ կանուխ հոն մնացողները:

Շթօրա գացեր էի օդափոխութեան: Մըտադիր էի մնալու միայն երկու շաբաթ եւ յետոյ շրջան մը ընել Լիբանանի այլազան կողմերը: Ամէն գիւղի մէջ մնալ մէկ քանի օր: Բայց կարծես չղթայեցին զիս հոն, Շթորայի մէջ՝ ուր մնացի երկու ամիսէն աւելի:

Դիմացի այգեստանն էր իմ առօրեայ անփոփոխ այցելավայրս: Խնձորենիները հոն կ'իշխէին իրենց շքեղ եւ հպարտ գեղեցկութեամբ: Ամասիոյ այգիները կը յիշէի եւ ինծի կը թուէր թէ մանկութիւնս կը ժպտէր մրգազարդ ոստերուն մէջէն: Անփոխարինելի հաճոյք մըն էր ինծի համար քաղել ոսկեվառ դեղին խնձորները՝ որոնք սեւեակս մշկաբոյր մթնոլորտով մը լեցուցին ամբողջ Սեպտեմբերը:

Տուկայէն տուն բերուած միրգերուն համէն ինչքան տարբեր է համը այն պըտուղներուն՝ զորս ձեռքովդ կ'անջատես ոստէն, զայն քաշելով դէպի քեզ, եւ որ լուսաւոր եւ սիրատարփ հեզութեամբ մը կը հնազանդի քու տենչանքիդ:

Այս հաճոյքէն զրկուած էի երեսուն տարիներէ ի վեր: Հաճոյք մը՝ որուն վարժուած էր հոգիս եւ որուն կարօտը կը քաշէի երկար ժամանակով: Մեր այգեստանն ալ միտքս կուգար այն ատեն, երբ ուսանող էի Փարիզ, եւ ամրան ու աշնան ուկեհուր եղանակները անցուցի այդ աղուոր գիւղակին մէջ:

Շթօրա այսպէս, իր խնձորենիներով կը կազմէր խնկաբոյր կամար մը՝ որուն իրենց բաժինը կը բերէին նաեւ կարօտաջեր այգիները Տերվէնոի:

Բայց եթէ չչարժեցայ տեղէս եւ իմ արձակուրդիս ամբողջ օրերը հոն անցուցի, պատճառը միայն քաղցրահամ միրգերը չէին անշուշտ, այլ մանաւանդ էր հայաշունչ այն կեանքը՝ զոր ինծի տրուեցաւ ապրիլ: Կեանք մը որուն չէի կրնար գուշակել գոյութիւնն իսկ օտարութեան մէջ: Անոր հարազատ խորհրդահոս՝ ազբիւրը ամէն բանէ առաջ իմ հոգիիս մէջն էր: Բայց անհրաժեշտ էր այս հաղորդութիւնը շրջապատին հետ, որպէսզի ժայթքէր անիկա եւ ողողէր ծարաւատանջ էութիւնս, օրհնութիւնովը հայրենի դարնանադայր ջուրերուն:

Այս աղբիւրին մայր ակունքը հոն էր, Այնճարի մէջ: Հոն կը գտնուէին արդէն իսկ հասակ նետած, ընտանիք կազմած արեւահար այն տղաքը՝ որոնց ես ուսուցիչն էի եղած Փորթ Սայիտի վրանաքաղաքին դպրոցներուն մէջ: Սրտադին յագեցում մը կը զգայի, մտածելով որ անոնց մօքին մէջ ձգած էի բան մը ինձմէ, մօքիս հըրայրքէն անշէջ կայծ մը: Եւ հիմա ինծի կը թուէր թէ ես ալ իրենց պէս, տունէ տեղէ զրկուած, եկեր էի այս լեռներուն մէջ, իբրեւ կռուան ունենալով նուիրեալ ափ մը հող միայն՝ որուն տակ հրաբորբոք եւ արդար փոթորիկին կը սպասէ ցեղին սիրտը...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԾՈՎԵՐՈՒ ԽՈՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

●

Փրոֆ. Փիքարի հետազօտութիւնները յայտնի են բոլորին: Աշխարհահռչակ գիտունը մթնոլորտին վերին խաւերը բարձրանալէ վերջ, այժմ, իր նայուածքը ուղղուած է դէպի ծովերու խորութիւնները, որոնց մասին շատ քիչ բան գիտէ գիտութիւնը:

Անցեալ Սեպտ. 30ին էր որ մեծ գիտնականը իր զաւկին հետ իրագործեց յանդուգն ձեռնարկ մը, սուզուելով 3150 մեթր խորութեան մէջ սուզազունդով (Պաթիսքաֆ): Իրմէ առաջ Ֆրանս. ծովային բանակի հրամանատարներէն Հուօ, ընկերակցութեամբ ճարտարագէտ Վիլմի կը յաջողէր գրեթէ նոյն ձեւի սուզազունդով մը ջրասուզուիլ 2100 մեթր խորութեամբ: Փրոֆ. Փիքառ վերոյիշեալ արդիւնքին յանգելու համար, բազմաթիւ փորձեր կատարած էր նախապէս: Հետախուզութեանց ծախքերը կը հոգար Պելժիոյ «Գիտական հետազօտութեանց հաստատութիւնը»: Գիտնականը թէեւ Զուիցերիացի մըն է բայց կը դասախօսէ Պրիւքսէլի համալսարանին մէջ: Սուզազունդին յատակագիծը պատրաստած էր ինքը, հիմնուելով իր օդային քննութեանց համար օգտագործած օդապարիկին անթափանց նաւակին (նասէլ) կառուցուածքին վրայ: Շինութիւնը սկսաւ 1945ին փրոֆ. Քօզէնի աշխատակցութեամբ: Ու երբ լրացաւ, փորձերու համար յարմար նկատուեցան դիմել Ֆրանս. ծովային բանակի աջակցութեան, նկատելով որ Պելճիքա ունէր միայն հիւսիսային ծովը որուն խորութիւնը 2–300 մեթր չանցնիր: Իսկ պելժիական Քոնկօ ովկիանոսին վըրայ յարմար վայր մը չունէր:

Այս խնդրանքը բարեացակամութեամբ ընդունուեցաւ եւ 1948ին Տաքարի առջեւ կատարուեցաւ առաջին փորձը: Սուզազունդը թէեւ առանց մարդու սուզուեցաւ 1380 մեթր խոր, սակայն երբ երկու հոգիի մուտքով փորձը կրկնուեցաւ, չկրցաւ 25 մեթրէն աւելի խորանալ, սուզազունդին շինութեան ակներեւ թերութեանց հետեւանքով: Այս անյաջողութիւնը պաղ ջուր թափեց ֆրանքեւպելժիական այս գործակցութեան վրայ: Ֆրանսայի ծովային սպաները արդէն փորձերէն առաջ իրենց յոռետեսութիւնը յայտնած էին եւ դժկամակութեամբ իրենց օժանդակութիւնը բերած՝ ի տես սուզազունդին շատ թերթեւ շինութեան: Եւ հակառակ կրնքուած հետագայ պայմանադրութեան, խզումը անխուսափելի դարձաւ: Փրոֆէսէօրը օգտագործելով ֆրանսական յատակագծի կարեւոր կէտերը Իտալիոյ մէջ ձեռնարկեց երկրորդ, սուզազունդին «Թրիէսթէ»ի շինութեան: Ահա ասով է որ ան յաջողեցաւ իր վերջին ձեռնարկին մէջ:

Այժմ քիչ մը պատմութիւն ծովային խորութեանց հետախուզութեանց մասին: Անշուշտ նոր չէ որ մարդիկ կը փորձեն ովկիանոսներու խորութեանց գաղտնիքներու եւս թափանցել: Հին ժամանակներէն սկսեալ մարգարիտի որսորդներու համար սովորական բան մըն էր մինչեւ 18 մեթր խորութեամբ սուզուիլ ծովուն յատակը: Անշուշտ ատիկա մեծ բան չէ երբ գիտենք թէ Փիլիփեան կղզեխումբին մօտերը կան տասը հազար մեթրէն աւելի ծովային խորութիւններ: Հարցին գիտական լուծումը նախապէս շատ պարզ էր: Այսինքն՝ ծանր գունդով մը իջնել ծովուն յատակը, կապուած պղպղատէ պարանի մը: Այս հիման վրայ, 1930ին երկու Ամերիկացիներ, Ուիլըմ Պիպ եւ Պէրթըն առաջին փորձը կատարեցին մէկ մեթր 45 սմ. տրամագծով գունդի մը մէջնցաւ, որուն պատին հաստութիւնն էր 3·75 սանթիմեթր: Գունդը ձուլուած էր միակ կտորէ, որուն վրայ բացուեցան երեք ծակեր, երկուքը իբրեւ լուսամուտ իսկ երրորդը՝ իբրեւ մուտքի դուռ: Ծանրութիւնն էր 2250 քիլօ: Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու ըսենք որ երկու Ամերիկացիները յաջողեցան իջնել 425 մեթր խորութեան մը: Միայն չորս տարի վերջն էր որ մեծ խոհեմութեամբ կրկնուեցաւ փորձը այս անգամ հասնելով 908 մեթր խորութեան: Սակայն պարանին կրած ցնցումներն ու թրթռացումները որքան ակներեւ վտանգ մը կը ներկայացնէին, նոյնքան եւ կ'արգելէին հետախոյզներու փիզիքական: Իբրեւ հետեւանք Ուիլըմ Պիպ ծանր ծովախտի մը բռնուեցաւ:

1949ին երրորդ փորձը կատարեց Պէրթըն աւելի կատարելագործուած գունդով մը՝ ««Պանթոսքոփ»»ով եւ Քալիֆորնիոյ բացերը հասաւ 1370 մեթր խորութեան: Մինչդեռ «Պանթոսքափ»ը առանց մարդու խորացաւ 5000 մեթրէն աւելի ծովուն մէջ, լուսանկարչական ինքնագործ կաղմածով մը, որուն միջոցաւ ստացուած շարք մը լուսանկարներ եկան գաղափար մը տալու այդ խորութեանց ստորջրեայ կան խաւերուն կենդանական նմոյշներուն վրայ: Զարմանալի է որ կեանքը կը շարունակուի այդքան խորութեանց մէջ ալ ուր յատուկ պայմաններ կը տիրեն: Նախ ջուրին ահռելի ճնշումը: Երկրորդ՝ թթուածինի նուազումը՝ որ կը ներկայացնէ ջուրին մակերեսային խաւերուն պարունակած թթուածինին երկու առ հարիւրը: Երրորդ՝ տկար ջերմութիւնը որ հազիւ 4 աստիճանի կը հասնի: Եւ վերջապէս տիրող բացարձակ մթութիւնը: Այս պայմաններու տակ ապրող էակներն ալ տարօրինակ են իրենց փիզիքական կազմով: Խորութեանց յատակը, մեծ մասամբ կըպչուն, մածուցիկ ցեխով պատած, կը նշմարուին զանազան խոշորութեամբ որկ'ապաղակէ ան իր ամբողջ գործին մէջ:

ՓԱ՛ՌՈՒՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

(Պ. ԺԱՆ ՊԱԼԱՐԻ ՃԱՌԸ)

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երբ կը մտածեմ ձեր ճակատագրին վըրայ ու կը տեսնեմ մերինը, որ օր ըստ օրէ քիչ մը աւելի կը նմանի անոր, երբ կը տեսնեմ ինչ որ վերապահած է պատմութիւնը ձեզի իբրեւ փորձութիւն, ջարդ, աւերածութիւն, սուգ եւ ամէն տեսակ զրկանքներ, որոնք ձեզի բաժին ինկան, որովհետեւ չգիտցաք միակամ իրարու քով գալ, հասարակաց շահին միակ մտահոգութեամբ, անպատմելի անձկութեամբ մը կը համակուիմ ես իմ երկրիս համար, որ երկնային նոյն շնորհներով օժտուած, կ'ընթանայ դէպի նոյն ճակատագիրը:

Դուք ալ կը գտնուէիք մեզի նման երկու կայսրութիւններու զառիթափին վրայ, բիւզանդականին եւ պարսկականին, եւ դուք կը բնակէիք եդեմի մէկ անկիւնը, քանի որ աւանդութիւնը կը զետեղէ դըրախտը ձեր երկրին մէջ. եւ ձեր իշխաններն ու թագաւորները խելացի եւ հպարտ էին, երբեմն իմաստուն:

Բայց դուք ալ մեզի պէս վարակուած էք աղէտալի հիւանդութեամբ մը,— դուք ալ կ'ուզէք շատ պերճօրէն արտայայտել ձեր մտածումները, եւ շատ դիւրութեամբ տեղի տալ բառերու զառանցանքին: Դուք ալ կը սիրէք մօքի այն խաղերը, ուր վիճաբանութեան բուռն առարկան կ'անհետի յաճախ Սոփեստին գիտերուն ետին, եւ այս Սատանային աւանդը ձեզ կորստեան մատնեց, ինչպէս կ'ընէ մեզի: Կը տեսնեմ թէ մենք ալ կը գլորինք դէպի անդունդ, տկարացած մեր վէճերով, մեր ներքին բզկտումներով. կը տեսնեմ որ կը խրինք ճահերու շուայտանքներուն մէջ, մինչ գործունեայ ժողովուրդներ, զինուած թըշնամութեամբ եւ գործիքներով կը ճնշեն մեր վրայ, կը պաշարեն ու կը դրաւեն մեզ, կը սողոսկին մեր կեանքէն ու մտածումներէն ներս, թէքնիքներու իրենց հաւանքովը, ապազայի իրենց կրծող անձկութիւններովը:

Աւելի նենգամիտ քան ձեր անցեալի թշնամիները, անոնք պէտք պիտի չունենան բռնութեան դիմելու, կը բաւէ որ դիմափոխեն մեր կեանքը, մարդոց եւ իրենց բարքերուն եւ տնտեսութեան միջեւ եղած յարաբերութիւնները, կը բաւէ որ մեր հին լեզուին տեղ դնեն, ինչ որ կը կազմէր մեր տկարութիւնն ու զօրութիւնը միանգամայն, տեսակ մը հեռագրական գիրեր, պատկերներու եւ ձայներու սիստեմ մը, որոնք պիտի սպաննեն մեր մէջ խօսքին զօրութիւնը:

Արդէն կը քայքայեն մեզ, կը վհատեցնեն, ստիպելով որ ընտրութիւն մը ընենք երկու տեսակ կենցաղներու միջեւ եւ զորս մենք հաւասարապէս կ'ատենք:

Մեզի պարտադրուած երկու ըմբռնումներն ալ կատաղօրէն կը բախին մարդկային մեր զգացումին, ազատութեան մեր ըմբռնումին, անոնք կը ջնջեն մեր կեանքի ամբողջ քաղցրութիւնը, որ կը անուցանէր մեր բարեմիտ ուղեղները եւ ծնունդ կուտար երջանիկ ու կազդուրիչ արուեստներու: Կը տեսնէք թէ մեր վիճակը աւելի լաւ չէ քան ձերինը՝ այդ երկար միջնադարու ընթացքին, որ կ'երկարաձգուի ձեր ինքնիշխանութեան կործանումէն մինչեւ Հազարամեակի արշալոյսը եւ երբ կ'ապրէր ձեր մեծ քերթողը:

Այսուամենայնիւ մենք ալ ձեզի պէս, կ'երգենք ահա, բանաստեղծութիւններ կը գրենք, ու դեռ կը յամառինք հաւատալ հոգիին յաւիտենական երիտասարդութեան այս աշխարհի վրայ երջանիկ ըլլալու մեր կամքին, աշխարհի, որ հիւանդ է, իր խելքին ու անկանոնութեան առատութենէն:

Մենք ալ ձեզի պէս մեր վստահութիւնը կը դնենք սիրտերու եղբայրակցութեան վրայ, բանաստեղծութեան մէջ եւ կը շարունակենք երջանկութեան մեր փնտռտուքը: Եւ կուզանք ձեզի, դուք որ կը պահէք մի քանին ամէնէն, պայծառափայլ լոյսերուն, իմացական խորութիւններէն եկած, կուզանք ձեզի, երգելու համար Գրիգոր Նարեկացիի տաղերը: Ան մեզմէ նուազ չի սիրեր քաղցրութիւնները այս կեանքին, որոնք զինք կը քաշեն իրենց բոլոր կերպարանքներուն տակ, բայց կը դիմադրէ անոնց, բարձրագոյն հրճուանքներ ճանչնալու համար, ինքզինքը գերազանցնելու անձնուրացութեան վայելքները ունենալու համար:

Պահ մը ծռինք այս խոյաշունչ դասին վրայ: Ան, աւելի քան երբեք ի զօրու է այսօր: Ձեր մշակոյթը, մերինին նման, հասած էր այն ժամանակ մեծ կատարելութեան մը, բայց այս աշխարհի օրէնքներէն մէկը կ'ուզէ որ պտուղը աւելի քաղցրահամ դառնայ այն ժամուն միայն, երբ փտութիւնը արդէն անոր կը սպասէ:

Ձեր ճգնաւորը ամէնէն աւելի կը զգուշանար այս բաներէն:

Գիտէր թէ հաճոյքը իր լրումին՝ կը փոխակերպուի ցաւի եւ թէ վայելքը իբրեւ անբաժան ընկեր ունի սրբութիւնը: Կը չարչարուէր, կը պայքարէր խելագարութեան դէմ, ծայրայեղութեան, տենչերու վարժութեան՝ որոնք միշտ ալ կ'առաջնորդեն չարին, եւ զսպելով իր ցանկութիւնները, որոնք տասը անգամ աւելի զօրաւոր պէտք է եղած ըլլան քան մերիններս, եթէ իր գրածներէն դատենք, կը փոխակերպէր ստուածային յափշտակութեան, ինչ որ պիղծ վայելք մը պիտի կըրնար ըլլալ միայն:

Ան կը փրկէր այդ հաճոյքները, զանոնք պահելով Հոգեկանի սահմաններուն մէջ, հակառակ պարագային անոնք պիտի փճանային աղտի մէջ:

« Ամբծութիւնն թող տեւէ՛ եւ այրի...
Անկեղծ ըլլամ ես, անեղծ ըլլամ ես...»

Արդ, ժողովուրդներուն համար, ինչպէս անհատներու, կուգայ ժամը երբ երկրային բարիքներու փնտռտուքը, որ կը թուի կապուած ըլլալ քաղաքակրթութեան գաղափարին հետ, կ'ապականէ խղճմտանքները, կը նուաստացնէ ամէն ուրախութիւն: Եւ ազդեցութիւնը որ կը մնայ ու կը տեւէ, ամէնէն վտանգաւորն է, կ'եղծանէ ժողովուրդներու հոգին, ինչպէս եւ մարդոց:

Այս է որ կ'ըսէ մեզի Նարեկացին, եթէ գիտենք մեկնել իր ձայնը:

Աղը, զոր ան կը ցանէ իր վէրքերուն վըրայ, կը նմանի Սոդոմի վրայ իջնող հրախառն անձրեւին: Ահագին կեղծիքներ կան մերկացուելիք, ճշմարտութիւններ, զորս պէտք է լսենք մենք մեզի, մեր հիւանդ մարմիններուն վրայ դրուելիք անմիջական դարմաններ, բայց այս բոլորը պէտք չէ ծածկեն մեզմէ գեղեցկութիւնները Քերթողին:

Ժամանակն է որ տեղի տանք անոր հըռնամեայ գիւթանքներուն, այս մոգութեան, որ օրօրեց ձեր խռովքները, մեղմացուց ձեր վիշտերը դարեր շարունակ: Բռնակալներու ժամանակը եկած է, եւ լաւ է բարի կամեցողութեամբ մարդիկը, անոնք որ դեռ կը հաւատան իրենց նմաններուն սիրոյն, աստուածաշունչի խօսքին, պրկուին իրենց հազարամեայ հաւատքին մէջ:

Նարեկացիի նման քերթողները կատաղի պահապաններն են Հոգեկան առաքինութեանց: Երթանք հայցելու ներշնչեալ մենակեացէն հոգեկան ուժ եւ իմացական յափշտակութիւններու գաղտնիքը, զորս այսօրուան մեր աշխարհը, կ'անտեսէ, անոր համար որ մեր այս դիտութեան դարուն մեծ վարդապետները ամօթ կը զգան դեռ կապուած մնալ աւանդութեանց մէջ թաղուած Գեղեցիկին ու Բարիին զանձերուն:

Ժ. ՊԱԼԱՌ

«ՀԱԼՔ»Ի ՍՏԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐՈՒՆ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

★

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները «Հալք»ի ըստացուածքներուն գրաւման մասին.—

Դեկտեմբեր 17էն սկսաւ Հալքի կեդրոնին (Անգարա) եւ «Ուլուս» տպարանին յանձման գործողութիւնը, ի ներկայութեան կուսակցութեան ներկայացուցիչներուն: Ո եւ է տարակարծութիւն չծագեցաւ:

Հալքը շաբաթ օր պիտի փոխադրուի իր նոր շէնքը:

Համաձայն 6145 թիւ օրէնքին պետական գանձուն փոխանցուած կարգ մը անշարժ կալուածներու մասին կանխազգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան: Առաջին անգամ ըլլալով Հալքի Իսթանպուլի կեդրոնը պաշտօնեաներուն կողմէ կնքուեցաւ, կանխաւ դուրս հանուած էին վաւերաթուղթերն ու Աթաթիւրքի կիսանդրին: Վարչական խորհուրդի նախագահ Իհսանի Սանճարի ներկայութեան տեղեկագիրը պատրաստուեցաւ: Մինչ ընդհանրապէս կուսակցականներ համախմբուած էին: Կնքուեցան նաեւ կառատունը, երիտասարդական ճիւղին սրահը, Ջաման թերթին դուռն ու յարակից դուռները: Ամէնէն վերջ պողոտային վրայ բացուող երկաթէ մեծ դուռը կնքուեցաւ: Անոնց վրայ վեց նետերու նշանը գծուած էր

Հալքեաններու հետեւեալ նշանախօսքերով.

— Պատմութեան բեմէն ձեր վիճակին կը նայինք, յանցաւորներու պէս իրար անցած էք: Լոյսէ՞ն կը վախնաք, «Պիտի վերադառնանք»: «Աթաթիւրք քեզի կը հետեւինք»: «Ջաման» թերթը պիտի չլռէ»: «Բնականաբար տնաքանդին տունը կը քանդուի»:

Ըլմտական պաշտօնեաները կնքեցին նաեւ Գումգափուի, Գարակիւմրիւքի, Օսմանիէի, Սկիւտարի եւ Գատըգիւղի Հալքի մասնաճիւղերը:

Տէֆթէրտարութիւնը բոլոր պատրաստութիւնները աւարտած է, 6145 թիւ օրէնքին համաձայն, Հալքի պատկանող շարժուն եւ անշարժ գոյքերուն փոխանցումը ամբողջացնելու համար, չորսական հոգինոց յանձնախումբեր կազմուած են: Վարձուած շէնքերուն համար որեւէ միջոց ձեռք առնուած չէ: Հալքի վարչական խորհուրդի նախագահը այցելեց Տէֆթէրտարին եւ փոխանցման գործողութեան մասին տեսակցեցաւ անոր հետ:

✕ «Ենի Ուլուս» թերթին մէջ Հիւսէյին Ճահիտ, վարչապետ Մենտէրէսի դէմ խմբագրական մը գրած է, զայն որակելով հիւանդ եւ անհաւասարակշիռ: Ընդհ. դատախազութիւնը հետապնդումի ձեռնարկեց գրողին եւ թերթին պատասխանատու տնօրէն Ճէմալ Սաղլամի դէմ: Դատախազութիւնը կը քննէ նաեւ վերջին 3 ամսուան ընթացքին Ճահիտի երեսուն, Նիհատ Էրիմի 27 եւ կարգ մը քրոնիկագիրներուն գրածները: Ասոնց համար ալ դատ պիտի բացուի:

դեր, որոնց անունն է ցեխը: Յետոյ կան ծովամայրերու հովանոցաւոր տեսակներ, մազակերպ թուլամորթներ, սիփոնակերպներ, սպունգազգիներ եւն., որոնք մեծ մասով փոսփորային են: Ձուկեր չկան: Իսկ եթէ կան, կամ հազուագիւտ են եւ կամ այնքան թափանցիկ որ աննշմար կ'անցնին: Ձուկերը, առ հասարակ կ'ապրին ջուրին մակերեսէն ոչ շատ խորունկ, այսինքն՝ մինչեւ հարիւր մեթր: Աւելի խորերն ալ կը հանդիպին ձուկերու տեսակներ, որոնք շատ դիւրաբեկ, թափանցիկ ու փոքր են եւ իւրաքանչիւրը օժտուած է առանձին լոյսով՝ կայծոռիկին նման: Ասոնց բերանները շարունակ բաց են սնունդ մը ճարելու համար եւ կը սնանին ծովուն մակերեսէն դէպի յատակը սուզուող գործարանային նիւթերու փըշրանքներով:

Ինչպէս կը տեսնուի, ծովուն խորերը կատարուած հետազօտութիւնները կը ձգտին ոչ միայն ծանօթանալ կենդանական անծանօթ աշխարհի մը այլեւ ուսումնասիրել յատակի երկրաբանական կառուցուածքը, հոսանքներու խորութիւնը եւն.: Այժմ, փրոֆ. Փիքառ կը պատրաստուի նորանոր մրցանիշներ կոտրելու: Անշուշտ անգործ չեն նաեւ ֆրանսական եւ ամերիկեան հետախուզական շրջանակները:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

★

ՏԷՍԻՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը այս տարի ալ կազմակերպած էր «Մանուկներու Օր»ը, մասնակցութեամբ դպրոցին հոգաբարձութեան:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ 26 Դեկտ. Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, ուր, ներկայ էին աշակերտներու ծնողներ ու դպրոցին դերը գնահատող գիտակից բարեկամներ:

Սրահին մէջ անօրինակ ժխոր մը կը տիրէր: Դպրոցին աշակերտներն էին որ կ'աղմկէին, ուրախ զուարթ շաղակրատելով: Անոնք բեմ կ'ելլէին կ'իջնէին, իրենց եռուն արեան ներգործութեամբ: Մեծերը յաճախ կը զանգատէին, սակայն ինչ փոյթ փոքրերուն «Օր»ն էր ու անոնք տէրն էին կացութեան...:

Այսուհանդերձ շուտով հանդարտեցան: Հանդէսին բացումով անոնց ժամը հնչեց: Բոլորն ալ բան մը ունէին կատարելիք: Խմբովին թէ անհատական: Իւրաքանչիւրը տուաւ ինչ որ ունէր ու գնահատութեան իր բաժինը խլեց հանդիսականներէն: Շատե՛ր, տակաւին մէկ շաբաթ առաջ ստանձներ էին նաեւ կարեւոր դերեր Փըրանսական դպրոցներու հանդէսներու մէջ:

Անշուշտ հարկ չեմ տեսներ անուններ յիշելու, թէ «Յառաջ»ին խնայելու եւ թէ սնամէջ խօսքերէ խուսափելու համար: Արտասանութիւններու երկար շարք մը կար, փոքրերէն մինչեւ մեծերը: Արտասանութիւններ՝ բարոյալից, հայրենաշունչ, ի փառս մայրենի լեզուի ու հայրենի չքնաղ բնութեան: Ուսուցիչ - ուսուցչուհի Տէր եւ Տիկին Փափազեաններ, հըպարտ էին իրենց աշխատանքով: Անոնք դարձեալ ջանք չէին խնայած լաւագոյնս ներկայանալու հանրութեան: Անտարակոյս ամէն մէկ աշակերտի ընծայուածգնահատութեան մեծագոյն բաժինը կ'երթայ ուսուցիչներուն, որոնց շունչով կը թրծուի աշակերտութիւնը եւ անոր արտասանած իւրաքանչիւր բառ կենդանութիւն կ'առնէ, ու կը թրթռայ:

Բոլորովին ժլատ չըլլալու համար արձանագրենք հանդէսին կարգ մը մասերը. — Մանկական բաժինը ամէնէն սիրունն էր: Այնքան կենդանի, բնական ու անմեղունակ: Խմբերգ, մեներգ, զուգերգ, առանձին թոյրով ու բոյրով: Յիշենք՝ «Անուշիկ ծառ Կաղանդի», եւ «Երնէկ թէ այս նոր տարին» (խմբերգ): «Աղուոր պէպէքս», զուգերգ, «Հօ, հօ, եղջան» եւ «Նանիկ արա» մեներգ: «Վայելցէք դուք երաժիշտներ»՝ խմբական զուգերգ: «Մէկ, երկու, երեք», քայլերգ: «Աղջիկ մ'ունիմ» պարերգ:

Յետոյ, աւելի մեծերն էին որ ցոյց տըւին իրենց շնորհները: «Հնչում է զանգը դպրոցին» (քայլերգ), «Էյ կանաչ ախպէր» եւ «Ելնեմ, ման գամ» խմբերգ: «Ապարանը քարոտ ա» եւ «Սարի աղջիկ» մեներգ: «Հովին ու հովուհին» զուգերգ: Յայտագրին վերջին մասը կը բաղկանար կենդանի պատկերէ մը՝ «Յիսուսի ծնունդը: Կաղանդ պապան իր ձիւնաթոյր մօրուքով ու ու յողնաբեկ՝ այցելեց փոքրիկներուն եւ բաշխեց իր նուէրները: Հայկական դեղջուկ պարերը, նազելի ու ճկուն, արուեստով լի ու վառ գգեստներով, գնահատուեցան ջերմօրէն ու վերջ տուին հանդէսին:

Միջնարարին հոգաբարձութեան կողմէ ընկեր Ս. Առաքելեան ներկայացուց դպրոցին իրական պատկերը, վրդովիչ գտնելով աշակերտներուն թիւին դգալի նըւազումը տարուէ տարի: Եւ առոր պատասխանատու նկատեց ծնողները, որոնք անհոգութեամբ կը զրկեն իրենց զաւակները ազգային դաստիարակութենէ: Կոչ ըրաւ բոլորին, սթափիլ քանի ուշ չէ ու իրենց զաւակները դպրոց ղրկել առանց վերապահութեան:

Հոգաբարձութիւնը նիւթական զոհողութիւն մը եւս ստանձնած էր վերջերս, պարի տարազներ նուիրելով դպրոցի աշակերտներուն: Այս առթիւ ուսուցչուհին շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ կարգ մը տիկիններու, որոնք սիրայօժար մասնակցած էին տարազներու պատրաստութեան:

Հանդէսէն վերջ բոլոր երեխաները անխտիր ստացան մէկ մէկ ծրար մրգեղէն: Դպրոցին աշակերտները պիտի ստանան նաեւ ինքնահոս մատիտներ: Հոգաբարձութիւնը Նոր տարուան առթիւ պիտի ձեռնարկէ իր սովորական նուիրահաւաքութեան:

Վստահ ենք որ, ինչպէս նախորդ տարիները, այս անգամ ալ գաղութը առատաձեռնօրէն պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը:

Գ. Պ.

★

ԶԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ.— Դեկտեմբեր 20ին տեղի ունեցաւ Զարսանճաքցիներու Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կազմակերպած խնջոյքը, Յոյներու սրահին մէջ: Բոլոր սեղանները բռնուած էին: Յանձնախումբը ոչ մէկ ջանք խնայած էր հաճելի երեկոյթ մը սարքելու համար:

Բացումը կատարեց հայրենակից Ոսկիան Նալպանտեան, բացատրելով Միութեան նպատակը.— Ա. պայքարիլ նոր սերունդի այլասերման դէմ.— Բ. Օգնել մեր չքաւոր հայրենակիցներուն: Յետոյ կոչ ըրաւ բոլոր հայրենակիցներուն որ աջակցին Հայր. Միութեան, որպէսզի կարենայ կատարել իր պարտականութիւնը: Հայրենակից Տրդատ Զաքօեան պարզեց Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան մէկ տարուան աշխատանքը: Այս առթիւ ըսաւ թէ հարթուած է այն թիւրիմացութիւնը որ ծագած էր Սուրիոյ մասնաճիւղին ու Կեդր. վարչութեան միջեւ: Կեդրոնական վարչութիւնը անմիջապէս 700 տոլար ղրկած է Սուրիոյ, երեք հարիւր տոլար ալ Ֆըրանսայի մասնաճիւղերուն:

Խնջոյքին թամատա ընտրուեցաւ հայրենակից Ոսկիան Նալպանտեանը, յետոյ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը:

Միջանկեալ խօսք առաւ Պ. Միսաք Միրզէ որ ջերմապէս գնահատեց Զարսանճաքցիներու ձեռնարկները: «Եթէ ամէն Միութիւն անոնց պէս գործէ հոգալով 120 աշակերտներու ծախքը, մենք ձուլումէն ազատած կ'ըլլանք մեր նոր սերունդը: Շատ մը միութիւններ պէտք է օրինակ առնեն Զարսանճաքցիներէն»:

Տեղի ունեցան եւրոպական ու արեւելեան պարեր:

Հայրենակից Գրիգոր Գրիգորեան իր ձեռքով եւ մոմլաթով փիղ մը շինած եւ նուիրած էր միութեան: Կոկիկ գումար մը գոյացաւ: Շահեցաւ հայրենակից Մխաիեան: Շնորհակալութիւն բոլորին:

Զարսանճաքցի մը

ՄՕՐԱՔՈՅՐԸ.— Արամ, քիչ մըն ալ կերակուր գնե՞մ:

ԱՐԱՄ.— Ոչ, մօրաքոյր, շնորհակալ եմ:

ՄՕՐԱՔՈՅՐԸ.— Կ'երեւի ախորժակ չունիս:

ԱՐԱՄ.— Ունիմ, բայց քաղաքավարութեան համար ըսի...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Ատիկա Պ. Փուարոյի մէկ հնարամիտ վարկածն է: Ճշմարտութիւնը աւելի պարզ է: Մարդասպանը, անշուշտ խելագար մը, թէլ Եարըմճայի շուրջը կը դեգերէր, որոշ ծպտումով մը: Յաջողեցաւ տունէն ներս մտնել այդ ճակատագրական յետմիջօրէին: Ծառաները կրնան կաշառուած ըլլալ ստելու համար:

— Այդ տեսակէտն ալ ճշմարտանման է: Տոքթ. Լէյտնըր գրգռուած ձայնով մը շարունակեց.

— Շատ դիւրին էՊ. Փուարոյի համար կասկածիլ արշաւախումբին անդամներէն: Գալով ինծի, վստահ եմ որ անոնցմէ ոչ մէկը խառնուած է այս ոճրագործութեան: Անոնց հետ կ'աշխատիմ եւ բաւականին կը ճանչնամ զիրենք:

Յանկարծ կանգ առաւ եւ նորէն շարունակեց.

— Փորձառութի՞ւնը ձեզի սորվեցուցած է թէ անստորագիր նամակները ընդհանրապէս կնոջ գործ է:

— Միշտ այդպէս չէ: Բայց կանացի ոխ մը կայ որ գոհացում կը գտնէ այսպիսի վրէժխնդրութեան մը մէջ:

— Անշուշտ Տիկին Մերքատոյին կ'ակնարկէք, ըսաւ եւ գլուխը թօթուելով աւելցուց.

— Եթէ նոյնիսկ այնքան սեւհոգի եղած ըլլար այդպիսի վատութիւն մը գործելու համար, չունէր անհրաժեշտ նըրբամտութիւնը իր նպատակին հասնելու համար:

Այդ վայրկեանին կը մտածէի առաջին նամակներուն մասին, որոնք պահուած էին Տիկին Լէյտնըրի կաշիէ թղթապանակին մէջ: Եթէ հանգուցեալը մոռցած ըլլար բանալիով գոցել այդ թղթապանակը, Տիկին Մերքատօ օր մը տան մէջ մինակ մնալով բաներ մը փնտռած առեն կրնար դիւրութեամբ գտնել զանոնք եւ կարդալ: Այս կարգի պարզ մանրամասնութիւններ միշտ կը խուսափին այրերու արթնամըտութենէն:

— Տիկին Մերքատոյէն զատ, հոս միայն մէկ կին կայ, Օր. Ճոնսընը, ըսի ուշադիր դիտելով զինքը:

— Անճոռնի բան է այդպիսի կասկած մը անոր մասին:

Իր չրթունքին վրայ ժպիտ մը հարցը կարճ կապեց: Մտքին անկիւնէն չէր անցած թէ այդ նամակներուն հեղինակը կրնայ Օր. Ճոնսընը ըլլալ: Վայրկեան մը խօսելու փափաքը ունեցայ, բայց ետ կեցայ: Ինծի համար հաճելի չէր մատնել սեռակից մը անկէ զատ, արդէն վկան չէ՞ի Օր. Ճոնսընի անկեղծ եւ յուզիչ խղճահարութեան: Աւելորդ էր անցեալին վերադառնալ եւ նոր յուսախաբութիւն մը աւելցնել Տոքթ. Լէյտնըրի վիշտին վրայ:

Համաձայնեցանք որ յաջորդ օրը մեկնիմ եւ Տոքթ. Րէյլիի միջոցով, որոշեցի մէկ երկու օր մնալ հիւանդանոցի տնօրէնուհիին քով, որպէսզի անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնէի Անգլիա վերադառնալու համար, Պաղտատի ճամբով կամ ուղղակի Նիզիպինէն:

Տոքթ. Լէյտնըր փափկանկատութիւնն ունեցաւ ինծի առաջարկելու որ ընդունիմ հանգուցեալին պատկանող առարկայ մը իբրեւ յիշատակ:

— Օհ, ոչ, բողոքեցի, իրապէս շատ ազնիւ էք:

— Կը փափաքիմ որ որեւէ բան առնէք վստահ եմ Լուիզ պիտի հաւնէր ըրածիս:

Եւ ուզեց որ արդուզարդի խեցիէ առարկայ մը առնեմ:

— Ոչ, ոչ, կրկնեցի: Չեմ համարձակիր այդքան արժէքաւոր նուէր մը ընդունիլ:

— Որեւէ ազգական չունի՞, լաւ գիտէ՞ք: Իրմէ վերջ ոչ ոք պիտի գործածէ այդ առարկաները:

Շատ լաւ գիտէ թէ չէր ուզեր որ այդ առարկաները անցնէին Տիկին Մերքատոյի ագահ ձեռքերուն մէջ կամ իբրեւ նուէր տար Օր. Ճոնսընի:

— Մտածեցէք, շարունակեց, նոյն քաղցըր շեշտով: Ահա Լուիզի զոհարատուփին բանալին: Թերեւս հոն ձեր ճաշակին յարմար բան մը կը գտնէք: Եւ երախտապարտ պիտի ըլլամ ձեզի եթէ իր հանդերձեղէնները ծրարէք:

Տոքթ. Րէյլի զանոնք պիտի տրամադրէ Հասանիէի քանի մը քրիստոնեայ կարօտ ընտանիքներու:

Գոհ այդ ծառայութիւնը իրեն մատուցանելուս եւ յօժարութեամբ ընդ առաջ գացի իր այս փափաքին: Եւ անմիջապէս գործի սկսայ:

Տիկին Լէյտնըր թէլ Եարըմճա բերած էր ամէնէն անհրաժեշտ բաները միայն: Շուտով զատեցի եւ երկու պայուսակի մէջ տեղաւորեցի բոլորը: Իր բոլոր թուղթերը կաշիէ թղթապանակին մէջ դըրուած էին: Զոհարատուփին մէջ միայն քանի մը սովորական զոհարեղէններ կային, — մարգարիտով մատանի մը, անդամանդէ զարդանիշ մը, մարգարիտէ փոքրը մանեակ մը, երկու ոսկի զարդասեղներ եւ սաթէ խոշոր հատիկներով մանեակ մը:

Անշուշտ մտքէս չէր անցներ իւրացնել մարգարիտները եւ ադամանդները, բայց ընտրութիւնս տարուբերուեցաւ սաթէ մանեակին եւ արդուզարդի տուփին միջեւ: Վերջապէս որեւէ պատճառ չկար որ այս վերջինը առնէի:

(Շար.)

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ազգ․ Ժողովը չարաթ օր քուէարկեց Թղթատարական նախարարութեան ևմբտացոյցը։ Միեւնոյն ատեն նախարարը հաւաստիքներ տուաւ տարեվերջի պարգեւի վճարման համար։ Եւ կը կարծուէր թէ աշխատանքը պիտի վերսկսի, բոլոր սպասարկութեանց մէջ։ Սենտիքաներն ալ այդպէս որոշած էին։

Արդ, շաբաթ գիշեր նոր խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ բանթողներուն հետ և հաստատուեցաւ թէ որոշած են շարունակել եւ տարածել գործադուլը։ Կառտը Լիոնի կայարանին մէջ բաթողները քուէ տուած են գործադուլին շարունակման, Կառ տը լ'էսթի մէջ նոյնպէս թեր արտայայտուած են 60 % համեմատութեամբ, Օսթերլիցի մէջ՝ 4ի դէմ 186 ձայնով եւ տասը ձեռնպահութեամբ։ Երէկ նոր ժողով մը սարքուած էր Աշխատանքի սակարանին մէջ, քննելու համար կացութիւնը։

Երէկ վարչապետութեան դիւանի պաշտօնատարներէն մին պիտի ընդունէր ինքնավար սենտիքաներու ներկայացուցիչները որոնք մերժած էին եւ առնել գործադուլի հրամանը։ Իսկ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը նախընտրէ նեղացուցիչ կացութիւն մը ստեղծել, պարբերական գործադուլներով։

Մինչ այս մինչ այն, նամակներու եւ թերթերու բաշխումը կը շարունակուի, տեղ տեղ օրը օրին, այլուր որոշ յապաղումներով։ Երէկ Լիոնէն նամակ մը ըստացանք Դեկտ․ 20 թուակիր։ Միջին Արեւելքէն ոչ մէկ թերթ՝ շաբաթներէ ի վեր (բացի օդային թղթատարէն)։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆԸ ԿԸ ՏԵՍԱԿՑԻ Պ․ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՀԵՏ

Միջազգային մամուլը լայնօրէն կը զբաղի Պ․ Մալենկովի յայտարարութեամբ, որ տրամադրութիւն կը յայտնէր լեզու գտնելու Մ․ Նահանգներուն հետ։ Խորհրդային թերթերը կը բացատրեն այդ յայտարարութեան իմաստը, հաւաստելով թէ Խ․ Միութիւնը միշտ կը մնայ կուսակից խաղաղութեան եւ միջազգային յարաբերութեանց բարւոքման։

Մոսկուայի պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», երկար խմբագրականով մը կը բացատրէ թէ «բոլոր պայմանները նպաստաւոր են նորէն մեղմացնելու համար միջազգային յարաբերութեանց լարումը 1954ին։ Նոր տարուան նախօրեակին, ընկեր Մալենկով անգամ մը եւս ցոյց տուաւ այն ճամբան որ կ'առաջնորդէ դէպի միջազգային ապահովութեան ամրապնդումը»։

× Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, Պ․ Պոհլէն նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ․ Մոլոթովի հետ, յայտնելով թէ իր կառավարութիւնը պատրաստ է սկսելու բանակցութիւնները՝ հիւլէական հարցի մասին։ Իր նպատակն էր հասկնալ թէ ինչպէս պիտի սկսին բանակցութիւնները։

Խ․ Միութիւնը Դեկտ․ 21ին հաւանած էր քննել Այզընհաուըրի առաջարկները հիւլէական ուժի օգտագործման մասին։ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը առաջին տեսակցութիւն մը ունեցած էր այս առթիւ, եւ Դեկտ․ 31ին երկրորդ անգամ ներկայացաւ Պ․ Մոլոթովի։ Առ այժմ պարզ ձեւակերպութիւն մըն է որ տեղի կ'ունենայ, գետինը հարթելու համար։ Շատ բան կախում ունի Պերլինի ժողովին ելքէն։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ փորձեց, կիրակի ժամը 12․30ին, Նոթր Տամի մէջ, Ս․ Թերեզայի պատկերին առջեւ, 26 տարեկան Իտալացի մը, ատրճանակը ուղղելով սրտին։ Գնդակը վրիպեցաւ։ Սակաւաթիւ հաւատացեալներ մնացած էին։ Եկեղեցին պղծուած համարուելով, վերստին օծուեցաւ երկու ժամուան մէջ։ Օրհնուած ջուր սրսկեցին պատերուն վրայ։ Եթէ մարդը մեռած ըլլար, եկեղեցին երեք օր պիտի փակուէր։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Յունուար 5, Ճրագալոյց Ս․ Ծննդեան, երեքշաբթի երեկոյեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 15․30ին, Ս․ պատարագ ժամը 17ին։

Յունուար 6, Տօն Ս․ Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան, չորեքշաբթի, ըսկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս․ պատարագ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Ծ․ Վ․ Մանուկեան։ Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողութիւն։

Յունուար 7, Բ․ օր Ս․ Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց, հինգշաբթի Ս․ պատարագ ժամը 10ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր Եկեղեցիի ժամանակացոյց արարողութեանց․—

6 Յունուար, չորեքշաբթի Ս․ Ծնունդ
8։10 Յունուար, Կիրակի Ս․ Պատարագ, Հոգեհանգիստ եւ Ջրօրհնէք 8․30։

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պօմոնի Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

6 Յունուար, Չորեքշաբթի, Ս․ Ծնունդ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7։ Հանդիսաւոր Ս․ պատարագ (Եկմալեան) ժամը 10։

7 Յունուար, Հինգշաբթի Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8։ Պատարագ ժամը 10։ Հոգեհանգիստ 11․30։

SURPRISE PARTY

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ․ Վարչութեան, այս կիրակի ժամը 15էն 22։ Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները եւ համակիրները։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Կապ․ Խաչի երեք դպրոցներու տօնածառ — հանդէսը Յունուար տասնին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։ Կաղանդ պապան ծրարներ պիտի բաշխէ անխտիր, բոլոր մանուկներուն։ Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրները։

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Զաքարիա Խուկոյեանէ հազար ֆրանք, իր կնոջ ընկերուհի Նուարդի ապաքինման առթիւ, ի նպաստ երեք դպրոցներուն։

41․400 ՖՐ․ ԾԱՂԿՈՑԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ․— Լէ գ'Օլիվ, Ֆոնտաքլ — Մարթեկոյի դպրոցի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները․—

Պ․ Պ․ Ա․ Թէրզիպաշեան երեք հազար ֆրանք։ Բարութեան, Եազըճեան, Հաթէմեան, Տէր Զաքարեան, Ջրբաշեան եւ Շահպազեան երկու հազարական ֆրանք։ Յ․ Հացագործեան, Տքթ․ Քէչեան, Ն․ Մճրրիկեան, Մ․ Պօղոսեան, Ս․ Սահաթճեան, Կ․ Սահաթճեան, Զինարեան, Ս․ Պասմաճեան, Պեխլեան, Վարուժան, Նիկողոսեան, Համալեան, Մ․ Փեթրեան, Մ․ Թուրիկեան, Զ․ Միլտոնեան, Ե․ Զաքարեան, Բ․ Վարդերեսեան, Փալամուտեան, Ալէքսանեան հազարական ֆրանք։ Գումրուեան, Աբաղեան, Ոմն, Արութեան, Թուզճեան, Լ․ Պէյլէրեան, Մ․ Շահինեան, Բ․ Վարդերեսեան, Փալամուտեան, Մարգարեան, Յովնանեան, ՈՈմն, Ս․ Աւտոեան 500ական ֆրանք։ Յակոբեան 300 Ֆր․։ Ակինեան, Ունանեան, Գըլըճեան 200ական Ֆր․ ընդհ․ գումար 41․400 ֆրանք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Փարիզի գեղարուեստական թանգարանի բարեկամներու ընկերակցութեան, վեց Փետրուար, շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ռոչիլտ հիմնարկութեան շըքեղ սրահներուն մէջ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Ճանիկեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն իր քեռայրին ԳԷՈՐԳ ՄԵՆՏՈՏԵԱՆի մահուան առթիւ, նաեւ ընկեր Գէորգ Կոփոյեանի՝ իր մօր մահուան առթիւ եւ Արշակ Ասլանեանի որ դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու երէցկին մայրը Դեկտ․ 26ին։ Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հաւաքուած գումարը, 18․900 ֆրանք, որուն երկու հազար ֆրանքը տըւած է Սէն Ժերոմի Կապ․ Խաչը, յատկացուած է իր նպատակին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Սարգիսեան եւ Պասմաճեան ընտանիքներէն՝ հինգ հազար ֆրանք, ողբացեալ ընկերուհի Վեհինէ Պասմաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԵՐԱՊՐԻԼ (REVIVRE) Ֆրանսահայ պարբերաթերթ, գրական, գեղարուեստական եւ գիտական։ Հիմնադիր — տնօրէն Ալպեր Աչճեան։ Ա․ տարի թիւ մէկ։ (Ֆըրանսերէն եւ հայերէն)։ Հասցէ․— 10 ռիւ տը Միրօմէնիլ, Փարիզ։

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին նոր շրջանի բացման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ կիրակի, 17 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 9։ Ազգ․ Տունը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

Կը հրաւիրենք բոլոր նախկին անդամները եւ ամէն անոնք որ կը փափաքին արձանագրուիլ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Յունուար։ Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն։ Ժամը 9․30ին ժամերգութիւն։ Ժամը 10․30ին ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— ԼԻՈՆԻ Հայկազեան դպրոցի Ամանորի հանդէսը Կիրակի, 17 Յունուար։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— Հ․ Մ․ Մ․ի երեկոյթը յունուար 16 Շաբաթ գիշեր, Ազգ․ Տան մէջ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — MERCREDI 6 JANVIER 1954

ՅՕՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7261 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2672

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԽՍ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Ակնարկ մըն ալ դպէի արեւելեան եւ Հարաւ. Եւրոպա :

Երկու երկիրներ, Ռումանիա եւ Պուլկարիա, կը տրորուին մուրճ-մանգաղին տակ, 1945էն ի վեր :

Մեր գաղութներն ալ, ենթակայ նոյն կարգուսարքին, անխնայ կը խմորուին, «կոմունիզմ կառուցելու համար» :

Տնտեսութիւն, կրթութիւն, աշխատանք, — ամէն ինչ կը ձուլուի նոյն կաղապարին մէջ: «Ազգային» դիրքերը գրաւած են նորընծաներ, տարէցները՝ զառամած, երիտասարդները՝ մոլեռանդ :

Մայրենի լեզուն, որ կրնար օրինակ ծառայել պատերազմէն առաջ, մանաւանդ Պուքրէշի մէջ, դարձած է անճանաչելի, երեւանեան ուղղագրութեամբ եւ նոյն թխածոյ տարաբանութիւններով :

Ռումանիոյ մէջ, ուր գաղութը կը հաշուէր 16—20·000 հոգի, դպրոցներու թիւը իջած է նուազագոյն աստիճանին: Գլխաւորները կը գտնուին Պուքրէշ եւ Կալաց : Ամէնքն ալ կ'օգտուին պետական վարկերէն, տառապէս ծառայելով պարտադրուած կարգուսարքի նպատակներուն :

Պուլկարիոյ մէջ, նախկին դպրոցները կը մնան, որքան գիտենք, բայց նոյն քաշքշուքով: Տարքեր կը հասցնեն, թութակաբան, թարգմանածոյ, հում գիտելիքներով :

Ինչպէս ամէն ճակատի վրայ, ուսուցչական ասպարէզին մէջ ալ արժէքը չէ որ նկատի կ'առնուի, այլ դաւանանքը:

Կրնաս տարրական հայերէն կամ պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն չգիտնալ, բայց գլխու վրայ տեղ ունիս, եթէ իւրացուցած ես Լենին-Ստալինեան Ա. Բ. Գ.ը : Մանաւանդ եթէ լաւ սերտած ես բարեւի կենալու, կեղծելու, մատնելու եղանակները:

Անշուշտ իմպէս արժանաւորին համար կատարեալ տառապանք է ուսուցչութիւնը, ինչպէս ուրիշ որեւէ պաշտօն :

Կանոնը անփոփոխ է ամէն տեղի համար, — կա՛մ գլխիկոր կը ծառայես, եւ կամ անօթի կը մնաս :

Բնիկ ժողովուրդները իրենք ի՛նչ արժէքներ կորսնցուցին, իբրեւ հետեւանք անլուր հալածաքննութեանց :

Երկու գաղութներն ալ ունին մէկ-մէկ թերթ: Պուքրէշի մէջ լոյս կը տեսնէ «Նոր Կեանք» շաբաթաթերթը, Սոֆիայի մէջ՝ երկօրեայ մը, «Երեւան» :

Ա՛լ չխօսինք տնտեսական հոգերու մասին, որոնց ծանրութեան տակ օրէ օր կը ծիւրին ամբողջ բազմութիւններ :

Ապրիլը մղձաւանջ է դարձեր այն երկիրներուն մէջ ուր կաթ ու մեղր կը հոսէր երբեմն :

Արեւելեան Եւրոպայի երրորդ գաղութը, Յունաստան, հազիւ նախորդին մէկ երրորդը կը ներկայացնէ, 10—12·000, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ տեղաւորուած Աթէնքի շրջանին մէջ: Սելանիկի մէջ մնացած են 1200—1500, թերեւս հինգ հարիւր ալ՝ Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ երբեմնի հայաշատ քաղաքներուն մէջ :

Ազգ. կեանքը կեդրոնացած է Աթէնքի մէջ: Տարիներէ ի վեր Ազգ. Կեդր. Վարչութիւն մը կը գործէ համերաշխօրէն: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միշտ պատնէշին վրայ է իր օրաթերթով, Երիտ. Միութիւններով եւ Կ. Խաչերով: Դպրոցներ կան միայն Աթէնքի մէջ (ոչ եւս Սելանիկի մէջ):

Երբեմնի այս հայաշատ գաղութը, որ 30—35·000 հոգի կը հաշուէր, պարպուեցաւ ներգաղթի եւ արտագաղթի հետեւանքով :

Հակառակ բոլոր յորդորներուն եւ յուսախաբութեանց, ամբողջ բազմութիւններ հոսեցան դէպի Հարաւ. Ամերիկա, մասնաւորապէս Արժանթին:

Մնացեալին չունինչ կուտայ երիտասարդութիւնը ;

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԿՈՒ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ՊԵՐԼԻՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻ

Կը հաստատուի թէ Խ. Միութիւնը վերջնապէս հաւանած է որ Չորսերու ժողովը գումարուի Յունուար 25ին:

Չորս պետութեանց մարդպանները գործի ձեռնարկած են արդէն, ժողովին վայրը որոշելու համար: Ամենամեծ դժուարութիւններէն մէկն է բնակարանի տագնապը: Պերլինի միջազգային մեծ պանդոկներէն երկու երեքը միայն ազատ մնացած են ամբակոծումներէ կամ նորոգուած են: Միայն մէկ մեծ պանդոկ շինուած է պատերազմին դադարումէն ի վեր: Միջազգային համարուած պանդոկները ունին 1100 սենեակներ, միայն 500ը բաղնիքով: Պետութեանց բազմանդամ պատուիրակութիւններէն զատ, հարկ է բնակարան ճարել 4–500 թղթակիցներու :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս պիտի օգտուի այս առիթէն, հիւլէական հարցի մասին ալ խօսելու համար Պ. Մոլոթովի հետ: Իր նպատակը պիտի ըլլայ ճամբան հարթել Այզընհաուըրի առաջարկած բանակցութեանց համար: Արդէն գաղտնի խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին եւ Պ. Մոլոթովի միջեւ, որ խոստացած է քննել բանակցութեանց եղանակը :

× Պերլինի ժողովին գլխաւոր օրակարգը կը կազմէ գերմանական խնդիրը: Արեւմտեան պետութիւնները սկիզբէն ի վեր կ'առաջարկեն .—

1. Ազատ ընտրութիւններ կատարել արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, օրինաւոր ներկայացուցիչներ ընտրելու եւ ամբողջական կառավարութիւն մը հաստատելու համար :— 2. Համագերման կառավարութիւնը պիտի կազմակերպեն Գերմանները իրենք.— 3. Հաշտութեան բանակցութիւններ կատարել գերմանական նոր կառավարութեան հետ :

Խ. Միութիւնը կ'ուզէ որ ամբողջ Գերմանիոյ կառավարութիւնը կազմուի բանակցութիւններ կատարելով արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ միջեւ: Երկրորդ քայլը պիտի ըլլայ ընտրութիւններ կատարել եւ հաշտութեան դաշնագրի մասին քանակցիլ այսպէս կազմուած կառավարութեան հետ. Արեւմտեան պետութեանց կարծիքով, Խ. Միութիւնը այս կէտին վրայ կը պնդէ որպէսզի կարենայ համայնավարական իշխանութիւն մը պահել Գերմանիոյ մէջ. Կը նշանակէ թէ ժողովը մեծ դժուարութեանց պիտի հանդիպի, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար :

Ժողովը պիտի քննէ նաեւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը որ կը ձգձգուի երկար ատենէ ի վեր: Տարակոյս չկայ թէ ուրիշ միջազգային խնդիրներ ալ պիտի գան սեղանի վրայ — Չինաստան, Քորէա եւայլն:

Կը կարծուի թէ ժողովը 4–5 շաբաթ պիտի տեւէ :

ԱԼՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը 30·000 և 40·000 լեք (2·100·000 եւ 2·800·000 ֆր.) պարգեւ խոստացաւ, ազգային քայլերգ մը եւ եղանակը յօրինելու համար, մինչեւ 1954 Նոյեմբեր :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1էն առաջ տուրքի յայտարարութիւն ղրկելու պարտաւոր են անոնք որ ոչ-առեւտրական գործեր կը կատարեն կամ ենթակայ են «Փորֆէ»ի դրութեան :

ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիր գերիներէն 22·000 հոգի, որոնք մերժած էին իրենց հայրենիքը վերադառնալ, ազատ պիտի արձակուին Յունուար 22ին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՆԻՍՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ Է ԱՅՍՕՐ

Ազգ. ժողովը արտակարգ նիստի հրաւիրուած է այսօր, չորեքշաբթի ժամը 15ին, լսելու համար վարչապետին յայտարարութիւնը ընդհ. քաղաքականութեան մասին: Ժողովին ելքէն կախում ունի դահլիճին դիրքը :

Ինչպէս բացատրած էինք երէկ, հանրապետութեան երկու նախագահները չեն ուզեր որ դահլիճի տագնապ մը ծագի, ճիշդ այն պահուն երբ Չորս Մեծերը ժողովի հրաւիրուած են Պերլինի մէջ: Ուրիշ խօսքով, Պ. Լանիէլ կ'ուզէ վստահութեան քուէ մը շահիլ, իր պաշտօնը շարունակելու համար: Կարծողներ կան թէ պիտի կրնայ մեծամասնութիւն մը շահիլ, քանի որ դահլիճի տագնապ մը կրնայ երկար տեւել, ներկայ պարագաներուն մէջ :

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ ինքնավար սենտիքան, որոնք մասնակի գործադուլ մը սարքած էին Դեկտ. 22էն ի վեր, առջի օր հրաւիրեցին բանթողները վերսկսիլ աշխատանքը : Այս առթիւ կը յայտարարեն թէ գոհացում ստացած են իրենց անմիջական պահանջներուն համար, բանակցելով կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ: Քրիստոնեայ աշխատաւորները եւ Բանուորական Ուժը որոնք չէին մասնակցած գործադուլին, կը շարունակեն բանակցիլ կառավարութեան հետ, կարգ մը պահանջներ արժեցնելու համար: Երկուքն ալ գործնական չեն գտներ գործադուլը, ներկայ պարագաներուն մէջ:

Կայարաններու աշխատաւորները արդէն գործի ձեռնարկած են, աւելի քան հարիւր հազար պարկեր պարպելու, դասաւորելու եւ ղրկելու համար :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Հնդկաչինի Փրանսական հրամանատարութիւնը կը հաղորդէ թէ օդանաւային յարձակումներ կատարուեցան թշնամի ուժերուն վրայ: Միեւնոյն ատեն օդնական ուժեր կը համախմբուին, ի նախատեսութիւն մեծ ճակատամարտի մը: Ըմբոստները կը ջանան Փրանսական ուժերը հեռացնել գլխաւոր կեդրոններէն, կողմնակի յարձակումներ կատարելով: Անոնք յաջողած են 70·000 զինուոր ղրկել Թոնքինի շրջանը: Կը կարծուի թէ ուրիշ գաղտնի ծրագիրներ ալ ունին :

ՍԱՍՏԻԿ ՁԻՒՆ ՁՄԵՌ

Ձմեռը իր ամբողջ կատաղութիւնը թափած է Եւրոպայի վրայ: Փոթորիկ, ձիւն, եւ սաստիկ ցուրտ, նաւաբեկումներ եւ բազմազան արկածներ ամէն կողմ :

Փարիզի մէջ ջերմաչափը 4–5 կը ցուցնէ, զերոյէն վար եւ կը կարծուի թէ աւելի պիտի իջնէ: Առատ ձիւն կը տեղայ գաւառի մէջ, ուր շատ մը ճամբաներ ձիւնով ծածկուած կամ սառած են: Կատաղի փոթորիկներ կ'ալեկոծեն Հիւս. ծովը, ժամը 120 քիլոմեթր արագութեամբ: Լեռնակուտակ ալիքներ կը սպառնան քանդել Անգլիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Տանմարքայի եւ ուրիշ ծովեզերեայ երկիրներու թումբերը:

Վերջին լուրերու համաձայն ձմեռ աւերներ կը գործէ նաեւ Միջերկրականի ափերուն վրայ եւ ձիւն տեղացած է Նիսի մէջ: Կեդր. Ֆրանսայի լեռները եւ դիւղերը ծածկուած են ձիւնով :

Հարաւան երկիրներէն Իտալիոյ մէջ իբր խառնուած են ձիւն, փոթորիկ եւ կարկուտ, 48 ժամէ ի վեր: Մասնաւորապէս ազդուած են հիւսիսային շրջանները: Գերմանիոյ մէջ, Քիլ քաղաքը ողողուեցաւ ջուրերով, ինչ որ չէր տեսնուած 70 տարիէ ի վեր: Անգլիոյ մէջ կատղած ալիքները անընդհատ կը զարնուին թումբերուն: Ողողումներ պատահեցան Տանմարքայի եւ Հոլանտայի մէջ: Ձիւն-ձմեռը աւերներ կը գործէ նաեւ արեւելեան Եւրոպայի եւ Թուրքիոյ մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐԴԱՐ ԴԱՌՆՈՒԹԵԱՄԲ...

Հեռաւոր Հալէպէն հայրենակից մը, Արշաւիր Գապէնճեան, նամակ մը գրեր է Փարիզի «Ֆիկառօ – Լիթէրէր» շաբաթաթերթին խմբագրութեան, երկու ճշդումներ կատարելով (2 Յունուար).—

1. « Ձեր թերթին Դեկտ. 5ի թիւին մէջ Պ. Ա. Պերնշթայնի լուսանկարին առթիւ, կը յիշէք ճանատցի մեծ լուսանկարիչ Քարշի անունը: Կը փութամ ըսել թէ Քարշ(եան) վաւերական Հայ մըն է » :

2. Ձեր աշխատակիցը, Տիկին Տոմինիք Արլան, ատենապէտ Վիկտոր Համբարձումեանը ներկայացուցած էր իբրեւ ռուս: Ձեր մասնաւոր թղթակցին չար բախտէն, Վիկտոր Համբարձումեան Հայ մըն է եւ նախագահը Խորհրդային Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային» :

Այս առթիւ, նամակագիրը դիտել կուտայ թէ այս «աննշան» պարագաները կը յիշէ անոր համար որ, Ֆրանսայի եւ ուրիշ օտար երկիրներու մէջ թղթակիցները եւ լրաբերները «լեզու կը թափեն, ըսելու համար թէ այնինչ մարդասպանը կամ գողը Հայ մըն է, նոյնիսկ եթէ հպատակ ըլլայ»: Եւ կը յայտարարէ արդար դառնութեամբ .

— « Կացութիւնը եղերա-զաւեշտական կը դառնայ, քանի որ ականաւոր Հայ մը իրաւունք չունի իբրեւ այդպիսին ճանչցուելու, մինչդեռ գող մը (ամերիկեան կամ ֆրանսական քաղաքացի), միշտ Հայ կը մնայ » :

Թերթին խմբագրութիւնը պարկեշտօրէն հրատարակելով այս նամակը, իր կարգին դիտել կուտայ .

— « Թող Պ. Գապէնճեան իրար չանցնի: Ֆրանսայի մէջ ոչ մէկը կ'անգիտանայ թէ մեր երկիրը արժէքաւոր դէմքեր կը հաշուէ եկուոր Հայերուն մէջ» :

Առաջին անգամ չէ աս ու ան կ'օտարացնեն հայկական արժէքներ:

Դեռ վերջերս ռուսերէն թերթ մը «ծընունդով ռուս» կը ներկայացնէր Անոի Թրուայան (Լեւոն Թորոսեան), Մ. Նահանգներուն մէջ:

Այո՛, եթէ ենթական քրէական յանցաւոր մը ըլլար, անոր ոչ թէ ազգութիւնը, եօթը պորտն ալ կը յիշէին:

Ո՛րքան արդար է Հալէպէն արձակուած դառնութիւնը:

Թող մեր ձայնը եւ անունը լսեն ամէն տեղ :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական կառավարիչը բազմաթիւ զինուորներ ղրկեց համալսարանը, սանձելու համար ցոյց մը որ սարքուած էր անգլ. դեսպանատան պաշտօնեաներուն վերադարձին դէմ : Ցուցարարները սեւ երիզներ կապած էին իրենց թեւերուն կամ փողկապներուն վրայ, իբրեւ սուգի նշան :— Անձնապաշտութիւն փոքձեց ազգ. ճակատի թերթին խմբագիրը Քերիմ Շիրազ, հալածաքննութենէն վերջ, լուսամուտէն վար նետելով դատարանին երկրորդ յարկէն :

ԳԱՀԻՐԷԻ ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԸ, Հուլուսի Ֆուատ, հրաման ստացաւ 24 ժամէն հեռանալու Եգիպտոսէն: Պատճառը այն է որ թշնամական դիրք մը բռնած էր Եգիպտոսի հանդէպ եւ անարգական խօսքեր կ'ուղղէր : Թերթերը կը գրեն թէ իր կինը ազգական է Ֆարուքի եւ թէ արքայական գերդաստանին ստացուածքներուն գրաւման հետեւանքով ամուսինը ոխ կապած էր Եգիպտոսի դէմ :— Եգիպտոսի կրթական նախարարը հրաժարեցաւ :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ մանրամասնօրէն պարզեց մէկ տարուան գործունէութիւնը, մասնաւորապէս ծանրանալով տնտեսական խնդիրներու վրայ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲՈՒՆ ՎՏԱՆԳԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆԸ

●

Այն օրէն ասդին, երբ հայութեան կարեւոր մէկ տոկոսը հարկադրուած եղաւ բնակութիւն հաստատել հայրենիքի սահմաններէն դուրս, մեր մամուլը պարբերաբար մատնանշեց այդ զանգուածի գըլխուն կախուած վտանգը:

Այս տարի կարծես քիչ մը աւելի մամուլը զբաղեցաւ այս խնդրով: Գաղութահայութեան այլասերման վտանգը նիւթ դարձաւ բազմաթիւ յօդուածներու:

Այսքան միայն: Ցարուցուած աղմուկին արձագանգները գաղութէ գաղութ գործի չվերածուեցան: Հոն ենք ուր որ էինք, այսինքն անդունդին եզրը:

Այս արդիւնքը տեսնելով, արդեօք իրաւունք չունի՞նք մտածելու, որ վտանգը իր ամբողջ խորութեամբ չէ ներկայացուած, որպէսզի անիկա ըմբռնելի դառնայ զանգուածներուն:

Մեր կացութեան ախտաճանաչումը կատարող թերթերը, արդեօք չե՞ն նմանիր այն բժիշկին, որ հիւանդին մահամերձ ըլլալը կը պահէ անոր պարագաներէն:

Երբ այս եզրակացութեան հասնինք, անհրաժեշտ պիտի նկատենք մէկ կողմ դընել բարեմտութիւն եւ փափկանկատութիւն կոչուած արգելքները եւ գուժկան կոչուելու գնով յայտնել բացարձակ ճշմարտութիւնը մեր ժողովուրդին:

Այս պէտք է ըլլայ ասկէ վերջ, կը կարծենք, մեր մամուլին պարտականութիւնը: Այլապէս բոլորս ալ պատասխանատու պիտի մնանք պատմութեան առջեւ:

Այո, հայ ցեղը հազարաւոր տարիներ տեւող գոյութենէ մը վերջ, առաջին անգամ ըլլալով անհետանալու վտանգին առջեւ կը գտնուի:

Անողոք մերկութեամբ մը ըսուած այս խօսքերը ոչ պէտք է ընդվզեցնէ եւ ոչ ալ յուսահատեցնէ մեզ, այլ մղէ անդունդին եզրէքէն ետ քաշելու աճապարանքին:

Մեր մամուլը ըսինք, կը մատնանշէ վըտանգը, առաւելապէս շեշտը դնելով լեզուական հարցին վրայ: Եթէ գաղութներու մէջ հասակ նետող հայ նոր սերունդը չմոռնայ իր մայրենի լեզուն, ուրեմն հայութիւնը փրկուած պիտի ըլլայ:

Լեզուական հարցին կարեւորութիւնը մեծ է անշուշտ, ու այս ուղղութեամբ կատարուող ճիգերը արժանի են քաջալերանքի:

Սակայն բուն վտանգը պէտք է փնտռել հայ հոգիի աղճատման մէջ, որուն քիչ անգամ կ՚անդրադառնանք, եւ որուն դարմանը դուր է միայն հայերէն լեզուի ուսուցման մէջ փնտռել:

Այս վտանգը ընդհանուր է այժմ, յատուկ չէ միայն Ամերիկահայ գաղութին, ուր կ՚ընդունինք որ կրկնակի ցաւեր կան:

Հայ հոգիի աղճատման խնդիրը, բարոյական արժէքներու ոտնահարումը, գաղափարականութեան տեղատուութիւնը նիւթապաշտութեան առջեւ, սովորական երեւոյթներ են այսօր նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ուր կը կարծուի թէ հայութիւնը պատնէշուած է ու այլասերման վըտանգը հեռու է մտահոգիչ ըլլալէ:

Դժբախտաբար նոյնն է կացութիւնը ամէն տեղ: Անիկա պէտք է խոստովանիլ այլեւս ու ազատուիլ մեր տեղացիական փառասիրութիւններէն:

Իւրաքանչիւր գաղութ, ահազանգը հընչեցնելով հանդերձ կարծես կը ջանայ ծածկել իր վէրքերը եւ կամ բռնազբօսիկ ճիգ մը կ՚ընէ կծկելու անոնց ցաւը:

Ժամանակին հայրենակցական սնապարծութիւն մը կար, այսինչ քաղաքացին եւ կամ գիւղացին աւելի հայրենասէր կը նըկատուէր միւսին վրայ: Իսկ այսօր կայ գաղութային հոգեբանութիւն մը, որ կ՚ուզէ մէկը միւսէն տարբեր եւ արժանաւոր ցոյց տալ:

Առիթ ունեցէք խօսելու օրինակ Ամերիկահայու մը հետ ու ըսէք անոր թէ, այդ երկրի Հայերը տասը տարուան կեանք ունին միայն, այսինքն հին սերունդի վերջին մնացորդներուն անհետացման է կապուած իրենց գոյութիւնը. պիտի տեսնէք որ անիկա ջանք պիտի թափէ փաստելու թէ, ոչ, Ամերիկահայ գաղութը կ՚ապրի յաւուն տարի եւս:

Մօտեցէք Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներէն եկած ուեւէ Հայու, անիկա ձեզ պիտի ըսէ, որ Սուրիոյ եւ Լիբանանի հայութիւնը երբեք չի կորսուիր ու մինչեւ վերջ կը պահէ իր ազգային դիմագիծը: Ու այս ըսելով, անիկա բացառապէս կը հասկնայ լեզուն, այն տրամաբանութեամբ, թէ հայերէն խօսող մը անպայման կ՚ըլլայ նաեւ Հայ:

Այս կերպով ուրեմն, իւրաքանչիւր գաղութի Հայ, կը ջանայ ծածկել իր վէրքին խորութիւնը, պզտիկութիւն կը նկատէ ցոյց տալ զանոնք, եւ կամ, «այրած սրտի մխիթարանք» ըսուած ժողովրդական առածը կ՚ուզէ արդարացնել:

Գաղութէ գաղութ տարածուած այս հոգեբանութիւնն է, որ նախ պէտք է ծալլել ու դնել մէկ կողմ: Պէտք է որոշ ըլլայ բոլորին համար, որ իր հայրենի հողէն կըտրուած ժողովուրդ մը, որքան ատեն որ կը շարունակէ պառակտուած մնալ, ինքնապաշտպանութեան լուրջ միջոցներու չապաւինիլ, Իսրայէլեան յամառութեամբ չի կառչիր իր գոյութեան, դատապարտուած է մահացման:

Ըսինք արդէն, որ մեր պատմութեան ընթացքին այսպիսի վտանգաւոր շրջան չենք ունեցած: Այս պնդումը թերեւս զարմանալի թուի շատերու. քանի որ հաչակուած իրողութիւն մըն է Հայուն քաշած տառապանքներն ու հալածանքները դարերու ընթացքին, իսկ մեր դիմացկունութիւնը քանիցս փաստուած:

Այս ընդդիմախօսները սակայն, կը մոռնան որ հայութիւնը երբեք չէ տեսած այնպիսի դարաշրջան մը, ուր աշխարհը ցուցահանած ըլլար այսքան մեծ բարոյական խաթարում:

Աննախընթաց նկատուող երկու համաշխարհային պատերազմները, անոնց հետեւանքը նիւթապաշտութիւնը, բոլշեւիզմին բերած բարոյական խաթարումը, անճանաչելի սկսած են դարձնել մարդկային դիմագիծը: Առանց չափազանցութեան, պէտք է խոստովանիլ, թէ այսօր ամէնէն թունդ հակաբոլշեւիկն անգամ, եթէ չէ ազդուած բոլշեւիզմի բարոյականէն, չէ կրցած սակայն խուսափիլ, անոր ստեղծած հոգեբանական վիճակի թափանցումէն:

Ճէնկիզխանեան դարերուն, գազանային դիմաց, գէթ կար մարդկայինը, որուն կառչելով, ազգ մը կրնար իր գոյութիւնը պահել: Իսկ ներկայիս դժուար է ստուգել, թէ ուր կը սկսի մարդկայինը եւ ուր կը վերջանայ գազանայինը:

Ընդհանուր այս խաթարման մէջ է ահա, որ Հայը պիտի ջանայ պահել իր գըլուխը:

Ոմանք մտածողներ ըլլան, թէ այս եզրակացութեամբ, բոլոր ազգերն ալ կը գտնուին նոյն վիճակին մէջ, բարոյապէս խաթարուելու նոյն վտանգին տակ:

Զենք ժխտեր այս իրողութիւնը. բոլոր ժողովուրդներն ալ տագնապի մէջ են, սակայն բոլորն ալ ունին ինքնապաշտպանութեան իրենց միջոցները, կրնան դիմանալ: Շատեր կռթնած են պետական իրենց ուժին, ուրիշներ գէթ իրենց հայրենիքին մէջ ամփոփուած ըլլալու մխիթարանքն ու առաւելութիւնը ունին: Վերջապէս իւրաքանչիւրը միջոց մը ունի սեղմելու իր ակռաները ու անցընելու նիւթապաշտ եւ անբարոյական այս դարաշրջանի փորձութիւնները:

Ի՞նչ պիտի ընենք մենք, որ զրկուած ենք ոչ միայն այդ միջոցներէն, այլեւս վտանգին ահաւորութեան գիտակցութիւնն ալ չունինք:

Ցրուած աշխարհի չորս ծագերուն, կըտրուած հայրենիքէն, մեր մազերը ճերմկցուցած օտարութեան մէջ. կեանքի, ապրելու փորձութիւններուն առջեւ մաշած՝ ֆիզիքապէս եւ հոգեպէս, այժմ ալ մեր զաւակներուն ենթարկուած աղէտն է որ կ՚ապրինք:

Հին թէ նոր սերունդ, հայախօս կամ ոչ, մեծ մասամբ դադրած ենք, դադրելու վրայ ենք Հայ ըլլալէ: Շատերու համար ազգ, հայրենիք, հայութիւն հէքեաթներ են այլեւս, իրական են միայն ֆայպարէն, տանսինկ հօլը, խնամուած ճաշը եւ արդուկուած տափատը:

Ով որ չափազանցութիւն կը գտնէ մեր ախտաճանաչման մէջ, թող բարի ըլլայ այցելելու գաղութները, թող վերցնէ իր աչքերուն մշուշը, անկեղծ ըլլայ նախ ինքն իրեն հետ ու ապա խօսի մեզի հետ:

Դարմա՞նը այս կացութեան, անկարելի չէ գտնել, պայմանաւ որ, նախ համոզուինք մեր ծանր վիճակին ու ապա մտածենք համապատասխան միջոցներու մասին:

Եթէ հնարաւոր ըլլայ մեր վիճակին ծանրութիւնը հասկնալի դարձնել բոլորին, այն ատեն կը դիւրանայ համաձայնիլ նաեւ դարմանին շուրջ: Այն ատեն, բոլոր այն Հայերը որոնք իրենք զիրենք աշխարհաքաղաքացի չեն նկատեր, դիւրութեամբ պիտի կրնան զիրար հասկնալ:

Եղերաբախտ Եղիշէ Զարենց, տարիներ առաջ, բանաստեղծի յայտնատեսութեամբ, մեր կացութեան դարմանը ամփոփած էր մէկ տողի մէջ.— «Ով հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջ է»:

Մեր բոլոր կազմակերպութիւնները, բոլոր միութիւնները իրար մօտ պիտի գան, մէկ կողմ դնեն քաղաքական մարզանքները ու ժամ առաջ մտածեն «հաւաքական ուժ»ի մասին:

Եթէ այդ հրաշքը չպատահի, ազգը դատապարտուած է ֆիզիքական եւ բարոյական մահուան:

ԱՐԱՄ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆԵՐՇՆՉՈՒՄԸ ԵՒ ՅԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ ուրիշ հատուած մը երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի ճառէն.—

Գոյութիւն ունի սխալ սակայն շատ ընթացիկ «տեսութիւն» մը որու համաձայն կարեւորը երաժշտութեան մէջ «ինչը» չէ, այլ «ինչպէսը»: Երաժշտական գործի մը բովանդակութիւնը, մտածումը չէ, որ կը հետաքրքրէ այս տեսութեան պաշտպանները, այլ արուեստագիտութիւնը յօրինուածքին: Անոնք կը մոռնան որ մինչեւ իսկ առաջնակարգ արուեստագիտութիւն մը երգահանին քով, զուրկ է իմաստէ եւ անօգուտ, եթէ աննշան է բովանդակութիւնը: Անտարբեր կը մնանք այս գործերուն առջեւ, որոնք հարուստ են, պերճափայլ հնետորութեամբ, սակայն զուրկ խորունկ մտածումէ եւ ամէն վառ զգացումէ: Իրականին մէջ կան տակաւին «սիրողներ» ընդունակ ոգեւորուելու այս շըքեղ սուտ փայլէն:

Արուեստագիտութիւնը լաւ է այն ատեն երբ արուեստագէտը բան մը ունի ըսելիք, երբ ներշնչեալ եւ անշահախնդիր երգիչն է իր ժողովուրդին, իր դարաշրջանին եւ գիտէ ցոլացնել հաւատարմօրէն եւ յստակօրէն:

Սերժ Պրոկոֆիյեւի եւ Դիմիդրի Շոստաքովիչի գործերը կը յուզեն զիս՝ ստեղծագործական ոգին կ՚արթնցնեն մէջս, կը շարժեն գիտակցութիւնս:

Գիտենք թէ երաժշտութեան մէջ, ինչպէս բոլոր միւս արուեստներուն մէջ կ՚արտացոլայ դարու ոգին: Պրոկոֆիյեւի եւ Շոստաքովիչի գաղափարապէս արտայայտիչ գործերը գեղարուեստական մեծ ուժով կը մարմնաւորեն նիւթերը եւ պատկերները մեր իրականութեան, լի յեղափոխական կորովով: Ես կը լսեմ մեր յե –

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆ ԵՒ ԽԹՄԱՆ ԳԻՇԵՐԸ

★

Անձրեւոտ եւ մթին գիշեր մը կը ծածկէր Երուսաղէմը: Սաստիկ պաղ էր: Հայր Ժերվէ, կինը՝ Թերեզ եւ իրենց չորս զաւակները նստած էին կրակի մը շուրջ, որ մուխով կը լեցնէր իրենց խեղճուկ բնակարանը: Երեք սենեակները, որոնց մէջ փրովանսցի այս Ֆրանք ընտանիքը երջանիկ օրեր ապրած էր, տխրութիւն եւ զըրկանք միայն կը բուրէին: Կուրծքը ճըմլուած, չհամարձակելով խօսիլ որպէսզի հեկեկանքներ չարձակէ, մայրը իր տագնապահար ակնարկները կ՚ուղղէր իր ամուսնոյն վրայ, որպէս թէ ըսել ուզէր.

— Վաղը, Ծննդեան նախորդ օրը, ի՞նչ ուտելիք պիտի տանք այս մանուկներուն:

— Ափսոս: Ոչինչ պիտի կարենամ տալ, եթէ չպատահի հրաշք մը … կամ ոճիր մը:

Ժերվէ Ֆորել ծառայած էր խաչակիրներու շարքերուն մէջ: Ոտքը կորսնցուցած էր, ծանր վէրքի մը հետեւանքով. ձգեց իր բնակավայրը Թրիփոլին, եւ եկաւ հաստատուելու Երուսաղէմի մէջ:

Անհամար թիւերով եկեղեցիներու այս քաղաքին մէջ, հաշմանդամը, ատկից ի վեր ճանչցուած «Սրունք Ժերվէ» կեղծանունով, պահակ կարգուեցաւ «Տոմինիի տաճար»ին, քրիստոնեայ սրբարան՝ որ հետագային դարձաւ «Ալ Աքսա» մզկիթը:

Սալահէտտինի բանակներու կողմէ Երուսաղէմի գրաւումը՝ պիտի զրկէր նախկին զինուորը իր գոյութեան միջոցներէն եւ պիտի նետէր զայն, ընդհուպ թշուառութեան մէջ: Ժերվէ, իր կինը եւ զաւակները, այնուհետեւ, կրեցին ամէն տեսակի զրկանքներ: Եւ այս մթին գիշերուան մէջ, ուր խեղճ ընտանիքը կը պայքարէր ցուրտին եւ անօթութեան դէմ, բարեպաշտ փրովանսցին կը զգար իր հաւատքին խախտիլը:

Երազկոտ, մրմնջեց կրկին. «Հրաշք մը … կամ ոճիր մը»:

Ցնցուեցաւ կինը: Աղքատութիւնը չէր խախտած իր վստահութիւնը Աստուծոյ հանդէպ: Հաստատ ձայնով մը ըսաւ.

— Աղօթենք: Քրիստոս, որուն համար կռուեցայ, մեզ պիտի չլքէ:

Նոյն վայրկեանին, մօտակայ տան մը մէջ, ուրիշ ձայն մըն ալ կ՚ըսէր.

— Աղօթենք: Աստուած պիտի չլքէ մեզի նման հին սպասարկողները: Այն որ կը խօսէր, կորաքամակ, կիսովին մարած աչքերով, ոսկրոտ դէմքով եւ չորացած ձեռքերով մարդ մըն էր: 86 տարեկան էր եւ կը կոչուէր Ֆուշէ Ֆիոլ, Երուսաղէմ ծնած էր, 1099ին:

Ան՝ որուն կ՚ուղղէր իր խօսքը, նմանապէս, մարդկային խլեակ մըն էր, ընկճուած տարիքի ծանրութեան տակ: Ռոպէր Տը Քորպի կը կոչուէր եւ շուրջ հարիւր տարեկան էր:

Միասին կ՚ապրէին երկու ծերուկները, որոնց կը սպասարկէր գթասիրտ նախկին զինուոր մը, որ՝ անոնց սնունդը հայթայթելու համար, ճարպիկութեան հրաշքներ կը գործէր:

Այդ իրիկուն, Ֆուշէ Ֆիոլ եւ իր ընկերը զոհն էին սարսափելի վշտի մը: Մեռած էր իրենց բարերարը: Ճզմուած հսկայ քարի մը տակ:

Առանձին, առանց օգնողի, անյոյս, կըքելով հաւասարապէս տարիներու ծանրութեան, ճակատագրի եւ տառապանքներու տակ, երկու ծերունիները որոշած էին մեռնիլ, Յիսուսի Ծննդեան վաղորդայնին:

— Աղօթենք անգամ մը եւս, ըսաւ Ֆուշէ Ֆիոլ:

Յաջորդ օրը, ճաճանչաղեղ արեգակ մը բարձրացաւ Երուսաղէմի վրայ: Իր ճառագայթները տաքցուցին Սուրբ Քաղաքը: Երկինքէն անհետացած էին ամպերը: Բայց Ջրհեղեղեան անձրեւը, ջրվէժներու վերածած էր մանուածապատ եւ նեղլիկ փողոցները: Քրիստոնեաները, վհատած իրենց վրայ եկած դժբախտութիւններէն, զրկուած իրենց պետերէն, քահանաներէն, եկեղեցիներէն, չունենալով այլեւս հակազդելու քաջութիւնը, բոլորը՝ ինչպէս Ռոպէր եւ Ֆուշէ, Ժերվէ եւ Թերեզ – դիմեցին աղօթքի, միակ մխիթարութիւնը հաւատացեալ հոգիներու: Բեթղեհէմ, մսուրի գիւղաքաղաքը, այդ օրը, չտեսնուած անհամար թափօրներու ժամանումը դէպի Ծննդեան մայր տաճարը, տօնակատարելու համար Փրկչին ծնունդը:

Այդ վայրկեանին, Սալահէտտին Ալ Այուպի, կը խորհրդակցէր եւ կ՚ունկնդրէր: Մեծ Սուլթանը, իր իշխանութեան ենթարկելէ վերջ Եգիպտոսը, Սուրիան եւ Միջագետքը, ձեռնարկած էր Պաղեստինի եւ Լիբանանի գրաւման: 1187 Յուլիսի 4ին, Հէճիրի 583ին, փայլուն յաղթանակ մը տարած էր Տիբերիոսի մօտ Հաթթինի վրայ, ուր խորտակուեցաւ Կիտը Ֆրուա Տը Պոյլոնի հիմնած թագաւորութիւնը: 2 Հոկտեմբերին, Սալահէտտին Եուսուֆ Ալ Այուպի կը գրաւէր Երուսաղէմը եւ կ՚արձակէր զօրասիները Անդրյորդանանի եւ Լիբանանեան փրովէնսեան կոմսութեան՝ Թրիփոլիի վրայ:

Սուրբ Քաղաքին անձնատուութիւնը տեղի ունեցաւ յաղթականին եւ Խաչակիրներու պատգամաւորներու միջեւ ի յառաջագունէ գոյացած պայմաններու համաձայն: Սալահէտտին կատարեց իր յանձնառութիւնները ասպետական ուղղութեամբ մը՝ զոր գնահատեցին լատին քրոնիկագիրները:

(Մնացեալը յաջորդով)

ղափոխական իրականութեան զարկերակին բաբախումը մինչեւ իսկ «Ալեքսանտր Նեւսքիի» գործերուն մէջ, որուն նիւթը կապ ունի ռուս ժողովուրդին հեռաւոր անցեալին հետ, եւ կամ Զայքովսքիի Հինգերորդ Սէմֆոնին, խորապէս քնարական:

Վերջերս մեռաւ նորարար արուեստագէտ Սերժ Պրոկոֆիեւը: Ան բազմիցս խարուեցաւ իր գեղարուեստական կեանքին մէջ, բայց ճիշդ կեցուածք մը ունեցաւ քննադատութեան առջեւ: Ուշադրութեամբ լսեց ժողովուրդի ցանկութիւնը եւ սրբագրեց իր սխալները: Տեւական արժէք ներկայացնող բազմաթիւ գեղեցիկ եւ իրապաշտ գործեր ստեղծեց եւ իրաւամբ պէտք է ռուս մեծ երաժիշտներու կարգը դասուի: Այս ստեղծագործական յանդգնութիւնը կըպակսի մեզմէ չատերուն քով:

Իմ խոր համոզումով գեղարուեստական յառաջդիմութեան սաղմը չի կրնար գոյութիւն ունենալ այնպիսի գործերու մէջ որ զուրկ են կենդանի յղկուած մտածումէ:

Երբ մեր դարու երաժշտական գործի մասին կը խօսինք, պէտք չէ մոռնանք յեղափոխական «ռոմանտիզմը», ամէնէն կարեւոր տարրերէն մէկը ընկերվարական ոճին եւ իրապաշտութեան:

Հաղուադէ՞պ են մեր մէջ այն գործերը որոնց մէջ արտաքնապէս կը թուի թէ ամէն բան կարգին է — յայտագիրը աքանչելի, նիւթերը ժողովրդական նկարագիր ունին, ներդաշնակութիւնը աքանչելի, եւ համանուագումը գիտուն — սակայն գեղարուեստական նշանակութիւնը ոչինչ է, որովհետեւ գործը ստեղծագործական յանդգնութիւն չունի: Այսպիսի գործեր երբեմն կը գնահատուին Միութեան երաժշտագէտներէն, արուեստներու կամ ձայնասփիւռի ընդհ. տեսչութենէն: Սակայն ունկնդիրը անտարբեր կը մնայ: Որովհետեւ, այսպիսի գործի մը մէջ, յայտագրին գաղափարը մակերեսային կերպով բացատրուած է, եւ երաժշտութեան «նկարագրական եւ դիւցազնական» նկարագիրը ունկնդիրին մէջ որեւէ յիշողութիւն չի ձգեր:

Կը կարծեմ թէ եկած է ժամանակը որ երաժշտական հաստատութեանց գործիչները հրաժարին երգահանին ստեղծագործութեան միջամտելէ: Գեղարուեստական խնդիր մը չի կրնար վճռուիլ վարչական եւ դրասենեկային միջոցներով: Արուեստագէտը պէտք է գեղարուեստական ճիշդ լուծում մը գտնէ երաժշտական արուեստի հարցերուն համար, կուսակցութեան մեզի դրած կենսական գործին մէջ:

Երգահանները իրենք են որ պատասխանատու պէտք է ըլլան Օփերայի, համանուագներու եւ երգերու յաջողութեան, եւ ոչ թէ խմբագիրները, սպասարկութեանց վարիչները եւ թատրոններու տնօրէնները: Արդ, «հոգատարի ներկայ դրութեամբ» երգահանը ազատ է պատասխանատուութենէն: Պէտք է անոնցմէ ուղղութիւններ ստանայ երգահանը: Սակայն թէեւ տարօրինակ է, երաժշտագէտներըդիւրութեամբ կ'ընդունին առաջարկուած բարեփոխումները եւ կը հրաժարին իրենց երգի գաղափարէն, որու համար յաճախ այնքան տառապած են: Կը յարդարեն սափրիչի մը պէս:

Երգահաններու Միութիւնը պէտք չէ իր վրայ վերցնէ անխախտ«դատաւորի» պաշտօնը, երաժշտական հաստատութեանց համար: Երկի մը ուսումնասիրութիւնը Միութեան մէջ պէտք է կարծիքի ազատ փոխանակութիւն ունենայ, գեղարուեստական իրական վիճաբանութիւն: Այս վէճն է որ պիտի օժանդակէ արուեստագէտին:

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

★

Տասնըհինգ օրուան մէջ երկու սեւ–դիր, մահազդ, երկուքն ալ Ապրիլեան մայրեր:

Փոքր Ասիոյ աղէտէն ետք մեր գեղացի (Տիվրիկի Խուռնավիլ գեղ) քանըհինգ որբեր Փրանսա եկանք, քանը՝ տղաք: Յետոյ 6 մայրեր եկան ու իրենց զաւակներուն միացան զանազան թուականներուն:

Եւ ահա ձեզի հողվրտիք մը՝ անոնց չորսին գերեզմաններովը:

Առաջինը՝ Իւղաբեր Սրապեան, կանուխէն կորսնցուցած էինք արդէն: Իր մահուան պատմութիւնն ալ չատ տխուր է, դառն ու չեմ ուզեր նորոգել, իսկ հողվրտին չատոնց անծանօթ դարձած:

Երկրորդը՝ մայրս (Լուսան), դեռ նոր բոլորեցաւ մահուան տարելիցը: Գրեթէ ղանակին տակ մնաց, գործողութեան մը հետեւանքով:

Երրորդը՝ Զարդիկ Քոչեան, հալած, մաշած, ծեր կռունկ մը փետրաթափ: Աւելի քան քառորդ դար ճագուկներէն հեռու, հայրենի դաշտերուն մէջ ու լեռներուն վրայ, կիսափուլ երդիքներուն տակ մինաւոր սպասած էր, թէժ – կրակ կարօտով մը:

Ու ահա, կարծէք նախախնամութիւնը ուժ կուտայ, յոյս ու հաւատք կը ներշնչէ ու ան թեւերը բացած կը թռի...

— Մի երթար, ծեր կռունկ, ճամբան կը մնաս...

— Տղուս կանչը... հաւատքս ամուր է, ես տեղ կը հասնիմ...

Եւ կուգայ, կը հասնի Փարիզ, ճագուկներուն քով, ուժասպառ եւ թեւաբեկ: Հազիւ քանի մը ամիս կը դիմանայ: Ուխտա՞ծ էր, — Անգամ մը ճագուկներս տեսնեմ, մեռնիմ:

Չորրորդը՝ Զարդար Պետեան, դարձեալ զոհ անողոք խլիրդին: Ան ալ դանակի տակ մտնելէ քանի մը չաբաթ ետք աչուին փակեց: Շուրջ երեսուն տարի, օտարութեան մէջ իր սիրտէն եւ արիւնէն բան չխնայեց զաւկըներուն ու թոռնիկներուն համար: Թոռնիկներուն մանաւանդ, որոնց թիւը տասնի հասած էր — մէկը թոռնորդի:

Եւ այսպէս, տրամաթախիծ աչնան չաքիլներու պէս կ'իյնան, կը թափին մեր անոյշ մայրերը:

Անոնք բոլորը մէյմէկ հայրենի յիշատակարաններ էին ու մեզի ներշնչարան այս խորթ եւ լպրծուն պողոտաներուն վրայ:

Ապրիլեան մեր մայրերը, ինչեր քաշած էին անոնք տարագրութեան 4–5 արիւնաքանդ տարիներուն, իրենց ճագուկներէն գէթ հատ մը, երկու ազատելու ու ազգին վերադարձնելու, իրենց տոհմին ալ ճրագը վառ պահելու համար:

Կսկծալի ողբերգութիւն ամէն մէկուն պատմութիւնը:

... Քիպօ հարսս, Տրընկովիկի կաղնեթուփերուն մէջէն նարնջագոյն վաղենիկներով փունջ մը չինած ու ղրկած, ահա սա օտար «աշխրքի չափ խոշոր» քաղքին մէջ դեդեւուն քայլերով հողվրտիդ կը փնտռեմ...

Մայր, քեզի ալ կը բերեմ մեր խարալլուին լուսնտերեւեններուն ու ծորենիներու թուփերուն տակերէն ծաղկած ապրիմ – մեռնիմներու ու մարգրիտներու փունջ մը...

Զարդիկ քուրուկ, Ախդրխու սարերէն դիրկ մը անթառամ, մեր գեղին տաքուկ արեգակին ճառագայթները անոնց գանգակիկ աչուկներուն մէջ ու երեսուն տարուան կարօտիս կարմիր ժապաւէնը վրան:

Տօռուխ հարսս, նայէ սա յօտոց – ծաղիկներուն անոյշբուրիկ փունջին, Քեզի համար ձեր Արջուն – Փոսէն ժողվեր ու բերեր եմ...

Ու տակաւին, մեր թանկագին մայրեր, ձեզի համար էգիէն ծողված ու բերած եմ մանուշակ, անմոռուկ, դաղձ ու դամպուր անուշաբոյր...

Ապրիլեան բոլոր մայրեր, անհետացած երէկ՝ հուրով ու սուրով, քարով ու ջուրով, գնդակով ու սովամահութեամբ, կամ՝ այսօր օտարութեան մէջ ձեր բնական մահովը մեռած, յարգանք ձեր բոլորին ալ պայծառափայլ ու յաւերժ յիշատակին:

ԽԱԶԿՈՆՑ ՆԵՐՍԻԿ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻ մը չինութեան համար Պոսթընի մէջ հարիւր հազար տոլարի արշաւ մը բացուած է ինչպէս կը կարդանք «Հայրենիք»ին մէկ կոչէն: Կազմուած է եկեղեցասէր Տիկնանց Միութիւն մը որուն անդամներուն թիւը կարճ ատենի մէջ բարձրացած է հարիւրի: Նոր Սերունդն ալ իր գործօն մասնակցութիւնը կը բերէ:

ԳՈՐՏՈՊԱՅԻ (Արժանթին) մէջ կը բնակին 500 հայ ընտանիքներ, մօտ երկու հազար անձ: Բոլորն ալ բարեկեցիկ են: Կան զանազան միութիւններ, Հայ Օգն. Միութիւնը հիմնուած է 1934ին, ունի 150 անդամ անդամուհիներու ժրաջան վարչութիւն մը: Կը վայելէ լայն ժողովրդականութիւն: Շուտով պիտի տօնէ իր հիմնադրութեան 19րդ ամեակը: «Արմենիա Եբրօ. Միութիւնը» ունի 135 անդամ: Կը սարքէ մարզական մրցումներ եւ դասախօսական ժողովներ, իբրեւ հաւաքավայր ունենալով «Անդրանիկ» ակումբը: Կ'աչխատին տոհմային դիմագիծ տալ նոր սերունդին: Այս ակումբը սեփականութիւնն է Հ. Օ. Միութեան: Գրադարանը ունի135 հատոր գիրք: «Ձայնասփիւռի Հայկ Ժամ» մը հիմնուած է երկու տարի առաջ «Անդրանիկ» ակումբի խումբ մը երիտասարդներու կողմէ ամէն չաբաթ: Յայտագիրը կը պարունակէ դրուագներ ազգ. պատմութենէն, երգեր, արտասանութիւններ: Անոնք է որ աչխատեցան եւ կրցան դնել տալ «Արմենիա փողոց» անունը: Վարժարանը ունի 110 աչակերտ, 65ը նախակրթարանի վեց դասարաններուն մէջ, եւ 45ը մանկապարտէզի: Այս դպրոցը իր գոյութեան 16 տարիներու ընթացքին տուած է 80 երկսեռ չրջանաւարտ: Ուսումը ձրի է: Շաբաթը երկու երեկոներ տեղի կ'ունենան հայերէնի դասընթացքներ, որոնցմէ կ'օգտուին 45 հայորդիներ: Այս դասընթացքներուն պատասխանատուն Գաղութահայ կեդրոնն է, ուսուցչական պաշտօնը յանձնուած է Հոգեւոր Հովիւին: Եկեղեցին թէեւ կառուցուած է 1925ին, սակայն տակաւին օծուած չէ: Երուանդ քհնյ. Դարբինեան քաղաքին եւ չրջաններուն հոգեւոր հովիւն է: Դպրաց դասը կը վարէ Աւագ սարկաւագ Հ. Պէրպէրեան, իսկ «Սիոն» երգչախումբը կը բաղկանայ 20 օրիորդներէ ղեկավարութեամբ Պ. Ս. Սիմոնեանի: Գաղթահայ միութիւնը հիմնուած է 1924ին: Ունի 500 անդամ: Եկեղեցին եւ դպրոցը ունին 55 հազար փեսոյի եկամուտ: Քաղաքին համալսարանին մէջ կ'ուսանին տասնըհինգ երիտասարդներ: Շնորհիւ Հ. Օ. Միութեան ջանքերուն Համալսարանի լսարանը պիտի ունենայ նաեւ Հայկական բաժին, երկու դասախօսներով: Երկրորդական զանազան վարժարաններու մէջ կ'ուսանին աւելի քան երեսուն աչակերտ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ կերակուրներու ցուցադրութիւն մը տեղի ունեցած է Նիւ Եորքի Կանանց Միջազգային հաստատութեան մէջ: Միայն չորս ազգեր ընտրուած են ուտեստեղէն ցուցադրելու, մէկը՝ Հայերը: Եփած են չիչ քէպապ, լահմաճուն, պէօրէկ, լցոններու տեսակներ, պամխա գուրապիէ, գաթա եւ ուրիչ ուտելիքներ:

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ իր ճամբորդութեան ընթացքին հանդիպած է Աթէնք, ուր բազմաթիւ ընկերներու հետ ունեցած է հաճելի ասուլիս: Այցելած է «Ազատ Օր»ի խմբագրատունը, Ֆիքսի Միացեալ Ազգ. Վարժարանները, Ակրոպոլիս, Գոգինիայի Ջաւարեան վարժարանը:

ԳԱՀԻՐԷԻ Քաղաք. ժողովի տեղեկագրէն կ'իմանանք թէ Հեսաւի եւ Սանասարեան ազգապատկան ագարակներու նախկին վարձակալը հանդուցեալ Ֆահմի Հաննայի ձգած պարտքէն 500 ոսկի ստացուած են, իսկ մնացեալ 2000 ոսկին պիտի վճարուի չորս տարուան մէջ 500ական ոսկի մասնավճարով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Բժիշկը մեծ ազնուութեամբ նուիրած էր, առանց յետին մտքի եւ այդ զգացումով պիտի ընդունէի, առաջուց մերժելով կեղծ հպարտութեան մը ձեւակերպութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, որոշ համակրանք ունէի Տիկին Լէյոնըրի հանդէպ:

Այս խղճահարութիւնը թօթափելով, պայուսակները կապեցի, դռհարատուփը բանալիով գոցեցի եւ մէկդի դրի որպէսզի տօքթորին յանձնեմ, Տիկին Լէյոնըրի հօրը լուսանկարին եւ հանդուցեալին պատկանող ուրիչ մէկ երկու առարկաներու հետ:

Սենեակը պարապ եւ տխուր թուեցաւ ինծի երբ աչխատանքս վերջացուցի: Այլեւս ոչինչ ունէի ընելիք եւ սակայն կամքէս անկախ պատճառով մը դիս վար կը դնէր հոն: Կը թուէր թէ իմ ներկայութիւնս անհրաժեշտ էր տակաւին, թէ պէտք էր բան մը տեսնէի կամ իմանայի:

Նախապաշարուած մէկը չեմ, բայց ինծի այնպէս թուեցաւ թէ Տիկին Լէյոնըրի ոգին կը յածէր սենեակին մէջ եւ կը փորձէր հաղորդակցիլ ինծի հետ:

Յիշեցի թէ հիւանդանոցին մէջ իմ պաշտօնակիցներէս ոմանք, քարետախտակներ ճարած էին որոնց վրայ զարմանալի նախադասութիւններ կը գրէին:

Արդեօք ես ալ «մետեօմ» մըն էի առանց գիտնալու: Երբեմն երեւակայութիւնը այս կարգի տղայամտութեանց կ'առաջնորդէ ձեզ: Սենեակին չրջանը ըրի, կաբասիները չարժելով. բայց ոչինչ կար պահուած ոչ ալ դարակներուն ետին սահած: Աւելորդ էր աւելի փնտռել:

Վերջապէս տարօրինակ փորձի մը ենթարկեցի ինքզինքս: Անկողնին վրայ երկնցայ, աչքերս գոցեցի, ջանացի մոռնալ իմ անձնաւորութիւնս եւ մտքովս փոխադրուիլ այդ ճակատագրական յետ–միջօրէին: Երեւակայեցի թէ Տիկին Լէյոնըրն եմ, երանաւէտ անդորրութեան մը մէջ թաղուած: Անլուր բան է երբեմն անձնատուր ըլլալ այլանդակութեանց: Ես բնականոն եւ հաւասարակչիռ կին մըն եմ. եւ երբեք անձնատուր չեմ եղած թագուն գիտութեանց: Բայց հաւատացէք որ հինգ վայրկեանէն սկսայ «մետեօմ» զգալ ինքզինքս: Ոչ մէկ դիմադրութիւն ցոյց տուի. ընդհակառակն քաջալերեցի իմ այդ զգացումս:

— Տիկին Լէյոնըրն եմ, ըսի ինքնիրենս: Տիկին Լէյոնըրն եմ... փռուած այս անկողնին վրայ կէս մը քուն: Քիչ մը վերջ, մէկ վայրկեանէն... դուռը պիտի բացուի ... անդադար կը կրկնէի այս խօսքերը, ինքնաթելադրութեան մղուելու համար:

— Ժամը մէկուկէսին մօտ է... վայրկեանը կը մօտենայ... դուռը պիտի բացուի.. Դուռը պիտի բացուի, պիտի տեսնեմ թէ ո՛վ ներս պիտի մտնէ:

Աչքերս չէի բաժներ այդ դուռնէն որ չուտով պիտի բացուէր: Բացուիլը պիտի տեսնէի եւ.. եւ պիտի տեսնէի այդ անձը որ պիտի բանայ զայն:

Այս կէսօրէն վերջ միտքս թեթեւակի յոգնած էր երեւակայելու համար թէ գաղտնիքը պիտի լուծեմ այս ձեւով: Բայց ես բռնուեցայ իմ խաղիս մէջ: Սարսուռ մը անցաւ ողնայարէս մինչեւ սրունքներս: Կը զգայի թէ անդամալոյծ, անդամալուծուած էին: Դարձեալ ահուդողի պիտի մատնուիս, ըսի ինքնիրենս եւ պիտի տեսնես: Կրկնեցի միօրինակ ձայնով մը.

— Դուռը պիտի բացուի... դուռը պիտի բացուի...

Թմրութեան եւ ցուրտի տպաւորութիւնը տարածուեցաւ անդամներուս մէջ: Եւ այն ատեն տեսայ որ դուռը կիսովին կը բացուէր:

— Սարսափելի տեսարան:

Կեանքիս մէջ այդպիսի չարչարանք չեմ զգացած: Անդամալուծուած էի, մինչեւ սիրտս սառած անկարող՝ չարժելու, նոյն իսկ ճկոյթ մատս:

Ահուսարսափի մատնուած էի: Հիւանդ եւ անդամալոյծ՝ վախին ազդեցութենէն: Սա դուռը որ կը բացուէր եւ կը գոցուէր առանց որեւէ աղմուկի:

Մէկ վայրկեանէն պիտի տեսնէի. յամրաբար կը բացուէր...

Պիլ Քոլմէն ներս մտաւ հանդարտօրէն: Քիչ մնաց սարսափէն պիտի մեռնէր:

Անկողնէն ցատկեցի ահռելի ճիչ մը արձակելով եւ սենեակին մէջտեղը խոյացայ: Քարացաւ կեցած տեղը, իր վարդագոյն դէմքը ալ աւելի կարմրեցաւ եւ ապշահար բերանը լայն բացաւ:

— Ի՞նչ կայ, ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ, Օրիորդ:

Անմիջապէս ուշի եկայ:

— Աստուած իմ, Պ. Քոլմէն, կարելի է՞ այսպէս վախցնել մարդիկը:

— Ներողութիւն կը խնդրեմ, ըսաւ ժըպիտով մը:

Այն ատեն նշմարեցի որ ձեռքը կարմիր հրանունկներու պզտիկ փունջ մը կար, սիրուն ծաղիկ, որոնք կ'աճին թէլ Եարըմճայի բլրակներուն վրայ: Տիկին Լէյոնըր մասնաւորապէս կը սիրէր այս վայրի ծաղիկները:

Քոլմէն աւելի կարմրեցաւ:

— Հասանիէի մէջ ծաղկավաճառներ չկան: Բայց եւ այնպէս սրտաճմլիկ բան է չկարենալ փունջ մը ծաղիկ դնել գերեզմանին վրայ, ուստի ներս սահեցայ այս ծաղիկները դնելու համար սա փոքր ծաղկամանին մէջ, զոր միշտ իր սեղանին վրայ կը պահէր...

(Շար.)

ՎԻՇԻԻ պաշտօնաթերթերէն Ժաք Պը – նուա Մեչէն, որ նախ մահուան, յետոյ ցկեանս եւ ի վերջոյ քսան տարուան բան – տարկութեան դատապարտուած էր, ա – զատ արձակուեցաւ, կարգ մը պայմաննե – րով :

Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միու – թեան Կեդր. վարչութիւնը (Նիւ Եորք) եւ Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը (Փա – րիզ), խորին ցաւով կը ծանուցանեն Միութեան պատուակալ նախագահին

Ն. Վ. ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Կաուչի մէջ :

Հանգուցեալը անդրանիկ որդին էր, Պօղոս փաշա Նուպարի եւ թոռը՝ պետա – կան մեծ մարդուն՝ Նուպար փաշայի :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի, Յունուար 7, ժամը 14·30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն ընդունիլ :

Գեղամ Քէրէսթէճեան եւ զաւակը Գէ – որգ Քէրէսթէճեան ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց կնոջ եւ մօրը

ՆՇԱՆՈՒՀԻ ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ու – նենայ հինգշաբթի 7 Յունուարին, կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին :

Յուղարկաւորութեան թափօրը կը մեկ – նի բնակարանէն 17 ռիւ Վէրօն, Փարիզ (18), (Մեթրօ Փլաս Պլանշ) :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

« ՅԱՌԱՋ »Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին Ս. Է. (Պանեէօ) հազար ֆրանք :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ՊԱՏՈՒՈՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ

Այս Կիրակի իրիկուն, ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայի սրահը :

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ համակիր – ներ : Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ՋՐՈՅՑ »ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հետ :

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 ֆր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 ֆր.: Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 ֆր.:

Դիմել հեղինակին՝

Poladian, 92, Bld. Général Nollet

La Rosière, Marseille (B. du R.)

եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին.— ԲԱԼՈՒ – ԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

43, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Յունուար : Յայտնութիւն եւ Մկր – տութիւն : Ժամը 9·30ին ժամերգութիւն : Ժամը 10·30ին ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Յունուար 6, Տօն Ս. Ծննդեան եւ Աստ – ուածայայտնութեան, չորեքշաբթի, ըս – կիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, Ս. պա – տարագ ժամը 10ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան : Յետ պատարագի Ջրօրհնէքի արարողու – թիւն :

Յունուար 7, Բ. օր Ս. Ծննդեան, յի – շատակ Մեռելոց, հինգշաբթի Ս. պատա – րագ ժամը 10ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր Եկեղեցիի ժամանա – կացոյց արարողութեանց.—

6 Յունուար, չորեքշաբթի Ս. Ծնունդ

10 Յունուար, Կիրակի Ս. Պատարագ, Հոգեհանգիստ եւ Ջրօրհնէք 8·30 :

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

6 Յունուար, Չորեքշաբթի, Ս. Ծնունդ, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7: Հանդիսաւոր Ս. պատարագ (Եկմալեան) ժամը 10 :

7 Յունուար, Հինգշաբթի Մեռելոց, ա – ռաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8 : Պա – տարագ ժամը 10 : Հոգեհանգիստ 11·30 :

SURPRISE PARTY

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Փա – րիզի Շրջ. Վարչութեան, այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ :

Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր ան – դամները եւ համակիրները :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

Ամսական պարահանդէսը Փետրուար 13 – ին ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Կապ. Խաչի երեք դպրոցներու տօնածառ – հանդէսը Յունուար տասնին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրք – լը Կաթոլիկ սրահին մէջ : Գեղարուեստա – կան ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտնե – րուն կողմէ : Կաղանդ պապան ծրարներ պիտի բաշխէ անխտիր, բոլոր մանուկնե – րուն : Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ հա – մակիրները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ԱՅՑ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաչանի մասնա – ճիւղը կը ծանուցանէ.— Այս հինգշաբթի, 7 Յունուար, առտուն Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ըն – կերուհի Անգինէ Եափուճեանի մահուան տարեդարձի առթիւ եւ իր ամուսնոյն՝ Ա – ւետիս Եափուճեանի յիշատակին :

Նոյն օրը կէս օրէ վերջ ժամը 3ին պիտի այցելեն ողբացեալ ընկերուհի Վեհինէ Պասմաճեանի գերեզմանը : Հաւաքուիլ Քաչանի գերեզմանատան գլխաւոր մուտ – քի առջեւ :

ԱՅՍ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒՆ ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ՝ ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ եւ ՁԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ԿԱՄ ՕՏԱՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LUC-ANDRE MARCEL -ի

GRÉGOIRE DE NAREK

et

ANCIENNE POESIE ARMENIENNE

(Ed. des Cahiers du Sud)

կոթողային հատորը

Գեղարուեստական մաքուր հրատարա – կութիւն, ուր հեղինակը ի վեր կը հանէ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ հանճարը, եւ հա – մաշխարհային արժէքը հայ բանաստեղ – ծութեան : Գին՝ 1000 ֆրանք :

Դիմել՝ «Անդաստան«ի խմբագրու – թեան, տպ. Արաքս 46, Rue Richer, Paris կամ «Յառաջ»ին :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ.—

Բժիշկ Գեղարդ Շարայեանէ 5000ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Վ. Խրիմեանէ 1000 ֆր., Կարապետ Խրիմեանէ 1000 ֆր., Ս. Ուլ – եանէ (Ամերիկ. զինուոր) 500 ֆրանք :

Վարչութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ Փարիզի գեղարուեստական թանգարանի բարեկամներու ընկերակցու – թեան, վեց Փետրուար, շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Րոչիլտ հիմնարկութեան շը – քեղ սրահներուն մէջ :

★

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռսսումնասիրացին հանդէսը Փետր. 20ին, շաբաթ իրիկուն :

Ծնունդի եւ Նոր Տարուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գարեգին Զատրճեան 5000 ֆր. կը նուիրեն Մուրատ Ուսումնասիրացին, փափաքելով որ բոլոր Սեբաստացիները իրենց օրինակին հետեւին :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնոր – հակալութեամբ ստացած է «Մանուկնե – րու Օրուան» առթիւ .—

«Արաքս» մանուկներու պարբերաթերթի վարչութենէն 5000 ֆրանք : Տիկին Արշ. Վարդանեան 2500, Պ. Պարսամեան 2000, Տիկին Գալֆայեան հազար, Տիկ. Ս. Մավ – եան հազար, Տիկին Ա. Խաչիկեան հազար, Պ. Հ. Սասունի հազար, Տիկին Գալիկեան հազար, Տիկ. Զապէլ Բաբանեան 500, Տիկին Հ. Աճէմեան 500, Տիկ. Օրման – ճեան 500, Տիկին Տամլամեան 500, Տիկ. Փոխհարեան 500 ֆրանք :

Ջերմ շնորհակալութիւններ նաեւ Պ. Գրիգոր Մելիքեանի որ այս տարի եւս սի – րայօժար ցուցադրեց շարժանկարը :

Օր. ՓԱՌԱՆՁԵՄ ԿԱՆԱՅԵԱՆ

Պ. ՄԱՔՍ ՊԱՐՈՆԵԱՆ

Ամուսնացած

Աթէնք, 28 Դեկտ. 1953

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի բացառիկ ընկերական ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատե – ղին : Բացակաները խստօրէն նկատի պիտի առնուին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա – հարոնեան» խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 20·30ին Ազգ. Տան մէջ :

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին նոր շրջանի բացման հաւաքոյթը տեղի կ'ու – նենայ կիրակի, 17 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 9 : Ազգ. Տունը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

Կը հրաւիրենք բոլոր նախկին անդամ – ները եւ ամէն անոնք որ կը փափաքին ար – ձանագրուիլ :

1954Ի ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԾԻԾԱՂԻ ՑԱՏԿԱՆԻՇՈՎ

THEATRE D'IENA, 10, Av. d'Iéna

Métro IENA

Շաբաթ երեկոյ, 9 Յունուար, ժամը ճիշդ 20·45ին

Բազմաթիւ թատերասէրներու փափա – քին համաձայն ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներ – կայացնէ իր

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ

Կատակերգութիւն երեք արար եւ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

Գաղութահայ զաւեշտ մէկ արար

Դերակատարներու ընտիր հոյլ մը՝

Տիկիններ՝ Լաթիֆեան, Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, Պ.Պ. Գմբէթեան, Եր. Գրիգոր – եան, Տիգրան Պողպատ, ինչպէս նաեւ Լա – թիֆեան եւ Գ. Տէրվիշեան :

Մուտք՝ 200 ֆրանքէն սկսեալ : Կեդրոն Գրատուն Բալուեան, 43 Ռիւ Ռիշէ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
7
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI
7 JANVIER
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7262 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2673

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Ինչ թերութիւններ եւ դժուարութիւններ ալ նշմարենք, պատկերը իրապէս կազդուրիչ է Լիբանանի եւ Եգիպտոսի ափերէն մինչեւ Իրան :

Ի վերջոյ խոստովանինք որ Արեւելքով պիտի փոխարինենք Արեւմուտքի անպարտելի կորուստը :

Եւ ուրեմն պարտաւոր ենք տասնապատկել մեր ճիգերը, աւելի շատ արդիւնք ստանալու համար :

Արդէն իսկ պատկառելի վաստակ մը ունինք այդ ափերուն վրայ, ազգային գործունէութեան եւ մշակոյթի տեսակէտով: Եռուն եւ եփուն կեանք մը, որ կը յիշեցնէ երբեմնի Պոլիսը:

Հինգ հայաշատ կեդրոններ,— Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք եւ Իրան լեռ ու ձոր կտրեցին վերջին 35 տարիներու ընթացքին, (կարելի է Կիպրոսն ալ հաշուել այս շարքին մէջ, կրթական տեսակէտով) :

Մինչեւ այսօր ալ այդ կեդրոններէն երեքը,— Լիբանան, Սուրիա եւ Իրաք, կակծալի յիշատակներ կ'արթնցնեն, իբրեւ կայան աքսորական կարաւաններու :

Այդ ճամբաներուն վրայ չկայ արահետ մը, գիւղ մը, դաշտ մը որ իր քստմնելի պատմութիւնը չունենայ, արիւնաթաթախ օրերէն:

Այժմ նոր աշխարհ մը կը պարզուի ձեր աչքերուն առջեւ, եթէ չհաշուենք մաս մը գաղթակայաններ, փայտի, քուրջի եւ թիթեղի կտորներէ կազմուած խրճիթներով :

Տարագիր այդ չինարար բազմութիւնները նիւթական վերաշինութեան եւ տնտեսական բարօրութեան հետ, հաստատած են կրթական վառարաններ, ուր կը թրծուին տասնեակ հազարաւոր աշակերտներ, մանչ թէ աղջիկ :

Միայն տարրական կրթութիւն չէ որ կը ստանան այդ նորահաս բազմութիւնները, այլ եւ միջին եւ բարձրագոյն :

Պէյրութի Համազգային Փալանճեան ճեմարանը, որ արդէն բոլորեց իր 25ամեակը, Հալէպի «Քառէն Եփփէ»ն, դեռ վեցամեայ, Անթիլիասի դպրեվանքը եւ Կիպրոսի Մելքոնեանը հաստատութիւններ են որոնք երէկ երազ կը թուէին :

Աւելի անդին, պատմական Իրաքի եւ Իրանի մէջ ալ նոր ճիգեր կը փորձուին, մէկ տարիէն միւսը : Թեհրան կը ջանայ իրագործել ինչ որ կորսնցուցինք Թաւրիզի մէջ, իբրեւ հետեւանք Ատրպատականի թեմին քայքայման :

Իսկ Եգիպտոսը, սկիզբէն իսկ չէն եւ հաստատուն գաղութ, տակաւին չէ յուսահատած բարձրագոյն դասընթացքի մը կամ ճեմարանի մը հաստատման ծրագրէն :

Կ'արժէ առանձին քննել այն աշխատանքը զոր այս գաղութները կատարած են մշակոյթի ճակատին վրայ :

Մենք հարեւանցի կ'արձանագրենք միայն կրթական պատկերը :

Կատարուած աշխատանքը արժանի է բոլորիս գուրգուրանքին եւ աջակցութեան :

Անշուշտ այդ վաստակին մէջ բաժին ունին մասնաւորապէս Ամերիկայէն տրամադրուած նպաստները :

Բայց, ի՞նչ կ'արժէ դրամը, առանց հաւատքի եւ յարատեւութեան :

Ազբիւր մը, ինչքան ալ առատ հոսի, չի կրնար բերք արտադրել, եթէ չինարար, ստեղծագործ ոգին պակսի :

Այդ ոգին է որ կը գործէ Միջին Արեւելքի մէջ :

Գիտենք,— աշխարհաքաղաքացիական բարքերու որոմներ բուսած են նաեւ այդ ափերուն վրայ : Մասնաւորապէս ծովեզերեայ քաղաքներու մէջ :

Բայց, տակուն է զանգուածը, իր ազգային գիտակցութեամբ եւ առողջ բնազդով :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

Երէկ, չորեքշաբթի, Ազգ. ժողովը արտակարգ նիստ գումարեց, լսելու համար կառավարութեան յայտարարութիւնը :

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, Պ. Լանիէլ կ'ուզէր իմանալ ժողովին տրամադրութիւնները, յետաձգելու համար իր հրաժարականը՝ մինչեւ յունուար 17, երբ պաշտօնի կը ձեռնարկէ նոր նախագահը : Այս առթիւ յայտարարութիւն մը պատրաստած էր, պարզելով իր ընդհ. քաղաքականութիւնը: Նախարարական խորհուրդը հաւանութիւն յայտնեց այդ յայտարարութեան, եւ ընդհ. կարծիքը այն էր թէ Ազգ. ժողովը նորէն վստահութիւն պիտի յայտնէ, որպէս զի նոր տագնապ մը չծագի, ճիշդ այն պահուն երբ Չորս Մեծերը ժողով պիտի գումարեն Պերլինի մէջ (25 Յունուար) :

Այս մտահոգութեամբ, վարչապետը պիտի պահանջէր յետաձգել հարցապնդումները: Նախապէս դիւանին յանձնուած էին չորս հարցապնդումներ, մէկը՝ համայնավարներու կողմէ. բայց ժողովին մեծամասնութիւնը կ'ուզէր կարճ կապել վիճաբանութիւնները: Ժողովէն առաջ գլխաւոր խմբակցութիւնները խորհրդակցութիւն մը կատարած էին, իրենց դիրքը ճշդելու համար: Մեծ մասը համաձայն էր մինչեւ յունուար 17 սպասելու, որպէս զի Ֆրանսայի դիրքը չկարանայ, միջազգային բանակցութեանց ընթացքին: Պ. Լանիէլ դահլիճը կազմեց անցեալ յունիսին, եւ վստահութեան նոր քուէ մը շահելով, պիտի կրնայ գոնէ յետաձգել տագնապը :

ԹՈՒՐՔ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՎՏԱՐՈՒՄԸ

Գահիրէի Թուրք դեսպանը, Ֆուատ Թոքայ, որ արտաքսուած էր եգիպտական կառավարութեան կողմէ, մեկնեցաւ յունուար 5ին, օդանաւ մը նստելով 24 ժամէն : Եգիպտոսի կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց այս վտարման առթիւ: Դեսպանը կը մեղադրուի թէ դաւադիրներու բոյնի մը վերածած էր դեսպանատունը: Յետոյ, կոպիտ ընթացք մը բռնած էր փոխ-վարչապետ Նասըրի հանդէպ, ըսելով, ի ներկայութեան հնդկական եւ շուէտական դեսպաններուն.— «Ճէնթլմէնի վայել չէ ձեր ընթացքը: Որ եւ է բարեկամութիւն չի կրնար ըլլալ մեր միջեւ»: Գնդ. Նասըր չէ պատասխանած, կռնակը դարձնելով : Դեսպանին կը վերագրուին նաեւ հետեւեալ խօսքերը.— «Այլեւս պիտի չտեսնէք զիս այս աղտոտ վայրին մէջ»: Ուրիշ առթիւ մըն ալ ըսեր է, օտար դեսպաններու առջեւ, խօսքը ուղղելով Եգիպտոսի զինուորական իշխանութեան.— «Շատ մի պարծենաք: Յիշեցէք Նափոլէոնը եւ իր վախճանը, փառքի գագաթնակէտը հասնելէ ետք: Ձեր յեղափոխութեամբ դէպի կործանում կ'առաջնորդէք ձեր երկիրը »:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ

Եւրոպայ փոթորիկը քիչ մը հանդարտած է Եւրոպայի մէջ, սակայն ցուրտը կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ: Ֆրանսայի լեռնային շրջաններուն մէջ մինչեւ քսան աստիճան իջած է ջերմաչափը : Փարիզի մէջ ալ ցուրտը հետզհետէ կը սաստկանայ: Կը վախցուի որ Նորմանտիի բերքը փճանայ Միջերկրականի ափերուն վրայ: Վեց մատնաչափ ձիւն տեղացած է Սէն Ռափայէլի մէջ: Ցուրտէն մեռնողներն ալ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն, նոյնիսկ Փարիզի շրջակաները: Բազմաթիւ ճամբաներ եւ խճուղիներ սառած են, դժուարացնելով կառքերու երթեւեկը : Արկածները յաճախադէպ են սառնամանիքներու պատճառով:

Պալթիկ ծովուն ալեկոծութեան հետեւանքով ողողումներ պատահեցան Գերմանիոյ մէջ, ինչ որ տեսնուած չէր 40 տարիէ ի վեր: Ամէնէն աւելի վնասուած են արեւելեան Գերմանիոյ ծովեզերեայ քաղաքները: Խորհրդային զինուորները առժամեայ թումբեր կը կառուցանեն, աւելի ծանր աղէտներ կանխելու համար :

Անընդհատ ձիւն կը տեղայ Իտալիոյ մէջ ուր բազմաթիւ մահեր պատահած են ցուրտին հետեւանքով :

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

Արեւմտեան պետութիւնները առաջարկեցին Խ. Միութեան ժողով մը գումարել այսօր, հինգշաբթի, ընտրելու համար Յունուար 25ի ժողովին վայրը, Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ: Այս առթիւ հրահանգներ տուած են Պերլինի իրենց հրամանատարներուն: Այս վերջինները ժողովատեղին ընտրելէ զատ, պիտի կազմակերպեն ժողովին քարտուղարութիւնը, ապահովութիւնը եւ ճառերու թարգմանութեանց խնդիրը: Արեւմտեան դաշնակիցները կը նախընտրեն ժողովը գումարել նախկին Վերստուգիչ Յանձնաժողովի պաշտօնատան մէջ որ 500 սենեակ ունի եւ պարապ է, միեւնոյն ատեն չէզոք վայր մը: Իրենց կարծիքով, յարմարագոյն ժողովատեղին է երկուքի բաժնուած քաղաքին մէջ: Շէնքը պարապ կը մնայ 1948էն ի վեր: Կը կարծուի թէ Ռուսերը ուրիշ ժողովատեղի մը պիտի առաջարկեն Պերլինի արեւելեան շրջանին մէջ:

× Գերմանական թերթերը կը գրեն թէ Տոքթ. Ատընաուըր առ այժմ Պերլին պիտի չերթայ Չորսերու ժողովին առթիւ : Կը հաստատուի թէ ժողովը երեք – չորս շաբաթ պիտի տեւէ :

× Աւստրիոյ կառավարութիւնը ստիպողական կոչ մը ուղղեց չորս պետութեանց դեսպաններուն, խնդրելով որ իրենց հաշտութեան դաշնագիրը քննուի Պերլինի ժողովին մէջ, գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելով: Ծանուցագիրը չի պահանջեր որ Աւստրիա մասնակցի ժողովին, բայց ի հարկին պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկէ: Ծանուցագիրը յիշեցնելով չորս պետութեանց խոստումները եւ Աւստրիոյ խորհրդարանին միաձայն որոշումները, կը խնդրէ կարելի եղածին չափ շուտ վերջ տալ իրենց երկրին պարտադրուած կացութեան: Եւ կը հաւատայ թէ այս անգամ յուսախաբութեան պիտի չմատնուին :

Աւստրիա չորս պետութեանց զինուորական գրաւման տակ է 1945էն ի վեր: Խ. Միութեան ձգձգումներուն հետեւանքով է որ հաշտութիւն չէ կնքուած մինչեւ այսօր, գրաւման զինուորները ետ քաշելու համար :

× Պաշտօնական աղբիւրներէ հաղորդուած լուրերու համաձայն, խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են Պերլինի մէջ, ժողովին ապահովութեան համար: Արգիլուած է որեւէ ցոյց: Եթէ ժողովը վերստուգիչ յանձնաժողովի նախկին պաշտօնատան մէջ գումարուի, Պ. Մոլոթով պիտի հարկադրուի արեւմտեան Պերլինի փողոցներէն անցնիլ, ուր կրնայ թշնամական ցոյցերու հանդիպիլ: Իսկ եթէ արեւելեան շրջանին մէջ գումարուի, այդ քաղաքամասին բնակիչները կրնան թշնամութիւն ցուցնել Ռուսերուն դէմ, ծափահարելով արեւմտեան ներկայացուցիչները :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. դատախազը, Ռոման Ռուտենքօ, յօդուած մը հրատարակելով «Փրաւտա»յի մէջ, կ'ըսէ թէ Բերիա եւ իր մեղսակիցները պատժուեցան «ժողովուրդին միաձայն կամքով» եւ թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի կասկածելի տարրեր չմտնեն ներքին նախարարութեան մէջ: Այս առթիւ ինքնաքննադատութիւն ալ կը կատարէ, թուելով իրենց (ընդհ. դատախազութեան) թուլութիւնը եւ վրիպումները:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՒԵԼՈՐԴ ԽՐԱՐԱՆՑՈՒՄ

Անցեալ շաբթու գրած էինք թէ փոթորիկ մը ծագած է Վատիկանի շրջանակներուն մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր հրատարակութեան մը:

Իտալացի մեծ փիլիսոփան, Ճիովաննի Փափինի, որ նախապէս բողոքական էր եւ յետոյ Հռոմի փարախը վերադարձաւ, նոր գիրք մը հրատարակած է, «Սատանան» (Իլ Տիավոլօ) :

Իր տեսութեան համաձայն, ի վերջոյ Աստուած պիտի ներէ Սատանային, եւ Դժոխքն ալ ինքնին պիտի վերջանայ :

Ինչպէս կ'երեւայ, այս տեսութիւնը այնքան վտանգաւոր կը համարուի որ, Վատիկան արգիլեր է գրքին վաճառումը:

Եւ այժմ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենան իտալական եւ միջազգային մամուլին մէջ:

Իսկ փիլիսոփան, այժմ 75 տարեկան, գրեթէ կոյր եւ աջ ձեռքն ալ անդամալոյծ, անգամ մը եւս կ'ողբայ աշխարհի ունայնութեան վրայ :

Ի՞նչ կ'ըսեն Վատիկանի աստուածաբանները:

— Աստուած եւ Սատանան երբեք չեն կրնար հաշտուիլ, իսկ Դժոխքը յաւիտենական է, համաձայն Ս. Գրքի վկայութեանց:

Իրենց չար բախտէն, Ճիովաննի Փափինի, թունդ կաթոլիկ, որ «Յիսուսի կեանքը» գրած է խոր հմտութեամբ, իր փաստերը հաւաքեր է նոյն Ս. Գրքէն: (Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ գիրքը թարգմանուած է 19 տարբեր լեզուներու) :

Զգելով որ գիտուն եւ աստուածաբան հրապարակ դնեն իրենց ամբողջ հմտութիւնը, ես քիչ մը զարմանալի կը գտնեմ Վատիկանի վրդովումը:

Ինչո՞ւ այսքան իրար անցեր են, իմանալով որ Աստուած պիտի ներէ Սատանային եւ Դժոխքը պիտի վերջանայ :

Սատանան թողութիւն ստանայ թէ ոչ, Դժոխքը շատոնց տուն – տեղ է եղած աշխարհի մէջ:

Մենք ամէն օր կը տեսնենք զայն, իր բոլոր սարսափներով: Եւ աչօք – բացօք, ոչ թէ երեւակայութեամբ :

Գալով տեւողութեան, դարձեալ աւելորդ է Վատիկանի վրդովումը :

Ո՛ղջ մնան հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը, մահուան ճառագայթներով, մանրէներով եւ մնացեալ գաղտնիքներով :

Հանգիստ ձգեցէք ծերունի Փափինին :

ՎԱՀԷ

ԼՈՒՐԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ).— Դեկտեմբեր 22ին Առաջնորդը, Խորէն եպիսկ. ընկերակցութեամբ երկու հայ երեսփոխաններուն՝ Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Պ. Տիգրան Թոսպաթի ինչպէս եւ Այնճարի պատուիրակութիւն, այցելեց Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահ Քամիլ Շամունի: Պատուիրակութիւնը նախագահին ներկայացուց Այնճարի վերաբերեալ հողային, ջրաբաշխական եւ ելեկտրական կարգ մը խնդիրներ: Նախագահը սիրալիր ընդունելութիւն ընելով՝ խոստացաւ նկատի առնել բոլոր խնդրանքները:

× Շաւարշ Նարդունի Պէյրութ հասաւ Դեկտեմբեր 23ին: Քարափին վրայ զինք դիմաւորեցին մտաւորականներ, գրագէտներ եւ բարեկամներ: Նարդունի հիւրընկալուած է ընկեր Միհրան Թումիկեանի պանդոկը: Զանազան միութիւններ արդէն պատրաստած են շարք մը դասախօսութիւններ, ուր Նարդունի պիտի խօսի Հայկ. մշակոյթի մասին:

ՎԵՐՍԱՅԼԻ պալատին նորոգութեան համար հարիւր միլիոն ֆրանք նուիրեցին Րոքֆէլլըր եղբայրները (285.700 տոլար):

ԻՍՏԱՆԲՈՒԼԻ ԲԱԶԱՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Պրիւսէլի մեր բարեկամներէն Պ. Գ. Սահակեանի կինը, Տիկին Թերէզ, վերջերս պտոյտ մը կատարեց արեւելեան Եւրոպայի մէջ, մինչեւ Պոլիս: Ահաւասիկ սրտառուչ պատկեր մը իր ճամբորդական տպաւորութիւններէն որոնք լոյս կը տեսնեն *Ցուսարերի* մէջ, թարգմանաբար (Տիկինը լեհ է).—

Նման գնահատանքը հայ վարպետու — թեան եւ գեղարուեստական կարողու — թիւնների մասին, կարեւոր էր ինձ հա — մար, որովհետեւ պրոֆ. Ք.ը երկրին քաջ ծանօթ, մի լուսամիտ եւ անաչառ բարձր մտաւորական էր: Նա գիտէր, որ ես Լեհուհի եմ, բայց մտքովն անգամ չէր կարող անցնել, թէ Հայերը մօտ են ինձ, մանաւանդ թէ ես հայերէն գիտեմ: Պարոնին ինձ ներկայացրել էին լեհական բարձր շրջանից եւ նա գիտէր միայն իմ օրիորդական լեհական ազգանունը:

Վերջը միայն բազմաթիւ օտարական զբօսաշրջիկներից, որոնց հետ առիթ ունեցայ զրուցելու իրենց տպաւորութիւն — ների մասին, լսեցի նոյն կարծիքը:

Մի ամերիկացի տուրիստ, ուզենալով գնահատելի ծառայութիւն մատուցանել, սաստ ինձ բառացի հետեւեալը.

— Եթէ դուք, տիկին, կ'ուզէք գեղեցիկ ոսկեղէն ունենալ բարեխիղճ գնով, հար — ցրէք այն խանութներում, որոնց ցուցա — նակների վրայի ազգանունը ունի «եան» վերջաւորութիւն: Գիտէք, տիկին, սրանք Հայեր են եւ մեծ վարպետներ: Սրանք վաճառական չեն: Հայերը հրաշալի ոսկեղէն իրեր են պատրաստում:

Երբ ես նրա հարցրի, թէ արդեօք աւելի բան չգիտէ այդ Հայերի մասին, նա պատասխանեց.

— Կը ցաւիմ, իսկապէս աւելին չգի — տեմ: Գիտեմ միայն, որ Հայերը քրիս — տոնեայ են եւ այստեղ ամենից ազնիւ մարդիկը…

Իստանբուլի բազարի այս Հայերը, ո — րոնք ոչ մի բարձր պաշտօն չունեն եւ ոչ մի հանրային կամ պետական դիրք չեն գրաւում, մարդիկ՝ որոնց անունները անցնելու են հովի կամ ալիքի նման բազմութեան ծովից, ծառայում են իրենց ազգի բարի անուան եւ բարի համբաւին աւելի լաւ, քան ոմանք, որոնց անունները շատերին յայտնի են:

Անկասկած, անուանի գիտնականներ, գրողներ եւ այլ տաղանդաւոր մարդիկ բարձրանում են եւ տարածում փառքը իրենց ազգի. սակայն դրսի աշխարհը կարծիք է կազմում եւ ճանաչում ազգը իր սովորական, առօրեայ հանդիպումների ընթացքին, երբ գործ է ունենում այս կամ այն ազգին պատկանող նոյնպէս սովորական, միջին դասի պատկանող անհատների հետ:

Ահա թէ ինչու այս «աննշան» Հայերը իրենց ստեղծագործ աշխատանքով, պարկեշտ բարքով եւ ազնիւ նկարագրով աղիւս առ աղիւս կառուցում են ազգային փառքի արձանը, որ թէեւ փայլուն չէ, բայց աւելի ամուր է եւ հաստատուն:

Հայերի ստեղծագործ հանճարը շատ հիասքանչ յիշատակարաններ է տուել Թուրքական մշակոյթին, սրա մասին բաւական գրուած է, փաստերի եւ պատմական տուեալների հիման վրայ: Կարելի է նորից գրել մինչեւ այսօր դեռ կանգուն եւ կենդանի մնացած պերճախօս փաստերի հիման վրայ, որոնցից շատերը ես տեսայ իմ ճամբորդութեան ընթացքին:

Սրանց մասին դեռ պիտի պատմեմ:

Նկարագրելով բազարը, ուզեցի միայն անաչառ ճշմարտութեամբ ի յայտ բերել թէ իմ եւ թէ մանաւանդ օտարների կարծիքը ներկայիս Թուրքիայում ապրող Հայերի նկարագրի եւ արժանիքների մասին:

Սրա համար աւելի բնորոշ տեղ եւ չէ — դոք շրջան, քան Իստանբուլի բազարը, դժուար է երեւակայել:

Ահա թէ ինչու իմ յօդուածի խորագիրը՝ Իստանբուլի բազարը եւ Հայերը:

Զնայած այն բոլոր քաղաքական փոթորիկներին եւ ազգային ողբերգական դէպքերին, որոնց մէջ ապրել է Հայը, կամ, աւելի ճիշտ, որոնք համարեա բնաջնջել են հայ ժողովուրդը այս երկրում, որ իր նախնիքների եւ իր իսկ հարազատ եւ սիրած հայրենիքն է, մնացորդները պահել են իրենց ցեղային նկարագրի փայլուն առանձնայատկութիւնները՝ ստեղծագործ աշխատանք եւ պարկեշտ անուն:

Անկարելի է բազարը միանգամ այցելելով գոհանալ: Նորեկը ինքնաբերաբար նորից մի քանի անգամ քայլերը ուղղում է այն կողմը: Նոյնը պատահեց նաեւ մեզ հետ:

Ցաջորդ օրը եղանք բազարում մի հայ ոսկերչի խանութում: Խօսում էինք ֆրանսերէն: Նկատելի էր, որ նա նեղւում էր մեզ դժուար հասկնալու պատճառով եւ նրա թուխ դէմքը մտահոգ արտայայտութիւն ունէր:

Սկսեցի խօսել հայերէն:

Անակնկալի եկած՝ մարդը փոխուեց բոլորովին:

Գոհունակութեան ժպիտը փայլեց նրա մտահոգ դէմքին, անտարբեր աչքերը կենդանացան ուրախութեան շողով: Զարմացած հայեացքով նայեց ինձ: Կարծես նոր էր տեսնում ինձ իբրեւ հարազատ մէկին:

— Դուք Հա՞յ էք, գիտեց ինձ այնպիսի չեշտով, ուր կար եւ հարցմունք, եւ զարմանք, եւ ուրախութիւն: Ո՞րտեղից էք գալիս:

— Գալիս եմ Բրիւքսելից, բայց Հայ չեմ:

— Ի՞նչպէս թէ, ապա ո՞վ էք:

— Ես Լեհուհի եմ:

— Հա, հասկացայ, դուք ծնած էք Լեհաստան, այսինքն դուք լեհացի Հայ էք:

Ոչ, ես ծնած եմ Լեհաստան եւ իսկապէս Լեհ եմ:

— Ուր որ ծնած լինիք, դա նշանակութիւն չունի, Հայը ուր էլ որ ծնած լինի, միշտ մնում է Հայ:

— Ճիշտ է, պատասխանում եմ ժպտադէմ, բայց հաւատացէք, պարոն, որ ես Հայ չեմ ծնած:

Դժուարանում էի հաստատել իմ Լեհ լինելը. ճարահատ՝ սաի.

— Կաթոլիկ եմ:

Այստեղ խօսակցիս հետ կատարուեց ինչ որ սոսկալի բան: Նա միանգամից փոխուեց, նայեց ինձ քննական, համարեա արհամարհական հայեացքով եւ դառնութեամբ չեշտեց.

— Այո, կաթոլիկ էք. էհ, կաթոլիկը Հայ չէ՞: Դէհ, սա է մեր դժբախտութիւնը, սոխալեցին ձեզ կաթոլիկութիւն ընդունել եւ դուք ձեր ազգը մոռացաք: Էհ, հիմա դուք ասում էք Հայ չեմ, հէյ վախ:

Թւում էր, թէ մարդուն իսկապէս մի դժբախտութիւն է պատահել: Նրա ազնիւ, ջերմ սիրտը, համոզուած Հայի սիրտը վշտացել էր:

Գթաշարժ էր եւ միանգամայն հիացմունքի արժանի այս սրտոտ, անկեղծ եւ չիտակ, հող չէ թէ սխալուած, մարդը: Նրա հոգին փաստերից աւելի հաստատուն բան ունէր իր խորքում՝ Հայը միշտ Հայ մնալու է, պահելով լեզուն եւ կրօնը: Նրա համար կասկած չկար, որ ես Հայ էի. դառնացած էր միայն, որ եղել եմ կաթոլիկ եւ այլեւս Հայ չեմ զգում ինձ:

Նրա պայծառացած դէմքը նորից տժգունեց վշտից ու ափսոսանքից: Պատրաստ էի սուտ խօսել նրա վիշտը փարատելու համար. ասել՝ որ ես Հայ եմ, իսկապէս Հայ, որ ես գիտեմ հայ ազգի պատմութիւնը, հիացած եմ եւ հպարտ հայ լեզուով եւ հայ մշակոյթով, որ գիտեմ ո՞վ էր քաջ Վարդանը, Սասունցի Դաւիթը, կարդացել եմ Րաֆֆու գրքերը, ծանօթ անուններ են ինձ համար Թումանեան, Ահարոնեան, որ ստանում եմ հայ լրագրներ: Միթէ՞ այս ճշմարտութիւնները բաւական չէին արդարացնելու այն փոքրիկ սուտը, որ ես Հայ եմ…

Զկարողացայ սուտ ասել եւ ուրանալ, որ Լեհ եմ: Աշխատեցայ լրջօրէն համոզել նրան եւ բացատրել, թէ հայերէնը սովորել եմ այնպէս, ինչպէս ուրիշ մի քանի լեզուներ:

Նա լռութեամբ լսեց ինձ եւ վշտախառն հառաչով շարունակեց.

— Ո՞վ է հայերէն սովորում այսօր: Ո — րո՞ւ պէտք է հայերէն գիտնալ, եթէ Հայ չէ: Անգլերէն, ֆրանսերէն, հոլանտերէն, այո, բայց հայերէ՞ն… Զէ, այստեղ անպայման մէկ բան կայ: Երեւում է, որ դպրոց ունէք, եւրոպացի կ'ուզէք դառնալ, Աստուած ձեզ հետ, բայց սա ամօթ բան, պէտք լաւ իմանաք:

Աւելորդ էր այլեւս մեր խօսակցութեան շարունակութիւնը: Դժգոհ էր խօսակիցս, յուսախաբ եւ վշտացած:

Դժգոհ էի նաեւ ես, կարծես մեղաւոր էի այս հայաշունչ օրինակելի Հայի առաջ, որ ծնողներս Հայ չեն եղած:

ԹԵՐԷԶ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԿԱՂԱՆԴԸ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

●

Իր բացումէն 4-5 ամիս վերջ սկսած է արդէն ժողովրդական դառնալ Մոնմորանսիի թիւ 2 «Տունը», որ կերպով մը եւ ստեղծանաբար գաղութին սրտին մէջ պիտի գրաւէ այն տեղը զոր Պոլսոյ մէջ գրաւած է Ազգ. Հիւանդանոցը:

Ամէն տօնական օրերու, եւ զանազան առիթներով շատեր պիտի ուզեն անդրադառնալ որ հոն 70է աւելի մեծ մայրիկներ ու հայրիկներ, եկած սեղմուած են իրարու քով եւ այսպէս կամ այնպէս պիտի լրացնեն կեանքէն իրենց բաժին ինկած ճակատագիրը:

Հաստատութեան կատարելութեան մասին քանիցս խօսած ենք «Յառաջ»ի մէջ: Բացառիկ բախտ մը կը վայելեն մեր ծերունիները, շրջապատուած՝ լաւագոյն պայմաններով: Տաքուկ եւ մաքուր իրենց օդասուն սենեակները, լայն պատուհաններով արդէն կը ստեղծեն այն հաճելի տրամադրութիւնը որ անհրաժեշտ է իրենց ընտանեկան բոյներէն զրկուած մեր ծերունիներուն: Ու կը զգաս որ Ազգաստնամի եւ հաստատութեան վարչութիւնը, ներքին պաշտօնէութիւնը իրենց կարելին կը փորձեն, անզգալի դարձնելու համար անոնց առանձնութիւնը: Դժուար է, անշուշտ, գոհացնել բոլորը, մանաւանդ նկատի առնելով շատերուն կարծրացած սովորութիւնները կամ չարչարալից կեանքէ մը մնացած դառնութիւնները: Տրտունջներ միշտ ալ պիտի լսուին, ինչպէս Ազգ. Հիւանդանոցին եւ ուրիշ համանման հաստատութեանց մէջ: Պէտք է բացատրել, հասկնալ այս բոլորը եւ ներողամտութեամբ դիտել:

Ինչ կազդուրիչ երեւոյթ,— շատեր որոնք փիզիքապէս ընդունակ են աշխատանքի «բան մը» կ'ընեն ինքնաբերաբար, օգնելով պաշտօնէութեան: Դուռ մը բանալը, պատուհան մը գոցելը, աթոռ մը տեղափոխելը, իր անկար ընկերոջ օգնելը արդէն ցոյց կուտայ որ «իրենց Տան» մէջ են անոնք եւ սիրով կազմած են մեծ ընտանիք մը:

Կաղանդ ու Ծնունդ աւանդական տօները հայկական բոյներու: Եղան մարդիկ որոնք իրենց նուէրներով յիշեցին հաստատութեան գոյութիւնը եւ օգնեցին վարչութեան, որպէսզի սեղանները զարդարուին անուշ — ապուրով, կարկանդակներով եւ պտուղներով: Եւ խումբ մը արուեստագէտներ ալ ուզեցին զուարթ Կաղանդ մը ստեղծել Հանգստեան Տունէն ներս:

Գաղափարը սիրելի էր բոլորին եւ դժուար չեղաւ դերասաններ Գրիգոր Վահանի եւ Ա. Գմբէթեանի համար հաւաքել երաժիշտ թէ դերասան, երգող եւ արտասանող ու մանաւանդ, պարող երիտասարդուհիներ որոնք իրենց գոյնզգոյն հայկական հագուստներով ժպիտ բերին խորշոմած դէմքերուն, եւ ոգեւորեցին մարած նայուածքները, թունդ հանելով սիրտեր:

Հաստատութեան հիւրանոցը որ դժբախտաբար փոքր է, շատ այցելուներ ընդունելու համար, լեցուած էր մանաւանդ հիւրերով եւ նեղ կուգար պարախումբին շարժումներուն: Բայց եւ այնպէս պարեցին մեր երիտասարդուհիները խմբովին թէ զոյգ — զոյգ, երգով, թառով ու դափով:

Բացումը կատարեց Տ. Ատոմ քհնյ. Փայլակեան, օրհնութեամբ եւ քանի մը խօսքով: Հանդէսին վարիչը, Պ. Գ. Վահան սրամիտ եւ զուարթ ձեւով մը չարու-

---

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆ ԵՒ ԽԹՄԱՆ ԳԻՇԵՐԸ

★

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քաղաքին մէջ գտնուող Ֆրանկ քրիստոնեաները՝ մեծամասնաբար վերադնուեցան: Ուրիշներ՝ առանց փրկագինի, ազատ արձակուեցան Սուլթանին եւ իր եղբօր՝ Մալիք Ալ Ատիլի կողմէ: Գալով բնիկ քրիստոնեաներուն, բնակեցան Երուսաղէմի կամ արուարձաններուն մէջ: Բայց գտնուեցան բազմաթիւ Ֆրանկներ՝ որոնք ենթարկուեցան թշուառութեան կամ գերութեան: Հարիւր տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, քրիստոնեաները տխրութեամբ ու արցունքով կը դիմաւորէին Ծննդեան Տօնը:

×

Կարճ տեւեցին խորհրդակցութիւնները: Փութով վերջացուցին պետական գործերը: Սուլթանը կ'աճապարէր:

Ունկնդրութիւնը վերջացած, նշան ըրաւ իր եղբօրը՝ որ յառաջացաւ:

— Ամէն ինչ պատրաստ է, ըսաւ Մալիք Ալ Ատիլ:

— Երթանք, հրամայեց Սալահէտտին: Եւ այս մարդը՝ որուն յաղթանակները ցնցած էին Արեւմուտքը, պիտի կատարէր, ճակատագրէն ժառանգազրկուած քրիստոնեաներուն հանդէպ, պատմութեան մէջ նմանը չտեսնուած գործ մը:

Սուլթան Սալահէտտին Եուսուֆ Ալ Այուպի անցաւ ճամբաներու ցեխերու ընդմէջէն, ի խնդիր իրենց տուներուն մէջ փակուած քրիստոնեաներու:

Մեղմօրէն տրուած հարուածներուն, խարխուլ եւ ողդնակեր դռները կը բացուէին ճռնչալով: Երբեմն, վարանելով կամ վախնալով, ծերունիներ, մանուկներ եւ կիներ երկիւղած ակնարկ մը կը նետէին լուսամուտէն դուրս: Բայց, ապահովուած այցելուներու ազնիւ երեւոյթէն, չէին ուշանար դուռը բանալու:

Այս այցելուները Սալահէտտին եւ իր ընկերներն էին, որոնք պարէններով եւ ընծաներով բեռնաւոր, կ'երթային տարածելու ուրախութիւնն ու դիւրակեցութիւնը՝ Երուսաղէմի քրիստոնեայ օճախներուն մէջ:

×

Ռոպէր Տը Քորպի, Ֆուշէ Ֆիոլ, Ժերվէ Ֆորէլ իր կինը եւ չորս տղաքը բոլորը միասին խմբուած երկու ծերունիներուն երդիքին տակ, կը տառապէին նոյն անձկութեամբ: Որոշած էին միասին անցընել Ծննդեան այս խթման գիշերը եւ յաղեցնել իրենց անօթութիւնը՝ մխիթարական խօսքերով:

— Հրաշք մը, կը կրկնէր սրունքը կտրած մարդը:

Բայց, չէր աւելցներ այլեւս, «կամ ոճիր մը», վասնզի, այն նախազգացումն ունէր՝ որ պիտի կատարուէր հրաշքը եւ ինչպէս կ'ըսէր իր կինը, Քրիստոս, որուն համար կռուած էր նախկին խաչակիրը, պիտի չլքէր զիրենք:

Եւ կատարուեցաւ հրաշքը:

— Շնորհաւոր Ծնունդ, «Սրունք Ժերվէ», կրկնեց ձայնը, այն վայրկեանին՝ երբ Սալահէտտին եւ իր [illegible] մտնէին ցած եւ նեղլիկ սենեակին մէջ, ուր հաւաքուած էր խումբը:

— Ո՞վ էք դուք, հարցուց Ժերվէ կոռովի ձայնով մը:

— Սալահէտտին:

Այս անունը տարօրինակ հնչեց քրիստոնեայ այս հնաւուրց բնակարանին մէջ: Սկեպտիկօրէն դիտեցին զիրար, չհասկնալով կամ չուզելով հասկնալ:

Բայց, ի վերջոյ, պէտք եղաւ ընդունիլ իրականութիւնը, իրապէս, Սուլթանն էր՝ որ կուգար անցընելու խթումը՝ երկու ծերունիներուն եւ անոնց դրացիներուն հետ:

×

Սալահէտտինի խթումը, նոյն գոյութեան մը սկզբնաւորութիւնը եղաւ Ռոպէր Տը Քորպիի, Ֆուշէ Ֆիոլի, Ժերվէ Ֆորէլի, իր կնոջ եւ իրենց չորս զաւակներուն համար: Սուլթանը հրամայեց, որ ազատօրէն ապրին անոնք քաղաքին մէջ եւ անոնց բոլորին յատկացուի կենսաթոշակ մը՝ արքայական գանձէն:

Կ'ըսեն, որ Ռոպէր Տը Քորպի ապրեցաւ 108 տարի եւ Ֆուշէ Ֆիոլ՝ հարիւր: Գալով «Սրունք Ժերվէի», երբ մեծցան իր տղաքը, մեկնեցաւ Երուսաղէմէն եւ գնաց հաստատուելու իր նախկին պետերուն մայրաքաղաք՝ Թրիփոլիի մէջ:

Մինչեւ իրենց կեանքին վերջը, այս բարի մարդիկը իրենց աղօթքին մէջ կը յիշէին ազնուասիրտ եւ Մեծ անձն Վեհապետին անունը: Սալահէտտինի խթման յիշատակը՝ երկար ժամանակ, մնաց անջնջելի Արեւելքի քրիստոնեաներու յիշողութեան մէջ:

Հալէպ — Թարգմ. Վ. ՊԱՐՈՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՇՏՈՒՏԿԱՐՏԻ ՄԷՋ

★

ՇՏՈՒՏԿԱՐՏ, (Յառաջ) .— Գաղութիս Դաշնակցական կազմը որոշած էր Դաշնակցութեան Օրը տօնել Հոկտեմբերին, բայց ուշացանք, կամքէ անկախ պատճառներով։

Վերջապէս տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր վեցին, Շտայննալդֆելդի գերմանական ճաշարանում, խնամքով պատրաստուած յայտագրով։

Ճաշասրահի բեմին վրայ դրուած էին, մեր անմահ երրորդութեան մեծադիր նկարները, որոնց վերեւ կը ծածանէր հայկական եռագոյնը։ Ժամանակին հաւաքուել էին հայրենակիցներ, ընկերներ եւ համակիրներ, իրենց ընտանիքներով։ Շատերը մնացին ոտքի վրայ տեղ չլինելու պատճառով։ Կազմակերպուած էր գեղարուեստական բաժին, ղեկավարութեամբ հայրենակից Պ. Յակոբ Ժամկոչեանի, եւ մասնակցութեամբ Օրիորդներ Ազատուհի եւ Նուարդ Ոսկանեաններու։

Կարգադիր յանձնախումբի նախագահ, ընկեր Սարվազեանի հրաւէրով, նախագահութիւնը ստանձնեց տողերս գրողը։ Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով։ Նախագահը քանի մը խօսքով բացատրեց օրուան նշանակութիւնը։ Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը՝ ընկեր Վաղարշակ, որ մանրամասնօրէն պարզեց Դաշնակցութեան ծնունդը եւ գործունէութիւնը։ «Դաշնակցութիւնը մինչեւ այսօր կանգնած է հայ ազգի կողքին։ Երէկ հերոսաբար կռւում էր, այսօր ալ ջանքեր չի խնայում, մեր մատաղ սերունդը փրկելու սպիտակ ջարդից»։ (Ծափեր)։

Յետոյ գեղարուեստական խումբը երգեց քանի մը յեղափոխական եւ ազգային երգեր, ընկերակցութեամբ ջութակի եւ արմոնիքի, զոր նուագում էր Պ. Ժամկոչեան։ Խօսեցան հայրենակիցներ, Գաբրիէլը, Մեսրոպը եւ Մանուկը, բոլորն ալ գովաբանեցին Դաշնակցութեան գործունէութիւնը։ Արտասանութիւններ ըրին փոքրիկներ, Արփիկ Պօղոսեան, Սոֆիկ Յովսէփեան եւ Անալիզէ Գրիգորեան։ Այս վերջինը Գերմանուհի է, որդեգրուած է ընկ. Ն. Գրիգորեանի կողմից, բայց արտասանեց մաքուր հայերէն։ Երգեցողութեան իր մասնակցութիւնը բերաւ Պետրիչ Սուրէնեանը։ Բոլորն էլ արժանացան ջերմ գնահատանքի։ Յետոյ սեղան մը սարքուեցաւ։ Մթնոլորտը շատ սիրալիր էր, ու հարազատ։ Ճաշէն վերջ, նախագահը «Բամ Փորոտան»ով փակեց հաւաքոյթը, խանդավառ ծափերու մէջ։

Մեր խորին շնորհակալութիւնը բոլոր նրանց, որոնք չխնայեցին իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը։

Վ. Ա.

նակեց հետզհետէ հրաւիրել գեղարուեստական բաժինին «կամաւորները»։

Այսպէս, երգեցին Օր. Շաքէ Պէնկեան, Պ. Պօղոսեան ընկերակցութեամբ Պ. Մեսումենցի, Այտա Ազնաւոր, Պ. Միշա Ազնաւոր, Պ. Եանպեկեան։ Իրարու յաջորդեցին ժողովրդական բարբառուն երգեր որոնք միշտ ալ կարօտով կը լեցնեն մեր սիրտերը։ Մխիթարեանի սաներէն պատանի Տէտէճեան իր «արմօնիքա»յով ոգեւորեց բոլորը։ Օր. Փաթթուկեան Սիլվա Կապուտիկեանի — «Խօսք իմ որդւոյս»ը արտասանելով, անգամ մը եւս փառաբանեց մայրենի լեզուն, այդ անշէջ բոցը հայկ. մշակոյթին, փարոսը դաղթաշխարհին։ Գր. Վահան, Գմբէթեան, Տէրվիշեան, իրենց պատմութիւններով եւ արտասանութիւններով համեմեցին հանդէսի մը վայել այս գեղարուեստական ճոխ յայտագիրը։ Իսկ Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը, Պ. Գավէզեանի եւ Պ. Բենոյի նուագով ճշմարիտ վայելք մը եղաւ հանդիսականներուն ու մանաւանդ հաստատութեան պատսպարեալներուն համար, որոնք իրենց նստած տեղերէն ոտքի ելած կարծես կ'ուզէին վերապրիլ իրենց երիտասարդ օրերը, երբ նոյնքան ճկուն եւ թրվռուն, կը շրջապատէին կաղանդի սեղանները հայրենի տան, հոն հեռուն... Ափսոս, չկային այլեւս երկուքն ալ։

Շնորհաւորելի են թէ Աղքատախնամի վարչութիւնը եւ թէ արուեստագէտներու խումբը իրենց այս գեղեցիկ նախաձեռնութեան համար։ Վստահ ենք թէ առիթ պիտի չպակսի մանաւորաբար Փարիզի հայ գաղութին համար, տօնական ըլլայ թէ լուր օր, մտածելու մեր երկու ազգ. հաստատութեանց մասին, որոնք նիւթական աջակցութեան հետ պէտք ունին բոլորիս գուրգուրանքին։ Հանդէսէն վերջ, ներկայ արուեստագէտները պատուասիրուեցան պատսպարեալներուն հետ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի ռուսերէն թերթը, «Ռուսական Միտք», կը գրէ նկարիչ Յ. Մինասեանի ցուցահանդէսի մասին.—

Փարիզի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, իր նկարները կը ցուցադրէ իրանեան նկարիչ Յարութիւն Մինասեան, որու ստեղծագործութեան մէջ Արեւելքի աւանդները՝ դէպի գոյները եւ անոնց խաղը ունեցած սիրով, զուգորդուեր են արեւմուտքի շունչին հետ։ Արուեստագէտի ունեցած ծանօթութիւնը անոնց հետ կատարուեր է ուրիշ վարպետներու գունատիպ օրինակներու միջոցով, զորս այն ունեցեր է իր տրամադրութեան տակ։

Եթէ չափով մը Մինասեանի նկարներու գոյները ազդուած են պարսկական հին արուեստէն, կարելի չէ մոռնալ նաեւ այն պարագան, որ անոր հայրենիքի մանրանկարչութեանց գործերու գոյները հաւասարակշիռ բնոյթ կը կրեն։ Անոնք կը ցուցնեն տեսակ մը հանդրուանի հասած խաղաղութիւն, կատարելութիւն մը, ինքնատիպ եւ ինքնարժէք։ Բայց Մինասեանի մօտ բոլորովին տարբեր է։ Անոր գոյները կենդանի են, անոնք կը խաղան, կ'երգեն, կ'ապրին։ Անոր համար գոյները եւ թոները նկարի բովանդակութեան մարմնացումն են։ Անոր նկարները գրեթէ վերացական են եւ շատ քիչ կերպաւորուած, որովհետեւ անոնց վրայ — դիտողի մօտ, միայն գոյներու զուգորդումը, անոնց փոխ յարաբերութիւնները, հակադրութիւնները, որակներու ամբողջ խաղը կը յարուցանեն նկարչի ստեղծած առարկայի գաղափարը, անոր բովանդակութիւնը եւ իմաստը։

Այսպէս — գոյներու խենթ խրախճանքէն, մէկուն մէջ յառաջ կուգայ այն «կարապի պարը», զոր նկարիչը ուզեր է զգացնել տալ իր նկարով։ Գունաւոր ամպերու շարժումները, մի ուրիշի մէջ կը ստեղծեն «հեծեալ»ի հրապուրիչ պատկերը — վազքը, որ կը թրթռայ արուեստագէտի աչքին առջեւ։

Արտակարգ ուժով տրուած է, օրինակ գեղեցիկ գիծերու եւ գոյներու վառ շարժումներով «առաջին համբոյրը» (Ադամ եւ Եւա), իսկ թիւ 42ը դիտելու ատեն կը լսես «Յուդայի» ճիչը, յուսահատ եւ մշտնջենական, որ կուգայ արուեստագէտի ստեղծած պայծառ գոյներու համանուագէն։ Մեծ ուժով արտայայտուած է Խաչեալը շրջապատողներու վիշտը, իսկ «Քրիստոսը Խաչի վրայ»ն կը բոցավառի բռնկումներով — ներդաշնակ եւ փոփոխուն գունաւոր հարուածներով, որոնք կը նմանին հրթիռներու, կրակէ խուրձերու։

Մինասեանի մօտ հազիւ նշուած կերպարանքները եւ դէմքերը կը կազմուին իրենք իրենց, բխելով անոր գոյներու երաժշտութենէն։ Որչափ արտակարգօրէն կը փայլի, օրինակ, Քրիստոսի դէմքը «Յուդայի Համբոյրը» նկարին վրայ։ Բնածին տաղանդով օժտուած եւ ինքնուս այս նկարչին ստեղծագործութիւնը, մասնաւոր տեղ մը կը գրաւէ՝ տիրական եւ արժանաւորապէս եւ իրաւունք կուտայ դեռ շատ բան սպասել անկէ, երբ ան այժմ աւելի մօտէն կը հաղորդուի Արեւմուտքի մշակոյթին հետ։

ՄՐ. ՇԻՔ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Տէթրոյթի մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Նշան Կէօլճիկեան։

× Լոս Անճըլըսի մէջ մեռած է ընկեր Յակոբ Լեւոնեան։ Ծնած էր Պոլիս 1888ին։ Մեծ բաժին ունի Հ. Յ. Դ. առաջին Կոմիտէի կազմութեան մէջ։ Կ'աշխատակցէր Ֆրէզնոյի «Ասպարէզ»ին, չափածոյ եւ արձակ գրութիւններով։ Պոլսոյ մէջ տարիներով քարտուղար եղած է Կ. Խաչին։

× Պուէնոս Այրէսի մէջ մեռած է ընկեր Լեւոն Տէր Կարապետեան։ Ծնած էր Հաճըն 1887ին։ Մասնակցած է Հաճընի ութամսեայ դիւցազնամարտին եւ վիրաւոր վիճակի մէջ, նահանջող խումբին հետ հասած է Ատանա։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շնորհիւ քանի մը սրտացաւ հայրենակիցներու վերակազմուած է Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը որ լուծուած էր երկրորդ պատերազմի սկիզբէն ի վեր։

Արդէն ութ ամիս է որ շինարար աշխատանքի է լծուած։ Իր բացման առաջին խնճոյքը տուաւ Նոր Տարուան առթիւ, 27 դեկտ. կիրակի ժամը 4–էն 8, Բլաս տը լա Շօփի ներքնասրահին մէջ։ Սեղանները լեցուած էին և սրահը ասեղ ձգելու տեղ չէր մնացած։ Բազմաթիւ հայրենակիցներ պատասխանած էին վարչութեան կոչին։

Վարչութեան փոխ–նախագահը՝ Պ. Լեւոն Քէչիչեան բացատրեց միութեան նպատակը։ Ապա խօսք տուաւ քարտուղար՝ Պ. Կ. Պօլիկեանի, որ նոյնպէս շեշտեց միութեան անհրաժեշտութիւնը։ «Հին սերունդը կը մարի, մեր պարտականութիւնն է մեր ժառանգութիւնը փոխանցել մեր նոր սերունդին։ Մեր բոլոր ջանքերով պէտք է վառ պահենք հայրենի յիշատակները, արգելք հանդիսանալու օտար բոյն չինելու առիթներուն։

Անհրաժեշտ է տարին քանի մը անգամ այսպիսի հաւաքոյթներ սարքել, պահիկ մը ապրելու համար մեր ծննդավայրի անցեալով։ Ժամանակին Նոր Տարիին ու տօնական օրերուն խումբ խումբ ազգականներու եւ բարեկամներու կ'այցելէինք, այժմ այդ սովորութիւնները վերածենք ընդհանուր հաւաքոյթներու»։

Ապա սեղանապէտ Պ. Ա. Թումայեան վարեց խնճոյքը։ Նախ արտասանեց փոքրիկն Հրանդ Պօլիկեան։ Պ. Անդրանիկ Պօլիկեանի մէկ զուարճալիքը Ամասիոյ մասին մեծ ոգեւորութիւն պատճառեց։

Բոլոր երիտասարդուհիներն ալ երգեցին եւ արտասանեցին։ Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են Պ. Օ. Իսկէնտէրեանի Օմար Խայեամի քառեակներէն եւ Օր. Թումայեանի արտասանութիւնը։ «Յառաջ»ի սիւնակները խնայելու համար պիտի չտամ բոլոր անունները։ Ամէնքն ալ գովասանքի արժանի էին։ Պ. Արշ. Մուրճիկեանի Փանթէզին կուշտ ու կուռ խնդացուց։ Ջերմապէս գնահատելի էր Տիկիններու եւ օրիորդներու ժրաջան աշխատանքը։

Կազմակերպիչները չէին իսկ նախատեսած այսքան բազմութիւն։ Ժամը 8.30ին ներկաները դժուարաւ ձգեցին սրահը։

ԿԱՐՕ

ՏՂԱՆ.— Եւ վերջապէս, սիրելիս, պիտի ամուսնանանք իրարու հետ։ Ալ պիտի փարատին տխրութեան ամպերը, եւ երջանկութեան արեւ պիտի ճառագայթի, եւ ...

ԱՂՋԻԿԸ.— Զգէ սա օդերեւութաբանական խօսքերդ, եւ ըսէ թէ քանի հարիւր ոսկինոց մատանի մը պիտի առնես ինծի..

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Պարզապէս կ'ուզէի ցուցնել թէ չեն մոռցած զինքը... Քիչ մը մանկամիտ գաղափար, թերեւս։

Այս զգացումը պատիւ կը բերէր իրեն։ Բոլորովին ամօթահար էր եւ նեղուած։

— Ընդհակառակն, շատ փափուկ հոգածութիւն մըն է ձեր կողմէ։

Պզտիկ ծաղկամանը առի, ջուր լեցուցի եւ ծաղիկները տեղաւորեցի մէջը։

Պ. Քոլմէն աւելի կը բարձրանար աչքիս։ Այս շարժուձեւը կ'ապացուցանէր իր բարեսրտութիւնը եւ զգայուն խառնուածքը։ Երբեք չհարցուց թէ ինչու ճիչ մը արձակեցի զինքը տեսած ատեն եւ շնորհակալ եղայ։ Ի՞նչ պատասխան պիտի կրնայի տալ։ «Այսուհետեւ խելքդ գլուխդ ժողվէ, աղջիկս, ըսի ինքնիրենս, թեւնոցներս վեր առնելով եւ գոգնոցիս ծալքը շտկելով։ «Մետիում» ըլլալու խմոր չունիս։

Յետոյ դրադեցայ պայուսակներս շտկելով եւ օրուան մնացեալ մասը սանկ–նանկ անցուցի։

Հայր Լավինյի շատ ցաւեցաւ որ կը մեկնիմ։ Ըսաւ թէ իմ հաւասարակշիռ բնաւորութիւնս եւ ողջմտութիւնս գնահատուած էին բոլորին կողմէ։ Իմ ողջմտութի՞ւնս... Եթէ տեսած ըլլար զիս Տիկին Լէյտներու սենեակին մէջ...

— Այսօր Պ. Փուարօն չտեսանք, նկատեց։ Բացատրեցի թէ ոստիկանը հեռագիրներ քաշելով պիտի անցընէր ամբողջ օրը։

Հայր Լավինյի յօնքերը վերցուց։

— Հեռագիրնե՞ր։ Ամերիկա՞։

— Այդպէս կը կարծեմ։ «Աշխարհի ամէն կողմը», ըսաւ ինք։ Այս օտարականները միշտ կը չափազանցեն։

Կարմրեցայ յանկարծ, յիշելով որ Հայր Լավինյի եւս օտարական մըն էր։

Այս նկատումս լսեց խնդալով եւ հարցուց թէ լուր ունէ՞ր չիլ աչքերով մարդէն։

Ըսի թէ որեւէ տեղեկութիւն չունիմ։ Հայր Լավինյի ուզեց նոյնպէս գիտնալ թէ ճիշդ որ ժամուն Տիկին Լէյտներ եւ ես հանդիպեցանք այդ մարդուն որ ոտքերուն մատներուն վրայ բարձրացած կը փորձէր պատուհանէն ներս նայիլ։

— Ամէն բան ցոյց կուտայ որ այդ մարդը չափէն աւելի կը հետաքրքրուէր Տիկին Լէյտներով, ըսաւ մտածկոտ։ Յաճախ կը հարցնեմ ինքս ինծի թէ արդեօք եւրոպացի մը չէ՞ր, ծպտուած իբրեւ Իրաքցի։

Երկար մտածեցի այս ենթադրութեան վրայ։ Բնիկի մը տեղը դրած էի զայն, բայց կարեւորութիւն տուած էի միայն իր հագուածքին եւ դեղին մորթին։

Հայր Լավինյի ըսաւ թէ կ'ուզէ երթալ այն վայրը ուր Տիկին Լէյտներ եւ ես տեսեր էինք այդ մարդը։

— Ո՞վ գիտէ, թերեւս բան մը ձգած է գետինը։ Ոստիկանական վէպերու մէջ ամէն վարպետ ոճրագործ այդ անխոհեմութիւնը կը գործէ։

— Առօրեայ կեանքի մէջ այդքան մտացրիւ չեն ըլլար։

Քանի մը զոյգ կարկտուած գուլպաներ դրի հասարակաց սրահին սեղանին վրայ որպէս ամէն մէկը առնէ իրենը։ Ուրիշ ընելիք չունէի եւ պատշգամը ելայ։

Օր. Ճօնսըն արդէն հոն էր, բայց զալս չլսեց։ Իրեն մօտեցայ բայց չզգաց ներկայութիւնս։

Բայց արդէն կը զգայի պառաւ Օրիորդին խռովքը։ Պատշգամին մէջտեղը ոտքի շեշտակի առջեւը կը նայէր խոր անձկութեամբ, կարծես բան մը նշմարած էր որ անըմբռնելի էր իրեն համար։

Շուարած մնացի։

Սխալ չհասկնանք։ Առջի գիշեր տեսած էի զինքը տակնուվրայ եղած. այսօր իր արտայայտութիւնը բոլորովին տարբեր էր։

— Սիրելի Օր. Ճօնսըն, ըսի իրեն մօտենալով, ի՞նչ ունիք։

Գլուխը դարձուց եւ երեսս նայեցաւ մըտացրիւ արտայայտութեամբ մը։

— Ի՞նչ է պատահեր, հարցուցի կրկին։

Ծամածռութիւն մը ըրաւ, կարծես թուքը կլլելու համար եւ խռպոտ ձայնով մը ըսաւ.

— Բան մը տեսայ։

— Ի՞նչ տեսաք, ինծի ալ պատմեցէք։ Շատ իրար անցած էք։

Փորձեց ինքզինքը զսպել, բայց ի զուր։ Եւ ըսաւ անլսելի ձայնով մը.

— Հիմա հասկցայ թէ ինչպէս կարելի է դուրսէն հոս մտնել, առանց տեսնուելու։ Նայուածքին ուղղութեան հետեւեցայ, բայց բան մը չնշմարեցի։

Պ. Րէյթէր կեցած էր իր լուսանկարչատան սեմին վրայ, իսկ Հայր Լավինյի բակէն կ'անցնէր ...։ Ուրիշ ոչինչ։

Իրեն դառնալով, տարօրինակ արտայայտութիւն մը նշմարեցի դէմքին վրայ։

— Իրաւ որ չհասկցայ թէ ինչ ըսել կ'ուզէիք։ Կը հաճի՞ք բացատրել։ Գլուխը շարժեց։

— Ոչ այժմ... աւելի վերջը։ Պէտք էր որ կասկածէինք ... մեր մտքէն անցնելու էր։

— Եթէ հաճէիք միայն տեղեկութիւն տալ ինծի։ Դարձեալ ցնցեց գլուխը։

— Թող տուէք որ նախ խորհիմ, առջեւէս անցնելով սանդուղներէն վար իջաւ։ Իրեն չհետեւեցայ, բայց բազրիքին վրայ մնացի, փորձեցի լուծել այս հանելուկը, առանց յաջողելու։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճը հրաժարեցաւ, հողագործական օրինագծի քննութեան առթիւ: Վարչապետը, Պ. Փելլա, որ պաշտօնի ձեռնարկած էր անցեալ յունիսին, փոքրամասնութեան մէջ մնաց:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ կեսթափոյին դատը սկսաւ առջի օր, զինուորական ատեանին առջեւ: Երեսուն եւ մէկ ամբաստանեալներէն քանը փախած են: Բոլորն ալ Գերմանացի են եւ բազմաթիւ ոճիրներով ամբաստանուած:

ԳԻՆԵՐԸ իջեցնելու համար նոր միջոցներ ձեռք պիտի առնէ կառավարութիւնը: Մինչ այդ, բանջարեղէնները սղած են 40 առ հարիւր, ցուրտին հետեւանքով:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ հազար տղաք եւ աղջիկներ ցոյց մը կատարեցին ի նպաստ Տոքթ. Մոսատեղի, իրենց կուրծքերը մերկացնելով: Ցուցարարները 8–18 տարեկան էին: Քանի մը չափահասներ ձերբակալուեցան: — Իրան գործակատար մը նշանակեց Լոնտոնի դեսպանատան համար:

Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ԵՒ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին, Կուտաուզեաններ, իրենց երկու զաւակներուն զին-ուորութենէ վերադարձին առթիւ, հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի, հազար ֆրանք ալ Հ. Յ. Դ. Տան ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

SURPRISE PARTY

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. Վարչութեան, այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները եւ համակիրները:

Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը (Նիւ Եորք) եւ Եւրոպայի Կեդր. յանձնաժողովը (Փարիզ), խորին ցաւով կը ծանուցանեն Միութեան պատուակալ նախագահին

Ն. Վ. ԱՌԱՔԵԼ ՓԱՇԱ ՆՈՒՊԱՐԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Կաոշի մէջ:

Հանգուցեալը անդրանիկ որդին էր, Պօղոս փաշա Նուպարի եւ Թոռը՝ պետական մեծ մարդուն՝ Նուպար փաշայի:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս հինգշաբթի, Յունուար 7, ժամը 14.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն ընդունիլ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զէյվէեան եւ զաւակը եւ Պ. Նազար Կիւրիւնլեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԲՐԱԲԻՈՆ ԿԻՒՐԻՒՆԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Միութեանս միջոցով Հայաստանէն ըստացուած գրական, գեղարուեստական — պատկերազարդ հանդէսներուն համար դիմել գրատուն Պարսամեան.— 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9): Հեռ. Փռօ. 64–90:

Հայաստանէն ստացուած ձայնապնակներուն համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին:

«Հին հայկական մանրանկարչութիւն»:

Մօտ ատենէն Միութիւնը պիտի ստանայ Հայաստանէն այս արժէքաւոր հատորը: Ծաւալը 40–48ի վրայ: Գունաւոր 60 նկարներով: Շրջան 10րդէն 17րդ դար: Գինը 5250 ֆրանք: Փափաքողները կրնան այժմէն արձանագրուիլ Միութեան կեդրոնատեղին:

Ստացած ենք հետեւեալ գիրքերը.—

1.— Հին Հայկական ճարտարապետութիւն 192 նկարներով:

2.— Նոր Հայկական ճարտարապետութիւն արդի Հայաստանի 169 նկարներով:

2.— Երաժշտական հատորներ եւ նոր երգեր եւն.:

Կը խնդրուի բոլոր դիմումները կատարել Միութեանս ընդհ. դանձապահին անունով:

Mr. Roland Nazarian
U. E. F. A. N° 9, Ave Calmels
Bois-Colombes (S.) Tél. CHA. 00 - 55

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Յունուար 7, Բ. օր Ս. Ծննդեան, յիշատակ Մեռելոց, հինգշաբթի Ս. պատարագ ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր Եկեղեցիի ժամանակացոյց արարողութեանց.—

10 Յունուար, Կիրակի Ս. Պատարագ, Հոգեհանգիստ եւ Ջրօրհնէք 8.30:

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

7 Յունուար, Հինգշաբթի Մեռելոց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8: Պատարագ ժամը 10: Հոգեհանգիստ 11.30:

10 Յունուար, կիրակի, Ե. օր Ծննդեան առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7.30: Պատարագ ժամը 9.30: Հանդիսաւոր Ջրօրհնէք ժամը 11.30:

Տիկին Հ. Պէրպէրեան պիտի երգէ Ո՛վ զարմանալի եւ Այսօր ձայնն հայրական հոգեպարար տաղերը՝ Կոմիտասեան եղանակաւ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Յունուար: Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն: Ժամը 9.30ին ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

Ամսադրին պարահանդէսը Փետրուար 13ին ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Կապ. Խաչի երեք դպրոցներու տօնածառ — հանդէսը Յունուար տասնին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ պապան ծրարներ պիտի բաշխէ անխտիր, բոլոր մանուկներուն: Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ԱՅՑ

Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ.— Այս հինգշաբթի, 7 Յունուար, առտուն Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ ընկերուհի Անգինէ Եափուճեանի մահուան տարեդարձի առթիւ եւ իր ամուսնոյն՝ Անտոն Եափուճեանի յիշատակին:

Նոյն օրը կէս օրէ վերջ ժամը 3ին պիտի այցելեն ողբացեալ ընկերուհի Վեհինէ Պասմաճեանի գերեզմանը: Հաւաքուիլ Բաշանի գերեզմանատան գլխաւոր մուտքի առջեւ:

ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ՝ ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ եւ ՁԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ԿԱՄ ՕՏԱՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LUC-ANDRE MARCEL -ի

GRÉGOIRE DE NAREK

et

ANCIENNE POESIE ARMENIENNE

(Ed. des Cahiers du Sud)

կոթողային հատորը

Գեղարուեստական մաքուր հրատարակութիւն, ուր հեղինակը ի վեր կը հանէ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ հանճարը, եւ համաշխարհային արժէքը հայ բանաստեղծութեան: Գին՝ 1000 ֆրանք:

Դիմել՝ «Անդաստան»ի խմբագրութեան, տպ. Արաքս 46, Rue Richer, Paris կամ «Յառաջ»ի:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ՊԱՏՈՒՈՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Կիրակի իրիկուն, ժամը 9ին, Քափէ Նօայի սրահը:

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ — Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի բացառիկ ընկերական ընդհ. ժողովը, այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները խստօրէն նկատի պիտի առնուին: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի հաւաքոյթը այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին Ազգ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, Պուլվար տ'Աթէն, 7 թիւ, Պար տը Կլոպի սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ,

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ռիւ Պէլ Իմաժ, Հայկական սրճարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացին հանդէսը Փետր. 20ին, շաբաթ իրիկուն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ թէ Դեկտ. 25ի ընտանեկան խնջոյքը յետաձգուած էր ի նշան սուգի, հայրենակցուհի Տիկին Հայկանոյշ Պաղտասարեանի արկածալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր հիւրերուն, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին գեղարուեստական բաժնին, չքաւորներու եւ վիճակահանի նուէրներուն, որով մեծապէս նպաստեցին մասնաճիւղիս տարեկան ցերեկոյթ — պարահանդէսի բարոյական եւ նիւթական յաջողութեան:

× Մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոքրիկն Սեդա Հաքիմեանի տարեդարձի առթիւ խնջոյքի ընթացքին գոյացած նուէրները 2700 ֆրանք:

1954Ի ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԾԻԾԱՂԻ ՅԱՏԿԱՆԻՇՈՎ

THEATRE D'IENA, 10, Av. d'Iéna
Métro IENA

Շաբաթ երեկոյ, 9 Յունուար, ժամը ճիշդ 20.45ին

Բազմաթիւ թատերասէրներու փափաքին համաձայն ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ իր

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ

Կատակերգութիւն երեք արար եւ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

Գաղութահայ զաւեշտ մէկ արար

Դերակատարներու ընտիր հոյլ մը՝ Տիկիններ՝ Լաթիֆեան, Ազնաւորեան, Օր. Էլիզ, Պ.Պ. Գմբէթեան, Եր. Գրիգորեան, Տիգրան Պողպատ, ինչպէս նաեւ Լաթիֆեան եւ Գ. Տէրվիշեան:

Մուտք՝ 200 ֆրանքէն սկսեալ: Կեդրոն Գրատուն Բալուեան, 43 Ռիւ Ռիշէ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 8 JANVIER
1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7263 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2674

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Երկու համայնակուլ ձուլարաններ են Հիւս. եւ Հարաւ. Ամերիկաները: Մէկը 65 – 70, միւսը 30–35 տարեկան, հայկական տեսակէտով:

Երկուքն ալ օտար բազմութիւնները կը հարթեն, կը լուծեն իբրեւ հում նիւթ, վերածելով բազմարիւն եւ բազմաձայն զանգուածի մը:

Երկուքին մէջ ալ հարթիչ գլանը կը գործէ սրընթաց:

Երկրորդը, դեռ «ի լինելութեան», բազմութիւնները կը հրապուրէ, թափուր տարածութիւններ լեցնելու համար:

Այս պայմաններուն մէջ, կրնաք դատել թէ որքան արտակարգ ճիգեր կը պահանջէ ինքնապաշտպանութեան պայքարը:

Հիւս. Ամերիկայի գաղութը արդէն կը հաշուէ երեք սերունդ:

Շատ բան չէ մնացած անդրանիկ սերունդէն, որ մեծ մասով հոն հասած էր 1895 – 96ի դէպքերուն ատեն: Վերահաս մահը կը հալեցնէ մնացեալ մասը:

Երկրորդ մեծ արտագաղթ մը հոն հոսեցաւ 1920 – 25ին, եւ կը կազմէ տեսակ մը շաղկապ՝ հինին եւ նորին միջեւ:

Այս երկուքին միջեւ, կարելի է երրորդ համարել անոնք որ Ամերիկա ծնած են:

Վերջիններէն շատերը իրենց հայկական ծագման մասին գաղափար ունին միայն մայրիկին եփած կերակուրներէն կամ հայրիկին խօսած լեզուէն:

Մեծ մասին բանուորական տառապանքները, եւ բախտաւորներու տնտեսական բարգաւաճումը նոր կացութիւն մը ստեղծեցին այդ ափերուն վրայ:

Վառ կը մնային եւ հետզհետէ գործնական, շօշափելի ձեւեր կը ստանային հայրենասիրական զգացումները եւ տենչերը:

Ամէնէն չարքաշ բանուորն ալ սիրայօժար կը մասնակցէր հայրենակցական կամ համազգային ձեռնարկներու:

Քաղաքական կուսակցութիւններ, Հայր. Միութիւններ, Կրթասիրաց եւ Ուսումնասիրաց ընկերակցութիւններ, թերթեր, եկեղեցիներ ստեղծեր էին կախարդական մթնոլորտ մը:

Ինչպէս երկրին կեանքը, հայկական գործունէութիւնն ալ ստացած էր տարերային հանգամանք:

Անսահման եռանդ եւ զոհողութիւն՝ ամէն ճակատի վրայ:

Տեսակ մը ներգաղթ կը սկսէր 1908էն վերջ, երբ լսուեցաւ նոր կոչը, «Դէպի Երկիր», խաբուսիկ ազատութեան մը առթիւ:

Յետոյ պատերազմ: Կամաւորական շարժում: Բնաջնջում Թուրքիոյ հայ ժողովուրդի: Ապա Հայկական Հանրապետութիւն Սեւրի դաշնագրով: Եւ վերջապէս Լօզան:

Այս բոլոր փոթորիկներու ընթացքին, երբ լոյսն ու խաւարը իրարու կը յաջորդէին չանթահարիչ արագութեամբ, սիրտը անընդհատ կը գործէր դուրսի համար, իսկ շատ մը ներքին հոգեր անտիրութեան մատնուած էին:

Այդ հոգերուն գլխաւորը,— նոր սերունդի փրկութիւն, այժմ դարձած է հրատապ խնդիր:

Տարիներու ընթացքին բացուած անդունդը ահուդողի մատնած է ամբողջ գաղութը:

Անցեալ տարի ահազանգ հնչեցուցին, եւ չորս կազմակերպութիւններ,— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ՀՕՄը, Երիտ. Դաշնակցութիւնը եւ Ազգ. վարչութիւնը գործի ձեռնարկեցին, վտանգը սահմանափակելու համար:

Կազմուած են մասնաւոր յանձնախումբեր: Հետզհետէ կը բացուին նոր դպրոցներ կամ դասընթացքներ, զարկ տալով հայերէնի ուսուցման:

Կացութիւնը գործունէութիւն կը պահանջէ ոչ թէ չորս, այլ տասնըչորս թեւերով: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 249Ի ԴԷՄ 319 ՁԱՅՆՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԿԸ ԳՏՆԷ ԵՐԿՐԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Լանիէլի դահլիճը վստահութեան քուէ շահեցաւ չորեքշաբթի օր, Ազգ. ժողովի արտակարգ նիստի մէջ: Իր յայտարարութեան ընթերցումէն վերջ, քուէարկութիւն կատարուելով, 249 հոգի դէմ քուէարկեցին, 319 հոգի թեր: Ձեռնպահ մնացած էին 47 երեսփոխաններ: Հակառակորդներուն մէջ կը գտնուէին 96 համայնավարներ, չորս յառաջդիմականներ եւ 104 ընկերվարականներ:

Ահաւասիկ վարչապետին յայտարարութեան գլխաւոր կէտերը.—

Յունիսի վերջը, երբ գործի ձեռնարկեցինք մեր ոսկիի եւ օտար դրամի պահեստը հազիւ կը բաւէր գոցելու միայն 15 օրուան բացը՝ եւրոպական վճարումներու Միութեան: Դեկտեմբերի վերջը մենք ի վիճակի էինք վճարելու 15 շաբթուան բացը: Մեր արտաքին վաճառումները աւելցան 1953ին: Յունիսին եւ Դեկտեմբերին տոլարին գինը ինկաւ 30 կէտ: Մենք այժմ ունինք ոսկիի եւ օտար դրամի գումար մը որ կրնայ վհատեցնել վաղուան եւ միւս օրուան շահադէտները: Անցեալ յուլիսի 4 միլիառի փոխ գումարին տեղ այսօր սնտուկին մէջ ունինք 160 միլիառ, որուն վրայ պիտի աւելնայ հաւանաբար 25 միլիառ Դեկտեմբերին հրապարակ հանուած փոխառութեամբ: Կառավարութեան ընկերային հաշուեկշիռն ալ դրական է: Անբաւական աշխատավարձքերը աւելցուցինք: Բոլոր վարձու աշխատաւորները տասը առ հարիւր դեղչ պիտի ստանան իրենց տուրքերուն վրայ: Քսան միլիառ ֆրանք զեղչեցինք, սնընդեղէնի տուրքերէն: Մեր արտաքին քաղաքականութիւնը կը շարունակուի: Պ. Պիտոյի կողմէ Պերմուտայի մէջ պարզուած խնդիրները այժմ ուշադրութեամբ կը քննուին մեր մեծ դաշնակիցներուն կողմէ: Պերլինի խորհրդաժողովէն եաք խորհրդարանին կ՚իյնայ վերջնական որոշումներ տալ: Այն ատեն անթոյլատրելի պիտի ըլլայ որեւէ ձգձգում եւրոպական բանակի ծրագրին վաւերացման քննութեան մասին: Միշտ հաւատարիմ՝ Ատլանտեան դաշինքին, մենք վճռապէս որոշած ենք որեւէ լուրջ պատեհութիւն չկորսնցնել Ռուսիոյ հանդէպ, միջազգային կլիման բարւոքելու համար»:

Ուրիշ կարգ մը մանրամասնութիւններէ վերջ, վարչապետը խօսեցաւ նաեւ Հնդկաչինի մասին: «Մենք խաղաղութիւն կ՚ուզենք: Պատրաստ ենք բանակցելու: Առաջին անգամ մենք յայտնեցինք այս տրամադրութիւնը եւ Հօ Շի Մին պարզապէս կրկնեց մեր յայտարարութիւնները: Տակաւին ոչ մէկ շօշափելի, պաշտօնական ձեռնարկ եղած է, իրական խօսակցութիւն մը կատարելու համար: Սակայն պէտք չէ կորսնցնել ոչ համբերութիւնը, ոչ ալ յոյսը: Պէտք է անվհատ շարունակենք մեր ջանքերը կարգադրութեան մը յանգելու համար, ինչպէս եղաւ Քորէայի մէջ: Մեր նպատակն է անկախութիւն ընկերակից ժողովուրդներու, ինչպէս եւ ազատ աշխարհին պաշտպանութիւնը հարաւ-արեւելեան Ասիոյ ճակատին վրայ»:

Պ. Լանիէլ յետոյ սրտառուչ կոչ մը ուղղեց ժողովին.

– – «Եթէ ներկայ կարգուսարքը տկարանայ, Հանրապետութիւնը եւ Ֆրանսան իրենք, ինչպէս եւ մեր ազատութիւնները պիտի վտանգուին: Ազգային շահը կը պահանջէ որ Ֆրանսան ունենայ ամրապէս խորհրդարանին կռթնած կառավարութիւն մը, ճիշդ այն պահուն երբ պիտի բացուի Պերլինի խորհրդաժողովը: Ես պատրաստ եմ անմիջապէս քաշուելու, ինչպէս յայտնեցի Հանրապետութեան նախագահին, որ, համախորհուրդ՝ իր յաջորդին հետ, հարկ չդատեց ընդունիլ իմ առաջարկս: Այժմ կը դիմեմ գերիշխան դատաւորին՝ Ազգ. ժողովին եւ կ՚ըսեմ համոզումիս բոլոր ուժովը.— Անհրաժեշտ չէ երկար ճառեր խօսիլ, գիտնալու համար թէ վեց ամսուան քաղաքականութիւն մը արժանի՞ է շարունակուելու թէ ոչ: Եթէ կը կարծէք թէ կառավարութիւնը արժանի չէ Ֆրանսան ներկայացնելու, դուք շատ աւելի յանցաւոր պիտի ըլլաք իշխանութեան գլուխ պահելով զայն քան ինք՝ մնալով: Ես սախտողաբար պահանջեցի այս արտակարգ ժողովը, որպէսզի ի հարկին անհրաժեշտ ժամանակը ունենաք նոր կառավարութիւն մը հաստատելու: Երկրին համար աւելի լաւ է նախարարական տագնապ մը քան քուէարկութեամբ տկարացած գործադիր իշխանութիւն մը»:

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժողովին նախագահը յայտնեց թէ եօթը հարցապնդումներ կան: Վարչապետը պահանջեց յետաձգել: Կարգով խօսք առին քանի մը երեսփոխաններ, թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնելով: Մէկը դիտել տուաւ թէ անպատեհ է նախարարական տագնապ մը ճիշդ այն պահուն երբ միջազգային կացութիւնը կրնայ բոլորովին փոխուիլ: Ֆրանսա չի կրնար հեղինակութենէ զրկուած ներկայացուցիչներ ղրկել Պերլին, ոչ ալ յետաձգել տալ ժողովը: Իմաստութիւնը կը պահանջէ նորոգել կառավարութեան ընծայուած վստահութիւնը»: Ուրիշ մը՝ զօր. Մոնսապէռ յայտարարեց թէ Անգլեւսաքսոնները եւրոպական միութիւն հաստատելէ աւելի կ՚ուզեն վերազինել Գերմանիան, որեւէ գնով: Եւրոպական բանակի համար պայմաններ առաջարկած ենք գիտնալով հանդերձ որ պէտի չընդունուին: Երկիրը չուզեր միացեալ բանակ»:

Ընկերվարական երեսփոխան մը հար–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ չորս արկածներ պատահեցան չորեքշաբթի օր: Օդանաւ մը բռնկեցաւ Պէյրութի օդակայանին մէջ, բոլորովին մոխիր դառնալով: Ութ ճամբորդները եւ 4 օդաչուները ողջ առողջ ազատեցան:— Չորս հոգի մեռան, հինգ հոգի վիրաւորուեցան Չանաքքալէի մէջ (Թուրքիա), օդանաւի մը մէջ որ ջախջախուած էր քաղաքէն 30 քիլոմեթր հեռու: Նոյն օրը անգլիական օդանաւ մըն ալ խորտակուեցաւ 11 զոհերով:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՒԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ՔՆՆԵԼ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

Խորհրդային կառավարութիւնը յունուար 6ին յայտնեց թէ պատրաստ է Ուաշինկթընի մէջ քննելու հիւլէական բանակցութեանց խնդիրը, համաձայն Այզընհաուըրի առաջարկին: Այս առթիւ «Իզվեստիա» հրատարակեց արտաքին նախարարութեան պաշտօնական զեկոյցը, որ կ՚ըսէ թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը իր դեսպանին միջոցաւ առաջարկած էր որ բանակցութեանց եղանակի խնդիրը քննուի Ուաշինկթընի մէջ: Խ. Միութիւնը ընդունելով այս առաջարկը, հրահանգած է Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին՝ Պ. Զարուբինի վարել բանակցութիւնները:

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը Պ. Մոլոթովի այցելեց Դեկտ. 31ին, ինչպէս եւ Դշ. օր, քննելու համար բուն բանակցութեանց ձեւակերպութեան խնդիրը:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, եգիպտական կառավարութիւնը երկրէն վտարեց Գահիրէի Թուրք դեսպանը, Ֆուատ Թօքայ, 24 ժամուան մէջ: Այս առթիւ կարգ մը թշնամական արարքներ կը վերագրէր անոր:

Թուրքիոյ կառավարութիւնը յունուար 6ին զեկոյց մը հրատարակեց, դիտել տալով թէ «երբեք այսպիսի բան պատահած չէ դիւանագիտական պատմութեան մէջ»: Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ Թուրքիա առարկութիւն չունի, եթէ Եգիպտոս այլեւս չի վստահիր Պ. Թօքայի: Եւ կ՚աւելցնէ.— «Դեսպանին կողմէ Գահիրէի Օփերային մէջ Եգիպտոսի փոխ-վարչապետին ուղղուած խօսքերը կարելի չէր ընդունիլ, այդ պատճառով ալ արտաքին գործերու նախարարութիւնը հրամայեց դեսպանին անմիջապէս Անգարա վերադառնալ: Միջազգային օրէնքով, որ ոչ մէկ բացառութիւն կ՚ընդունի, երբ դեսպան մը այլեւս վստահութիւն չի վայելեր, պէտք է լուր տալ այդ դեսպանը ներկայացնող կառավարութեան եւ խնդրել որ ետ կանչուի: Եգիպտական կառավարութիւնը այդպէս չէ շարժած եւ արհամարհելով դիւանագիտական իրաւունքները եւ առանձնաշնորհները, ուղղակի արտաքսումի միջոց մը ձեռք առած է դեսպանին դէմ: Ասիկա աւարք մըն է որուն նմանը չկայ քաղաքակիրթ երկիրներու քաղաքական յարաբերութեանց պատմութեան մէջ»:

Զեկոյցը կ՚ըսէ նաեւ թէ դեսպանը ինք ուզած էր որ ետ կանչուի, նկատի առնելով եգիպտական մամուլին յարձակումները իրեն դէմ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԵՒ ՓԱՔԻՍՏԱՆ բանակցութիւններ կը կատարեն, զինուորական դաշինք մը կնքելու համար: Այդ առթիւ կ՚ըսուի թէ Մ. Նահանգները պիտի զինեն Փաքիստանը եւ ռազմական խարիսխներ պիտի ստանան: Այս լուրերը քանիցս հերքուեցան, բայց իրազեկներ կը պնդեն թէ ճիշդ են եւ թէ Խ. Միութիւնը կը սպառնայ ռազմական խարիսխներ հաստատել Աֆղանիստանի մէջ, թէ Մ. Նահանգները ետ չառնեն իրենց զինուորական ծրագիրը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովին 83րդ նստաշրջանը բացուեցաւ չորեքշաբթի օր: Երէկ Այզընհաուըր կարդաց իր ատենադպական ճառը, պարզելով երկրին վիճակը: Տնտեսական ծանր տագնապ մը կը նախատեսուի: Արդէն իսկ երկու միլիոն գործազուրկներ կը հաշուեն:

ԱՌԱՋԻՆ ՁԻՒՆԸ երէկ առտու ծածկած էր Փարիզի փողոցները, բայց շատ թեթեւ: Օդը մեղմացաւ: Կը կարծուի թէ ձիւնին պիտի յաջորդեն տեղատարափ անձրեւներ: Ցուրտը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի գաւառի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ:

ՊԵՐԼԻՆԻ չորս հրամանատարները նիստ գումարեցին երէկ, որոշելու համար Չորսերու ժողովին հաւաքատեղին: Առաջին ժողովն է այս, չորս տարիէ ի վեր:

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր կառավարութեան կազմութիւնը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի: Կը կարծուի թէ շատ երկար պիտի տեւէ տագնապը: Շատեր կ՚առաջարկեն ազգ. փրկութեան դահլիճ մը կազմել նախագահութեամբ նախորդ վարչապետ Տէ Կասփերիի:— Մ. Նահանգները մեծագումար զինուորական ապսպրանքներ պիտի տան Իտալիոյ, հետեւաբար մեծապէս շահագրգռուած են նոր կառավարութեան կազմութեամբ:

ԻՍՐԱՅԷԼ 100.000 թոն քարիւղ պիտի գնէ Խ. Միութենէն, 20.000 թոն նարինջ ծախելով:

ԲԻՒԹԱՆԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

●

Վաչէ «Օրը Օրին» մը նուիրած էր Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Ստեփաննոս արք. ի եւ Բիւթանիացիներուն:

Հանգուցեալ առաջնորդին մասին շատ բան գրուած եւ խօսուած է: Քանի մը տող ալ ես պիտի աւելցնեմ:

Յովակիմեան արք. հեղինակ մըն էր: Քարոզներուն մէջ իրեն համար կարեւորը սրամտութիւն մը ընելն էր, հոգ չէ թէ աւոր անոր «խաթրը» կը մնայ, կը բաւէ որ սրամտութիւն մը ընէր: Քանի մը օրինակներ.—

Նախ Արսլանպէկցիներուն մասին բառը որ տխպար կը համարուի: Ծնունդի առաւօտը իր քարոզին մէջ կ'ըսէ. «... Ու հովիւները իրենց ոչխարները թողելով եկան մսուրին մէջ երկրպագելու մանուկ Յիսուսի առջեւ»: Ու կ'աւելցնէ — «Եթէ հոն Արսլանպէկցի մը գտնուէր մէկ հատ ոչխար չէր ձգեր»:

Անշուշտ իր նպատակը անարգել չէր ամբողջ գիւղի մը բնակչութիւնը, այլ սրամտութիւն մը կատարել:

Հեգնած է Օրմանեան պատրիարքը իր քարոզին մէջ ըսելով.— «Օրմանեան սրբազանը գրաբար գիտէ, ֆրանսըզճա, ինկիլիզճէ գիտէ, հատտա լատինճէ ալ գիտէ»: Հեգնած է նաեւ Եղեկիէլ մարգարէն: Եղեկիէլ իր գիրքին մէջ կը ջարդէ կը փշրէ, անհաւատները դեհենին կրակին կ'առաջնորդէ: Յովակիմեան կը հարցնէ Եղեկիէլին թէ իր սպառնալիքները գործադրելու համար միջոցներ ունի՞, ըսելով «Թօփ ունիս թիւֆէնկ ունիս, էյ Եղեկիէլ»: (ԽՄԲ.— Այլաբանական իմաստով կ'ըսէր, հեգնելով Օսմ. կայսրութիւնը):

Այս զուարճալիքներէն վերջը գանք աւելի լուրջ բաներու:

Տարիներ առաջ կը պտտէի Սէնի ափերը, գրավաճառներու կրպակներուն առջեւ գիրքեր թղթատելով: Ձեռքս գիրք մը անցաւ (Լ'Իւնիթէ Քրէթիէն): Թղթատեցի գիտնալու համար թէ հայ. եկեղեցւոյ մասին բան մը գրա՞ծ է: Զարմանքս մեծ եղաւ երբ աչքիս զարկաւ Ստեփաննոս արք. Յովակիմեանի անունը:

1927ին Սոֆիա կաթոլիկներու եկեղեցիին մէջ Աստուածածնի տօնին առթիւ ներկայ եղեր է, եւ յետոյ այցելեր է պապական նուիրակ Ռոնքալլիի: Ստեփաննոս արք. ի այս ելոյթը քրիստոնէական միութեան նշան մը կը նկատուի գրքին հեղինակին կողմէ:

Մանկական յիշատակ մըն ալ.— Հինգվեց տարեկան տղայ մըն էի, փողոցը կը խաղայի ուրիշ տղոց հետ, խաղընկերներէս մին ըսաւ.— «Երբ մեր առաջնորդը հազար տարեկան ըլլայ թագաւոր պիտի ըլլայ»: Տղու խելք:

Վաչէ իր «Օրը Օրին»ով քար մը կը նետէ Բիւթանիացիներուն, հարցնելով թէ ինչու համար Հայր. Միութիւն մը չունին:

Հայրենակցական միութիւններ կազմողները ամէնէն աւելի արեւելեան նահանգներու բնիկներն են, Վանեցի, Մշեցի, Խարբերդցի եւն.: Անոնք ուր որ ալ գտնուին իրենց առաջին գործը կ'ըլլայ Հայր. միութիւն մը կազմել: Այս իրողութիւնը ցոյց կուտայ թէ Հայր. Միութիւն մը կազմելու համար հող պէտք է, հայրենիքի կարօտ, անցեալ յիշատակներ: Բիւթանիացին, Իզմիրցին, Մաղնիսացին, Պրուսացին, Ռոտոսթոցին չունին հայրենակցական միութիւն, որովհետեւ այս տարրերը կը պակսին իրեն:

Առնենք Բիւթանիացին: Երեք–չորս հարիւր տարի առաջ Հայաստանի զանազան կողմերէն մեկնելով եկեր հաստատուէր են այդ օտար հողին վրայ: Անոնք «քալեր» են: Իզմիրցիները եկած են Բալուէն: Թուրքերը երբ Իզմիրի նաւարանը կը շինեն Բալուէն երկաթագործ, հիւսն, տաղձագործ վարպետներ կը բերեն եւ կը բնակեցնեն Իզմիր: Եկուորները կը դնեն Իզմիրի հայ գաղութին հիմը: Անշուշտ ետքը ուրիշ տեղերէ եկած տարրերով գաղութը կ'ընդարձակուի: Անոնց խլեակները դարձեալ «քալեր» եւ եկեր են Ֆրանսա եւ այլուր: Երբ Վանեցին եւ Մշեցին իր կը նկատէ իր թողած երկիրը լեցուն անցեալ յիշատակներով որ երեք հազար տարուան պատմութիւն մը ունի իր ետին, Բիւթանիացին եկուոր մըն էր, ոչ մէկ յիշատակ թողած է այնտեղ որպէսզի պաշտամունքի առարկայ դարձնէր: Ամէն ինչ փոշիի վերածուած է: Ուրեմն Ֆրանսաբնակ Բիւթանիացին այլեւս Բիւթանիոյ յիշատակներով չապրիր: Երբ երկու Իզմիրցի քով քովի կուգան կը տեսակցին ոչ թէ իբրեւ Իզմիրցիներ, այլ իբրեւ բարեկամներ, եւ եթէ իրեն առաջարկուի միութիւն մը կազմել այդ երկրին անունով՝ ան բոլորովին անտարբեր պիտի գտնուի եւ ժամանակավրէպ մը պիտի նկատէ զայն:

Թերեւս ըսողներ պիտի ըլլան թէ Հայր. միութեան մը նպատակը իր անդամները քով քովի բերելով անցեալ յիշատակները որոճալ եւ յօրանջել չէ, այլ օգտակար գործ կատարել: Ես ալ պիտի պատասխանեմ թէ ան որ ատակ է հանրային գործունէութեան, կրնայ մասնակցիլ հանրօգուտ միութեան մը եւ իր կարողութիւնը ի սպաս դնել անոր: Անգամ մը Փարիզ այցելող պոլսաբնակ Իզմիրցիի մը հարցուցի թէ Իզմիր գացող եկող Իզմիրցիներ կա՞ն: — «Երթան ինչ ընեն», պատասխանեց: Ահա այս երեք բառերուն մէջ կը խտանայ Իզմիրցիին հոգեբանութիւնը իր ծննդավայրին հանդէպ: Երեւակայել որ Հունգարիայէն կամ Լեհաստանէն Հայեր գան Ֆրանսա հաստատուին եւ դարձեալ Լվովը, Պուքովինեան կամ Կեռլան երազեն...

Սամաթիացիները Միութիւն մը կազմած են եւ անունը դրած «Նախկին Սամաթիացիներու Միութիւն»: Յատկանշական է, «նախկին» բառը: Կը նշանակէ թէ անոնք հրաժարած են Սամաթիացիութենէ, հակառակ անոր որ Սամաթիան կանգուն կը մնայ: Ո՞ւր կը մնայ Բիւթանիացին, երբ ոչինչ մնացած է հայկական Բիւթանիայէն:

Վայ այն ժողովուրդին որ իր անցեալը կը մոռնայ, կ'ըսեն: Բայց Բիւթանիացին անցեալը Բիւթանիոյ մէջ չէ, այլ իր բնագաւառին մէջ ուրկէ մեկներ է դարեր առաջ եւ զոր իր պապերը պաշտպաներ են իրենց արեան գնով:

Ճիշդ է որ ամէն մարդ կը սիրէ իր ծննդավայրը, նոյնիսկ եթէ ըլլայ Ափրիկէի խորերը: Բայց երբ այդ ծննդավայրին հետ որեւէ կապ չէ մնացած, ոչ բարոյական, ոչ նիւթական եւ երբ իր տունը տեղը քանդուած կամ այրած են, միայն հետաքրքրութիւն մըն է որ զինքը կը մղէ երթալ անգամ մը տեսնել եւ շուտով վերադառնալ այն երկիրը որ զինքը հիւրընկալած է, ուր ազատութիւն եւ բարօրութիւն կը վայելէ:

Գալով այն հարցին թէ Բիւթանիացիները ի՞նչ ըրած են ազգապահպանման համար, ասիկա համազգային հանգամանք ունի եւ այս խնդրին լուծումը պէտք է փնտռել ազգովին:

Եզրակացնելու համար պիտի ըսեմ ամէնէն կարեւորը: 1919ին Պոլսոյ մէջ Պարտիզակցի Մինաս Վերածին ձեռնարկեց Բիւթանական Միութեան մը կազմութեան: Առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ Նիւքսէք Քալըրըմ, Օսմանիէ պանդոկին հիւրասրահին մէջ (տէրը Բիւթանիացի մըն էր): Առաջին ժողովին 15–20 հոգի մը կային՝ երկրորդ ժողովին աւելի նուազ եւ վերջապէս Միութիւնը դեռ չծնած մեռաւ: Եթէ այն ատեն չյաջողեցաւ այսօր բնաւ չի յաջողիր:

Եթէ կան Բիւթանիացիներ կամ ուրիշներ որոնք տարբերտեսակէտներ ունենան այս մասին թող խօսին, պայմանաւ որ զգացումներէ չտարուին եւ գործնական միտքեր յայտնեն:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՕՖԵԱՆ

ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆԵՐՇՆՉՈՒՄԸ ԵՒ ՅԱՆԴԳՆՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԽՄԲ. — Երրորդ եւ վերջին հատուած մը Արամ Խաչատուրեանի ճառէն.—

Կարգ մը ընկերներ տակաւին սխալ կարծիք ունին երաժշտութեան մէջ ազգային սկզբունքի մասին: Անոնք կը սահմանափակեն այս գաղափարները, տանելով հարցը միայն մեղեդիին: Աւելին, անոնք միայն ժողովրդական երգն է որ նկատի ունին իբրեւ աղբիւր ազգային ոճի: Ճիշդ է ժողովրդական երգը ամէնէն հարուստ աղբիւրն է երգահանին արուեստին համար, եւ ժողովրդական մեղեդի մը իր յօրինուածքով ամէնէն կարեւոր նշանն է ազգային նկարագրի: Սակայն ամէնէն կարեւորը եւ ոչ թէ միակը:

Ազգային գծի գաղափարը երաժշտութեան մէջ բազմաթիւ երեւոյթներ ունի: Բացի մեղեդիի ինքնատիպ նկարագրէն, կայ նաեւ յօրինուածքը ժողովուրդի երաժշտական մտածման, կշռոյթը իր պարերուն, մասնաւոր հնչիւնը իր գործիքներուն, կերպը զանազան ժողովուրդներու արտայայտելու իրենց զգացումները: Հայրենի տան իր կարօտը տարբեր ձեւով կ'արտայայտէ Ռուսը Վրացիէն եւ Ֆրանսացիէն:

Ոճով եւ նկարագրով խորապէս ազգային երաժշտական գործերու մէջ ժողովրդական երգի ձայնելեւէջը միշտ գոյութիւն չունի, օրինակ, Չայքովսքիի 6րդ Համանուագը, Ռախմանինովի 2րդ Քոնչերթօն: Կասկած կ'արթննայ մարդու մէջ թէ այս գործերը ազգային են, ուր իւրաքանչիւրը իր ձեւով կ'արտայայտէ ռուս ազգային նկարագիրը, ռուս մարդուն հոգեկան տիպարը:

Ասոր հակառակ, կրնանք յիշել բազմաթիւ գործեր, ժողովրդական մեղեդիով, որոնք ունին բանահիւսութեան (Ֆոքլոր) արտաքին բոլոր յատկութիւնները եւ սակայն զրկուած են ազգային ճշմարիտ նկարագրէն, եւ չեն արտայայտեր ազգային կեանքի եւ մշակոյթի ժողովրդական ոգին: Երբեմն ամբոխային երգեր կան, որոնք գիւղացիի ժողովրդական երգերը ըլլալու յաւակնութիւնը ունին, սակայն անոնց ազգային նկարագիրը երեւութական է եւ արտաքին: Զարմանալի չէ որ այդպիսի երգեր անտարբեր կը ձգեն ժողովուրդը եւ չեն հասնիր անոր հոգիին:

Երաժշտութեան մէջ ազգային ոճի խնդրին պէտք է մօտենալ աւելի լայն հորիզոնով, առանց սահմանափակումի:

Երգը պէտք է ըլլայ անկեղծ եւ ներշնչուած: Պէտք է ժողովրդական ըլլայ, գաղափարական եւ յուզական բովանդակութեամբ: Պէտք է ճշգրիտ կերպով արտայայտէ յառաջապահ խորհրդային մարդուն մտածումներն ու զգացումները: Իր մեղեդին պէտք է ըլլայ յստակ, թարմ, հմայիչ: Իր ազգային նկարագիրը պէտք չէ վերածուի ժողովրդական երգերու աւանդական դարձուածքներու բաղադրութեան մը:

Երաժշտութեան մէջ ազգային կնիքի նեղ ըմբռնում մը կ'առաջնորդէ ազգային սահմանափակումի, ազգայնական վտանգաւոր շեղումներու: Այս բանը կ'երեւայ խորհրդային հանրապետութեանց կարգ մը երգահաններու խորապէս սխալ փորձերուն մէջ, երբ արուեստական սահմաններ կը գծեն ընկերվարական քոյր ազգերու երաժշտական մշակոյթներուն միջեւ: Պէ՞տք է շեշտել անհրաժեշտութիւնը ազգային գեղարուեստական մշակոյթներու փոխադարձ օգտակար ազդեցութեան, ստեղծագործական կապերուն, տարբեր ժողովուրդներու երգահաններու միջեւ:

Երգահանին արուեստի մասին կատարելապէս համաձայն եմ Տ. Քապալեւսքիի սահմանումին թէ՝ «գեղարուեստի արհեստը, կարողութիւնն է մարմնացնելու կատարեալ գեղարուեստական ձեւի մը մէջ կենդանի ճշմարտութեան մը գաղափարը, կարեւոր՝ գաղափարական տեսակէտով: Ահա թէ ինչ բանի համար մենք, խորհրդային երգահաններս պէտք է ուժեղացնենք մեր պայքարը: Ահա թէ ինչու պէտք է բարձրացնենք մեր գեղարուեստական պահանջներու չափանիշը»:

Ծարունակելով դասականներու բարձր եւ իրապաշտ աւանդութիւնները, իւրացնելով եւ զարգացնելով անոնց հարուստ գեղարուեստական փորձառութիւնը, պէտք է միշտ դժգոհ ըլլանք մենք մեզմէ:

Դժբախտաբար շատ են տակաւին՝ մեր մէջ ինքնագոհ մարդիկ որոնք փոխանակ խիստ ըլլալու իրենց հանդէպ կը նախընտրեն իրենց պահանջները ներկայացնել երաժշտական հրատարակչականներու, քննադատութեան եւն.: Իրենցմէ դուրս ամէն մարդ կը քննադատեն, ինչ որ ոչ թէ կ'օգնէ այլ կը խափանէ մեր երաժշտական մշակոյթը:

Մեր քննադատութիւնը առաջուան պէս քովէն կ'անցնի ամէնէն սուր, ամէնէն արդիական հարցերուն, եւ միայն մակերեսով կը զբաղի մեր երկրին երաժշտական կեանքին: Ցարդ չկարդացի ներկայ ոճին նուիրուած յօդուած մը, մեր ստեղծագործական հետազօտութեանց տեսչութեան մօտ:

Մենք վճռապէս իրապաշտութեան եւ ժողովրդական նկարագրին հետ ենք: Չկայ եւ պէտք չէ ըլլայ վէճ խորհրդային երաժշտութեան գաղափարական բովանդակութեան մասին: Յաղթահարելով բոլոր դժուարութիւնները, ի՞նչ ուղղութեամբ պէտք է զարգանայ մեր ընկերվարական արուեստը: Հարցեր որոնց համար ճիշդ եւ հաստատ պատասխան պէտք է գտնեն մեր տեսաբանները:

Արդի երաժշտութեան զանազան հարցերը վերլուծելով, քննադատելով խորհրդային երգահաններու գործերը, քննադատները պէտք է ընդհանրացնեն, համադրեն այս դիտողութիւնները, որպէսզի յանդգնօրէն պահանջեն երգահաններէն փնտռելու նորը:

Երգահանին չափ ալ խորհրդային քննադատը պէտք է ունենայ նոյնքան սէր եւ կիրք իր գաղափարներուն մէջ: Բարձր գեղեցկագիտական հարցերը ուսումնասիրած ատեն, քննադատները պէտք չէ մոռնան մեր ժողովուրդին երաժշտական կեանքը:

Ի՞նչ կ'երգէ ժողովուրդը, ի՞նչ կ'ուզէ լսել, երգել, պարել: Ի՞նչ կ'առաջարկեն անոր, ժողովուրդին երաժշտական աշխատանքին լծուած կազմակերպութիւնները: Երաժշտութիւնը զանգուածներու համայնավարական դաստիարակութեան միջոցներէն մէկն է:

Խորհրդային երգահաններու ընտանիքը բազմաթիւ տաղանդներ կը հաշուէ իր մէջ, ինչպէս Ռուսերու, նմանապէս դաշնակցային հանրապետութեանց մէջ, որոնք կը զարգացնեն ժողովուրդներու հարուստ աւանդութիւնները»:

Այնուհետեւ Արամ Խաչատուրեան կը թուէ հին եւ նոր խորհրդային ականաւոր երգահանները, որոնցմէ հիներէն հայերէն, Կ. Եղիազարեան, իսկ նորերուն մէջ Ա. Բաբաջանեան, Ա. Յարութիւնեան:

Զարգացնել եւ կատարելագործել խորհրդային երաժշտութիւնը՝ կը նշանակէ զարգացնել եւ կատարելագործել ժողովրդական եւ դասական արուեստը: Զարգացումը շարժում մըն է դէպի յառաջ:

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԵՂՔՍ

●

Ո՜հ գրականութիւն...:

Իմ առաջին մեղանչումիս պատճառը դուն եղար: Սարսափելի մեղք մը որ ոչ միայն ընտանիքս խելայեղօրէն շփոթութեան մատնեց, այլ նաեւ պարկեշտ կաթնավաճառը՝ որուն արդարասէր աչքերը՝ կը զգամ թէ տակաւին իմ աչքերուս մէջ յառած կը մնան: Նկատել մեղքիս յաւիտենականութիւնը, որ վաթսուն եւ հինգ տարուան ընթացքին կը թափառի իմ հոգւոյս մէջ, որպէսզի վերջապէս խոնարհաբար եւ հրապարակաւ խոստովանիմ զայն: Արդեօք պիտի կարողանա՞մ ազատիլ անկէ...: Ահաւասիկ թէ ինչ էր պատահածը:

Տակաւին եօթը տարեկան չկայի, որով իմ մէջս կը պակսէր տրամաբանութիւնը, թէեւ տարիքս կը ներէր որ զանազան պարագաներու մէջ չարաճճի ըլլայի: Մասնաւոր կերպով սիրահարած էի գիրքերուն եւ գեղեցիկ պատկերներուն, կը սիրէի այնպիսի ջերմագին սիրով մը, որ ազատօրէն կը մտնէի գրավաճառներու խանութը, պարզապէս շնչելու թարմ թուղթին եւ տպագրական մելանին հոտը, որ արտակարգ կերպով հաճոյք կը պատճառէր ինծի:

Աղետաբեր օր մը, սակայն, գրավաճառի մը ցուցափեղկին առջեւ կանգ կ'առնեմ, ուր բազմաթիւ պատկերազարդ գիրքերու մէջէն՝ ուշադրութիւնս կը գրաւէ, կափարիչի մը վրայ նկարուած զարմանալի պատկեր մը, որ կը ներկայացնէր կարմրամորթ մը: Այս կարմրամորթը ունէր արծիւի աչքեր. պողպատէ ջիղեր եւ այնքան սուր ականջներ որ խոտերուն աճիլն անգամ կը լսէր...:

Նկատեցէք որ այսպիսի նկարի մը առջեւ եօթը տարեկան տղու մը սիրտը ուժգնօրէն կը բաբախէր: Այս գիրքը տակաւին կը պատկերացնէր իր մէջ, անողոք եւ տժգոյն դէմքով ցեղախումբ մը, որ կուգար ընդարձակ մարգագետնի մը հեռաւոր հորիզոններէն, վայրի ձիեր որսալու: Ցեղախումբը երեկոյեան ճաշին համար կրակ վառեց, աղնծելու համար վայրի եզի մը կողերը: Հանդիպակաց էջին վրայ՝ գետնաքարշ մարտիկներ, դանակը ակռաներով խածած կը մօտենային... ահա, կը մօտենան, հիմա պիտի ցատկեն... պիտի

յարձակին…։ (Շարունակութիւնը յաջորդ թիւով)։

Սարսափելի՛ բան…։

Սակայն յաջորդ թիւը՝ յառաջիկայ շաբաթ միայն լոյս կը տեսնէ։ Ինչպէս համբերել, ինչպէս ապրիլ մինչեւ այդ օրը՝ որ պիտի յարձակին վայրի գազաններուն նման, պիտի կոխոտեն պնակները, վայրի եզան կողիկները եւ պիտի յարձակին չարաշուք ցեղախումբին վրայ, անոնց գանկերը ջախջախելու համար …։

Պատկերազարդ թերթին այս առաջին թիւը անյագօրէն լափեցի։ Տասը սանթիմի գնած էի շնորհիւ գանձանակի դրամին, որուն մէջ առկէ աւելի չկար եւ երկար յոգնութենէ վերջ հազիւ թէ կրցայ դուրս հանել։ Այս դրամը շահած էի դրավարժութեանս եւ թուաբանութեանս լաւ նիշեր առած ըլլալուս համար։ Մինչեւ հոս սակայն օրինականութեան սահմանին մէջըն էի։

Այլեւս սպառած էր դրամս, եւ որովհետեւ ընթացող շաբաթն ալ բաւական փոթորկալից էր, չհամարձակեցայ ոչ մօրմէս եւ ոչ ալ հօրմէս դրամ խնդրել, յաջորդ թիւը գնելու համար։

Բուռն փափաք մը թէեւ գլխս կը մղէր ունենալու յաջորդը՝ որուն համար կը զգայի թէ բան մը գլխս անհանգիստ կ՚ընէր։ Մանաւանդ կ՚ուզէի գիտնալ թէ այդ ահարկու մարտիկները յաջողեցա՞ն ջախջախել վատահամբաւ ցեղախումբերու գլուխը։ Ունենալ։ Սակայն ինչո՞վ …։ Օրերն ու ժամերը անձկութեամբ կը համբէի։ Վերջապէս օրը՝ շաբաթ էր։ Առտուն ժամը ութին արդէն գրատան առաջքն էի։ Նկարը այս անգամ սոսկալի կռիւ մը ցոյց կու տար…։ Այնքան ահարկու որ չէի կրնար բնորոշել թէ ո՞վ է յաղթողը կամ պարտեալը։ Անհուն սրտմտութիւն մը գիս պատեց այս տեսարանին առջեւ։ Դժբախտաբար կարելի չէր նոյնիսկ ցուցափեղկին մէջէն կարդալ։ Թէ հեռաւորութիւնը եւ թէ ապակին արգելք կը հանդիսանային անոր հպելու։

Դարանակալ սատանան չուշացաւ ինծի օգնել…։ Այն առտուն մայրս ինծի քսան սանթիմ տուած էր որ մեր կաթնավաճառէն մէկ լիտր կաթ առնեմ։ Չարամտութիւնս գլխս մղեց, փոխանակ մէկ լիտրի, կէս լիտր միայն առնել եւ տուփը ամբողջացնել կէս լիտր ջուր խառնելով։ Այս կերպով ծնողքս պիտի չանդրադառնար, մանաւանդ որ ջուրը վնաս պիտի չպատճառէր ոեւէ մէկուն։

Այսպէս խորհրդածելով մտայ կաթնավաճառին խանութը եւ անմեղունակ կերպով խնդրեցի որ ինծի կէս լիտր կաթ տայ։

Այդ երանելի օրերուն՝ կաթին լիտրը քսան սանթիմ կ՚արժէր …։

Բարեհամբոյր կինը՝ քիչ մը զարմացկոտ ու վարանոտ, կարմիր այտերուս նայելէ վերջ, առանց դիտողութեան կաթս տուաւ։ Մնացած տասը սանթիմը գրպանիս մէջ, խելոյն վազեցի դէպի գրատուն։ Գնեցի գիրքը եւ մօտակայ նստարանին վրայ սկսայ կարդալ անյագաբար ։

Ցեղախումբերուն լաւ ջարդ մը տալէ վերջ, քաջարի մարտիկները իրենց բանակատեղին վերադարձան, որոնց ձիերուն մարմինը ու բաշերը կարմիր արիւնով ներկուած էին։ Իսկապէս շատ գեղեցիկ էր զգայացունց այս պատմութիւնը, այնպէս որ արժեց իմ տասը սանթիմ վճարումս…։ Այժմ ինծի կը մնար մէկ լիտրի ամբողջացնել այն ամանը որուն մէջ միայն կէս լիտր կաթ կար։ Դժուար չէր առիթը…։

Գրավաճառին խանութէն յիսուն քայլ անդին աղբիւր մը կայ, ուր ամառուան տօթագին օրերուն պապակս յագեցնել կ՚երթայի։ Կաթնամանս դրի աղբիւրին ծորակին ուղղութեամբ եւ միշտ մտազբաղ դրքոյկին պատմութիւնով, ակամայ այնպիսի ուժով մը բացի ծորակը, որ մէկ ակնթարթի մէջ կաթնամանը լեցուեցաւ եւ նոյնիսկ յորդելով մաս մըն ալ կաթը իր հետը տարաւ…։

Ի՞նչ ընել հիմա… անցորդներն սկսան գիս դիտել եւ ծիծաղիլ։ Լիտրանոց ամանիս մէջ մնաց գրեթէ կէս լիտր հեղուկ սպիտակախառն, ճերմակ մը որ շատ ալ կաթի չէր նմաներ։ Սկսայ մտատանջուիլ։

Եթէ կաթով սուրճը հայրս պիտի պատրաստէ թերեւս աննշմար անցնի, սակայն եթէ մայրս պատրաստէ …։

Վերջապէս կը մտնեմ տուն, գաղտագողի կաթնամանս կը զետեղեմ խոհանոցի սեղանին վրայ, եւ կը մտնեմ սենեակս յաջորդ օրուան պարտականութիւնս գրելու։ Շուտ աւարտեցի պարտականութիւնս, մինչդեռ կը լսէի մայրս որ սրտմտութեամբ հօրս ցոյց տալով կաթնամանը կ՚ըսէր.— Անտարակոյս կաթնավաճառը խարդախած էր կաթը։ Եւ ահա սկսաւ անխուսափելի փոթորիկը։

Կանչեցին գիս ու ներկայացայ ծնողքիս առջեւ ուր սկսաւ երկար հարցաքննութիւնը։— Ո՞ւրկէ առիր այս կաթը։ Ո՞վ լեցուց ամանդ։ Մի՛ գուցէ բերած միջոցիդ պատահմամբ թափեցի՞ր։ Խոստովանէ, շուտ, խոստովանէ …։

Անդունդէն աղաղակեցայ եւ ինկայ դժոխքին մէջ։ Մէկ սուտին յաջորդեց քառասուն սուտ…։ Սակայն ինչի՞ կը ծառայէին այս բոլոր սուտերը, պէտք եղաւ ծնողքիս հետ երթալ կաթնավաճառին խանութը։ Կաթնավաճառը գիտել տուաւ ծնողքիս թէ սովորականին պէս մէկ լիտր կաթ չառի…։ Սակայն աւելի վիրաւորիչ էր պարագան.— կաթին անհարազատութիւնը որ սրտնեղութիւն կը պատճառէր կաթնավաճառին։ Գիտէի թէ թաղին մէջ լաւ անուն մը շինած էր խանութպանը եւ այս վտանգաւոր պարագան կը սպառնար կորսնցնել իր յաճախորդները …։ Ես կը մնամ միշտ պատնէշին վրայ. սակայն հայրս քովէս կը մշտէր որ խոստովանիմ. իսկ մայրս կ՚աղաչէր, կը պաղատէր…։

Կաթնավաճառը տղոց անցեալը եւ ներկան բաղդատելով զարշելի եւ ընդվզեցուցիչ կը գտնէր վաղուան երիտասարդութիւնը որ այսպէս անուղղայ կը մեծնայ ։

Ի՞նչ կրնայի ընել ուրեմն, մէկ միջոց միայն.— համակերպիլ… ։ Խոստովանեցայ թէ գրավաճառին պատկերազարդ գրքոյկը պատճառ դարձաւ որ կաթը խարդախէի, քանի որ ինծի ուրիշ միջոց չէր մնացեր գոհացում տալու ընթերցասէրի ծարաւիս…։

Ահաւասիկ ամբողջական խոստովանութիւն մը իմ առաջին մեղքիս, իմ սկզբնական մեղքիս ։

ՓԻԼԻՓ Լ՚ԷՌՄԻԹ

Հայացուց Նուպար Աղամալեան

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

★

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, *Արմենիա* իր տարեկան տեսութեան մէջ կ՚արձանագրէ հետեւեալ կորուստները որոնք օրը օրին ծանուցուած են *Յառաջ*ի մէջ.—

Անցնող տարեշրջանին ունեցանք թանկագին կորուստներ եւս։ Յառաջացած տարիքի մէջ իր աչքերը փակեց հայ բանասիրութեան կարկառուն դէմքը՝ Հրաչեայ Աճառեան, որուն կորուստը ողբացին Հայրենիքի եւ Սփիւռքի մէջ հաւասարապէս։ Իրմէ վերջ մեծ կորուստ մը եղաւ նաեւ Արսէն Տէրտէրեանի մահը։

Փետրուար 9ին Աղեքսանդրիոյ մէջ մեռաւ Սօսէ Մայրիկ, կողակիցը եւ զէնքի ընկերուհին՝ Մեծ Աղբիւր Սերոբի ։

Ապրիլ մէկին կորսնցուցինք ծանօթ գործիչ ընկեր Արշակ Յովհաննէսեանը, որուն վերջին երեսուն տարիները դարձան Լիբանանի հայութեան ազգային-կուսակցական գործերուն նուիրուած ծառայութեանց շրջան մը ։

Կորուստներու նոյն կսկծալի շարքին մէջ կը մտնեն Տոքթ. Յարութիւն Տ. Ստեփանեան՝ Ռոտոստոյի, Յակոբ Տէր Յակոբեան՝ Գողթանցի, Մարգար Սոսոյեան՝ Վանեցի, Յովակ Ստեփանեան՝ Շուշեցի, Անտոն Կաղէլ՝ «Ազատ Օր»ի խմբագիր, Մարգար Իսկանտար Խան Սեթխանեան՝ Թաւրիզցի, Տիգրան Զայեան՝ Պոլսեցի, Վահան Մազմանեան՝ Պուլկարահայ, Շաւարշ Յարութիւնեան՝ Իրանահայ, Գարեգին Հացագործեան՝ Վանեցի, Պետրոս Պալթազար՝ Պոլսեցի, Քեսապցի Տայէն, Վարդան Պարծանքեան՝ Իզմիրցի, Մինաս Ալթունեան՝ Գըրդ Աղաճցի, Տոքթ. Յարութիւն Դարբինեան՝ Արաբկիրցի, Լեւոն Նարպէյեան՝ Սեբաստացի, որուն ջանքերով հինգ հազար կիներ եւ որբեր առնուեցան Թուրքերու հարէմներէն, Զօհրապ Պօղոսեան՝ Տարօնցի, Մանուշ Փասթրմաճեան՝ Շուշեցի, կողակիցը հանգուցեալ Արմէն Գարոյի, Սերովբէ Պետրոսեան՝ Շ. Գարահիսարցի, վաստակաւոր ուսուցիչ, ու դեռ Փրոֆ. Գէորգ Խաչիկեան, Ոսկի վարդապետ, Ալպէր Մէյմարեան, Տոքթ. Խաչեր Քէչիչեան, Յակոբ Չիչէքեան, Վահրամ Միւհէնտիսեան, Տոքթ. Կարպիս Տէյիրմէնճեան, Տոքթ. Յ. Հրեշտակեան, Ներսէս Խիտավերտեան, Հրանտ Քէօսէեան, Ներսէս Սաղըրեան, Կարապետ Պարոնեան, Տոքթ. Հայկ Ծըրճրեան, Ներսէս Բժշկեան, եւն. եւն.։

Մեր շրջանը, ուրիշ ցաւալի կորուստներու կարգին՝ արձանագրեց մահը ազգային բարերար Հրանդ Նիքոթեանի եւ իր կողակցին, որոնց ձգած պարապը պիտի մնայ երկար ատեն զգալի։

ԱՄԱՆՈՐԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

★

ՄԻԼԱՆՕ, (Յատուկ).— Միլանի գաղութը Ամանորը ողջունեց Հայկ. Տան մէջ։ Ջերմապէս գնահատելի են վարչութեան նախաձեռնութիւնը եւ կազմակերպիչ յանձնախումբին աշխատանքը։ Աւանդական հանդիսութիւնը սկսաւ հոգեւոր հովիւին սեղանօրհնութեամբ եւ արեւշատութեան մաղթանքներով։ Ընթրիքը ընտիր էր ու ճոխ, վիճակահանութեան եւ անակնկալներու բաժինը այլազան եւ հաճելի։ Ամանորի ճաշ – պարահանդէսը սկսաւ Դեկտեմբեր 31ի ժամը 22ին, եւ տեւեց մինչեւ լոյս, ընդհանուր խնդութեան եւ երգի մէջ։ Դեռատի Օր. Սիմա Փափազեան, Շոփէնէն երկու չքնաղ պարեր վերարտադրեց, ջերմ ծափերու մէջ, իսկ սպանիացի կիթառահար, Գայեօ Տիայ, նուագեց օրուան պատշաճ կտորներ, մինչ քանատացի երգիչը Միլթըն՝ ներկաները յուզեց իր նուրբ արուեստով ։

Հայկ. Տունը հետզհետէ կը ճոխանայ։ Հայրենակիցներ նուիրեցին դաշնակ, ձայնասփիւռ – երգապնակակիր, հեռատեսիլ (թէլէվիզիօն), իւղանկարներ, գորգ, մշտադալար տունկ, եւն.։

Գաղութը, արտակարգ խանդավառութեան շրջան մը կ՚ապրի, բոլորուած՝ իր փառաւոր ակումբին շուրջ, որուն մէջ կը տեսնէ իր հայրենի երկրէն մասնիկ մը ։

ԱՐ. ՍՐ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Յունուար 9ին, Էլիզէ Մոնմարթրի սրահին մէջ ժամը 20.30ին, տեղի պիտի ունենայ կէս Փինալ «Իլ տը Ֆրանս»ի կռփամարտի մրցումները ամբողջ դասակարգերու միջեւ։ 28 տարիէ ի վեր անհամբեր սպասուած, երկու կէս միջին ծանրութեան հայ կռփամարտիկներ դէմ դիմաց պիտի ճակատին խլելու «Փինալ»ի մրցումը ։

Լ. Ժօնեան հազիւ քսան տարեկան, 1951ին, համալսարանական «Փինալիստ» մինչեւ ցարդ կատարած է 35 մրցում (30 յաղթանակ, երեք հաւասար, եւ երկու պարտութիւն) — «Զազա» Զամարեանի դէմ, (կորսուած հայ տղան…) կատարած է 52 մրցում, (տասը պարտութիւն, եւ ութ հաւասար), 21 տարեկան ։

Եւրոպայի կէս ծանրութեան ախոյեան՝ Ժագ Հայրապետեանին անմիջական յաջորդող Ռ. Վ. Նաթիրեան, հազիւ 23 տարեկան որ կատարած է 70 մրցում, (62 յաղթանակ եւ ութ պարտութիւն) պիտի ճակատի միեւնոյն դասակարգի պատկանող Տինօ Միչէլի դէմ ։

1928ին էր որ երկու հայ կռփամարտիկներ Պաթլինկ Սանճաք եւ Զարբանէլեան Յ. իրարու դէմ մրցեցան Սանթրալի մէջ, եւ Թուրքիոյ կռփամարտի աստղը, ապա Եգիպտոսի ախոյեան Սանճաք յաղթական հռչակուեցաւ ։

Հասարակութեան կը մնայ քաջալերել երեք հայ կռփամարտիկները։

× 1953ի տարեշրջանը լրացաւ։ Հայ կռփամարտիկներու առժամեայ ընդհանուր դասաւորումն է (փրօֆէսիօնէլ), կարգով եւ Ժագ Հայրապետեանէն վերջ։

Ա) (Թեթեւ) Փիէռ Սարգիսեան եւ Բ) Ժ. Սարեան «Նորընծայ»։ Ամաթէօր կռփամարտիկներ։

Բ) (Կէս միջին) Լ. Ժօնեան եւ «Զազա» Զամարեան։ Բ) (Միջին) Թաթուլեան ։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Բակը մէկ ելք ունէր կամարակապ մեծ դուռը։ Այս մուտքին առջեւ Ջէկիլը կը շատախօսէր տեղացի խոհարարին հետ ։ Ոչ ոք կրնար ներս մտնել առանց անոնց կողմէ տեսնուելու։

Անորոշութեան մատնուած, գլուխս շարժեցի եւ բակը իջայ ։

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Այդ գիշեր բոլորս կանուխէն քաշուեցանք պառկելու։ Ընթրիքին Օր. Ճօնսըն իր սովորական վիճակը ունէր։ Սակայն աչքերը խոժոռ էին եւ, երկու երեք անգամ, այնպէս կ՚երեւէր թէ չէր հասկնար իրեն եղած հարցումները։

Ճաշը ոգեւորուած չէր։ Պէտք ըսէք թէ այդ վիճակին մէջ բոլորովին բնական էր ատիկա տունի մը մէջ ուր նոյն օրն իսկ յուղարկաւորութեան մը ներկայ եղած էին։ Բայց եւ այնպէս գիտեմ թէ ինչ ըսել կ՚ուզեմ։

Մինչեւ այն ատեն մեր ճաշերը անցած էին յարաբերական լռութեան մը մէջ եւ քիչ մըն ալ բնազբօսիկ։ Եւ սակայն տեսակ մը սրտակցութիւն կը տիրէր ։ Ընդհանուր համակրութիւնը դէպի Տոքթ. Լէյտնըրի ուղղուած էր եւ համերաշխութեան զգացում մը կը միացնէր միւսները, որոնք միեւնոյն տունէն կը համարէին իրենք զիրենք ։

Այդ գիշեր յիշեցի իմ առաջին ճաշս, հասած օրս։ Տիկին Մերքատօ յամառ նայուածքով մը վերէն վար չափած էր զիս եւ սպառնալիք մը կը ծանրանար սեղանին վրայ։

Այդ օր նոյն մթնոլորտը կը համակէր մեզ։ Բոլորս ալ ջղային եւ դիւրագրգիռ դարձեր էինք։ Եթէ մէկը պատառաքաղը գետին ձգէր, վստահ եմ որ մենէ մէկը ճիչեր պիտի արձակէր։

Ինչպէս քիչ առաջ ըսի, կանուխ մը բաժնուեցանք իրարմէ։ Ես գրեթէ անմիջապէս պառկեցայ։ Վերջին բառերը որ լսեցի Տիկին Մերքատոյին «գիշեր բարին էր», Օր. Ճօնսընի ուղղուած, սենեակիս դրան առջեւ ։

Շուտով խոր քունի մէջ թաղուեցայ ։ Յոգնած, օրուան յուզումներէն եւ մանաւանդ սա ողբերգական ծիծաղելի փորձերէն, քնացայ ծանր եւ անխռով քունով մը։

Ընդոստ արթնցայ վերահաս աղէտի մը զգացումով։ Աղմուկ մը քունէս արթնցուցած էր զիս եւ մինչ նստած անկողնիս մէջ ականջ կը դնէի, դարձեալ աղմուկ մը լսեցի։ Տանջանքի ահարկու հեծքիւն մը։

Անմիջապէս մոմը վառեցի եւ անկողնէս վար ցատկեցի։ Գրպանի ելեկտրական լամբար մըն ալ առի, վախնալով որ մոմը կը մարի։ Դրանս սեմին վրայ կանգնած ականջ տուի։ Աղմուկը հեռուէն չէր գար եւ կրկնուեցաւ։ Դրկից սենեակէս կու գար, այսինքն Օր. Ճօնսընի սենեակէն։ Շուտով հոն վազեցի։ Օր. Ճօնսըն անկողնին մէջ պառկած ցաւէն կը գալարուէր։ Լոյսը տեղ մը դրի եւ կնոջ վրայ ծռեցայ։ Շրթունքները կը շարժէր խօսելու համար, բայց խռպոտ ձայն մը միայն կը լսուէր ։ Այն ատեն հաստատեցի որ բերնին անկիւնները եւ կզակին մորթը այրած եւ գորշ գոյն մը առած էին ։

Ակնարկս իր դէմքէն գնաց գետինը ինկած գաւաթի մը։ Անշուշտ իր ձեռքէն սահած էր։ Բաց գոյն գորգը վառ կարմիր գոյն մը առած էր, ճիշդ հոն ուր գաւաթը ինկած էր։ Վերցուցի գետնէն եւ մատս մէջը խօթեցի։ Անմիջապէս ձեռքս քաշեցի բացագանչութիւն մը արձակելով։ Յետոյ քննեցի դժբախտ կնոջ բերնին ներսի մասը։

Ոչ մէկ տարակոյս։ Այսպէս կամ այնպէս, ուզելով կամ ոչ կիզիչ թթու մը խմած էր։

Վազեցի Տոքթ. Լէյտնըրը կանչելու. միւսներն ալ արթնցուց եւ բոլորս միասին կարելին փորձեցինք խեղճ Օրիորդը փրկելու համար։ Բայց սկիզբէն իսկ հասկցայ որ մեր խնամքները բանի մը չէին ծառայեր։ «Պիէարպոնատ տը սուտ»ի ուժեղ լուծոյթ մը խմցուցինք, վրայէն ալ ձէթ։ Իր տառապանքը մեղմացնելու համար մորֆին ներարկեցի։ Դաւիթ Էմմըթ Հասանիէ վազեց Տոքթ. Րէյլին բերելու, բայց իր վերադարձէն առաջ մահը իր գործը լրացուցած էր։

Ձեզի պիտի խնայեմ այս տեսարանին զարհուրելի մանրամասնութիւնները։

(Շար.)

ցուց.— «Ո՞վ կրնայ հաւատալ թէ կառավարութիւնը իրապէս կը վայելէ երկրին վստահութիւնը: Վարչապետը լաւատես հաշուեկշիռ մը ներկայացուց զոր փաստերը կը ժխտեն: Ժողովուրդին գնելու կարողութիւնը աւելցած չէ: Տնտեսական տագնապը կը ծանրանայ: Գործազուրկներուն թիւը 252.000ի հասած է: Գալով դրամական կացութեան, եթէ այսօր աւելի լաւ է քան անցեալ տարի նոյն ժամանակամիջոցին, պատճառը այն է որ Պանք տը Ֆրանսը 265 միլիառ ֆրանքի վարկ մը բացաւ: Շատ խոր է ժողովուրդին դժգոհութիւնը,—վարձու աշխատաւորները, պետական պաշտօնատարները, հողագործական արտադրիչները, ուսանողները իրենց զայրոյթը կը յայտնեն»:

Ուրիշ քանի մը ճառերէ վերջ, ժողովը իր վստահութիւնը յայտնեց բուռն ծափերու մէջ:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ ճրագալոյց երեկոյ ժամը 5ին: Կիրակի, Ս. Ծնունդ առաւօտ ժամը 7ին: Պատարագ ժամը 10.30ին: Ջրօրհնէք ժամը 11.30ին:

Պ. Եսայի Մխիթարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մխիթարեան եւ զաւակը, Պ. Ժօրժ Մխիթարեան, Օր. Անահիտ Մխիթարեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յակոբեան, Բարունակ Յակոբեան, Օրիորդներ Արմենուհի եւ Արշալոյս Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Խաչատուրեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Արմենակ Պօղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Սահակեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Վահան Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Անդրէաս Պաղտասարեան եւ զաւակները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, տալոջ, սանամօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԼՈՒՍԻԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Յակոբեան, Ախլաթցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 7ին Պօժօն հիւանդանոցին մէջ, 48 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ, 9 յունուար, ժամը 14.45ին: Հաւաքուիլ Ժանթիյյի գերեզմանատան դրան առջեւ:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց՝ որոնք իրենց ներկայութեամբ բարոյապէս եւ նիւթապէս սատարեցին միութեան մեծ պարահանդէսին: Մասնաւոր շնորհակալութիւն նաեւ հետեւեալ ազգայիններու որոնք իրենց սրտաբուխ եւ առատաձեռն նուէրներով մասնակցեցան կատարուած հանգանակութեան.—

Պ. Ալիքսան Ղարիպեան տասը հազար ֆրանք, Տօքթ. Տիկերեան, Պ. Պ. Հրայր Գրիգորեան, Թորայեան Բասքալ, Զէքէմեան 10.000 ֆր., Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Մելքոնեան 9.000, Պ. Հայկազ Ներսէսեան, Տիկին Յակոբեան, Պ. Գրիգորեան ընտանիք, Սինանեան (Շօսիր Ճիմի), Արծրունի Ջրբաշեան, Ա. Համալեան, Շաւարշ Թաշճեան (դեղագործ) հինգ հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մինաս Պօղոսեան չորս հազար, Պ. Յովհ. Հացագործեան 3.500, (Շօսիր Տիւք տը Կիզ), (Ֆրանսայի)3000, Տիկին Էլլիզեան 3000, Պ. Տիգ. Թումիկեան, Համազգ. Մշակութային Միութիւն, Տիկին Էքիզեան, Պ. Պ. Վառնաճեան, Լուսարարեան, Էլմաս Սօլտ երկու հազարական ֆր., Արենուշներու միութիւն հազար ֆրանք, Նոր Սերունդ, Հայ. Երիտ. Միութիւն, Պ. Քայթանճեան, Տիկին Մկրեան, Տիկ. Ժամկոչեան, Տիկին Չէօրէքճեան, Սալամեան, Պ. Զիչքեան հազարական ֆրանք, Պ. Ղազարեան 500 ֆրանք: Ընդհ. գումար 102 հազար ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Այրի Տիկին Էլպիս Խաչիկեանի մահուան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երեք հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Սերճանեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պետրոսեանէ:

ՆՈՐ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ

(ԹԱԼԷԱԹԻ ԱԶԱՐԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան: Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ:

Գին (թղթակազմ) հազար ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1100 ֆրանք):

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1300 ֆրանք):

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան:

«ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔ»էն (Կ. Գէորգեան) ինչ որ ունէինք, սպառած է:

Կը յուսանք քանի մը օրէն ստանալ նոր ծրար մը որ ուշացած է թղթատարական գործադուլի պատճառով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր Եկեղեցիի ժամանակացոյց արարողութեանց.—

10 Յունուար, Կիրակի Ս. Պատարագ, Հոգեհանգիստ եւ Ջրօրհնէք 8.30:

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

10 Յունուար, կիրակի, Ե. օր Ծննդեան առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7.30: Պատարագ ժամը 9.30: Հանդիսաւոր Ջրօրհնէք ժամը 11.30:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Յունուար: Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն: Ժամը 9.30ին ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

SURPRISE PARTY

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. Վարչութեան, այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները եւ համակիրները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

Յունուար 24ին, կիրակի օրը կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա, Լիոն:

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Կապ. Խաչի երեք դպրոցներու տօնածառ – հանդէսը Յունուար տասնին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ պապան ծրարներ պիտի բաշխէ անխտիր, բոլոր մանուկներուն: Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրները:

ԼԻԼԱՅԻՆ

ԼԻԼԱՅԻՆ

ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՅԻՆ

ՀԱՄԵՂ, ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ՄԱՏՉԵԼԻ

եւ մանաւանդ հաճելի ճաշ մը ընելու համար:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

մը իր նոր յայտագրով:

Բացառաբար ամէն իրիկուն կը նուագեն ՀԱՄԲԱՐ (թառ), ՀԱՅԿ (ջութակ) եւ իրենց խումբը:

24, Rue Saint Lazare, Paris 9e
Métro Trinité, Notre Dame de Lorette

ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ՝
ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ եւ ՁԵՐ
ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ԿԱՄ ՕՏԱՐ
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
LUC-ANDRE MARCEL -ի

GRÉGOIRE DE NAREK

et

ANCIENNE POESIE ARMENIENNE
(Ed. des Cahiers du Sud)
կողքը [illegible] ատորը

Գեղարուեստական մաքուր հրատարակութիւն, ուր հեղինակը ի վեր կը հանէ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ հանճարը, եւ համաշխարհային արժէքը հայ բանաստեղծութեան: Գին՝ 1000 ֆրանք:

Դիմել՝ «Անդաստան»ի խմբագրութեան, տպ. Արաքս 46, Rue Richer, Paris կամ «Յառաջ»ի:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ՊԱՏՈՒՈՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիրակի իրիկուն, ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայի սրահը:

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Նոր Տարուան առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Պայծառ Տակառեան հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Լ. Շիրինեան հազար, Տէր եւ Տիկին Լ. Տօնիկեան հազար ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փարիզէն իրենց մայրը կը փնտռէ իր զաւակները Յակոբ եւ Նազարէթ Փէմպէճեաններ: Հօր անունը Մանուկ: Բնիկ Կեսարացի: Պոլսէն մեկնած են 1923ին: Թախանձագին կը խնդրուի լուր տալ «Յառաջ»ի հասցէով: Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել այս փնտռտուքը:

ԴԻՄԵՑԷՔ, ԴԻՄԵՑԷՔ ԴԻՄԵՑԷՔ
244-246, Rue Vendôme, MO. 11 - 84
20, Rue Villeroy, MO. 32-10, LYON

Bahadourian

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

Որ կը թեթեւցնէ ձեր հոգերը:

Միակ հաստատութիւնը որ ունի խուրանպուլ վաճառանիշով սուրճը, յատուկ խառնուրդով քաշուած եւ ծեծուած:

Զմոռնաք տօնական օրերուն ձեր սեղաններուն վրայ մեր անման ՇԻՐԱԿ ՕՂԻՆ զուտ խաղողի հիւթէ:

Ծոխ մթերքով կ'ընդունինք ապրանքներ Ֆրանսայի, գաղթավայրերու, Զուիցերիոյ, Պելճիքայի համար, արագ սպասարկութեամբ եւ մատչելի գիներով:

Ունինք յունական պամիտ էքսթրա ձիթապտուղ եւ կալամաթա քաշքավալ եւ ընտիր ճերմակ պանիր:

Նաեւ Թուրքիոյ չոր եւ պահածոյ պամիաները եւ տօլմաները, թահին եւ թահին հէլվա, ապուխտ եւ երշիկ համեմներ, սալապ, մահալէպի, չոր պտուղներ ընդեղէն (պուլկուր եւ ֆէշկէկ), անշուշտ եւ ամէն տեսակ խմիչքներ:

ԿԸ ԲԱՒԷ ՊԱՐԶ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ տեսակն յաճախորդ դառնալու համար:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախմբ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, Պուլվար տ'Աթէն, 7 բիս, Պար տը Կլոպի սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ,

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախմբ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ռիւ Պէլ Իմաժ, Հայկական ակումբի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բարեգործականի Երիտ. ընկերակցութեան դասախօսութիւնը այս կիրակի ժամը 18ին, 19ա, ռիւ Վանթիւր: Կը խօսի Պ. Վ. Թորամանեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան մասին:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ժողովը:

1954Ի ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ԾԻԾԱՂԻ ՑԱՏԿԱՆԻՇՈՎ
THEATRE D'IENA, 10, Av. d'Iéna
Métro IENA
Շաբաթ երեկոյ, 9 Յունուար, ժամը ճիշդ 20.45ին

Բազմաթիւ թատերասէրներու փափաքին համաձայն ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ իր

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ

Կատակերգութիւն երեք արար եւ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

Գաղութահայ զաւեշտ մէկ արար

Դերակատարներու ընտիր հոյլ մը՝

Տիկիններ՝ Լաթիֆեան, Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, Պ.Պ. Գմբէթեան, Եր. Գրիգորեան, Տիգրան Պողպատ, ինչպէս նաեւ Լաթիֆեան եւ Գ. Տէրվիշեան:

Մուտք՝ 200 ֆրանքէն սկսեալ: Կեդրոն Գրատուն Բալուեան, 43 Ռիւ Ռիշէ:

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Ծախու տուն մը չորս սենեակ, խոհանոց, + աշխատանոց, Սոյի գիծին վրայ, մէթրօ Պանթէոյի շատ մօտ:

Դիմել՝

Maison - Lazare, 13, Rue Thérèse
Paris (1e). Tél. RIC. 33-55

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ամէն գործի համար, Փարիզի մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ: Ունի նաեւ երկու սիրուն եւ օդասուն սենեակ, խոհանոց, մուտք, պատշգամ, մառան, գեղեցիկ տեսարան, կեդրոնական ջերմութիւն:

Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ԲՈԼՈՐ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Gros, Demi-Gros

Գուլպայ, մի – պա, ներքին ներմակեղէններ, ԱՄԵՆԱՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Նոր գիներ

Articles polichinelles-ի համար:

Միակ հասցէն՝

BONNETERIE BEAUBOURG

227, Rue St. Martin, PARIS (3e)
Tél.: ARC. 66-50

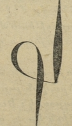
Ֆրանսայի ամէն կողմը փնտռուած և գնահատուած, մօտաւոր տուներու հայկական աւանդական սեղաններուն անհրաժեշտ զարդը եղող և Հայաստանի Շիրակ նահանգի օղիին համը ունեցող անղուզական ըմպելին է Հայկական անունով

ՇԻՐԱԿը

ԱՌՕՐԵԱՅ ՁԵՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՈՒՆԵՑԷՔ

Պ Ո Ս Ֆ Օ Ր

Հռչակաւոր ՀԷԼՎԱՆ եւ ԼՈՔՈՒՄԸ, բոլորհայ նպարավաճառներուն քով

Զանազան բոյրերով, նուշով եւ կաղինով պատրաստուած տեսակներ:

Բժիշկներու իսկ կարծիքով ԼՈՔՈՒՄՆ ու ՀԷԼՎԱՆ կը պարունակեն մեծագոյն չափով գոլ (քալորի):

ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
2, RUE LOUIS ASTOUIN, MARSEILLE

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 9 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • SAMEDI 9 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7264 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2675

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ՀԱՅԿ. ԱՄԵՐԻԿԱՆ

Քսան տարիէ ի վեր երկու մասի բաժնուած է Հիւս. Ամերիկայի գաղութը: Երկու Առաջնորդարան, երկու Ազգ. վարչութիւն, եւայլն:

Ուրեմն, երկու տարբեր թեւեր կը վարեն հանրային գործունէութիւնը:

Դժուար է նախատեսել թէ դեռ ո՛րքան պիտի տեւէ այս պառակտումը, որ կը նշանակէ նաեւ ճիգերու եւ ծախքերու վատնում:

Տեսակ մը բնական վիճակ դարձած է այս բաժանումը: Հրաշք մը պիտի ըլլար, եթէ միացեալ ճակատ կազմուէր գոնէ հիմնական հարցերու մասին:

Երկու կողմերն ալ չունին միջնակարգ վարժարան, բայց ունին բազմաթիւ եկեղեցիներ եւ դեռ նորեր կը շինեն կամ կը վարձեն:

Այսպէս, երկու թեմերէն այն որ «Դաշնակցական» կը համարուի, ձեռնարկած է նոր եկեղեցի մը շինելու Պոսթընի մէջ, հարիւր հազար տոլարի հանգանակութիւն մը բանալով:

Միւս թեմը, որ «օրթոտոքս» կը կոչուի Տիրան արք.ի բացառութեամբ, նոյնպէս մղում կուտայ եկեղեցաշինութեան եւ կիրակնօրեայ դպրոցներու:

Վերջերս առիթ ունեցանք վերլուծելու Տիրան արք.ի ուղերձը, եւ տեսանք թէ ինչ ուղղութեամբ կ'ըմբռնեն ազգապահպանումը:

Պառակտումի մատնուած է նաեւ Քալիֆորնիոյ թեմը:

Չենք ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել, քրքրելով հեռաւոր գաղութի մը ներքին վէրքերը:

Բազմաթիւ են անհամաձայնութեանց պատճառները, որոնց վրայ իւղ կը լեցնեն ափ մը հին եւ նոր վեղարաւորներ, տգիտութեամբ կամ փառամոլութեամբ:

Շատեր տակաւին չեն ըմբռնած «միասնականութեան» իմաստը, եւ տեղի կուտան սնամէջ վէճերու:

Բաղդատաբար մխիթարական պատկեր մը կը ներկայացնէ Հարաւ. Ամերիկայի գաղութը, 25–30000 հոգի:

Թեմը կը բաղկանայ երեք չէն կեդրոններէ,— Արժանթին, Պրազիլիա եւ Ուրուկուէյ: Վերջին տարիներու ընթացքին ցիրուցան համրանքներ կազմուեցան Վենեզուէլլայի եւ Չիլիի մէջ, Տարագիրներու միջազգային կազմակերպութեան միջոցաւ:

Երեքն ալ ունին իրենց ներքին կազմակերպութիւնները, իսկ առաջնորդական աթոռը կը գտնուի Պուէնոս Այրէս (Արժանթին):

Պատերազմէն վերջ անգիր օրէնք մը դարձան կաթող. պատուիրակութիւնները:

Ուրեմն այս թեմին համար ալ եպիսկոպոս մը նշանակուած է իբրեւ պատուիրակ, սպասելով առաջնորդին ընտրութեան:

Բուն հայաշատ կեդրոնը, Արժանթին, **ունի եկեղեցիներ եւ շարք մը դպրոցներ, որոնց աշակերտները մեծ թիւ մը չեն կազմեր**:

Եկեղեցի եւ դպրոց ունի նաեւ Պրազիլիոյ կեդրոնը, Սան Փաւլօ:

»Արմենիա» Երիտ. Միութիւնը, Կ. Խաչը (ՀՕՄ), Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Հայր. Միութիւններ եւ շարք մը ակումբներ վառ կը պահեն հանրային կեանքը:

Իբրեւ քաղաքական կազմակերպութիւն՝ Դաշնակցութիւնն է որ կը մնայ պատնէշին վրայ, ինչպէս ամէն տեղ:

Հարթիչ գլանը կսկծալի աւերներ գործած է նաեւ այս հեռաւոր ափերուն վրայ, ուր սպաներէնը կը տիրապետէ, փոխան անգլերէնի եւ ֆրանսերէնի:

Ինքնապաշտպանութեան միջոցները համապատասխան արդիւնքը չեն տար գլխաւորաբար անոր համար որ, մասնաւորապէս ծնողները իրենց տակաւին չեն ըմբռներ վտանգին ծանրութիւնը: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

●

ՆՈՐ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵ՞Ր ՊԻՏԻ ՏՐՈՒԻՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Չորս պետութեանց ներկայացուցիչները նիստ գումարեցին Եշ. օր, Պերլինի մէջ, որոշելու համար Չորսերու ժողովին հաւաքատեղին, բայց չկրցան որոշում տալ: Նոր ժողով մը պիտի գումարեն Շաբաթ օր, Պերլինի արեւելեան մասին, այսինքն ռուսական կեդրոնին մէջ: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ ժողովը տեւեց վեց ժամ եւ «կարծիքի փոխանակութիւններ կատարուեցան»:

Արեւմտեան դաշնակիցները կ'առաջարկեն ժողովը գումարել վերստուգիչ յանձնաժողովի նախկին պաշտօնատան մէջ, (ամերիկեան շրջան): Ռուսերը չմերժելով հանդերձ, կը պնդեն որ չորս պետութեանց ներկայացուցիչները միասնաբար որոշեն բուն ժողովատեղին:

Առաջին խորհրդակցութեան կը մասնակցէին արեւմտեան պետութեանց Պերլինի հրամանատարները: Խ. Միութեան կողմէ ներկայ էր մարզպանութեան պատուիրակը, Սերգէյ Դենկին, չորս օգնականներով որոնց երկուքը կին: Ժողովը տեղի ունեցաւ անգլ. կեդրոնին մէջ: Ժողովէն առաջ արեւելեան Գերմանիոյ թերթերէն մէկը յօդուած մը հրատարակելով առաջին էջին վրայ, դիտել կուտար թէ արեւմտեան Պերլինը ապահով չէ չորս արտաքին նախարարներու ժողովին համար: Վերստուգիչ յանձնաժողովի նախկին պաշտօնատունը կը բաղկանայ 500 սենեակներէ եւ թափուր կը մնայ երկար ատենէ ի վեր:

× Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները, Ֆրանսա եւ Անգլիա երկու ծրագիրներ յօրինած են, նոր երաշխիքներ տալու համար Խ. Միութեան: Առաջինը կը տրամադրէ որ արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութիւնը յանձն առնէ բռնութեան չդիմել, բարեփոխելու համար լեհական ներկայ սահմանագլուխը (Օտէր – Նայսէ գիծ): Երկրորդը ոչյարձակման դաշինք մըն է արեւմտեան եւ արեւելեան պետութեանց միջեւ: Ծրագիրը զանազան ձեւեր կը նախատեսէ,— Մէկը այն է որ Ատլանտեան զինակցութեան անդամները յանձն առնեն զէնքի չդիմել, եթէ ինքնապաշտպանութեան խնդիր չկայ:

Կ'ըսուի թէ արեւմտեան երեք պետութիւնները Պերմուտայի եւ Փարիզի մէջ խորհրդակցելէ վերջ, մէկդի դրած են Չըրչիլի առաջարկը որ կը տրամադրէր նոր դաշինք մը կնքել, յար եւ նման Լոքարնոյի, փոխադարձաբար երաշխաւորելու համար Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան ապահովութիւնը: Իրենք երկու տարբեր ծրագիրներ մշակած են, այդ առաջարկին տեղ: Չըրչիլի ծրագիրը մէկդի դրուած է որովհետեւ պիտի նշանակէր ընդունիլ Օտէր – Նայսէ գիծը, իբրեւ արեւելեան սահմանագլուխ Գերմանիոյ: Արեւմտեան պետութեանց կարծիքով, այդ սահմանագլուխը կը կարօտի վերաքննութեան եւ վաւերացման: Արեւմտեան Գերմանիան յանձն առնելով հանդերձ բռնութեան չդիմել, միշտ կը յուսայ թէ կարելի է ետ առնել արեւելեան նահանգները, բանակցելով Լեհաստանի եւ Խ. Միութեան հետ: Այս առթիւ կը հաւաստեն թէ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը, Պ. Մալիք, որ Մոսկուա վերադարձաւ Չըրչիլի հետ երկար տեսակցութիւն մը ունենալէ վերջ, առաջարկած է որ Խ. Միութիւնը եւ Մեծն Բրիտանիա վերակազմեն պատերազմի ատեն կնքուած համաձայնութիւնը, իբրեւ հիմք նոր կարգադրութեանց: Այդ համաձայնութիւնը կը պահէ իր ուժը, բայց Լոնտոնի մէջ բաւական չեն սեպեր զայն, ապահովութեան եւրոպական ցանց մը կազմելու համար: Ֆրանսան ալ դաշինք մը ունի Խ. Միութեան հետ: Խնդիրը այն է որ Խ. Միութիւնը չի ճանչնար Ատլանտեան դաշինքը, որուն վրայ հիմնուած է ազատ աշխարհին ապահովութիւնը:

× «Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, նոր յօդուածով մը կը փառաբանէ Ֆրանքեւռուս գործակցութիւնը, սկսելով ցարական օրերէն:

ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԱ՞Ծ Է

Զօր. Կրունթըր, Եւրոպայի դաշնակից ուժերուն հրամանատարը, ճառ մը խօսելով Փարիզի ամերիկեան ակումբին մէջ, ըսաւ թէ երեք տարիէ ի վեր կատարուած յառաջդիմութիւնը կը գերազանցէ ամէն ակնկալութիւն: (Եւրոպայի պաշտպանութեան ճակատը կազմուեցաւ 1951 Յունուար 7ին, հրամանատարութեամբ Այզընհաուըրի): Զօրավարին յայտարարութեան համաձայն, «տակաւին բաւարար ուժեր չունին որեւէ շրջանի, մասնաւորապէս կեդրոնին մէջ, դիմադրաւելու համար համասովետական յարձակողական մը. ոչ ալ Խ. Միութիւնը ի վիճակի է ետ մղելու յարձակում մը իր ճարտարագործական հաստատութեանց դէմ: Արեւմտեան պետութիւնները կրնան շատ ծանր վնասներ պատճառել իրենց օդանաւային ուժերով»:

Զօրավարը բացատրեց թէ Խ. Միութեան ուժերը այսօր աւելի զօրաւոր են քան երեք տարի առաջ, բայց երբ ետ նայինք կը տեսնենք որ Այզընհաուըր միայն 14 զօրաբաժին ունէր իր տրամադրութեան տակ, մօտ 1800 օդանաւ եւ 15 օդակայան: Այժմ Եւրոպայի պաշտպանութեան ելմտացոյցը 5.500.000.000 տոլարէն բարձրացած է 11.600.000.000ի, օդակայաններու թիւը՝ 120ի, իսկ ցամաքային ուժը աւելցած է չորս հինգ անգամ: Այն ատեն (1951) Խ. Միութիւնը ունէր — եւ տակաւին ունի — հաւանաբար ամենահզօր բանակը եւ երկրորդ ամենազօրաւոր նաւատորմիղը: Այդ օրերուն, երբ զօր. Այզընհաուըր Փարիզ կը հասնէր, իր խորհրդականներէն մէկը կանչեց եւ հարցուց.— «Ռուսերը ի՞նչ բանի պէտք ունին Մանշի վրայ քալելու համար»: Խորհրդականը պատասխանեց,— «Միայն կօշիկի պէտք ունին»:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՊԱՏԳԱՄԱԳԻՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

Մ. Նահանգներու նախագահը իր աւանդական պատգամագիրը կարդաց Յունուար 7ին, երեսփ. ժողովի 83րդ նստաշրջանին բացման առթիւ: Պատգամագիրը մեծ մասով կը ծանրանար ներքին խնդիրներու վրայ: Գալով արտաքին քաղաքականութեան, ահա թէ ինչ տեսակէտներ պարզեց.—

Մ. Նահանգները «հաշուի պիտի առնեն մեծաքանակ եւ յարաճուն հիւլէական զէնքերու գործածութեան ամէնէն ազդու միջոցները նախայարձակի մը դէմ: Այդ զէնքերուն շնորհիւ, կարելի պիտի ըլլայ կրճատել զինուորներու թիւը: «Առաւելագոյն շարժունակութիւնը պիտի ստանան Մ. Նահանգներու զինեալ ուժերը, արագօրէն դիմադրելու համար որեւէ յանկարծական յարձակման՝ իր երկրին կամ դաշնակիցներու դէմ: Մ. Նահանգները պիտի կրնան զանգուածօրէն ետ մղել նախայարձակումը, հիւլէական զէնքերով: Պիտի զօրանայ Մ. Նահանգներուն դիրքը Խ. Միութեան հետ կատարուած բանակցութեանց մէջ»:

Նախագահը բացատրեց թէ ազատ աշխարհին միութենէն կախում ունի համայնավար սպառնալիքին տկարացումը՝ առանց պատերազմի: «Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ մեր քաղաքականութիւնը հաստատապէս հիմնուած է Ատլանտեան դաշինքին վրայ: Եւ այդպէս ալ պիտի շա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ ԱԾԵԼԻՆ ԵՒ ԲԵՐԻԱՅԻ ՈԳԻՆ

Զարմանազան զրոյցներ շրջան կ'ընեն, Բերիայի եւ ընկերներուն գնդակահարութեան առթիւ:

Այդ զրոյցներէն մէկուն համաձայն, Կովկասի երբեմնի կարմիր փոխարքան եւ Չեկային ահարկու միապետը Աստուածաշունչ մը ուզեր է, վերջին պահուն:

Մէկդի դնելով բսի-բսուները, ահա ձեզի վաւերական պատմութիւն մը, ուղղակի Մոսկուայէն հաղորդուած:

Խ. Միութեան Մեծ Համայնագիտարանին բոլոր բաժանորդները հետեւեալ հրահանգը ստացած են թղթատարով եւ չորս կտոր թղթիկներով.

— «Սովետական Մեծ Համայնագիտարանի պետական հրատարակչականը կը յանձնարարէ վերցնել Ե. հատորին 21, 22, 23 եւ 24 էջերը, ինչպէս եւ 22 եւ 23 էջերուն միջեւ դրուած դիմանկարը, անոնց տեղ դնելով ներփակ նիւթը:

«Վերոյիշեալ էջերը պէտք է կտրել մկրատով կամ ածելիի շեղբով մը, լուսանցք մը ձգելով, նոր էջերը փակցնելու համար»:

Ի՞նչ են այդ նոր էջերը:

Մոսկուայի պետական-գիտական Հրատարակչականը երկար որոնալէ վերջ գտեր է նիւթ մը որ Բ.ով կը սկսի — շարք մը պատկերներ Բեհրինկայի (Պեհրինկա) ծովու մասին:

Ուրեմն, «մեծ յեղափոխականին, Սովետական հայրենիքի հերոսին եւ Ստալինի մտերիմ բարեկամին», Բերիայի անունը, կենսագրականը եւ պատկերը կտրել – հանելով, պիտի թաղեն Բեհրինկայի նեղուցին կամ ծովուն մէջ:

Կարելի չէր երեւակայել աւելի արմատական եւ «ռեւոլուցիոն» միջոց մը:

Չար սատանայ մը դիտել կուտայ.

— Մոսկուայի ընդհ. դատախազին ամբաստանագիրը կ'ըսէր թէ Բերիա դաւաճանել սկսած էր 1919ին, իբրեւ անգլիական գործակալ: Ինչո՞ւ սպասեցին մինչեւ 1953, արժանի պատիժը տալու համար: Աւելի լաւ չէ՞ր այն ատենէն իրեն յանձնել մկրատը կամ ածելին, որպէսզի անձնասպան ըլլար եւ չկարենար ահուսարսափ տարածել, դիակներ փռել 35 տարի անընդհատ:

Միամիտ հարցում: Բերիայի մարմինն է որ կ'ոչնչանայ, կենսագրականով եւ լուսանկարով, իսկ ոգին կը մնայ անվթար, հիւսիսէն հարաւ: ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

«Ժամանակ»ի մէջ կը կարդանք (28 Դեկտ.).—

Գարեգին Պատրիարքին կողմէ ուղղակի եւ Իսթանպուլի կուսակալութեան խողովակով կատարուած դիմումներուն իբրեւ հետեւանք, վարչապետութեան խորհրդական Ահմէտ Սալիհ Քօրուր անցած շաբաթ օր (26 Դեկտ.) Պատրիարքարան այցելած եւ շուրջ կէս ժամ տեւող տեսակցութիւն մը ունեցած է:

Պատրիարքարանը, ըստ իր սովորութեան, այս եւ նմանօրինակ այցելութեանց մասին լռութիւն պահած ըլլալով հանդերձ, կը տեղեկանանք թէ Գարեգին Պատրիարք Դպրեվանքին բացման արտօնութիւնը խնդրած է վարչապետութենէն եւ խորհրդական Ահմէտ Սալիհ Քօրուր խոստացած է հարցը ներկայացնել ձեռնհաս իշխանութեանց, օրէնքներու տրամադրութեանց գործադրութեանը համար:

Միւս կողմէ կը տեղեկանանք նաեւ թէ նոր վարչութեան ընտրութիւն պիտի կատարուի Յունուարի վերջերը, համաձայն 5404 թիւ օրէնքին, որուն գործադրութեան մասին արտօնութիւն տրուած է Պատրիարքարանին: Միայն թէ նոր ընտրութեանց եղանակին եւ գործադրութեան ձեւին շուրջ, ցարդ վերջնական կարգադրութիւն մը չէ եղած:

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

●

ՀԱՅՏԵԼՊԵՐԿ, (Յառաջ).— Կիրակի առաւօտ մը այցելեցի Պերլինէն հին ծանօթիս՝ Հայկ Օհանեանին, որ 1941էն ի վեր կ'ապրի Հայտելպէրկի մէջ։

Վաղեմի Հայկը շատ աշխոյժ է դեռ։ Վերջին տարիներու իր տնտեսական դժուարութիւններուն մասամբ յաղթահարած է եւ իր ուսումնասիրողի սիրտը սկըսած է նորէն բաբախել։

— Երկու գլխաւոր աշխատանքներ ունիմ, ըսաւ մէկը Իսրայէլ Օրիի եւ միւսը Հայերու մասին գերմաներէն լեզուով հրատարակուած գրականութեան շուրջ։ Մեղք պիտի ըլլայ, եթէ այս բոլորը օր մը իբրեւ հին թուղթ վառարանի մը մէջ մէկ վայրկեանէն վառին հատնին... Որոշեցի թուղթերս դասաւորել եւ տպագրել տալ։

Ու պատմեց իր պրպտումները Իսրայէլ Օրիի մասին։ Օրին, այս հայ քաղաքական գործիչը, երկար տարիներ ապրած է Ֆըրանսայի, մանաւանդ Գերմանիոյ մէջ 1700 թուականներուն։ Բնակավայրն էր Հռենոսեան Տիւսելտորֆ քաղաքը ուր ծանօթացաւ հարուստ եւ հպարտ Յոհան Վիլհելմ կայսրը ընտիր իշխանին հետ եւ ծրագիրներ որոճաց Հայաստանը ազատելու համար Պարսիկներու այն ատենի ծանըր լուծէն։ Այս նիւթը թէեւ յաճախ առարկայ դարձած է պատմական ուսումնասիրութիւններու, բայց կարելի չէ ըսել թէ ամբողջապէս լուսաբանուած է։ Դեռ 1950ին բուռն բանավէճ մը ծագեցաւ Ս. Վրացեանին եւ Յ. Քիւրտեանին միջեւ Օրիի անձին շուրջ։ Քիւրտեան «Անահիտ»ին մէջ հրատարակած յօդուածով մը Օրին կը նկատէր ճախաւեր արկածախնդիր մը, մեծ խօսիկ, անկարող եւ վնասարար, Վրացեան կը պաշտպանէր Օրին իբրեւ գիտակից ազգային քաղաքական գործիչ մը, որ որեւէ ձեւով ելք մը կը փնտռէր հայրենիքի ազատութեան համար։ Օհանեան յօդուածով մը ցոյց կուտար թէ Քիւրտեան միակողմանի աղբիւրներէ քաղած էր իր տեղեկութիւնները։ Օհանեան ծանօթ է բուն վաւերագիրներուն, որոնք Միւնիխի պետական դիւանատան մէջ կը մնան, ինչպէս նաեւ Ֆինքի, Եղեանի, Հայդեղի, Յովհաննէսեանի եւ Աճառեանի հրատարակութիւններուն։ Ասկէ զատ ինքն ալ պրպտումներ կատարած է Իսրայէլ Օրիի Գերմանիոյ մէջ անցուցած կեանքին, ամուսնութեան եւ զաւակներուն մասին։

Կ'արժէր որ Օհանեան իր ցարդ հաւաքած տեղեկութիւնները հրատարակէր եւ իր այս ճգնումին մէջ գտնէր բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւն։

Ինչ կը վերաբերի իր երկրորդ աշխատանքին, համբերատար հաւաքում մըն է բոլոր այն կարծիքներուն եւ տեղեկութիւններուն, որոնք հրատարակուած են գերմաներէն լեզուով հայ ժողովուրդին, իր մշակոյթին, անցեալին, կենցաղին, գրականութեան, նկարագրին եւայլնի մասին։ Ցարաբերական իմաստով կը գործածեմ «բոլոր» բառը։ Նիւթը այնքան յաղմակողմանի եւ ստուար է, որ մէկ պրպտողի աշխատանքով ամբողջական չի կրնար ըլլալ։ Բայց երբ նկատենք որ մօտ երեք հազար մեջբերումներ եղած են, կը բաղկանայ այդ համբերատար աշխատանքը, կրնանք ըսել թէ հայագիտութեան նուիրուած անձի մը համար կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլալ։ Եթէ Օհանեան լուրջ վերաքննութեան մը ենթարկէ իր հաւաքած նիւթերը եւ ընտրովի հրատարակէ, անպայման մեծ նպաստ մը բերած կ'ըլլայ հայագիտութեան։ Իսկ եթէ հայագիտական գրացանկը միացնէ անոր, ամբողջացնելով մինչեւ մեր օրերը, մնայուն ձեռագիրք մը տուած կ'ըլլայ թէ օտար եւ թէ հայ ուսումնասիրողներուն։

Հայկ Օհանեան գիտական նախապատրաստութեամբ պատմաբան մը կամ գրագէտ մը չէ։ Սիրող մըն է, որ 1938էն ի վեր նուիրուած է վերոյիշեալ նիւթերու հաւաքման։ Բայց այն ոգեւորութիւնը, որով աշխատած է եւ նիւթական զոհողութիւններ յանձն առած, իրաւունք կուտան իրեն յուսալու թէ աջակցութիւն գտնէ։

Այս առթիւ ինծի յանձնեց 1940ին փրուսիական գաղտնի դիւանատան մէջ իր գտած մէկ արձանագրութիւնը Շահ Աբբասի կողմէ ղրկուած հայ դեսպանի մը մասին, 1597ին։ Պիտի անդրադառնամ առանձին ուսումնասիրութեամբ մը։

ՏՈՔԹ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՍԻՄՓՈԶԻՈՒՄ

●

Սիմփոզիում բառը՝ ծագումով յունական, ներկայիս այլափոխուած նշանակութիւն ունի։ Բառացի անիկա կը նշանակէ միասին գինի խմել։ Անոր այլափոխուած նշանակութեան համազօր հայերէն բառ գոյութիւն չունի։

Հին Յոյներու մէջ «սիմփոզիում» մը տեղի կ'ունենար ճաշէ մը վերջ։ Խրախճանք մըն էր որու ընթացքին ջրախառն գինի խմելով մտաւորական, իմացական եւ զուարճալի խօսակցութիւններ, երգ ու նուագ, պար եւ ուրիշ զուարթ ժամանցներ կը սարքէին։ Այս իմաստով է որ ֆրանսահայ, անգլիահայ եւ գերմանահայ բառագիրքերու անոր համապատասխան թարգմանաբար տրուած բառերն են՝ կոչունճաշ, խնջոյքաճաշ, խրախճան եւ այլ բառեր։ Ներկայիս ասոնցմէ ոչ մէկը կը համապատասխանէ սիմփոզիում բառին նշանակութեան։

Սիմփոզիումը կը նշանակէ՝ Ա) ժողով մը ուր զանազան մասնագէտներ մէկ նիւթը այլազան անկիւններէն վերլուծելով յաջորդաբար եւ յաճախ իրար լրացնող, դասախօսութիւններ կամ ուսումնասիրութիւններ կը ներկայացնեն։ Կը նշանակէ նաեւ՝ Բ) Զեռնիաս մասնագէտներու կողմէ մէկ նիւթի զանազան կողմերու ուսումնասիրութիւնը ներկայացնող գրուածքներու հաւաքածոյ հատոր մը։ Այսպիսի ժողովները երբեմն կը տեւեն մէկէ աւելի օրեր, հետեւաբար տեղի կ'ունենան ճաշեր, կերուխում եւ կ'արտասանուին բաժակաճառեր։ Բայց ասոնք միայն պատահական մասը կը կազմեն սիմփոզիումի մը։

Զանազան բառերու նշանակութիւնները քննելէ վերջ կը խորհիմ թէ հետեւեալ նորակերտ բառերը կրնան սիմփոզիում բառին համազօր իմաստը տալ. —«Համադասախօսութիւն», դասախօսութիւններ զանազան անձերու կողմէ միեւնոյն նիւթի տարբեր երեւոյթներու մասին, «Համաճառեր», զանազան ճառեր կեդրոնացուած միեւնոյն հարցին շուրջ, «Համագրուածք, գրութիւններու հաւաքածոյ միեւնոյն հարցին շուրջ։ Այս բառերու նշանակութեան եւ գործածութեան ընտանելացնելու համար առէք «Համագործակցութիւն» բառը որ կը նշանակէ գործունէութիւններու կեդրոնացում հարցի մը շուրջ։ Նաեւ «Համախորհուրդ» բառը —կեդրոնացուած խորհրդակցութիւն հարցի մը շուրջ։ Այս նոր առաջարկուած բառերը անտարակոյս ներկայիս խորթ պիտի թուին իբրեւ նորութիւն, մանաւանդ որ մեր մէջ այս կարգի ժողովներ սարքելու սովորութիւն չկայ։

Համաճառերու ժողովները ամէնէն ընդհանրացեալ մասը կը կազմեն ընդհանուր ժողովներու։ Բոլոր զարգացեալ համայնքներու մէջ գումարուած գիտական, դաստիարակչական, ընկերաբանական, պատմագիտական եւայլն համաժողովներու նախասիրուած մասերն են համաճառերը։ Հոն մասնագէտի համբերութեամբ եւ կշիռով կ'ունկնդրեն ոչ միայն իրենց ընդունելի եւ հաճելի, այլ եւ իրենց տեսակէտներուն հակասող արդիւնքներ։ Հոն է որ հարց մը ամէն անկիւնէն մանրակըրկիտ քննութեան եւ վիճաբանութեան առարկայ կը դառնայ։

Հոն է որ մարդ՝ մասնագէտ կամ ոչ, առիթը կ'ունենայ ճանչնալու ինքզինքը։ Անիկա առիթը կ'ունենայ բաղդատելու իր ծանօթութեանց պաշարը, չափն ու կշիռը ոչ միայն իրեն համամիտ անձերուն, այլ եւ հակառակորդներու ծանօթութեանց, չափին և կշիռին հետ։ Հոն է որ իսկական, զարգանալու եւ բարձրանալու առակ մարդը կը մկրտուի հոգեպէս եւ մտաւորապէս, ու կը մշակէ լայն ըմբռնողութեան, ողջմտութեան եւ իրաւախոհութեան ոգին։ Այսպիսի յատկութիւններու տիրանալով եւ զանոնք թարգմանելով կեանքի՝ գիտունը, բարեգործական եւ հանրային մարդը կը բարձրանայ ազնուական մակարդակի մը, մտքով եւ գործքով։ Այդ բարձրութեան վրայ մարդ կը դիտէ իր շրջապատին հարցերը առաքելական վեհութեամբ եւ կը նուիրուի իրեն հետեւող համայնքի բարօրութեան եւ զարգացման։

Տրամաբանական եւ գիտական ըմբռնում յառաջ բերող համաճառերու ժողովներու մէջ է միայն որ հակառակորդներն ու դժգոհները կրնան քով քովի նստիլ եւ իրենց տեսակէտները անկաշկանդ լսելի դարձնել ընդհանուրին։ Այսպիսի ազատամիտ մթնոլորտներն են որ կը ներշնչեն մարդիկը դէպի ստեղծագործութիւն։ Այս ուղեցոյցը եւ դաստիարակութիւնը որքան նուիրական եւ անհրաժեշտ են գիտական ժողովներու ոգին անարատ պահելու համար, նոյնքան եւ անհրաժեշտ են բարեգործական, հանրային եւ ուրիշ ընդհանուր պատգամաւորական եւ տեղական ժողովներու աշխատանքները արդիւնաւորելու համար։

Բաղձալի է որ այս կարգի ժողովներ սարքելով դաստիարակուին մեր հին եւ նոր սերունդները գործակցութեանց առարկայական եւ գաղափարական հիմունքը իւրացնելու համար։

Նիւ Եորք — Մ. Կ. ՍԵՒԱԿ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ երգերու ընտիր ժողովածու մը լոյս ընծայեց Հայ Պետ. Հրատարակչականը։ Ժողովածուին մէջ կարելի է գտնել մեներգներ, խմբերգներ, հոռովելներ, համանուագ, յօրինուած՝ Բաղդասարեանի, Ցարութիւնեանի, Զիպոտարեանի եւ ուրիշներու կողմէ։ Երաժշտական կաճառի անդամները մեկնելով Ախտայի շրջանը, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Բաղդասարեանի ձայնագրեցին աւելի քան հարիւր ժողովրդական երգեր, որոնց լաւագոյնները պիտի հրատարակուին։

ԹՐՔՈՒՀԻՆ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Տեղական թերթ մը պրպտումներ կատարած էր զանազան երկիրներու մէջ, պարզելու համար սեռային հրապոյրի տարբերութիւնները։ Թուրքիոյ նուիրած մասէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Աթաթիւրքի բարենորոգչական ձեռնարկներուն ամէնէն կարեւորը իր երկրի կնոջ ազատագրումն է։ Ան կ'ուզէր ազատագրել եւ փոխակերպել անոնց մարմինը յարմարցնելու համար արդի կեանքին պայմաններուն եւ գեղեցկագիտութեան։ 1931ին կազին կ'ըսէր.—

«Տուէք աղջիկներուն ֆիզիքական, մըտաւորական եւ հոգեբանական յարմար դաստիարակութիւն, որպէսզի կարենան իրենք իսկ պաշտպանել հայրենիքին շահերը։

Այդ ատենները սրբապղծութիւն էր խօսիլ կնոջ ֆիզիքական դաստիարակութեան մասին, համաձայն Գուրանին որ կը պատուիրէր կիներուն ծածկել գլուխը եւ դէմքը եւ ցոյց չտալ ուրիշներուն թէ ինչ ըրած են գեղեցկանալու համար, բացի իրենց հօրմէն, ամուսնոյն հօրմէն, քրոջ որդիներէն եւայլն։ Հաւատացեալ կիները քալած ատեն պէտք չէ իրենց ոտքերով աղմուկ հանեն, որպէսզի ուշադրութիւն չգրաւեն իրենց հմայքներով»։

Ինչպէ՞ս հաշտեցնել հանրային վայրերու մէջ կնոջ մերկութիւնը այս պատուիրաններուն հետ։

Աթաթիւրք երկար մտածած էր սոր մասին։ 1925ին այրերու ժողովի մը մէջ կ'ըսէր.

— «Կիներ կը տեսնեմ, որոնք կը ծածկեն իրենց դէմքերը քողով, իրենց գլխուն վրայ կը դնեն մեծկակ ծածկոցներ եւ երբ այր մարդ մը տեսնեն, սարսափած՝ իէսպի պատը կը դառնան եւ կամ գետինը կը ծռին։ Ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա։ Քաղաքակիրթ կեանքի ո՞ր օրէնքին համաձայն քաղաքակիրթ ազգի մը կիները եւ աղջիկները այսպիսի վայրենի դիրք կը բռնեն։ Այս տեսարանը ծիծաղելի կը դարձնէ մեր երկիրը, պէտք է անմիջապէս ջնջել։»

Սակայն մինչեւ իսկ իրենց այս պաշտելի եւ հեղինակաւոր պետին համար դըժուար էր յաղթանակել։ Կրօնքը շատ խոր արմատներ ձգած էր։ Ուստի խորամանկութեան դիմեց եւ ինքն իսկ Գուրանին մէջ գտաւ ուրիշ սրբազան հատուածներ արդարացնելու համար բարենորոգումը, որ հետեւեալն է.—

«Օր մը Աւման, Ապու Պէքիրի աղջիկը եւ Մարգարէին կնոջ՝ Այշէին քոյրը անոր մօտը եկաւ թափանցիկ հագուստով մը, որ հազիւ կը ծածկէր մերկութիւնը։ Մարգարէն մեղադրեց եւ ըսաւ.— Աւմա, երբ կին մը հասած է բարձր գեղեցկութեան մը, պէտք չէ թոյլ տայ որ տեսնուի մարմինը։ Բացի ասկէ... Եւ ցոյց տուաւ ափը եւ դէմքը։

Եւ Մոհամմէտ ինքն իսկ հաստատեց թէ կուսակից չէ քողին։ Այս տեսակ քանի մը օրինակներով եւ քանի մը հատ ալ հրամանագիր օրէնքներով, Թուրք հանրային կարծիքը համոզուեցաւ, եւ կանացի հրապոյրը ծածկող քողը անհետացաւ։

Կանացի հրապոյր (սէքս – ափիլ) չարչափի մասին բազմաթիւ օտար հեղինակներ գրած են, Շաթոպրիանէն Փիէռ Լոթի։ Իսկ այսօր ալ բազմաթիւ հնդիկներ մարդիկ կը ցաւին այդ «չարշաֆ» հրապոյրին Ասիադէի անհետացումին համար, որ այնքան իգական էր եւ հէշտաբոյր։ Գեղեցկութիւնը ամէնէն թանկագին բանն էր որ Թուրք կին մը կրնար տալ իր ամուսնոյն։ Այն ատեն «սէքս-ափիլ»ի հարց չկար, որովհետեւ այս բառը կրնար գայթակղութիւն յառաջ բերել։ Կամ աւելի ճիշդ՝ «սէքս – ափիլ»ը միայն աչքերուն մէջ խտացած էր։

Երբ Թուրք կինը դուրս եկաւ իր տունէն, գեղեւուն եւ շլացած՝ գործ մը կամ արհեստ մը փնտռեց։ Երկար տեւեց իր ձեւափոխութիւնը եւ բազմաթիւ փուլերէ անցաւ։ Անոնք ամէնէն առաջ հրապուրուեցան կէս – զինուորի տարազով, զոր Աթաթիւրք ինքն ալ քաջալերեց ըսելով.— «Պէտք չէ ըսուի թէ Թուրքկնոջ ֆիզիքական կամ ընկերային պայմանները ընդունակ չեն դարձներ զիրենք զինուորական ծառայութեան։ Այն ատեն էր որ Աթաթիւրքի հոգեզաւակը օդանաւորդ եղաւ եւ դպրոցական աղջիկները իրենց արձակուրդի շրջանին կը մարզուէին օդագնացութեան։ Ուրեմն Թուրք կնոջ համար առաջին «սէքս – ափիլ»ը եղաւ համազգեստով ամազոն դառնալ, կէս առնական մարմնով, դէմքը առանց շպարի։

Սակայն հետզհետէ կանացի գիծը յաղթանակեց, կինը ինքզինք ազատեց կին – զինուորի վիճակէն եւ սկսաւ հագուիլ հետեւելով եւրոպական արդուզարդին, մանաւանդ ֆրանսականին եւ փարիզեան ճաշակին։

Այս յեղաշրջումը աւելի շեշտուեցաւ երբ ամերիկեան զինուորը մտաւ Թուրքիա։ Մինչեւ այն ատեն կը սիրէին նմանիլ իտալուհիի, սպանուհիի կամ ֆրանսուհիի։ Այժմ սկսած են ամերիկացի կնոջ տիպարը ընդօրինակել։ Պարբերաթերթերէն կ'ընդօրինակեն ամերիկեան աստղերը։ Պոլսոյ մէջ պտոյտի մը ատեն պիտի հանդիպիս խարտեաշ, շագանակագոյն մազերով աղջիկներու որոնք արեւելեան տիպար չունին։ Անցեալ տարի «Միս Թուրքիան» ընտրուեցաւ «միս Եւրոպա»։ Դժուար էր գուշակել ծագումը, եթէ անծանօթ ըլլայիր։ Թուրքիա վերադարձին «Միս Թուրքիա» յայտարարած է թէ՝ զիս Իտալացիի կամ Ֆրանսացիի տեղ դրին։ Թրքուհին հետզհետէ կը կորսնցնէ իր ազգային յատկանիշը, եւրոպական տիպարը ընդօրինակելով։

Վերջին անգամ «Օր. Թուրքիա»ն ընտրուած ատեն, դատաւորները երկու խումբի բաժնուեցան։ Մէկը ազգային տեսակէտ ունէր, միւսը միջազգային։ Այս անգամ ալ միջազգային տիպարը ընտրողները շահեցան, որով Ամերիկայի մէջ կը կասկածէին թէ ի՞նչ ազգութեան կը պատկանէր։ Այսուհանդերձ ազգային տիպարի խմբակը հետզհետէ գետին կը շահի։ Հրապոյրի տեսակէտէն Թրքուհին այսօր պէտք չունի այլեւս ընդօրինակելու արտասահմանը։ Եթէ մտածեն թէ ինչ կ'ընէին իրենց մայրերը եւ մեծ մայրերը գեղեցիկ երեւալու համար, եւ յարմարցնեն իրենց նորագոյն կեանքին, ոստում մը ըրած պիտի ըլլան դէպի ազգայնականութիւն։

Յօդուածագիրը կը գրէ թէ՝

Արական «սէքս – ափիլ»ի տեսակէտով, Թուրք մարդը գեղեցիկ է, բարձրահասակ է, նիհար, լաւ կազմուածքով, բարակ մէջքով եւ լայն ուսերով։ Դիմագիծը կանոնաւոր է։ Խոշոր կապոյտ կամ սեւ աչքերով, առատ մազերով, զոր խնամքով կը յարդարէ։ Բացի քանի մը պզտիկ մանրամասնութիւններէ, չէ փոխուած անոր տիպարը դարերէ ի վեր, ըլլալով զինուոր սերունդէ սերունդ, հետեւողութեամբ Ճենկիզ Խանի։ Ոչ միայն զօրականը, այլեւ Անատոլուի գիւղացին ալ միեւնոյն յատկանիշները ունի։

Թ.Ա.Թ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՆԹԵՐԻ ՋԵՆՔ

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան «ապստամբ» թեւին պարագլուխը, Անայրին Պեվըն, անցեալ կիրակի օր, իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ սարքուած հանդէսի մը մէջ ըսաւ, ի միջի այլոց .

— Մենք, Անգլիացիներս, աշխարհի ամէնէն տգէտ ու փախուկ ժողովուրդներէն կարգը կրնանք դասուիլ. Ներկայիս մտաւորական աղջամուղջի մը մէջ է որ կ'ապրինք ...

Ողբացեալ Պէրնըրտ Շօն, բազմաթիւ առիթներով ըմբռնած է թէ՛ Իրլանտացիները — իր հայրենակիցները — եւ թէ Անգլիացիները: Ֆրանսացի Վոլթէրը, օրուան բոլոր ժամերուն, իր հայրենիքը եւ իր ժողովուրդը չէր գովեր: Ամերիկացի փիլիսոփայ մը, Սանթանայա. յաճախ կը քննադատէր այս ժողովուրդին մտայնութիւնն ու չարժուձեւերը, Թոլսթոյ քի՞չ քան գրած է Ռուսիոյ դէմ ...

Վերոյիշեալներէն ոչ մէկուն չարամտութիւն, թշնամութիւն կամ դաւաճանութիւն վերագրուած է: Պատասխաններ տրուած են իրենց՝ երբեմն կատակով, երբեմն լրջութեամբ: Բայց, իրենց հայրենակիցներէն ոչ մէկը համարձակութիւնը ունեցած է ըսելու թէ անոնք չէին սիրեր իրենց ժողովուրդը :

Անցնինք մեր արտը :

Հաւատացողներ կան մեր մէջ թէ Աստուած մարդկային բոլոր առաքինութիւնները պարգեւած է մեզի եւ մենք որեւէ թերութիւն չունինք :

Մեզի չափ խելացի ժողովուրդ չկայ, մեզի չափ պարկեշտ ժողովուրդ չկայ, մեզի չափ քաջ ժողովուրդ չկայ ու մեզի չափ չարքաշ ժողովուրդ չկայ ...

Մենք, մեր պատմութեան ընթացքին սխալներ գործած չենք եւ ազգին գործերը վարած ենք իմաստութեամբ եւ իրատեսութեամբ :

Վայ անոր որ սեւ բիծ մը կը նշմարէ մեր դէմքին վրայ եւ կը համրէ քանի մը յանցանքներ, որոնք, աւելորդ է յիշեցնել, հետեւանք են, ընդհանրապէս, մեր ողբերգութեան :

Գրէ, եթէ կը համարձակիս, որ յիմար բաներ ըրած ենք եւ միամտութիւններ ունեցած ենք քաղաքականութեան մարզին մէջ:

Գրէ թէ սխալ ըրած ենք՝ հալած կարագի պէս կուլ տալով մեզի չռայլուած ճառերը: Գրէ թէ քաղաքական դաստիարակութիւն չունինք: Փոթորիկ մըն է կը պայթի չորս կողմէն:

— Դաւաճանութիւն է ըրածդ: Մարդ ինչպէս իր ժողովուրդին «յիմար» կրնայ ըսել :

Անթերի ազգ չկայ, ինչպէս անթերի անհատ չկայ: Քայլ մը յառաջ չենք երթար, երբ աչք գոցենք մեր ազգային յանցանքներուն վրայ :

Ընդհակառակն, շատ աւելի օգտակար աշխատանք մը կատարած կըլլանք, երբ մեր առաքինութեանց հետ համրենք նաեւ մեր թերութիւնները եւ ճիգ մը ընենք զանոնք սրբագրելու :

Ինքնագովութիւնը յանցանք է թէ անհատին եւ թէ ազգին համար: Այս տարրական ճշմարտութիւնը հասկցած պիտի ըլլայինք վերջին երեսնամեակին, երբ ամպրոպը մեծ ժողովուրդներուն դրացի ըրաւ մեր բազմութիւնը :

Ուշ չէ, մեր աչքերը չորս բանալու, եւ կարգ մը բաներ սորվելու համար: Հայրենասիրութիւն, այո, համազգային զէվզէկութիւն, ոչ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՒԱՅՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ, 4 Յունուար, (Յառաջ).— Մեր քաղաքի Հաւացիները (Բալու) տարին երկու ձեռնարկ ունին: Մէկը՝ ամանորին, միւսը՝ Զատկին:

Նոր տարուան առթիւ նոյն աւանդական ձեռնարկն էր որ սարքած էին Յոյներու սրահին մէջ: Ներկայ էին բացի Հաւացիներէ, Բալուի զանազան գիւղերէն, Խարբերդի, Չարսանճաքի եւ այլ շրջաններէն հայրենակիցներ :

Ծոխ եւ առատ սեղաններու շուրջ հայրենակիցները բոլորուած կը պատմէին, կ'երգէին, կը կատակէին, ու նաեւ «ախ ու վախ» կը քաշէին երկրի աւանդական եւ երանելի կաղանդներուն համար: Սեղանապետը հայրենակից Կարապետ Փափազեան իր բացման խօսքին մէջ դրուատիքը ըրաւ մեծ Հաւաւին, յիշեց անոր մեծ եւ կորուսեալ զաւակները: Թուեց Հաւաւի Կրթասիրացին տասնեակ տարիներէ ի վեր կատարած գնահատելի աշխատանքը նախ՝ երկրի մէջ, եւ ապա՝ ջարդէն ու աքսորէն վերջ, արտասահման: Եւ եզրակացուց, Հաւաւը տուած է Օտեաններ, Գայլ Վահաններ, Տեստէկիւլներ, Մ. Կիւրճեաններ, Թ. Ճէլալեաններ, Փաշալեաններ, Հաճիներ եւ բազմաթիւ ուրիշներ, որոնք հայութեան պարծանքն են այսօր: Մեր ճիգը եւ նպատակը եղած է ու պիտի մնայ նորերով լեցնել այդ մեծ կորուստներուն տեղը»:

Խնջոյքի ընթացքին տեղի ունեցան երգեր, արտասանութիւններ եւ հայրենի աւանդական պարեր: Մասնաւորապէս ի պատուի էին համբաւաւոր Կովանը (Քոչարի) եւ «Զիյ խիյման»:

Միութեան եւ ընդհանրապէս արտասահմանեան հայութեան ապագայի մասին խօսեցան հայրենակիցներ Մ. Մարգարեան, Մ. Միրզէ եւ Կ. Յովակիմեան :

Ամէն տեսակէտով գնահատելի այս ձեռնարկը վերջացաւ, ուշ ատեն, տաք եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

Իրօք Հաւաւը մեծ եղած է եւ շատ մը մեծութիւններ ալ արտադրած է: Սրտանց կը մաղթենք որ իրենց նախնիքներուն բաղձանքը «լոյս ճամբել ազգին մանկտոյ» իրական դառնայ յարատեւ ճիգերով:

Զայրի Մրգացի

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Նոր Սերունդին տօնածառ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ յունուար 3ին, կիրակի Սալ Կալմանի սրահին մէջ, ի ներկայութեան անսովոր բազմութեան մը:

Բացումը կատարուեցաւ Ալֆորվիլի Ն. Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ, որ յոտնկայս երգեց «Մարսէյեզ»ը եւ «Մշակ բանուոր»ը: Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ Հրաչ Քէրէստէճեան գրաւոր ուղերձ մը կարդաց, պարզելով Միութեան նպատակը, հայկ. մշակոյթին կարեւորութիւնը եւ մեր ապագայ սերունդին պարտականութիւնը :

Խօսք տրուեցաւ քաղաքապետ Պ. Մագիւրէի որ շնորհաւորեց Նոր Տարին, քաջալերեց նոր սերունդը եւ բացատրեց ընկերվարութեան դերը ամբողջ աշխարհի մէջ: Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին Օր. Մառի Կառվարենց եւ դաշնակահարուհի Տիկին Եազճեան: Օրիորդը երգեց քանի մը հայկական եւ իտալական երգեր: Նմանապէս քանի մը երգեր երգեց Պ. Երուանդ Խաչատուրեան : Երկուքն ալ ջերմապէս ծափահարուեցան : Ֆրանս – Օրիանթալ նուագախումբը սրահը կ'ոգեւորէր իր ընտիր կտորներով :

Արնուվիլի Մարզական Միութեան մարզիկները մարզանք մը կատարեցին գնահատուելով ժողովուրդին կողմէ: Պանեէօ Քաշանի պարախումբին անդամները պարեցին խմբովին կամ առանձին, հայկական տարազով :

Այս ընտանեկան եւ ընկերական խրախճանքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Ճիշդ է որ սրահը նեղ էր այդ բազմութեան համար: Կը խնդրենք որ ներկաներուն սիրտը լայն ըլլայ մեզի հանդէպ: Նոր Սերունդին կողմէ հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնենք բոլոր հանդիսականներուն, երգողներուն, նուագողներուն եւ պարողներուն: Նոյնպէս մեր շրաջան ընկերուհիներուն, որոնք ամէն յոգնութիւն կրեցին սպասարկութեան համար :

ԱՐԱՄ ԵՐԱՆՈՍԵԱՆ

« ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ »

Այս գիշեր (Շաբաթ), Գր. Վահան «Իէնա»ի սրահին մէջ կուտայ իր Բ. ներկայացումը, «Բախտին Անիւ»ը: Նախորդ « Երկու ճամբայ»ի ներկայացման լեցուն էր սրահը :

Գր. Վահան խղճամիտ մշակ մըն է: Երբ իր կազմակերպած ներկայացման մտնես, կրնաս վստահ ըլլալ թէ պիտի վայելես հաճելի երեկոյթ մը :

Նոր փորձ մըն է որ կը կատարուի, հայկ. թատրոնը իր երբեմնի լրջութեան բարձրացնելու համար: Քաջալերենք այս ձեռնարկը, բազմութեամբ լեցնելով սրահը, մանաւանդ որ թատերախաղին նիւթն ալ մեր օրերու հայկական կեանքէն քաղուած է :

Հ.

ՀԱՅ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

★

Դաշնակահարուհի Օր. Մարիա Գալէմքեարեան, որ Գերմանիոյ մէջ ծանօթ արուեստագիտուհի մըն է, մեծ յաջողութեամբ նուագահանդէս մը տուած է Համպուրկի մէջ Դեկտ. 26ին, նուագելով Զայքովսքիէն: Մօտ 1500 հոգի ներկայ եղած են նուագահանդէսին եւ արուեստագիտուհին աւելի քան տասնեւհինգ անգամ ծափերով բեմ հրաւիրուած է հանդէսի վերջանալուն :

«Համպուրկեր Թակեպլաթ» թերթը մեծ գովեստով կը խօսի այս յաջող հանդէսին մասին եւ փափաք կը յայտնէ որ արուեստագիտուհին առիթ տրուի շուտով նուագելու Խաչատուրեանէն և Պրոկոֆեյեւէն մասնաւոր նուագահանդէսի մը մէջ :

Օր. Գալէմքեարեանի առաջարկուած է զուտ հայկական նուագահանդէս մը սարքել հարաւային Գերմանիոյ մէկ ռատիօ կայանէն, բայց չէ կրցած գոհացում տալ այս փափաքին, քանի որ իրեն կը պակսին դաշնակի համար հայկական (բուն հայկական) կտորներու նոթաները: Եթէ կան հայրենակիցներ, որոնք ունին դաշնակի համար դաշնաւորուած կոմիտասեան եւ ուրիշ նոթաներ (երգ, պարերգ եւն.), թող տրամադրեն իրեն առժամապէս եւ կամ նուիրեն անոր: Մեծ օգուտ մը բերած կ'ըլլան հայկական քարոզութեան: Տ.Ֆ.

Հասցէ.— Tubingen, Germany, Wildermuthstr. 6

ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ հանրապետութենէն խումբ մը բժիշկներ, ճարտարագէտներ, գիւղատնտեսներ վերջերս այցելեցին Երեւանի արդիւնաբերական բազմաթիւ ձեռնարկները, ներկայ գտնուեցան Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի տասնամեակին նուիրուած նիստին, ինչպէս եւ հայֆիլարմինիայի համերգներուն: Գիտական արշաւներ կազմակերպուեցան դէպի հայրենիքի պատմական վայրերը:

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ տեղի ունեցաւ Երեւանի արուեստի աշխատողներու տան մէջ: Խօսեցաւ թատերական նկարիչ Միկոյեան, որ ըսաւ թէ ինչպիսի բարձր նուաճումներ ձեռք բերած են: Խօսեցան նաեւ նկարիչներ Արաքսեան, Մինասեան, Վարդանեան, Զիլինկիրեան եւ ուրիշներ որոնք ընդգծեցին թատերական նկարիչներու դերը թատերգութեան յաջողութեան մէջ:

— Երեսդ այնպէս կախ է, որ կարծես մէկէ մը զօրաւոր հարուած մը ընդուներ ես :

— Արդարեւ, հեռաձայնի հարուած մը ընդունեցայ վարպետէս, որ կը գուժէր գործէ արձակումս ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

•

Դիագնութիւնը հաստատեց թէ « սախտ քլորխորիք» խմած էր: Այս թթուէն մեծ քանակութեամբ գործածումը մարմինը թունաւորելով ահռելի մահ մը յառաջ կը բերէ:

Երբ իր վրայ ծռեցայ մորֆին ներարկելու համար, Օր. Ճոնսըն յուսահատ ճիգ մը ըրաւ, խօսելու: Խեղդուկ մրմունջ մը դուրս ելաւ շրթներէն:

— Պատուհանը, Օրիորդ, ... պատուհանը :

Աւելին չկրցաւ ըսել եւ անգիտակից վիճակի մէջ ինկաւ :

Այդ գիշերը յաւիտեան քանդակուած պիտի մնայ յիշողութեանս մէջ: Տոքթ. Րէյլի հասաւ, ինչպէս յետոյ հարիւրապետ Մէյթլէնտ եւ վերջապէս, առտուան դէմ, Հ. Փուարօն:

Ան էր որ ազնուօրէն թեւէս բռնեց եւ ճաշարան առաջնորդեց, ուր ստիպեց որ նստիմ եւ գաւաթ մը ուժեղ թէյ խմեմ :

— Ահա, աղջիկս, ըսաւ, այսպէս աւելի լաւ է, չէիք կրնար ոտքի կենալ:

Այս խօսքերուն վրայ փղձկեցայ:

— Օհ, զարհուրելի բան է, կը հեկեկայի: Այս գիշեր սարսափելի մղձաւանջ մը ապրեցայ: Տեսնելու էիք իր աչքերը ..., Օհ, Պ. Փուարօ, իր աչքերը ...

Բոլորովին կանացի քնքշութեամբ մը Փուարօ թեթեւօրէն զարկաւ ուսիս :

— Կը բաւէ, կը բաւէ, այլեւս մի մտածէք ատոր վրայ : Դուք ձեր պարտականութիւնը կատարեցիք :

— Այրող թթու մըն է, ուժեղ խառնուրդ մը քլօրհիտրիքի:Անշուշտ այն,զոր կը գործածեն հոս անօթեղէնները մաքրելու համար :

— Այո, Օր. Ճոնսըն խմած է զայն կիսաքուն վիճակի մէջ. եթէ սակայն դիտմամբ խմած չէ զայն :

— Օհ, Պ. Փուարօ ինչ զարհուրելի գաղափար:

— Ամէն պարագայի մէջ անկարելի չէ: Ի՞նչ կը կարծէք դուք :

Վայրկեան մը մտածեցի եւ վճռապէս շարժեցի գլուխս :

— Չեմ կարծեր... ամենեւին... կը կարծեմ բան մը երեւան հանած է երէկ կէս օրէ վերջ:

— Ի՞նչ ըսիք, բա՞ն մը երեւան հանած է: Կրկնեցի նախորդ օրուան մեր խօսակցութիւնը :

Փուարօ սուլոց մը արձակեց.

— Խեղճ կին, բացագանչեց, ըսաւ թէ կ'ուզէ մտածել, այնպէս չէ՞: Ճիշդ այդ վայրկեանին իր մահավճիռը կը ստորագրէր: Եթէ գէթ խոստովանած ըլլար ձեզի: Հաճեցէք բառ առ բառ կրկնել իր խօսքերը :

Հնազանդեցայ:

— Ան տեսեր է թէ ինչպէս կարելի էր ներս մտնել, առանց տեսնուելու : Եկէք, Օրիորդ պատշգամը ելլենք եւ ցոյց տուէք ինծի թէ ուր կը գտնուէր Օր. Ճոնսըն :

Միասին վեր ելանք եւ իրեն ցոյց տուի Օր. Ճոնսընին գտնուած տեղը:

— Ա՞յս ձեւով, հարցուց Փուարօ : Ի՞նչ կը տեսնեմ: Բակին կէսը, կամարակապ դուռը, ճարտարապետներու գրասենեակին դուռները, լուսանկարչական աշխատանոցը եւ քիմիական աշխատանոցը : Մէկը կա՞ր բակին մէջ:

— Հայր Լավինյի դէպի մեծ դուռը կը յառաջանար եւ Պ. Րէյթըր ոտքի կեցած էր լուսանկարչական աշխատանոցին սեմին վրայ:

— Տակաւին չեմ հասկնար թէ ինչպէս մէկը կրնար ներս մտնել առանց տեսնուելու ձեզմէ մէկուն կողմէ ... Բայց ան տեսեր է ... Ալ չփորձեց հասկնալ եւ գլուխը շարժեց :

— Գետինը մտէ: Ի՞նչ տեսաւ արդեօք: Արեւը կը բարձրանար այդ միջոցին: Արեւելքի կողմէն երկինքը կը յորդէր վարդագոյն, նարնջագոյն եւ արծաթագոյն շողերով:

— Ինչ հրաշալի արեւածագ, բացագանչեց Փուարօ քնարական շեշտով մը :

Մեր ձախ կողմը գետը երկար կորութիւն մը կը կազմէր եւ Թէլ Եարըմճան իր բարձր ստուերը կը ցցէր ոսկեգոյն խորքի մը վրայ: Հարաւակողմը ծաղկած պտղաստանները եւ մշակուած դաշտերը անսահման տարածութիւն մը կը կազմէին: Ջրաբաշխը (տոլապ) կը ճռնչէր հեռուէն եւ իր աղմուկը մեզի կը հասնէր տըկար եւ անիրական: Հիւսիսակողմը կը ցցուէին նրբակերտ մինարէները եւ Հասանիէի տուները դիւթական սպիտակութեամբ: Տեսարանը անմոռանալի գեղեցկութիւն մը ունէր:

Յանկարծ, ինծի շատ մօտ, Փուարօ երկար հառաչ մը արձակեց :

— Ինչ ապուշ եմ, մրմնջեց: Ճշմարտութիւնը մէջտեղն է: Աչքերս կը ծակէ :

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Ժամանակ չունեցայ բացատրութիւն պահանջելու Փուարոյէն, որովհետեւ այդ վայրկեանին հարիւրապետ Մէյթլէնտ կանչեց մեզ վարէն եւ խնդրեց որ անմիջապէս իր քով երթանք :

Սանդուղներէն վար իջանք չորս չորս ցատկելով աստիճանները:

— Ինծի նայեցէք Փուարօ, սկսաւ հարիւրապետը, ահա նոր բարդութիւն մը : Վանականը անհետացած է :

— Հայր Լավինյի՞ն:

(Շար.)

րունակուի, ցորչափ կարելի է: Այդ կազմակերպութեան ծոցին մէջ կենսական է եւրոպական միաբանութիւն մը, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ, ազատ Եւրոպայի համար: Այդ միաբանութեան նեցուկ պիտի հանդիսանայ եւրոպական միացեալ բանակը, երաշխաւորելով Եւրոպայի ապահովութիւնը: Միացեալ արեւմտեան Եւրոպայի հետ, Մ. Նահանգներուն ընծայելիք օգնութիւնը պիտի բազմապատկուի»:

Նախագահը Ծայր. Արեւելքի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ խորհրդարանէն պիտի խնդրէ շարունակել նիւթական օգնութիւնը, փութացնելու համար Հնդկաչինի պատերազմին յաջող վախճանը: «Պիտի շարունակենք նաեւ մեր զինուորական եւ տնտեսական օգնութիւնը Ջի-Նասատնի ազգայնական կառավարութեան»: Յիշեց նաեւ Հարաւ. Քորէայի հետ կնքուած դաշինքը, եւ շեշտեց թէ «անսահման ժամանակով պիտի պահեն իրենց ռազմական խարիսխներ Օքինաւայի մէջ (Ճափոն):

Ներքին քաղաքականութեան առթիւ Այզընհաուըր ըսաւ թէ պէտք է տնտեսապէս ալ զօրացնել Ամերիկան, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պահանջեց Եգիպտոսէն ներողութիւն խնդրել, Գահիրէի Թուրք դեսպանին վտարման առթիւ:

ՊԱՅԹԻՒՆ մը տեղի ունեցաւ Տիէփի նաւահանգստին վրայ, խորհրդաւոր լոյսէ մը վերջ, ահուդողի մատնելով բնակիչները: Ապակիներ խորտակուեցան, տուներ սարսեցան եւ բոցերը կ'երեւային հարիւր քիլոմեթր հեռուէն: Ականատեսներ կը պատմեն թէ նախ հրագունդ մը լուսաւորեց երկինքը եւ ամբողջ քաղաքը. չորս հինգ վայրկեան ետք պայթիւնը տեղի ունեցաւ, ահեղի ժխորով մը եւ ուժգին ցնցումներով:

ՑՈՒՐՏԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ ամբողջ Ֆրանսային մէջ եւ կը կարծուի թէ պիտի սաստկանայ: Ջերմաչափը հինգի իջած էր Փարիզի մէջ: Առատ ձիւն եւ անձրեւ կը տեղայ գաւառի մէջ: Բուռն փոթորիկ մը կը տիրէ Մանշի եւ Ատլանտեանի ափերուն վրայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Օփերային պարախումբը Փարիզ պիտի գայ մօտերս, իսկ Քոմէտի Ֆրանսէզը Մոսկուա պիտի երթայ, երբ վերջնական համաձայնութիւն գոյանայ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ նախարարը, Պ. Էտկառ Ֆոռ, Յունաստան մեկնեցաւ Թրքական «Սամսոն» շոգենաւով, տնտեսական խնդիրներ քննելու համար: Մեկնելէ առաջ ըսաւ թէ մասնագէտներու ժողով մը կազմած է, գիները իջեցնելու համար:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր Աթէնք եւ Անգարա պիտի այցելէ մօտերս, ընդունելով իրեն ուղղուած հրաւէրը: — Կառավարութիւնը դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատած է 49 երկիրներու հետ:

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ 50 հոգի ձերբակալուեցան, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էին արքունիքին դէմ, Մայր Թագուհին սպաննելու համար:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս շաբաթ Ճրագալոյց երեկոյ ժամը 5ին: Կիրակի, Ս. Ծնունդ առաւօտ ժամը 7ին: Պատարագ ժամը 10.30ին: Ջրօրհնէք ժամը 11.30ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ջէլվէեան եւ զաւակը եւ Պ. Նազար Կիւրիւնլեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն, իրենց ողբացեալ մօր եւ մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԲՐԱԲԻՈՆ ԿԻՒՐԻՒՆԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ՆՈՐ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ (ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱՐԲԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան: Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ:

Գին (թղթակազմ) հազար ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1100 ֆրանք):

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1300 ֆրանք):

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

Յունուար 24ին, կիրակի օրը կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա, Լիոն:

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Կապ. Խաչի երեք դպրոցներու տօնածառ — հանդէսը Յունուար տասնին, կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ պապան ծրարներ պիտի բաշխէ անխտիր, բոլոր մանուկներուն: Կը հրաւիրուին ծնողքներ եւ համակիրները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրկնոպլի մանուկներուն համար այլեւս աւանդական դարձած «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, կիրակի 17 Յունուար, ժամը 15.30ին, Արմէնօնվիլի սրահին մէջ:

Մեծ պատրաստութիւն տեսնուած է, հայկական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ զուարճացնելու համար թէ մանուկները եւ թէ ծնողներն ու երիտասարդութիւնը:

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ պապան խնամքով պատրաստուած ծրարներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն, սրահին մէջ:

Ճոխ պիւֆէ: Տաքցուած սրահ եւ եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր՝ մասնաւոր նուագախումբով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Մայր Եկեղեցիի ժամանակացոյց արարողութեանց.—

10 Յունուար, Կիրակի Ս. Պատարագ, Հոգեհանգիստ եւ Ջրօրհնէք 8.30:

ՏՕՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ

10 Յունուար, կիրակի, Ե. օր Ծննդեան առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7.30: Պատարագ ժամը 9.30: Հանդիսաւոր Ջրօրհնէք ժամը 11.30:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 Յունուար: Յայտնութիւն եւ Մկրտութիւն: Ժամը 9.30ին ժամերգութիւն: Ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին նոր շրջանի բացման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ կիրակի, 17 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 9: Ազգ. Տունը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրենք բոլոր նախկին անդամները եւ ամէն անոնք որ կը փափաքին արձանագրուիլ:

SURPRISE PARTY

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. Վարչութեան, այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները եւ համակիրները:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ.
ՊԱՏՈՒՈՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Կիրակի իրիկուն, ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայի սրահը:

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փարիզէն իրենց մայրը կը փնտռէ իր զաւակները Յակոբ եւ Նազարէթ Փէմպէճեաններ: Հօր անուն Մանուկ: Բնիկ Կեսարացի: Պոլսէն մեկնած են 1923ին: Թախանձագին կը խնդրուի լուր տալ, «Յառաջ»ի հասցէով: Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել այս փնտռտուքը:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի, Պուլվար տ'Աթէն, 7 թիւ, Պար տը Կլոպի սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ,

ՎԱԼԱՆՍ.— Համախարբ. Միութեան մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ռիւ Պէլ Իմաժ, Հայկական արճարանի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բարեգործականի Երիտ. ընկերակցութեան դասախօսութիւնը այս կիրակի ժամը 18ին, 19ա, ռիւ Վանթիւր: Կը խօսի Պ. Վ. Թորամանեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան մասին:

1954Ի ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՏԵՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԾԻԾԱՂԻ ՅԱՏԿԱՆԻՇՈՎ

THEATRE D'IENA, 10, Av. d'Iéna
Métro IENA

Շաբաթ երեկոյ, 9 Յունուար, ժամը ճիշդ 20.45ին

Բազմաթիւ թատերասէրներու փափաքին համաձայն ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ կը ներկայացնէ իր

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ

Կատակերգութիւն երեք արար եւ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ ՄԸ

Գաղութահայ զաւեշտ մէկ արար

Դերակատարներու ընտիր հոյլ մը՝

Տիկիններ՝ Լաթիֆեան, Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, Պ.Պ. Գմբէթեան, Եր. Գրիգորեան, Տիգրան Պողպատ, ինչպէս նաեւ Լաթիֆեան եւ Գ. Տէրվիշեան:

Մուտք՝ 200 ֆրանքէն սկսեալ: Կեդրոն Գրատուն Բալուեան, 43 Ռիւ Ռիշէ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. — Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — DIMANCHE 10 JANVIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7265 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2676

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Ա.

Զունենալով ուղղակի կապ, Հայկական Արտասահմանը հայրենիքի մասին տեղեկութիւններ կը ստանայ միայն պատահաբար:

Հաղորդակցութեան միջոցներն են քանի մը թերթեր եւ Երեւանի անթենը:

Երկուքն ալ չեն կրնար գոհացնել բուն պահանջը:

Թերթերէն «Էջմիածին»ի ամսագիրը կը ղրկուի Ազգ. առաջնորդարաններուն, որոշ քանակութեամբ:

«Սովետական Հայաստան» ամսագիրն ալ, զոր յատկապէս արտասահմանի համար կը խմբագրեն, ինչպէս «Էջմիածին»ը, երբեք չանցնիր բուն ժողովուրդին ձեռքը:

Գալով օրաթերթին — «Սովետական Հայաստան»— գրեթէ անմատչելի է: Եւ, ինչպէս կը հաւաստեն լաւատեղեակ աղբիւրէ, այսուհետեւ շատ աւելի մեծ դժուարութիւն պիտի կրէք ճարելու համար:

Երեւանը ունի նաեւ գրական ամսագիր մը, «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ», որ նոյնպէս դժուար կը ճարուի:

Ուրիշ հրատարակութիւն մը, Երեւանի «Գրական Թերթ»ը, որ կը փոխանակուէր պատերազմէն առաջ, «Խորհրդային Հայաստանի հետ, հին յիշատակ մը դարձած է: Գոնէ մենք երբեք չենք տեսած պատերազմին դադարումէն ի վեր:

Գալով գիրքերուն, դարձեալ մեծ դժուարութեամբ կը ճարուին, ընդհանրապէս օտար գրավաճառներու շնորհիւ:

Փոխադրութիւնը տեղի կ'ունենայ Մոսկուայի միջոցաւ: Եւ մեծ մասով կուսակցական — քարոզչական թարգմանութիւններ են որ կը ղրկուին:

Բուն գրական — գեղարուեստական, գիտական, բանասիրական եւ պատմական հրատարակութիւնները, հաստատիր ուսումնասիրութիւններն ու ինքնագիր վէպերը եւ բանաստեղծութիւնները արտասահման կը հասնին աննշան քանակութեամբ, բաժին դառնալով բախտաւորներուն: Եւ կամ բնաւ չեն ղրկուիր:

Հանդիպեցէք որ եւ է հայկական գրատուն և շատ բան պիտի չգտնէք: Եթէ հաղուադիւտ հատոր մը պահած են, պէտք է աճուրդի մը մասնակցիլ, ձեռք անցընելու համար: (Օրինակ՝ Ս. Մալխասեանի քառահատոր բառարանը եւ ուրիշ թանկագին հրատարակութիւններ):

Հաղորդակցութեան տեսակէտով խեղճուկրակ միջոցներ են արտասահմանի մէջ հրատարակուած կարգ մը թերթեր, որոնք երբեմն թղթակցութիւններ կը ստանան «Կուլտուրական կապ»ի ընկերութեան միջոցաւ, կամ նոյնութեամբ կ'արտատպեն զանազան յօդուածներ:

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ ընդհանրապէս խմբագիրները իրենք ալ շատ բան չեն հասկնար այդ հրատարակութիւններէն:

Իբրեւ հաւատարմութեան ապացոյց — կամ պարզապէս ծուլութեան եւ տգիտութեան հետեւանքով— անոնք նոյնութեամբ գրաշարին կը յանձնեն ձեռագիրը կամ տպագիրը: Նոյն թխածոյ չարադրութեամբ եւ նոյն հակագիտական, յետադիմական ուղղագրութեամբ:

Իրենք ալ թութակաբար կը գործածեն միեւնոյն ձուլածոյ, օտարոտի բառերը եւ նոյն անճոռնի ուղղագրութիւնը: Այնպէս որ, ոչ թէ հայրենիքին իրական պատկերը կը ներկայացնեն, կամ լուսաբանութիւններ, տեղեկութիւններ կը հաղորդեն, այլ թերթին սիւնակները կը լեցնեն հում, խանրճաղանճ նիւթերով:

' Հաղորդակցութեան միւս տարրական միջոցը, ընտանեկան նամակ, հասարակ բարեւագրէն անդին չանցնիր: Եւ եթէ երկար գրեն, ստիպուած էք հանելուկներ լուծել:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Երէկ, շաբաթ, նոր ժողով մը պիտի գումարէին Պերլինի չորս հրամանատարները, որոշելու համար Զօրսերու ժողովին վայրը: Այս առթիւ մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը կատարած էին արեւմտեան պետութեանց հրամանատարներուն քաղաքական խորհրդականները: Երէկուան ժողովին նախագահն էր Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Դենկին (առաջին ժողովին նախագահեց անգլ. հրամանատարը): Կը հերքուին այն լուրերը թէ առաջին խորհրդակցութիւնը անելի մը յանգած է: Արեւմտեան դաշնակիցները կրկին առաջարկած էին որ ժողովը գումարուի վերատուգիչ յանձնախումբի նախկին պաշտօնատան մէջ: Խորհրդային պատուիրակը առանց վճռապէս մերժելու այս առաջարկը, ուշադրութեան յանձնած է ապահովութեան խնդիրը: Երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած են այս մասին: Արեւմտեան դաշնակիցները առաջարկած են ապահովութեան շրջագիծ մը կազմել չորս փողոցներու վրայ: Խորհրդային պատուիրակը թելադրած է աւելի ընդարձակ շրջագիծ մը, աւելի քան մէկ քիլոմեթր տարածութեամբ:

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները մասնաւոր խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարեն, Պերլինի ժողովէն առաջ, որ պիտի գումարուի յունուար 25ին: Այս խորհրդակցութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի, Լոնտոնի կամ Պերլինի մէջ: Կարծողներ կան թէ կրնայ տեղի ունենալ նաեւ Պոնի մէջ, ուր երեք նախարարները առիթ պիտի ունենան տեսակցելու Տոքթ. Ատընաուըրի հետ, Գերմանիոյ ապագայի մասին:

× Երկուշաբթի օր Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը եւ Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը առաջին հանդիպումը պիտի ունենան, քննելու համար Այզընհաուըրի առաջարկը՝ հիւլէական ուժի շինարար օգտագործման մասին: Ինչպէս գրած էինք արդէն, Խ. Միութիւնը հաւանած է որ այս խնդիրը քննուի Ուաշինկթընի մէջ: Այս առթիւ Լոնտոնի մէջ դիտել կուտան թէ «կարելի չէ Անգլիան դուրս ձգել որեւէ կարգադրութենէ»: Ուրեմն կը սպասեն որ իրենց ալ հրաւէր ուղղուի:

ՄԻՇՏ ԳԱՂՏՆԻ ԶԷՆՔԵՐ

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ ձեռնարկած է կարգ մը «ծայր աստիճան գաղտնի» փորձեր պատրաստելու Խաղաղական Ովկիանոսին մէջ: Յանձնաժողովը չի ճշդեր թէ ջրածին ռումբ մըն ալ պիտի փորձուի՞: Մարդիկը եւ անհրաժեշտ պիտոյքները պիտի ղրկուին այս ամսու, դէպի Մարշալ կղզիները, ուր պիտի կատարուին փորձերը: Միայն ամերիկեան իրաւասու ներկայացուցիչները պիտի կրնան մասնակցիլ:

× Արեւելեան Գերմանիոյ թերթերէն «Պերլինէր Ցայթունկ» կը գրէ թէ Խ. Միութիւնը նոր հրթիռ մը պատրաստած է որ կրնայ Ատլանտեանի մէկ ափէն միւսը արձակուիլ, հեռուէն լարուելով: Լուրին աղբիւրը հիթլերական գնդապետ մըն է, պարոն Ֆրանքէնպէրկ, որ այժմ կը ծառայէ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ: Գնդապետը այս առթիւ գրած ուսումնասիրութեան մէջ կ'ըսէ թէ արեւմտեան պետութիւնները պիտի յաղթուին եւ թէ խորհրդային զրահապատ ուժերը եօթը օրէն ֆրանսական սահմանագլուխը պիտի հասնին, եթէ Արեւմուտքը յարձակում գործէ:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՃԱՌԷՆ ՎԵՐՋ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵՆԷ ՊԻՏԻ ԶՐԿՈՒԻՆ, ԵԹԷ...

Այզընհաուըր իր պատգամագրին մէջ խօսած էր նաեւ համայնավարներու գործունէութեան մասին: Այս առթիւ ըսաւ թէ աւելի քան 2200 կառավարական պաշտօնեաներ հարկադրուեցան ձգել իրենց պաշտօնները, յանուն ապահովութեան: Եւ աւելցուց.— «Բացորոշապէս հաստատուած է համայնավար կուսակցութեան խռովարար հանդամանքը, զանազան ձեւերով, մէջն ըլլալով դաւական գործողութիւնները: Պէտք է օրէնք մը հաստատենք պատիժներ տնօրինելու համար երբ գործ ունինք դաւաճանական արարքներու հետ: Ամէն անգամ որ քաղաքացի մը գիտակցօրէն կը մասնակցի համայնավար դաւադրութեան, այլեւս հաւատարիմ չէ Մ. Նահանգներուն: Կը յանձնարարեմ խորհրդարանին օրէնքներ քուէարկել որոնց համաձայն երբ հաստատուի թէ ամերիկեան քաղաքացի մը ջատագոված է կառավարութեան տապալումը զինու զօրութեամբ կամ բռնութեամբ, այդ արարքով իսկ համարուի անհաւատարիմ՝ եւ զրկուի ամերիկեան քաղաքացիի իրաւունքներէն»:

Այս յայտարարութենէն անմիջապէս վերջ, կին երեսփոխան մը, Տիկին Մարգրէթ Սմիթ օրինագիծ մը կը ներկայացնէր, առաջարկելով հպատակութենէ եւ ուրիշ ամէն իրաւունքներէ զրկել այն քաղաքացիները որոնք բռնութեան կը դիմեն հանրապետական կարգուսարքը տապալելու համար:

Այս խնդիրը մեծ իրարանցում պատճառեց երկրին մէջ: Շատեր չէին կարծեր թէ Այզընհաուըր այսքան վճռական դիրք մը պիտի բռնէ համայնավարութեան դէմ:

Հպատակութենէ զրկուած ամերիկեան քաղաքացի մը չի կրնար քուէարկել, հանրային պաշտօն վարել կամ անցագիր ըստանալ արտասահման ճամբորդելու համար: Ոչ ալ կրնայ վերստանալ նախկին իրաւունքները՝ առանց խորհրդարանի որոշման: Ներկայ օրէնքը տասը տեսակ պատճառներ կը նախատեսէ, հպատակութենէ զրկելու համար օտարականները, նոյնիսկ եթէ Ամերիկա ծնած ըլլան: Ուրեմն այդ օրէնքն ալ պիտի խստացնեն:

× Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը վերլուծելով նախագահին պատգամագիրը, կ'եզրակացնեն թէ Մ. Նահանգները վճռած են կրճատել իրենց զինեալ ուժերը՝ արտասահմանի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ փոխանցումը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 16ին, Էլիզէի պալատին մէջ: Առտուն Պ. Վէնսան Օրիոլ նոր նախագահին բնակարանը պիտի երթայ, պալատ առաջնորդելու համար զայն, աւանդական թափորով: Յետոյ ընդունելութիւն մը պիտի սարքուի քաղաքապետարանին մէջ, եւ Պ. Վէնսան Օրիոլ իր անձնական բնակարանը պիտի փոխադրուի նոր նախագահին կողմէ: Այդ օրը պիտի փակուին բոլոր դպրոցները:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ամերիկեան զօրաբաժինները պիտի չքաշուին Եւրոպայէն: Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ Մ. Նահանգները եւ Անգլիա որոշած են ապահովցնել Ֆրանսան թէ Ատլանտեանի դաշինքը ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ 1969:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան: Ամբաստանեալները կը պատկանին Թուտէ կուսակցութեան (համայնավար): Կը հերքուի այն լուրը թէ դաւ մը սարքուած էր մայր — թագուհին սպաննելու համար:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԻՒ ԵՐԵՔ

Հետզհետէ կ'աճի եւ կը բարգաւաճի գրական դրամանենգութիւնը,— բանագողութիւն:

Վերջերս առիթ ունեցայ ներկայացնելու երկու անճարակ «վարպետներ», մէկը՝ արքեպիսկոպոս, միւսը՝ նորընծայ վարդապետ:

Ահաւասիկ երրորդ օրինակ մը, նոյնքան պերճախօս:

«Բազմավէպ»ի 1953 նոյեմբեր – դեկտեմբերի թիւին մէջ, Հ. Եփրեմ Տէր Ղազարեան կը ներկայացնէ վէպ մը, «Լերան Ոգին», տպուած՝ 1951ին, Պէյրութ (Մատենաշար «Կայծ»):

Վարդապետը կը վկայէ թէ հեղինակը՝ Սեւ – Ոստ, «յաջողած է երեւակայական դրուագներով հետաքրքրական դարձնել վէպը»: Բայց անմիջապէս կ'աւելցնէ.

— «Կարգ մը յայտնի թերութիւններ, օրինակ՝ անբնական լուծում կնճռոտ դէպքերու, պակասաւոր կերտուածք տիպարներու, հոգեբանական խոր ըմբռնումի բացակայութիւն, շատ բան կորսնցնել կուտան վէպի արժէքէն»:

Քանի մը գովասանական տողերէ ետք, Հ. Եփրեմ կը պարզէ բուն գաղտնիքը.

— «Այս վէպին մէջ էջերով ընդօրինակութիւն կայ Հենրիկոս Սիէնքիէվիչի «Սրով ու Հրով» վէպէն: Մեր հեղինակը ոչ միայն մեծապէս ազդուած է լեհ վիպագրէն, որուն համար նուաղ խստապահանջ պիտի ըլլայինք, այլ գրեթէ բառ առ բառ, գլուխներ ամբողջ, օրինակած է «Սրով ու Հրով» վէպի ամէնէն հետաքրքրական մասերէն: Բանագողութիւնը ակնյայտնի է»: («Սրով ու Հրով»ի հայերէն թարգմանութիւնը հրատարակուած է Վենետիկ, 1906 – 1907ին): :

Այնուհետեւ գրադատը երեք էջի վրայ, մանրատառ եւ դէմ դիմաց կը ներկայացնէ բանագողութեան անվիճելի ապացոյցները, որոնք ափ ի բերան կը ձգեն ընթերցողը:

Դժբախտաբար սիւնակս նեղ է, գոնէ մէկ էջ ներկայացնելու համար:

Վարդապետը իր ջախջախիչ փաստերէն վերջ, կը յայտարարէ.

— «Եւ այսպէս հայ վիպագիրը կը շարունակէ օրինակել: «Լերան Ոգի»ի վերջնթեր գլուխը, որ «Կալանաւոր» տիտղոսը կը կրէ, գրեթէ ամբողջութեամբ ընդօրինակուած է, նմանապէս «Հետապնդում» վերնագրով»:

Ինչպէս կ'երեւայ, «Սեւ – Ոստ»ը մտածեր է,— քառասունեւհինգ տարի անցեր է, ո՞վ պիտի անդրադառնայ...

Զա՞րժեր շնորհաւորել, դեղին տերեւ մըն ալ փակցնելով իր սեւերես դէմքին:

ՎԱՀԷ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԶՕՐ. Գ. ԿՈՐԿԱՆՈՎ

Ցաւով կ'իմանանք թէ ուրբաթ գիշեր մեռած է զօր. Գաբրիէլ Կորկանով, որ հիւանդ էր երկար ատենէ ի վեր:

Հանգուցեալը անդամ էր հանրապետական Հայաստանի պատուիրակութեան, իբրեւ զինուորական մասնագէտ: Մասնակցած է Պոլսոյ եւ Փարիզի մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց: Ունի ֆրանսերէն գիրք մը, ուր մասնագիտօրէն կը պարզէ Հայերու դերը Առաջին Մեծ պատերազմին մէջ: Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ երկդիմի դիրք մը բռնեց իր նախկին գործակիցներուն դէմ:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու:

× Կը խնդրուի ծանուցանել թէ յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի առտու ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ամերիկեան ռազմական խարիսխներու շինութիւնը պիտի սկսի անյապաղ: Արդէն իսկ 50 միլիոն տոլար տրամադրուած է, առ հաշիւ:

"ՎԵՐԵԼՔ ՅԱՑՐԱՐԱՏ"

(L'EXPEDITION AU MONT ARARAT PAR FERNAND NAVARRA)

●

Գիրք մը որուն անունը զօրաւոր մագնիսի մը պէս իրեն կը քաշէ մեզ։

Կը թղթատենք անհամբեր, մէկ ակնարկով կ'ուզենք լափել անոր 220 էջերը որոնք պատկերազարդուած են 25 մեծադիր լուսանկարներով եւ բնագրէն դուրս երկու քարտէսներով։ Պատմական եւ աշխարհագրական ծանօթութիւններու աշխատակցած է Ռընէ Ռուժըրի։

Սահուն, աշխոյժ ոճով գրուած այս գիրքը նկարագրութիւնն է յանդուգն արշաւանքի մը որուն ձեռնարկեցին 1952ին Փարնան, վեց խանդավառ Ֆրանսացիներ երթալ բարձրանալու համար Արարատ լերան գագաթը, Նոյեան Տապանին բեկորները գտնելու նպատակով։

Արշաւախումբին երկու պետերէն մին՝ գիրքին հեղինակը Ֆերնան Նաւարան է, Պորտոյի գործարանատէր մը, մարզիկ մը միեւնոյն ատեն, միւսը՝ Ժան տը Ռիքէ որ մասնակցած էր Կրօէնլանտայի բեւեռային արշաւախումբին։ Իրենց կ'ընկերանային երկու շարժանկարիչներ եւ երկու քաջ լեռնախոյզեր։

13 Յունիսին՝ Փարիզէն կը մեկնին 22 ձիու ուժ «Ֆորտ»ով մը։ Անոր կցուած կառք մը կը կրէր արշաւախումբին անհրաժեշտ պիտոյքները հարիւր քիլօ ծանրութեամբ։ Իրենց ուղեգիծը եղած է Հիւսիսային Իտալիա, Եուկոսլաւիա, Յունաստան, Թուրքիա, Անգարայի եւ Էրզրումի ճամբով Արարատեան դաշտը։ Փարիզէն մինչեւ Արարատ լերան ստորոտը 23.000 քիլմ. հեռաւորութիւն մը կը հաշուեն։ Արշաւանքը հինգ միլիոն արժած է, ծախքերը հոգացած է Նաւարա։

Աստուածաշունչի Ծննդոց գիրքին մեկնութիւնը չէ միայն որ մղած է այս երիտասարդ լեռնախոյզերը Տապանին հետքերը գտնելու յանդուգն արկածախնդրութեան։ Հեղինակը կը յիշատակէ իրենցմէ առաջ Արարատ բարձրացող եւ գայն ուսումնասիրող աշխարհախոյզերու եւ լուրջ գիտնականներու վկայութիւնները եւ վարկածները որոնցմէ յուսադրուելով՝ ձեռնարկած են այս մեծ առաքելութեան։ Մէջ կը բերէ Արարատի անմատչելի ըլլալուն մասին զրոյցներ, ժողովրդական նախապաշարումներ ըստ որոնց հրեշտակներ կը հսկեն անոր գագաթին վրայ, մարդոց վերելքը արգիլելու համար։ Կը պատմէ 1254ին Վիլհելմ Ռուբեսփրաքի թուած հրաշալիքը Ս. Յակոբ կրօնաւորին մասին որուն աղաչանքները լսեց վերջապէս Աստուած, եւ ան միայն յաջողեցաւ բարձրանալ Սուրբ Լեռը։

26 Յունիսին ինքնաշարժը Անգարա է։ Պիտի կրնա՞ն ստանալ զինուորական իշխանութեան արտօնութիւնը։ Թրքական վարչմի բարեկամութիւնը, փոխադարձ սիրալիր զգացումները կը յաղթանակեն հոն՝ ուր ուրիշներ ձախողած էին։

Սպասելով այդ հրամանին՝ պեղումներուն տնօրէն Նէճաթի Տօլունէյի ընկերակցութեամբ այցելութիւն մը կը կատարեն դէպի Կապատովկիա։

«Ով որ Կապատովկիան չէ տեսած բան չէ տեսած»։ Թրքական կառավարութիւնը ծրագրած է զբօսաշրջիկներու կեդրոն մը դարձնել այդ վայրը, ինչպէս նաեւ Եփեսոսը ուր ըստ աւանդութեան Ս. Աստուածածինը ապրած է։

Կ'այցելեն եւ կը շարժանկարեն Ուրփան, Գըզըլ Ըրմաղի (Ալիս) եզերքը՝ Ուրկիւպը, իր բրգաձեւ եւ կոնաձեւ ժայռերով որոնք կող կողի շարուած են ահագին տարածութեան վրայ։ Շատ հին ժամանակներէ՝ բնակութեան հետքեր գտնուած են անոնց մէջ, սենեակներ, պատուհաններ, ճգնարաններ կան հոն փորուած եւ տեղացիք այսօր ալ անոնց մէջ կը բնակին։

Այս երկրաբանական եզական երեւոյթէն զատ, այս վայրերը հետաքրքրական են քրիստոնէական նախնական շրջաններուն կառուցուած եկեղեցիներով։ Աղաւնիներու կամ hազարաւոր եկեղեցիներու ձոր կոչուած վայրին մէջ, հեղեղատներէն բացուած ճամբաներու վրայ կան անհամար եկեղեցիներ, վանքեր։ Կը յիշատակեն անոնցմէ կարեւորները որոնք զարդարուած են խիստ շահեկան որմանկարներով։

Վերելք մը նաեւ Իւրկիւպի լեռներուն վրայ (2200 մ.) եւ Կեսարիոյ տիրապետող Արգէոս լեռը (3500 մ.) ուր՝ վրանաբնակ ցեղախումբերու հիւրընկալութեան մասին մեծ գովասանքով կը խօսին։

Օգոստոս 3ին մեկնում դէպի Էրզրում։ «Ֆորտ»ին տեղ կ'առնեն «ճիփ» մը։ Առաջին չփում բանակին հրամանատարութեան հետ եւ խորհրդակցութիւն Արարատը բարձրանալու ծրագիրներու մասին։ Նախ՝ Արարատի շրջանը կատարել «ճիփ»ով, շարժանկարել շրջակայ վայրերը, հեռադիտակով զննել, հեռուէն նկարել սառնարանները, գագաթները, մտնել Ակոռիի ձորը որուն բարձրունքին վրայ, սառնարանի մը մէջ բռնուած ըլլալ կը կարծուի Տապանը։ Հետազօտել Արեւմտեան, Հիւս–Արեւմտեան կողմը, գտնել լիճը ուր մասամբ ընկղմած էր Տապանը համաձայն հին վկայութիւններու եւ վերջապէս յաջողցնել եւ շարժանկարել Արարատի մեծ վերելքը Թուրք զինուորներու հետ։ Իրենց պիտի ընկերանան նաեւ Ալաէտտին Շաքիր՝ կառավարութեան պաշտօնական շարժանկարիչը եւ երկու լրագրողներ։

Հասանքալէի մէջ վազող բարակ ջուր մը՝ Արաքսն է իր ակունքով։ Քարակէօզի մէջ կ'ունենան Արարատի առաջին տեսիլքը։

Ինչպէս բոլոր ուղեւորները, իրենց տպաւորութիւնը շատ ուժեղ է։ Կախարդուած, յափշտակուած են անոր վեհափառ, խորոխտ կառուցուածքէն։ Կղզիացած՝ շրջապատի լեռներէն, անոր դէպի երկինք յանկարծական սլացքը, կողերուն պարզութիւնը եւ համաչափութիւնը իրեն կուտան ահաւոր մեծութիւն մը որուն առջեւ միւս բոլոր լեռները կը խոնարհին եւ մարդ էակը կը պզտիկնայ։

Պայազիտ, Արարատի ստորոտը՝ քննութիւն մը դէպի իրանեան սահմանագլուխը ուր պատեհութիւնը կ'ունենան դիտելու պոյդ Մասիսները։ Անոնց ձիւնափայլ երկու գագաթները, մեկուսացած միւսներէն, անիրական աշխարհի մը տպաւորութիւնը կը ձգեն։

Առաջին հետազօտութիւն Ակոռիի կայանէն, Արարատի հիւս. Արեւելեան կողմէն։ Արաքսի ձորը կը կտրեն Իկտիրի եւ Արալըքի (Պաքրով) ճամբով, որոնք զինուորական գօտիներ են։ Կը յիշատակեն Արարատի կողին, երբեմնի Ակոռի գիւղը, աշխարհի ամենահին գիւղը, ըստ տեղացիներուն ուր Նոյ տնկած է առաջին որթատունկը։ Մէկ քիլոմեթր դէպի հիւսիս կը գտնուէր Ս. Յակոբայ վանքը, ճիշդ այնտեղ ուր հրեշտակը երեւցաւ։ 1840ի երկրաշարժը կործանեց թէ վանքը եւ թէ Ակոռին։

Կը հետազօտեն լերան դիրքը եւ կառուցուածքը, կը յայտնաբերեն երկրաբանական պատճառները երկրաշարժին։ Հանդիպում, անուանի ցեղապետ Եուսուֆ Թօզունի հետ որուն հայրը գնդապետ Լօրենսի հետ ապստամբութիւն մը սարքած էր Թուրքերուն դէմ։ Ան կ'առաջնորդէ զիրենք Ս. Յակոբայ ձորը։

2500 մ. բարձրութեան վրայ կը նշմարեն քարանձաւներ, որոնց մէկուն մէջ պահուած էր Լօրենս երկու ամիս։ Ժայռի մը երեսներուն վրայ քանդակուած խաչեր, անընթեռնելի արձանագրութեամբ, իրենց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն։ Առանց որեւէ հիմնաւոր փաստարկութեան, հեղինակը կ'ենթադրէ թէ գիրերը լատիներէն են, խաչերը կեղտական եւ կեղտ Ռամի պատմութիւնը կ'ընէ ջանալով նոյնացնել զայն Նոյի հետ։

Երկրորդ հետազօտութեան դէպի Ս. Յակոբայ աղբիւրը որ ուխտատեղի մըն է։ Լերան բարձունքներուն վրայ խօսակցութիւն վրանաբնակ հովիւներու հետ ըստ որոնց լերան գագաթը կախարդուած է եւ կարելի չէ հոն բարձրանալ։ Կ'իմանանք նաեւ Աղրի Տաղի (Արարատ) մասին զրոյց մը որ փոխանակ է Ս. Յակոբայ ծանօթ աւանդավէպին։

3000 մ. բարձրութենէն կը սկսին մեծ դժուարութիւններ, կը դիմագրաւեն խոչընդոտներուն, բայց չեն կրնար բարձրանալ մինչեւ 4000 մ. գիծերը բանակելու անհրաժեշտ պիտոյքները միասին առած չըլլալով։

Օգոստոս 13ի առտուն ժամը 5ին մեծ վերելքը Պայազիտէն։ Արարատի հարաւային կողմէն պիտի բարձրանան։ Տեղակալ մը եւ խումբ մը զինուորներ կ'ընկերանան իրենց։ Միջանկեալ բանակումներ թոյլ պիտի տան քննել սառէ կատարը եւ անոր շրջակայքը, ինչպէս նաեւ պիտի նպաստեն վարժուելու տարապայման ցուրտին եւ օդին նօսրացման։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ»

●

Քանի մը ամիս առաջ Ֆրեզնոյի մէջ լոյս տեսաւ Համաստեղի «Սպիտակ Ձիաւորը» երկու ստուար հատորներով։

Քսան – քսաներկու տարուան երկունքի մը արդիւնքն է Համաստեղի այս վէպը, զոր սկսած էր գրել 1931ին, Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մէջ երկար շրջագայութենէ մը ետք, Ամերիկա վերադարձին։

«Սպիտակ Ձիաւորը» նախ ամսէ ամիս սկսաւ հրատարակուիլ «Հայրենիք» ամսագրին մէջ, ամբողջ երեք տարի, բայց ետքէն ընդհատուեցաւ, «Առանց իր լրումին հասնելու, կամքէ անկախ պատճառներով», ինչպէս կը գրէ հեղինակը գրքի յառաջաբանին մէջ։

Համաստեղ իր այս վէպով կը փորձէ ներկայացնել մէկ պահը մեր մօտաւոր անցեալին, — վաթսունամեակ մը մեզմէ առաջ, — երբ հետզհետէ ձեւ ու կերպարանք կը ստանար մեր Ազատագրական Շարժումը։

Վէպին հերոսները, — Կիրոս, Խալֆա, Մարտիկ, Վարդան, Մակար, Սաքօ եւն., – անուններ չեն միայն։ Անոնց անձին ու գործին մէջ մենք կը տեսնենք իրական դէմքերը հայ յեղափոխականներու, ինչպէս նաեւ նկարագիրը Հայ Յեղափոխութեան։

«Սպիտակ Ձիաւորը» այս յեղափոխութեան վիպաձեւ պատմութիւնն է իր հերոսներով ու նահատակներով, իր յաղթանակներով ու պարտութիւններով։

Համաստեղ կը գրէ վէպին սկիզբը զետեղուած իր «Մի քանի խօսք»ին մէջ.

— «Հայ ժողովուրդը բարդ է իր տառապանքներուն, իր հերոսութիւններուն մէջ, ու հայ գրողը ճիգ ըրած է մօտենալու ինչպէս ռոմանթիք ժողովուրդի մը ապրումներուն։

«Սպիտակ Ձիաւորը» այդ ճիգերէն մէկն է, նոյնպէս ռոմանթիք ժողովուրդով ու հերոսներով։ Մարտիկ որպէս խորհրդանիշ կ'անցնի վէպին մէջէն։ Հայ ժողովուրդը ռոմանթիք է իր ապրումներով, իր հաւատքով ու հերոսներով։ Առաւելապէս այդ շաղախին կը պարտի իր գոյութիւնը, այլապէս՝ եթէ յանկարծ գիտակցէր տառապանքի իրականութեան, ան վաղուց կը չքանար որպէս ազգ»։

Համաստեղ տեսած չէ իր ժողովուրդին տառապանքը, բայց ընդզգացած է զայն ջիղերով, ապրած է զայն հոգիով։ Եւ զարմանալի չէ, որ կրցած է յաջողութիւն մը դարձնել այն ճիգը, որուն արդիւնքն է «Սպիտակ Ձիաւորը»։

Այս յաջողութիւնը կը պարտի ոչ թէ իր երեւակայութեան, որ դերազօր չէ իր մէջ, այլ այն իրողութեան, որ կարելի հարազատութեամբ իր ժողովուրդը կ'ապրի իր մէջ, թերեւս անկախ իր կամքէն, թերեւս միայն առհաւութեամբ, իբրեւ անիմաց ժառանգութիւն։

Համաստեղ իր ժողովուրդին մանրանկարն է. անոր տառապանքը իր տառա –

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

★

..— Սենեակիս մէջ, ամէն բան տակն ու վրայ էր։ Խառնիխուռն ցրուած թիկնաթոռներ, երկու երեք պարկ գիրք, սեղանի մը վրայ տասնեակներով մանր սրուակներ, բաց գրադարան մը, դարակներու վրայ բժշկական փայլուն գործիքներ, նշդրակներ, դանակներ, եւ այս ընդհանուր խառնաշփոթութեան մէջ կանգուն երեսունեւհինգ – քառասուն տարեկան երիտասարդ մը՝ հապճեպով պարկերուն մէջէն կ'առնէր գրքերը, կազմուած մեծադիր գրքեր, եւ մատենադարանին մէջ կը տեղաւորէր։

Անկիւնը, բազմոցին վրայ, ծերունի կին մը նստած էր, ճերմակ մազերով, եւ կը մրափէր։ Գլուխը, պզտիկ ցնցումներով հետզհետէ խոնարհելով, ընդոստ կը բարձրանար, եւ փակ արտեւանունքը զարմացմամբ կը բացուէին՝ անհանդարտ ու խռովեալ նայուածք մը նետելով չորս բոլորտիքը, յետոյ դարձեալ, արտեւանունքը կը գոցուէին եւ գլուխը կը վերսկսէր իր մեղմ վայրէջքը, մինչեւ որ կուգար իր ծնօտը հանգչեցնել կուրծքին վրայ։

Մայիսի գիշեր մըն էր, ժամը երեքը անցած։ Սեղանին վրայ բոցափայլ լամբ մը կը լուսաւորէր այս տեսարանը, նշդըրակներուն պզպզատին ցուրտ շողիւնը ցոլացնելով, սրուակի մէջ թաղելով սենեակին անկիւնները. պատին վրայ, ծերունիկնոջ գլխուն ստուերը կը նկարուէր խօլական մեծութեամբ, անոր շարժումներուն հետ հետզհետէ տարածուելով ու կծկուելով, քթին ու ծնօտին զուգահեռական անհեթեթ գիծերը երկնցնելով ու կարճեցնելով։

— Մայր, ըսաւ յանկարծ երիտասարդը, գնա պառկէ, հանգիստ նայէ։ Երկու օր է շատ յոգնած ըլլալու ես։

— Էյ, սանքի դուն ալ, Տրդատ, հերիք է աս չափը, քիչ մըն ալ վաղուան ձգէ, ըսաւ ծերունի կինը աչքերը շփելով։

— Շիտակը, յոգնեցայ, հիմակ սա գրքերը մէկդի ձգեմ, թուղթերս մինակ տեղաւորեմ, շատոնց է սանկ երեսի վրայ մնացեր են, պարապ տեղը տեղ կը բռնեն։

Եւ, գրքերուն կոյտին տակէն, թղթերու խոշոր ծրար մը քաշելով, բացաւ զայն։ Թղթերը մէկիկ մէկիկ աչքէ կ'անցընէր, մէկ մասը կը պատռէր կը նետէր եւ միւսները կը դնէր գրադարանին գզրոցին մէջ։

Երկու օրէ ի վեր, Տօքթէօր Տրդատ Պարգեւեան իր ընտանիքով այդ տունը փոխադրուած էր, Բանկալթիի Շիտակ ճամբան։ Մինչեւ այն ատեն Եէնի Գարու կը նստէր, այլ տակաւ իր գտած յաջողութիւնն և աւելի բազմաթիւ յաճախորդներ գտնելու հաւանականութիւնը իրեն թելադրէր էին այս տեղափոխութիւնը։

Արդարեւ, առանց մեծ համբաւի մը տէր ըլլալու, բաւական համարում կը վայելէր միջնակարգ ընտանեաց մէջ։ Թըպիյէէն էր, Փարիզէն չէր, բայց հոն ու Վիէննա գտնուած էր։ Բարձրահասակ երիտասարդ մըն էր, կապուտակ աչուըներով, որոնց անուշ արտայայտութիւնն ամբողջ դէմքը կը համակէր հեզ ու տըրտում մտախոհութեամբ։ Աղքատները կը սիրէին զինքը այն բարեհամբոյր ու մարդասէր բնաւորութեան համար, որով տընակին դռնէն դուրս կ'ելլէր՝ առանց տանտիրոջ ձեռքը նայելու, եւ կարօղ ընտանեաց մէջ կը յարգէին զինքը իր զգուշաւոր բնութեան եւ անձնուէր եռանդին համար։

Իր ծերունի ծնողներուն եւ ամուրի քրոջը հետ կ'ապրէր, որոնց հանգստութիւնն եղած էր առաջուընէ ի վեր իր միակ նպատակը։ Աղքատ ընտանիքի զաւակ, իր ինքնօգնութեամբ անոնց տուած էր դիւրակեցիկ վիճակ մը, ու անոնց սիրոյն ու գուրգուրանքին մէջ կը սահէին իր հանդարտ օրերը։

Ծրարին թղթերը հետզհետէ կ'անցնէին իր ձեռքէն, եւ գրադարանին գզրոցին խորը կ'անհետանային, կամ իրենց պատռուած կտորներուն դարձդարձիկ անկումովը կ'երթային աւելցնել իր ոտքերուն առջեւ կազմուած խառնափնթոր կոյտը։ Դեղնած ու ծակծկած թղթեր կային ծրարին մէջ, հին նամակներ, այցաքարտեր։ Անոնց պարունակութեանը վրայ արագ նայուածք մը՝ կը վճռէր իրենց բախտը։

Հիմակ իր ձեռքն առած էր գունատ թղթերու բարակ ծրար մը, որ գորշ ժապաւէնով մը կապուած էր։ Անփութութեամբ ժապաւէնը քակեց, բայց հազիւ նայուածքին հանդիպեցան այդ նամակներուն կիսովին աւրուած երկար ու բարակ գրերը, իր դիմագծերը կծկուեցան ցաւատանջ։ Վայրկեան մը կանգ առաւ, յետոյ՝ անգիտակցաբար՝ աչքէ անցուց այդ նամակները, անոնց արթնցուցած բազմահոյլ յիշատակներուն մէջ մտացնոր, աւելի ենթադրելով քան իրապէս կարդալով անոնց ստորագրութիւնը, «Վերժին Միքայէլեան», եւ ընդոստ շարժումով մը գզրոցին մէջ նետելով այդ թղթերը, պատուհանին քով գնաց եւ բացաւ զայն։

Դուրսը, խաւար կը տիրէր, այլ մայիսեան աստեղազարդ երկինքի մը տարտամ ցոլացումովը մեղմացած։ Թեթեւ հով մը կը փչէր, հեշտ եւ խնկաբուրիկ, փայփայանքի մը պէս հաճոյական։ Բժիշկը, պատուհանին քով կանգուն, սկսաւ մտածել, անցեալին մէջ մոլորած։

Այո, այո, շատ սիրած էր այն աղջիկը։ Իր չքաւոր եւ աշխատալի ուսանողութեան տարիներուն մէջ, ան էր եղած միայն իր յոգնութիւնը մոռցնող ու իրեն քաջութիւն ներշնչող պատկերը։

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(1)

(Շար.)

պանքն է, անոր յոյսը իր յոյսն է, անոր յաղթանակը իր յաղթանակն է, անոր պարտութիւնը իր պարտութիւնն է եւ անոր երազը իր երազն է:

Իր ժողովուրդին մէջ չապրիր, բայց իր ժողովուրդին հետ կ'ապրի:

Եթէ չվախնայինք չափի զանցում մը ընելէ, պիտի ըսէինք նոյնիսկ, որ Համաստեղը տեսնել՝ հայ ժողովուրդը տեսնել է, Համաստեղին հետ ապրիլ՝ հայ ժողովուրդին հետ ապրիլ է:

Այսքան նոյնացած է մանուկը ամբողջին հետ :

Եւ այս է պատճառը, որ իր գրականութիւնը գերազանցօրէն հայկական գրականութիւն է, զուտ եւ անխառն, առանց օտարին պատուաստը ունենալու իր վրայ :

Ոչ Սփիւռք կայ Համաստեղի գրականութեան մէջ, ոչ գաղութ, ոչ արտասահման: Սահմանէն աղին չէ, սահմանէն անդին է միշտ: Հայաստանէն դուրս չէ, Հայաստանէն ներս է միշտ:

Ինք, Փերչէնճըլի այս գիւղացին, իր հայրենի հողէն հեռու ըլլալով հանդերձ՝ այդ հողին մէջ նստած է ամբողջն :

Իր ժողովուրդէն բաժան ըլլալով հանդերձ՝ միաչաղախուած, միաձուլուած է անոր հետ անխզելիօրէն :

Ոչ մէկ «հալոց», որքան ալ բորբ ու բոցաշարժ, կրնայ երբեք նուաճել այս գրողը, որ գրող ըլլալէ առաջ Հայ է եւ Հայ ըլլալէ առաջ գիւղացի, այսինքն երկու անգամ Հայ :

Հետը տարած է ոչ միայն գիւղը, այլ եւ գիւղացին, հայ գիւղը եւ հայ գիւղացին իրենց բարքերով, աւանդութիւններով, զրոյցով ու կլիմայով:

Մարմնով կ'ապրի մեքենայի դարուն եւ մեքենաներու երկրին մէջ, սակայն կրցած է հարազատօրէն պահել ինչ որ առած էր գիւղէն, մանկութեան տարիներուն :

Ամերիկեան քաղաքակրթութիւնը ոչ իսկ իր «մակերես»ին կրցած է դպչիլ, ուր մընաց հոգիին ...

Հայ երկիրը, հայ ժողովուրդը, հայ գիւղը, եւ ամէն ինչ որ Հայ է ու հայութիւն, իր մէջ դարձած են տաճար, դարձած են երկինք, դարձած են «նուաճուած երազ» :

Մինչ ուրիշներ, հայրենի հողին վրայ նստած, «սոցիալիզմ» կը կառուցանեն, ինք՝ այդ հողէն հեռու, այդ հողէն դուրս՝ Հայաստանը կը վերստեղծէ ու Հայաստանով կ'ապրի :

Ոչ միայն ինք կ'ապրի, այլ եւ անով կ'ապրեցնէ մեզ ալ, հայ գիւղը, հայ հողը վաղուց մոռցած թշուառ տարագիրներուս :

«Դիւղը», «Անձրեւ», «Սպիտակ Ձիաւորը» գիրքեր չեն, անխօս ու անլեզու մագաղաթներ չեն, այլ ժողովուրդ են, երկիր են, գիւղ են, լեզու ունեցող եւ քաղցրախօսիկ գիւղացիներ են...

Եթէ այս քանի մը տարրերուն վրայ աւելցնենք նաեւ բնութիւնը իր ստորոգելիներով, գծած կ'ըլլանք Համաստեղի գրականութեան սահմանները:

Տուած կ'ըլլանք այդ գրականութեան հիմնական տարերքը:

Հայ գիւղը իր մէջ յիշատակ մը չէ միայն, այլ ապրող բան մը,— մարդ, կեանք, հող, ջուր, լեզու եւ հոգի:

Համաստեղ այս անդրադոյն միջավայրին, այս ոգեղինացած, նշխարհք դարձած մթնոլորտին մէջ կ'ապրի: Ինքզինք հարազատ կը զգայ անոնց հետ, անոնցմով, անոնց մէջ:

Ամերիկան իրեն համար հող է միայն, բայց ոլորտ չէ, երկինք չէ, տաճար չէ :

Իր ոլորտը, ուր կրնայ շնչել, իր երկինքը, որուն տակ կրնայ երազել, իր տաճարը, ուր կրնայ աղօթել ու Աստուծոյ հետ խօսիլ, ՀԱՅ ԳԻՒՂՆ է, ինչպէս իր հերոսը ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻՆ է:

Ինքն է, որ վերակենդանացուց հայ գիւղը:

Ինքն է, որ վերապրեցուց հայ գիւղացին :

Եւ ըրաւ ասիկա՝ քառասուն տարի հեռու եւ դուրս մնալով հայ գիւղէն ու հայ գիւղացիէն:

Այսքան զօրաւոր է աննաւասիկ հայրենի գիւղին կանչը այս գիւղացիին մէջ, որ օտարութեան շունչին ու ճնշումին դէմ պայքարելու կռուան մը իսկ չունի իր ոտքերուն տակ :

Հիմա որ այլեւս ոչ հայ գիւղ կայ, ոչ ալ հայ գիւղացի, հարկ կ'ըլլայ Համաստեղի գրականութեան դիմել անոնց կորսուած, ընդմիշտ կորսուած գեղեցկութիւնը վերստեղծելու, վերանորոգելու, վերականգնելու համար:

Եւ քանի մենք հեռանանք մեր անցեալէն, այդ գրականութիւնը պիտի դառնայ պատմութիւն, արուեստ ըլլալէ ետք եւ արուեստ ըլլալով հանդերձ :

Սակայն «Սպիտակ Ձիաւորը» հայ գիւղին ու հայ գիւղացիին պատմութիւնը չէ միայն, ան պատմութիւնն է նաեւ մեր ֆետայիներուն, «ժամը չորսուկէսին» մեռնելու պատրաստ մեր հերոսներուն, մեր նահատակներուն, մեր քանդուած օճախներուն, մեր պղծուած, աւերակ դարձած վանքերուն ու եկեղեցիներուն, մեր յաղթանակներուն, յոյսերուն ու երազներուն:

Իրական առումով գիւցազներգութիւն մը չէ այս գործը, ինչպէս է, օրինակ, Կոստան Զարեանի «Տատրագոմի հարսը»: Բայց խառնուրդ մըն է գիւցազներգութեան, վէպի, պոեմայի եւ քնարերգութեան :

Իր գրքի երկրորդ հատորին մէջ տեղ մը կը գրէ Համաստեղ.

— «Հայ ժողովուրդի իրաւունքը աւելի արդար էր, քան նոյն ինքն իրաւունքը եւ աւելի տիեզերական, քան երկինքը: Հայ ժողովուրդը դարձած էր ինքն իր մէջ տաճար, ինքն իր մէջ երկինք. տանջանքէն դուրս ելած լաւագոյն ստեղծագործութիւնը»:

Այս «ստեղծագործութեան» պատմութիւնն է «Սպիտակ Ձիաւորը» :

(խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՎԱՆԱԿԱՆԸ

★

ՎԻԷՆՆԱ, 3 Յունուար (Յառաջ).— Լատինական Ծնունդի առթիւ (25 Դեկտ.) կ'այցելէի քաղաքիս Մխիթարեան Միաբանութեան եկեղեցին: Փողոցէն կը լըսուէին հայկ. պատարագին սքանչելի երգերը, զորս կ'երգէին տեղացի երկու սեռէ երիտասարդներ: Ներսը բազմութիւնը լեցուն: Հայե՞ր: Գրեթէ բոլորը Վիէննացի, որոնք Հայու պէս կ'աղօթեն, առանց բառ մը հասկնալու: Ձէ՞ որ լատին ծէսն ալ անհասկնալի է իրենց: Հայկականը մասնաւոր քաղցրութիւն մը ունի կարծես: Ամէն ինչ հանդիսաւոր եւ փայլուն: Ժամարար արքեպիսկոպոսը՝ գերապայծառ Մեսրոպ արք. Հապոզեան, կը զգեստաւորուի ու կ'առաջնորդուի խորան, թանկարժէք շուրջառ ու սաղաւարտով, սպասաւորութեամբ բազմաթիւ սարկաւագ վարդապետներու: Խորանը լոյսերու մէջ կը շողայ: Ու այս բոլորը խոր կը ներգործեն օտարին վրայ, որոնք ջերմեռանդ ու լուռ կը հետեւին մէկուկէս ժամ տեւող պատարագին :

Ներկայ Հայերը ըստ աւանդական սովորութեան, վեր դահլիճը կ'ելլեն, ուր շնորհաւորական ընդունելութիւն տեղի կ'ունենայ: Գաղութ ու Միաբանութիւն սիրտ սիրտի կը մտերմանան իրարու հետ, այլազան ազգային հարցեր յուզելով ու ըմպելով վանքին մէջ պատրաստուած ոգելից ըմպելին, «մըհիթարին», որ շատ ընդհանրացած է ամբողջ Աւստրիոյ մէջ: Ներկաները բոլորուած՝ միաբաններուն շուրջ, չեն ուզեր բաժնուիլ այդ ջերմ մթնոլորտէն:

Մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ ի մէջ այլոց մեր ծանօթ բանասէրը՝ Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեան, որ իր եօթանասնամեակը կը բոլորէ այս տարի եւ որուն աւելի կարեւոր յոբելեանը՝ իր գրական գործունէութեան յիսնամեակը կը լրանայ մօտերս :

Զարժե՞ր աւելի մօտէն ծանօթացնել այս գրչի վաստակաւորը հայ ժողովուրդին, որ դեռ կատարելապէս ծանօթ չէ անոր ճշգրիտ կենսագրականին իսկ:

Բաւական դժուարութեանց կը հանդիպիմ, քանի մը տեղեկութիւններ ճարելու համար :

Հ. Ներսէս Ակինեան ծնած է, Արտուինի մէջ 12 Սեպտ. 1883ին: Աշխարհական անունը՝ Գաբրիէլ: 1895ին կ'աշակերտէ Մըխիթարեան վանքին, 1907ին «Հանդէս Ամսօրեայ»ի խմբագրութիւնը կը ստանձնէ : Արդէն կ'աշխատակցէր 1903էն ի վեր: 1916 – 1920 եղած է կղերանոցի վարիչ: 1931 – 1937 եղած է Միաբանութեան առաջնորդ, միաժամանակ մեծաւոր Մայր վանքի:

1924 – 29 Հայաստան գացած է ձեռագիրներ ուսումնասիրելու համար, իսկ 1939 Ապրիլին նոյն նպատակով ուղեւորած է Միջին Արեւելք — Երուսաղէմ ու Եւ. ուրկէ պատերազմին հետեւանքով հայի կրցաւ 1946 Սեպտեմբերին Վիէննա վերադառնալ ու վերստանձնել իր այնքան սիրած «հանդէս»ին խմբագրութիւնը :

Հասցուցած է բազմաթիւ աշակերտներ, որոնց կարգին կարելի է յիշել, Հ. Սահակ եպիսկ. Կոգեանը, Հ. Համազասպ Ոսկեանը, Հ. Վահան Ինկլիզեանը, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան եւ Հ. Պետրոս Տէր Պօղոսեանը, որոնք զանազան հեղինակութիւններով հրապարակ ելած են ու ծանօթ: Յիշեալները լիովին օգտուած են Հ. Ակինեանի արձանագրութեանց հաւաքածոներէն եւ կատարած օգտաշատ աշխատանքներ :

Հակառակ մեր բանասէրներու իրեն հանդէպ ցոյց տուած վերապահ վերաբերումին, օտար բանասէրներ ու գիտնականներ կը գնահատեն Հ. Ներսէս վրդ. Ակինեանի գործերը եւ միջազգային կարեւոր պարբերականներ շարունակ հրաւէրներ կ'ուղղեն իրեն յօդուածներ ղրկելու :

Դժբախտաբար մենք ի վիճակի չենք բերելու մաքով այդ պատկառելի բանասէրին գովքը հիւսելու եւ զայն աւելի մօտէն ծանօթացնելու մեր ժողովուրդին :

Համեստ տողերով հրապարակ կուգանք ուշադրութիւնը հրաւիրելու մանաւորաբար իր գրչի եղբայրներուն, որոնց պարտականութիւնն է կը կարծենք հրապարակ գալ ու արժանի յարգանքի տուրքը տալ բազմահմուտ բանասէրին, որպէսզի անշուք չմնայ իր գործունէութեան յիսնամեակ յոբելեանը: Ե.Հ.Վ.

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա», խմբագրական մը եւ մասնաւոր գրութիւն մը նուիրած է Հ. Ակինեանի, արծարծելով յոբելեանի խնդիրը (31 Դեկտ. 1953): Մենք ալ պիտի անդրադառնանք:

ԱՐԾԻՒՆ ՈՒ ՄԺԵՂԸ

(ԱՌԱԿ)

Արծիւը իրա
Կտուցի վրայ

Մի օր զարմանքով մի մժեղ տեսաւ ,
—Ի՞նչ ես զարմանում, մժղուկն ասաւ,

Ուզում եմ ես ալ
Աստղերին հասնել.

Բարձրանալ գահը երկրի անսահման,
Ուզում եմ ես ինձ միշտ արծիւ տեսնել...
Բայց արծիւն այսպէս տուեց պատասխան
—Թէ կ'ուզես հասնել բարձունքներն անհաս՝

Պիտի սեփական թեւեր ունենաս,
Ուրիշի թեւով բարձունքի հասած՝
Ուր էլ որ հասնի վերջը կ'ընկնի ցած:

Երեւան ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ բանակցութիւններ կը կատարուին, զինակցութիւն մը կնքելու համար Փաքիստանի, Հնդկաստանի եւ թերեւս ուրիշ երկիրներու հետ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— Այո, մինչեւ այժմ ոչ ոք չէր նշմարած, երբ մէկ վայրկեան առաջ մէկը նկատեց որ չէր երեւցած եւ սենեակը դացինք: Անկողինը աւրուած չէր եւ վանականը որեւէ հետք չէ ձգած իր ետին :

Կարծեցի թէ կ'երազեմ, նախ Օր. Ճոնսընի թունաւորումը եւ յետոյ հայր Լավինյիի փախուստը:

Ծառաները կանչեցին հարցաքննելու համար, բայց որեւէ լուսաբանութիւն չկրցան տալ :Վերջին անգամ հայր Լավինյին տեսած էին նախորդ օրը ժամը 8ին ատենները: Ընկերներէն մէկուն ըսած էր թէ պառկելէ առաջ պզտիկ պտոյտ մը պիտի ընէ :

Վերադարձը ոչ ոք չէր տեսած:

Սովորականին պէս բակին մեծ դուռը ժամը 9ին գոցուած էր եւ կղպուած էր : Արդ, ոչ ոք կը յիշէր որ առտուն բացած էր զայն: Երկու երիտասարդ ծառաներէն ամէն մէկը կը կարծէր թէ իր ընկերը կատարած է այդ աշխատանքը:

Հայր Լավինյի նախորդ գիշերը վերադարձա՞ծ էր : Վերջին պտոյտին ատեն որեւէ հետք նշմարած եւ դո՞ւրս ելած էր նոր հետազօտութիւն մը կատարելու համար : Պէտք է՞ր զայն նկատել երրորդ զոհը : Հարիւրապետը վերադարձաւ այն պահուն երբ Տոքթ. Րէյլի կը մօտենար Պ. Մերքատոյի ընկերակցութեամբ :

— Նոր բան կա՞յ, Րէյլի :

— Կայ, Մերքատոյին հետ ստուգեցինք մնացորդը:

— Քիմիական աշխատանոցէն առնուած «աղի քլորհիտրիք» է:

— Աշխատանոցէ՞ն: Բանալիով գոցուա՞ծ էր: Պ. Մերքատօ գլուխը թօթուեց, ձեռքերը կը դողային եւ դէմքը կը կծկըւէր : Մարդկային բեկորի մը կը նմանէր :

— Սովորութիւն չունինք, կմկմաց : Հասկցէք, հոս ամէն մարդ օրն ի բուն բան մը կ'առնէ հոնկէ : Ոչ ոքի մտքէն կ'անցնէր ...

— Գիշերը բանալիով չե՞ն գոցեր :

— Այո ինչպէս միւս բոլոր սրահները, բանալիները կը կախուին դամէ մը, հասարակաց սրահին մէջ:

— Ուրեմն ան որ այդ սրահին բանալին կը պահէ կրնայ ամբողջ տրցակը առնել:

— Այո :

— Սովորական բանալի մը՞ն է:

— Բոլորովին :

— Չկա՞յ բան մը որ հաստատէ թէ Օր. Ճոնսըն ինք անձամբ առած է թոյնը քիմիական աշխատանոցէն, հարցուց հարիւրապետ Մէյթլէնտ :

— Ինք չէ որ առած է, գոչեցի, վճռապէս հաստատական շեշտով մը:

Թեւիս վրայ զգացի ձեռքի մը շփումը : Փուարօ կեցած էր ետեւս :

Այդ միջոցին չարաշուք դէպք մը պատահեցաւ:

Դէպքը ինքնին չարաշուք չէր, բայց ըստեղծուած կացութեան պատճառով այդպէս թուեցաւ :

Ինքնաշարժ մը բակը մտաւ եւ կարճահասակ մարդ մը զաղթային երկիրներու յատուկ գլխանոցով եւ հաստ, կարճ վերարկու մը հագած վար իջաւ կառքէն :

Շիտակ գնաց Տոքթ. Լէյտնըրի, որ ոտքի կեցած էր Տոքթ. Րէյլիի քով եւ ձեռքը ջերմօրէն սեղմեց :

— Վերջապէս դտայ ձեզ, սիրելիս, բացագանչեց: Ուրախ եմ ձեզ տեսնելուս : Շաբաթ կէս օրէ վերջ ասկէ անցայ Իտալացիներուն քով երթալու համար, Ֆունիմա: Այցելեցի ձեր պեղումներուն վայրը, առանց մէկ հատիկ Եւրոպացիի հանդիպելու: Դժբախտաբար արաբերէն չեմ գիտեր եւ ժամանակ չունեցայ մինչեւ տուն գալու: Այս առտու ժամը 5ին Ֆունիմայէն մեկնեցայ, երկու ժամ հոս ձեզի հետ պիտի անցընեմ, կարաւանին միանալէ առաջ: Էհ, ինչպէ՞ս կ'երթան ձեր աշխատանքները: Կսկծալի բան էր:

Այս մարդուն զուարթշեշտը եւ անփոյթ խօսուածքը վիրաւորեցին մեր զգացումները :

Բոլորովին անտեղեակ՝ ողբերգութեան՝ այս մարդը մեր մէջ կ'իյնար չէնշող տրամադրութեամբ մը :

Անբնական չէր որ Տոքթ. Լէյտնըր, հագիւ անկապ ձայն մը արտասանեց եւ դէպի Տոքթ. Րէյլին դառնալով պաղատագին նայուածք մը ուղղեց անոր :

Տոքթորը պարագաներուն վայել կեցուածք մը ունեցաւ: Մարդուկը մէկ կողմ տարաւ եւ պատմեց անցուդարձը:

Վերջը իմացայ որ այս այցելուն Ֆրանսացի հնախոյզ մըն է Վերիէ, որ պեղումներ կը կատարէր Յունական կղզիներուն մէջ:

Վերիէ քար կտրեցաւ: Ինքն ալ քանի մը օր Իտալական աշխատավայրի մը մէջ անցուցած էր, բոլորովին կտրուած քաղաքակրթական ամէն կեանքէ:

Ցաւակցութեան եւ ներողութեան խօսքեր շռայլեց եւ Տոքթ. Լէյտնըրի վրայ վազելով ձեռքը սեղմեց ջերմօրէն:

— Ի՛նչ ողբերգութիւն., Աստուած իմ, ինչ ողբերգութիւն, բառ չեմ գտներ... բացատրելու համար, իմ խեղճ պաշտօնակիցս:

Եւ իր գլուխը ցնցելով եւ զգալով որ իր մտածումը ուրիշ կերպով արտայայտելու ճիգերը անօգուտ են: Մարդուկը կառքը ցատկեց եւ բաժնուեցաւ մենէ :

(Շար.)

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ կռիւները կը սաստկանան հետզհետէ: Սիամի կառավարութիւնը առաջարկեց Քամպոճի միացեալ ճակատ կազմել, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ: Փարիզի մէջ համաձայն չեն այսպիսի զինակցութեան մը, պայմանաւ որ ճանչցուին Ֆրանսայի իրաւունքները:

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճը չէ կազմուած տակաւին: Հանրապետութեան նախագահը խորհրդակցութեան հրաւիրեց նաեւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Թոլիաթթի, որ առաջարկած է երկրին վարչութեան մէջ պատասխանատուութիւններ յանձնել նաեւ համայնավար եւ ընկերվար կուսակցութեանց: Վարչապետութեան թեկնածու կը համարուի Պ. Ֆանֆանի: Եուկոսլաւիոյ մէջ կը սպասեն իտալական նոր դահլիճին կազմութեան, լուծելու համար Թրիէսթէի խնդիրը:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՈՒՂԵՂ մը շինուած է Նիւ Եորքի մէջ, թարգմանութիւններ կատարելու համար: Առաջին փորձը տեղի ունեցաւ մեծ յաջողութեամբ: Տասը երկվայրկեանի մէջ ռուսերէնէ անգլերէնի թարգմանուեցաւ չորս տողէ բաղկացած նախադասութիւն մը:

ՍԵՆՏԻՔԱՆԵՐԸ դիմում կատարեցին վարչապետին, խնդրելով որ-ընթացք տայ նուազագոյն օրապահիկի մասին առաջարկուած յաւելման:

ՊԱՊՈՒԹԵԱՆ եւ հաւատաքննութեան նոր ցուցահանդէս մը բացուած է Լենինկրատի մէջ, բազմաթիւ լուսանկարներով եւ վաւերագիրներով, ապացուցանելու համար թէ «Վատիկան միջազգային յետադիմութեան կեդրոններէն մէկն է»:

ԱՌԱՏ ՁԻՒՆ ԿԸ ՏԵՂԱՅ կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ, դժուարացնելով հաղորդակցութիւնները: Երբեմն ալ դադրած է շատ մը ճամբաներու վրայ: Կարգ մը գիւղեր հաղորդակցութենէ զրկուած են Արտէշի նահանգին մէջ: Հունձքերը վնասուած են Փուվանսի եւ ուրիշ գաւառներու մէջ:

ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սեւրընդի Անիէնի մասնաճիւղին:

Կիրակի 17 Յունուար ժամը 16 — 23, 149 bis. Av. d'Argenteuil, Asnières

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, մեներգ, պար, արտասանութիւն եւ «Թորոս ծառայի արկածները», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, երկու արար: Ձոխ պիւֆէ: Ազատ մուտք

Փորթ Քլիշէն թիւ 140, Փորթ Շամփէռէն թիւ 165 հանրակառք, իջնել Փլաս Պուրկինեօն, կամ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի վարչութենէն (Բ. եւ վերջին մաս). — Այս հանդանակութեան յաջողութեան մեծապէս նպաստեց Պ. Կարապետ Փոլատեան:

✕ Շնորհակալութիւն նաեւ Կրընոպլէն մասնաւորապէս հրաւիրուած Մարտիրոսեան քոյրերու, որոնք առանց ոեւէ նիւթական ակնկալութեան իրենց մասնակցութիւնը բերելով սոյն հանդէսին, իրենց երգերով եւ պարերով խանդավառութիւն ստեղծեցին: Մասնաւոր շնորհակալութիւն նաեւ Մարսէյլի Քոնսէրվաթուարէն շրջանաւարտ Օր. Ալիս Ժամկոչեանի, որ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ վերոյիշեալ քոյրերու երգերուն եւ պարերուն մասնակցութեամբ դաշնակի եւ որ իր դայթարմայով մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց ներկաներու մէջ:

✕ Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արմենակ Շահպալեանի, իրենց քեռայրին՝ ողբացեալ Պ. Մկրտիչ Փողհարեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ եւ շնորհակալութեամբ կ'արձանագրէ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանքի նուէրը, ի նպաստ Կապոյտ Խաչի:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Յովհաննէսեանէ ողբացեալ Պ. Գէորգ Մենտոտեանի մահուան առթիւ 1500 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի: Նոյնպէս Տիկին Սաթենիկ Եօթնեղբայրեանի կողմէ 500 Ֆր. Նոր Տարուան առթիւ:

ՆՈՐ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ
ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ
(ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան: Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ:

Գին (թղթակազմ) հազար ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1100 ֆրանք):

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1300 ֆրանք):

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արեւնուշներու Միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Ցայտագիր. — Ռախմանինով, Չայքովսքի, Պռամս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Պրեմոնի մրցանակի կոմիտէն շարք մը դասախօսութիւններ սարքած է:

Առաջինը՝ այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 20.45ին:

Կը դասախօսէ նախագահ

LOUIS MARIN, Membre de l'Institut

Նիւթը՝ ԲՆԱՆԿԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

SALLE DEBUSSY-PLEYEL

252, Fbg. St. Honoré

ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ՝
ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ եւ ՁԵՐ
ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ԿԱՄ ՕՏԱՐ
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

LUC-ANDRE MARCEL-ի

GRÉGOIRE DE NAREK
et
ANCIENNE POESIE ARMENIENNE

(Ed. des Cahiers du Sud)

կոթողային հատորը

Գեղարուեստական մաքուր հրատարակութիւն, ուր հեղինակը ի վեր կը հանէ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ հանճարը, եւ համաշխարհային արժէքը հայ բանաստեղծութեան: Գին՝ 1000 ֆրանք:

Դիմել՝ «Անդաստանի» խմբագրութեան, տպ. Արաքս 46, Rue Richer, Paris կամ «Յառաջ»ի:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. ՊԱՏՈՒՈՅ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Կիրակի իրիկուն, ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայի սրահը:

Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ համակիրներ: Մուտքը ազատ է

SURPRISE PARTY

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. Վարչութեան, այս կիրակի ժամը 15էն 22, Ազգ. Տան մէջ:

Կը հրաւիրուին Միութեան բոլոր անդամները եւ համակիրները:

ՃՇԴՈՒՄ. — Լիոնի Ազգ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Հայկազ. մանկապարտէզի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 24ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Օրլօժի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը, քաջալերել մեր մանուկները:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI 12 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7266 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10Ր ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2677

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ. — Բ.

Բոլորովին փակուած է հաղորդակցութեան միւս բնական ճամբան, երթեւեկը :

Ուզած ատեն հայրենիք երթալը երազ մըն է ոչ միայն մեր տարագիր բազմութեանց, այլ եւ այն բոլոր պանդուխտ ժողովուրդներուն համար որոնց երկիրները կը գտնուին մուրճ – մանգաղին տիրապետութեան տակ :

Ի՛նչ կսկծալի հեգնութիւն :

Աշխարհի բոլոր մասերէն պատուիրակութիւններ կ՚երթեւեկեն դէպի Խ. Միութիւն եւ արբանեակ երկիրները, բայց անոնց տարագիր զաւակները զրկուած են այդ իրաւունքէն :

Այս բարբարոսական արգելքին ենթակայ է նաեւ Խ. Հայաստանը :

Երեւանի թերթերը պարբերաբար կը նկարագրեն օտար պատուիրակութեանց այցելութիւնը :

Պատուիրակութիւններ Հնդկաստանէն, Չինաստանէն, Քորէայէն, Սիպերիայէն : Ապա նաեւ Ֆրանսայէն, Անգլիայէն, Գերմանիայէն, Շուէտէն, Նորվեկիայէն, Զուիցերիայէն, Իտալիայէն, Աւստրիայէն եւ ուրիշ երկիրներէ :

Այս այցելութեանց արձագանգները կը լուեն արտասահմանի մէջ ալ, հայերէն կամ օտար լեզուներով :

Այցելուները կը հրատարակեն իրենց տպաւորութիւնները : Ընդհանրապէս հրապարակային զեկուցումներ ալ կու տան, որոնք պատահաբար կ՚իմացուին :

Դժուար չէ երեւակայել մեր տարագիր բազմութեանց հոգեկան վիճակը, այս անցուդարձին առթիւ :

Ամէնէն անտարբերն ալ պիտի հարցնէ.— Ուրեմն ո եւ է օտարական կրնայ երթալ տեսնել ինչպէս Մոսկուան, Լենինկրատը, Խարքովը կամ Թիֆլիսը, նա՛եւ մեր մինուճար Երեւանը : Իսկ մե՞նք...

Այո, մենք զրկուած ենք այդ իրաւունքէն : Մինչեւ անգամ իբրեւ շրջիկ :

Այս բոլոր այցելութիւնները կ՚արտօնէ եւ կը սարքէ Մոսկուան :

«Ազատ եւ անկախ» հանրապետութիւններէն ոչ մէկը կրնայ դուռները բանալ կամ անցագիր տալ ինքնագլուխ : Նոյն իսկ ամէնէն հաւատարիմ ուղեկիցներուն :

Հայաստանի համար այս շնորհը եղաւ 1945ին, բացառիկ ներգաղթի մը եւ կաթող. ընտրութեան առթիւ :

Այնուհետեւ քար լռութիւն :

Եկեղեցական ժողովի եւ միւռոնօրհնութեան մասին տրուած հաւաստիքներն անգամ ջուրն ինկան :

Երբ ներս չեն կրնար երթալ, աւելորդ է խօսիլ դուրս ելլելու մասին :

Լոյս ծագած պիտի ըլլայ, եթէ օր մը արտօնէին որ հայկական երգչախումբ մը կամ պարախումբ մը այցելէ գաղութները :

Անշուշտ հիւրընկալ երկիրներն ալ դժուարութիւններ կը յարուցանեն, քաղաքական պատճառներով :

Բայց, փոխադարձ համաձայնութիւններ միշտ ալ կարելի են, գոնէ Եւրոպայի մէջ, ինչպէս տեսանք վերջերս, երբ խումբ մը խորհրդային արուեստագէտներ այցելեցին Լոնտոն եւ Փարիզ :

Այս միջոցին բանակցութիւններ կը կատարուին Մոսկուայի Օփերային պարախումբը Փարիզ բերելու եւ Օփերա Քոմիքը Մոսկուա ղրկելու համար :

Այսպէս, անմատչելի պատ մը քաշուած ըլլալով հայրենիքին եւ Հայկական Արտասահմանի միջեւ, տարագիր բազմութիւնները միայն հոգեշահ քարոզներ կը լսեն :

Երեւան կապ չունի նոյն իսկ ազգ. պաշտօնական հաստատութեանց հետ, եւ կը գոհանայ հատընտիր միջնորդներով, որոնք ոչինչ կը ներկայացնեն :

Օդակները շատ աւելի ամուր պրկուած են, քան պատերազմէն առաջ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՈՐՈՇԱԾ ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆ

Արեւմտեան երեք պետութեանց Պերլինի հրամանատարները եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը երկրորդ նիստ մը գումարեցին Շր. օր, որոշելու համար Յունուար 25ի խորհրդաժողովին վայրը : Նիստը տեւեց եօթը ժամ, այս անգամ Պերլինի սովետական շրջանին մէջ, բայց չկրցան համաձայնիլ եւ որոշեցին երրորդ ժողով մը գումարել յունուար 11ին (երէկ), ամերիկեան կեդրոնին մէջ : Իրազեկներ կը վախնան որ Յունուար 25ի խորհրդաժողովը յետաձգուի, եթէ աւելի երկար տեւէ վէճը :

Ինչպէս յայտնի է, արեւմտեան դաշնակիցները առաջին նիստին մէջ (Եչ.) առաջարկեցին ժողովը գումարել նախկին Վերստուգիչ յանձնախումբի պաշտօնատան մէջ (ամերիկեան շրջան) : Ռուսերը առանց վճռապէս մերժելու առաջարկեցին ուրիշ վայր մը, իրենց շրջանին մէջ :

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ Շաբաթ օրուան նիստը բացուած ատեն Ռուսերը շատ սիրալիր էին եւ կը յուսացուէր համաձայնութեան մը յանգիլ : Բայց պաշտ. զեկոյցը կ՚ըսէ.— «Վիճաբանութիւնը շարունակուեցաւ ժողովի վայրին եւ կազմակերպութեան մասին : Յաջորդ նիստը պիտի գումարուի յունուար 11ին, ամերիկեան հրամանատարութեան կեդրոնին մէջ» :

Արեւմտեան դաշնակիցները կը պնդեն թէ վերստուգիչ յանձնախումբին շէնքը, որ 500 սենեակ ունի, միակ իրապէս յարմար վայրն է բաժանեալ քաղաքին մէջ : Կը կարծուի թէ Ռուսերը կը նախընտրեն Պերլինի արեւելեան շրջանը, իրենց յատուկ նկատումներով : Պաշտօն. զեկոյցէն կը հետեւի թէ չեն կրցած քայլ մը յառաջ երթալ : Շաբաթ օրուան ժողովին առթիւ խորհրդային զինուորներ բարեւի կեցած էին եւ կարգով կ՚ողջունէին իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն : Միեւնոյն ատեն պահակներ տրամադրած էին, հետեւելու համար արեւմտեան հրամանատարներու կառքերուն :

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային ներկայացուցիչը մերժած է ժողովը գումարել արեւմտեան Պերլինի մէջ, առարկելով թէ խռովարար տարրեր կրնան խանգարել ապահովութիւնը : Իբրեւ երաշխիք, առաջարկած է որ համայնավար գաղտնի ոստիկանութիւնը ամէն ապատութիւն վայելէ Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ. առաջարկ մը որ անընդունելի կը համարուի արեւմտեան պետութեանց կողմէ : Դեռ ամէն յոյս կորսուած չէ, վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու համար :

Շաբաթ օրուան ժողովին առթիւ, Ռուսերը արտօնած էին որ արեւմտեան Եւրոպայէն լրագրողներ մտնեն Պերլինի արեւելեան շրջանը :

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻ՞ՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը յուշագիր մը յանձնեց արեւմտեան պետութեանց մարզպաններուն, խնդրելով որ օգտուին Յունուար 25ի խորհրդաժողովէն, մեղմացնելու համար պատերազմի եօթը գլխաւոր ոճրագործներուն վիճակը : Ասոնք արգելափակուած են Սփանտաուի բանտին մէջ (ռուսական շրջան) և արտակարգ խստութեանց կ՚ենթարկուին, ինչպէս կ՚ըսէ յուշագիրը : Յուշագրին պատճէնը ղրկուած է Փարիզ, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն : Եօթը բանտարկեալներէն մէկը, Ֆոն Նէօյրաթ, նախկին «հովանաւոր» Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ, 81 տարեկան է, հիւանդ եւ կոյր : Երկրորդ մը, ծովակալ Ռաէտր, 77 տարեկան, նոյնպէս հիւանդ է : Առաջինը կը տառապի պնդերակութենէ եւ լանջախիթէ, եւ երկար ատեն դիւանագիտական պաշտօններ վարած է իբրեւ արտաքին նախարար : Միւսին հիւանդութիւնն ալ շատ ծանր կը ներկայացնեն գերմանական թերթերու մէջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, միւս հինգ բանտարկեալները կը սպառնան բոնի ծոմ պահել, իբրեւ բողոքի ցոյց : Արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները տրամադիր են մեղմացնելու բանտային խստութիւնները, բայց Ռուսերը կ՚ընդդիմանան :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՉՐՈՅՑ» ...

Նորութիւն մը, ամէն տեսակէտով : Աշխոյժ եւ բովանդակալից :

Հեղինակը, Կ. Փոլատեան, իրական ծառայութիւն մը կը մատուցանէ, հատորի մը մէջ ամփոփելով այս ցիրուցան «Զրոյցները» :

Թերեւս պատահաբար ձեռնարկեց այս փորձին, իբրեւ «ժամկոչ» հայկական մըշակոյթին, ինչպէս կ՚ըսէր վերջին բանախօսութեան մէջ :

Բայց, թղթատեցէք էջերը եւ պիտի տեսնէք թէ տէրն է իր նիւթին :

Եւրոպական եւ մանաւանդ ֆրանսական գրականութեան մէջ հատորներ կը կազմեն այս կարգի հրատարակութիւնները :

Չի բաւեր միայն հարցումներ ուղղել այս կամ այն գրողին եւ հեղինակին : Բանաստեղծին, բանասէրին կամ գիտնականին :

Հարկ է հարցումները ձեւակերպել նըրբօրէն, որպէսզի ենթական հարկադրուի պարպել իր հոգին :

— «Զրոյցին մեծագոյն առաւելութիւնը իր անկեղծութիւնն է ուրեմն, իր անմիջականութիւնը, արտայայտութեան իր ինքնաբուխ եղանակը : Պատասխանները անմիջական են, կը տրուին առանց կանխամտածումի եւ առանց պատրաստութեան : Ուստի անոնք խօսողին ամէնէն անկեղծ արտայայտութիւններն են» :

Փոլատեան յաջողած է ոչ միայն ինքնաբուխ արտայայտութիւններ, վկայութիւններ կորզել, այլ եւ դիմացինը «խոստովանցնել», շատ մը պարագաներու մէջ :

Այսպէս, վարպետօրէն դասաւորուած հարցումներու տարափի մը տակ, ձեր առջեւ «կը բացուին» երկու բանաստեղծներ, մեր Աւետիս Ահարոնեան եւ ֆրանսացի Փօլ Էլիւառը, Շ. Նարդունին, Օ. Պէրպէրեանը, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանը եւ Լիւք-Անտրէ Մարսէլ («Նարեկ»ի բանաստեղծ թարգմանիչը) :

Դժուար թէ ուրիշ որեւէ ձեւով կարելի ըլլար այսքան վաւերական եւ թանկագին վկայութիւններ քաղել :

Եթէ Կարօն փոխանակ իբրեւ «ժամկոչ» ներկայանալու, խոստովանահօր փիլոն մը հագած ըլլար, համրիչն ալ ձեռքը, չեմ կարծեր թէ պիտի յաջողէր աւելի պերճախօս եւ կենդանի վկայարան մը կազմել : ՎԱՀԷ

ՄԱԼԵՆԿՈՎԻ ՔՆՆԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

Արեւմտեան շրջանակներէ կը հաւաստեն թէ Խ. Միութեան վարչապետը, Մալենկով, քննական պտոյտ մը կատարած է վերջերս, իր աչքով տեսնելու համար կացութիւնը :

Այսպէս, կարգ մը օտար դեսպաններու կողմէ հաղորդուած լուրերու համաձայն, Մալենկով անցեալ աշնան շրջած է Ֆինլանտայի ծոցին ծովեզերեայ շրջանը, քննելու համար փոթորիկին աւերները : Իսկ վերջերս այցելած է Քիեւ (Ուկրայնա), յանկարծ երեւալով ազգ. թատրոնին մէջ : Այցելած է նաեւ կոլխոզները, լսելով գիւղացիներու գանգատները :

Այս պտոյտները խստօրէն գաղտնի կը պահուին : Սթալին ալ այսպիսի պտոյտներ կը կատարէր վերջին քանի տարիներու ընթացքին, սրընթաց կառախումբերով կամ ինքնաշարժներով : Դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքով այս պտոյտը մաս կը կազմէ նոր ուղեգծին, մօտէն ուսումնասիրելու համար պետութեան ներքին խնդիրները : Մասնաւորապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ ընթացիկ ապրանքներու անբաւականութիւնը :

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ջախջախեցին Սենոյի դէմ կատարուած յարձակումը, ծանր կորուստներ պատճառելով ըմբոստներուն : Այս յաջողութիւնը շահած են թնդանօթաձգութեամբ եւ օդարշաւներով : Սենոյի ճակատին հրամանատարը կ՚ըսէ թէ ըմբոստները հազար հոգի կորսնցուցին, առնուազն կէսը սպանեալ : Ֆրանսական կորուստները բաղդատաբար թեթեւ կը համարուին :

Հինգ օրուան մէջ օդաչուներ եւ Հիւս. Ափրիկեցի զինուորներ ետ մղեցին երեք

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԵՌԱԳԻՐ ԷՋՄԻԱԾՆԷՆ

★

Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսէն, Նոր Տարուան եւ Ծնունդի առթիւ.—

«Փրկչի Սուրբ Ծննդեան եւ խաղաղութեան ոգին համայն մարդկութեան եւ պետութիւններին որպէս զի աշխարհում համերաշխութիւն եւ համագործակցութիւն իշխէ, եւ մարդկութիւնը խաղաղ ու երջանիկ ապրի :

Մաղթում ենք որ Տէրը պարգեւէ ձեզ առողջութիւն եւ արեւշատութիւն : —

ԳԷՈՐԳ Զ.

ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Ազգ. պատրիարքարանը հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը հրատարակած է, Յունուար 3 թուականով.—

«Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր գանազան առիթներով, բերանացի թէ գրաւոր, կատարած դիմումներուն իբրեւ արդիւնք, կուսակալութեան 23-12-953 թ. պաշտօնագրով հաղորդուած է Ն. Սրբազնութեան, թէ Ներքին գործոց գործավարութիւնը իր 19-9-953 թ. հրամանագրով կը թելադրէ կատարել ընտրութիւնը Նոր Կեդր. վարչութեան, Թաղերու ժողովուրդներուն կողմէ համեմատական դրութեամբ ընտրուած ներկայացուցիչներու միջոցով :

Նոր վարչութիւնը, ըստ յիշեալ հրամանագրին, օժտուած պիտի ըլլայ համայնքապատկան ստացութիւնները մատակարարելու եւ նոյնօրինակ եկեղեցապատկան կալուածներու հասոյթները համակարգելու — գօօռտինէ ընելու — որով եւ զանազան մատակարար մարմիններու միջեւ համերաշխ գործակցութիւն մը հաստատելու իրաւասութեամբ :

Ներկայացուցիչներու ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ միանգամայն բոլոր Թաղերու մէջ ամսոյս 31ի կիրակին : Այս մասին հարկ եղած հրահանգը պիտի տրուի շուտով Թաղային մարմիններուն» :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ սովորական նստաշրջանը կը վերաբացուի այսօր, երեքշաբթի : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է նոր Նախագահին (ատենապետ) ընտրութիւնը : Պ. Էռիօ, որ Լիոն կը գտնուէր, Փարիզ վերադարձաւ, իր յաջորդին յանձնելու համար նախագահութիւնը : Երեք թեկնածուներ կան երեք տարբեր հոսանքներէ : Ընկերվարական կուսակցութեան թեկնածուն է Պ. Թրոքէր :

«ՎԵՐԵԼՔ ՅԱՐԱՐԱՏ»

(L'EXPEDITION AU MONT ARARAT PAR FERNAND NAVARRA)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ջորիները բեռնաւորուած են, ձիերը կը վերապահուին չարժանկարիչներու եւ լըրագրողներու, մնացեալ խումբը ոտքով պիտի բարձրանայ:

3700 մ. բարձրութեան վրայ կը գտնուի Հասան Ճէլալէտտինի բանակատեղին: Հարուստ, աղուեցիկ ցեղապետ մը որ ջերմ հիւրասիրութենէ մը վերջ, կ'առաջնորդէ արշաւախումբը դէպի Արարատի գագաթը:

Լեռնախոյզները չորս հազար մեթր կը բարձրանան անընդհատ ձիւնակարկուտի տեղատարափի տակ: Ցարմար բարձրաւանդակի մը վրայ երկրորդ բանակում մը, ցուրտը 8 աստիճանէն վար է, ամբողջ գիշերը կատաղի ձիւնամրրիկը կը շարունակուի: Բանակին ջորեպանները աներեւակայելի դժուարութիւններով կը հասնին, մեծ վնասներու ենթարկուելով:

Պաշտօնեաները կը գիշերեն իրենց վըրաններուն տակ, սակայն գինուորները կծկուած իրենց ծածկոցներուն մէջ, ժայռերու խոռոչներուն մէջ, դէմքերը հողին՝ քաջաբար կ'անցընեն գիշերը:

Օգոստոս 14ի ժամը 5ին, Արարատի գագաթը կուտակուած է կապարագոյն ամպերով: Ֆրանսացի լեռնախոյզները ծրագրած էին երրորդ բանակում մը 5000 մ.ի մօտ գտնուող սարահարթին վրայ, հոն ուր Տապանը հանգչած էր եւ ուր կը խորհէին գիշերել հաւասարաջերմ (իզոթեր-միք) վրանի տակ: Սակայն Թուրք տեղակալը կը հակառակի: Անխոհեմութիւն է բեռնաւորել օդին նուաղութեան պատճառաւ, ինք հրաման ունի բարձրանալ գագաթը եւ իսկոյն վար իջնել:

Արդարեւ վերելքը կը դժուարանայ: Դժուար է հաւասարակշռութիւնը պահել ցցուած եւ ողորկ քարակոյտերու վրայէն բարձրանալով: Օդին նուաղութիւնը զգալի կը դառնայ եւ պէտք է հանգչիլ ամէն հինգ վայրկեան: Գլուխները կը հակին: Իրարու ետեւէ կ'իյնան, կը քնանան, հազիւ 15ը կանգուն են: Թեւ մը բարձրացնել, կոյտի մը կառչիլ անկարելի կը դառնայ: Պէտք է մաքառիլ քնանալու անդիմադրելի պահանջքին դէմ: Կ'իյնան, կ'ելլեն, կը գլորին, կ'արիւնին, կը սողան: Լորձունքը շրթներուն՝ կը հասնին 5050 մ. «Թոքերը, լեարդը կարծես դուրս տալով»:

Վերջապէս սառէ սարահարթ մը հաստատ: Վերը մթագնած երկինք մը, վարը 4500 մ. բարձրութիւն՝ ամպերու ծով մը եւ այս երկու հորիզոններուն միջեւ, իրենք, մարդիկ: Անմարդկային, խենթութեան տանող աշխարհ մը:

Ապահովաբար ժամանակին մարդիկ եկած են հոս: Այս բարձրութեան վրայ ինքինքնին դէշ զգալով քնացած են: Արթնցած են աչաբեկ, եւ չհասկնալով երեւոյթը, կախարդանքի վերագրած են զայն:

5165 մ. կը ցուցնէ գործիքը, Նոյի լերան գագաթին, Ֆրանսական դրօշակը առաջին անգամ ըլլալով կը ծածանի Արարատի վրայ «տանիքը քրիստոնէութեան եւ մարդկութեան»: Սակայն Տապանին հետքերը չկային հոն:

Յաջորդ օրը անհրաժեշտ քննութիւն մը կը կատարեն Արարատի Արեւմտեան երեսը, հոն ուր ոչ մէկ երկրախոյզ բարձրացած էր մինչեւ այժմ: Էջմիածնի վանականները հոն է որ կ'ուղղէին իրենց հետախուզները: Կ'ուզեն հետազօտել նաեւ հիւս. Արեւմտեան կողմը ուր թերեւս բախտը ունենան գտնելու Տապանին մնացորդները չորս հազար մ. բարձրութեան վրայ:

Առաւօտեան ճառագայթներուն տակ, Արարատի ձիւնապատ գագաթը կը փայլի թափանցիկ, բիւրեղային: Շուքին մէջ մնացած մասերը մանիշակագոյն են եւ սեւորակ: 1100 մ. բարձրութեան վրայ յանկարծ աղաղակ մը:

— Տապանը ...

Լերան կողին է, ցռուկը սեւ, բաց գոյն ժայռերու վրայ: Ալ աւելի մօտենալով, անոր առաջամասը կը վերածուի ցցուած ժայռի մը:

Անկասկած այս ժայռերը նաւի մը պատրանքը կուտան: Էջմիածնի վանականներուն դիտակը, հոս, Արեւմտեան երեսին էին ուղղուած, անոնք բնաւ չէին բարձրացած լեռը, սրբապղծութիւն կը համարուէր:

3750 մ. բարձրութեան վրայ կը գտնեն Քօփ լիճը: Ռուսբովցքի երդում ըրած էր թէ Նոյի Տապանը տեսած էր լճի մը ափին, բայց Նաւարա կ'երդնու թէ հոն չէր: Ինչպէս որ վանականները սխալած էին, նոյնպէս օդաչու մը կրնար սխալած ըլլալ, ժայռերու գոյներուն եւ ձեւերուն փոփոխութիւններէն:

Մահացու անկումի վտանգի ենթակայ՝ կը բարձրանան մինչեւ 4100 մ.: Թէեւ Տապանին բեկորները չեն կրնար գտնել, սակայն կը կարծեն թափանցած ըլլալ մասամբ Արարատ լերան գաղտնիքին: Կը յուսան օր մը թերեւս ...: Իրենց քննութիւններէն կը հետեւցնեն թէ մակերեւային Քօփ լիճէն զատ, գոյութիւն ունի ներքին մեծ ուրիշ լիճ մը երկու կամ երեք քիլմ. տրամագիծով, 4200 մ. բարձրութեան վրայ: Այս լիճը ծածկուած է 30 կամ քառասուն մ. սառոյցի պատեանով մը, որուն մէջ թերեւս կիսախրած է խականն Տապանը ...:

Գիրքը կը վերջացնենք համակրութեան, հիացումի ջերմ զգացումներով համակուած այս անվեհեր լեռնագնացներուն հանդէպ որոնք անյողդողդ կամքով զինուած՝ ահաւոր վտանգներու դէմ պայքարեցան, հետապնդեցին իրենց «լուսեղէն երազը» եւ մասամբ հասան իրենց նպատակին:

Սակայն մեր ընթերցումի պահուն, տակաւ առ տակաւ, դառն յուսախաբութիւն մը եւ արդար բողոք մը կը բարձրանայ մեր հոգիէն: Ահաւասիկ լեռնախոյզներ որոնք կ'երթան մարդկութեան օրրանը հետազօտել, կը բարձրանան Արարատ լեռը, ուղեգրութիւններ կը կարդան, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, Աստուածաշունչի էջեր կը դարձնեն, Արաքսը կը բաբեւեն, Երեւանի, Նախիջեւանի, Ակոռիի անուններուն մեկնաբանութիւնները կ'ընեն, հոն ապրած ժողովուրդներու կողմէ իրարու փոխանցուած աւանդավէպերը կը պատմեն, կը խօսին եւ Էջմիածնի վանականներու հետախուզներու մասին, բայց ոչ՝ մէկ, ոչ մէկ յիշատակում Հայերու, դարաւոր Հայաստանի անցեալ եւ ներկայ գոյութեան մասին ...

Այն ալեւոր Ջրհեղեղը որուն հետքերը գացին գտնելու, այն երկրային պատուհասին մէջ որ հինգ հազար դարեր առաջ տեղի ունեցաւ, կարծես ջրամոյն եղած ըլլար հնադարեան Հայ ժողովուրդը եւ իր քաղաքակրթութեան հետքերը բնաջնջուած, ի սպառ սրբուած ըլլային՝ պատմութեան էջերէն եւ յիշողութիւններէն ...

Ձենք ուզեր ծանրանալ քանի մը պատմական թուականներու եւ տեղեկութիւններու վրայ որոնք ճիշդ չեն:

Մէկ խօսքով, լեռնախոյզներու արշաւանք մը, եւ ոչ թէ հնագիտական, պատմական հետախուզութիւն մը:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Հ.Յ.Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻ ՍՐԱՀԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

●

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ, 29 Դեկտ. (Յառաջ).— Պայծառ երկինքին տակ, Վռամեան Ակումբի մուտքին վրայ, Ուրուկուայի ճերմակ — կապոյտին զուգահեռ կը ծածանի մեր եռագոյնը ազատ ու հպարտ ու կը փողփողի արեւի ճառագայթներուն տակ, գրաւելով բոլորին ուշադրութիւնը: Կիրակի, Դեկտեմբեր 13: Այսօր Հ. Յ. Դ. Մոնթէվիտէոյի կոմիտէութեան Վռամեան Ակումբի նորակառոյց սրահի հանդիսաւոր բացումը կը կատարուի: Դեկտեմբեր 13ը փառաւոր թուական մը, անկիւնադարձ մըն է Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութին պատմութեան մէջ: Ձեռնուած հոծ բազմութիւն մը անհամբեր կը սպասէ դռներու բացումին: Տարիներու զոհաբերութիւնն ու պայքարը վերջապէս տուած է իր արդիւնքը. ահաւասիկ մեր կազմակերպութեան համար իր գերագոյն նպատակին հասնելու նոր միջոց մը, սրահ մը, ուր պիտի կրնայ շարունակել սկսուած աշխատանքը աւելի զօրաւոր թափով ու ընդարձակել այլ մարդերու վրայ: Մոնթէվիտէոյի կոմիտէն կ'իրականացնէ երկար տարիներու երազ մը շնորհիւ ընկերներու անխոնջ գործունէութեան, շնորհիւ այն ոգիին որ կը տիրէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ ու շնորհիւ Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութին նիւթական ու բարոյական քաջալերանքին:

Իրիկուան ժամը 7ին կը բացուին դուռները եւ բազմութիւնը ջրվէժի մը նման կը հոսի դէպի ներս: Ակնթարթի մը մէջ աթոռները գրաւուած են եւ ուշացողները կը ստիպուին ոտքի մնալ: Բեմին վարագոյրը բանալու համար կը կատարուի ամերիկեան աճուրդ մը, զոր կը շահին Բեհնայեան եղբայրներ: Աւագ եղբայրը կը բարձրանայ բեմ եւ կը կտրէ վարագոյրին երկու միացնող ժապաւէնը ու կը բացուի վարագոյրը: Բեմին վրայ կազմ ու պատրաստ կը սպասէ Արմենիա Երիտ. Միութեան երգչախումբը, որ յաջորդաբար կը հնչեցնէ Ուրուկուայի քայլերգը ու «Մեր Հայրենիք»ը: Ապա Ակումբի վարչութեան կողմէ զեկուցում մը կը կարդայ ընկեր Մ. Սվաճեան, որ ակնարկ մը կը նետէ Վռամեան Ակումբի, ՀՕՄի մասնաճիւղի ու Արմենիա Երիտ. Միութեան անցեալ փուլերուն վրայ, կը շեշտէ որ անհրաժեշտութիւն մը դարձած էր ունենալ այսպիսի ընդարձակ ակումբ մը, որ թէ հաւաքավայր ու թէ մարզավայր ըլլար եւ կը թուէ այն զոհաբերութիւններն ու աշխատանքները, որոնք կատարուած են այս ընդարձակ պարտէզ – տունը գնելու, վօլի պօլի եւ պասքէթ պօլի դաշտերը շինելու եւ այս գեղեցիկ սրահի կառուցումը գլուխ հանելու համար:

Անմիջապէս կը սկսի գեղարուեստական բաժինը: Շատ երկար պիտի ըլլայ կանգ առնել իւրաքանչիւրի վրայ առանձին: Իսկապէս որ աննախընթաց էր: Ամէն մէկը իր լաւագոյնը պատրաստած էր իր սիրելի Ակումբի բացման հանդէսին աւելի փայլ մը տալու համար: Եւ բոլորն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան հասարակութենէն: Այսպէս, գեղեցիկ մեներգներով հանդէս եկան օրիորդներ Վրէժուհի Յակոբեան, Սաթենիկ Տէր Յակոբեան, Անահիտ Զամճուգեան, Ովսաննա Պալեան, Մարի Թաւուչճեան եւ փոքրիկն Կորին Գրիգորեան, ինչպէս եւ երիտասարդներ Հերոս Այգինեան, Գրիգոր Աբիկեան, Բարկէն Ծառուկեան եւ Սարգիս Խարբութլեան: Այս մեներգներուն դաշնակով ընկերացան Տիկին Ազատուհի Տայեան եւ օրիորդներ Հ. Հանտալեան եւ Յ. Այգինեան:

Օրուան պատշաճ ու յաջող արտասանութիւններ ըրին պզտիկներ Շաքէ Հանտալեան, Աւետիք Իզմիրլեան եւ Օր. Եպրաքսի Գույումճեան: Իսկ փոքրիկներ Էդա Մարի Պարտագճեան, Սոնիա Հանտալեան եւ Եփրատուհի Այգինեան մեծ շնորհքով պարեցին հայկական «տասնըչորս»ն ու դասական «Կայծոռիկի Հովուերգութիւնը», «Հանրապետութեան Պար»ը եւ »Թեարաքամա»ն:

Այս բաժնի ընթացքին ՀՕՄի մասնաճիւղին կողմէ Տիկին Վ. Խ. Ահարոնեան շնորհաւորեց կոմիտէն կատարուած աշ –

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

★

Կը յիշէր անոր նուրբ ու փափուկ դէմքը, որ իր մտքին մէջ մնացած էր անեղծ ու անջինջ, ու մանաւանդ անոր լայն ու վճիտ աչուըները, իրենց սեւորակ սպիտակուցին մէջ տարօրինակ խոն մելամաղձիկ: Քսաներկու տարեկան էր ան, ու ինքը՝ քսանեւչորս տարեկան: Լուրջ ու խորին զգացում մըն էր իր սէրը:

Վկայականը ստանալուն կը սպասէր որպէսզի կնութեան խնդրէր Վերգինը իր հօրմէն, ճերմակեղէնի խանութպան մը՝ որ մեծապէս կը յարգէր գինքըլիրպարկեշտ բնաւորութեանը համար: Եւ ահա օր մը մօրմէն իմացած էր թէ «Վերգինին համար շնորհքով ուղող մը ելած էր», լաւ կացութեան տէր ոսկերիչ մը: Տղատ մօրը բան մը զուրցած չէր իր սիրոյն և դիտաւորութեանը համար:

Այս լուրը չվրդովեց զինքը, վստահ էր թէ Վերգին պիտի մերժէր: Եւ սակայն քիչ օրէն նշանախօսութեան լուրը առաւ: Դիմում մը, ձեռնարկ մը չըրաւ Վերգինի ծնողաց մօտ: Կը ճանչնար ճերմակեղէնի խանութպանը, անշուշտ բժշկական ուսանողին աղքատիկ ներկայէն ու անստոյգ ապագայէն նախամեծար պիտի համարէր այդ ոսկերիչին դիրակեցութիւնը: Իր վիշտը սրտին խորը թաղեց, սիրոյ վիշտ ու արժանապատուութեան ալ վիշտ, ու զգուշացաւ կրկին անգամ տեսնելէ այդ աղջիկը: Դառն զարմանք մը ունեցաւ միայն, ու անոր այդչափ դիւրաւ հաւանելուն համար արհամարհոտ կարեկցութիւն մը: Վերջէն միայն իմացաւ թէ հօրը ու աղջկան մէջտեղ ծանր կռիւներ տեղի ունեցեր էին, որոնց մէջ սակայն յաղթուողը աղջիկն էր եղած: Իր սրտին բոլոր խանդաղատանքն իր դասերուն տուաւ, եւ իր ուսմանց տաժանելի աշխատութեան մէջ մոռցաւ սէրը:

Տարիներով սակայն, երջանկութեան եւ անդորր կեանքի այն հեռապատկերը զոր իր մտքին մէջ ծրագրած էր՝ մերթ ընդ մերթ եկաւ իր խորհուրդները խռովել: Շատ կիներ եւ շատ աղջիկներ ճանչցաւ, ու ոչ մէկուն մօտ ունեցաւ իր երիտասարդութեան առաջին տարիներուն զգացմանց սրբութիւնը: Մայրը միշտ հետամուտ էր զինքը ամուսնացնելու, եւ ինք միշտ կը յետաձգէր: Տակաւ առ տակաւ՝ մոռցած էր այն աղջկան վարմունքին անազնուութիւնը, ու կը յիշէր միայն անոր նուրբ ու փափուկ հոգին՝ իր դիւրաբեկ ու գիրգ պատեանին մէջ, ու ամէն անգամ որ մայրը ամուսնութեան խնդիրը առաջ կը քշէր, մտքովը յետադարձ ակնարկ մը կը նետէր այն խուսափուկ պատկերին:

Հարցուցած փնտռած չէր թէ ի՞նչ եղած էր Վերգին իր ամուսնութենէն յետոյ, հարս գացած էր հեռաւոր թաղ մը, ինք վկայականը ստանալէն յետոյ Պոլսէն հեռացած էր բաւական ժամանակ բժշկական պաշտօնով, դարձին՝ լուր մը առած չէր անոր նկատմամբ, տարիները եկեր անցեր էին՝ իրենց հետ բերելով նոր հոգեր ու նոր մտածութիւններ, եւ ահա հիմակ այդ դեղնած թղթի կտորներն իր մտքին մէջ կ'արթնցնէին հեռաւոր յիշատակներ, հողմոյն պէս որ մոխրին խաւերը կը տարտղնէ՝ երեւան բերելով անոնց տակ ծածկուած կայծը:

Ցանկարծ դուռը զարնուեցաւ ուժգնօրէն: Բժիշկը սողին դարձաւ, եւ ծերունի կինը, որ այս անգամ ալ խոր քնով կը քնանար, գլուխը վեր նետեց ընդոստ, մրմնջելով.

— Ո՞վ է աս ատեն:

Յաջորդ վայրկեանին սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ իրենց սպասաւորը երեւցաւ:

— Դուռը ո՞վ է, Մինաս, հարցուց բըժիշկը:

— Մէկը եկեր կը հարցնէ որ նոր եկած տոքթորին տունը ո՞ւր է: Ես ալ հա ըսի:

— Էյ, ի՞նչ կ'ուզէ:

— Հիւանդի համար եկեր է, աճելէ է, պիտի առնէ տանի ձեզ:

Բժիշկը սրտնեղութեան շարժում մը ունեցաւ:

— Հեռո՞ւ տեղ է եղեր:

— Չէ, հոս մօտը, վարի փողոցը:

— Ելիր գնա, օդը շատ աղուոր է, խերու տէր կ'ըլլաս, ըսաւ ծերունի կինը, որ կը տեսնէր իր որդւոյն դժկամակութիւնը: Ես հոս կը սպասեմ քեզի: Ով գիտէ ի՞նչ վիճակի մէջ են որ ասանկ ատեն փողոցները ինկեր են:

Յետոյ, սպասաւորին դառնալով.

— Մինաս, ըսաւ, լապտերը վառէ եւ աղայիդ հետ մէկտեղ գնա:

Բժիշկը ալ չդիմադրեց եւ վերարկուն ու գլխարկը առնելով, սանդուղներէն վար իջաւ: Դրանը առջեւ երիտասարդ մը կը սպասէր, այլայլած դէմքով:

— Գործիք մը բան մը առնելու պէտք կա՞յ, հարցուց բժիշկը երիտասարդին:

— Չէ, տոքթէօր, պատասխանեց միւսը:

— Երթանք: Ի՞նչ է հիւանդութիւնը:

— Կուրծքի հիւանդութիւն տոքթէօր: Երեք ամիս է անկողինն է: Տոքթէօրը եկաւ առջի իրիկուընէ, բայց հիմակ յանկարծ շատ աւրուեցաւ, իմացեր էինք ձեր հոս եկած ըլլալը, անմիջապէս խելք ըրինք ձեզի դիմելու:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

խատանքին ու ձեռք բերուած արդիւնքին համար եւ յուզուած շեշտով կոչ ըրաւ որ բոլորին ջանքերը միացուին ազգապահպանման այս գործին շուրջ, մինչեւ որ ծագի մեր ազատութեան արեւը։

Արմենիա Երիտ. Միութեան երգչախումբը, միշտ ղեկավարութեամբ ընկ. Գ. Նիկողոսեանի, երգեց Կոմիտասի «Սոնա Եար»ն ու Կանաչեանի «Դալիլօ»ն։ Այս վերջինը առաջին անգամ ըլլալով Մոնթէվիտէոյի մէջ երգուեցաւ վեց ձայնով ու մեծ ընդունելութիւն գտաւ։ Իսկ ՀՕՄի Արծուիկներու երգչախումբն ալ երգեց Թմբկահարն ու Կաճաւիկը, ղեկավարութեամբ փոքրիկն Կորիւն Ահարոնեանի։

Դաշնակով հանդէս եկաւ Օր. Հայկանուշ Հանտալեանը Զուհաճեանի «Փօբուրի Օրիէնթալ»ով, իսկ Սպենդարեանի «Հինաց»ը նուագեցին Օր. Ցամիկ Այգինեան, դաշնակ եւ ընկեր Յովհ. Ադամեան ջութակ։

Ցայտագրի վերջաւորութեան ձգուած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան Հարաւ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի խօսքը։ Ընկեր Ն. Ահարոնեանը ըսաւ.

— «Յանուն Կեդր. Կոմիտէի կը շնորհաւորեմ Մոնթէվիտէոյի կոմիտէութիւնն ու այս ազատատենչ հայութիւնը, որ իրենց անբերեւակայելի զոհողութիւններու տէր դարձաւ այս ընդարձակ կալուածին ու շինեց այս գեղեցիկ սրահը։ Սակայն այս կը կազմէ ամբողջութեան մը արտաքին մասը, կը մնայ ներքին շէնքին կառուցումը, վերացական շէնքը, գաղափարական գործը, որ բովանդակութիւն տայ այս շէնքին, եւ երբ Մոնթէվիտէոյի կոմիտէն իր բարոյական ու գաղափարական գործունէութեամբ լեցնէ այս նիւթական շէնքը, տողորէ երիտասարդութիւնն ու հասնող սերունդը իր խէժլով, այն ժամանակ է որ արժանի պիտի ըլլայ աւելի բարձր գնահատանքի։»

Հոս պէտք է աւելցնել, որ Ակումբի վարչութիւնը յատուկ հրաւէր ուղղած էր գաղութի Կեդր. վարչական խորհուրդին, Հոգեւոր Հովիւներուն եւ ակումբի բացման ու սրահի հիմնարկէքի կնքահայրեր Քէհեայեան եւ Ագատեան եղբայրներուն։ Բոլորն ալ ընդունած էին հրաւէրը։ Մանաւանդ Կեդր. Վարչ. Խորհուրդը ներկայացած էր լրիւ կազմով եւ ցանկութիւն յայտնած էր երկու խօսք ըսելու։ Ցայտագրէ դուրս տրուեցաւ այդ խօսքը ու Ներսէս Ծ. վարդ. Տոլապճեանը Ալիշանի «Յաջողութիւնը շատ հեղ երկնից շնորհք մ'է. բայց առանց երկրիս վրայ աշխատելու՝ վերէն յաջողութիւն չիջներ» խօսքը բնաբան առնելով թելադրեց որ Վռամեան Ակումբի անդամները ամէն ջանք թափեն, որպէսզի այս շէնքը դառնայ մեծերու դպրոց մը։

«Փամ փորոտան»ով վերջացաւ հանդէսի առաջին մասը ու սկսաւ ուրախութեան ու պարի բաժինը, որ մեծ ոգեւորութեան մէջ տեւեց մինչեւ առտուան ժամը երեք։

Վերջացնելէ առաջ յիշատակենք այն երկու յայտարարութիւնները, որոնք եղան հանդէսի ընթացքին։ Առաջին, — վարագոյրի բացման աճուրդի արդիւնքը եղած է հինգ հազար երկու հարիւր փաթոսն եւ եօթը փեսօ ուրուկուայեան, որ Մոնթէվիտէոյի հայ գաղութին համար մրցանիշ պիտի մնայ, գումար մը որ դրական ու անվիճելի ապացոյցն է Վռամեան Ակումբի վայելած գուրգուրանքին ու ժողովրդականութեան։ Իսկ երկրորդ յայտարարութիւնը այն էր, թէ Վռամեան Ակումբի սրահի բացման այս հանդիսաւոր առիթով, մեր ողբացեալ ընկեր Մանուկ Պարսամեանի այրին, Տիկին Ովսաննա Պարսամեանը, յարգելով իր ամուսնին բաղձանքը, Վռամեան Ակումբին նուիրած է իր մէկ տունը։

× Կ'արժէ կանգ առնել այս վերջին նուիրատուութեան վրայ։

Վռամեան Ակումբի գնման ու սրահի կառուցման համար ամէնէն շատ վաստակ ունեցող, իսկապէս հոգիով ու մարմնով աշխատող ընկեր մըն էր Մանուկ Պարսամեան, որ անզաւակ էր, կը տառապէր երիկամունքէն, ուստի քաշուած էր գործէ եւ կ'ապրէր իր երեք տուներու եկամուտով։ Կոմիտէի անդամ էր եւ ինքզինքը դրած էր անոր տրամադրութեան տակ, իր վրայ առնելով ակումբի աշխատանքներու բուն մեծագոյն մասը։ Երբ սրահի կառուցման ձեռնարկուեցաւ, ընկեր Մանուկը կոմիտէի դիւանին հաղորդեց, թէ որոշած է իր մէկ տունը կտակել Ակումբին։ Դիմում եղաւ նոտարին, որպէսզի օրէնքը ուսումնասիրէ։ Երբ խնդիրը հասունցած էր այնքան, որ կտակը գրի պիտի առնուէր, յանկարծ ընկեր Պարսամեանի հիւանդութիւնը ծանրացաւ եւ բժշկութիւնը չկրցաւ փրկել իր կեանքը։ Դժբախտ ընկերը անցած Մարտ 11ին առ յաւէտ փակեց իր աչքերը։

Արդ, փաստօրէն եւ օրէնքին առջեւ միակ ժառանգորդը իր տիկինն է։ Այս տիպար Հայուհին, այրի Տիկին Ովսաննա Պարսամեան, իրապէս ինքն է որ կ'ընէ այդ խոշոր ու օրինակելի նուիրատուութիւնը, միայն փափաքելով, որ իր ամուսնին յիշատակը կերպով մը յաւերժացուի։ Վռամեան Ակումբը որոշած է իր գրադարանը անուանել «Մանուկ Պարսամեան գրադարան»։

Արդար է որ յաւերժացուի ընկեր Մ. Պարսամեանի յիշատակը, սակայն նոյնքան արդար է ընդգծել, որ իսկական նուիրատուն կը հանդիսանայ Տիկին Ովսաննա Պարսամեանը։ Պատիւ իրեն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԻՇԽԱՆ ԽՈՒՄԲԻ ԳԻՆԵՁՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Լէ գ'Օլիվ Մարթէկոյի «Իշխան» խումբը որոշած էր Նոր Տարին շնորհաւորել, հաւաքաբար, ընկերական եւ ընտանեկան հաւաքոյթի մը մէջ։ Այս առթիւ կազմակերպած էր գինեձօն մը որ տեղի ունեցաւ Յունուար 2ին գիշերը։

Դպրոցին համեստ սրահը լիքն էր թագեցիներով։ Օրուան սեղանապետը, ընկեր Ս. Մելտոնեան Նոր Տարուան բարեմաղթութիւններէ վերջ, թելադրեց սիրել Հայ. Եկեղեցին, մայրենի լեզուն եւ հայկական գեղեցիկ աւանդութիւնները։ Յետոյ ներկաները երգեցին «Մշակ բանուորը»։ Սրահին մէկ անկիւնը խումբ մը երիտասարդներ, յեղափոխական եւ հայրենաշունչ երգերով արժեցուցին Հ.Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ մեծցած Նոր Սերունդի անունը։ Գեղջկական պարերգները ստեղծեցին ընդհ. խանդավառութիւն ու շուրջպարերը մեզ փոխադրեցին մեր հայրենի գաւառները։

Սեղանապետը կարգով խօսք տուաւ, նախ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկ. Տ. Թաղոյեանի որ համառօտակի պարզեց Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքները, Աթէնքի մեր գործօն ընկերներէն «Ազատ Օր»ի աշխատակից ընկեր Պարգեւ Նաճարեան բացատրեց Դաշնակցութեան անցեալ եւ ներկայ գործունէութիւնը։

Խօսեցան նաեւ ընկերներ Հ. Պասմաճեան, Ա. Լուսիկեան, Բ. Շաքարեան, Կ. Մապութեան, բոլորն ալ շեշտելով ազգապահպանման աշխատանքին առիթողականութիւնը։ Եւ առաջարկեցին աւելի յաճախ սարքել այսպիսի հաւաքոյթներ, վառ պահելու համար ազգային ոգին։ Ընկերներուն խօսքերը կը համեմուէին խմբերգներով՝ արտասանութիւններով եւ մեներգներով «Իշխան» խումբի այս գինեձօնի հաւաքոյթը կը նմանէր, հայրենի գաւառի մէջ սարքուած ընտանեկան տօնախմբութեան մը, որուն նահապետն էր տարեց ընկեր Համբարձում Պասմաճեանը, որ հակառակ իր հիւանդ վիճակին եկած էր քաջալերելու իր փեսաներն ու հարսները, լսելու եւ տեսնելու իր թոռնիկներուն երգերն ու պարերը։

Ժամը 12էն վերջ տեղի ունեցաւ վիճակահանը, գառնուկ մը որուն տիրացաւ Պ. Սեդրակ Կարապեան եւ նուիրեց 500 Ֆր.։

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ ժամը երկու։ Այս շատ հաճելի երեկոյթը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով։

Ս. Միլտոնեան

×

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Անցեալ Դեկտեմբեր 21ին սեւ հողին յանձնեցինք Նոր Սերունդի ընկերուհի մը, Օր. Արաքսի, դուստրը Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մակարեանի։ Դժբախտ օրիորդը 24 տարեկան պիտի ըլլար այս Նոր տարուան առաջին օրերուն։ Օրինակելի եւ պարկեշտ երիտասարդուհի մըն էր, զուարթ եւ զգայուն, օժտուած տոհմիկ բարեմասնութիւններով։ Թառամեցաւ վարդի մը պէս, մեծ յուզում պատճառելով ամէնուն։

Թաղումը կատարուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ։

Այս առթիւ ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ վշտաբեկ ծնողքին եւ քրոջը։ Մ. Պ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԽՄԲ. — Ստորեւ քանի մը կարծիքներ Մ. Մինասեանի նկարահանդէսի մասին. —

Մեծ հաճոյքով դիտեցինք Պ. Մինասեանի գործերը, որովհետեւ շատ շահեկան են, ինքնատիպ եւ վառ գոյներով։ բոլորովին արժանի կը նկատեմ այն քաջալերանքին զոր կ'ուզէք իրեն ընծայել։

Իր գործերը պատիւ կը բերեն իր երկրին։ Պերնառ Տորիվալ

Տնօրէն Արդի Արուեստի Թանգարանին։

× Մինասեան տաղանդաւոր Իրանցի նկարիչ մըն է։ Մեզի կը ներկայացնէ գունաւոր հանելուկներ, մութ խորքի վրայ, տենդավառ ներշնչումով։

Ունի հարուստ դեղնախունկեր, կարմիրներ եւ կապոյտներ՝ ծեփուած՝ դանակով, որոնք կը պատկերացնեն չարչարանքի տեսարաններ, կամ արեւելեան բանաստեղծութեան հմայիչ վարպետին՝ Օմար Խայեամի «Ռուբայեաթ»ները,

(Լը Մոնտ)

× Գոյներու նիշեր, որ դուրս կուգան մութ խորքէ մը եւ կ'ուզեն արտայայտել «Խաչելութիւն», «Թիթեռի պար», «Սիրոյ պահը», «Երեկոն Խոհանոցում» եւ քանի մը ուրիշներ։ Ըսել չենք ուզեր, որ Մինասեան կը հեռանայ ճշմարիտ իրականութենէն, բայց պիտի սիրէինք պարզապէս, եթէ իր գունաւոր խորհուրդները ցուցադրուէին, նուազ քմայքով եւ աւելի զուտ պլաստիկ որակով։ (Քոմպա)

× Մինասեան Իրանցի ինքնուս նկարիչ մըն է, որ առաջին անգամ կը ցուցադրէ Փարիզի մէջ։

Իր նկարներու գոյները կը բոցավառուին՝ ինչպէս գունագեղ ջահեր մութ խորքի մէջ, երբեմն ալ կը յիշեցնեն, աւերակներու վրայ կայծկլտող բոցեր։

Կատարումը ազդու է եւ որեւէ բան գիտուածի քմայքին չէ ձգուած։

(Փարիզիէն Լիպէռէ)

× Յաճախ մութ խորքի վրայ կենդանի գոյներու ծեփեր, որոնք կը խօսին կերպարանաւորման միջոցաւ, բայց կեցած նաեւ՝ վերացականի սահմանի վրայ։ Օր. «Պարսկաստանի Գարունը», «Երազը», «Զկնորսներու Խրճիթները», «Չարչարանքի տեսարաններ» եւն.։ (Առ)։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

1954ի համար ՊՈՒԵՄՕՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ կոմիտէն շարք մը դասախօսութիւններ կազմակերպած է Հայաստանի մասին։ Այս դասախօսութիւնները իբրեւ նիւթ պիտի ունենան Հնագիտութիւնը, Պատմութիւնը, Գրականութիւնը, Աւանդութիւնները եւ ժողովրդային բանահիւսութիւնը։

Դասախօսներն են՝ նախագահ Լուի Մառէն, Պ. Պ. Հ. Մասէ, Պալթրուշտի, Շ. Տէտէեան, Ֆ. Ֆէյտի, Կոապառ, Փ. տը Լաֆոռքէլ, Տիկին Մ. Փան, Ա. տը Փիթռէ, Պ. Պ. Խատիսեան եւ Խերումեան։

Թուականի եւ վայրի համար տես չորրորդ էջը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Այս ծիծաղաշարժ միջնարարը, ընդհանուր վիշտին մէջ աւելի անգութ բան մը թուեցաւ մեզի քան բուն ողբերգութիւնը։

— Այժմ, առաջարկեց Տոքթ. Բէյլի ամուր ձայնով մը, ճաշի մասին մտածենք։ Կը պնդեմ Լէյտնըր, բացարձակապէս անհրաժեշտ է որ լաւ սնունդ առնէք։

Խեղճ մարդը քուրջ դարձած էր, մեզի ընկերացաւ դէպի ճաշասրահը, ուր հոգեճաշ տուին։

Տաք սուրճը եւ տապկուած հաւկիթը շատ լաւ էին, թէեւ ոչ ոք ուտելու ախորժակ ունէր։ Տոքթ. Լէյտնըր քանի մը ումպ սուրճ խմեց եւ իր հացը կրծեց։ Իր մոխրագոյն դէմքը կծկուած էր վիշտէն եւ զարհուրանքէն։

Այս թեթեւ ճաշէն վերջ հարիւրապետ Մէյթլէնտ հարցաքննեց մեզ։

Բացատրեցի թէ աղմուկէ մը արթննալով վազած էի Օր. Ճոնսընի սենեակը։

— Կ'ըսէք թէ դաւաթ մը գետին ինկած էր։

— Այո, խմելէն վերջ ձեռքէն ձգած է ըլլալու է։

— Կոտրած է՞ր։

— Ոչ, անկողնին առջեւի գորգին վրայ ինկած էր։ Վերցուցի գաւաթը եւ սեղանին վրայ դրի։

— Շնորհակալ եմ այդ մանրամասնութեանց համար։ Երկու տեսակ մատներու հետքեր միայն գտանք, մէկը անվիճելի կերպով կը պատկանի Օր. Ճոնսընի, միւսը ձեզի։

Լռեց եւ խնդրեց որ շարունակեմ։

Նկարագրեցի խղճմտօրէն Օր. Ճոնսընի չռայլած խնամքս, ակնարկս ուղղելով Տոքթ. Բէյլիին որ հաւանութիւն յայտնեց գլուխով։

— Ձեր տեղը ոչ ոք աւելի լաւը պիտի ընէր, ըսաւ։

Թէեւ վստահ էի թէ ոչ մէկ խնամք զանց առած էի այս կինը ազատելու համար այս խօսքերը մեծ սփոփանք պատճառեցին ինծի։

— Գիտէ՞ք թէ ինչ էր խմածը, հարցուց հարիւրապետը։

— Ոչ… բայց կատարելապէս կ'ըմբռնէի թէ կիզիչ թթու մը խմած էր։

— Ձեր կարծիքով, Օրիորդ, Օր. Ճոնսըն կամովի՞ն խմած էր այս թոյնը, հարցուց հարիւրապետ Մէյթլէնտ ծանր շեշտով մը։

— Օհ, ոչ, այդ մտածումը երբեք մտքէս չէ անցած։

Չեմ գիտեր ինչու համար, այդքան հաստատական էր պատասխանս։ Թերեւս ազդուած էի Պ. Փուարոյի սա խօսքէն. — «Մարդասպանութիւնը սովորութիւն մըկը դառնայ»։ Անկէ զատ անըմբռնելի է որ իր կեանքին վերջ տալ ուզող մէկը այդքան չարչարալից մահ մը ընտրէ։

Այս կարծիքս յայտնեցի հարիւրապետին որ յայտնեց թէ կարդ մը կէտերու մէջ համամիտ է ինծի։

— Արդարեւ, մարդ սովորաբար այդ կարգի միջոցի մը չի դիմեր անձնասպան ըլլալու համար, բացի այն պարագայէն երբ, յուսահատական տագնապի մը մէջ, ուրիշ միջոց չգտնէ ձեռքի տակ։

— Այդ ատենն յուսահա՞տ էր, հարցուցի։

— Տիկին Մերքատօ այդպէս կը կարծէ։ Կ'ըսէ թէ Օր. Ճոնսըն երէկ գիշեր բոլորովին տակնու վրայ եղած էր եւ հազիւ թէ կը պատասխանէր երբ իրեն խօսք կ'ուղղուէր։

Տիկին Մերքատօ կ'ըսէ թէ սեւ մտածումներ կը հալածէին իր միտքը եւ թէ արդէն անձնասպանութեան մասին կը խորհէր։

— Ոչ մէկ բառին իսկ չեմ հաւատար, ըսի կոպտօրէն։

Ահ, այդ Տիկին Մերքատօն։ Ինչ քամահելի իժ մը…

— Այն ատեն պարզեցէք ձեր տեսակէտը։

— Ըստ իս թունաւորած են զինքը։

Այն ատեն հետեւեալ հարցումը ուղղեց ինծի, խիստ շեշտով մը, կարծես իր մարդոցմէն մէկուն կը խօսէր.

— Ի՞նչ պատճառ ունիք այդպէս կարծելու։

— Ուրիշ հետեւութիւն չեմ կրնար հանել։

— Ձեր անձնական կարծիքն է։ Ինչո՞ւ պիտի սպաննէին այդ կինը։ Շարժառիթը չեմ կրնար գտնել։

— Ներողութիւն, կայ շարժառիթ մը, Օր. Ճոնսըն վեր առած է քողին մէկ ծայրը։

— Ի՞նչ երեւան հանած է։

— Բառ առ բառ կրկնեցի մեր տեսակցութիւնը պատշգամին վրայ։

— Մերժե՞ց ձեզի որոշ ճշդումներ ընել։

— Այո, ըսաւ թէ կ'ուզէ մտածել խօսելէ առաջ։

— Յուզուա՞ծ կ'երեւար։

— Այո։

— Միջոց մը դուրսէն հոս մտնելու, կրկնեց մտածկոտ, ճակատը կնճռոտելով։ Ի՞նչ կ'ուզէր ըսել։

— Չեմ գիտեր։ Ի զուր միտքս չարչրկեցի։

— Իսկ դուք, Պ. Փուարօ՝, ի՞նչ կը մտածէք, հարցուց հարիւրապետը։

Փուարօ պատասխանեց.

— Արդէն ձեր ձեռքը ունիք, ըստ իս, բաւարար շարժառիթ մը։

— Ոճիր մը գործելո՞ւ համար։

— Այո, ոճիր մը գործելու համար։

(Շար.)

յաջորդական յարձակումներ, երեք տարբեր ճակատներու վրայ: Ամէնէն կատաղի կռիւները տեղի ունեցան հինգշաբթի եւ ուրբաթ: Այս յարձակումները խորտակելէ վերջ զօր. Ֆրանչի հակայարձակումի դիմեց: Զօրավարը կ'ըսէ.— «Ճակատամարտ կը փնտռեմ, առաւելագոյն կորուստը պատճառելու համար թշնամիին: Դժուարին գործ մըն է այս, որովհետեւ ըմբոստները չափազանց շարժուն են եւ շամբուտներուն մէջ կը սողոսկին, դժուար է պաշարել զանոնք ընդարձակ տարածութեան մը վրայ»:

Տեղական թերթերու թղթակիցները կը հաստատեն թէ ֆրանսական հրամանատարութեան նպատակն է ոչնչացնել թշնամիի վաշտերը որպէսզի չկարենան դէպի հիւսիս յառաջանալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼ. ՕԴԱՆԱՒ մը, որ Լոնտոնէն Սինկափուր կ'երթար եւ որ Հռոմէն ճամբայ ելած էր կիրակի առտու, ծովը ինկաւ, Էլպա եւ Մոնթէ Քրիսթօ կղզիներուն միջեւ: Վեց օդաչուները եւ 29 ճամբորդները կորսուեցան: Ջոհերէն ութը կիներ են, տասը՝ մանուկներ:

ՍԷՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ նոր թագաւորը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կ'ըսէ թէ արաբական պետութիւնները երբեք ուղղակի բանակցութիւններ պիտի չկատարեն Իսրայէլի հետ, որովհետեւ չեն ճանչնար զայն: «Արաբները Պաղեստինը կորսնցուցին 1948ին վասն զի միացեալ չէին: Իսրայէլ ծանր վէրք մըն է արաբական մարմնին վրայ եւ չենք կրնար երկար ատեն կրել այդ ցաւը: Իսրայէլ արաբական աշխարհին համար այն է ինչ որ խլիրդը (քանսէր) մարդկային մարմնին համար: Միակ դարմանն է արմատէն կտրել զայն ինչպէս կ'ընեն խլիրդը: Մենք Արաբներս յիսուն միլիոն ենք: Ինչո՞ւ մեր թիւէն տասը միլիոն չենք զոհեր, հպարտութեամբ ապրելու համար»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ մարեշալ Փափագոս պաշտօնապէս Փարիզ պիտի այցելէ յունուար 16ին եւ պիտի մնայ 5 օր, արտաքին նախարարին հետ:

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը առաջարկեց վերսկսիլ բանակցութիւնները Քորէայի մասին, նիստի հրաւիրել Ազգաժողովը եւ Հինգ Մեծերու ժողով մը գումարել:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԸ հետզհետէ կը սաստկանայ հիւսիսային եւ կեդր. Ֆրանսայի եւ ամբողջ Հիւս. Եւրոպայի մէջ: Քսան հոգի մեռան Շուէտի մէջ, փոթորիկի մը հետեւանքով: Երկու օրէ ի վեր անձրեւ կուգայ Փարիզի մէջ եւ օդը մեղմացած է:

ԱԴՐԲԷՋԱՆԻ երբեմնի ամենազօր վարչապետը, Բաղիրով, որ անցեալ Յուլիսին պաշտօնանկ եղած էր, վտարուած է նաեւ Կեդր. Կոմիտէի անդամակցութենէն: Կուսակցութեան 20րդ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 2ին:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Խաչէրեանէ (Լիոն) 1000 ֆրանք:

Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպայից Միութիւնը սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանէ մահը իր հիմնադիր նախագահին՝

ԶՕՐ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԿՈՐԿԱՆՈՎԻ

անդամ ազգ. պատուիրակութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, ժամը 10.45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 ռիւ Ժան Կուժօն:

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլ Սերոբ – Եօթնեղբայրեան խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Արմենակ Յակոբեանի, Եսայի Մխիթարեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, իրենց քրոջ եւ ընտանիքին Տիկին Լուսիկ Մխիթարեանի (ծնեալ Յակոբեան), մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 5000 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. տան ֆոնտին:

× Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը ընկերուհի Մխիթարեանի մահուան առթիւ 4000 ֆր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. տան ֆոնտին եւ երկու հազար ֆր. Թաղին դպրոցին:

× Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Հրանդ Մելքոնեանէ ընկերուհի Լիւսի Մխիթարեանի մահուան առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ՝ ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ եւ ՁԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ԿԱՄ ՕՏԱՐ

LUC-ANDRE MARCEL -ի

GRÉGOIRE DE NAREK
et
ANCIENNE POESIE ARMENIENNE

(Ed. des Cahiers du Sud)

Գեղարուեստական մաքուր հրատարակութիւն, ուր հեղինակը ի վեր կը հանէ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ հանճարը, եւ համաշխարհային արժէքը հայ բանաստեղծութեան: Գին՝ 1000 ֆրանք:

Դիմել՝ «Անդաստան«ի խմբագրութեան, տպ. Արաքս 46, Rue Richer, Paris կամ «Յառաջ»ի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 9ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սալոն Ալհամպրայի մէջ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Մասնակցութեամբ 11 մասնաճիւղերու:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI
56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արեւնուշներու Միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Ծայտագիր.— Ռախմանինով, Զայքովսքի, Պուչչինի, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 8էն մինչեւ առտուան ժամը 2:

Մուտքը՝ 200 ֆրանք:

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Ծախու տուն մը չորս սենեակ, խոհանոց, + աշխատանոց, Սոյի գիծին վրայ, մէթրօ Պանեէօյի շատ մօտ:

Դիմել՝

Maison - Lazare, 13, Rue Thérèse
Paris (1e). Tél. RIC. 33-55

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒՆՔ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ (ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան: Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ:

Գին (թղթակազմ) հազար ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1100 ֆրանք):

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1300 ֆրանք):

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան:

ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին:

Կիրակի 17 Յունուար ժամը 16 — 23,
149 bis. Av. d'Argenteuil, Asnières

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, մեներգ, պար, արտասանութիւն եւ «Թորոս ծառայի արկածները», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, երկու արար: Ճոխ պիւֆէ: Ազատ մուտք

Փորթ Քլիշէէն թիւ 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165 հանրակառք, իջնել Փլաս Պուրկինեօն, կամ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

դասախօսութիւնը ձայնապնակով այս շաբաթ ժամը 20.45ին Սորպոնի սալ Ռիշըլիէօ սրահին մէջ:

Կը խօսի Տոքթ. ԿԱՌՏ, նիւթը՝ Քառուզօ:

Ծախքերու մասնակցութեան համար 200 ֆր.: Կէս գին ուսանողներու եւ «Ժէօնէս միւզիքալ»ին:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Պրեմոնի մրցանակի կոմիտէն շարք մը դասախօսութիւններ սարքած է:

Առաջինը՝ այս երեքշաբթի ժամը ճիշդ 20.45ին:

Կը դասախօսէ նախագահ

LOUIS MARIN, Membre de l'Institut

Նիւթը՝ ԲՆԱՆԿԱՐՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

SALLE DEBUSSY-PLEYEL
252, F'g. St. Honoré

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին նոր շրջանի բացման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ կիրակի, 17 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 9: Ազգ. Տունը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրենք բոլոր նախկին անդամները եւ ամէն անոնք որ կը փափաքին արձանագրուիլ:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ): Կը խօսի Պ. Ա. ՉՈՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Ոսկեդարեան հայ գրականութիւն (Շար.): Կը հրաւիրուի գրասէր հասարակութիւնը:— Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասրահը:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Անուանակոչութեան տօնին առթիւ:

Յաւարտ Ս. պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը՝ մասնաւոր թափորով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհրդարանը, ուր պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, նախագահութեամբ Սերովբէ Ծ. վ. Մանուկեանի:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

Դիւան հոգաբարձութեան

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր Տարուան առթիւ Լսարանի ընկերահամակրական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի գիշեր, Քատէ սրճարանի վերնայարկը: Փոխան դասախօսութեան կը կատարուի մտքերու փոխանակութիւն: Նիւթը՝ Լսարաններու դերը հայկ. կեանքի մէջ:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի մանուկներուն համար այլեւս աւանդական դարձած «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, կիրակի 17 Յունուար, ժամը 15.30ին, Արմէնօնվիլի սրահին մէջ:

Մեծ պատրաստութիւն տեսնուած է, հայկական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ զուարճացնելու համար թէ մանուկները եւ թէ ծնողներն ու երիտասարդութիւնը:

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ պապան խնամքով պատրաստուած ծրարներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն, սրահին մէջ:

Ճոխ պիւֆէ: Տաքցուած սրահ եւ եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր՝ մասնաւոր նուագախումբով:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

Յունուար 17ին, կիրակի օրը կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ցօյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա, Լիոն:

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

ԾԱԽՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

Փարիզի շատ մօտիկ հարուստ արուարձանի մը մէջ, լաւ յաճախորդ, միակ լուսանկարիչ 30.000 բնակչութեան մէջ:

Կայ նաեւ լուսանկարչատան հետ լաւ բնակարան մը:

Դիմել Յառաջ վարչութեան:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ամէն գործի համար, Փարիզի մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ: Ունի նաեւ երկու սիրուն եւ օդասուն սենեակ, խոհանոց, մուտք, պատշգամ, մառան, գեղեցիկ տեսարան, կեդրոնական ջերմութիւն:

Դիմել Յառաջի վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր․ Հատը 12 ֆր․

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • MERCREDI 13 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7267 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2678

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ․ — Գ․

•

Քաղաքական տեսակէտով ոչ մէկ նորութիւն մեր հայրենիքին մէջ, 1953ի ընթացքին :

Արդէն միամտութիւն պիտի ըլլար որեւէ քաղաքական գործունէութիւն սպասել ներկայ կարգուսարքին մէջ։

Ամէն ինչ « ի վերուստ» նշանակուած եւ պարտադրուած է։ Աշխարհագրական սահմաններն ալ Մոսկուան ինք հաստատած է, ներսէն թէ դուրսէն :

Խորհրդային իշխանութեան հաստատումէն ի վեր մէկ թիզ հող աւելցած չէ մեր հայրենիքին տարածութեան վրայ։ Ոչ ներսէն, ոչ ալ դուրսէն։

Այն հողերը որ բռնօրէն կցուած են հարեւան պետութեանց, իրենց հայկական դիմագիծն ալ կորսնցուցին։ Օրինակ՝ Ախալքալաքը, որուն բնակչութեան 95 առ հարիւրը Հայերէ կը բաղկանար :

Ղարաբաղի բարիքները կը վայելէ Ատրպէջանը, իսկ պատմական Նախիջեւանը կը կազմէ դաշոյն մը Հայաստանի կողին վրայ, ի նպաստ հարեւան Թուրքիոյ որ խլրացուց նաեւ Սուրմալուի դաշտը :

Այս բոլորին թագուպսակ՝ Խ․ Միութեան 1953 Մայիս 30 թուակիր ծանուցագիրը, որով կը հրաժարէր Կարս–Արտահանէն։

Այս առթիւ, Հայաստանի եւ Վրաստանի ալ ըսել կուտար թէ որեւէ առնելիք չունին Թուրքիայէն :

Այս խայտառակ դաւաճանութեամբ, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ Մոսկուան միշտ աւելի տրամադիր է շոյելու եւ սիրաշահելու Թուրքիան, քան որեւէ գոհացում տալու հայ ժողովուրդին արդար պահանջներուն։

Ինքն ալ բռնեց ճիշդ այն ճամբան ինչ որ միւսները՝ առաջին Աշխարհամարտէն ետք, Սեւրը վերածելով Լօզանի :

Աւելի քան 250,000 հայորդիներ, մասնակցեցան Բ․ աշխարհամարտին։ Մօտ հարիւր հազար զոհ տուինք, սպանեալ կամ վիրաւոր եւ հաշմանդամ։

Փոխարժէ՞քը,— Արտօնութիւն տեղապահ մը կաթողիկոս ընտրելու եւ 85–90 հազար տարագիրներ ներս առնելու :

Ահա տարիներէ ի վեր ժողովուրդը կը տքնի սահմանափակ տարածութեան մը վրայ, ճահիճներ չորցնելով։ Ջրանցքներ եւ առուներ բանալով։ Խոպան դաշտեր ծաղկաստանի վերածելով։

Վերաշինութի՞ւն, այո՛։ Նոր շէնքեր : Գործարաններ։ Ելեկտրական ցանցեր։ Կոլխոզ եւ սովխոզ եւ մնացեալը։

Միեւնոյն ատեն գլխիկոր եւ տքնաջան աշխատանք՝ մշակոյթի ճակատին վրայ։

Բոլորն ալ՝ ի յառաջագունէ սահմանուած ուղղութեամբ,— «կոմունիզմ կառուցել»։ Այսօր աւելի քան երբեք :

Հայկական Արտասահմանը հում նիւթ է իրենց համար։ Անոր մասին ոչ մէկ ակնարկ՝ Երեւանի թերթերուն մէջ։

Ինչ որ գրեցին մեր քաղաքական պահանջներու մասին, 1946 – 47ի ներգաղթի օրերուն, պարզ փակագիծ մըն էր։

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի ընդարձակ էջերուն վրայ ի զուր կը փնտռէք մէկ տող գիր՝ որ կապ ունենար տարագիր բազմութեանց հետ։

Բոլշեւիկեան որեւէ թերթի հայերէն թարգմանութիւնը, միապաղաղ եւ թխածոյ։ Խմբագրականէն մինչեւ յօդուածները, «պարտիական» կեանքը եւ «ինֆորմացիոն» բաժինը․ (լուրեր)։

Օրն ի բուն միեւնոյն եղանակը․—

Ամէն բարիք եւ յառաջդիմութիւն կը պարտինք սովետական շրջանին։ Նոյն իսկ հայերէնի զարգացումը ռուսերէնի ազդեցութեան։ (Այդ պատճառով ալ դասաբարբառ հռչակեցին արեւմտեան աշխարհաբարը)։

Ամէն ինչ համաձայն կաղապարին։

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՄԱՍԻՆ

•

ՍՊԱՐԱՊԵՏԸ ՄԵՂՄԱՑԱԾ ԿԸ ԳՏՆԷ ՏԱԳՆԱՊԸ

Զօր․ Կրուն թըր, Ատլանտեան ճակատին հրամանատարը, որուն մէկ զեկուցումը ամփոփեր էինք անցեալ շաբթու, նոր եւ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց առջի օր, մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ։

Իր յայտարարութեան համաձայն, միջազգային կացութեան զգալի բարւոքումը հետեւանք է Ատլանտեանի ճակատի պաշտպանութեան մէջ կատարուած յառաջդիմութեան։ «Վերջին երեք տարիներու ընթացքին Ատլանտեան կազմակերպութեան զինեալ ուժերը մեծապէս զօրացած են, մասնաւորապէս օդանաւային ճակատին վրայ : Կը մաղթեմ որ չկորսնցնենք մեր յոյսը եւ հաւատքը մեր կարողութեան մասին եւ մեր զինակցութեան կապուած ժողովուրդները չտկարացնեն իրենց ճիգերը։ Եւրոպայի կեդրոնական ճակատամասը տագնապալի տարածութիւն մը կը կազմէ, մասնաւորապէս ցամաքային զօրքի շարժումներու տեսակէտով։ Եթէ գերման զինուորներ չունենանք այդ ճակատը զօրացնելու համար, շատ աւելի եղերական «ճեղք» մը պիտի բացուի քան այն որու մասին կը խօսէր Պ․ Ֆ․ Տըլըս, երբ դիտել կուտար թէ Մ․ Նահանգները պիտի հարկադրուին վերաքննել իրենց քաղաքականութիւնը, եթէ չվաւերացուի եւրոպական բանակի դաշնագիրը։ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը ուրիշ ծրագիր չունի, եթէ չգործադրուի միացեալ պաշտպանութեան դաշինքը։ Միւս կողմէ, Մ․ Նահանգները միտք չունին հրաժարելու իրենց զինուորական յանձնառութիւններէն, եթէ այդ ծրագիրը ձախողի։ Մեր ռազմագիտութիւնն է բաւարար ուժեր ունենալ արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ստիպելու համար որ Սովետները կեդրոնացնեն իրենց ուժը, աւելի խոցելի դարձնելով զայն, հիւլէական յարձակումի մը պարագային : Արեւմուտքը այժմ ունի ռազմական օդանաւեր մօտաւոր թէ հեռաւոր տարածութեանց համար, եւ իր հիւլէական զէնքերուն մէջ կը գտնուին հեռուէն լարուած թնդանօթներ եւ ռումբեր »։

Զօրավարը այս առթիւ բացատրեց թէ մեծ արժէք ունին Անգլիոյ եւ Մարոքի մէջ հաստատուած ամերիկեան խարիսխները։ « Կեդր․ Եւրոպայի մէջ մեր ցամաքային ուժերը երեք – չորս անգամ աւելի զօրացած են, բաղդատելով երեք տարի առաջուան վիճակին հետ։ Սովետները ներկայիս բաւարար ուժեր չունին Եւրոպայի գրաւեալ մասերուն մէջ, պայքարելու համար մեր պաշտպանողական վահանին դէմ։ Անշուշտ կրնան աւելի բազմաթիւ ուժեր հասցնել ռազմադաշտին մէջ, բայց մենք ի վիճակի ենք ժամանակին իմանալու եւ մեծապէս զօրացնելու մեր ուժը : Սովետները դժուարին կացութեան մը պիտի մատնուին, եթէ պատերազմ յայտարարեն : Կրնան շահիլ առաջին շրջանը, բայց աւելի վերջը դժուարին կացութեան մը առջեւ պիտի գտնուին։ Այս տեսակէտէն մեծ ազդակ մը կը կազմէ մեր նաւային դիրքը Միջերկրականի մէջ եւ մեր հաղորդակցութեանց գիծերուն վըրայ։ Գալով օդանաւային կացութեան, անոնք անհրաժեշտ խարիսխները չունին, վճռական արդիւնքներ ձեռք ձգելու համար »։

Վերջացնելով, զօրավարը յայտնեց թէ տարբեր բաներ են կազային պատերազմը եւ հիւլէական զէնքերը եւ թէ այս վերջինները պիտի գործածուին ապագայ պատերազմի մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՔԱՋ ՎԱՐԴԱՆԻՆ ԹՈՌՆԵՐԸ

Ամէնքդ ալ գիտէք երգը․—

Հայ եմ ես, Հայ եմ ես,
Քաջ Վարդանի թոռն եմ ես,
Սարսափեցէք իմ աչքէս :

Մօտաւորապէս այսքանը կը յիշեմ ես, արտասանած չըլլալով…

Անոնք որ կ'արտասանէին երբեմն, 25 – 30 տարեկան են արդէն, եթէ ոչ աւելի մեծ :

Եւ ուրիշներ ալ կան որ պատահաբար լսած են զայն եւ հպարտացած, ի վերջոյ շատ ծանր գտնելով հայութեան բեռը :

Ի՞նչ ըսել կ'ուզեմ :

Արդէն իսկ բազմութիւն մը կը կազմեն «դարձի եկածները»։

Այսպէս, փոխանակ սարսափ կամ հրապոյր ազդելու իրենց աչքերով, հետզհետէ կը հալին, կը լուծուին, երբ իրենց դիմացը տեսնեն օտար գեղուհի մը (յանախ սպասուհի կամ ցնծուհի)։

Եւ օտարին տունը կը շէնցնեն նարօտ կապելով մէկուն – միւսին աղջկանը, «քուզին»ին կամ տանտիկնոջ հետ։

Ոչ միայն եւրոպական եւ ամերիկեան ափերու վրայ, այլ եւ Միջին Արեւելքի մէջ։ Միջերկրականի ափերէն մինչեւ Պաղտատ :

Տակաւին հասկնալի էր որ Ֆրանսուհի մը, Անգլուհի մը կամ Իտալուհի մը հարս առնէին։

Ծայր․ Արեւելքէն անգամ հարսեր եւ հարսնցուներ կան հայկական տուներու մէջ։

Տակաւին վերջերս իմացայ երկու երիտասարդներու ամուսնութիւնը չինացի օրիորդներու հետ։ Երկուքն ալ՝ Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքէն :

Ինչ որ Երեք Մեծերը չկրցան, «Քաջ Վարդանի թոռները» կ'իրագործեն, — միջազգային համերաշխութիւն, Արեւելքէն Արեւմուտք :

Անոնք ի զուր կը փորձեն նարօտ հարթել դիւանագիտութեամբ կամ առեւտուրով։ Փոխադարձ զիջումներով։

Մերինները նարօտ կը կապեն մէկ նայուածքով։ Մորթը ճերմակ ըլլայ թէ դեղին։

Զափահարեցէք (ամերիկեան արտասանութեամբ)։

ՎԱՀԷ

ԶՕՐ Գ․ ԿՈՐԿԱՆՈՎԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ, երեքշաբթի կատարուեցաւ զօր․ Կորկանովի յուղարկաւորութիւնը Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ։

Դագաղը ծածկուած էր բազմաթիւ ծաղկեպսակներով, իսկ բարձիկի մը վըրայ զետեղուած էին Պատուոյ Լեգէոնի խաչը եւ զինուորական շքանշանները։

Դագաղին գլխին իրենց դրօշակներով բարեւի կեցած էին Հայ Կամաւորներու ընկերակցութեան, Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպայից Միութեան եւ Ֆրանսական բանակի օտար սպաներու միութեան անդամներ։

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Պատուոյ Լեգէոնի սպաներ, Գաղթ․ Ֆր․ Գրասենեակի վերատեսուչ Պ․ Լէքլերք եւ տնօրէն Պ․ Արթինեան, Հ․Հ․ Պատուիրակութեան նախագահ Հ․ Սամուէլ եւ բազմաթիւ բարեկամներ։ Արարողութեանց կը նախագահէր Անուշաւան արքեպս․ Զիլճեան, առաջնորդը՝ Սերովբէ Ծ․ Վ․ Պէլժիքա գացած ըլլալով։ Ոչ մէկ դամբանական խօսուեցաւ, համաձայն հանգուցեալի ընտանիքին փափաքին։

ԴԵՌ ԿԸ ՎԻՃԻՆ

ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻ ՄԸ ԳՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

Այս տողերը տպուած ատեն տակաւին ընտրուած չէր Զօրս Մեծերու ժողովատեղին :

Հրամանատարներու երրորդ խորհրդակցութիւնը տեղի ունեցաւ ամերիկեան շրջանին մէջ եւ շարունակուեցաւ գիշերը։ Ճաշ մը պատրաստուած էր, չորս պետութեանց ներկայացուցիչներուն համար, նկատելով որ ժողովը կրնայ երկար տեւել, ինչպէս եղաւ առաջին երկու նիստերուն ատեն։ Արդարեւ, երեք ժամ խորհրդակցելէ ետք ընդհատեցին ժողովը եւ վերսկսան ժամը 19ին։ Առաջին երկու ժողովներէն վերջ որոնք 15 ժամ տեւեցին, երկու կողմերը չէին փոխած իրենց դիրքը։ Հակառակ այս անելին, իրազեկներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ միջին ճամբայ մը գտնել, Յունուար 25ի խորհրդաժողովը գումարելով օր մը արեւելեան օր մը արեւմտեան Պերլինի մէջ։

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարները մասնաւոր ժողով մը պիտի գումարեն յունուար 21ին կամ 23ին, Պերլինի մէջ։

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ․ Իտըն, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ Պերլինի խորհրդաժողովին պիտի մասնակցին հաշտարար տրամադրութեամբ։ Պարզելով իր երկրին դիրքը, Պ․ Իտըն յայտարարեց․— «Մենք միշտ այն տեսակէտն ունեցած ենք թէ Գերմանիան պէտք է միացուի եւ թէ ազատ ընտրութիւններ պէտք է կատարուին ամբողջ երկրին մէջ։ Չենք կրնար ընդունիլ որեւէ արուեստակեալ կարգադրութիւն, օրինակ՝ առժամեայ կառավարութեան մը հաստատումը գրաւման իշխանութեանց կողմէ։ Կը յուսամ թէ Ռուսերը պիտի ընդունին այս հիմնական տեսակէտը։ Մեծն Բրիտանիա պատրաստ է քն–

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԼՈՒՐԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 9 Յունուար (Յառաջ)․— Այս տարի Ծնունդը արտակարգ շուքով եւ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ մեր գաղութին մէջ։ Ճրագալոյցի թէ Ծնունդի օբերը, եկեղեցիները լեցուած էին խուռներամ բազմութեամբ մը, առաւելաբար բաղկացած երիտասարդներէ, որոնք մեծամասնութեամբ հաղորդութիւն առին։

Ս․ Նշան Մայր Եկեղեցիին մէջ, պատարագէն ետք, բացի ազգային ժողովներու անդամներէն, Առաջնորդարան եկան ու առաջնորդ Խորէն եպիսկ․ Բարոյեանին իրենց բարեմաղթութիւնները ներկայացուցին բազմաթիւ օտարներ :

× Ընկալեալ սովորութեան համաձայն, Չորեքշաբթի, 6 Յունուար, Ծնունդի հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Համազգային Նշան Փալանճեան Ճեմարանի սրահին մէջ, որ լեցուած էր ստուար բազմութեամբ մը :

Բացումը կատարեց Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան անդամներէն ընկ․ Յակոբ Տէր Մելքոնեան։ Այնուհետեւ, Ճեմարանցի քանի մը աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ շատ ներդաշնակօրէն երգեցին « Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» շարականը : Ներկաները հիւրասիրուեցան բաժակ մը գինիով :

Յաջորդաբար խօսք առին ընկերներ Մ․ Իշխան, Կ․ Գէորգեան, Արմէն Անոյշ, Գաբրիէլ Լազեան, Շաւարշ Նարդունի եւ Վ․ Փափազեան :

× Ուրբաթ, 1 Յունուար, ժամը12ին, կաթող․ տեղապահ Խադ արք․ եւ առաջնորդ Խորէն եպիսկ․ այցելեցին Հանր․ Նախագահ Քամիլ Շամունի, Խորհրդարանի Նախագահ Ատէլ Օսէյրանի եւ վարչապետ Ապտալլա Եաֆիի, ու յանուն կաթողիկոսարանի եւ Լիբանանի հայութեան շնորհաւորեցին Նոր Տարին, բարօրութիւն մաղթելով Լիբանանի ազնիւ ժողովուրդին ու կառավարութեան :

ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ԹՈՐԳՈՄԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

●

Յունաստանի մէջ, զօր. Թորգոմ, 1922–էն 1927, նիւթական նկատումներով մանաւանդ, միացաւ Դաշնակցութեան դէմ պայքարող ռամկավար – բոլշեւիկ – հնչակ Հօկ միացեալ ճակատին եւ միշտ փորձեց դժուարացնել Դաշնակցութեան աշխատանքները, իր ինքնագլուխ ձեռնարկներով եւ միջամտութիւններով: Յունական շրջանակներու հետ իր ունեցած կապերը կ՚օգտագործէր յօգուտ հակադաշնակցական խառնիճաղանճին, բայց ընդհանրապէս կը ձախողէր վերջնական արդիւնքներու մէջ: Կարեւորը, այսուհանդերձ, Թորգոմին համար, ոչ ձախողանքն էր, ոչ ալ յաջողութիւնը, այլ այն, որ իր ծառայութեանց համար կը վարձատրուէր Դաշնակցութեան հակառակորդներէն:

Բուռն եղաւ Դաշնակցութեան հակապայքարը Թորգոմին դէմ, այդ օրերուն: Հակադաշնակցական պայքարին բնոյթը ըմբռնող յունական իշխանութիւններն ալ վերապահ գտնուեցան յաճախ իրեն հանդէպ եւ ընթացք չտուին իր շատ մը դիմումներուն: Այսպէս, երբ իշխանութիւնները որոշած էին՝ 1927ի աշնան, ներգաղթի կարաւանին խառնելով Յունաստանէն հեռացնել Սելանիկի ռամկավար – բոլշեւիկ ճակատին ղեկավարները — Գառնիկ Նաւասարդեան, Պետրոս Ախիկեան, Կէտիկեան, եւն. — Թորգոմ, զօրավարի իր ինքնահնար համազգեստը հագած, յայտնուեցաւ Մակեդոնիոյ մայրաքաղաքին մէջ եւ բազմաթիւ դիմումներ կատարեց ջնջել տալու համար արտաքսման որոշումը: Բայց ձախողեցաւ չարաչար: Յունական իշխանութիւնները մնացին անդրդուելի եւ 12 Նոյեմբեր 1927ին, ներգաղթի կարաւանով, Սելանիկէն դէպի Երեւան ճամբու դրին, առօք – փառօք, ճակատի տասնեակ մը պարագլուխները եւ այլ կասկածելիներ: Այդ արտաքսման օրերուն էր դարձեալ, որ Սելանիկի համայնքը տակնուվրայ բերելու նպատակով հոն ժամանած Մաղըմեան արքեպիսկոպոսն ալ, 24 ժամէն հեռանալու հրաման կը ստանար տեղւոյն իշխանութիւններէն: Այս բոլորը արգիլելու համար իր ձեռնարկներու ձախողանքէն ետք, Թորգոմ գլխիկոր վերադարձաւ Աթէնք:

Շատ չանցաւ եւ պաղեցան յարաբերութիւնները Թորգոմին եւ հակադաշնակցական ճակատին միջեւ: Ոչ միայն պաղեցան, այլեւ, 1928ին, վերածուեցան հրապարակային թշնամանքի: Այն ստորճան, որ այդ օրերուն իր հրատարակած «Կիլիկիա» պարբերաթերթին մէջ, Թորգոմ բացէ ի բաց սկսաւ պայքարիլ բոլշեւիկներուն եւ յատկապէս ռամկավարներուն դէմ: «Ապլա տուտու» կ՚որակէր այս վերջինները, իրենց ստրկաբարոյ կեցուածքին համար:

Կամուրջը քանդուած ըլլալով, Թորգոմ մօտեցաւ Դաշնակցականներուն եւ զանազան առիթներով գործակցեցաւ մեզի հետ, ի հարկէ հետեւելով մեր մատնանշած ուղղութեան: Եւ այս գործակցութեան ընթացքին, տարիներ ետքը, ունեցաւ անյնպիսի ելոյթ մը, որ, գոնէ ես անձնապէս ներեցի իրեն իր հակադաշնակցական արարքները:

Այդ ելոյթը պատմելէ առաջ, կ՚արժէ յիշատակել իր այլ մէկ ձեռնարկը, որ կապուած էր Թրքական նոր վայրագութեան մը հետ:

Ընթերցողները պիտի յիշեն ապահովաբար, թէ ինչպէս, Թուրքերը, 1931ի Հոկտեմբերին, Պոլսոյ առջեւ, ռումանական շոգենաւի մը մէջ խեղդամահ սպաննեցին Պարտիզակի քաջերէն Կարապետ Վիտինեանը, կամ Վիտին Կապէն, որ Հրանտ Ճանիկեան անունով Պէյրութէն անցած էր Յունաստան, հոնկէ ալ Ալպանիա երթալու համար: Այդ Թուականին Իսմէթ փաշա Աթէնք կուգար եւ ժամանման նախօրեակին, Թուրքերու պահանջին վրայ, օրուան յունական իշխանութիւնները կը յանձնէին զայն Թուրք ոստիկանութեան: Նստեցուցին զայն «Ռումանիա» շոգենաւը, որպէս զի Պոլիս տարուի, իբրեւ «Իսմէթի դէմ մահափորձ կատարելու նպատակով Յունաստան եկած ահաբեկիչ մը»: Ու Պոլսոյ առջեւ, երբ Վիտին Կապէն կը մերժէր յանձնուիլ եւ կը դիմադրէր, Թուրքերը, շոգենաւի արտաքնոցին մէջ, ամորձիքները ոլորելով եւ կոկորդէն խեղդելով սպաննեցին զայն:

Դէպքը մեծ աղմուկ բարձրացուց իր ժամանակին: Ռումանացի Նաւապետը հրաժարեցաւ իբրեւ բողոքի արտայայտութիւն: Թորգոմ, որ այդ օրերուն, Աթէնքի մէջ կը հրատարակէր «Լ՚Արմէնի» անունով Ֆրանսերէն ամսաթերթ մը, հրապարակով եւ Ազգերու Դաշնակցութեան ուղղած իր մէկ յուշագրով, խստիւ բողոքեց Թրքական այս բարբարոսութեան դէմ: Բողոքներ ներկայացուց նաեւ Աթէնքի օտար դեսպանատուներուն: Զարկաւ ամէն դուռ, որպէսզի գէթ բարոյապէս հատուցուի Հայ նահատակին անմեղ արիւնը, մայց չյաջողեցաւ: Թուրքը այդ անգամին ալ մարսեց իր ըրածը:

Ինչ կը վերաբերի իր միւս ելոյթին, որ յուզումով լեցուց հայկական բոլոր սիրտերը, տեղի ունեցաւ 1934ի Յունիսին, Սելանիկի մէջ, Հայաստանի անկախութեան տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ:

Դուրեան եպիսկոպոսի սպանութեան յաջորդ տարին էր: Եռագոյնի վէճը հասած էր իր գագաթնակէտին, բոլոր գաղութներու մէջ: Սելանիկի մէջ, ուր կը գտնուէի այդ ժամանակ, որոշած էինք աննախընթաց ցոյցով մը տօնել անկախութեան տարեդարձը: Նկատի ունենալով Թորգոմին սերտ կապերը օրուան վարչապետ զօր. Ե. Քոնտիլիսի հետ, որոշեցինք իբրեւ բանախօս հրաւիրել զայն Աթէնքէն: Թորգոմ եկաւ եւ անմիջապէս դիմեց Գ. զօրաբանակի հրամանատարութեան: Իր տեսակցութեան մանրամասնութիւնները չյայտնեց մեզի, բայց ըսաւ, որ պատմական մնալու սահմանուած ցոյց մը տեղի պիտի ունենայ Սելանիկի մէջ:

Արդարեւ, երկու օր ետքը, պատրաստել տուաւ երկու մեծ դափնեպսակներ, որոնցմէ մէկը Հայ համայնքին անունով եւ միւսը նախկին Հայ կամաւորներու կողմէ պիտի զետեղուէին Հերոսներու յուշարձանին վրայ: Կիրակի առաւօտ, զին. հրամանատարութիւնը Հայոց եկեղեցիէն ուղեց Հայկական Եռագոյն մը: Եւ նոյն առաւօտուն, դափնեպսակները Թափօրով մը տարուեցան դէպի Հերոսներու յուշարձանը:

Յուզումը պատեց ամէնուն սիրտը, երբ տեսանք մեր պաշտելի դրօշը, օտար դրօշներու յառկացուած կայմին վրայ, ուրիշ կայմի մը վրայ ծածանող յունական դրօշին դէմը: Ու զօրանցքի համազգեստով հարիւր զինուորներ՝ հազարապետի մը հրամանին տակ: Կողքին՝ զինուորական փանփառը լրիւ կազմով: Երբ Թորգոմի եւ Հայկ. մարմիններու ներկայացուցիչներուն առաջնորդութեամբ Թափօրը դիրք գրաւեց, փանփառը, յանկարծ, զօրամասի «պատուի առ» զիրքին մէջ, սկսաւ հնչեցնել «Մեր Հայրենիք»ը:

Մեծ էր մեր ամէնուն յուզումը: Տամկացած էին մեր աչքերը: Այնքան հանդիսաւոր պատիւ մեր տարագիր Եռագոյնին եւ Ազգային Օրհներգին՝ երբ ոչ անկախ Հայաստան ունէինք, ոչ ալ ճանչցուած էին անոր օրհներգն ու դրօշակը... Հէյլէն Ազգային Օրհներգէն եւ Հերոսներու Հանդերգէն վերջ, երբ դափնեպսակները զետեղուեցան, զօր. Թորգոմ, որ այդ օր, առաջին անգամ ըլլալով ներկայ էր քաղաքային զգեստով, աչքէ անցուց պատուի կեցած զօրամասը եւ յայտնեց իր շնորհակալութիւնները հանդիսութեան հրամանատարին:

Հետագային, Սելանիկի մէջ կատարուած այս ցոյցը դուռ բացաւ Աթէնքի խորհրդային եւ Թրքական դեսպանատուներու պաշտօնական բողոքներուն, յունական կառավարութեան մօտ: Որու հոգն էր, — կը բաւէր որ մեր Դրօշակին եւ Օրհներգին ալ ընծայուած էին՝ անկախ երկիրներու սրբութեանց միայն ընծայուող պետական պատիւները:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԸ

●

Ռուսերը քանիցս յայտարարեցին թէ իրենք ալ հիւլէական ու ջրածին ռումբեր ունին: Ամերիկացիներն ալ պաշտօնական առիթներով հաստատեցին հիւլէական պայթիւններու արձանագրութիւնը՝ յատուկ կազմածներու միջոցաւ:

Հարց է թէ կարելի՞ է ջրածին ռումբերու պատրաստութիւնը: Այս նեղ սինակներուն մէջ դժուար է լայն ուսումնասիրութիւն մը: Այսուհանդերձ իր այժմէականութեան համար փորձենք համառօտակի պատասխանել, քաղելով հեղինակաւոր աղբիւրներէ:

Նախ ըսենք թէ ջրածինին ուժը ինչ երեւոյթի վրայ հիմնուած է: Բոլոր անոնք, որ կը հետաքրքրուին տիեզերքի անհունին գաղտնիքներով գիտեն թէ արեւն ու բոլոր աստղերը իրենց ջերմութիւնը եւ լոյսը կը քաղեն ջրածինին բնաշրջական երեւոյթէն որ ծանօթ է «Պէթհի շրջան» անունով (հռչակաւոր գիտունին անունով): Ջրածինը բարդ շրջան մը կը բոլորէ ու չորս հանդրուաններով յաջորդաբար միանալով բնածուխին, նախ ծնունդ կուտայ բորակածինին, յետոյ չողարձակ թթուածինի եւ ի վերջոյ կը վերածուի հելիումի: Այս շրջանը կը տեւէ հինգ միլիոն տարի ու յառաջ կը բերէ քսան միլիոն աստիճանի ջերմութիւն մը: Սակայն բնաշրջման հակազդեցութիւնը ծայր տալու համար անհրաժեշտ է սկզբնական վեց հարիւր հազար աստիճանի ջերմութիւն մը, որպէս զի հիւլէները օժտուին անքրեւակայելի արագութեամբ մը: Այսպէս անոնք զօրութիւնը պիտի չունենային իրար բախելով միաձուլուելու: Հակազդեցութեան յաջողութեան երկրորդ պայմանն է ջրածինին ծաւալը, որուն նուազագոյն սահմանը քիլոմեթրներու կը հասնի: Ինչպէս կը տեսնուի, երկու պայմաններն ալ երկրիս վրայ անիրագործելի կը համարուին: Մանաւանդ ծաւալի հարցը: Մեծադիւր պիտի ըլլար տասնեակ քիլոմեթր մեծութեամբ ռումբերու պատրաստութիւնը եւ երեւակայել իսկ: Ծաւալի հարցը սակայն լուծուեցաւ շնորհիւ ջրածինին երկու «իզօթօփ»ներուն, որոնք ծանօթ են «տէօթէրիոմ» եւ «թրիթէրիոմ» անուններով ու կը տարբերին հասարակ ջրածինէն իրենց հիւլէներուն կորիզային կառուցուածքով: Այսպէս հասարակ ջրածինը իբրեւ կորիզ ունի «փրոթոն»ը: «Տէօթէրիոմին» կորիզը կը բաղկանայ՝ մէկ «փրոթոնէ» եւ մէկ «նէօթրոնէ»: Իսկ «Թրիթէրիոմը» ունի մէկ «փրոթոն» եւ երկու «նէոթրոն»: Փրոթոնը օժտուած է դրական ելեկտրականութեամբ, մինչդեռ նէօթրոնը չէզոք է ելեկտրական դեմքի վրայ: Տէօթէրիոմը թթուածինի հետ միանալով կուտայ «ծանր ջուրը» որ պատերազմի ընթացքին գաղտնի առեւտուրի եւ արկածախնդրութեան այնքան առիթներ տուեց, հիւլէական ռումբերու մէջ գործածուելուն համար:

Ասկէ առաջ «ծանր ջուրը» կը ստացուէր հասարակ ջուրը ելեկտրական ազդեցութեան ենթարկելով: Բայց շատ աննշան քանակութիւն մը կը ստացուէր եւ լիտրը կ՚արժէր մօտաւորապէս մէկ միլիոն Ֆր.: Իսկ այժմ ճարտարարուեստական հիման վրայ կը ստացուի առատօրէն եւ գինը ի–

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐԸ

*

(Գ. եւ վերջին մաս)

Եւ անխօսուկ չարունակեցին իրենց ճամբան, Մինասի լապտերին լոյսովը լուսաւորուած: Երկու երեք քայլ յետոյ կանգ առին մեծ տան մը առջեւ, եւ երիտասարդը իրարու վրայ հնչեցուց դրան զանգակը: Դուռը բացուեցաւ, եւ տարիքոտ մարդ մը, աչուըները արցունքով լեցուն, բժիշկը առաջնորդեց մինչեւ մեծ սրահի մը դուռը, բացաւ զայն, եւ խեղդուկ ձայնով մը որ դժուարաւ կը խուսափէր կոկորդէն.

— Հոս է հիւանդը: Կինս է: Աստուծոյ սիրոյն, բան մը ըրէ, տոքթէօր, ձեռքէ կ՚ելլայ կոր:

Լայն սենեակ մըն էր, լուսամփոփով ծածկուած լամպարի մը աղօտ լոյսին ստուերներովը լեցուն: Վարագոյրները գոց էին: Սենեակին մէկ անկիւնը, անկողին մը կը գտնուէր, ու քովը ջահակալ մը՝ դեղի սրուակներով, դգալներով, փոքր տափերով բեռնաւորեալ: Անկողնին մէջ, սպիտակ ժանեակներով եզերեալ բարձին վրայ գլուխը հանդչեցուցած էր կին մը, կիսախուփ աչուըներով, անսահման յոգնութիւն նկարուած իր ներս քաշուած դիմագծերուն վրայ: Դէմքը մեղրամոմի սպիտակութիւն ունէր, եթերային ու աննիւթ գոյն մը, որ ալ այս աշխարհէս չէր: Իր գիշերազգեստին բացուածքէն վիզին ոսկորները կ՚երեւային դուրս ցցուած ու անոնց քով խոռոչներ եւ մորթը կը կախուէր թուլօրէն:

Տոքթ. Պարգեւեան մօտեցաւ, գործին վրայ ծունր դրաւ եւ երբ իր նայուածքը յառեցաւ այդ դէմքին վրայ, իր բարոյական բոլոր քաջութեանը պէտք ունեցաւ, որպէսզի մորմոքի «ահ» մը չարտասանէ: Բայց այդ կինը, կը ճանչնար, իր Վերգինն էր. այդ դիմագծերը, թէեւ ոդեվարին ճգնաժամին մէջ գերագոյն նիհարութիւն մը առած՝ կը պահէր միշտ իրենց նախնի գեղեցիկ անուշութիւնը եւ աչուըները նոյն այդ խռովիչ ու սեւաթոյր նայուածքը ունէին որ իր մտքին ալուցը կենդանի մնացեր էր: Ժամանակ չունեցաւ սակայն շարժում մը ընելու:

Հիւանդը սթափած էր. իր նայուածքը չորս կողմ պտըտցնելէ ետք, անբացատրելի զարմացմամբ յառեց բժիշկին վրայ: Իր վրիպուկ իմացականութեան սլացմանը մէջ ի՞նչ յանկարծական ցնցում արթնցուց իր ուղեղին՝ արդէն թմրեալ կարողութիւնները, իր կեանքին անէացմանը մէջ ի՞նչ գերբնական ոյժ գտաւ՝ իր մտածումները ամփոփելու եւ կեդրոնացնելու համար: Ոչ ոք կրնար ըսել: Բայց գլուխը ետ ետ գնաց, աչուըները շողացին խնդալիր ճառագայթմամբ, շրթունքը բացուեցաւ՝ մանկական ժպիտ մը ուրուագծելով, «Ախ, Տրդատ», մրմնջեց նուաղ ձայնով մը զոր բժիշկը աւելի գուշակեց շրթանցը շարժումէն քան իմացաւ եւ որ տաք շունչով մը գգուեց իր այտերը, եւ հուսկ, յետին ճիգով մը իր թեւերը երկնցնելով, Պարգեւեանին վզին փաթթեց զայն, գլուխը վար քաշելով, այնպէս որ անոր շրթունքը եկաւ հպիլ իր շրթանց, իրենց տամուկ տաքութեանը մէջ խառնելով իրենց վերջին համբոյրը:

Երբ բժիշկը իր գլուխը ազատեց այդ գերերկրային կաշկանդումէն, մահուան ցուրտը զգաց արդէն այդ մարմնոյն շօշափմանը մէջ: Ոգեվարը մեռած էր: Իր դէմքին վրայ խաղաղաւէտ անդորրութիւն մը կը տիրէր հիմակ, անճառ երանութիւն մը գերաշխարհիկ՝ որ խնդուն հանգստութիւն մը կը պարգեւէր այդ մաքուր դիմագծերուն, ցաւի հետքն իսկ չթողելով, եւ իր բաց աչուըները՝ գերագոյն վայրկեանին պայծառացմանը մէջ արձանացած անհուն նայուածք մը ունէին, աչխարհային իրերէն վերացած, իրենց ապակենման անշարժութեանը մէջ արտայայտելով սրտին վերջին հրճուանքը: Պարգեւեան նայեցաւ բոլորտիքը, ոտքի ելաւ՝ իրականին գիտակցութիւնը կորուսած երազատեսի մը պէս, իր ետին հաւաքուած մէկ քանի մարդոց ու կանանց հեկեկաձայն լացը դիտեց, եւ անվստահ քայլերով սենեակէն դուրս ելաւ, սանդուղներէն իջաւ, եւ դուռը բանալով դուրս նետուեցաւ առանց նայելու Մինասին, որ վերարկուն ձեռքը կը սպասէր եւ որ բան մը չհասկնալով իր տէրոջը վարմունքէն՝ լապտերը չվառած անոր ետեւէն վազեց, վերարկուն թեւին վրայ, առանց համարձակելու խօսք մը ընել: Երբ տուն հասան, բժիշկը իր սենեակը ելաւ նոյն մեքենական շարժումով:

— Է, ի՞նչ է եղեր, Տրդատ:

Երիտասարդը պատասխան չտուաւ, այլ բազմոցին մօտ երթալով, հոն ինկաւ զանգուածի մը պէս:

Ծերունի կինը գոց եղած, պաւկին քով գնաց.

— Ի՞նչ է ան, ի՞նչ ես եղեր: Դուն շատ աւրուած կ՚երեւաս կոր, երեսդ պատ է դարձեր, մոխիր կտրեր ես, ըսէ, ի՞նչ ունիս. սի՞րտդ կը խառնուի. կլիմոնաթա մը չի՞նե՞մ. ճամբան փախցա՞ր. չէ նէ մի սիրտդ գէշ եղաւ, տակնուվրայ եղար, հիւանդը շա՞տ գէշ էր:

— Չէ, մայրիկ, չէ, բան մը չունիմ, անհանգիստ մի ըլլար, բսաւ վերջապէս Պարգեւեան:

Ծերունի կինը բան մը չըսաւ, իր մայրական խանդաղատանքին մէջ զգալով թէ այդ պահուն պէտք չէ շատ կրկտել անոր ներսի ցին: Բազմոցին անկիւնը նստաւ, զաւկին գլուխը իր ծունկին վրայ առաւ, եւ սկսաւ մեղմիւ շփել անոր հրատապ ճա–

ջած է լիտրը քանի մը տասնեակ հազար ֆրանքի: Ինչ կը վերաբերի Թրիթծերիոմին, շատ հազուագիւտ տարր մըն է (կազ): Եթէ հասարակ ջուրին հինգ հազար մասնիկներէն (մօլէքիւլ) մին՝ «ծանր ջուրը» կը կազմէ, Թրիթծերիոմին ջուրը (ամենածանր ջուրը) տասը միլիառ «մօլէքիւլ»ներէն միայն մին կը ներկայացնէ: Այս համեմատութեամբ հասարակ ջուրէն Թրիթծերիոմ սպասել տրամաբանական չէ: Ամերիկացիք իրենց արդիական հաստատութիւններով լիտիոմի հիւլէները նէօթրոններու ռմբակոծութեան ենթարկելով եւ ուրիշ միջոցներով տարեկան կը ստանան քանի մը քիլօ Թրիթծերիոմ: Ինչո՞ւ այսքան հազուագիւտ տարր մը կ'ուզեն օգտագործել ջրածին ռումբին պատրաստութեան համար: Որովհետեւ հասարակ ջրածինին վրայ ունի երկու գլխաւոր առաւելութիւններ: Նախ բնաշրջման հակազդեցութեան կ'ենթարկուի շատ դիւրաւ ու արագօրէն եւ երկրորդ՝ հակազդեցութեան համար կը պահանջէ նուազ ջերմութիւն (երեք հարիւր հազար աստիճան, փոխանակ վեց հարիւր հազարի ջրածինին համար):

Այժմ գիտնալով ջրածին ռումբերու բաղկացուցիչ տարրերը, տեսնենք թէ ինչ հնարաւորութիւններ կան այդ ռումբերու իրագործման համար: Անշուշտ հեղինակաւոր անձերու ենթադրութիւններն են ասոնք: Քանի որ հիւլէա՛կան ուժի գաղտնիքը շատ սահմանափակ շրջանակի մը ծանօթ է միայն:

Ուրեմն ջրածին ռումբին պատրաստութիւնը մեկնելով «տէօթէրիոմ»ի եւ «Թրիթծերիոմ»ի յաջող բաղկցութենէ մը լուծենք երկու կարեւոր հարցեր: Նախ գտնենք հակազդեցութեան սկզբնական խանձը, այսինքն՝ բռնկումը:

Առիկա կարելի է տէօթէրիոմ-Թրիթծերիոմ խառնուրդին միացնելով ուրանիոմի կամ փլութոնիոմի որոշ քանակութիւն մը: Այս վերջիններուն կորիզային անջատումէն յառաջ կուգան նէօթրոններ, որոնք կը ծառայեն Թրիթծերիոմի հիւլէները ռմբակոծելու: Սակայն ասոնք պիտի չունենային այդ ուժը եթէ անոնց արագութեան համար կարելի չըլլարհաւթայթելմէկ հարիւր հազարերորդ երկվայրկեանի ընթացքին վեց հարիւր հազար աստիճանի ջերմութիւն մը:

Ինչպէ՞ս լուծել այս երկրորդ հարցը, Ամերիկացիները լուծած են զայն փոքր հիւլէական ռումբ մը զետեղելով ջրածին ռումբին մէջ որուն պայթիւնը յառաջ կը բերէ պահանջուած նուազագոյն ջերմութիւնը:

Ռուսերու մասին քանի մը հաւանականութիւններ կան, նկատի ունենալով անոնց հետազօտութիւնները տիեզերական ճառագայթներու շուրջ՝ որոնց ազդեցութեամբ մթնոլորտի բորակածինէն մաս մը կը բնաշրջուի Թրիթծերիոմի: Սակայն աւելի հաւանական կը նկատուի թէ անոնք ջրածին ռումբը կը պատրաստեն առանց Թրիթծերիոմի: Իսկ հակազդեցութեան անհրաժեշտ ջերմութիւնը յառաջ կը բերեն շնորհիւ գիտուն Գափիցայի մէկ հնարքին որ հիմնուած է ելեկտրամագնիսական հոսանքի մը յանկարծական անջատումէն յառաջ եկած ուժին վրայ: Գործնական օրինակով մը բացատրենք: Երբ առտնին ելեկտրական կոճակ մը բանանք ու գոցենք, յաճախ զօրաւոր կայծ մը կ'ելլէ: Այդ կայծը կը ներկայացնէ հազարաւոր վոլթայի հոսանք մը: Ու երբ 110 վոլթայի ձեր թելերուն հոսանքը կը փոխակերպուի բազմապատկեալ ուժի մը, պէտք է երեւակայել թէ ինչ ահռելի ուժ կ'արտադրէ աւելի զօրաւոր հոսանք մը: Սակայն ռումբի մը մէջ ելեկտրական զօրաւոր հոսանք արտադրող սարքաւորում մը դժուարալուծ հարց մըն է: Այս տեսակէտով առեւտրական հասարակ նաւ մը յարմարագոյն ռումբը կը համարուի, նկատի առնելով իր ծաւալը եւ շարժուն հանգամանքը: Ու մանաւանդ իր արտադրած 80 – 100 հազար քիլովաթի ելեկտրական հոսանքը իրբեւ մղիչ ուժ, բաւական է Գափիցայի մեթոտը իրագործելու խոշոր ելեկտրամագնիսի մը հաստատումով:

Ահա թէ ինչ ձեւով կ'ըմբռնեն ջրածին ռումբի գոյութիւնը կամ կառուցուածքը: Ներկայ քաղաքակրթութեան պտուղներն են ասոնք…:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

★

ԽՄԲ.— Ժամանակին հաղորդած ենք Հայաստանի կեդր. Կոմիտէին մէջ կատարուած փոփոխութիւնները, քաղելով միջազգային մամուլէն:

Ահաւասիկ «Սովետական Հայաստան»ի մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը, իրենց հայերէնով.—

ԻՆՖՈՐՄԱՑԻՈՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Օրերս տեղի ունեցաւ Հայաստանի կոմունիստական պարտիայի կենդրոնական կոմիտէի հերթական պլենումը:

Պլենումը քննարկեց ՍՄԿՊ կենտկոմի Յուլիսեան եւ Սեպտեմբերեան պլենումների որոշումների կատարման ընթացքը:

Պլենումը նշեց, որ Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի բիւրօն եւ հայկական ՍՍՌ մինիստրների սովետը չեն ապահովել ՍՄԿՊ կենտկոմի Յուլիսեան եւ Սեպտեմբերեան պլենումների որոշումների կատարումը, եւ Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի բիւրոյի աշխատանքը գտաւ անբաւարար:

Քննարկուած հարցի մասին պլենումն ընդունեց ծաւալուն որոշում:

Պլենումը ընկեր Գ. Ա. Յարութինեանին հանեց Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի առաջին քարտուղարի փոստից եւ Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի կազմից:

Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի առաջին քարտուղար ընտրուեց ընկ. Ս. Հ. Թովմասեանը:

Պլենումը ընկ. Հ. Մ. Մարտիրոսեանին ազատեց Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի երկրորդ քարտուղարի պարտականութիւններից եւ ընկ. Բ. Ա. Գրիգորեանին՝ Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի քարտուղարի պարտականութիւններից:

Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի երկրորդ քարտուղար ընտրուեց ընկ. Հ. Խ. Մարգարեանը: Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի քարտուղար ընտրուեց ընկ. Յա. Ն. Զարոբեանը:

Պլենումը Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի բիւրոյի անդամներ ընտրեց ընկ. ընկ. Ս. Հ. Թովմասեանին, Հ. Խ. Մարգարեանին, Յա. Ն. Զարոբեանին, Ա. Ե. Քոչինեանին, Մ. Պ. Պապեանին, Գ. Ի. Մարտիրոսովին, Պ. Վ. Պիսկունովին, Ա. Ա. Բունիաթեանին, Գ. Բ. Պետրոսեանին եւ Հայաստանի ԿՊ կենտկոմի բիւրոյի անդամութեան թեկնածուներ՝ ընկ. ընկ. Ս. Ա. Միքայէլեանին եւ Գ. Ա. Տէր Ղազարկանցին:

Պլենումի աշխատանքներին մասնակցում էր ՍՄԿՊ կենտկոմի քարտուղար ընկեր Պ. Ն. Պոսպելովը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մէկէ աւելի անգամներ գրած եմ եւ գրած են շատեր, մեր գաղութի ազգային, կրթական, կրօնական, մարզական, մշակութային, հայրենակցական եւ կուսակցական կեանքի մասին: Պիտի փորձեմ կարելի եղածին չափ մանրամասնօրէն նկարագրել այս հայաշատ գաղութը իր արուարձաններով, մինչ այդ բացառիկ երեւոյթ մը զիս կը մղէ գրել սոյն տողերը:

Աննման է մեր գաղութը, ազգասիրութեամբ եւ զոհաբերութեամբ: Քէմալականներու հալածանքէն ազատուած, երբ տարագիր բազմութիւնը դեռ եւս սեփականատէր չէր «Քէմփերու», պանդոկներու մէջ կը բնակէր, սկսաւ օգնել Շիրակի եւ Ֆիլիպէի աղէտեալներուն, տուաւ հայրենիքի վերաշինութեան, Ներգաղթին, ազգային դատի պաշտպանութեան: Իսկ այս օր նիւթապէս բարգաւաճ, կը նպաստէ բարենպատակ բոլոր ձեռնարկներուն, մանաւանդ Նոր սերունդի փրկութեան գործին, որ կը կազմէ կենսական աշխատանքներէն մէկը:

Նոր Տարուան առթիւ, ինչպէս ամէն քաղաքի մէջ, նոյնպէս եւ Մարսէյլի բոլոր միութիւնները հրապարակ եկած են, ծառահանդէսով ու պարահանդէսով եւ ահաւասիկ նորութիւն մը.— Լէ գ'Օլիվ – Մարթեկոյի դպրոցի խնամակալութիւնը հանդանակիչ յանձնախումբ մը հրապարակ կը հանէ ուղղակի դրամ ուզելու թէ իրենց գիւղի եւ թէ քաղաքի հայրենակիցներէն, որպէսզի կարենան տեւականացնել, «փրկութեան օր» նշանակուած հինգշաբթիները (հայերէնի դասընթացք): Խնամակալութեան երկու պարոններուն կ'ընկերանային թաղեցի երկու օրիորդներ Անահիտ Գոլոյեան եւ Սրբուհի Տիրատուրեան: Այս ձեռներէց եւ անխոնջ յանձնախումբը վեց ժամ պտոյտ մը կատարելով միայն քաղաքի խանութներն ու գործատեղիները կը հաւաքեն 41.400 ֆրանքի գումար մը:

Կ'արժէ արձանագրել քանի մը արտայայտութիւններ:

— Իմ կողմէ արձանագրեցէք երկու հազար ֆրանք: Անցեալ տարի տուի, այս տարի եւս կուտամ եւ միշտ պիտի տամ, եթէ շարունակէք մնալ չէզոք, առանց այս կամ այն մարմնի հովանաւորութեան:

— Ուրախ եմ որ կ'ուզէք փրկել Նոր սերունդը, բայց ըսէք, խնդրեմ, ի՞նչ պիտի ըլլայ այս մեր օրիորդներուն ապագան: Մրցակցութիւն մը սկսած է անոնց դէմ: Օտարուհիները կը խլեն մեր լաւագոյն երիտասարդները: Ի՞նչ կը մտածէք այս մասին, ի՞նչ կը մտածեն մեր մեծերը Խաչուհիները, Տիկնանցները, մամուլը,

— Գրեցէք հազար ֆրանք, բայց խնդրեմ լուսաբանութիւն մը: Բարեգործականը չէ՞ որ կը հովանաւորէր ձեր դպրոցը:

— Ճիշդ է, կը պատասխանէ խնամակալութեան մէկ անդամը: Հանգուցեալ ազգ. ճակատին կողմէ Բարեգործականին յանձնուած էր հայերէնի դասընթացք մը, բայց նախապէս գոյութիւն ունէր Նոր Սերունդի դպրոցը, Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբի հովանաւորութեան տակ, իսկ երկու տարի է փոխադարձ համաձայնութեամբ մէկ դասընթացք միայն ունինք 40 աշակերտներով, առանց դաղափարի եւ դաւանանքի խտրութեան, եւ կը վայելենք ժողովուրդին հովանաւորութիւնը:

Ուրեմն խնամակալութիւնը ուրախութեամբ կ'արձանագրէ մեր հայրենակիցներու սրտաբուխ աջակցութիւնը: Այս առիթով կազմակերպեց ցերեկոյթ մը միայն աշակերտներու համար, դպրոցի սրահին մէջ: Ներկայ էին խնամակալութեան եւ թաղեցիներէն ներկայացուցիչներ: Ուսուցչուհին հայ լեզուի հանդէպ մանուկներու եռանդը խթանելու համար թելադրանքներ ըրաւ: Տեղի ունեցան խմբերգներ եւ արտասանութիւններ: Աշակերտներուն հասկնալի լեզուով խրատականներ խօսեցան Պ. Պ. Հ. Պասմաճեան, Կ. Յովհաննէսեան եւ այս տողերը գրողը: Բոլոր աշակերտները ստացան առատ մրգեղէն, իսկ Տէր եւ Տիկին Մէրճիեան (հացագործ) բաժնեցին մէկ մէկ կարկանդակ: Խնամակալութիւնը այս առթիւ կը յայտարարէ թէ դպրոցին սրահը սիրայօժար կը տրամադրուի թաղի բոլոր այն կազմակերպութիւններուն եւ հայրենակիցներուն նշանտուքի, մկրտութեան եւ այլ հաւաքոյթներու համար:

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

կատը: Մերթ ընդ մերթ, երիտասարդին կուրծքէն տկար հառաչ մը կը թռէր, ու անդամները կը ցնցուէին ջղաձգաբար:

Յետոյ, քիչ քիչ, շնչառութիւնը մեղմացաւ, շարժումները հանդարտեցան, դէմքը վերստին գտաւ իր սովորական արտայայտութիւնը՝ քիչ մը աւելի տխուր միայն, եւ մօրը ձեռքին ճարտար շփումին տակ՝ որ կարծես անդորրութեան հոսանուտ մը կը ներարկէր իր մէջը, աչուըները գոցուեցան եւ քնացաւ: Մարմինը մի անգամ եւս ի գործ կը դնէր իր իրաւունքները, մաքին թողլով թաւալել իր սպառիչ յոյզերուն ու տագնապներուն յորձանքը յարատեւ եւ յարանորոգ:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ եւ Պուլկարիոյ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատումը, որ անելի մը յանգած էր քանի մը շաբաթ առաջ, այժմ աւելի յուսալից կ'երեւայ: Յունաստան կը սպասէ որ Պուլկարները բացորոշապէս յայտնեն թէ ինչ համեմատութեամբ պիտի կատարեն իրենց նիւթական հատուցումները, համաձայն Փարիզի դաշնագրին: Կայ նաեւ Պուլկարիոյ արտակարգ վերազինման խնդիրը:— Աթէնքի մէջ աւելի յոռետես են Ալպանիոյ հետ եղած յարաբերութեանց մասին: Յունաստան երբեք չէ հրաժարած Հիւս. Եպիրոսէն: Կը կարծեն թէ միայն միջազգային համաձայնութեամբ կարելի է լուծել այս խնդիրը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Հարիւրապետ Մէյթլէնտ աւելի պոռաց յոնքերը:

— Կրցա՞ւ խօսիլ մեռնելէ առաջ:

— Այո, կրցաւ երկու բառ կակազել:

— Որո՞նք են:

— Պատուհանը…

— Պատուհա՞նը, կրկնեց հարիւրապետ Մէյթլէնտ, հասկցա՞ք թէ ինչ բանի կ'ուզէր ակնարկել:

Գլուխս շարժեցի:

— Քանի՞ պատուհան կար իր ննջարանին մէջ:

— Միայն մէկ հատ:

— Բակի՞ն վրա՞յ կը նայի:

— Այո:

— Բա՞ց էր թէ գոց: Բաց էր եթէ լաւ կը յիշեմ, բայց թերեւս ձեզմէ մէկը բացաւ զայն:

— Ոչ, միշտ բաց էր: Ինքնիրենս կը հարցնեմ թէ…

Խօսքս կտրեցի:

— Շարունակեցէք, Օրիորդ:

— Պատուհանը քննեցի, անբնական բան մը չգտայ: Կը հարցնեմ թէ արդեօք այդ բացուածքին մէջ փոխեցին գաւաթները:

— Գաւաթները փոխե՞լ:

— Այո, Օր. Ճոնսըն սովորութիւն ունէր գաւաթ մը ջուր դնելու քովը, գիշերուան համար: Կրնան այդ գաւաթը վերցուցած ըլլալ եւ տեղը դնել «սախտ քլորհիտրիք»ով լեցուն գաւաթ մը:

— Ասո՞ր ինչ կ'ըսէք, Րէյլի:

— Եթէ սպանութիւն մը կատարուած է, մարդասպանը ապահովաբար այդ ձեւով շարժած է: Արթուն վիճակի մէջ ոչ ոք թոյն կը խմէ ջուրի տեղ: Բայց եթէ սովորութիւն ունի գիշերուան ընթացքին գաւաթ մը ջուր խմելու, բնազդաբար թեւը կ'երկնցնէ, գաւաթը իր դրած տեղը կը գտնէ եւ կէս քուն կէս արթուն բաւական կը խմէ մահացու արարքը հասկնալէ առաջ: Հարիւրապետ Մէյթլէնտ մտածեց վայրկեան մը:

— Պիտի երթամ քննեմ այդ պատուհանը: Անկողնին գլուխը ո՞րքան հեռու է պատուհանէն:

— Թեւը երկնցնելով կարելի է հասնիլ անարին մօտ դրուած փոքր սեղանին:

— Ա՞յն սեղանին, որուն վրայ դրուած էր ջուրի գաւաթը:

— Այո:

— Դուռը բանալիով գոցուա՞ծ էր:

— Ոչ:

— Ուրեմն կարելի էր դուռնէն ալ մտնել գաւաթները փոխելու համար:

— Անշուշտ:

— Բայց աւելի մեծ վտանգի մը կ'ենթարկուէր, գիտել տուաւ Տոքթ. Րէյլի: Խորունկ քնացող մէկը երբեմն յանկարծ կ'արթննայ ամենաթեթեւ աղմուկէ մը: Եթէ մարդասպանը իր ոճիրը գործածէ թեւը պատուհանէն ներս երկարելով, առանց այլեւայլի ամէն ապահով միջոցն էր:

– Միայն գաւաթին մասին չեմ մտածեր, ըսաւ հարիւրապետ Մէյթլէնտ, մտացրիւ: Յետոյ ինքզինքը ժողվելով դարձեալ ինծի ուղղեց խօսքը:

— Ըստ ձեզ, այս խեղճ կինը զգալով որ պիտի մեռնի կ'ուզէր ձեզի հասկցնել թէ գաւաթ մը սախտ քլորհիտրիք դրած են պատուհանէն իր գաւաթ մը ջուրին տեղ: Իմ կարծիքով նախընտրելի էր ոճրագործին անունը:

— Թերեւս չէ ճանչցած իր գիշերային այցելուն, ըսի:

— Թերեւս աւելի լաւ էր որ փորձած ըլլար ձեզի հասկցնել, ինչ որ երեւան հանած էր նախորդ օրը: Տոքթ. Րէյլի գիտել տուաւ:

— Մէյթլէնտ, մահուան առեն մարդ երբեմն կը կորսնցնէ համեմատութիւններու իրական իմաստը: Այն իրողութիւնը որ ոճրագործ ձեռք մը բաց պատուհանէն ներս երկարած է, կրնար ըլլել այս կնոջ միտքը իր վերջին վայրկեանին:

Իրեն համար, կարեւորը այն էր որ այս պարզը հասկցնէր ուրիշներուն: Իմ կարծիքով, իրաւունք ունէր:

(Շար.)

նելու երաշխաւորութեան նոր ձեւեր, ապահովութիւն ներշնչելու համար Խ. Միութեան՝ գերման զինապաշտութեան վերածնութեան դէմ: Ազգաժողովին դաշինքը եւ 1943ի անգլեւխորհրդային դաշնագիրը արդէն կարեւոր երաշխիքներ են Սովետներու ապահովութեան համար: Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան ծրագրին շնորհիւ Գերմանիան այլ եւս չի կրնար յարձակիլ ոեւէ մէկուն վրայ, առանց Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի, գրեթէ ամբողջ արեւմտեան Եւրոպայի աջակցութեան»:

Եզրակացնելով, նախարարը չէշտեց թէ Դաշնակիցները «չեն կրնար ջուրը ձգել իրենց սեփական ապահովութիւնը եւ ձեռք առնուած պաշտպանողական միջոցները, իբրեւ նախապայման համաձայնութեան մը»:

× Ռուշինկթընի խորհրդային դեսպանը եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Յունուար 11ին տեսակցութիւն մը ունեցան Այզընհաուըրի հիւլէական ծրագրի մասին: Այս առթիւ Պ. Տըլըս յայտնեց թէ իրենք պատրաստ են ընդլայնելու այդ ծրագիրը, նկատի առնելով նաեւ Խ. Միութեան առաջարկները հիւլէական զէնքերու արգելքի մասին:

Տեսակցութիւնը բոլորովին գաղտնի էր եւ տեւեց կէս ժամ: Յետոյ ծանուցուեցաւ թէ նոր տեսակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ, Պ. Տըլըսի Պերլին մեկնելէն առաջ: Որեւէ վերջնական որոշում չէ տրուած: Կը կարծուի թէ Պ. Պ. Մոլոթով եւ Տըլըս աւելի լայնօրէն պիտի քննեն այս խնդիրը, Պերլինի մէջ, Յունուար 25ի ժողովին առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ սովորական նստաշրջանը բացուեցաւ երէկ, երեքշաբթի: Կը նախագահէր երիցագոյն անդամը, Պ. Մարսէլ Քաշէն: Նախագահութեան համար ձախակողմեան խմբակցութեանց թեկնածուն էր Պ. Թրոքէր (ընկերվարական):

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահը, մարէշալ Թիթօ, Թուրքիա հրաւիրուած է, աւելի ամրապնդելու համար երկու երկիրներուն և Յունաստանի միջեւ հաստատուած գործակցութիւնը:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդին — խորհրդարան— ընտրութիւնները պիտի կատարուին մարտ 14ին:

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ձերբակալուեցաւ հաղորդակցութեանց նախարարը, Ղոլամալի Մէյքատի, որ հրաժարած էր անցեալ դեկտեմբերին: Կ'ամբաստանուի թէ դաւած է պետութեան ապահովութեան դէմ:

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Օդը բաղդատաբար մեղմացած է Ֆրանսայի եւ կեդր. Եւրոպայի մէջ, բայց մահացու արկածները իրարու կը յաջորդեն, ձիւնակոյտերու հետեւանքով: Երեսուն հոգի մեռան Զուիցերիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ եւ հազարաւորներ անպատսպար կը մնան: Նիւթական վնասը միլիոններով կը հաշուեն: Աւստրիական Թիրոլը հաղորդակցութենէ զրկուած է եւ կառախումբերը դժուար կը բանին: Մ. Նահանգներուն մէջ ալ 45 հոգի մեռան փոթորիկներու հետեւանքով: Շուէտի մէջ այնքան ձիւն տեղացած է որ տասը օրէն հազիւ կրնան մաքրել:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ դէմ դաւած ըլլալու ամբաստանութեամբ ձերբակալուելով Ֆրէնի բանտը փոխադրուեցաւ Պ. Անտրէ Սուքիէօ, համայնավար կուսակցութեան Սէնի շրջանին ընդհ. քարտուղարը:

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

Ամսագրին պարահանդէսը Փետրուար 13–ին ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, պատկերներ (Քանի մը օր միայն, Օհանը, Միջնարար, դարերու մէջէն), գրեց՝ ՆՈՒԱՐԴ: Մատենաշար «Յուսաբեր» թիւ 58: Գին 500 փրանք:

ԱԼԲՈՄ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ՀԱՅ ՄՇԿՈՅԹԻ: Դասական դէմքեր: Առաջին շարք: 12 գունատիպ նկարներ (Ս. Պարթեւ, Ս. Մեսրոպ, Մխիթար Աբբայ, Խ. Աբովեան, Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, Խրիմեան Հայրիկ, Րաֆֆի, Գամառ Քաթիպա, Միք. Նալբանտեան, Գրիգոր Արծրունի, Պետրոս Ադամեան, Յովհ. Այվազովսքի:

Կազմեց Հ. Աճէմեան, Թեհրան: Գին երկու տոլար:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
9ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սալոն Ալհամպրայի մէջ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Մասնակցութեամբ 11 մասնաճիւղերու:

Կը խօսին Պ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Փարիզէն), եւ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Զուարճախօսութիւն մը Ն. Ս.ի Սէն Լուի մասնաճիւղի կողմէ: Հայկական պարեր՝ Լա Սիոթայի եւ Սէնթ Անի Նոր Սերունդի կողմէ: Եւրոպական պարեր ընկերակցութեամբ ՐԷՅՄՕՆ ԼՕՐԷՆՑԻ մեծ նուագախումբի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԵՆԱԼԸՆՏԻՐ ԵՒ ՄՆԱՅՈՒՆ ՆՈՒԷՐԸ՝

ՁԵՐ ՍԻՐԵԼԻՆԵՐՈՒՆ եւ ՁԵՐ

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ԿԱՄ ՕՏԱՐ

LUC-ANDRE MARCEL -ի

GRÉGOIRE DE NAREK

et

ANCIENNE POESIE ARMENIENNE

(Ed. des Cahiers du Sud)

Գեղարուեստական մաքուր հրատարակութիւն, ուր հեղինակը ի վեր կը հանէ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻ հանճարը, եւ համաշխարհային արժէքը հայ բանաստեղծութեան: Գին՝ 1000 փրանք:

Դիմել՝ «Անդաստան«ի խմբագրութեան, տպ. Արաքս 46, Rue Richer, Paris կամ «Յառաջ»ի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին Քաֆէ Նուայի սրահը:

Կը խօսի Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԻՒՄՇԵԱՆ

Նիւթը՝ «Հայ ըլլալու հպարտութիւնը»

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի նոր սերունդը, որուն առիթ պիտի տրուի արտայայտուելու եւ ներկայացնելու իր տեսակէտները: Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Նշան Միքայէլեան կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր կնոջ, ողբացեալ Ալիս Միքայէլեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

«ՀԱՅ—ԲՈՅԺ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Լրացաւ »Հայ – Բոյժ»ի 13րդ տարին: Կը խնդրուի բաժանորդներէն, որ փակեն իրենց հին ու նոր հաշիւները:

Տարիներով ապառիկ ստացողները եւս ժամանակն է որ ապացուցանեն թէ արժանի են ցոյց տրուած վստահութեան՝ կանխիկ վճարելով գէթ այս նոր տարեշրջանին, փակելով նաեւ հին հաշիւները:

« Հայ – Բոյժ»ի բաժնեգինն է 800 ֆր. Ֆրանսայի համար, հազար ֆրանք արտասահմանի համար: Նորոգեցէք ձեր բաժանորդագրութիւնը, ուժ տալու համար այս մէկ – հատիկ թերթին բարգաւաճման: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հասցէ՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Նոր Տարուան առթիւ Լսարանի ընկերահամակրական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ սրճարանի վերնայարկը: Փոխան դասախօսութեան կը կատարուի մտքերու փոխանակութիւն: Նիւթը՝ Լսարաններու դերը հայկ. կեանքի մէջ:

Մուտքը ազատ է:

« ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ »

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ «Ժողովուրդները կ'երգեն» միջազգային փոլքլորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ մարտ 28ին, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Ժան Սարայի (վերատեսուչ Փարիզի համալսարանի) եւ նախագահութեամբ՝ Տիկին Ժան Սարայի:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշնակահարուհի ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆի նուագահանդէսը մարտ 9ին, Սալ Շոփէն Փլէյէլի մէջ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Վերջին շաբթուան ընթացքին շատ մը բաժանորդները մասնաւորաբար Փարիզի արուարձաններէն կը գանգատին թէ թերթ չեն ստանար:

Կը փութանք յայտնել թէ ամէն օր կանոնաւորապէս թղթատարին կը յանձնուին, սովորական ժամերուն, բոլոր թերթերը: Յապաղումը հետեւանք է վերջին մասնակի գործադուլին, երբ ծրարները դիզուեցան կայարաններու մէջ:

Անհրաժեշտ դիմումը կատարած ենք թղթատարական վարչութեան, այս անկանոնութեան համար որ բոլորովին անկախ է մեր կամքէն:

ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին:

Կիրակի 17 Յունուար ժամը 16 — 23, 149 bis. Av. d'Argenteuil, Asnières

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, մեներգ, պար, արտասանութիւն եւ «Թորոս ծառայի արկածները», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, երկու արար: Ձոխ պիւֆէ: Ազատ մուտք

Փորթ Քլիշէէն թիւ 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165 հանրակառք, իջնել Փլաս Պուրկինեօն, կամ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Չորեքշաբթի ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, Անուանակոչութեան տօնին առթիւ:

Յաւարտ Ս. պատարագի դպրաց դասը եւ քահանայ հայրերը՝ մասնաւոր թափօրով պիտի առաջնորդուին եկեղեցւոյ խորհրդարանը, ուր պիտի կատարուի Տնօրհնէքի արարողութիւնը, նախագահութեամբ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

Դիւան հոգաբարձութեան

ՊՈՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ»

Այսօր Չորեքշաբթի, Տօն Յայտնութեան, առաւօտուն արարող. ժամը 8, Ս. պատարագ ժամը 10:

Այս կիրակի սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամ 8, պատարագ հոգեհանգիստ. ըստ Ջամպաքճեան կտակի, ժամը 10:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ

դասախօսութիւնը ձայնապնակով այս շաբաթ ժամը 20.45ին Սորպոնի սալ Ռիշըլիէօ սրահին մէջ:

Կը խօսի Տոքթ. ԿԱՌՏ, նիւթը՝ Քառուզօ:

Տախքերու մասնակցութեան համար 200 ֆր.: Կէս գին ուսանողներու եւ «Ժէօնէս միւզիքալ»ին:

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին նոր շրջանի բացման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ կիրակի, 17 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 9: Ազգ. Տունը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրենք բոլոր նախկին անդամները եւ ամէն անոնք որ կը փափաքին արձանագրուիլ:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի 7 Մարտ, 1954, կէսօրէ վերջ: ժամը 2.30ին Սալ տը լա Շիմի, 28պիս, Ռիւ Սէն Տօմինիք:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Վարժ շարժավար մը (շօֆէօր) տրամադրելի է իր կառքով (Փէօժօ 203) կամ առանց կառքի:

Դիմել Տիւտիւքճեանի՝ 83 ռիւ Սէն Տընի, Քոլոմպ, (Սէն):

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ): Կը խօսի Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Ոսկեդարեան հայ գրականութիւն (Շար.): Կը հրաւիրուի գրասէր հասարակութիւնը:— Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասրահը:

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը: Կը հրաւիրուին նաեւ համակիրները: Գործօն անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ: Դասախօսն է Բժիշկ Տիրաց: Նիւթ ունենալով՝ «Ժառանգականութիւնը»: Սրահը տաքութիւն ունի: Մուտքը ազատ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 8էն մինչեւ առտուան ժամը 2:

Մուտքը՝ 200 ֆրանք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի մանուկներուն համար այլեւս աւանդական դարձած «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, կիրակի 17 Յունուար, ժամը 15.30ին, Արմէնօնվիլի սրահին մէջ:

Մեծ պատրաստութիւն տեսնուած է, հայկական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ զուարճացնելու համար թէ մանուկները եւ թէ ծնողներն ու երիտասարդութիւնը:

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ պապան խնամքով պատրաստուած ծրարներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն, սրահին մէջ:

Ձոխ պիւֆէ: Տաքցուած սրահ եւ եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր՝ մասնաւոր նուագախումբով:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

Յունուար 17ին, կիրակի օրը կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա, Լիոն:

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI 14 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7268 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2679

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՈԼԻՍ ԵՒ ՄՆԱՑԵԱԼԸ

Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին վերջին մնացորդը ծուարած է Պոլսոյ մէջ, — 60–65·000 հոգի:

Երբեմնի «Գաւառ»էն 30 – 40·000 բեկորներ միայն կը շնչեն զանազան քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ:

Եթէ չենք սխալիր, ամէնէն կարեւոր թիւը կը կազմեն Կեսարիոյ շրջանին մէջ համախմբուած մնացորդները:

Քանի մը հարիւրնոց համրանքներ կան Սեբաստիոյ, Խարբերդի, Մալաթիոյ, Արաբկիրի, Տիգրանակերտի մէջ:

Ըսէ՞նք թէ միայն տարեցները գիտեն մայրենի լեզուն, եղերական յիշատակներով:

Նորերը ո՞ւր գտնէին հայկական դպրոց եւ ազգ. կեանք:

Յաճախ կը կարդանք թէ Պատրիարքարանէն ղրկուած քահանայ մը մկրտած է ոչ միայն երախաներ, այլ եւ 18 – 25 – 30 տարեկան երիտասարդներ ...

Զանազան ձեռնարկներ փորձուած են գոնէ հայերէնի դասընթացք մը բանալու համար, բայց ապարդիւն:

Ուրեմն, բուն հայկական կեանքը ամփոփուած է Պոլսոյ մէջ, ուր կանգուն կը մնան Պատրիարքարանը, եկեղեցիները, դպրոցները եւ ուրիշ ազգ. հաստատութիւններ:

Երբեմնի Պատրիարքարանին ստուերն է որ կ'երեւայ, իբրեւ սփոփանք.

Նախկին իրաւասութիւնները ամբողջովին ջնջուած են, ձգելով միայն հոգեւոր պետի հանգամանքը:

Քէմալական արշաւանքի օրերուն, որոշած էին հաստատութիւնն ալ ջնջել, կամ պատրիարքը կոչել «պաշ փափազ»:

Յետոյ բարեհաճեցան պահել հին անունը, քանի որ կը մնար Յունաց Պատրիարքարանը: Բայց, պարպեցին բովանդակութիւնը:

Գարեգին պատրիարքի ընտրութեան առթիւ, փորձ մը կատարուեցաւ, վերահաստատելու համար Ազգ. վարչութիւնը, տեսուչ Խորհուրդներով:

Անգարա մինչեւ վերջն ալ մերժեց ճանչնալ այդ Վարչութիւնը:

Այս առթիւ զանազան բախտախնդիրներ եւ փախուկներ, որոնք թերթ եւ շրջանակ ունէին, աւելի պղտորեցին մթնոլորտը:

Այն աստիճան որ, պաշտօնադիրներ ալ հրատարակեցին, ապացուցանելու համար թէ ընդհ. ժողովը արտօնուած էր միայն մէկ անգամուան համար, Պատրիարք ընտրելու իրաւասութեամբ, թէ չունէր իրաւունք ո՛չ Ազգ. վարչութիւն կազմելու, ոչ ալ նորէն գումարուելու:

Կառավարութիւնը որ մութ ծրագիրներ ունէր, օգտուեցաւ այս խուժանավարներէն, պարզ հոգաբարձութեան մը վերածելու համար երբեմնի ազգ. իշխանութիւնը: (Մէրքէզ միւթէվէլլի հիյյէթի):

Պատրիարքարանը անելի մը մատնուած ըլլալով, նախընտրեց առկախ ձգել խնդիրը եւ նոր դիմումներ կատարել:

Յունուար 3 Թուակիր պաշտօնական դեկոյց մը կը խօսէր այդ ձեռնարկներու մասին, որոնց հետեւանքով ընտրութիւններ պիտի կատարուին յունուար 31ին:

Զեկոյցին մանուածապատ լեզուէն կը հետեւի թէ կառավարութեան տեսակէտը մնացած է անփոփոխ:

Լաւագոյն է սպասել արդիւնքին:

Տարիներէ ի վեր գաղութը յանձն կ'առնէ ամէն զոհողութիւն, պահելու համար կրթական եւ բարեգործական հաստատութիւնները: Երիտասարդութիւնն ալ կարելին կը փորձէ մշակոյթի ճակատին վրայ, զանազան միութիւններով, լսարաններով եւ թերթերով: Դուրսէն գացած այցելուներ ալ, երգիչ, երգչուհի, դերասան եւ ուսումնական որոշ ոգեւորութիւն կը ստեղծեն:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Երեքշաբթի օր Ազգ. ժողովը երրորդ քուէարկութեամբ նախագահ ընտրեց ընկերվարական թեկնածու, Պ. Լը Թրոքէր, 251ի դէմ 300 ձայնով:

Առաջին քուէարկութեան ատեն 171 քուէ շահած էր Ժողովրդական Շարժումի (կաթոլիկ) թեկնածու, Պ. Փիէռ Փլեմէն, իսկ Լը Թրոքէր՝ 130, Մարսէլ Քաշէն 89, եւն.: Երկրորդ քուէարկութեան առաջինը շահեցաւ 217, երկրորդը 272 քուէ: Երրորդ քուէարկութեան ներկայ էին 564 երեսփոխաններ: Քուէ տուին 557 հոգի, եւ ընտրուեցաւ Պ. Լը Թրոքէր: Համայնավարները իրենց 96 քուէները տուած էին ընկերվարական թեկնածուին, ի հեճուկս Պ. Փլեմէնի որ թունդ կուսակից կը համարուի եւրոպական բանակի ծրագրին եւ արեւմտեան Գերմանիոյ հետ կնքուած առժամեայ դաշնագրին: Նոր նախագահին քուէ տուած էին, բացի 105 ընկերվարականներէն, մաս մը արմատականներ եւ ազգայնականներ: Ուրեմն Պ. Էռիօ (արմատական) որ 81 տարեկան է եւ 1947էն ի վեր կը վարէր նախագահութիւնը, իր աթոռը պիտի յանձնէ նոր ատենապետին:

Պ. Լը Թրոքէր բարեխառն կուսակից մըն է եւրոպական միութեան, բայց թէ ինք եւ թէ իր կուսակցութիւնը շատ մը վերապահումներ ունին եւրոպական բանակի մասին: Ծնած է 1889ին, ուրեմն 69 տարեկան է: Իրաւագիտական ուսումը աւարտելէ ետք, գործի ձեռնարկեց իբրեւ փաստաբան: Ընկերվարութեան շարքերը մտած էր շատ կանուխէն: Առաջին մեծ պատերազմին (1914) ծանրապէս վիրաւորուեցաւ եւ աջ թեւը կորեցին: Պատերազմի դաշտէն վերադարձաւ իբրեւ տեղակալ, շքանշաններով: Առաջին անգամ հանրային գործունէութեան նուիրուեցաւ 1919ին, իբրեւ անդամ Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին: Երեսփոխան ընտրուեցաւ 1936ին, 12րդ Թաղամասէն: Ինքն ալ մէկն էր այն երեսփոխաններէն որոնք «Մասիլիա» նաւը նստան 1940ին, Ափրիկէ երթալու եւ կռիւը շարունակելու համար: Ռիոմի դատավարութեան ատեն Լէոն Պլումի պաշտպան փաստաբանն էր (1942): Նախ Լոնտոն, յետոյ Ալժէ ղրկուելով, Դիմադրական Ճակատի Ազգ. խորհուրդին կողմէ անդամ ընտրուեցաւ առժամեայ խորհրդակցական ժողովին: Ազգ. պաշտպանութեան գործավար նշանակուեցաւ 1943ին, օդանաւային գործավար՝ 1944ին: Ազատագրութենէն վերջ Փարիզ վերադառնալով յաջորդաբար եղաւ պետական, ներքին գործերու եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար, իսկ 1945էն 1947 նախագահ քաղաքապետական Խորհուրդի: Երեք տարիէ ի վեր Ազգ. ժողովին Ա. փոխ – նախագահն էր: Վերջին անգամ վարեց Վերսայլի վեհաժողովին ատենապետութիւնը, հանրապետութեան նախագահին ընտրութեան առթիւ:

Ազգ. ժողովին նախագահութիւնը երրորդ ամենաբարձր պաշտօնն է Ֆրանսայի մէջ (առաջինը՝ հանրապետութեան նախագահութիւնն է): Վարչապետը աւելի իրական իշխանութիւն կը վայելէ քան Ազգ. ժողովին ատենապետը, բայց վարչապետները այնքան յաճախ կը փոխուին, որ — միջին հաշուով տարին երկու անգամ — Ազգ. ժողովին ատենապետութեան եւ հանրապետութեան նախագահութեան պատուակալ պաշտօնները բաղդատաբար կարեւոր հանգամանք ստացած են: Ազգ. ժողովին ատենապետը առժամապէս կը վարէ հանրապետութեան նախագահութիւնը, եթէ աթոռը թափուր

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԳԵՀԵՆԱԿԱՆՆԵՐԸ »

Կը պատահի որ սովորական նամակ մը, պրպտում պահանջող գրութիւն մը 24 կամ 48 ժամ յետաձգեմ: Երբեմն այդ ժամերը օրերու կը վերածուին:

Անցեալ Նոյեմբեր 4ին, այս էջին վրայ յիշեր էի թէ «Նայիրի» շաբաթաթերթը «Երկու երիտասարդ աշխատակիցներ ունի, որոնք պարբերաբար ինքնատիպ եւ լոյթեր կը փորձեն, տոկուն եւ սահուն հայերէնով մը»:

Մէկուն մասին խօսեր էի— Եդ. Պոյաճեան — հատուած մըն ալ արտատպելով իր գրութենէն:

Մնացեալը ձգձգեցի, ձեռքի տակ չունենալով երեք յօդուածներէն մէկը:

Երկրորդ աշխատակիցը, Սնապեան Պօղոս, բաղդատաբար նոր է եւ առաջին անգամ աղմուկ հանեց պարզելով բանաստեղծ Եղիվարդի (Եղիշէ արք. Տէրտէրեան) շարք մը բանաստեղծութիւնները:

Այնուհետեւ ուրիշ էլոյթներ ալ ունեցաւ, աղի – լեղի ակնարկներով, բայց միշտ պատճառաբանուած:

Ինչպէս կ'երեւայ, դառնացած հոգի մըն է, որ վանքէն լոյս աշխարհ գալով, շատ աւելի յոռետես դարձած է:

Ապացոյց՝ իր վերջին յօդուածաշարքը՝ «Գեհենականները» (Նայիրի թիւ 5, 6, 7):

Խորագիրը —բուն բառով « գեհենապարտ» — շատ բան չի բացատրեր:

Ամբողջ սերունդի մը ողբերգութիւնը:

Քիչ անգամ կը պատահի որ այսքան դառնութիւն եւ յուսախաբութիւն հոսի մէկ շունչով: Ըմբոստ այլ պաղարիւն վերլուծումներով եւ հասուն խմբագրութեամբ:

— *«Մենք տեսանք մարդեր որոնք ուրիշները կ'օրօրէին իրենց քունը ապահովելու համար, ու կը յաջողէին:*

... Անուղղակի խօսքերուն ուղղակի պատասխանեցինք, ատոր համար ամէն տեղ ու ամէնուն կողմէ պախարակուեցանք»:

Եւ դեռ դէզ մը կրակէ խօսքեր, յանգելու համար հետեւեալ եզրակացութեան.

— *« Զրկուածներ ենք, բայց դառնութիւն չունինք: Անիրաւուածներ ենք, բայց ոխ չունինք ... »:*

Հաւատա՞նք թէ պիտի յաջողին խօսքերը գործի վերածել, իբրեւ երիտասարդներ «որ ըսելիք ունին»:

ՎԱՀԷ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՆՈՐԷՆ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԵՆ

ՊԻՏԻ ՓՈԽԵ՞Ն ԻՐԵՆՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երկու շաբաթ առաջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, պարզելով իր երկրին քաղաքականութիւնը: Բացատրեց թէ կառավարութիւնը ունի երկարատեւ ծրագիր մը արտաքին քաղաքականութեան համար: Այզընհաուըրի վարչութիւնը ամբողջովին չի մերժեր իր նախորդներուն գործերը, բայց Յունաստանի եւ Թուրքիոյ տրամադրուած օգնութիւնը, Մարշըլի ծրագիրը, արեւմտեան Եւրոպայի վերազինումը եւ մանաւանդ Քորէայի մէջ կատարուած զինեալ միջամտութիւնը կը համարուին առժամեայ դարմաններ, միջոցներ որոնք աճապարանքով ձեռք առնուեցան, ամէն անգամ որ ճգնիտ եւ անմիջական վտանգ մը տեսնուեցաւ: Այդ շրջանը անցած կը համարուի:

— « Այժմ, ինչպէս Սովետները, մենք ալ պարտաւոր ենք ծրագիրներ մշակել ամբողջովին պատմական դարաշրջանի մը համար: Այս առաջադրութեամբ,— 1. Մ. Նահանգներուն համար ռազմագիտական սխալ մը պիտի ըլլար իրենց ցամաքային ուժերը կապել Ասիոյ մէջ, ի վնաս իրենց զինուորական պահեստին.— 2. Տնտեսական առողջ սկզբունք մը չէ անսահման ժամանակով օգնել ուրիշ երկիրներու.— 3. Նոյնպէս վատառողջ է տեւականօրէն յանձն առնել զինուորական ծանր ծախքեր որոնք կրնան սնանկութեան առաջնորդել:

Նախարարը յետոյ մանրամասնօրէն պարզեց նոր ուղեգծին գլխաւոր կէտերը, շեշտելով թէ Մ. Նահանգներուն «ռազմագիտութիւնը հիմնուած է փոխադարձ միջոցներ ձեռք առնելու կարողութեան վրայ: Մենք տրամադիր չենք սակարկութիւններ կատարելու եւ աշխարհը բաժնելու անոնց հետ որոնք կը ջնջեն ազատութիւնը»:

Անդրադառնալով Եւրոպայի պաշտպանութեան միջոցներուն վրայ, Պ. Տըլըս դիտել տուաւ.

— « Ատլանտեանի դաշինքը կնքուեցաւ տագնապի մը պահուն եւ առանց ամուր հիմերու: Գերմանիոյ մասնակցութիւնը դուրս ձգուած է զինադադարի համաձայնութիւններով: Եւ սակայն արեւմտեան Եւրոպան չի կրնար պաշտպանուիլ առանց Գերմանիոյ: Նախագահ Այզընհաուըր խորապէս համոզուած է թէ կարելի չէ երկար ատեն երաշխաւորել Եւրոպայի, արեւմտեան աշխարհի եւ Մ. Նահանգներուն ապահովութիւնը եւ կենսունակութիւնը առանց միութեան մը, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ, վերջ դնելով պառակտումի մը որ պատճառ եղաւ երկու պատերազմներու, մէկ սերունդի ընթացքին: Իբրեւ սպարապետ Ատլանտեան ճակատին եւ այժմ իբրեւ հանրապետութեան նախագահ Պ. Այզընհաուըր միշտ կը յիշեցնէ թէ Մ. Նահանգները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն եւրոպական միաբանութեան եւ միացեալ պաշտպանութեան ծրագրին իրականացման: Յորչափ չէ իրականացած այդ ծրագիրը, Ատլանտեան դաշինքը եւ բուն իսկ խաղաղութիւնը վտանգուած են»:

ՆՈՐԷՆ ՉՀԱՄԱՁԱՅՆԵՑԱՆ

Չորս պետութեանց ներկայացուցիչներու երրորդ նիստին մէջ ալ համաձայնութիւն չգոյացաւ, որոշելու համար Յունուար 25ի ժողովին վայրը: Այն աստիճան որ, շատեր կը հարցնեն թէ Խ. Միութիւնը [illegible] մէջ: Քսանըհինգ ժամ տեւեցին երեք նիստերը, առանց ելքի մը յանգելու: Հակառակ այս ձախողանքներուն, արեւմտեան պետութեանց նախարարները Պերլին պիտի գտնուին Յունուար 22ին, նախնական խորհրդակցութեանց համար:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը իբրեւ ժողովատեղի առաջարկած են Պերլինի խորհրդային դեսպանատունը, ինչ որ անընդունելի կը համարուի, կապուած ըլլալով արեւելեան Գերմանիոյ հետ:

200 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ձիւն – ձմեռը սարսափելի աւերներ կը գործէ Աւստրիոյ մէջ: Արդէն իսկ մեռած կամ անհետացած են աւելի քան երկու հարիւր հոգի, ձիւնակոյտերու տակ մնալով կամ սառելով: Ամբողջ ճամբաներ կտրուած, գիւղեր կղզիացած են: Անընդհատ ձիւն կը տեղայ: Ողողումները եւ փոթորիկները կը սաստկացնեն տագնապը: Հարիւրաւոր վիրաւորներ կան: Հազարաւոր բնակիչներ անպատսպար մնացած են, իսկ նիւթական վնասը միլիոններու կը հասնի:

« Սպիտակ մահը » զոհեր պատճառած է նաեւ Զուիցերիոյ մէջ: Ցարդ երեւան հանուած են 18 դիակներ: Ամբողջովին անհետացած է գիւղ մը իր 29 տուներով:

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ ալ առատ ձիւն կը տեղայ: Փարիզի մէջ՝ միայն անձրեւ:

ՄԻ ՀԻՆ ԱՄԱՆՈՐ

(Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՀԵՏ)

●

1914ի Դեկտեմբերին էր․ Մեծ աշխարհամարտի սկզբնական օրերը։ Բոցավառ Յոյսի եւ վառ խանդավառութեան օրեր։ Կամաւորական Առաջին Գունդի մարտիկները, զրահուած իրենց յեղափոխական կուռ խառնուածքով, խիզախ ու հարուածային գրոհներով ոստումներ էին կատարում։ Զէնքի դիւրին յաջողութիւնը, նրանց մարտական յարաճուն թափը եւ մանաւանդ անվկանդ ինքնավստահութիւնը ոգեւորել էին նրանց։ Մեր մէկ թեւը գրաւել էր Պաշգալան, իսկ միւսը՝ Սարայը։ Գունդը՝ անհամբեր անձկութեամբ սպասում էր յարձակման հրամանին, մէկ շշմեցուցիչ հարուածով թշնամին խորտակելու եւ դափնիներով մուտք գործելու Վան, հայ ժողովուրդի ազատութեան առաջին հանգրուանը։

Յանկարծ մի անակնկալ դոյժ եկաւ փշրելու մեր երազը։ Էնվէրի զօրամասերը ճեղքել էին Սարիղամիշի ճակատը, գրաւել էին Արտանուշը եւ յառաջանում Բաթումի եւ Թիֆլիսի վրայ։ Իր խարխլից կտրուելու սպառնալիքի տակ էր Պարսկաստանի ռուս զինուորական ուժը, իսկ Կովկասը՝ ներխուժման վերահաս վտանգի ենթակայ։

Հրաման արձակուեց․ ընդհանուր նահանջ։

Տխրութեան մի թանձր խաւար իջաւ մեր վրայ, ինչպէս հարսանեկան խրախճանքի մէջ՝ մահուան դոյժը։ Կոտրուեց կամաւորների մէջքը․ եւ այն ռազմիկները, որ քիչ առաջ խստաշունչ սառնամանիքին, բուք ու բորանին, կեղտ ու ցեխին երանաւէտ ժպիտով գնդակների դէմ էին խոյանում, այժմ կծկուել էին տրտմութեան արճիճին տակ, ինչպէս առիւծը դառագեղին մէջ։

Հոգիների մէջ թաւալում էր մի սրտայոյզ ողբերգութիւն։ Անզօր ցասումից բոլորը ատամ էին կրճտում ցարի դէմ, որ, ծածուկ ու նենգամիտ նպատակով, մի [illegible] դաւ էր սարքում հայու– [illegible] ողոքել, թէ սա ռազմի դժբախտութիւն է, մի անսպասելի ձախողութիւն, որ կարող էր վիճակուել ուժեղին էլ, տկարին էլ։

Առաջին գունդի կսկիծը անսփոփ էր, որովհետեւ նահանջով նրան զրկում էին հայութիւնը փրկելու երջանկութիւնից եւ յաղթապանծ երթով Վան մտնելու գերագոյն փառքից։

Նահանջը ինքնին ճղճիմ կացութիւն էր կամաւորի համար, իբրեւ զրկանք, չարչարանք եւ տուայտանք։ Գունդին սիրտը ծակողը ետ քաշուելն էլ չէր, որ ռազմական ճատրակին մէկ անհրաժեշտ խաղն է երբեմն, այլ անհիմն ու վայրապար իր խոյանքին հասցուած՝ լախտի հարուածը։

Նահանջող բանակը նուիրական մի պարտք ունէր հիմա կատարելիք․ ապահով օթեւան հասցնել Խոյի ու Սալմաստի հայութիւնը։

Եւ պատուաբեր անձնուիրութեամբ եւ տաժանքոտ աշխատանքով, տարագիր պարսկահայութեան հետ Կամաւորական Առաջին Գունդը անվնաս ու անվտանգ անցաւ «Մայր Արաքս»ը եւ գնաց բանակելու Հին Ջուղա հայ գիւղը։

Թէեւ Բիլեջիկի մէջ ստացել էինք բերկրալիր լուրը, թէ տաճկական բանակները ջախջախուած են, սակայն Ջուղայումն էր, որ անբեկրայ իրողութիւնը հաստատուեց իր խրախուսիչ մանրամասներով։ Թախծոտ դէմքերի վրայ լուսնկայ ծաղեց․ սրտագրաւ ժպիտը նորէն ցոլաց։ Մոռացուեց մաղձը՝ մեղապարտը յօշոտելու, եւ չքացան նողկանքն ու մախանքը քողածածուկ դաւադիրների դէմ։

- Կաղանդի օր էր, 1915։

Պէտք էր տօնել ամանորը՝ նոր խոստումների Նոր Տարին։ Օգտուելով բարեացակամ Ազարիկի ընտիր գնումներ կատարելու ճարպիկութիւնից եւ փառաւոր համադամներով կոչունքներ սարքելու անվրիճելի փորձառութիւնից, կամաւորներս խմբուեցինք կերուխումի սեղանին շուրջ։

Առատ կարմիր գինին նուաճեց մեզ եւ իշխեց լեզուների վրայ։ Երգերի եւ մանաւանդ կենացների ու ճառերի յորդառատ հեղեղը քակեց սրտի կապանքները եւ խորտակեց վերապահութեան ամբարտակները։ Ծիծաղին եւ երգիծանքին հետ լսւում էր լացի ու ողբի կոծը։ Ամէն ոք անհամբեր ոտքի էր ցատկում իր շնորհը ցուցաբերելու․ քերթուածներ էին արտասանում․ երգին հետ պարն էր ցնցում մեզ հեշտօրէն․ մէկը ներբողում էր հայ ժողովուրդի բարեմասնութիւնները, միւսը գովերգում էր հայ հայդուկի աննման հերոսութիւնը, կամ դրուատում էր հայ մշակոյթը, Հայ․ Եկեղեցին։ Կենացների մէջ խայտաբղէտ մաղթանքներ հիւսուեցին, երգիծական ոլորանքներով ակնարկութիւններ եղան ներկաների հասցէին, բարեմաղթութիւններ եղան զէնքի յաղթանակին համար, հայ ազատագրական շարժման մօտալուտ յաջողութեան եւ վերջապէս Հայաստանի անկախութեան համար։ Գրեթէ բոլորս էլ ճարտասան ու [illegible]

Կողքիս էր նստել Անաստաս Միկոյեանը, Խորհրդ․ Միութեան ներկայ նախարարը։ Քսանամեայ մի վայելչագեղ, ուղղաձիգ եւ թուխ ուսանող էր։ Կիսաւարտ էր թողել Ներսիսեան Ճեմարանը եւ կամաւոր եկել Ա․ Գունդ, իբրեւ պարզ զինուոր։

Ա․ Միկոյեանը ուշիմ, որոնող եւ ուսումնատենչ երիտասարդ էր։ Կենցաղով համեստ, սակաւակեր եւ երբեք պահանջկոտ։ Հագուստով ու կեցուածքով պարզ ու անսեթեւեթ։ Կռուի մէջ անվախ, յախուռն եւ յանձնապաստան։ Ընկերական յարաբերութիւնների մէջ զգուշաւոր, սակաւախօս, վերապահ եւ մինչեւ անգամ թաղնամիտ։ Երբեք հակում ցոյց չէր տալիս խոնարհ խաւերի մէջ թափանցելու, իր զինակից ընկերների խառնուելու։ Նա– [illegible] կանների հետ, սակայն առանց ընտելանալու։

Դաշնակցական էր, եւ Թիֆլիսի «Հորիզոն»ին պատերազմական թղթակիցը։ Ինձ կը կարդար իր գրուածքները, որոնք պարզ ու ցամաք եւ փաստական նկարագրութիւններ էին, ուր ոչ թռիչք կար եւ ոչ էլ երեւակայութիւն։ Հայերէնի իր բառամթերքը աղքատ էր եւ քերականութիւնը՝ թերի։ Յաճախ իրեն հետ վէճի էինք բռնւում բառերի իմաստային երանգների եւ շարադրական զանցառումների համար։ Կը վրդովուէր, որ մատնանշածս իր սխալները արդարացի էին, բայց միշտ մէկ կերպով կ'ողոքէի, որովհետեւ համակրում էի նրան։ Երբ անկարող էր լինում ինձ տարհամոզել եւ իրաւունք շահել, միշտ Ստ․ Մալխասեանին օգնութեան էր կանչում, որ իր ուսուցիչն էր։ Մի օր էլ միջամուխ եղաւ մեր վիճաբանութեան Արշակ Ջամալեանը, որ Ա․ Միկոյեանին ուսուցիչն էր Ներսիսեան Ճեմարանում։ Կարկաչել բայը «չայ»ո՞վ է գրւում թէ «ջէ»ով։ Ա․ Միկոյեանը պնդում էր, որ կարկաջիւն, կարկաջել՝ Ջէով կը հեգեն։ Առարկում էի, թէ այս բառերը կարող են նոյն ծագումը ունենալ, բայց տարբեր իմաստ ունին։ Ջուրը կը կարկաջէ, սակայն հաւը կը կարկաչէ, երբեք չի կարկաջեր։ Գրիգոր Ամիրեանը, որ հարուստ բառապաշար ունի եւ մաքուր լեզու, համամիտ էր ինձ։ Արշակը եկաւ իր վճիռը տուաւ ի նպաստ Ա․ Միկոյեանին, որ շատ գոհ մնաց իր յաղթանակով։

ԲԺ․ ԵՐ․ ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶՐՈՅՑ ՓՐ․ ՓԷՅՏԻԻ ՀԵՏ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Պրիւսէլի Ուս․ Միութիւնը Դեկտ․ 20ին Մշակոյթի Օր մը սարքած էր, իբրեւ բանախօս հրաւիրելով մեր հայագէտ բարեկամը, Պ․ Փր․ Փէյտի։

Այդ առթիւ կազմակերպիչ ուսանողներէն մին հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցած է իրեն հետ․—

— Իսկ հրատարակելի ի՞նչ ունիք։

= Մամուլի տակ է հայ գրականութեան մասին (12 – 18րդ դար) գրուած ընդարձակ յօդուած մը, որ մաս պիտի կազմէ Լառուս հրատարակչականի մէկ գործին․ (Հիսթուար Իլիւսթրէ տը լա Լիթէրաթիւր Էնիվէրսէլ։

«Ծրագրած եմ նաեւ տպել տօքթորայի թէզերս, որոնցմէ մէկը պատրաստ է, իսկ միւսը բաւական յառաջացած վիճակի մէջ։

« Ասկէ զատ պիտի յօրինեմ ռուսահայերէնի եւ գրաբարի առանձին քերականութիւններ, որոնց նիւթը պատրաստ է արդէն։

Յետոյ ժպիտով մը Պ․ Փէյտի կ'աւելցնէ․

— Երկարաշունչ գործի մը ծրագիր ալ ունիմ, բայց չեմ ուզեր կանուխէն խօսիլ այդ մասին։

Կարգը կուգայ «մասնագիտական» հարցումներու։ Կ'աշխատիմ հասկնալ պարոն Փէյտիի կարծիքը գրաբարին ու աշխարհաբարը եւ վերջինի հոլովոյթը հետաքրքրող խնդիրներու մասին։

— Անխորհրդապահ հարցում մը․ գրաբա՞րը աւելի կը սիրէք, թէ՞ աշխարհաբարը։

= Պատասխանս զարմանալի թուի թերեւս․ երկուքն ալ կը սիրեմ անշուշտ, բայց կը նախընտրեմ աշխարհաբարը։ Սքանչելի գործիք է արտայայտութեան։

— Ուրեմն բնականօրէն կողմնակից էք գրաբարին ձեւերէն ձերբազատուած աշխարհաբարի մը։

Պարոն Փէյտի կը պատասխանէ օրինակով մը․

= Փողոցին մէջ կը հանդիպիք հին ինքնաշարժներու։ Տոկուն են ու թէեւ նորոյթէ ինկած են, սակայն բնաւ ծիծաղելի չեն։ Բայց եթէ ասոնցմէ մէկուն նոր մաս մը աւելցնէք՝ ծիծաղելի կը դառնայ։ Այսպէս է նաեւ լեզուն․ ժամանակի նորոյթին կը հետեւի․ կարելի չէ հինին վրայ նորը պատուաստել։ Կեղծիք պէտք չէ ըլլայ լեզուի մը մէջ․ գրաբարը պէտք է մնայ գրաբար, արեւմտահայերէնը՝ արեւմտահայերէն, եւ արեւելահայերէնն ալ՝ արեւելահայերէն։

— Ի՞նչ կը մտածէք արեւելահայերէնի եւ արեւմտահայերէնի ապագային մասին, եւ ի՞նչ ձեւով կ'անդրադառնաք Շանթի կատարած փորձին՝ միջին ճամբայ մը գտնելու․

= Քաղաքական պայմանները մեծապէս կ'ազդեն լեզուի մը ճակատագրին վրայ։ Կարելի չէ, հետեւաբար, ապագան հետաքրքրող վճիռ մը տալ։

« Գալով Շանթի փորձին՝ հետաքրքրական, բայց արուեստական կը գտնեմ։ Ժողովուրդն է, որ կը շինէ լեզուն եւ բնականօրէն։ Մտաւորականը կրնայ յղկել լեզու մը, բայց միշտ ժողովուրդի ձգտումով։ Եւ առաւելաբար բառապաշարի տուրք է գրագէտինը։

— Արեւմտահայերէնի մէջ երեւան եկող նոր ձեւերու մասի՞ն ինչ է ձեր կարծիքը․

= Որոշ չափով կողմնակից եմ եւ այդ նորութիւնները կ'ընդունիմ կարգ մը պայմաններու տակ։ Կը հաւատամ, որ քերականութիւնը սահմանադրութիւն չէ եւ քերականագէտը լեզուն ուսումնասիրող բնագէտ մըն է, ոչ օրէնսդիր մը։

Հոլովումի մէջ Զի անհետացումին կողմնակից եմ։ Բայց որոշ տեղեր անհրաժեշտ է անոր գործածութիւնը, մանաւանդ դերանուններու մէջ (զայն, զինք)։

Հայցականի տեղ տրականը գործածելու ռուսահայ ձեւը արեւմտահայերէնի մէջ մտցնելու կողմնակից չեմ։

« Տրականի նոր ձեւը իով անշուշտ լաւ է, որ փոխարինէ միւս ձեւերը։ Բայց եր–

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Յաջորդ առաւօտ, արեւէն շատ առաջ, գիւղացիները արթնցած էին։ Ամէնառաւօտ երբ կ'արթննան գիւղացիները, իրենց շրթները աղօթքով կը բանան ու յետոյ գիշերուան երազները կը պատմեն։ Երազներու թատերաբեմը գիւղն է, դաշտը։ Ոմանք թուրք զինուորներէ կը հալածուին, պատերէն վար կը ցատկեն։ Շուն մը մէկուն սրունքը կը խածնէ։ Այծ մը եկեղեցիի փոքրիկ գմբէթէն վար կը ցատկէ։ Երկար կոնակով աղուէսներ դաշտերէն, տանիքներէն գիւղի քահանան կը հալածեն։

Այդ առաւօտ շատերու երազներու մէջէն Սպիտակ Ձիաւորն էր անցեր։

— Քա՛, Բանան, քընծ որ հրեղէն, Սպիտակ Ձիաւորը էդ մեր վանքի քարերու մէջէն զէնքի տուաւ ու թրլաներուն մէջէն անցաւ։ Տեսայ՝ հազար հազար թեւ լէշակեր հաւեր ձիաւորի բոլորը թեւ բռնեցին։ Աստուած բարին ընէ։

Կին մըն էր որ կը պատմէր իր երազը, մինչ Սարխոշ Գեւոն՝ ջուրի դատարկ փարչ մը ձեռքին՝ երկու կիներու հետ կը խօսէր։

— Աղջի՛, էս փարչը որո՞ւնն է։ Էնտեղ քարերուն վրայ դտայ։

Վրաններէն քիչ հեռու, քարի մը վրայ Գեւոն դտած էր պարապ փարչ մը ու վըրանէ վրան տէրը կը փնտռէր։

Ջուլհակ Կրօն իր գործին վրայ էր․ առէջին թելերը կը շտկէր։ Պառաւն իր այծը քաշքշելով արածել կը տանէր։ Կը լսուէր քահանայի ժամասաց ձայնը։

Արեւը հետզհետէ կը ցաթէր, եւ Արջ Սաքօն կ'ուշանար այդ առաւօտ։

Սաքօն ամէն առաւօտ, արեւին հետ ու արեւին պէս չէն, գիւղացիներու մօտ կուգար իր «բարի լոյս»ով, ու կատակներով։ Քանի Սաքոյի այդ չէն այցելութիւնը կար, աշխարհը խաղաղ էր ու «բան չկար», եթէ նոյնիսկ թշնամին յարձակողականի սկսէր եւ կամ գիւղացիներու աչքերուն մէջ վատ երազներու տրտմութիւնը յամառէր։

Բայց այդ առտու Սաքօն կ'ուշանար։

Գիւղացիներէն Կարօ Ասատուր վրանէն դուրս եկաւ։ Է՜հ, բարին Աստուծմէ, լաւ երազ տեսած չէր։ Կարօ Ասատուր «Տէր, գի բաղում»ի հատ հատ բառերը շրթներուն, հոգին կապուող բարի ընճրօր մը պէս առաջին անգամ երկինքին նայեցաւ, յետոյ տեսաւ Մարգարի կերպարանքը։

Մարգար ապառաժի մը վրայ նստած էր մտածկոտ, առանց զէնքի, առանց փամփշտակալներու։ Կարօ Ասատուրի գիշերուան երազը, վրանի մը ծանրութիւնով կարծես տակաւին կոպերուն վրայ էր, թէեւ արեւը իր ծիրանի թարմ իւղաները ապառաժներուն վրայ ձգած էր ու կը լըսուէր Ջուլհակ Կարոյին տփայի ձայնը։

Բա, ի՞նչ էր պատահեր, կ'ըսես ծառերու մէջէն փոթորիկ մըն էր անցեր։ Սաքօ կ'ուշանար, իսկ Մարգարը բարձր ապառաժին վրայ նստած էր մխ–մինակ՝ Վարդաձորի վանքին պէս աւերակ։

— Ի՞նչ կայ, Նաւօ, – Աստուր մօտեցաւ Ջրաղացպան Նաւոյին, որ յոգնած նստած էր վրանին մօտ եւ կարծես դարերու մէջէն ճամբորդած էր։

— Բան չկայ, Աստուր, ի՞նչ պիտի ըլլայ։

— Չէ, Նաւօ, շատ լաւ չեմ տեսներ։ Էս գիշեր երազիս մէջ գորտերու ձէն լսեցի, վանքի քովի էն մեր թարլան գորտերու ձէնով բռնուած էր։

— Բարին, բարին, ըսաւ Նաւօն, ձայնի յուսահատական շեշտով մը։

— Բան մը կայ, Նաւօ, Մարգարը էնտեղ նստած է մինակ, առանց զէնքի։ Սաքօն չերեւցաւ էս առաւօտ։ Չէ, Նաւօ, կարծես բան մը պատահած է։

Նաւօ կ'ուզէր եղածը ծածկել Կարօ Ասատուրէն։ Էհ, ի՞նչ ըսէր։

Ըսէ՞ր, որ գիշեր ժամանակ, երբ գիւղացիները քներ էին, ինք իմացեր էր ժաժքը։ Այդ առաւօտ Փէտայիները ժաժքէ ճեղքուած տաճարի երեւոյթ առած էին։ Ժաժքի ուժեղ ցնցումէն՝ տաճարէն փրթած էր հսկայ սիւն մը։ Այդ սիւնը Մարգարն էր։

— Աղջի Աննա, էս փարչը ձե՞րն է։

Սարխոշ Գեւոն՝ դատարկ փարչը ձեռքին՝ վրանէ վրան կը պտըտէր։

Փարչի տէրը չկար, կը լսուէր Սոմայի զնգան ձայնը․

— Ել, ել, ի՞նչ լէշդ կպցուցեր ես ընկողնին։ Ել գնա, թուրք մը սպաննէ, արիւնիս գնովը կը վճարեմ։

Սոման որ ամուսնոյն՝ Եզոյին վրայ կը պոռար, որ արեւը պորտին վրայ է ինկեր, եւ տակաւին անկողնէն ելած չէր։

— Ամօթ է կնիկ, ի՞նչ է լեզուդ թոնիրի փարտիչ ես ըրեր։

Եզոյին հիւանդ ձայնն էր։

Այդ առաւօտ Սոման, երբ վրանէն դուրս ելաւ ու առաջին անգամ տեսաւ Մարգարի կերպարանքը ապառաժի մը վրայ, ձայնն աւելի բարձր ձգեց։ Ի՞նչ հոգ, թող իմանան նաեւ գիւղացիները։ Թող իմանան որ իր ազուոր մարմնի քով պառկողը դեղնած եղունգներով դիակ մըն է։

— Ել գնա, թուրք մը սպաննէ, արիւնիս գնով վճարեմ, Սոման կը պոռար։

Սոման մանաւանդ այդ գիշեր անհամբեր էր, որ արեւը բացուէր ու տեսնէր Մարգարի կերպարանքը։ Մի քանի օր էր, որ Սոման իր մէջ փոխուած բան մը կը զգար, սակայն անփորձ էր, չգիտէր, թէ ի՞նչ կը կատարուէր։ Լուսնակին նորը վաղուց անցած էր, ու մարմնին վրայ ինկած էր ջերմ ծանրութիւն մը։

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(Շար․ 1)

բեմն անկարելի է առանց բարբարոսութեան, մանաւանդ ուղիղ ով բառերու մէջ։

— Յատուկ անուններու մէջ ուղիղով բառերուն սեռական, տրականն ալ Իով կը չինուի. չէ՞ք կարծեր որ օր մը այս միտումը կրնայ հասարակ անուններն ալ վարակել.

= Ոչ։ Գրաբարի մէջ ալ այդ տեսակ երեւոյթներ կան. անուն մը երկու տարբեր հոլովում կ'ունենայ, նայած թէ յատո՞ւկ է, թէ հասարակ, բայց մէկ ձեւը միւսին տեղը չի բռներ։

— Կողմնակի՞ց էք հայերէն ուղղագրութեան բարեփոխումին.

Պարոն Ֆէյտի կը նախընտրէ աւելի մասնաւորուած հարցում մը եւ աւելի յարմար կը դատէ խօսիլ, օրինակ, հընչուած, բայց չգրուած Ըի կամ բառավերջի Ցի մասին։ Բայց առ հասարակ վերապահ է այս հարցին մէջ։

Եթէ մանրամասնութիւններու կը վերաբերի խնդիրը, կ'ըսէ, նախընտրելի է պահել հին ձեւը։

— Ի՞նչ է ձեր կարծիքը աշխարհաբարի «ազատութեան» մասին.

= Ես կը համարիմ, որ աշխարհաբարը բնաւ ալ ազատ չէ, ընդհակառակն, շատ ռիժիտ լեզու է։ Կարծուածին պէս կարելի չէ բառերուն տեղը ըստ կամս փոխել առանց իմաստը փոխելու։ Եթէ կ'ուզէք ուրիշ ձեւակերպում մը, այսպէս ըսենք. շատ հարուստ լեզու է աշխարհաբարը եւ բառերու տեղափոխումով միայն նոյն նախադասութիւնը կրնայ քանի մը իմաստներ տալ։ Բայց ասիկա չի նշանակեր, որ կարելի է առանց սխալի կամ իմաստի փոփոխութեան փոխել, օրինակ, բային տեղը։

«Երբ որ դէպք մը կը պատմենք, երկու ձեւ ունինք մէկ նախադասութեամբ եղելութիւնը տալու. պարզ, անանձնական եւ ենթակային կամ խնդիրին ձեւը եւ զգացականը։ Դէպքը նոյնն է, բայց նախադասութեան իմաստը տարբեր է։

«Երբ ըսեմ՝ «Դաւիթ Գողիաթը մեռցուց», իրական նախադասութիւն մը կազմած կ'ըլլամ. բայց եթէ շեշտել ուզեմ Դաւիթի արժէքը, պիտի ըսեմ. «Դաւիթ սպաննեց Գողիաթը»։

Միայն մէկ ազատութիւն կը ճանչնայ հայերէնը. բայի եւ հայցական խնդիրի տեղերու փոփոխութիւնը, մասնաւորաբար երբ խնդիրը ամբողջ խումբ մը բառերէ կազմուած է։ Երբ մէկ բառէ կը բաղկանայ խնդիրը, առհասարակ բայէն առաջ կը դրուի։

Այս պարագային ազատութիւն կայ իրապէս։

Գ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ԱԼԲՈԼԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ չարիքները սահմանափակելու համար, Տնտեսական Գերագոյն Խորհուրդը կը խորհի կրճատել գինետուներու, այգիներու թիւը, ալքոլմաղներու յատուկ բուժարաններ հաստատել են.։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

★

Թուրք գաղթականներու Օգնութեան Միութիւնը Դեկտ. 22ին գումարեց իր ընդհ. ժողովը, ի ներկայութեան նախագահ Ճէլալ Պայարի։ Այս առթիւ կարդացուած զեկուցման համաձայն, ցարդ ինը միլիոնէ աւելի դրամ հաւաքուած է երկրէն ներս, 250 հազար ոսկի ալ արտասահմանէն։ Միութիւնը ութը միլիոն ոսկի ծախքով գաղթականական տուներ շինել տուած է։ Իսկ սահմանէն մինչեւ իրենց յատկացուած վայրերը, գաղթականներուն փոխադրութեան համար կառավարութիւնը ծախսած է վեց միլիոն ոսկի։

Հանր. նախագահը այս առթիւ խօսք առաւ ու պարզելէ վերջ Միութեան պարտականութիւնները, ըսաւ.

— Ցարդելի Միութիւնը շատ յաջողութիւն ունեցած է։ Կը շնորհաւորեմ բոլորը։ Մեր պատմութիւնը լեցուն է գործերով, նոյնիսկ մեր հզօրագոյն շրջաններուն գաղթի հոսանքներու կը հանդիպինք։ Մասնաւորաբար վերջին երկու դարերու ընթացքին, գաղթականութիւնը մեր երկրին համար աղխտալի հանգամանք մը առաւ։ Պէտք չկայ պարզելու պատճառները. ծանօթ են արդէն. վերջին անգամ Պուլկարիայէն վտարուած մեր հայրենակիցներուն հանդէպ ձեր ցոյց տուած ջերմ վերաբերումը մեր ազգ. յաջողութիւններէն մէկն է, անսահման գոհունակութեամբ այս ճշմարտութիւնը կը հրապարակեմ։

Մեր երկիրը ի վիճակի է բարօր եւ երջանիկ կերպով ապրեցնել մեր ներկայ բընակչութեան կրկնապատիկը 40-50 միլիոն ժողովուրդ։ Արդէն մեր հայրենիքին աւելի ապահովութեան համար ալ բնակչութեան պէտք ունինք։ Միւս կողմէ արտասահմանի մէջ միլիոնաւոր ցեղակիցներ ունինք, որոնք կը ցանկան մեր երկիրը գալ եւ մեր հայրենիքին հաւատարիմ զաւակները ըլլալ։ Հետեւաբար մեր գաղթականական քաղաքականութիւնը մեծ կարեւորութիւն կը ստանայ ներքին եւ արտաքին պատճառներով։

«Ընկերներ, նոր Վարչական Խորհուրդը որ ընտրեցիք, կարեւոր գործի մը դեռ մէկ մասը գլուխ հանած է. տակաւին շատ բան կը սպասէինք ձեզմէ. Թէեւ գործը առայժմ կասած է, սակայն ոչ ոք գիտէ թէ վաղը դէպքերը ինչ ընթացք պիտի առնեն, պէտք է պատրաստ ըլլանք։ Առանձնապէս տեղաւորման քաղաքականութիւնն ալ մեր մտածումին առարկայ ըլլալու է։ Այս մասին դեռ որոշում մը չենք տուած։ Այսօրուան բարեբաստիկ արդիւնքը տեսնելէս վերջ, կ'ըսեմ. երանի թէ Պուլկարիայէն աւելի ստուար թիւով հայրենակիցներ գային. գանոնք ալ պիտի սեղմէինք մեր կուրծքին վրայ եւ արտադրող ուժ պիտի դառնային երկրին համար»։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԵՐՈՒԹ Գաւառ. ժողովին լրացուցիչ ընտրութիւնները տեղի ունեցած են Դեկտեմբեր 27ին եւ 30ին։ Հալէպի, Գամըշլիի, Արաբ Փունար – Թէլ Ապիայի, Ճարապլուսի, Ազիզ – Աֆրենի, Րագգա Տէր Զօրի եւ Լաթաքիա – Քէսապ – Պանիասի մէջ։ Շրջաններու մէջ ընտրողները մասնակցած են 80-90 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Միայն Հալէպի մէջ ընտրողներու թիւը հասած է 2979ի, բարձրագոյնը վերջին քանի տարիներու կատարած ընտրութեանց մէջ։ Ընտրութիւնները անցած են բացառիկ կանոնաւորութեամբ։

«ԱՐԵՒԵԼՔ» Հալէպի մեր պաշտօնակիցը, 1954 Յունուար մէկէն ի վեր կը հրատարակուի վեց էջով, անփոփոխ պահելով իր նախկին էջերու ծաւալը։ Հայ լրագրութեան մէջ առաջին անգամն է որ օրաթերթ մը ամէն օր վեց էջ պիտի ունենայ։ Այս կարգադրութիւնը հետեւանք է սուրիական նոր օրէնքին որով կ'արգիլէ վեց էջէն պակաս ծաւալով օրաթերթ հըրատարակել։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐ ներկայ եղած են Պերմուտայի մեծ խորհրդաժողովին, Պարոյր Զօրթեան «Ամերիկայի Ձայն»ի լրատու բաժնի թղթակիցը եւ Լեւոն Քէշիշեան, Գահիրէի «Էլ Ահրամ» արաբական մեծ թերթին թղթակիցը։ Երկուքն ալ մասնաւոր ղրկուած են Պէրմուտա։ Ընդհ. թղթակիցներու թիւը կ'անցնէր 200ը, ինչպէս գրած ենք ժամանակին։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ Բ. ԿԱՆԱՉԵԱՆ երգահանդէս մը տուած է Գահիրէի մէջ Յուն. 3ին, կազմակերպութեամբ «Յուսաբեր» Մշակութային Ակումբի։ Երկսեռ երգչախումբը կը բաղկանար 43 հոգիէ, 26ը իգական ձայներ, իսկ 17ը արական։ Երգչախումբը երգած է 14 կտորներ քառաձայն եւ հնգաձայն, Մեհրապեանէ, Սիւնիէ, Զաքարեանէ, Կոմիտասէ, որոնց եօթը կը պատկանէին իրեն։ Երգչախումբին հետ մեներգած են տիկիններ Բ. Կանաչեան, Ա. Շալճեան, Օր. ներ Ռ. Կանաչեան, Ս. Գաղթացեան, Ա. Ամբիկեան, եւ Պ. Պ. Յ. Լեւոնեան, Օ. Դաւիթեան եւ Տօքթ. Հ. Թէրզեան։ Այս համերգը, որ ջերմապէս գնահատուած է, կրկնուած է յունուար 9ին։

ՊՈԼՍՈՅ պատրիարքարանը պաշտօնական զեկոյցով մը կը ծանուցանէ. — «Ի գիտութիւն յարգոյ հասարակութեան կը յայտնենք, թէ Սկիւտարի Ս. Խաչ Դպրեվանքի հաստատման եւ բացման արտօնագիրը յանձնուած է պատրիարքարանիս, պատկան պաշտօնատան կողմէ»։

«ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅԵՐԸ ԹՐՔԱՏԵԱՑ ԵՆ» կը գրէ Պոլսոյ «Տիւնիա՝ թերթին մէկ աշխատակիցը։ «Փարիզի մէջ «Ժէօն Թիւրքերուն» չափ անտեղի կերպով մեզի դէմ քարոզութիւն ընողը հայ փոքրամասնութիւնն է։ Երեսուն տարի առաջ գալով Փարիզի մէջ տեղաւորուած այս փոքրամասնութիւնը Թուրքին մեծագոյն թշնամին է։ Արդարեւ երբ մէկ կողմէ «Թուրք եմ» կ'աղաղակեն, միւս կողմէ ալ Եւրոպացիին իբրեւ բարբարոս ցոյց կուտան մեզ։ Ասոնք Ժէօն Թիւրքերուն չափ վըտանգաւոր մարդիկ են։ Իրենց հանդիպած ամէն Թուրքի երեսին կը խնդան եւ այնքան մտերիմ կ'երեւին, որ իրենց կը վըստահիք։ Ահա այդ պահուն ձեզ թակարդը ձգած են։ Իբրեւ բարեկամ ձեր տեսած Հայը ձեզ Եւրոպացիին ցոյց կուտայ եւ «ահա բարբարոս Թուրքը» կ'ըսէ։

«ԳԱՐԱԿԷՕԶ»

★

Թատերական անհետացած սեռի մը «մնջախաղի» մասին անգլերէն գրքոյկ մը գրած է փրոֆ. Ժ. Մ. Լանտաու, որ հանրածանօթ է Թուրքիոյ եւ Միջին Արեւելքի մէջ։ Տեսարանը տեղի կ'ունենայ վարագոյրին ետեւ, որով դիտողները կը տեսնեն միայն շարժումները։ Գեղարուեստական արժէք չի ներկայացներ։

Թուրքիոյ մէջ «Գարակէօզ»ը իր խեղկատակութեամբ կը փորձէ դրամ շահիլ։ Հանդիսականներէն Յոյներու, Հայերու եւ Հրեաներու Թուրքերէն շեշտը ծաղրանքի կ'ենթարկուի։

Մնջախաղին հասարակաց տարրը երգիծանքն է եւ անձերը կ'առնուին ժողովուրդին մէջէն։ Թատրոնի բոլոր տարրերը կը գործածէ, նկարչութիւն, շարժում, նմանողութիւն, երգ եւն.։ Վայրերը ժողովրդական շուկան, բաղնիքը եւ սրճարաններն են։ «Գարակէօզ»ը ամէնէն աւելի ինքզինքն է որ երգիծանքի կ'ենթարկէ։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆՑ ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ

Հրաւիրում եմ մեր երաժշտասէր և երգասէր հասարակութիւնը ունկնդրելու այս շաբաթ 16 Յունուար, ժամը 20.45ին Սորպոնի Րիշիլիէօ սրահը, նշանաւոր բժշկապետ գիտնական Էդուարդ Գարդի դասախօսութիւնը։

« Էնրիկօ Կարուզօ,

«Մի պատմական ձայնի պատմութիւնը»

Պաթէ – Մարկոնի ձայնասփիւռների տունը ներկայացնելու է մի չարք երգեր այդ նշանաւոր աշխարհահռչակ երգիչէն։

Երեկոյթը կազմակերպուած է Ֆրանսական երգի վարպետների կողմէ, որու նախագահը եղած է ժամանակին Թ. Սալինեակը, իսկ այժմ գլխաւոր նախագահն է Օպերա. Կոմիքի պատուաւոր երգիչ Ֆերնան Ֆրանսէլը, նախագահուհին է Տիկին Մանեը ժամանակին վաստակաւոր երգչուհի եւ գլխաւոր քարտուղարուհին է Տիկին Անժէլիք, ժրաջան եւ եռանդուն։

Մուտքը 200 ֆրանք է։ Կարելի է ներկայանալ, նոյնիսկ առանց հրաւէրի, կամ իմ անունս յայտնելով։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Այս խրոխտութիւնը ամենաբարձր կարեւորութիւն ունէր։

Ան կ'ըմբոստանար սա գաղափարին դէմ թէ կրնանանձնասպանութեան վերագրել։ Եթէ կարենար ազատօրէն գործածել իր լեզուն, անշուշտ սա բառերը պիտի արտասանէր.— «Ես անձնասպան ըլլալ չուզեցի։ Ես չէի որ այդ թոյնը լեցուցի գաւաթին մէջ։ Զայն իմ անկողինիս քով դրած են սպաննելու համար»։

Առանց պատասխան տալու հարիւրապետ Մէյթլէնտ վայրկեան մը, մատներով զարկաւ սեղանին, յետոյ ըսաւ.

— Ես երկու ձեւով կը տեսնեմ այս մահը,— անձնասպանութիւն կամ սպանութիւն։ Ո՞րն է ամէնէն հաւանականը, Տօքթ. Լէյտնըր։

Քանի մը վայրկեան մտածելէ վերջ, Տօքթ. Լէյտնըր պատասխանեց հանդարտ եւ վճռական շեշտով մը.

— Սպանութիւն։ Աննա Ճոնսըն ինքզինքը սպաննող կին չէր։

— Ոչ, հաստատեց հարիւրապետը. — անշուշտ ոչ՝ բնական վիճակի մէջ։ Բայց կարգ մը պարագաներու մէջ անձնասպանութիւնը շատ դիւրին ելք մըն է։

— Բացատրեցէք։

Հարիւրապետը ծռեցաւ վերցնելու համար ծրար մը որ դրած էր աթոռին քով եւ սեղանին վրայ նետեց ճիգով մը։

— Հաւանաբար չէք գիտեր թէ ինչ կը պարունակէ այս ծրարը զոր գտանք մահճակալին տակ։

Ծրարին հանգոյցը քակեց, բացաւ կտաւը եւ դուրս հանեց ձեռքի աղօրիքի ծանր քար մը (Երկանաքար)։

Այս գիւտը ինքնին շնդալից բան մը չունէր։ Մեր պեղումներու ընթացքին ութ տասը հատ այսպիսի քարեր գտած էինք։ Բայց ասոր վրայ դորշ արատ մը եւ քանի մը մազի թելեր մեր ուշադրութիւնը գրաւեցին։

— Ձեզի կ'իյնայ ճշդել այս արատին էութիւնը, Րէյլի, ըսաւ հարիւրապետը։ Ինծի համար որեւէ կասկած չկայ, այս քարով սպաննած են Տիկին Լէյտնըրը։

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Ինչ սարսափելի տեսարան։ Տօքթ. Լէյտնըր կարծես պիտի նուաղէր, իսկ ես զգուած էի։

Իր արհեստին յատուկ հետաքրքրութեամբ մը Տօքթ. Րէյլի քննեց այդ քարը, իբրեւ շօշափելի ապացոյց։

— Մատի հետքեր չկա՞ն, հարցուց հարիւրապետը։

— Ոչ մէկ հատ։

Տօքթ. Րէյլի ունելի մը առնելով սկսաւ քննել։

— Հըմ... Ահա մարդկային միսի կտոր մը... մազեր... խարտեաշ... Ահաւասիկ առաջին ապացոյցը որ աչքի կը զարնէ։ Եզրակացութեան գալէ առաջ, կ'ուզեմ աւելի խորապէս քննել արիւնը։ Բայց արդիւնքի մասին արդէն չեմ կասկածիր։ Այս քարը Օր. Ճոնսըրի անկողնին տակէ՞ն գտնուեցաւ։ Ահա գաղտնիքը բացուած։ Ան գործած է ոճիրը, յետոյ — Աստուած ողորմի — խղճի խայթէ տառապելով վերջ տուած է իր կեանքին։ Այս վարկածը տարակոյս չի վերցներ։

Տօքթ. Լէյտնըր խորապէս ընկճուած՝ գլուխը ցնցեց, մրմնջելով.

— -Օհ, ոչ, Աննան չէ։

— Նախապէս ո՞ւր պահած էր այս կապոցը, ըսաւ հարիւրապետ Մէյթլէնտ։ Բոլոր սենեակները խուզարկուած են տիկին Լէյտնըրի մահէն վերջ։

Ինքնիրենս մտածեցի.— Գրենական պիտոյքներու դարակին մէջ. բայց ձայն չհանեցի։

— Ամէն պարագայի մէջ, շարունակեց հարիւրապետը, Օր. Ճոնսըն շատ վստահ չըլլալով իր առաջին թաքստոցին մասին, քարը փոխադրեց իր սենեակը որ արդէն խուզարկուած էր, կամ թերեւս իր անկողնին տակ դրաւ, քանի որ վճռած էր անձնասպան ըլլալ։

— Բնաւ չեմ հաւատար, գոչեցի։

Չէի կրնար երեւակայել որ այդ խելօքիկ Օր. Ճոնսընը այդ քարով ջախջախէր Տիկին Լէյտնըրի գանկը։ Ամբողջ էութեամբ կ'ըմբոստանայի այդ գաղափարին դէմ։ Եւ սակայն կը յիշէի քանի մը վըդովիչ զուգադիպութիւններ։ Օրինակ՝ իր նախորդ գիշերուան փղձկումը։ Ես ալ այս հեծկլտուքը վերագրեր էի իր խղճահարութեան։ Բայց այդ միջոցին կը խորհէի այն փոքրոգութեանց վրայ զոր գործած էր հանգուցեալին հանդէպ։

— Չեմ գիտեր ինչ հետեւցնեմ, ըսաւ հարիւրապետ Մէյթլէնտ։ Պէտք է լուսաբանել նաեւ Ֆրանսացի վանականին անհետացումը։ Մարդիկս շրջակաները կը խուզարկեն, թերեւս զէնքը սպաննած եւ ջրանցքի մը մէջ նետած ըլլան։

— Ահ, հիմա կը յիշեմ, ըսի։

Բոլոր աչքերը իմ կողմս դարձան։

— Երէկ կէսօրէ վերջ, հայր Լավինյի հարցուց ինծի շիլ աչքերով մարդուն մասին որ կը փորձէր տիկին Լէյտնըրի պատուհանէն ներս նայիլ։ Կ'ուզէր գիտնալ մասնաւորաբար թէ ճիշդ ուր հանդիպած էինք անոր, յետոյ աւելցուց թէ պիտի երթայ պտոյտ մը կատարէ այդ կողմերը, մասնաւորապէս շեշտելով թէ ոստիկանական վէպերու մէջ ոճրագործը միշտ զէնքը մատնող առարկայ մը կը ձգէ։

— -Նոյն բանը չեմ կրնար ըսել այն բոլոր ոճրագործներուն համար, որոնց հետ գործ ունեցած եմ, ըսաւ հարիւրապետը։

(Շար.)

մնայ, սպասելով նորէն ընտրութեան : Կը վարէ նաեւ վարչապետութիւնը, եթէ Ազգ. ժողովը լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ կատարուին : Ան մեծ ազդեցութիւն ունի Ազգ. ժողովի գործերու ընթացքին վրայ :

ՔԱՇԷՆԻ ՃԱՌԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գչ. օրուան ժողովին կը նախագահէր Պ. Մարսէլ Քաշէն, իբրեւ երիցագոյն անդամը : Համայնավար երեսփոխանը բացման ճառին մէջ պաշտպանեց իր կուսակցութեան տեսակէտները : Երբ կը խօսէր ժողովուրդներու ազատութեան մասին, ձայներ լսուեցան . — « Իսկ Չեխոսլովաքիա՞ն : Հապա Լեհաստա՞նը» : Պ. Մարսէլ Քաշէն ճառին ընթերցումը շարունակելով երբ կ'ըսէր թէ «Հնդկաչինի ժողովուրդը ութ տարիէ ի վեր կը կռուի իր անկախութեան համար», նորէն բողոքներ բարձրացան աջէն եւ կեդրոնէն : Կարմիրները կը ծափահարէին, իսկ միւսները պարսաւանքի քուէ կը պահանջէին, գրասեղանները ցնցելով : Պ. Քաշէն կը թելադրէր լսել Հօ Շի Մինի կոչերը : Յետոյ անդրադառնալով 1944ի Փրանքեւխորհրդային դաշինքին, առժամեայ նախագահը յիշեց թէ զայն հաստատեցին Պ. Խուխօ եւ Փիէռ Լավալ : Հեղինակն կանչեր արձակուեցան, վերջին անունը յիշած ատեն :

Քուէարկութենէն վերջ, նոր նախագահը իր աթոռը գրաւելով, ջերմապէս սեղմեց Պ. Քաշէնի ձեռքը : Յետոյ ըսաւ թէ անմիջապէս պիտի չխօսի աւանդական ճառը, որպէսզի հանդիսաւոր հանգամանք մը ունենայ պաշտօնական փոխանցումը : Եւ քանի մը բառով իր մեծարանքը յայտնեց Պ. Խուխոյի : Ըսաւ թէ «տարիքը եւ հիւանդութիւնը յաղթեցին իր սքանչելի քաջութեան» եւ առաջարկեց պատուակալ նախագահի պաշտօնը տալ անոր, երբ դիւանը կազմուի : Ժողովը յոտնկայս ծափահարեց այս խօսքերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ համալսարանին ուսանողները իրարու ընդհարեցան ցոյցի մը միջոցին : Հինգ հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան : Առաջին ծանր խռովութիւնն է այս՝ նոր իշխանութեան հաստատումէն ի վեր : Բացառիկ վիճակ յայտարարուեցաւ համալսարանի շրջանին մէջ : Բոլոր դասերը դադրեցան, սպասելով քննութեանց արդիւնքին :

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը ստանձնեց Պ. Ֆանֆանի, կարգ մը վերապահումներով : Մեծ դժուարութիւններ կը նախատեսուին :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՄԱՀԵՐ .— Մ. Նահանգներու հիւլէական մասնագէտը, Ուիլեըմ Պլէնտի, մեռաւ կաթուածահար : Վիէննայի մէջ մեռաւ աշխարհահռչակ երաժշտագէտ մը, Օսկար Շթրաուս, 83 տարեկան : Հեղինակն է բազմաթիւ օփերէթներու : — Փարիզի մէջ մեռաւ Անտուէ Տիթէլմ, զօր. տը Կոլի մտերիմ բարեկամը, որ վարած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը պատերազմէն վերջ :

ԱՆԳԼ. «ՔՕՄԷԹ» օդանաւի մը խորտակման հետեւանքով, նոյն շարքին բոլոր օդանաւերը վար դրուեցան Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, քննելու համար թերութիւնները :

ԱՌԺԱՄԱՊԷՍ ազատ արձակուեցաւ Սէնի շրջանին համայնավար ընդհ. քարտուղարը, Պ. Անտուէ Սուքիէռ, որ ամբաստանուած էր իբրեւ դաւադիր :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին Վռամշապուհ արք. Քիպարեանի յիշատակին :

Յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն եւ բարերար Ալեքսանտր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին : — (ԴԻՒԱՆ)

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Երէկ ստացանք վերջին ծրարները : Փութացէք օգտուիլ առիթէն :

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին նոր շրջանի բացման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ կիրակի, 17 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 9 : Ազգ. Տունը, 32 rue de Trévise :

Կը հրաւիրենք բոլոր նախկին անդամները եւ ամէն անոնք որ կը փափաքին արձանագրուիլ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՑՐԴ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սալոն Ալհամպրայի մէջ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի : Մասնակցութեամբ 11 մասնաճիւղերու :

Կը խօսին Պ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Փարիզէն), եւ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Զաւեշտ մը Ն. Ս.ի Սէն Լուի մասնաճիւղի կողմէ : Հայկական պարեր՝ Լա Սիոթայի եւ Սէնթ Անի Նոր Սերունդի կողմէ : Եւրոպական պարեր ընկերակցութեամբ ՌԷՅՄՕՆ ԼՕՐԷՆԶԻ մեծ նուագախումբի :

ՆՈՐ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ
ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ
(ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան : Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ :

Գին (Թղթակազմ) Հազար Փրանք : (Թղթատարի ծախքով 1100 Փրանք) :

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 Փրանք : (Թղթատարի ծախքով 1300 Փրանք) :

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋԻ վարչութեան :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին Քաֆէ Նոայի սրահը :

Կը խօսի Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԻՒՄՇԵԱՆ

Նիւթը՝ «Հայ ըլլալու հպարտութիւնը»

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի Նոր սերունդը, որուն առիթ պիտի տրուի արտայայտուելու եւ ներկայացնելու իր տեսակէտները : Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ քաղաքապետ ՏՈՔԹ. ՄԱՐԹԷՆԻ :

Կրընոպլի մանուկներուն համար այլեւս աւանդական դարձած «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, կիրակի 17 Յունուար, ժամը 15·30ին, Արմէնօնվիլի սրահին մէջ :

Մեծ պատրաստութիւն տեսնուած է, հայկական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ զուարճացնելու համար թէ մանուկները եւ թէ ծնողներն ու երիտասարդութիւնը :

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ : Կաղանդ պապան խնամքով պատրաստուած ծրարներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն, սրահին մէջ :

Ձոխ պիւֆէ : Տաքցուած սրահ եւ եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր՝ մասնաւոր նուագախումբով :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Յունուար 17ին, կիրակի օր կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Ցոյներու սրահը, 5 rue Pouffier, Լիոն :

Գեղարուեստական բաժին : Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

ՊՈՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ»

Այս կիրակի սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 8, պատարագ հոգեհանգիստ. ըստ Ջամպաքճեան կտակի, ժամը 10 :

ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին :

Կիրակի 17 Յունուար ժամը 16 — 23, 149 bis. Av. d'Argenteuil, Asnières

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, մեներգ, պար, արտասանութիւն եւ «Թորոս ծառայի արկածները», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, երկու արար : Ճոխ պիւֆէ : Ազատ մուտք

Փորթ Քլիշէէն թիւ 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165 հանրակառք, իջնել Փլաս Պուրկինեօն, կառ. Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղի տարեկան դպրոցական հանդէսը եւ Մանուկներու Օրը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, եւայլն :

Աշակերտներու կողմէ կը ներկայացուի « Անիին Գանձանակը » թատերգութիւն, 4 արար :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս ուրբաթ երեկոյ : Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ : Նիւթ՝ «Մեր սերունդի պարտականութիւնները մեր ազգային դատի հանդէպ » :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 8էն մինչեւ առտուան ժամը 2 :

Մուտքը՝ 200 Փրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Յակոբեանի եւ իր պարագաներուն իրենց մօր եւ ազգականին ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար փրանք կը նուիրէ Իսիի Խրիմեան դպրոցին :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Այրի Տիկին Մաքրուհի Մենտոտեան կը ծանուցանէ թէ իր ամուսնոյն ողբացեալ ԳԷՈՐԳ ՄԵՆՏՈՏԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստի պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի Սէն Լուի Ս. Գէորգ մատրան մէջ : Կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները եւ իր յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ատրինէ Պարոնվարդեանէ հազար փրանք, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Էլպիս Գալիկեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Պ. Եսայի Մխիթարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Յակոբեան եւ զաւակները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան խումբին, Ֆ. Կ. Խաչի Փորթ Իթալիի մասնաճիւղին եւ բոլոր անոնց որոնք հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակներով եւ ներկայութեամբ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, քրոջ եւ հօրաքրոջ ողբացեալ ԼՈՒՍԻԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ (ծնեալ Յակոբեան) դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ .— Պ. Գէորգ Ոսկանեան հազար Փրանք կը նուիրէ Ժանթիյի դպրոցին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Լուսիկ Մխիթարեանի մահուան առթիւ : Ստանալ Յառաջէն :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ (Ա. յարկ) : Կը խօսի Պ. Ա. ԶՈՊԱՆԵԱՆ : Նիւթը՝ Ոսկեդարեան հայ գրականութիւն (Շար.) : Կը հրաւիրուի դրասէր հասարակութիւնը :— Հայերէնի դասերը ժամը 20·15ին :

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասրահը :

ՊԷԼՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

ՎԱԼԱՆՍ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը :

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ :

ՍԵՐ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը : Կը հրաւիրուին նաեւ համակիրները : Գործօն անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ Միութեան հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ : Դասախօսն է Բժիշկ Տիրաց : Նիւթ ունենալով՝ «Ժառանգականութիւնը» : Սրահը տաքութիւն ունի : Մուտքը ազատ է :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ .— Տիկին Գ.— Ռուտեզիա (Հարաւ. Ափրիկէ) .— Ստացանք ղրկել թերթը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Փարիզէն իրենց մայրը կը փնտռէ իր զաւակները Յակոբ եւ Նազարէթ Փէմպէճեաններ : Հօր անուն Մանուկ : Բնիկ Կեսարացի : Պոլսէն մեկնած են 1923ին : Թախանձագին կը խնդրուի լուր տալ «Յառաջ»ի հասցէով : Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել այս փնտռտուքը :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 15 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 15 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7269 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2680

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԵՒՆ ՈՒ ՃԵՐՄԱԿԸ

Փորձեցինք հարեւանցի ակնարկ մը նետել գլխաւոր գաղութներու եւ Հայրենիքին վրայ, տարեգլուխի առթիւ:

Ի՞նչ պատկեր կը պարզուի մեր առջեւ: Ի՞նչ խորհրդածութիւններ կը թելադրէ կացութիւնը:

1. Անուանական է կապը Հայրենիքին եւ Հայկական Արտասահմանի միջեւ: Աւելի քան երբեք:

Երեւան այդ բնական, տարրական հոգը յանձնած է «Կուլտուրական Կապ» կոչուած ընկերութեան մը, որ պատահաբար նամակներ կ'ուղղէ հատընտիր, խեղճուկրակ խմբակներու, եւ յատկապէս չաբաղրուած գրութիւններ՝ անոնց թերթերուն:

Ընկերութիւնը կը հրատարակէ նաեւ քառորդչական ամսագիր մը, «Սովետական Հայաստան», որուն երեսը տասը հազարէն մէկն անգամ չի տեսներ: Տեսնողն ալ շատ բան չի հասկնար, սկսելով նոյնքան հատընտիր խմբագիրներէ:

Հաղորդակցութեան երկրորդ կապը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը, արտօնուած է միայն կոնդակներ ուղղելու:

Իր ամսագիրը, «Էջմիածին», նոյնպէս կապ չունի բուն ժողովուրդին հետ եւ սահմանափակ չափով կը ղրկուի Առաջնորդարաններուն:

Երթեւեկը բոլորովին դադրած է, բացի մասնաւոր պարագաներէ, երբ երկու–երեք պատուիրակներ կուգան կաթողիկոսին անունով, կամ վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ կ'երթան:

Ամէնքն ալ իրենց չուքէն կը վախնան. այնպէս որ դժուար է վաւերական տեղեկութիւններ ստանալ:

2. Կապերը թոյլ են գաղութէ գաղութ:

Արեւմտեան Եւրոպան տարտամ տեղեկութիւններ ունի Հիւսիս. կամ Հարաւ-Ամերիկայի տարագիր բազմութեանց մասին: Եւ փոխադարձաբար:

Ֆրանսահայ գաղութը չի գիտեր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ յունահայ գաղութին, Սուրիա–Լիբանանի կամ Եգիպտոսի մէջ:

Նոյն գաղութը շատ քիչ բան գիտէ հարեւան Անգլիոյ, Պելժիոյ, Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ հայրենակիցներու, անոնց հանրային կեանքի մասին:

Ամէնքն ալ անջատ հասարակութիւններ են, մէկը միւսէն անտեղեակ:

3. Կապերը թոյլ են, նաեւ, նոյն գաղութին զանազան մասերուն միջեւ: Մէկ հայաշատ քաղաքէն միւսը:

Այսպէս, Փարիզը լուր չունի Լիոնէն, Վալանսէն, Մարսէյլէն կամ Կրընոպլէն: Եւ փոխադարձաբար, այս վերջիններն ալ այնքան բան գիտեն Փարիզի ազգ. գործերու մասին որքան կը հրատարակուի թերթերու մէջ:

Չկայ կեդրոնաձիգ ուժ մը, գլուխ մը, հասցէ մը, որ միութեան գիծ հաստատէր:

Բացառիկ պարագաներու մէջ անգամ, պիտի չգտնէք ձեռք մը որ լարէ կամ վարէ զսպանակը:

Ամէն ինչ ձգուած է պատահականութեան: Մեծ թէ փոքր, ամէնքն ալ ամփոփուած են իրենց բակին եւ բանկալին կամ ակումբին մէջ:

Անոնք ամենօրեայ կեանքին մէջ, իբրեւ լրացնող թեւեր չեն, այլ անջատ մարմիններ կամ կղզիներ:

Այնպէս որ, փոխանակ հաւաքաբար զօրանալու եւ զարգանալու, իրենք իրենց մէջ կը դեղնին: Աւելի շատ եւ աւելի լայն համեմատութեամբ:

Եթէ կարելի ըլլար վիճակագրութիւն մը կազմել, ամէնէն համբակն ալ պիտի տեսնէր թէ որքան անդարմանելի կորուստներ կրեցինք վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, այս համատարած անտարբերութեան հետեւանքով:

Եւ դեռ պիտի կրենք:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԶՕՐ. ՆԷԿԻՊ ԿԸ ԼՈՒԾԷ «ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆԸ»

Եգիպտական կառավարութիւնը Յունուար 13ին լուծեց Իսլամ Եղբայրութիւնը, իբրեւ հետեւանք արիւնալի ցոյցերու: Այս առթիւ ձերբակալուեցան առ նուազն 120 վարիչներ, գլուխն ըլլալով ընկերակցութեան գերագոյն պետը, Հասան էլ Հոտէյպա:

Պաշտօնական լուրերու համաձայն, լուծումը տեղի ունեցած է առտուն կանուխ: Անմիջապէս վերջ ոստիկաններ ղրկուած են անդամներուն տուները, ձերբակալութիւններ կատարելու համար: Միեւնոյն ատեն ոստիկանութիւնը պաշարած էր ընկերակցութեան կեդրոնը:

«Իսլամ Եղբայրութիւնը» երկու միլիոն անդամներ կը հաշուէ ամբողջ Եգիպտոսի մէջ եւ քաղաք.–կրօնական ամենահզօր կազմակերպութիւնն է իսլամական աշխարհին համար: Մասնաճիւղեր ունի շատ մը արաբական երկիրներու մէջ:

Կառավարական շրջանակներէ կը հաղորդեն թէ միայն ուսանողներու առջի օրուան ցոյցը չէ այս լուծման պատճառը: Ուրիշ լուսաբանութիւններ պիտի հաղորդուին պաշտօնական զեկոյցով մը: «Կառավարութիւնը ատենէ մը ի վեր տեղեակ էր Իսլամ Եղբայրութեան դաւադրական գործունէութեան»:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ աջակողմեան ուսանողները բողոքի ցոյց մը սարքեցին Գահիրէի երկու համալսարաններուն մէջ, բայց կառավարութիւնը տէր է կացութեան:

Բարձրաստիճան պաշտօնատար մը յայտարարեց.— Կառավարութիւնը արտօնած էր որ Իսլամ Եղբայրները շարունակեն իրենց գործունէութիւնը իբրեւ ընկերային եւ կրօնական կազմակերպութիւն մը: Բայց անոնք համարձակեցան քաղաքական գործերու ալ խառնուիլ, յաճախ ընդդիմանալով կառավարութեան եւ անոր հաստատած կարգուսարքին: Վերջերս ընկերակցութիւնը արտօնութիւն խնդրած էր քաղաքական օրաթերթ մը հրատարակելու: Հոտէյպա եւ միւս վարիչները առժամապէս բանտարկուած են, սպասելով քննութեանց արդիւնքին: Ընդհ. դատախազին որոշումէն կախում ունի ելքը: Միեւնոյն ատեն կը քննուի ընկերակցութեան ստացուածքներուն բռնագրաւման խնդիրը:

Աղեքսանդրիայէն կը հեռագրեն թէ ընկերակցութեան բոլոր շէնքերը փակուեցան եւ բազմաթիւ վարիչներ ձերբակալուեցան, առանց միջադէպի:

× Կառավարութիւնը անցեալ հոկտեմբերին երբ լուծեց բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները, գլուխն ըլլալով հռչակաւոր «Վաֆտ»ը, խնայեց Իսլամ Եղբայրութեան, հաւաստիքներ ստացած ըլլալով անոր նախագահէն, որ սակայն չյարգեց իր խոստումը: Ընկերակցութիւնը հիմնուած էր 1930ին, Իսմայիլիայի մէջ եւ արագօրէն զարգանալով, 1940ին իր կեդրոնը փոխադրեց Գահիրէ: Առաջին պետը, Հասան էլ Պաննա, սպաննուեցաւ 1949ին: Ընկերակցութեան կը վերագրուին կարգ մը մահափորձեր, մասնաւորապէս վարչապետ Նոքրաշի փաշայի սպանութիւնը:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Պ. Ռընէ Քոթի, պաշտօնի կը ձեռնարկէ վաղը, շաբաթ, հանդիսաւոր արարողութեամբ: Պ. Քոթի նախապէս ծերակուտական ըլլալով, իր 230 պաշտօնակիցները սեղան մը սարքած էին, ուր սիրալիր խօսքեր փոխանակուեցան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՐԱ՞Ի ՉԻ ԳԻՏԵՐ

Անթիլիասի դպրեվանքին վերատեսուչը, Դերենիկ եպիսկ. Փոլատեան, էջմիածինէն վերադարձին Պրիւսէլ հանդիպեցաւ: Պատարագեց եւ քարոզեց:

Յետոյ գնաց Լոնտոն: Այնտեղ ալ պատարագեց եւ քարոզեց:

Ապա իր ձայնը լսեցինք Ժընեւէն եւ Միլանէն:

Մի հարցնէք թէ ինչո՞ւ Փարիզ չհանդիպեցաւ:

Դեռ նոր հասած թերթերէ կ'իմանամ թէ՝ տեսակցութիւններ շնորհած է Գահիրէի եւ Պէյրութի ռամկավար թերթերուն, ինչպէս եւ Ամերիկայի ռամկավար Պայքարի Ժընեւի թղթակցին:

Դերենիկ եպիսկ. ոչ միայն աստուածաբան է, այլեւ դիւանագէտ:

Դժբախտաբար երկու գիտութիւնները կը հակասեն իրարու:

Այնպէս որ, երբ կը փորձէ վարպետ պատասխաններ տալ, պարզապէս ձախաւեր մարզանքներ կը կատարէ:

Օրինակ, Արեւի հարցումներուն պատասխանած ատեն, կ'ըսէ.

— «1945էն ի վեր աւելի եկեղեցիներ բացուած են Հայաստանի մէջ, սակայն դեռ շատ տեղեր ժողովուրդը անհրաժեշտօրէն պէտք ունի անոնց: Եկեղեցիներու բազմացումը եկեղեցականներու թիւէն կախում ունի» (11 Դեկտ. 1953):

Միեւնոյն ատեն կը խոստովանի թէ Գէորգեան ճեմարանի «ուսանողները հայագիտութեան մէջ յայտնօրէն զօրաւոր են, իսկ կրօնական դասերու եւ աստուածաբանական ուսմանց մէջ թոյլ»:

Պատասխանելով ուրիշ հարցումի մը — այս անգամ «Զարթօնք»ի — աստուածաբան վերատեսուչը կը յայտարարէ.

— «Ամէնէն շատ եւ միշտ այցելեցի մեր վանքերը եւ հայրենի յիշատակարանները: Հազարաւորներու կը հասնի անոնց թիւը: Հնութեանց պահպանութեան կոմիտէի ջանքերով մօտ 350 վանքեր վերանորոգուած են»: (20 Դեկտ.):

Մօտ երեք հարիւր յիսուն վանքե՞ր...

Թղթակիցը կը հարցնէ.

— «Ի՞նչ կը խօսուի նոր ներգաղթի մը մասին Ա. ժողովրդական խաւերու մէջ. Բ. պետական շրջանակներու մէջ»:

Այստեղ է որ կը փայլի Դերենիկ եպիսկոպոսի դիւանագիտական հանճարը.

— «Այս մասին բան մը չեմ գիտեր»:

Իրա՞ւ չի գիտեր: Մօտ երկու ամիս Հայաստան մնալէ վերջ, բան մը չիմացա՞ւ այդ կենսական հարցի մասին:

Ե՞րբ պիտի բացուին մեր բարձրաստիճան եւ ուխտաւոր կղերին կղպուած բերանները:

ՎԱՀԷ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԾ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Արեւմտեան պետութեանց եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները չորրորդ նիստը գումարեցին Դշ. օր, որոշելու համար Յունուար 25ի ժողովին վայրը, բայց նորէն չկրցան համաձայնութեան մը յանգիլ: Ճաշելու համար երկու ժամ դադար տալով, իրիկուան դէմ նորէն հաւաքուեցան, յետոյ ճաշեցին, սուրճ խմեցին, բայց կացութիւնը մնաց անորոշ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը կ'առաջարկեն որ արտաքին նախարարներու ժողովները երկուքէն մէկ տեղի ունենան խորհրդային շրջանին մէջ, իսկ արեւմտեան ներկայացուցիչները կ'ընդունին չորսէն մէկ: Հակառակ այս անհամաձայնութեանց, իրազեկներ կը հաւատեն թէ Ռուսերը կ'ուզեն որ անպատճառ գումարուի ծրագրուած խորհրդաժողովը, յունուար 25ին: Անոնց կարծիքով, Ռուսերը ճարպիկ խաղ մը կը փորձեն, ժամանակ շահելու եւ իտալական բանակի ծրագիրը ջուրը ձգելու համար: Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն, Խ. Միութիւնը բուն խորհրդաժողովին մէջ ալ պիտի երկարաձգէ վիճաբանութիւնները, հաւանաբար մինչեւ մարտ, երբ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը կը քննէ արտասահմանի վարկերու խնդիրը: Եթէ մինչեւ այն ատեն եւրոպական բանակի դաշնագիրը վաւերացուած չըլլայ վեց դաշնակից պետութեանց կողմէ, հաւանական է որ ամերիկեան խորհրդարանը կրճատէ արտասահմանի վարկերը:

× Պ. Փլեւէն, Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, ճառ մը խօսելով Պրիւսէլի մէջ, եւրոպական բանակի մասին, յայտարարեց.

— «Գերմանիոյ զինուորական մասնակցութիւնը պէտք չէ պատճառ ըլլայ որ մեր անգլեւսաքսոն բարեկամները կրճատեն իրենց ուժերը եւրոպական հողին վրայ: Եթէ այդպէս ընեն, այն ատեն պիտի ոչնչանան գերման զինուորներու մասնակցութենէն սպասուած առաւելութիւնները: Պէտք չէ որ այս մասին թիւրիմացութիւններ ծագին Ատլանտեան զինակիցներուն մէջ: Եթէ միջազգային կացութիւնը բարւոքի եւ կամ կարելի ըլլայ զինուորները պակսեցնել շնորհիւ նոր զէնքերու, բոլորն ալ պիտի օգտուին: Մեր ամերիկացի եւ անգլիացի զինակիցները պէտք է հասկնան թէ իրենց զօրքին ներկայութիւնը Եւրոպայի մէջ — նոյնիսկ եթէ չմասնակցին միացեալ բանակին — կը նպաստէ յաջողութեան, հոգեբանօրէն: Եւրոպայի պաշտպանութիւնը կապուած է ընդհանուր ռազմագիտութեան մը»:

Պ. Փլեւէն, որ հեղինակն է եւրոպական բանակի ծրագրին, վնասակար կը գտնէ չափազանց կեդրոնացումը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Հ. Քըրքճեանէ (Վէրտէօն) 2000 ֆրանք:

ՁԻՒՆ - ՁՄԵՌ

ԵՒ ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՀԵՐ

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, ձիւնակոյտերու թաւալումը շատ աւելի ծանր աւերներ գործած է Աւստրիոյ մէջ քան կ'ենթադրուէր: Զոհերու թիւը կը հաշուէ երեք հարիւր կամ աւելի: Արդէն իսկ երեւան հանուած են 104 դիակներ, իսկ 124 հոգի անհետացած են: Պէտք է սպասել քանի մը օր, թերեւս քանի մը շաբաթ, ճշդելու համար մեռած եւ անհետացած բնակիչներուն թիւը:

Ցուրտը վերսկսած է Թիրոլի եւ Ֆորարլպէրկի շրջանին մէջ, ինչ որ բարենշան կը համարուի: Ամէն պարագայի մէջ կը պակսի ձիւնակոյտերու թաւալումը:

Ձիւնակոյտերուն տակէն ողջ հանուեցան 207 բնակիչներ, շատերը վիրաւոր: Կամաւոր գրուած են 1700 ազատարարներ որոնք հրաշքներ կը գործեն լեռնային շրջաններուն մէջ: Յատկապէս մարզուած շուներ ալ զոհեր կը գտնեն ձիւնին տակ, իրենց հոտառութեամբ: Շատ մը արկածեալներ ձիւնին տակ մնացած էին 36 ժամ: Ամէնքն ալ սեւ ծիրեր ունէին իրենց աչքերուն բոլորտիքը:

Զուիցերիոյ մէջ մահերու թիւը կը հաշուէ 19 հոգի: Նիւթական վնասը շատ ծանր է երկու երկիրներուն, ինչպէս Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ մէջ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ Նախագահութեան փոխանցումը տեղի ունեցաւ Դշ. առտու, աւանդական արարողութեամբ: Պ. Էռիօ շնորհակալութիւն յայտնեց իր յաջորդին՝ Պ. Լը Թրոքէրի սիրալիր արտայայտութեանց համար: Յետոյ դարձաւ երեսփոխաններուն եւ յայտարարեց.— «Յանձին Պ. Լը Թրոքէրի կ'ողջունեմ ճշմարիտ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻ ՀԻՆ ԱՄԱՆՈՐ

(Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՀԵՏ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ա. Միկոյեանը յախուռն, հեգնող ու ծայրայեղ էր իր քննադատութիւնների մէջ: Դժգոհ էր Անդրանիկի վարմունքից ու վերաբերումից, որ որակում էր կոպիտ ու «փաշայական»: Դիւրազգաց էր եւ ինքնասիրութիւնը՝ հիւանդագին: Ա. Միկոյեանը մի թղթակցութիւն ունէր «Հորիզոն»ի մէջ, ուր Դուզ Դաղի մեր կռիւներն էր նկարագրում եւ քննադատում գործուած ռազմագիտական սխալները: Անդրանիկը, վերահասու լինելով գրութեան, իր մօտ կանչեց Անաստասին ու «զորս դու պատուիրեցեր» լուաց նրան: Անաստասը, խորապէս վիրաւորուած Անդրանիկի խայթիչ ու խածան հայհոյանքներից, կրակ ու բոց կտրած՝ լքեց բանակը եւ ընդմիշտ հեռացաւ: Սխալ է յեղյեղուած այն տարաձայնութիւնը, թէ Անդրանիկը ապտակել էր Միկոյեանին:

Անաստասը Դաշնակցական էր, թերեւս Ջամալեանի ազդեցութեան տակ, եւ ամբողջովին, կարելի է մինչեւ իսկ ասել՝ հոգեւին տարուած էր ընկերվարութիւնով, որն իր մտային աշխատանքների, իր առօրեայ որոճումների առանցքն էր: Ընկերվարութիւնը նրա համար ոչ միայն գլխիչ վարդապետութիւն էր, աղնուացնող մտամարզանք, այլեւ հայութեան փրկութեան լաստը: Համոզումով Դաշնակցական չէր, այլ լոկ հրջավայրի պարտադրանքի բերումով:

Յաճախ խօսում էինք եւ միշտ այս նիւթը ծեծում: Մի անգամ պնդում էի, թէ որեւէ իրաւակարգի հիմնաքարը եթէ արդարութիւնը չէ, նա վտանգաւոր է եւ վնասակար: Եթէ ընկերվար դրախտին մէջ անարդարութիւն իշխէ, նա դրախտ լինելուց կը դադրի ու կը դառնայ գեհէն: Փոխանակ պատասխանելու, թէ առանց արդարութեան ընկերվար հասկացողութիւն չկայ. նա պաշտպանեց նիւթապաշտական սկզբունքը, թէ արդարութեան ըմբռնումը յարաբերական է եւ ոչ թէ ընդհանրական կամ տիեզերական: Սա մի հասկացողութիւն է, որ կը տարբերի ու կը փոխուի վայրի ու ժամանակի հետ: Բոլորի համար ընդունելի եւ համապարտադիր ոչ մի բարոյական սկզբունք գոյութիւն ունի:

Կաղանդի մեր կերուխումին, թէեւ Ա. Միկոյեանը ճայնակցում էր կենացներին ու ճառերին, բայց բնաւ չփորձեց կենաց առաջարկելու եւ կամ մաղթանք անելու: Երբ Հայաստանի անկախութեան համար էինք խմում, գլխով մի քիչ թեքուեց դէպի ինձ եւ բաժակը բարձրացնելով, խորհրդաւոր մի ժպիտ շրթների վրայ, մրմնջեց ականջիս.

— Խմենք ընկերվարութեան լիակատար յաղթանակին համար:

— Ոչ, ձայնեցի ընդոստ ու տաքացած, մի քիչ էլ խռով իր հեգնական խէթ նայուածքից. եւ բռնելով ձեռքի բաժակը՝ գոչեցի.

— Անաստաս, այս բաժակը պիտի խմես միայն ու միայն Հայաստանի անկախութեան համար:

Առանց տեղեակ լինելու իմ այս յեղակարծ ելոյթի շարժառիթին, ամէնքը միաբերան կրկնեցին պահանջս: Անաստասը խմեց լուռ ու մունջ, նոյն խորհրդապահ ու մանկամիտ նայուածքով, նոյն հեգնական չոր ժպիտը շրթներին: Այն ժամանակ չէի անդրադառնում մարդկային նեբաշխարհում թաւալող թաքթաքուր ապրումներին. երեւոյթները դիտում եւ ըմբռնում էի իրենց արտաքին տեսքով: Այս միջադէպը իմ յուշերից անհետացած պիտի լինէր, եթէ այս մասին իր հետ վիճած ու բախում ունեցած չլինէի: Միամտութիւնս սակայն թօթափեցի աւելի ուշ:

1918ի Մարտին, Կարինի վերջին պարպումից յետոյ, Անդրանիկը մի նամակով Ալեքսանդրապոլից ինձ Թիֆլիս ուղարկեց, որ Մուրատը կամաւորներ հաւաքէ ու իր մատնանշած ուղիներով Հայաստան անցնի:

Թիֆլիսում Եզոր Տէր Մինասեանը հաղորդեց ինձ, որ Միկոյեանը Մոսկուայից եկել է Շահումեանի մօտ մասնաւոր առաքելութեամբ, շուտով Բագու պիտի մեկնի եւ փափաքում է տեսակցել ինձ հետ:

Թիֆլիսում Անաստասը ինձ երեւաց այլափոխուած. համարձակ, անվերապահ եւ ինքնավստահ: Իր խօսքը աւելի հատու, կտրուկ եւ պարծուկ: Այնտեղ իմացայ, որ աւարտել է Գէորգեան Ճեմարանը: Նա գովեստով խօսեց Արշաւիր Մելիքեանի հմտութեան ու ձեռնհասութեան վրայ, իբրեւ մարքսիստ տեսաբան: Ապա մեկնել է Մոսկուա իր ուսումը կատարելագործելու եւ դառել է համայնավար քարոզիչ:

Խորհուրդ տուաւ ինձ, որ բոլշեւիկ դառնամ:

— Անաստաս, ասացի յիշելով Կաղանդի միջադէպը, ես Դաշնակցական եմ եւ Դաշնակցական էլ պիտի մնամ, քանի դեռ Հայաստանը ազատագրուած չէ: Ընկերվարութեան հաւատում եմ. բայց ընկերվարութիւնը՝ Հայաստանի համար եւ ոչ Հայաստանը ընկերվարութեան համար:

— Բոլշեւիզմն է, որ անկախութիւն պիտի տայ Հայաստանին: Ամբողջ հայ ժողովուրդին մենք համարում ենք պրոլետար (բանուոր), յարեց վճռաբար:

Հաստատելու համար իր խօսքը, ինձ տարաւ «Կաւկասկայա Պրաւտա»յի խմբագրատունը, ծանօթացրեց Կուզնեցովին, որ նոյն հաւաստիքը ընծայեց ինձ:

Դա՝ իմ վերջին հանդիպումն էր Ա. Միկոյեանի հետ: Այլեւս չտեսայ նրան, բայց հետեւեցի իր քայլերին:

Մագլցելով համբաւի ղառիվերը, նա այժմ բարձրացել է բոլշեւիկեան փառքի ու իշխանութեան զարաւանդը, որի առջեւ մի ամեհի անդունդ կայ. թալուկ ու սարսուռ ազդող անդունդ, մահաբոյր անդունդ: Փոյթ չէ, թէ ի՞նչպէս զերծ մնաց ցարդ մահաբեր դահավիժումից:

Նա այժմ թունդ ախոյեանն է «պրոլետար»ների մենատիրութեան, որ բռնութեամբ խօսում շռայլեց հայ «պրոլետար» ժողովուրդին, ապա ողջակէզ դարձնելու նրան իր դրամատիրական շահերին. պաշտպան կանգնեցաւ հայ «պրոլետար» ժողովուրդի իրաւունքներին ու դեռ աքլորը չխօսած՝ ուրացաւ: Ոչ միայն ուրացաւ, այլեւ վաճառքի հանեց մեր իրաւունքները, որոնք լպիրշ շնականութեամբ պարգեւ տուաւ մեր թշնամուն: Այո, թքաւ մեր վրայ:

Այսօր ամանորի շեմին վրայ, խոհերս ուղղւում են Ա. Միկոյեանին, որ զինակիցը եղաւ, թէկուզ կարճ տեւողութեամբ, հազարաւոր աննման մարտիկների, որոնք մատաղ արին իրենց ջահել կեանքը հայկ. ազատագրութեան խորանին առջեւ: Յիշում եմ, պայծառ արեւի շողերով այն հին Ամանորը, 1915ի Կաղանդը, երբ նրան պարտադրեցի խմել Հայաստանի Անկախութեան համար, պնդումովն ու պահանջովը այն կենսուրախ ու կորովի հերոսներին, որոնք այսօր չկան, բայց պիտի կենդանանան եւ բղխեն Անաստաս Միկոյեանի երեսին.

— Գրողը տանի ձեր բոլոր խոստումներն ու դրախտները, ընկերվարութիւնը ու համայնավարութիւնը՝ իրենց ցոլքով ու դերազանցիկ չքեղութիւններով, որոնք ձեր շահամոլ միտումներով դժոխքի վերածեցին Հայաստանը եւ Հայը՝ ստրուկի: Եթէ դեռ Հայու արիւն կայ երակներիդ մէջ, եթէ դեռ մարդկային խղճի մի դոյզն մասնիկն է մնացել մէջդ, վերցրու այսօր եւս բաժակդ ու մեզ հետ խմիր յաւիտենական հայութեան եւ անմահական Հայաստանի համար:

ԲԺ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՆՈՐ ՃԻԳԵՐ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

●

ԼԻՈՆ.— Կը թուի թէ մեր գաղութը իր պատմութեան ամէնէն փայլուն էջը կը սկսի 1954ի սեմին: Ճիշդ է որ ցարդ ունեցած է ազգային եռուն կեանք՝ փշոտ կողմերով, շատերուն այն կարծիքը ներշնչելով թէ «Լիոնի մէջ ծառ չի բուսնիր»: Այս անգամ սակայն՝ պէտք ես հաւատացած եմ՝ թէ պիտի ծաղկի այդ ծառը:

Գաղութը այսօր գործի է լծուած եռանդով, ունենալու համար վերջապէս ցանկալի Ազգ. Տունը.— Եկեղեցի, դպրոց եւ հանդիսասրահ, ամփոփուած մէկ շրջափակի մէջ:

Սկեպտիկներ պիտի ըսեն.— «Կեր, ապա գոհացիր», իսկ ես կը կրկնեմ.— կազմակերպական ոգին, շարժումը եւ կամքը հրաշք կը գործեն:

Այսպէս ուրեմն, Ազգ. Միութեան հովանաւորութեամբ վերակազմուած է արդէն «Եկեղեցաշէն Տիկնանց Օժանդակը» եւ Երիտասարդաց Երկսեռ Ակումբը, ինչպէս նաեւ շինարարական կեդրոնական յանձնախումբը:

Առաջինին կը նախագահէ Տիկին Մ. Զագրեան եւ կ'ատենապետէ Տիկին Ա. Ճնկտրեան, իրենց շուրջ ունենալով հետեւեալ տիկինները.— Լ. Մոմճեան, Մ. Փափազեան, Դաւիթեան, Ս. Թովմասեան, Տ. Ծառուկեան, Մ. Հայքլեան, Ա. Փէհլիվանեան: Երիտասարդաց ակումբը կը վարէ Պ. Մարիլոսեան, իր հետ ունենալով Պ.Պ. Յովհաննէսեան, Պետրոսեան, Մելքոնեան, Նիկողոսեան, Օրիորդներ Մարիլոսեան եւ Նիկողոսեան, իսկ շինարարական յանձնախումբին կը նախագահէ, որոշ լիազօրութիւններով, Պ. Կարպիս Ճնկտրեան, աջակցութեամբ Պ.Պ. Միքայէլեանի, Յովհաննէսեանի, Գ. Դաւիթեանի, Մ. Ազիլեանի, Գ. Թովմասեանի, Ա. Պօյաճեանի, Զ. Փէհլիվանեանի եւ Ս. Փափազեանի:

Ազգ. միութիւնը հրաւիրեց ժողովուրդը քաջալերել ամէն ձեռնարկ որ կը ձգտի ուղղակի առաջադրուած նպատակին իրականացման:

Մեր ժողովուրդը գիտէ ի հարկին արժեցնել իր վարկը: Ժամանակին թուած էի (Յառաջ, 4 Փետրուար, 1950, 22 Փետր. եւ 30 Օգոստ. 1952) հայ կնոջ հրաշագործ դերը մեր հանրային կեանքին մէջ, Երիտասարդաց Ակումբին գործունէութիւնը իբրեւ ատակ ազգապահպանման, եւ շինարարական Յանձնախումբին ազգօգուտ ծառայութեանց արժէքը: Ահա թէ ինչու այսօր աւելի քան երբեք վստահ եմ որ պիտի տեսնենք, յառաջիկայ գարնան, Մայիսեան գեղեցիկ առաւօտ մը, հիմնադրութեան փառահեղ հանդիսութիւնը Ազգ. Տան:

Գաղութիս բոլոր մայրերը անխտիր անդամ դառնալով Տիկնանց Օժանդակին՝ մասնակցած պիտի ըլլան կառուցումի այս անկորնչելի գործին: Երկսեռ երիտասարդները նոյնպէս եռանդով լծուած են մեղուաջան աշխատանքի: Հարիւրի մօտեցող անդամները թիւը պիտի քառապատկուի մօտ օրէն: Արդէն կոչ եղած է անխտիր որպէսզի գան խտացնեն շարքերը: Իսկ Շինարար Մարմինը լրացնելու վրայ է պաշտօնական ձեւակերպութիւնները հիմնարկէքին:

Անցեալ տարուան շրջանին գաղութի բոլոր կազմակերպութիւնները խոստացեր էին ձեռնարկ մը կատարել, օգնելու համար եկեղեցի-դպրոցի շինութեան: Եթէ ցարդ միջոց չունեցան իրականացնելու իրենց խոստումը, բոլորովին մոռցած չեն եւ ոմանք, ներկայիս կը պատրաստուին արդէն: Մին՝ պիտի տօնէ «Վարդանանց»ը, ի նպաստ Ազգ. Տան Ֆոնտին, ուրիշ մը պիտի սարքէ բովանդակալից ներկայացում մը...

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

Երէկ գիշեր, ուշ ատեն, Նուրխանի վրանէն դուրս ելլելէն առաջ փսփսուքի պէս կամաց խօսած էր Նուրխանին, որ հասկցաւ ամէն բան:

Այո, այո, գրեթէ երեք օր էր, որ Նուրխան ինքն ալ Սօմայի դէմքին վրայ որոշ փոփոխութիւն մը նկատած էր: Նուրխան մէկ աչքի ժպիտով ճրագը մարած ու ձեռքը Սօմայի կուրծքին տարած էր: Եղածը Նուրխանի համար այլեւս գաղտնիք մը չէր:

Վրանէն բաժնուելէ յետոյ, Սօման գրեթէ քնացած չէր: Իր մէջ ուրիշ աբեւտ աշխարհ մը կը խլրտար: Նուրխանի շտկէ չխտակ խօսած յայտնութենէն յետոյ, մոռցած էր իր յուզումն ու երկիւղը եւ մարմնին մէջ զգացած էր Մարգարի ծանրութիւնը: Ի՞նչ հոգ, թէ Մարգարը եղած էր խիստ ու անհասկնալի: Սօմայի համար Մարգարի այդ խստութեան հպատակուելու հաճոյքը աւելի կը շատնար: Անկախ ամէն բանէ՝ այդ երկու հոգիները Սօմայի մարմնին մէջ գտած էին իրար: Անոր համար լեռը, հողը, մարդիկ, անծանօթ գաղտնիքներու պէս հետզհետէ իմաստ կ'առնէին: Այդ բոլորին մէջ միայն իր ամուսինն էր, որ անկողնին մէջ որդեբէ կրծուած դիակ մը կը դառնար:

Սօման միշտ ալ յարդած էր Եզօն, արեւին տակ հաղացող, հիւանդ ու դեղնած ականջներով ամուսինը: Անոր վրանագլուխը փաքխատակ պահած էր: Այդ գիշեր կարծես առաջին անգամն էր, որ ատելութիւն մը զգաց իր ամուսնին հանդէպ: Թերեւս այդ ատելութիւնը չափով մը մեղմանար, եթէ ամուսինը պոռար իր վրայ, նոյնիսկ զինքը ծեծելու ուժն ունենար: Սօման պիտի հպատակէր անոր բարկութեան, նոյնիսկ ծեծին:

— Ի՞նչ լէշդ կպցուցեր ես ընկողնին: Ել, գնա, Թուրք մը սպաննէ, արիւնիս գնով կը վճարեմ:

Մարգարը՝ Յովհաննէս Մկրտչի մը պէս մէս-մինակ ապառաժի մը վրայ նստած՝ գլուխը վեր բարձրացուց, երբ լսեց Սօմայի ձայնը: Ինքն ալ չէր գիտեր, թէ ինչո՞ւ եկած ու վրաններուն նայող ապառաժին վրայ նստած էր: Կարծես չէր լսած հետզհետէ արթնցող գիւղացիներու աղմուկը, կարծես չէր տեսած արեւին ելլելն իսկ: Զարհուրելի երազէ մը արթնցողի պէս գլուխը վեր բարձրացուց, երբ իմացաւ Սօմայի ձայնը:

Մարգար կ'ուզէր հեռանալ, կ'ուզէր խուսափիլ այդ ձայնէն:

Երէկ գիշեր Մարգարը, ընկերներէն բաժնուելէն յետոյ, բաւական թափառեցաւ առանձին: Առքոյի խօսքերը, զինաթափութիւնը նետի մը պէս զինքը հանգիստ չէին ձգեր: Նոյնիսկ իր շատ սիրած ընկերները, բոլորը, բոլորը քարերու մէջէն կարծես կը պոռային իր ետեւէն: Արջ Սաքօն, Վարդանը, նոյնիսկ լռակեաց Սեբոբը ուրուականներու պէս կարծես իր ոտքերուն կը փաթթուէին, ու բոլորը մէկ կը պահանջէին Սօմայի դիակը:

Անոնց ձայնը, կարծես երկաթէ սալին զարնուած մուրճի մը պէս, իր գլխին կը խփէր: Ախ, ինչպէս խաբուած էր անոր մարմնէն, եւ թոյլ տուած, որ կինը իր աչքերուն խորը ամփոփուի եւ յետոյ կորսուի իր մարմնի ծալքերուն մէջ: Ձէ, այլ եւս չէր սիրեր անոր աչքերը: Սօմայի բաց կապոյտ աչքերուն մէջ՝ կ'ըսես յղի գորտ մը լուսնկայի լոյսէն զարհուրած չիւան էր ձգեր:

Այդ մտածումներուն մէջ երէկ գիշեր Մարգար մօտեցած էր գիւղացիներու վրաններուն: Բնակիչները խլրտուքի աղմուկով քնացեր էին հանդարտ: Լսեց Զալոյի ու երախայի մը ձայնը:

Մարգար ուզեց մօտենալ Սօմայի վրանը, ուզեց կամաց մը անոր անունը տալ:

Անհատարակոյս, Սօման իր ծանր քունին մէջ պիտի լսէր իր ձայնը ու վրանէն դուրս պիտի գար: Մարգար այլեւս պիտի չխօսէր եւ գլուխը կախ՝ պիտի շտկուէր դէպի Պզկան քարերը: Սօման քնաշրջիկի մը պէս պիտի հետեւէր Մարգարին, մինչեւ հասնէին Երեք Ծառերը:

Այնտեղ, Երեք Ծառերուն մէջ Սօման պիտի հասկնար ամէն բան ու հսկայ խաչքարի մը փաթթուողի աղաչանքով Մարգարի վզին պիտի փաթթուէր: Բայց, Մարգարը անոր աղերսէն պիտի չթուլնար եւ երկաթէ մատներով պիտի սեղմէր անոր կոկորդը: Կտուցէն արիւն կաթող ագռաւի մը պէս Սօման պիտի ցնցուէր, պիտի թփրտար ու իր խուրձ վարսերուն հետ թոյլ՝ անոր մարմինը Մարգարի ոտքերուն քով պիտի փլէր:

Մարգար իր գործած ոճիրը ուրիշ ոճիրով մը կ'ուզէր քաւել եւ կ'ուզէր արեւէն առաջ Սօմայի դիակը Երեք Ծառերու քարերուն վրայ ձգել: Եւ արեւէն յետոյ կ'ուզէր երթալ իր ընկերներուն, իր շատ սիրած ընկերներուն մօտ:

Երէկ գիշեր այդ չարչրկող մտածումներով երբ Մարգար Սօմայի վրանին մօտեցած էր, անոր անունը չէր կրցած կանչել: Ինչքա՞ն երկչոտ եղած էր: Ամէն անգամ, որ այդ ոճիրի պահը իր գլուխը կը բռնէր, մութին մէջ կ'ուրուագծուէր Սօմայի աղաչաւոր կերպարանքը, եւ անոր աչքերը աւելի կ'աղուորնային:

Մարգար հեռացած էր Սօմայի վրանէն ու բարձրացած վրաններուն վրայ հսկող ապառաժը: Ընկերները զինաթափ ըրած էին զինքը, եւ սակայն ան չէր ուզեր զինաթափուիլ իր հոգիին խորը կատարուող ուժեղ պայքարին մէջ, որ երկու զօմէշներու կռուի մը պէս ահաւոր էր: Այդ պայքարը յոգնեցուցած էր նաեւ Մարգարի մարմինը:

(2)

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

յայում մը։ Երրորդ մը կը ծրագրէ պազար, թէյասեղան, խնջոյք, որոնց համար նիւթեր կը ճարուին հայ առեւտրականներէ։ Չորրորդ, յառաջիկայ Յունուար 24ին, կիրակին Օրլոժի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ Հայկազեան վարժարանի ամանորի հանդէսը։ Անշուշտ կրթասէր հասարակութիւնը պիտի փութայ — ներկայ ըլլալ խումներամ, — ծափահարելու մեր փոքրիկ հոգեհատորներու թրվռուն ճըլ–ըտղումը բեմին վրայ, (միջանկեալ ըսեմ որ Մոնշա – Վէլլէօրպանի միացեալ թաղերու եւ Գրոնի դասընթացքները կը շարունակուին ըստ առաջնոյն)։ Հինգերորդ՝ մօտերս Երիտասարդաց ակումբին անհամբերութեամբ սպասուած պարահանդէսը՝ որ պիտի ըլլայ եզակի իր տեսակին մէջ։ Ուրիշ հանրային ձեռնարկներ պիտի ծանուցուին յաջորդաբար։

Ահա թէ ինչու ըսի թէ Լիոնահայ գաղութը սկսած է իր պատմութեան ամէնէն փայլուն էջը արձանագրել, այս անգամ առանց տատամսելու, որովհետեւ համոզուած ենք որ «մենք մեր ձեռքով պիտի մարենք կամ պիտի վառենք մեր ճրագը»։ Ազգապահպանումը մեր գերագոյն իտէալն է, որուն համար կ'արժէ չընկրկիլ որեւէ զոհողութեան առջեւ, որպէսզի օր մը «ողորմիս» մը ըլլայ գէթ մեր երէց սերունդին վարձատրութիւնը։

Ապրին ոսկեսիրտ այն ունեւորները որ կը բերեն եւ դեռ պիտի բերեն իրենց պատուաւոր աջակցութիւնը, մէջակ դասակարգը իրենց սրտաբուխ տուրքը, աշխատաւոր զանգուածը իրենց քրտնաթոր զոհաբերութեանց բաժինը։ Ապրին բոլոր անոնք՝ որ գործքով կ'ապացուցանեն թէ հաւատարիմ կը մնան մեր սիրեցեալ զոհերու նուիրական կտակին։

Յ. Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՈՒՐՖԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

«Ուրֆայի Յուշապատումի» հրատարակութեան առթիւ, քանիցս կոչեր երեւցան մամուլով թէ մասնաւոր թռուցիկներով, Պէյրութի մէջ կազմուած Կեդր. յանձնախումբի կողմէ։

Վերջերս մեզի հասած հարցարանով մը կը թելադրեն կազմել մարդահամարը Ֆրանսաբնակ Ուրֆացիներուն, որոնց ցանկը մաս պիտի կազմէ «Յուշապատումին»

Արդ, կը հրաւիրենք բոլոր Ուրֆացիները, մեզի ուղարկել իրենց հասցէները, որպէսզի մենք ալ մեր կարգին իրենց հասցնենք տպագրուած հարցարաններ եւ օր առաջ գոհացում տանք Կեդր. յանձնախումբին, դիւրացնելով անոնց դժուարին գործը։ Հասցէները իմացնել Յակոբ Հիսայեան, 38 ռիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ, (Սէն), որչափ կարելի է շուտ, որպէսզի մինչեւ մարտի վերջերը Պէյրութ հասնին ցանկերը դասաւորման եւ հրատարակութեան համար։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ԽԻՍ

(Հանգստեան Տուն թիւ 1)

★

Փարիզահայ արուեստագէտներու խումբը, որ անցեալ շաբթու այցելած էր Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը, Նոր Տարուան առթիւ, չէր մոռցած նաեւ Ա. տունը (Անթիյի), ուր եւս հայաշունչ ու ջերմ երդիկի մը մէջ կ'ապրին երեսունէ աւելի հայրեր ու մայրեր։

Այսպէս, Կիրակի օր, 10 Յունուար, նոյն արուեստագէտներու խումբը, աննշան փոփոխութիւններով, կը գտնուէր Անթիյի, գործադրելու համար հաճելի յայտագիր մը, որ դարձեալ յօրինուած էր զուտ հայկական շունչով։

Պատսպարեալներէն զատ՝ ներկայ էին այցելուներ եւ հրաւիրեալներ, ինչպէս եւ երկու հանգստեան տուներու հոգաբարձութիւնը, այսինքն փարիզահայ Աղքատախնամ ընկերութիւնը, գրեթէ ամբողջական կազմով։ Պ. Գրիգոր Վահան, ինչպէս Մոնմորանսիի մէջ, այստեղ ալ վարեց յայտագիրը եւ զուարթ ու խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ հետզհետէ բեմ հրաւիրուեցան Միշա Աղնաւորեան՝ թառով եւ երգով, Այտա Աղնաւորեան՝ երգով, Գմբէթեան իր պերճ զուարթախօսութեամբ եւ արտասանութիւններով, Տիկին Մայրի Մելիքեան երգով, Գ. Եանպէկեան՝ դաշնակով եւ ինքնուրոյն երգերով, Բենօ՝ սրինգով, Օր. Փաթթուկեան եւ Գ. Տէրվիշեան՝ արտասանութիւններով, ինչպէս նաեւ տունին ալեւորբնակիչներէն Արմենակ Հայկազունի եւ կոյր Սահակը՝ երգով եւ ջութակով, ինչ որ սրտառուչ պահ մը եղաւ ներկաներուն համար։

Ֆ. Կ. Խաչի պարախումբը, իր փոքրիկ պարողներու եւ չափահաս ու շնորհալի Հայուհիներու կազմով, ղեկավարութեամբ Օր. Գավէզեանի եւ Պ. Բենոյի եւ Պ. Գավէզեանի կողմէ դաշնակի, դափի ընկերակցութեամբ կրկնապատկեց խանդավառութիւնը։

Հանդէսը տեւեց երկու ժամ։ Յետոյ ներկաները եւ մասնաւորաբար արուեստագէտները Աղքատախնամին կողմէ հիւրասիրուեցան, եւ գինիներու եւ կարկանդակներու առատութեան մէջ՝ երգերով, ուղերձներով եւ երաժշտութեամբ ստեղծուած ջերմ ու զուարթ մթնոլորտը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերուան ժամը ութ։

Ծեր մայրերու եւ հայրերու դէմքերուն վրայ ուրախութեան շողք մը կը փայլէր եւ իրենց շրթունքները կը կրկնէին բառ մը՝ «շնորհակալութիւն», Նախ անշուշտ Հոգաբարձութեան, ապա արուեստագէտներու խումբին, որ ուզած էր որդիական համեստ տուրք մը վճարելու այս ձեռնարկներով։

ԼՐԱՏՈՒ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ 10 Յունուար. — Անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ Սէն–Ժէրոմի դպրոցին Ամանորի հանդէսը, դպրոցի սրահին մէջ։

Վարագոյրը բացուած ատեն բեմի վրայէն դպրոցի աշակերտներէն 60 հոգի։ Մաս մըն ալ բեմէն դուրս կը մնային, բեմին վրայ տեղ չըլլալով։ Հանդէսը բացուեցաւ «Ծաղկիր Ազատ» խմբերգով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։

Հոգաբարձութեան կողմէ Պ. Յ. Պետրոսեան իր բացման խօսքով տեղեկութիւններ, հաղորդեց իրենց գործունէութեան մասին։ Մասնաւորապէս պարզեց թէ թաղեցիները եւ Թ. Խորհուրդը պատրաստ են ամէն զոհողութեանց որ կատարեալ համերաշխութիւն տիրէ թաղին մէջ։

Շնորհակալութիւն յայտնեց ուսուցչին, որ ձեռնհասօրէն կը կատարէ իր պարտականութիւնները։

Առաջին բաժնին մէջ երեւան եկան սկսնակները իրենց յաջող արտասանութիւններով եւ երգերով։ Երկրորդ բաժնին մէջ Ա. եւ Բ. դասարանի երկսեռ աշակերտները արտասանեցին եւ երգեցին։

Երրորդ դասարանի աշակերտներու արտասանութիւններէն եւ երգերէն վերջ, նոյն դասարանի աշակերտ – աշակերտուհիները յաջողութեամբ ներկայացուցին մանկական թատերախաղ մը, մեծապէս գնահատուելով հանդիսականներէն։

Ապա սկսաւ պարերու բաժինը, սկըսնակները «Մանուշակներու Պարը», Բ. դասարանցիները Կովկասեան, իսկ Գ. դասարանցիները հայ գեղջկական պարեր պարեցին, համապատասխան տարազով, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով։

Թաղին հոգեւոր հովիւը, Սահակ քհնյ. Շամլեան բեմ հրաւիրուելով, գեղեցիկ ճառով մը գնահատեց Հոգաբարձութեան գործունէութիւնը, գովեց աշակերտներու յառաջդիմութիւնը եւ վերջացուց հետեւեալ խօսքերով. «Քսանեւհինգ տարիներէ ի վեր ներկայ եղած եմ շատ մը դպրոցական հանդէսներու եւ առաջին անգամ կը տեսնեմ այսպիսի հանդէս մը։ Ուշադրութեամբ հետեւեցայ ու նկատեցի որ՝ բոլոր երգերուն, արտասանութեանց եւ պարերուն վրայ ազգային ոգին կը սաւառնի»։ Եւ օրհնեց Թաղ. Խորհուրդը, թաղեցիները եւ ուսուցիչը՝ Ազգէն Մարտիրոսեանը։

Հոգաբարձութեան ներկայացուցիչը համառօտակի պարզեց իրենց նիւթական գործառնութիւնները։ Յետոյ կարեւոր գումար մը գոյացաւ կամաւոր նուէրներով։

Վերջապէս բեմ բարձրացաւ Կաղանդ պապան, վար դրաւ իր շալակին բեռը եւ սկսաւ հարցումներ ուղղել ուսուցչին՝ աշակերտներու վարք ու բարքին, յառաջդիմութեան մասին։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

Ֆրանսահայ կռփամարտիկներու մարզատօն մը եղաւ Յունուար 9ը, Էլիզէ Մօնթմարթրի սրահը, ուր կատարուեցան Իլ տը Ֆրանսի կռփամարտիկներու ախոյենական կէս Ֆինալ մրցումները ամբողջ դասակարգերու ի ներկայութեան բազմահազար հայ եւ ֆրանսացի մարզասէրներու։

Ժամը 22·30 էր, երբ երկու կէս միջին ծանրութեան խոստմնալից կռփամարտիկներ՝ Լ. Ժօնեան եւ «Ջազա» Ջամարեան ռինկ բարձրացան։

Առաջին երկու շրջաններուն մէջ 1952—1953 տարեշրջանի Լ'Իլ տը Ֆրանսի ախոյեան «աՋզա» Ջամարեան յաղթական էր։ Դժբախտաբար, Գ. եւ վերջին շրջաններուն ձախ հարուածներ ստացաւ եւ Ժօնեան ալ ձեռքէն վիրաւորուեցաւ։ Վերջին վայրկեաններու մրցումին ելքը ի վնաս «Ջազ ա»ին էր։ Իր հարուածներու կարեւոր մէկ տոկոսը նպատակէն կը շեղէր։ Հակառակ ատոր իր յաջող հարուածները այնքան զօրաւոր էին որ իրաւարարը Ժօնեանը չնչին կէտերու տարբերութեամբ յաղթական հռչակեց։

Նոյն իրիկունը ժամը 24ին, Հիւս. Ափրիկէի կէս ծանրութեան, եւ «Մարսէլ Սէռտանի» գօտիի հայազգի ախոյեան Ֆ. Վ. Նատիրեանի մրցումը տեղի ունեցաւ Տինօ Միշէլի դէմ։ Նատիրեան որ իսկապէս արժանի է Ժ. Հայրապետեանին անմիջական յաջորդը դառնալու, ջախջախեց հակառակորդը ակռաները կոտրելու աստիճան արիւնլուայ վիճակի մէջ ձգելով։ Իրաւարարները Նատիրեանը լայն կէտերու առաւելութեամբ յաղթական հռչակեցին։

«Ֆինալ»ի մրցումները տեղի պիտի ունենան Էլիզէ Մօնմարթր (մէթրօ Անվէրս) Յունուար 16ին, շաբաթ օր ժամը 20·30–ին։ Այս առթիւ Նատիրեան պիտի ճակատի Մալէթրէգ Ռոժէի դէմ։ Իսկ կէս միջին ծանրութեան «ֆինալ» մրցումը Լ. Ժօնեան – Տրանկէ Փրօսփէրի դէմ։

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

Քսանէ աւելի 10 – 13 տարեկան տղաքներ եւ աղջիկները երեւան բերին իրենց սորվածները, մասնաւորապէս Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին։ Յետոյ ուսուցիչը բեմ հրաւիրեց Դ. դասարանի 18 երկսեռ աշակերտները, 16 – 19 տարեկան, գովելով անոնց կարգապահութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը։ (Ծափեր)։

Հանդէսի վերջաւորութեան բեմ հրաւիրուեցաւ նաեւ Մարսէյլի Ազգ. Կեդր. վարչութեան նախագահը, Տօքթ. Սիվրիհիսարլեան որ նոյնպէս գոհունակութիւն յայտնեց թաղեցիներուն, հոգաբարձութեան եւ ուսուցչին։

Ժամանակը ուշ ըլլալով, յայտագրի մէկ մասը յետաձգուեցաւ։

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Ուրեմն ա՞յդ էր որ կը զբաղեցնէր իր միտքը։ Տարօրինակ զուգադիպութիւն, եթէ ինք եւ Օր. Ճօնսըն յաջողած ըլլային միեւնոյն ատեն հետք մը գտնել ոճրագործին ինքնութեան մասին։

Եւ ջղագրգիռ շեշտով մը աւելցուց.

— Ծի՛լ մա՞րդը։ Ծի՛լ մա՞րդը։ Այդ ծուռ աչքերով մարդուն պատմութիւնը աւելի մեծ կարեւորութիւն ունի քան կ'ենթադրուի։ Եւ ըսել որ իմ բարակներս չեն կրնար իրենց ճանկը ձգել զայն։

— Հաւանաբար անոր համար որ երբեք չիլ չէ, պատասխանեց Փուարօ անվրէպ։

— Կը կարծէ՞ք թէ կեղծ է այդ շլութիւնը։ Ես չէի գիտեր թէ մարդ կրնայ երկար ատեն կեղծել այդպիսի տխեղծութիւն մը։

Փուարօ գոհացաւ պատասխանելով.

— Այդ տաղանդը թանկագին է կարգ մը պարագաներու մէջ։

— Ինչեր պիտի չտայի, գիտնալու համար թէ ուր պահուած է այդ արարածը, չիլ կամ ոչ։

— Գրաւի կուգամ որ արդէն սուրհական սահմանը անցած է, ըսաւ Փուարօ։

— Լուր տուած ենք արդէն Թել Քէօչէք եւ Ապու Քէմալ... մէկ խօսքով բոլոր սահմանագլուխներու պահականոցները։

— Լերան արահետները կամ մաքսանենգ ապրանք փոխադրող կառքերու ճամբան բռնած ըլլալու է։

— Այն ատեն, ըսաւ հարիւրապետը, լաւ կ'ընենք եթէ հեռագրենք Տէր Զօր։

— Արդէն հեռագրուած է։ Երէկ յանձնարարեցի այդ պահականոցին թոյլ չտալ որ անցնի կառք մը ուր երկու ճամբորդներ կը գտնուին կատարելապէս օրինաւոր անցագիրներով։

Հարիւրապետ Մէյթլէնտ իրեն նայեցաւ ուշադրութեամբ։

— Ահ, իրա՞ւ, ըրիք այդ բանը։ Երկու հոգի հէ՞...։

Փուարօ հաստատեց գլխու շարժումով մը։

— Այո, երկու հոգի են։

— Պ. Փուարօ, ինծի այնպէս կը թուի թէ դուք ծածկամիտ մէկն էք։

— Ամենեւին, բողոքեց Փուարօ։ Ճըշմարտութիւնը այս առտու պարզուեցաւ աչքիս, երբ արեւածագը կը դիտէի։ Հրաշալի արշալոյս մը։

Մեզմէ ոչ մէկը նշմարած էր Տիկին Մերքատոյի ներկայութիւնը սենեակին մէջ։ Ան սողոսկած պիտի ըլլար այն պահուն երբ բոլորս ահուդողի մատնուած էինք արիւնոտ երկանաքարը տեսնելով։

Յանկարծ, առանց որեւէ ազդանշանի սկսաւ ճիչեր արձակել ինչպէս խոզ մը, որ կը մորթուի։

— –Աստուած իմ, ամէն բան կը դուշակեմ հիմա։

Այժմ ամէն բան կը պարզուի։ Հայր Լավինյին է։ Խելագար մըն է, խորհրդաւոր խենդութենէ մը վարակուած։ Իրեն համար բոլոր կիները գեհենապարտ արարածներ են։ Բոլորն ալ սպաննել կ'ուզէ։

Տիկին Լէյտնըրով սկսաւ, յետոյ կարգը եկաւ Օր. Ճօնսընի։ Յաջորդ անգամ կարգը ինծի կուգայ։

Կատաղութեան ոռնոցով մը Տօքթ. Րէյլիի վրայ խոյացաւ եւ բժիշկին կառչեցաւ։

— Ալ հոս մնալ չեմ ուզեր։ Մէկ օր աւելի չեմ կենար։ Վտանգ կայ, վտանգ ամէն կողմ... Խենդը տեղ մը պահուած է զարնելու ժամուն սպասելով։ Իմ վրաս պիտի յարձակի։

Բերանը բաց, սկսաւ բոլոր ուժովը ոռնալ։

Յառաջացայ դէպի Տօքթ. Րէյլին որ զաստակներէն բռնած էր կինը։ Երկու փառաւոր ապտակ իջեցուցի կնոջ այտերուն, եւ նստեցուցի բժիշկին օգնութեամբ։

— Ոչ ոք պիտի սպաննէ ձեզ, ըսի։ Ձեր վրայ պիտի հսկենք։ Հանդիստ նստեցէք այս աթոռին վրայ։

Պոռալը դադրեցուց, բերանը գոցեց եւ ինծի նայեցաւ ապուշ եւ սարսափահար նայուածքով մը։

Այն ատեն նոր ընդմիջում մը տեղի ունեցաւ։ Դուռը բացուեցաւ եւ Շէյլա Րէյլը ներս մտաւ։

Դէմքը տժգունած եւ լուրջ ձեւով մը դէպի Փուարօն յառաջացաւ։

— Այս առտու կանուխ նամակատունէն անցայ։ Հեռագիր մը կար ձեզի համար, բերի։

— Շատ շնորհակալ եմ, Օրիորդ։

Առաւ եւ բացաւ Օրիորդին զննող նայուածքին տակ։ Փուարօ հեռագիրը կարդաց անկարեկիր դէմքով մը, եւ խնամքով ծալլեց եւ գրպանը սահեցուց։

Տիկին Մերքատօ կը դիտէր անոր ըրածը։ Խեղդուկ ձայնով մը հարցուց.

— Ուրկէ՞ կուգայ։ Ամերիկայէ՞ն։

— Ոչ, Տիկին... Թունուզէն է։

— Տիկինը վայրկեան մը նայեցաւ, կարծես ըսածը լաւ չէր հասկցած։ Յետոյ երկար հառաչ մը արձակելով, փռուեցաւ աթոռին յենարանին վրայ։

— Հայր Լավինյի, ըսաւ։ Շատ լաւ գիտեմ որ ճիշդ է ըսածս։ Միշտ այս մարդը քիչ մը տարօրինակ գտած եմ։ Օր մը բաներ մը պատմեց որ ինծի...։ Քիչ մը խելքին զարկած է կարծեմ։

Վայրկեան մը կանգ առաւ, յետոյ աւելցուց.

— –Հանդարտ պիտի կենամ, բայց պէտք է որ անպատճառ հեռանամ այս տունէն։ Ժոզէֆ եւ ես կը նախընտրենք երթալ պանդոկը պառկիլ։

(Շար.)

հանրապետական մը որուն կը յայտնեմ կատարեալ վստահութիւնս : Ինծի համար ամէն բանէ վեր է Ֆրանսայի սէրը» : Եւ նորէն խօսքը ուղղելով Նոր նախագահին, ըսաւ.— «Ձեր տան մէջ էք այստեղ» : Իսկ Պ. Լը Թրոքէր պատասխանեց. — «Դուք ձեր տեղը կը մնաք, մեզի մօտ, իբրեւ մեր ամէնէն ապահով առաջնորդը» : Ցետոյ ողջագուրուեցան : Ամբողջ արարողութիւնը հազիւ կէս ժամ տեւեց : Երէկ տեղի ունեցաւ դիւանի ընտրութիւնը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ առեւտուրին զարկ պիտի տրուի հետզհետէ, ինչպէս յայտարարեց նախագահ Այզընհաուըր : Առաջին առթիւ 100 միլիոն քիլօ ամերիկեան կարագ պիտի ղրկուի Ռուսիա :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեան առթիւ «Իզվեստիա» չորսի փոխարէն 12 էջով հրատարակուեցաւ Յունուար 13ին, ներկայացնելու համար ընտրական շրջանակները (Օկրուգ), որոնց թիւը 700 կը հաշուեն : Նոր ցանկին մէջ կը գտնուի Բիրոբիջանի (Սիպերիա) հրէական ինքնավար շրջանը :

6500 ՋԱՂԱՑՊԱՆՆԵՐ կը սպառնան դադրեցնել իրենց աշխատանքը, եթէ կառավարութիւնը գոհացում չտայ իրենց պահանջներուն :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ զօրաւոր ցնցումներըզգացուեցան Քալիֆորնիոյ մէջ (Լոս Անճէլըս եւն.) :

ԲԵՐԻԱՅԻ գնդակահարումը «մարդասիրական» գործ մըն է, կը գրեն խորհրդային թերթերը : «Աշխարհի մէջ չկայ աւելի արդար օրէնք մը քան սովետականը, որ հիմնուած է մարդկութեան սկզբունքներուն վրայ» :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Գրիգոր Սիմաւոնեանի եւ զաւակներու Արշէնի եւ Սրբուհիի փափաքով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն) իրենց կնոջ եւ մօր

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՍԻՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները :

×

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին Վռամշապուհ արք. Քիպարեանի յիշատակին :

Ցետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն եւ բարերար Ալեքսանտր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին : — (ԴԻՒԱՆ)

×

Պ. Նշան Միքայէլեան կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին (15 ռիւ Ժան Կուժօն), մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր կնոջ, ողբացեալ Ալիս Միքայէլեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Յունուար 24ի կիրակին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մատրան մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան : Շաբաթ երեկոյ ժամերգութիւն ժամը 5ին, կիրակի առաւօտ ժամերգութիւն ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին :

× Նոյն օրը ի պատիւ Կաթող. պատուիրակին ճաշասեղան մը պիտի տրուի վարչութեան կողմէ : Փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել վարչութեան, արձանագրուելու համար :

ՀԱՅԵՐԷՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Հայերէն ժողովրդական երգերը որ տեղի պիտի ունենային Փարի Էնթէռնի վրայ Յունուար 9ին, յետաձգուած էր եւ տեղի պիտի ունենան այս շաբաթ ժամը 14.33—15.5 : Նուագի բաժինը Պ. Սէյրան Պարսամեանի կողմէ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 9ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սալոն Ալհամպրայի մէջ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի : Մասնակցութեամբ 11 մասնաճիւղերու :

Կը խօսին Պ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Փարիզէն), եւ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Ջաւեշտ մը Ն. Ս.ի Սէն Լուի մասնաճիւղի կողմէ : Հայկական պարեր՝ Լա Սիոթայի եւ Սէնթ Անի Նոր Սերունդի կողմէ : Եւրոպական պարեր ընկերակցութեամբ ՌԷՅՄՕՆ ԼՕՐԷՆՋԻ մեծ նուագախումբի :

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ (ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան : Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ :

Գին (Թղթակազմ) Հազար Ֆրանք : (Թղթատարի ծախքով 1100 Ֆրանք) :

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 Ֆրանք : (Թղթատարի ծախքով 1300 Ֆրանք) :

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան :

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Նոր ստացանք վերջին ծրարները :

Փութացէք օգտուիլ առիթէն :

Գին 1200 Ֆր., Թղթատարով 1270 Ֆր. :

Հ. Մ. Մ.Ի ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ծրագրի վերամշակման առթիւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը կազմած է ընկերահամակրական հանդիպում մը, 23 Յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ազգ. Տան սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր մարզասէրները եւ համակիրները :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին Քաֆէ Նուայի սրահը :

Կը խօսի Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԻՒՄՇԵԱՆ

Նիւթը՝ «Հայ ըլլալու հպարտութիւնը »

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի Նոր սերունդը, որուն առիթ պիտի տրուի արտայայտուելու եւ ներկայացնելու իր տեսակէտները : Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ քաղաքապետ ՏՈՔԹ. ՄԱՐԹԷՆԻ :

Կրընոպլի մանուկներուն համար այլեւս աւանդական դարձած «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, կիրակի 17 Յունուար, ժամը 15.30ին, Արմէնօնվիլի սրահին մէջ :

Մեծ պատրաստութիւն տեսնուած է, հայկական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ զուարճացնելու համար թէ մանուկները եւ թէ ծնողներն ու երիտասարդութիւնը :

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ : Կաղանդ պապան խնամքով պատրաստուած ծրարներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն, սրահին մէջ :

Ձոխ պիւֆէ : Տաքցուած սրահ եւ եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր՝ մասնաւոր նուագախումբով :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի :

Յունուար 17ին, կիրակի օրը կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնֆուա, Լիոն :

Գեղարուեստական բաժին : Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ :

ՊՈՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ (ՄԱՐՍԷՅԼ»

Այս կիրակի սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 8, պատարագ հոգեհանգիստ. ըստ Զամպաքճեան կտակի, ժամը 10 :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Թղթատարական վարչութիւնը պատասխանելով մեր նամակին, կ'ըսէ թէ կարգ մը արուարձաններու թերթերուն առաքման յապաղումները հետեւանք են վերջին գործադուլին եւ թէ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են :

ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին :

Կիրակի 17 Յունուար ժամը 16 — 23, 149 bis. Av. d'Argenteuil, Asnières

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, մեներգ, պար, արտասանութիւն եւ «Թորոս ծառայի արկածները », խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, երկու արար : Ձոխ պիւֆէ : Ազատ մուտք

Փորթ Քլիշէէն թիւ 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165 հանրակառք, իջնել Փլաս Պուրկինեօն, Կառ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղի տարեկան դպրոցական հանդէսը եւ Մանուկներու Օրը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն :

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, եւայլն :

Աշակերտներու կողմէ կը ներկայացուի « Անիին Գանձանակը » թատրերգութիւն, 4 արար :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս ուրբաթ երեկոյ : Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ : Նիւթ՝ «Մեր սերունդի պարտականութիւնները մեր ազգային դատի հանդէպ » :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի չքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 8էն մինչեւ առտուան ժամը 2 :

Մուտքը՝ 200 Ֆրանք :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Օր. Սիւզան Թանկրկեանէ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի տիկին Լուսիկ Մխիթարեանի կսկծալի մահուան առթիւ : Այրի Տիկին Աղնիւ Տէրոյեանէ հազար ֆր. իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Պ. Տիգրան Տէրոյեանի յիշատակին :

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Զաքէոս Քիգիրեանէ (Սէն Սաթիւռնէն լէ Կրոմէլ, Ավինեօն) 27 կտոր գիրք ու պարբերական, ընկեր Սարգիս Առաքելեանի միջոցաւ :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արեւնուշներու Միութեան :

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Ցայտագիր.— Ռախմանինով, Զայքովսքի, Պուշս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասրահը :

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին Ահարոնեան ակումբը : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը հաւաքոյթ մը սարքած է իր ժրաջան ընկերուհիներէն Օր. Արուսեակ Զէյթունցեանի Ամերիկա մեկնումին առթիւ, այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկին Ատ. Զիթունիի բնակարանին մէջ : 13 ռիւ Քոմարթէն, 4րդ յարկ : Մէթրօ Մատըլէն կամ Հավրը Քոմարթէն : Կը հրաւիրուին ընկերուհիները :

« ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը :

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ :

ՍԵՒ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը : Կը հրաւիրուին նաեւ համակիրները : Գործօն անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԴԱՒԻԹԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը, իրենց երկրորդ մանչ զաւկին ԼԵՒՈՆԻ :

×

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԴԱՒԻԹԵԱՆ նպարավաճառ պէտք ունին աշկերտի մը :

Դիմել՝

53, Cours Lieutaud, Marseille.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փարիզէն իրենց մայրը կը փնտռէ իր զաւակները Յակոբ եւ Նազարէթ Փէմպէճեաններ : Հօր անունը Մանուկ : Բնիկ Կեսարացի : Պոլսէն մեկնած են 1923ին : Թախանձագին կը խնդրուի լուր տալ, «Յառաջ»ի հասցէով : Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել այս փնտռտուքը :

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը

22, Montée des Accoules

Մանրամասնութեանց համար դիմել

31, Rue Ste. Françoise, Marseille

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • SAMEDI 16 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7270 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2681

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՐԺՈՒՆԸ ԵՒ ԱՆՇԱՐԺԸ

Այս թերթին հրատարակութենէն ի վեր կ'աղաղակենք.—

Դիմանալու պայքար է: «Կը յաղթէ ան որ իր թշնամիէն տասնեւհինգ վայրկեան աւելի կը դիմանայ»:

Արդ, կը զօրանա՞յ թէ կը տկարանայ դիմադրական ջիղը:

Կրցա՞նք նոր եւ աւելի գործօն ուժեր մէջտեղ հանել, պարպուած դիրքերը լե-ցնելու համար:

Ունի՞նք պահեստի շարքեր, ամէն ճակատի վրայ:

Ամէն զաղութ կրնայ գտնել այս հար-ցումներուն պատասխանը, ակնարկ մը նետելով իր բոլորտիքը:

Տարագիր բազմութիւնները կը բաժ-նուին երեք տարբեր թեւերու, հանրային գործունէութեան տեսակէտով:

Առաջինը՝ շարժուն, գործօն տարրն է, որ կը տքնի տարիներէ ի վեր, եղածը պահելու կամ ինքնապաշտպանութեան նոր օղակներ հաստատելու համար:

Երկրորդը՝ այսպէս կոչուած «անշարժ» դրամագլուխն է, որ միշտ հեռու կը մնայ կրակի գիծէն, աջակցելով հանդերձ ա-մէն հանրօգուտ ձեռնարկի:

Իսկ երրորդը «գալիքն» է — նոր սե-րունդ, որ աւելի շատ կը հեռանայ քան թէ կը մօտենայ բուն զանգուածին: Տե-սակ մը կեդրոնախոյս հոսանք:

Ուրեմն երեք տարբեր հասարակու-թիւններ, ամէն տեղ:

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, երեքը ի-րար կը լրացնեն զանազան ձեւերով:

Մէկը առջեւէն կը քալէ: Միւսը՝ երկու կողերէն: Երրորդն ալ՝ ետեւէն:

Յաճախ իրար կը խառնուին, հակասա-կան ոստումներ կատարելով, ետ – առաջ:

Երբեմն ալ անշարժութեան կը դատա-պարտեն հանրային գործունէութեան ա-նիւները:

Այս է որ անմխաբանութիւն կը կոչենք, տեղի – անտեղի:

Բուն վտանգը տեսակէտներու տարբե-րութիւնը չէ, այլ մեկուսացումը: Այս կամ այն պատրուակով:

Որքան ալ իմաստուն գաղափարներ ու-նենանք, անօգուտ է, եթէ ասպարէզ չէք նետուիր, զանոնք արժեցնելու համար:

Տարակոյս չկայ որ վերադնահատման եւ վերանորոգման կը կարօտի մեր հան-րային կեանքը: Ամէն տեսակէտով:

Մանաւանդ որ, նետուած ենք ցամաքէ ցամաք: Ենթակայ՝ այլազան հոսանքնե-րու:

Արդ, ոչ միայն վերանորոգումը, այլ եւ պարզ վերագնահատումը աշխատանք, լուրջ ուսումնասիրութիւն կը պահանջէ:

Ջի բաւեր վէրքերը, թերիները մատ-նանշել եւ անկիւն մը քաշուիլ:

Անհրաժեշտ է պարտականութիւններ ստանձնել, եւ ի հարկին դիրքեր գրաւել: Գոնէ թարմութիւն, կորով ներշնչել:

Երբ արժանաւորը, վերանորոգիչը կը խուսափի կամ կը վրիպի, անարժանին ջաղացքն է որ կը բանի:

Ինքնապաշտպանութեան տարրական պահանջն է շարունակ նորոգել ցանցերը եւ նորեր ստեղծել:

Ցորչափ անշարժ դրամագլուխը իր տե-ղը կը մնայ, շարժունը հետզհետէ պիտի նօսրանայ, ինքն իր մէջ տապկուելով:

Եւ եթէ միջոցներ չմտածէք երիտասար-դութեան մաղերէն բռնելու եւ դիմադրա-կան ճակատին կապելու համար, դժուար չէ նախատեսել վախճանը:

Երբ վերանորոգման փորձեր կը կա-տարուին ամէն տեղ, մեծ թէ փոքր ժո-ղովուրդներու մէջ, մե՞նք ենք որ բացա-ռութիւն պիտի կազմենք:

Զափազանց երկար տեւեց եղածը մա-շեցնելու վարժութիւնը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՎԻՃԱԿ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ.— ԿԱ-ՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՆ

Իսլամ Եղբայրութեան լուծումէն եւ վարիչներուն ձերբակալութենէն անմիջա-պէս վերջ, Եգիպտոսի կառավարութիւնը բացառիկ վիճակ յայտարարեց ամբողջ երկրին մէջ, մէկ շաբթուան համար: Մասնաւոր զօրախումբեր գրաւեցին Գա-հիրէի ռազմագիտական դիրքերը: Զին-ուորական իշխանութեան ներկայացու-ցիչը մինչեւ հազար կը հաշուէ կալանա-ւորներուն թիւը: Ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատար մը հաստատեց թէ կալա-նաւորները պիտի դատուին իբրեւ հայ-րենադաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւեր սարքած են Անգլիացիներուն հետ, բռնի տապալելու համար ներկայ իշխա-նութիւնը:

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ հանդարտու-թիւն կը տիրէ Գահիրէի մէջ եւ դէպքեր պատահած չեն, ձերբակալութեանց հե-տեւանքով: Ոստիկանութիւնը ամուր շղ-թայ մը կազմած է Գահիրէի համալսարա-նին բոլորտիքը, բայց դասերը կը շարու-նակուին: Շատ մը Եգիպտացիներ անցու-դարձէն լուր չունէին վերջին 48 ժամուան ընթացքին: Անթելը եւ մամուլը արտօն-ուած էին միայն պաշտօնական տեղեկու-թիւններ հրատարակելու: Կառավարու-թիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէր, բացատրելով թէ ձերբակալութիւնները անհրաժեշտ էին, քանի որ դաւ մը սարքուած էր պետու-թեան դէմ: Կառավարութիւնը շարժման մէջ դրած է ոստիկանութիւնը եւ բանա-կը, ի նախատեսութիւն որեւէ դիմադրա-կան արարքի: Մասնաւորապէս խիստ մի-ջոցներ ձեռք առնուած են Իսլամ Եղբայ-րութեան այն անդամներուն դէմ որոնք մաս կը կազմեն Եգիպտոսի Ազգ. պահա-կախումբին: Հրատարակուած տեղեկու-թեանց համաձայն, առաջին օրը չորս հա-րիւր հոգի ձերբակալուած են միայն Գա-հիրէի մէջ: Գաւառէն ալ կալանաւորներ կը փոխադրուին Գահիրէ: Ամբաստան-եալները կ'արգելափակուին ոստիկանու-թեան կեդրոնը եւ մասնաւոր արգելարան-ներու մէջ:

Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն փա-կեց այն հաւաքատեղիները որոնք սահ-մանուած էին Իսլամական Եղբայրութեան աղօթքներուն: Եւ. օր փակուեցան ընկե-րակցութեան բոլոր կեդրոնները:

Սաղաւարտաւոր ոստիկաններ հսկողու-թեան տակ առած են բոլոր մզկիթները, իսկ զինուորները կը պաշտպանեն հանրա-յին շէնքերը: Գնդ. Էնվէր Սատէթ, որ անդամ է յեղափոխական կոմիտէին, պաշ-տօնապէս հաստատեց Իսլամ Եղբայրու-թեան վարիչ անդամներուն ձերբակա-լութիւնը եւ անոնց ստացուածքին գրա-ւումը, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էին Անգլիացիներուն հետ: Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեց թէ Գահիրէի անգլ. դեսպանատան արեւելեան բաժնի քարտուղարը, Թ. Իվընս, կապեր ունեցած է Իսլամ Եղբայրութեան հետ: Աւելորդ է ըսել թէ այս պաշտօնական ամբաստանութիւնը կրնայ ծանր հետե-ւանքներ ունենալ երկու երկիրներուն յա-րաբերութեանց վրայ, ճիշդ այն պահուն երբ կը ծանուցուէր թէ բանակցութիւն-ները պիտի վերսկսին, կարգադրելու հա-մար Սուէզի խնդիրը:

Հեռագրի մը համաձայն 2500 հոգի հարցաքննուած են երկու օրուան մէջ եւ վար դրուած են միայն երկու հարիւր ամբաստանեալներ, Գահիրէի մէջ: Սա-կայն միշտ նոր ձերբակալութիւններ կը կատարուին: Կառավարութեան ներկայա-ցուցիչը կը յայտարարէ թէ մեծաքանակ զէնք եւ ռազմանիւթ գտնուած է խուզար-կութեանց ընթացքին, մայրաքաղաքին եւ գաւառի մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՉՔԻ ԼՈՅՍ ՁՈՒՆԷԻՆ, ԵՒ ...

Նոր ստացայ պատկերազարդ գրքոյկ մը, « *Լոյս* », որ կը հրատարակուի Պէյ-րութի մէջ, իբրեւ տեղեկատու կոյրերու պատսպարանին:

Կարելի չէ կարդալ առանց խոր յուզու-մի եւ խորհրդածութեան:

Սարսուռ մը կը սողոսկի ձեր երակնե-րուն մէջ, եթէ միայն պատկերները դի-տէք:

Կոյր կամ խուլ – համր դժբախտներու կեանքն է որ կը բացուի ձեր առջեւ:

Պարբերականը մանրամասնօրէն կը պարզէ 25 տարուան յարատեւ աշխատանք մը, խմբագրութեամբ կուրանոցի տնօրէն Պ. Քարլ Մայըրի (Զուիցերիացի):

Առաջին անգամ այս դժբախտներով զբաղած է ամերիկացի միսիոնարուհի մը, Օր. Գորինա Շաթըք, 1900ական թուա-կաններուն, հայ աչազուրկ աղջիկներ հա-ւաքելով Ուրֆայի մէջ:

Քանի մը տարի վերջ, գերման երէց մը, Ս. Քրիսթոֆէլ, Մալաթիոյ մէջ կը հիմնէ առաջին կուրանոցը, հաւաքելով երկու սեռէ դժբախտներ, եւ անհրաժեշտ գոր-ծիքներն ու պիտոյքները ճարելով:

Առաջին Մեծ պատերազմէն եւ Հայա-ջինջ Սարսափներէն ետք, հազարաւոր հայ որբերու հետ սակաւաթիւ աչազուրկ-ներ ալ կը հաւաքուին եւ կը փոխադրուին Խարբերդ, յետոյ Սուրիա (1922):

Զինադադարին, երբ Անգլիացիները գը-րաւած էին Հալէպը, հաւաքուած որբե-րուն հետ կը պատսպարուին 40 աչա-զուրկներ:

1923ին, ամերիկեան Նպաստամատոյ-ցին միջոցաւ, կուրանոց մը կը բացուի Մամուլթէյնի մէջ (Լիբանան):

Ի վերջոյ զուիցերիացի Տոքթ. Քիւնց-լէր, բանակցելով Նպաստամատոյցին հետ, կը յաջողի կուրանոցը փոխադրել աւելի առողջ վայր մը, Ղազիր: Հոգատա-րութիւնը կը ստանձնէ Զուիցերիոյ Հա-յասէրներու ընկերութեան նոր մասնաճիւ-ղը:

Այսպէս, Ղազիրի մէջ կը տեղաւորուին 95 աչազուրկներ:

Կուրանոցին նոր վարչութիւնը ոչ միայն կը պատսպարէ, այլ եւ կ'օգտուի գիտու-թեան բարիքներէն, կեանքի պայքարին վարժեցնելու համար աչազուրկները եւ համրերը:

Եւ ամէնքն ալ կը սորվին կարդալ – գրել, նուագել, կարել, հիւսել, կողով-ներ եւ աթոռներ շինել, կապերտ, գորգ, գուլպայ գործել, եւայլն:

Դեռ ամէն բան չըսի: Վ.Ա.Հ.

ԴԵՌ ԿԸ ՎԻՃԻՆ ԺՈՂՈՎԱՏԵՂԻՆ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԽԶՈՒԱԾ ՉԵՆ

Արեւմտեան պետութեանց եւ Խ. Միու-թեան ներկայացուցիչները դեռ կը շարու-նակեն վիճիլ, որոշելու համար Չորս Մե-ծերու խորհրդաժողովին վայրը: Զորրորդ նիստին մէջ ալ համաձայնութիւն գոյա-ցած չըլլալով, անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան հրամանատարները նոր հրահանգներ խնդրեցին իրենց կառավա-րութիւններէն: Վերջին պահուն Ֆրանսա-յի ներկայացուցիչը հետեւեալ ձեւը ա-ռաջարկած էր,— քանի որ չորս արտա-քին նախարարներ պիտի մասնակցին Յունուար 25ի խորհրդաժողովին, փոխն ի փոխը նախագահելով, ձգել որ օրուան նախագահը ինք որոշէ յաջորդ նիստին վայրը: Խ. Միութեան ներկայացուցիչը մերժեց, ինչպէս կ'ընէր միշտ: Այնպէս որ, Եւ. օր արեւմտեան երեք ներկայա-ցուցիչները հարկադրուեցան ընդհատել նիստը:

Այս առթիւ լուր տարածուեցաւ թէ բա-նակցութիւնները խզուած են: Բայց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարու-թիւնը անմիջապէս ճշդեց թէ եղածը խզում չէ, այլ ընդհատում: Այս անգամ հաստատուեցաւ թէ Խ. Միութեան ներ-կայացուցիչն ալ նոր հրահանգներ խնդ-րած է իր կառավարութենէն: Անգլիոյ մէջ եւս հերքեցին խզման լուրերը, բա-ցատրելով թէ «առժամեայ անհամաձայ-նութիւն մը» կը տիրէ եւ թէ բանակցու-թիւնները ցարդ կատարուած են սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ: Բայց իրազեկներ դի-տել կուտան թէ անկարելի պիտի ըլլայ լրացնել բոլոր պատրաստութիւնները յունուար 25ի ժողովին համար, եթէ հա-մաձայնութիւն մը չգոյանայ վայրի մա-սին: Անգլիական եւ ֆրանսական ներկա-յացուցիչները կը ջանան միջին ճամբայ մը գտնել: Իսկ Փարիզի մէջ լաւատեսու-թիւն կը տիրէ: Ֆրանսա մեծ կարեւորու-թիւն չընծայեր ժողովի վայրին, թէեւ տրամաբանական չի գտներ խորհրդային առաջարկը,— երկու նիստէն մէկը գու-մարել Պերլինի սովետական շրջանին մէջ:

Արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կ'ենթադրեն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ձգձգել խորհրդաժողո-վը, ժամանակ շահելու համար:

Մինչեւ Եւ. չորս նիստեր գումարուե-ցան, տեւելով համագումար 37 ժամ, ա-ռանց ելքի մը յանգելու: «Պարզապէս ժա-մավաճառութիւն», ինչպէս կ'ըսէ արեւ-մտեան պաշտօնատար մը:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Պետ-րոս Զամարեանէ (Մարսէյլ) 1000 Ֆր.:

«ԱՆԿՈՂՄՆԱԿԱԼ ԻՐԱՒԱՐԱՐ»

Ազգ. ժողովի նախագահական պաշտօ-նին փոխանցման առթիւ ճառ մը խօսելով, նոր նախագահը՝ Պ. Լը Թրոքէր յայտա-րարեց.

— «Իմ ընտրութիւնս կը վերադրեն քաղաքական նկատումներու: Թող ամէնքն ալ գիտնան,— Ես կ'ուզեմ անկողմնակալ իրաւարար մը ըլլալ այս թիկնաթոռին վրայ, յարգելով եւ յարգել տալով բոլո-րին իրաւունքները: Իմ պատանութեանս օրերէն ես գործօն եւ հաւատարիմ անդա-մը եղած եմ Ժոռէսի կուսակցութեան եւ հպարտ եմ այդ անդամակցութեան հա-մար»:

Նախագահը յետոյ բացատրեց թէ ան-հրաժեշտ է ապահովել երեսփոխանին անկախութիւնը, անոր տրամադրելով բո-լոր միջոցները՝ արժանաւորապէս կատա-րելու իր պաշտօնը: Այս յայտարարու-թենէն շատեր կը հետեւցնեն թէ համա-ձայն է աւելցնելու թոշակները: Խօսելով ընկերային արդարութեան մասին, նախա-գահը անհրաժեշտ գտաւ թեթեւցնել զին-ուորական ծախքերու բեռը:

Դիւաններու կազմութիւնը վերջացած ըլլալով, նոյն նիստին մէջ ցկեանս պատ-ուակալ նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Էռիօ:

Նոյն օրը ծերակոյտին նախագահը, Պ. Մոնէրվիլ, որ վերընտրուած էր, բաց-ման ճառին մէջ անհրաժեշտ գտաւ սահ-մանադրութեան բարենորոգումը:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՆԱ-ԽԱԳԱՀԸ, Պ. Ռընէ Քոթի, Էլիզէի պալա-տը պիտի առաջնորդուի այսօր, շաբաթ, 16 Յունուար, առտուան ժամը 10ին, ըն-կերակցութեամբ վարչապետին եւ պալա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

(Յ.Ս. ԼԵՒՈՆԵԱՆ Ւ ՏԻՐԱՆ ՓԱՇԱԼԵԱՆ)

●

Վերջին քանի մը ամիսները աղետալի եղան մեր ժողովուրդին եւ կազմակերպութեան համար։

Յաջորդաբար, արտասահմանի մէջ կորսնցուցինք լաւ ու թանկագին Հայեր ու ընկերներ, ինչպէս Մարգար Սօսոյեան՝ Իրաքի մէջ, Յակոբ Տէր Յակոբեան՝ (Իբագեկ), Իրանի մէջ եւ Գարեգին Սարգիսբէգեան՝ Ֆրանսայի մէջ։ Երեքն ալ իրենց շրջաններուն մէջ դեր կատարող, ուշագրաւ դէմքեր՝ ազգային, կուսակցական ու մշակութային մարզերու մէջ։

Անողոք է մահը եւ ճակատագրական. կը հնձէ՝ առանց ուշ դարձնելու տարիքին, յափշտակուած անձին արժէքին. ժողովուրդի մը կենսական կարիքներուն։ Իր մանգաղին տակ կ'իյնան բոլորը, շատ անգամ յանկարծօրէն, եղերական վիճակահանութեան մը հետեւանքով։

Չէին բաւեր այս կորուստները, դեռ անոնց սուգին մէջ, ահա մահը, նոյնքան դաժանութեամբ, կը հարուածէ Ամերիկայի մեր հանրային ու կուսակցական կեանքը, մեզմէ խլելով մէկ–երկու շաբթուան մէջ սիրելի ու թանկագին դէմքեր։

Նոյեմբերի սկիզբը (11 Նոյեմբեր), Ֆրեզնոյի մէջ յանկարծամահ եղաւ մեր հին ու վաստակաւոր ընկերներէն՝ Յակոբ Ս. Լեւոնեան. քանի մը օր առաջ, (Դեկտեմբեր 9), Ամերիկայի մէջ հողին յանձնեցինք ուրիշ վաստակաւոր դէմք մը, ազգային ու կուսակցական ուշագրաւ անձ մը, Տիրան Փաշալեան, երկարատեւ տառապանքէ մը ետք։

Երկուքն ալ նուիրեալներ նոյն գաղափարականներուն եւ քանի մը տասնեակ տարիներու եռանդուն գործունէութեամբ ու վաստակով։

Լեւոնեան Պիթլիսցի էր, Ծղակ գիւղէն, որ շատ կանուխէն եկած էր Ամերիկա, նուիրուելով հանրային ու կուսակցական աշխատանքներու։ Տրուեցաւ իր կենսագրականը։ Իր հայրը՝ Սարգիս Լեւոնեան, յեղափոխական խառնուածքով Հայ մը, աշխատակից «Հայրենիք»ի, հեռուէն. եղբայրը՝ Արմենակ, ծանօթ «Երկաթ» անունով, մտաւորական գործիչ մը, որ եղած է «Հայրենիք»ի հիմնադիրներէն մէկը։ Համակ եռանդ եւ գաղափարականութիւն, Արմենակ–Երկաթ գրած է, խօսած ու կազմակերպած Ամերիկայի մէջ, ապա խօսքը գործ դարձնելով, անցած է երկիր, Սասուն հասնելու համար։ Իր երազի ճամբուն խսկ նահատակուած է 1904ին, հերոսական ընկերներու հետ, կռիւներու մէջ։

Յակոբ Լեւոնեան կը շարունակէր իր գաղափարական ու յեղափոխական ընտանիքի աւանդութիւնը։ Կ'ուսանի եւ յետոյ իր ունեցածը կուտայ ամբողջութեամբ իր ժողովուրդին։ Նախ Լոնտոն, ապա Կովկաս եւ յետոյ իր երազներու աշխարհը՝ Ամերիկա, ուր դժուարին օրեր կ'ապրի, կը լծուի նոր աշխատանքի։ Բայց ինչ որ նոր միջավայրը զլացաւ իրեն, ինք տուաւ ինքնիրեն՝ զոհաբերութեամբ, յամառ աշխատանքով, հաւատքով։ Եղաւ տարիներով «Հայրենիք»ի խմբագիրներէն, եղաւ գործիչ եւ քարտուղար Հ. Կարմիր Խաչի։ Իսկ վերջին քսան տարիներուն, աչքազուրկ, կ'առաջնորդուէր իր հոգեկան լոյսով. կը շարունակէր հանրային իր պայքարը՝ անհուն տառապանքով։ Կը խօսէր ու կը գրէր եւ կը մասնակցէր հանրային ու կուսակցական աշխատանքներու, ոգեւորութեամբ ու անսասան հաւատքով։

Բանաստեղծ էր եւ իր հոգեկան տագնապը, իր երազները կ'երգէր յուզումով թաթաւուն քերթուածներու մէջ։ Աչքերով մութ, բայց մտքով ու հոգիով լուսաւորուած, կը շարունակէր հաւատալ, թէ բախտը պիտի ժպտի օր մը մեր ժողովուրդին։ Կը բաւէր իր հետ կարճ հանդիպում մը, հասկնալու համար, թէ ուր էին իր հետաքրքրութիւնները։ Հայաստան, Դաշնակցութիւն եւ հայկ. մշակոյթ. — միացուած էր այս բոլորը սրբազան Երրորդութեան մը մէջ, որուն երկրպագեց հաւատարմօրէն, մինչեւ իր վերջին շունչը։

Այլապէս յուզիչ դէմք մըն էր Տիրանը։ Ծնած էր 90ական թուականներուն, Բալուի Հաւաւ գիւղը, որ մեծ դէմքեր տուած է հայութեան, Գր. Օտեան, Մելքոն Կիւրճեան եւ ուրիշներ, որոնց ստուերին տակ կ'ապրէր մեր սիրելի Տիրանը, հպարտ անոնցմով եւ անոնց ճամբաներուն վրայ։

Ան ալ կանուխէն եկած էր Ամերիկա (1909). իր գիւղէն Պոլիս, ուր մնացած էր տարի մը եւ Դաշնակցական եղած, Կիւրճեանի շունչին տակ։

Խոնարհ ընտանիքի զաւակ, ուսման անհուն ծարաւով սակայն։ Ան ալ դժուարին աշխատանքներէ ետք, ամբողջացուցած է իր ուսումը։ Երիտասարդական խանդով նետուելով ամերիկեան կրթութեան ու մշակոյթին մէջ, պայքարով, անընկճելի կամքով աւարտած է նախ՝ Մէյնի համալսարանը եւ յետոյ՝ Միշիկընի իրաւաբանական համալսարանը, վկայուելով եւ հարիւրաւորներու մէջ ուշադրութիւն գրաւելով։

Չէ անտեսած հանրային ու կուսակցական կեանքը։ Տարիներով եղած է «Հայրենիք»ի խմբագրութեան անդամ, մնայուն աշխատակից, քարտուղար Ազգ. Առաջնորդարանի եւ Կ. Կոմիտէի քարտուղար, մէկէ աւելի անգամներ։ Կը մասնակցէր կուսակցական բոլոր աշխատանքներուն, պատգամաւորական ժողովներու եւ տեղական ղեկավար Մարմիններու, ճեռնհասութեամբ, իմաստութեամբ եւ իրաւաբանի բծախնդրութեամբ։ Լաւ պաշարով մտաւորական մըն էր, «քաջածանօթ» իր խսկ բառով, անգլերէնի եւ ֆրանսերէնի, այլ մանաւանդ հայերէնի, մասնաւորաբար գրաբարի, զոր կը պաշտէր։

Այս բոլորը, թանկագին առաւելութիւններ, բայց զարդարանքներ էին։ Բուն մարդը վեր էր ասոնցմէ, աւելի խորունկ գիծերով. Տիրանը նկարագիր մըն էր, իր հաստատ, ամուր համոզումներով, որոնցմէ չէր զատուեր, յամառօրէն, ապառաժի մը ծանրութեամբ։ Նկարագիր մը՝ իր զգալու, մտածելու, զոհելու ընդունակութեամբ։ Աշխատանքի եւ ինքնազարգացումի արդիւնք էր իր ունեցածը, որ հազուագիւտ էր։ Ծանօթ էր բոլորին՝ իր քաջասրտութեամբ, յանդգնութեամբ եւ ինքնատպութեամբ։ Հաճոյք էր իր հետ խօսակցութիւնը, այնքան հմուտ էր, հարուստ յուշերով եւ այնքան սրամիտ։ Իր սրամտութիւնը, խաղաղ երեւոյթի մը տակէն, կը հասնէր յաճախ հեգնութեան, երգիծաբանի մը վայել։

Այս բոլորը, արժէք իրենք իրենց մէջ, կ'արժէքաւորուէին կրկնապէս՝ իր հաւատքի լայն ալիքներով։

Կը հաւատար Դաշնակցութեան, իբրեւ միակ կազմակերպուած ուժը հայութեան։ Ողնայարը անոր։ Կը հաւատար Հայկ. Դատին, իբրեւ արդարութեան դատ մը եւ իբրեւ քաղաքական անհրաժեշտութիւն, աշխարհագրական տրուած պայմաններուն մէջ։

Եւ կը հաւատար մանաւանդ՝ Հայ Մշակոյթին, իբրեւ ամէնէն ամուր ու մնայուն խարիսխը՝ մեր ժողովուրդի գոյութեան ու բարգաւաճութեան։ Իբրեւ անթառամ ծաղիկը, ծաղկեփունջը հայ ժողովուրդի հոգեկան հարստութեան։ Ատոր համար ալ՝ կրնանք ըսել որ ամէն բանէ առաջ, Տիրանը մշակոյթի մարդն էր։ Ծանօթ հայ հին ու նոր գրականութեան ու պատմութեան։ Ինչպէս լեզուին, ունէր ինքնայատուկ ոճ մը, գիտակցօրէն մշակուած լաւ հայերէն մը, գրաբարի շուքերով եւ ոճերով գեղեցկացած։

Պիտի բաւէր այս ամէնը, Տիրանը չմոռնալու, անոր յուշքը ոգեկոչելու համար շարունակ։ Բայց Տիրանը աւելին էր, քան այս ամէնը։ Բարոյական արժէք մըն ալ էր։ Պարկեշտ էր իր մտածումներուն, բարեկամութիւններուն եւ նոյնիսկ թշնամութիւններուն մէջ։ Առիթ չունեցաւ ինքզինքը գիրքերով արտայայտելու, բայց անոնք որ ճանչցան զինքը, գիրքերու տուածէն աւելին գիտցան իր մասին։

Յակոբ Լեւոնեան եւ Տիրան Փաշալեան, երկու թանկագին զոհեր, որոնք իրենց կեանքովն ու նուիրումով կը հարստացնեն Ամերիկայի Դաշնակցութեան պատմութիւնը։

Դաշնակցութեան մէջ կազմուեցան ու թրծուեցան անոնք, եւ, արժանաւորապէս, վերադարձուցին Դաշնակցութեան եւ հայ ժողովուրդին, ինչ որ առած էին։

Յարգանք իրենց սիրելի յիշատակին։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ

●

Կ'աճի անընդհատ շարժանկարի ազդեցութիւնը եւ օրէ օր կը զարգացնեն շարժանկարիչները իրենց արուեստի միջոցները, շատ յաճախ ալ շնորհիւ ժողովուրդին միջամտութեան։

Վերջերս անգլիացի բժիշկ մը շարժանկար մը ցոյց կուտար Նիկերիոյ մեկուսացած մէկ գիւղին մէջ, Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքաշինութեան նիւթին շուրջ։ Այս ժապաւէնը որեւէ գործողութիւն չունէր։ Բժիշկը շատ զարմացաւ երբ աւարտելէն ետք, ափրիկեցի գիւղացիները խօսեցան «հողին մէջ կտցահարող հաւուն» մասին։ Այս մանրամասնութիւնը խուսափած էր բժիշկին ինչպէս եւ շարժանկարիչներուն ուշադրութենէն։ Անոնք ուզած էին ժապաւէն մը շինել ճարտարապետութեան մասին։ Պէտք եղաւ բազմաթիւ անգամներ դանդաղօրէն դարձնել ժապաւէնը, որպէսզի կարելի ըլլար տեսնել հաւուն կտցահարելը։ Ուստի բժիշկը եզրակացուց թէ գիւղացիները ժապաւէնին մէջ կը տեսնէին միայն կարգ մը տափակ պատկերներ, եւ այն պզտիկ մանրամասնութիւնը անոնց ուշադրութիւնը գրաւած էր պարզապէս որովհետեւ շարժուն էր։

Մանուկի մը օրօրոցին վրայ զնդակ մը կախեցէք շուանի մը ծայրէն։ Եթէ զնդակը անշարժ է, երախան ուշադրութիւն չըներ։ Սակայն անմիջապէս որ շարժես, աղան կ'ոգեւորուի։ Ան զնդակին կը հետեւի ոչ միայն աչքերով, այլեւ ձեռքերով եւ ոտքերով, շրթունքները կը շարժին եւ աչքերը չի հեռացներ առարկայէն։ Որով շարժումն է որ կը թովէ երախան։

Միեւնոյն երեւոյթը կը տեսնուի աւելի տարեց պզտիկներու մօտ (5–6 տարեկան), երբ անոնք առաջին անգամ ներկայ կ'ըլլան շարժանկարի մը։ Երկու շարժուն առարկայ կը զանազանեն անոնք — այն որ մարդը շարժման մէջ կը դնէ եւ այն որ ինքնիրեն կը շարժի (այսինքն ապրող էակ)։ Ասով մէկտեղ անոնք չեն կրնար զանազանել շարժանկարը եւ կենդանի գծանկարը (տէսէն անիմէ)։ Երբ կենդանի գծանկարին մէջ շուն մը կը վազէ, անոնք համոզուած են թէ իրական շուն մըն է եւ կը վախնան, երբ հաչէ եւ ցոյց տայ ակռաները։ Նմանապէս այն ժապաւէնները, որոնք շատ իրապաշտ են, յաճախ վնասակար են եւ շարժանկարիչները տեղեկութիւն չունին։

Քանի մը տարիէ ի վեր մանկավարժները եւ հոգեբանները կ'ուզեն օգտագործել շարժանկարը դաստիարակչական նպատակներով։ Շատ մը մարդիկ տեսողական յիշողութիւն ունին, անոնք աւելի դիւրութեամբ միտք կը պահեն իրենց տեսածը քան թէ լսածը։ «Տեսնելը հաւատալ» է, կ'ըսուի, որով շատեր կ'իւրացնեն անմիջապէս պատկեր մը, առանց հետաքրքրուելու թէ իրական է թէ չէ։

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Նստեցաւ այն ապառաժին վրայ, մինչեւ որ արեւը բացուեցաւ։

Գիւղացիները վաղուց արթնցեր էին։ Օճախները կը վառէին։ Կիները տեղ տեղ լուացքի սկսած էին եւ իրենց լաթերը կը փռէին քարերուն վրայ, երբ ձեռք մը Մարգարին ուսին դպաւ։ Վարդանն էր։

— Ի՞նչ կայ, Վարդան, — հարցուց Մարգար։

— Քեզ կը փնտռէի, Մարգար։ Երէկ գիշեր ընկերները շատ յուզուեցան, երբ ձգեցիր ու հեռացար։ Անոնք լսեցին, որովհետեւ Փետայու Նամուսը պահպանող երկաթէ մատն էր որ այս անգամ զինաթափ կ'ընէր Մարգարը։

— Էդ լաւ ըսիր, Վարդան։ Եթէ զիս զինաթափ չընէիք, էն ժամանակ ես պիտի պոռայի ձեր երեսին. «Դուք փետայի չէք, փետայի չէք»։ Վարդան, ճանս, Առքոյի էդ խօսքերուն վրայ ես զիս կորցուցի, զալաթ ըրի։ Առքօն ճիշդ էր, Վարդան, պէտք է մտիկ տալ էդ ձէնին, թէ չէ Սաքոյի ըսածին պէս, Հայոց աշխարհը կը փլի, կը փլի։ Վարդան, ճանս, ես տարուեցայ էդ քածով, ես տեսնուեցայ էնոր հետ։ Այ, էս բոլորը քեզի կ'ըսեմ։ Իմ ընկերները ինծի համար սիրելի են։ Չէ, Վարդան, Մարգարը փետայի չէ, պէտք է քաւէ իր մեղքը՝ էն տաճարէն ներս մտնելու համար։

Մարգարի շրթները յուզումէն կը դողային կարծես։ Վարդան օր մը օրանց այդ վիճակին մէջ տեսած չէր զայն։

— Մարգար, եկայ ըսելու որ քու զինաթափութեանդ պատճառով ընկերներու մէջ պառակտում ինկած է։ Լուսադէմին Խէչօն ու Առքօն իրար առին։ Քիչ մնաց արիւն թափէր, եթէ Սաքոյի հետ վրայ չհասնէինք։

Մարգար այս որ լսեց՝ աչքերը խոշորցուց.

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ կայ, Վարդան։

— Առաւօտ, լուսադէմին, Խէչօն տեսնեմ իմ մօտ եկաւ ու պահանջեց, որ նորէն ժողով գումարուի։ Ես ինքս համաձայն էի, մանաւանդ որ թշնամիի կողմէն միշտ ալ յարձակողականի մը վտանգը կար, եւ մենք խոշոր պատասխանատուութեան մը տակ ենք։ Ընկերները ժողովի կանչեցի։ Էդ ժողովին մէջ ոտքի ելաւ Խէչօն ու պահանջեց, որ Մարգարը իր զէնքերուն եւ խումբին վերադառնայ։ Խէչոյին համակարծիք ընկերները իրաւունք տուին, մանաւանդ իր խումբի տղաքը, որ այնքան գրգռուած էին Առքոյի դէմ։ Էս բանի վրայ Սաքօն խօսք առաւ ու ըսաւ.

— Խէչօ, ճանս, Մարգարը մեր աչքի լոյսն է, էնոր կռնակը հազար փետայի կ'արժէ, սակայն Փետայու Նամուսը Մարգարէն էվէլ է։ Մարգարը, որ էդպէս է, հապա ի՞նչ կ'ըսէք Կարոյին, ճահիլ փետայիներուն։ Մարգարը պէտք է քաւէ իր մեղքը։ Թշնամիին կողմէն, յարձակում ըլլայ, մենք էստեղ էչ չենք սրածեր. իմ կեանքը մատաղ, ձեր կեանքը մատաղ, միայն թէ Մարգարը շաբաթ մը պէտք չէ վերադառնայ իր զէնքին։

— Էդպէս, Վարդան, Սաքօն լաւ է խօսեր։ Ինչ լաւ էր, որ մեր երանելի ընկերը՝ Մուրատը չտեսաւ, չլսեց էս բաները։ Այ, փետային ան էր, ան։ Էն ողորմած հոգին, որ էնտեղ ըլլար, Խէչոյին համաձայն պիտի չըլլար։ Լաւ է, որ Մուրատի խօսքին մտիկ տաք։ Սաքօն լաւ է խօսացեր, Վարդան։ Իմ կեանքէն շատ բան կուտայի Սաքոյի սրտին պէս սիրտ մը ունենալու համար։ Չէ, Չէ, Մարգարը փետայի չէ, — կը խօսէր Մարգար, եւ անոր այնպէս կը թուէր, թէ տարիներով, դարերով հեռացեր էր իր ընկերներէն այնպէս, ինչպէս օրհասը քաշող հիւանդի մը աչքէն կը հեռանան իր շուրջը հաւաքուած սիրելիներու դէմքերը։

Վարդան շատ զարմացաւ, որ այն խիստ փետային՝ Մարգարին մէջ հալուած ոսկիի մը կակուղութիւնը կար։ Այն լուռ մարդը խօսուն էր դարձած եւ իր արտայայտութիւններուն մէջ դրած էր ընտանի ու թախծոտ խելօքութիւն մը։ Մարմարի պէս կարծր Մարգարը չէր կարծես։

— Ամէնը էս չէ, Մարգար, — Սաքոյի էդ խօսքերէն յետոյ Առքօն ձայն ձգեց.

— Խէչօ, Խէչօ, հապա ո՞ւր մնաց փետայու Նամուսը։ Որ Մարգարը զէնքի դառնայ, Առքօն, Բարսեղն ու Գրիգորը հոս չէ՞ն։

Էս խօսքերուն վրայ հերսոտած, պոռաց Խէչօն.

— Հէյ, քիրտ Մարգարը փետայի չէ, հապա դուն ես փետային։ Ըսէ, ըսէ, հըպը ո՞ւր մնացին Հասան պէկի սիւրիւ դըրամները...

Խէչօն այնքան յուզուած էր, որ ձեռքը զէնքին նետեց։ Ձեռքը զէնքին տարաւ նաեւ Առքօն, որ քիչ մնաց կրակ բանար Խէչոյի վրայ, եթէ Սաքոյի հետ վրայ չհասնէինք։

Առքոյի վար զալու սպառնալիքին վրայ, Սաքոյի արիւնը գլխին ցատկեց, ու ան պոռաց Առքոյին.

— Շուն մըն ալ պակաս, հէյ շան ցըկնած...

Առքոյի վար զալու սպառնալիքը աւելի գրգռեց ընկերները։ Մէկ կողմ կանչեցի Խէչօն ու ըսի, որ Հասան պէկի սիւրիւին հարցը մէջտեղ չբերէ էս պահուն, մանաւանդ որ Արջ Սաքօն, ընկերները էդ մասին ոչինչ գիտեն։

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(3)

Շարժանկարին այս ուժը, աւելի կը շեշտուի սրահին մեծութեամբ ուր կ'երեւայ ճերմակ քառակուսի պաստառը: Երբ պզտիկները — որոնք աւելի զգայուն են քան մեծերը — զիրենք վախցնող բան մը տեսնեն, այդ վախը հետքեր կը ձգէ անոնց ենթագիտակցութեան մէջ, մինչեւ իրենց կեանքի վախճանը: Աչքի պաշտօնները սերտօրէն կապուած են մարմնին մնացեալ մասերուն պաշտօններուն հետ, որոնք ազդեցութիւն կը գործեն դեղձերուն, ուղեղին, ջղային դրութեան, մկաններուն վրայ: Որով շարժանկարին առթած ֆիզիքական անդրադարձները կրնան կրկնուիլ ամէն անգամ նման պայմաններու տակ:

Բազմաթիւ մանուկներ շաբաթը մէկ անգամ շարժանկար տեսնելու կ'երթան: Անհրաժեշտ է հետեւաբար ծնողներուն եւ դաստիարակներուն համար որ գիտնան թէ ինչ ազդեցութեանց ենթակայ են տղաքը: Ամբողջ շրջապատը (մթութիւն, լուսաւորուած պաստառը, շարժանկարին կշռոյթը) կը դնէ հանդիսատեսը տեսակ մը թեթեւ քնածական վիճակի մէջ, որ կը դիւրացնէ մեր առօրեայ կեանքին մտածումներու եւ զգացումներու մուտքը դէպի ենթագիտակցութիւն: Տղաք, որոնք, տունը կամ դպրոցը ենթարկուած են խստաբարոյ կրթութեան մը, կրնան շարժանկարի մը անմիջական ազդեցութեան յուզման ենթարկուիլ: Տղան կ'ազդուի շարժանկարէն, չարութեան տեսարաններուն մէջ կը պոռայ, ոտքերը գետին եւ ձեռքերը իրարու կը զարնէ: Երբեմն սխալ կը մեկնեն այս արտայայտութիւնները, խանդավառութեան վերագրելով: Իրականին մէջ, այս արտակարգ շարժումները անգիտակից անդրադարձներ են որ կը ծառայեն հեռացնելու վախը: Կարգ մը մարդիկ կ'ըսենթէ «իրենքզիրենքկ'ազատեն անոնց ճնշումէն»: Սակայն տղոց յուզումնալից շարժումները առանց պատճառի չեն, որովհետեւ շարժանկարներու նիւթերը իրենց հետ կապ չունին:

Տղան չի կրնար յայտնաբերել իր խռովքը: Մանկավարժները եւ հոգեբանները կրնան տեսնել բազմաթիւ տղոց անդրադարձումը շարժանկարի մը ներկայացման ատեն: Այս առթիւ քաղուած տեղեկութիւնները աւելի օգտակար են քան հանդիսատեսին դիտողութիւնները, ներկայացումէն ետք: Միւս կողմէ, հոգեբանը այս փորձերուն մէջ աննշան դեր մը ունի եւ երբեք չազդեր տղոց անդրադարձին վրայ:

Վերջին տարիները բազմաթիւ շարժանկարներ կազմեցին տղոց հարցերուն եւ պահանջներուն մասին: Այս արտադրութիւնները վերաբերելով ծնողներու, ուսուցիչներու, բժիշկներու եւ ուսանողներու, մտային առողջապահութեան յայտագրին մաս կը կազմեն: Այս շարժանկարներէն յիսունմէկը մանրամասն ուսումնասիրութեան առարկայ եղած են Նիւ Եորքի մէջ հրատարակուած գրքով մը: («Հոգեկանութիւնը, հոգեբանութիւնը եւ մտային առողջապահութիւնը շարժանկարին մէջ»):

Քանատայի մէջ կարգ մը շարժանկարներ շինուեցան չափահասներու մտային առողջապահութեան մասին: Այս ժապաւէնները կ'ընդգծեն միջին մարդու մը յեղաշրջումը, իր ծնունդէն մինչեւ չափահասութիւն, ցոյց տալով հազարաւոր ընտանիքներու առօրեայ դէպքերուն շրջանակին մէջ, սակայն ջղայնութիւն յառաջ կը բերէ կարգ մը անձերու քով: Այս շարժանկարները շատ օգտակար են հոգեբանութեան ուսանողներուն, դաստիարակներուն, ծնողական միութեանց, համար: Ջղային հիւանդներու դարմանումին համար ալ օգտակար եղած են:

Հետեւաբար շարժանկարը անմեղ խաղալիք մըն չէ ինչպէս կը կարծուէր նախապէս, այլ ուսուցման միջոց մըն է եւ կրնայ մտաւորական եւ բարոյական կազմութեան միջոց մը դառնալ երիտասարդներու համար:

ԻՒՆԷՍՔՕ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ, (ՔՂԻ)

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Յունուար.— Սիրելի Յառաջ, Քղիի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը խնջոյք մը սարքած էր Նոր Տարուան առթիւ Յունուար 2ի գիշերէն մինչեւ լոյս՝ Սէրքըլ Ռէփիւպլիքէնի սրահին մէջ:

Հանդէսէն առաջ՝ վարչութիւնը կազմակերպած էր քանի մը յանձնախումբեր, որպէսզի այցելեն բոլոր հայրենակիցներու բնակարանները, շնորհաւորելով Նոր Տարին եւ Ծնունդը հանդէսին հրաւիրելով: Այս առթիւ չէին մոռցած արձանագրել նաեւ պզտիկները, մէկէն մինչեւ 14 տարեկանը:

Ժամը 9ին Քղեցի եւ ոչ-Քղեցի հանդիսականները խումբ առ խումբ կը դիմէին սրահը: Հակառակ ցուրտ օդին, հետաւոր արուարձաններէն ալ փութացածէին ներկայ ըլլալ Կաղանդի աւանդական հանդէսին:

Հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարեց հայրենակից Գ. Անդիկեան որ քանի մը խօսքէ վերջ ժողովուրդը հրաւիրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել 1953ին մեռած Քղեցիներու յիշատակը: Յետոյ կարգով՝ հրաւիրեց Սեւրի Ս. Մուրատեանի վարժարանի ուսանողներէն Հայր. Միութեան սաները՝ Վ. Ծառայեան եւ Յ. Մօսիկեան, որոնք շատ յաջող արտասանութիւններ կատարեցին: Սէնթ Անիէ դպրոցի Քղեցի աշակերտներն ալ արտասանեցին եւ երգեցին:

Հայրենակից Գ. Շէհրէրեան, անդամ Վ. Սարգիսեանի «Արմենիա» երգչախումբին երգեց զգացումով Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ «Անուշ»էն կտոր մը:

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս Պ. Կ. Փօլատեանը որ խորապէս յուզուած՝ աշակերտներու արտասանութիւններէն եւ երգերէն, նկարագրեց Քղին, ցայն նմանցնելով Զուիցերիոյ երկրին: «Ձեր Հայր. Միութեան գործունէութիւնը նոյնպէս խաւղավառեց զիս, մանաւանդ իր կրթական գործը, աշխատանքը որ բոլոր հայութեան սրտին կը խօսի»:

Ապա կանգ առաւ Քղիի անցեալին վրայ, յիշեց անոր մօտ 160 մեծ ու փոքր գիւղերը որոնք ներկայիս աւերակի վերածուած են: «Ինչ որ ալ ըլլայ մեր հայրենիքի ճակատագիրը, պէտք է անոր յիշատակով ապրինք»: Յիշեց նաեւ 1915ին Քղիի Խուբս գիւղի դիմադրութիւնը, բուռ մը քաջերու կռիւը, «Այսօր Խուբսի, Վասպուրականի, Ուրֆայի, Շապին-Գարահիսարի, Սուետիոյ եւ Տարօնի հերոսամարտները մեզ կը յիշեցնեն թէ՝ Հայը գիտէ ի հարկին կռուիլ իր ազատութեանը համար, ուրեմն կեցցէ Քղեցիները եւ կեցցէ հայ ժողովուրդը»:

Քղեցի երիտասարդները ներկայացուցին «Նահապետ Աղա» ծիծաղաշարժ զաւեշտը:

Տեղի ունեցան ուրիշ արտասանութիւններ եւ երգեր ալ: Անունները զանց կ'առնեմ, խնայելու համար «Յառաջ»ի էջերը:

Փոքրիկները անհամբեր կը սպասէին Կաղանդ պապային, վերջապէս երեւցաւ սակառը շալկած, լեցուն խաղալիքներով եւ ամէնուն ալ բաժին հանեց, հայրական խրատներ տալով: Հայրենակիցներ Տէր եւ Տիկ. Միսաք Սօսոյեան ափսէ մը թերթանուշ նուիրած էին: Աճուրդի դրուելով շահեցան Տէր եւ Տիկին Սաւահիններ (Ֆրանսացիներ):

Յետոյ Պ. Փանոսեանի նուագախումբի միջոցաւ սկսան հայկական պարերը տեւելով մինչեւ առտուան ժամը վեց: Ժողովուրդը սրահէն բաժնուեցաւ գոհ սրտով:

ԳԷՈՐԳ ԿՈՓՈՅԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՐԵՒԵԼ. ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

Գերմանիոյ արեւելեան սահմաններու խնդիրը մեծապէս կը զբաղեցնէ քաղաքական շրջանակները: Արեւմտեան Գերմանիոյ վարիչները երբեք չեն համակերպած Օտէր-Նայսէ սահմանագծին եւ պարբերաբար կը յուզեն այս խնդիրը, յուսալով թէ կարելի պիտի ըլլայ լուծել խաղաղօրէն: Օտէր-Նայսէ գծով Գերմանիայէն անջատուած Լեհաստանիկցուած երկրամասը շատ հարուստ է եւ մեծ արժէք ունի ռազմագիտական տեսակէտով, ինչպէս կը բացատրեն մասնագէտներ: Ռուսերը կ'ըսեն թէ այդ հողերը Լեհաստանը կը պատկանին ընդմիշտ. իսկ Ամերիկացիները եւ Անգլիացիները վերջնական չեն նկատեր այդ սահմանագիծը:

Արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսագէտները, մանաւանդ անոնք որ Արեւելեան Գերմանիայէն գաղթած են, տհաճութեամբ կը դիտեն Սովետներու գործունէութիւնը այդ երկրամասին մէջ, մասնաւորապէս Վերին Շլեզիոյ ճարտարարուեստական շրջանին մէջ: Կարմիրները երբեք միտք չունին լքելու այդ շրջանը: Կարծողներ կան թէ Պերլինի ժողովին մէջ այս փշոտ խնդիրն ալ պիտի յուզուի:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՍԻՆ

✱

Ստորագրեալս առաջինն է, որ հայ մամուլին մէջ արտայայտուեցաւ Անտիլլի Հանգստեան Տան մասին: Ցայտնեցի դնահատանքս տեսածներուս եւ զգացածներուս մասին: Որ ան արժանի էր ամէնուս գուրգուրանքին:

Երկրորդ տան, Մոնմորանսիի մէջ, բացման նախօրեակին՝ պատկան իշխանութիններն ու մամուլը իրար անցան, գոնէ հարիւր ծեր ունենալու համար, վախ յայտնելով որ տեղական իշխանութիւնները կրնային ստիպուիլ Ֆրանսացիներ ալ հիւրընկալել այնտեղ, եթէ չկարենային հարկ եղած թիւով Հայեր զետեղել: Եւ յամառ ծերունիներ, որոնք նախապէս կը դժկամակէին մտնել ծերանոց, յանձն առին մտնել այդ յարկին տակ:

Արդ, կ'իմանամ որ կարգ մը նահանգներու մէջ կը գտնուին ծերունիներ, որոնց Հանգստեան Տուն ընդունման համար պաշտօնական բոլոր գործողութիւնները շատոնց լրացած են, բայց հաստատութեան ազգ. իշխանութիւնները կը մերժեն ընդունիլ զիրենք, առարկելով որ նահանգին Ֆրանսական իշխանութիւնները չեն ուզեր վճարել հարկ եղած օրավարձքը՝ 750 ֆրանք: Ջեռնհաս իշխանութիւնները գիտել կուտան թէ իրենք տեղական ծերանոցներուն կը վճարեն 400 կամ 500 ֆր., ուստի կրնան տեղին վրայ մնալ, եւ զիրենք չենթարկել յաւելեալ ծախքերու:

Կ'իմանամ դարձեալ, որ յիշեալ ծերունիներու բարեկամներէն կամ ազգականներէն ոմանք յանձն առած են վճարել յաւելեալ գումարը: Կրկին մերժուած են մերիններուն կողմէ:

Արդ, մեզի համար ներելի՞ է երկու չափ երկու կշիռ ունենալ: Ինչո՞ւ Սէն նահանգին մէջ բնակող մը օգտուի, իսկ Իզէռի կամ Էնի բնակիչ մը զրկուի:

Փարիզի հայկ. իշխանութիւնները մերժողական կամ անորոշ պատասխան մը տալէ առաջ կատարա՞ծ են բոլոր անհրաժեշտ ձեռնարկները Ֆրանսական իշխանութեանց մօտ: Եթէ այո, գոնէ մտածեր են տարբեր միջոցներու մասին:

Չեմ կարծեր թէ «գաւառացի» ծերունիներ մեծ թիւ մը կը կազմեն: Կարելի չէ՞ որ ազգը ինք ստանձնէ վճարել այդ յաւելեալ գումարը, համախորհուրդ ֆրանսական կառավարութեան հետ:

Պոլսոյ մէջ մինչեւ այսօր Ազգ. հիւանդանոց կը պահեն տասնոցներով: Փոքր զոհողութիւն մը չի՞ կրնար ընել ֆրանսահայ գաղութը:

Ա. Հ.

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին անդամներէն Տիմիթրի Քարտաշի ձերբակալուեցաւ Պիրէոսի մէջ: Կը փնտռուէր 18 ամիսէ ի վեր: Տասը միլիոն տրախմի պարգեւ խոստացած էին, ձերբակալելու համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

— —Համբերեցէք, Տիկին: Ամէն բան պիտի բացատրեմ հիմա, ըսաւ Փուարօ:

Հարիւրապետ Մէյթլէնտ Փուարոյի նայեցաւ հարցական ակնարկով մը:

— Ուրեմն, կը կարծէք թէ գործին հանգոյցը գտած էի:

Փուարօ խոնարհեցաւ ինչպէս արուեստագէտ մը բեմին վրայ, ինչ որ զրգռեց հարիւրապետը:

— Այդ պարագային, խօսեցէք, պարոն:

Բայց Հ. Փուարօ չըսել կը ձեւացնէր: Կը կասկածէի թէ կ'ուզէր նեղութիւն պատճառել: Գիտէ՞ր ճշմարտութիւնը թէ պարզապէս կը յոխորտար, դէպի Տոքթ. Բէյլին դարձաւ:

— Կը հաճի՞ք բոլորը հոս կանչել, Տոքթոր:

Բժիշկը փութաց կատարել ոստիկանին փափաքը: Վայրկեան մը վերջը արշաւախումբին միւս անդամներն ալ սրահ մտան: Նախ Րէյթըր եւ Էմմըթ, յետոյ Պիլ Քոլմէն, ապա Րիչըրտ Քարէյ եւ վերջապէս Պ. Մերքատօ:

Այս վերջինը մեռելի մը պէս տժգոյն էր եւ կը վախնար որ կրնայ ամբաստանուիլ իբրեւ անխոհեմութեամբ ոճիր գործած, բոլոր քիմիական վտանգաւոր դեղերը մէջտեղ ձգած ըլլալուն համար:

Ամէն մէկը նստաւ սեղանին շուրջը, ինչպէս Պ. Փուարոյի հասած օրը: Պիլ Քոլմէն եւ Դաւիթ Էմմըթ վարանում ցոյց տուին նստելէ առաջ եւ կողմնակի ակնարկ մը նետեցին դէպի Շէյլա Րէյլի, որ ոտքի էր պատուհանին առջեւ, կռնակ դարձուցած իրենց:

— Շէյլա, նստելի՞ք տե՞ղ մը կ'ուզէք, հարցուց Պիլ: Իսկ Դաւիթ Էմմըթ իր հաճելի եւ յամր ձայնով ըսաւ.

— Նստիլ չէ՞ք ուզեր:

Աղջիկը իրեն դարձաւ եւ երկու երիտասարդներուն նայեցաւ: Երկուքն ալ մէկ մէկ աթոռ կը հրամցնէին իրեն: Ինքնիրենս կ'ըսէի թէ արդեօք ո՞րը պիտի ընտրէ:

Ի վերջոյ ոչ մէկը առաւ:

— Շնորհակալ եմ, կը նախընտրեմ հոս նստիլ, ըսաւ կարուկ շեշտով մը:

Եւ տեղաւորուեցաւ սեղանի մը անկիւնը, պատուհանին մօտ, քրթմնջելով.

— Եթէ, անշուշտ հարիւրապետը որեւէ անպատեհութիւն չի տեսներ,:

Չեմ գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլար հարիւրապետին պատասխանը, եթէ Փուարօ չկանխէր զինքը:

— Խնդրեմ, Օրիորդ, հոդ մնացէք: Նոյնիսկ անհրաժեշտ է որ ներկայ ըլլաք մեր վիճաբանութեանց:

Շէյլա յօնքերը վեր առաւ.

— Անհրաժե՞շտ:

— Ուրիշ բառ չուզեցի գործածել, Օրիորդ: Քանի մը հարցումներ ունիմ ձեզի:

Աղջիկը նորէն վար առաւ յօնքերը, բայց լուռ մնաց: Պատուհանէն դուրս նայեցաւ, իբրեւ թէ իր անտարբերութիւնը ցոյց տալու համար սրահին մէջ անցած դարձածին:

— Այժմ, ըսաւ հարիւրապետը, վերջապէս պիտի գիտնանք ճշմարտութիւնը:

Ամէն բանէ առաջ գործի մարդ, տեսակ մը անհամբերութեամբ կը խօսէր: Այդ պահուն իսկ, համոզուած եմ թէ ինքզինքը կ'ուտէր երթալ Հայր Լավինյին փնտռելու կամ իր մարդիկը անոր ետեւէն ղրկելու համար:

Շեշտակի ակնարկ մը նետեց Փուարոյի.

— Այս թշուառականը եթէ ըսելիք մը ունի ինչո՞ւ չի խօսիր:

Այս բառերը կը դուշակէի իր լեզուին ծայրը:

Փուարօ կարգով մեզի նայեցաւ հաւանութեան երեւոյթով մը եւ ոտքի ելաւ:

Ճիշդ է որ առ նուազն եղերական ճառ մը կը սպասէի Պելժիացիէն, բայց ոչ արաբերէն նախադասութիւն մը:

Արդարեւ, արաբերէն խօսեցաւ մեզի հետ: Յամր եւ հանդիսաւոր, գրեթէ երկիւղած ձայնով մը հետեւեալ բառերը արտասանեց.

— Պիսմիլլահ էլ րահման էլ րահիմ:

Յետոյ թարգմանեց.— «Յանուն Ալլահին, Ողորմած եւ Բարեգութ»:

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

Պիսմիլլահ էլ րահման էլ րահիմ: Այս է այն ծիսական խօսքը զոր կ'արտասանեն հոս ճամբայ ելլելէ առաջ: Մենք ալ ճամբորդութեան մը պիտի ձեռնարկենք, ճամբորդութիւն մը դէպի անցեալը, դէպի մարդկային հոգւոյն անծանօթ շրջաններ:

Մինչեւ այսօր տակաւին չէի զգացած, ինչ որ սովորաբար կը կոչեն «Արեւելքի հմայքը»:

Իմ մասնաւորաբար ուշադրութիւնս գրաւած էր ամէն կողմ փռուած աղտը: Բայց Պ. Փուարոյի խօսքերը տեսիլք մը պարզեցին իմ մտքիս առջեւ, ոգեկոչեցին անուններ.— Սպահան, Սմրղանդ... յիշեցուցին երկար մօրուքով վաճառականները, ծնրադիր ուղտերը, ահագին հակերու տակ կքած բեռնակիրները:

(Շար.)

Ա.— Իմ կինս ծայրայեղօրէն խնայասէր է. երբ հանրակառք առնենք՝ կ'ուզէ որ միշտ երկրորդ կարգ նստինք:

Բ.— Իմ կինս շատ աւելի ծայրայեղ է: Երբ շուկայ իջնենք եւ շատ ապրանք գնենք, խնայողութեան համար կ'ուզէ որ միայն ինք հանրակառքով դայ, իսկ ես ապրանքները շալկած՝ ոտքով վերադառնամ...

թի հրամանատարին: Բսան ոստիկաններ Թափօրին պիտի հետեւին հեծիկներով: Պալատին մէջ պաշտօնի փոխանցումը պիտի կատարուի 10·40ին: Յետոյ, ժամը 11·20ին երկու նախագահները քաղաքապետարան պիտի երթան, ուր ընդունելութիւն մը սարքուած է: Քառասուն վայրկեան ետք, հրաժեշտ առնելով, երկու նախագահները պիտի երթան Պ. Վէնսան Օրիօլի նոր բնակարանը, հետիոտն, ընկերակցութեամբ Սէնի նահանգապետին եւ ուրիշ պաշտօնատարներու:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը առաջին ընթերցումով քուէարկեց օրինագիծ մը որով կը փոխուին սահմանադրութեան կարգ մը կէտերը, փութացնելու համար երկրին վերազինումը: Վարչապետը եւ չորս գլխաւոր խմբակցութիւններ ուժ տուին օրինագծին, բացատրելով թէ կառավարութիւնը արդէն իրաւունք ունի վերազինում կատարելու, յանուն երկրին պաշտպանութեան: Ընկերվարականները հակառակ են:

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ այն 22·000 գերիները որոնք մերժած էին իրենց հայրենիքը վերադառնալ եւ որոնք Հնդկաստանի պաշտպանութեան տակ էին, դաշնակից հրամանատարութեանց պիտի յանձնուին յունուար քսանէն սկսեալ:

ՁԻՒՆԸ աւերներ գործել սկսաւ նաեւ Կեդր. Ֆրանսայի մէջ: Պիրէնեան եւ Ալպեան շրջաններէն ամբողջ գիւղեր կղզիացած են: Բուռն փոթորիկ մը կը դժուարացնէ հաղորդակցութիւնները: Աւստրիոյ մէջ արդէն երեւան հանուած են 114 դիակներ: Օդը մեղմացած ըլլալով կը վախցուի որ նոր ձիւնակոյտեր սահին:

ՕԴԱՆԱՒ մը որ Հռոմ հասած էր Փիլիպեան կղզիներէն, ջախջախուեցաւ ցորենի արտի մը մէջ, անձրեւին եւ մշուշին հետեւանքով: Եօթը ճամբորդները եւ ինը օդաչուները մեռան: Միայն հիւրընկալ օրիորդին դիակը գտնուեցաւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ կեսթափոյին անդամներուն դէմ շատ ծանր ամբաստանութիւններ ուղղեցին վկաները: Մէկը պատմեց թէ 1200 հոգի Սէն Փիէռի բանտէն ճամբայ հանուած էին դէպի Գերմանիա եւ միայն հինգը վերադարձան: Կին մը պատմեց թէ ընտանիքին 17 անդամները աքսորուեցան եւ միայն երկու հոգի վերադարձան: Ամբաստանեալներէն միայն 11ը ներկայ են:

ԴՐԱՄ ՈՒՆԻ՞Ք ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ասկէ առաջ Պոլսոյ թերթերէն առնելով հրատարակեր էինք անունները այն Հայերուն որոնք դրամ ունին Թուրքիոյ զանազան դրամատուններուն մէջ: Այս գումարները յանձնուած են Կեդր. Դրամատուն եւ չեն պահանջուած աւելի քան տասը տարիէ ի վեր: Եթէ երկու տարուան ընթացքին չպահանջուին, պետական գանձուն պիտի յանձնուին:

Ահաւասիկ նոր ցանկ մը (7 Յունուար 1954).—

Հ. Քէօսէեան, Շնորհք, Տիգրանի ժառանգորդ Նշան, Փանոսեան, Մորճիքեան, Գեղամ Քաշքալեան, Մկրտիչ Քաշքաշեան, Գրիգոր Զինճիրճեան, Հերմինէ Կանաչեան, Մաքրուհի Պալճեան, Երանուհի Յարութիւնեան, Խօժէնի Թիլքի, Օննիկ Փափազեան, Արշակ Գավաֆեան, Արայ Սարգիս, Յովհաննէս Ագարակցեան, Արաքսի Գալփաք, Անահիտ Երուանդ, Մկրտիչ Ալթընօղլու, Արամ Էմէք, Պ. Սէֆէրեան, Մարի Հավըուզեան, Արամ Թորոսեան, Աւետիս Նշան, Սրբուհի Շահպազ, Թագուհի Սէօնմէզ:

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին Վռամշապուհ արք. Քիպարեանի յիշատակին:

Յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի նաեւ եկեղեցաշէն եւ բարերար Ալեքսանտր Մանթաշեանի եւ Մանթաշեան գերդաստանի համօրէն ննջեցեալներու յիշատակին: — (ԴԻՒԱՆ)

ՍԻՓԱՆ ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբին նոր շրջանի բացման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ կիրակի, 17 Յունուար, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 9: Ազգ. Տունը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ:

Կը հրաւիրենք բոլոր նախկին անդամները եւ ամէն անոնք որ կը փափաքին արձանագրուիլ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 9ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սալոն Ալհամպրայի մէջ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Մասնակցութեամբ 11 մասնաճիւղերու:

Կը խօսին ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Կ. վարչութեան կողմէ) եւ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Ջութակ մը Ն. Ս.ի Սէն Լուի մասնաճիւղի կողմէ: Հայկական պարեր՝ Լա Սիոթայի եւ Սէնթ Անի Նոր Սերունդի կողմէ: Եւրոպական պարեր ընկերակցութեամբ ՌԷՅՄՕՆ ԼՕՐԷՆԶԻ մեծ նուագախումբի:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ (ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱՐԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան: Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ:

Գին (Թղթակազմ) հազար ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1100 ֆրանք):

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք: (Թղթատարի ծախքով 1300 ֆրանք):

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան:

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1954

Նոր ստացանք վերջին ծրարները:

Փութացէք օգտուիլ առիթէն:

Գին 1200 ֆր., թղթատարով 1270 ֆր.:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին Քաֆէ Նոայի սրահը:

Կը խօսի Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԻՒՄՇԵԱՆ

Նիւթը՝ «Հայ ըլլալու հպարտութիւնը»

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի նոր սերունդը, որուն առիթ պիտի տրուի արտայայտուելու եւ ներկայացնելու իր տեսակէտները: Մուտքը ազատ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ քաղաքապետ ՏՈՔԹ. ՄԱՐԹԷՆԻ:

Կրընոպլի մանուկներուն համար այլեւս աւանդական դարձած «Մանուկներու Օր»ը կը տօնուի Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, կիրակի 17 Յունուար, ժամը 15·30ին, Արմէնօնվիլի սրահին մէջ:

Մեծ պատրաստութիւն տեսնուած է, հայկական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ զուարճացնելու համար թէ մանուկները եւ թէ ծնողներն ու երիտասարդութիւնը:

Երգ, արտասանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ: Կաղանդ պապան խնամքով պատրաստուած ծրարներ պիտի բաժնէ բոլոր մանուկներուն, սրահին մէջ:

Ծոխ պիւֆէ: Տաքցուած սրահ եւ եւրոպական պարեր մինչեւ կէս գիշեր՝ մասնաւոր նուագախումբով:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի:

Յունուար 17ին, կիրակի օրը կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնփուա, Լիոն:

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Բարձր Հայքի Հայր. Մարսէյլի Միութեան դիմակաւոր պարահանդէսը, վեց Մարտ, Քլիւպի սրահին մէջ:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Վարժ շարժավար մը (շօֆէօր) տրամադրելի է իր կառքով (Փէօժէօ 203) կամ առանց կառքի:

Դիմել Տիւտիւճեանի՝ 83 ռիւ Սէն Տընի, Քոլոմպ, (Սէն):

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղին:

Կիրակի 17 Յունուար ժամը 16 — 23, 149 bis. Av. d'Argenteuil, Asnières

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, մեներգ, պար, արտասանութիւն եւ «Թորոս ծառայի արկածները», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, երկու արար: Ճոխ պիւֆէ: Ազատ մուտք

Փորթ Քլիշէէն թիւ 140, Փորթ Շամփէռէէն թիւ 165 հանրակառք, իջնել Փլաս Պուրկինեօն, կամ Սէն Լազարէն շոգեկառք, իջնել Պուա Քոլոմպ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղի տարեկան դպրոցական հանդէսը եւ Մանուկներու Օրը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին Մուլէն Պլէօյի սրահը, Սընօն:

Խմբերգ, արտասանութիւն, մեներգ, եւայլն:

Աշակերտներու կողմէ կը ներկայացուի «Անիին Գանձանակը» թատերգութիւն, 4 արար:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի շքեղ սրահներուն մէջ, ժամը 8էն մինչեւ առտուան ժամը 2:

Մուտքը՝ 200 ֆրանք:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արեւնուշներու Միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Յայտագիր.— Ռախմանինով, Զայքովսքի, Պուամս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

ԴԵՂԱՐԱՆ SILVESTRE

46, Rue de Trévise, Tél. PRO. 86-41

Ազգ. Տունէն դէպի Լաֆայէթի անկիւնը

Լաւագոյն ընդունելութիւն վերապահուած է Թաղիս հայ յաճախորդներու:

Կը խօսուի նաեւ հայերէն:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ ենթակոմիտէի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը հաւաքոյթ մը սարքած է իր ժրաջան ընկերուհիներէն Օր. Արուսեակ Զէյթունլեանի Ամերիկա մեկնումին առթիւ, այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկին Ատ. Զիթունիի բնակարանին մէջ: 13 ռիւ Քոմարթէն, 4րդ յարկ: Մէթրօ Մատըլէն կամ Հավրը Քոմարթէն: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կիրակի, ժամը 14·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերը, այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը:

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՍԵԲ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը: Կը հրաւիրուին նաեւ համակիրները: Գործօն անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԴԱՒԻԹԵԱՆ եղբարք պէտք ունին աշկերտի մը:

Դիմել՝

53, Cours Lieutaud, Marseille.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փարիզէն իրենց մայրը կը փնտռէ իր զաւակները Յակոբ եւ Նազարէթ Փէմպէճեաններ: Հօր անուն Մանուկ: Բնիկ Կեսարացի: Պոլսէն մեկնած են 1923ին: Տախանձագին կը խնդրուի լուր տալ «Յառաջ»ի հասցէով: Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել այս փնտռտուքը:

ԾԱԽՈՒ Է

Կօշկակարի խանութ մը

22, Montée des Accoules

Մանրամասնութեանց համար դիմել

31, Rue Ste. Françoise, Marseille

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ձեռնարկուներ (անթրըփռընէօռներ) Շըմիզիէի համար: Ներկայանալ օրինակով մը (մօտէլ):

Tricot VIENNA

40, Rue de Montmorency

Tél. TUR. 40-11

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

HOTEL GEORGE V-ի

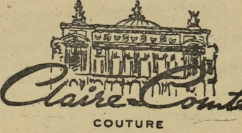
ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 16էն 24

ATTRACTIONS

Ընտիր նուագախումբ: Խնողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղաններն ու տոմսերը՝ Դիմելով Պ. Պ. Ա. Աճէմեանի՝ PRO. 03-19

ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի TRU. 47-48

կամ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանին ELY. 67-03

17, Bld. des Capucines

(Face au Café de la Paix)

★

Tél. : OPÉra 80 - 34

— 00 - 25

ՅԱՏԿԱՊԷՍ ԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԻ ՓԱՐԻԶ ԱՊՐՈՂ ԿԱՄ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿՈՂ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE 17 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7271 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10Ր՛Դ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2682

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԷՋՄԻԱԾՆԱՍԵՐ »

●

Նոր ստացանք «Էջմիածին» ամսագրին 1953 Հոկտեմբերի թիւը եւ խմբագրականէն կ'օրինակենք այս բառը, անփոփոխ պահելով ուղղագրութիւնը :

Խմբագրականին խորագիրը,— «Ամենայն Հայոց ընդհանրական Հայրապետությունը եվ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսությունը» :

Հէ՜յ աշխարհ : Ուղղական «Կիլիկիա», սեռական «Կիլիկիո» : Եւ «սէր»ն ալ սեր, որ, եթէ չենք սխալիր, կ'արտադրուի կոլխոզի ագարակներուն մէջ...

Գոնէ շնո՜րհ ընէին արտօնելու որ դարաւոր հաստատութեան մը պաշտօնաթերթը դասական ուղղագրութեան հետեւէր, իբրեւ յիշատակ :

Անցնինք օրակարգին :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը հինգ էջի վրայ կը պարզէ իր տեսակէտները երկու Աթոռներու յարաբերութեանց մասին :

Այս առթիւ կը յիշէ զանազան վկայութիւններ, որոնց վաւերականութիւնը ճշդել՝ կը թողունք մասնագէտներու :

Խմբագրականին մէջ մեր ուշադրութիւնը գրաւեցին երկու պարագաներ :

Նախ՝ օտարոտի եւ յարձակողական շեշտ մը, որ անշուշտ պղտոր աղբիւրէ մը կը բխի : Յետոյ՝ ջերմ յանձնարարական մը՝ ներկայ տեղապահը կաթողիկոս ընտրելու :

Խմբագրականը կը յորդի հայրական եւ աղգասիրական յորդորներով : Բայց այս երկու խորթ ձայները կը տիրապետեն անոնց վրայ, եւ ամէն ինչ կը դառնայ քարոզչական մարզանք :

Ահաւասիկ յարձակողական մասը, առաջին էջին վրայ.

— «Գաղտնիք չէ, որ այսօր Սփիւռքում, յատկապէս Սիրիայում եւ Լիբանանում կան հայ ժողովրդի, Հայաստանի եւ Առաքելական Եկեղեցու միասնութեան յայտնի եւ թաքուն թշնամիներ, քաղաքականապէս վաճառուած, բարոյապէս այլասերուած, «անպիտանք ի հաւատս» մարդիկ, որոնք բոլոր անների միջոցներով աշխատում են քայքայել հայ ժողովրդի կուռ միասնութիւնն ու համախմբուածութիւնը մեր Եկեղեցու շուրջը» :

Ինչպէս կը տեսնէք, մինչեւ Էջմիածին փոխադրուեր են զանազան քսութիւններ, գրաւոր թէ բանաւոր : Եւ որովհետեւ կաթողիկոսը միայն քանի մը դիմակաւոր թերթեր եւ հատընտիր ճամբորդներ կը տեսնէ, ի՛նքնալ կը յիշէ ... բոլոր սուտ-կոտները :

Բառերն անգամ արտածուած են : փոխանցուած՝ թերթէ թերթ եւ բերնէ բերան :

Ինչո՞ւ այսքան խրար անցեր է պատմական Էջմիածինը, բաժանման վտանգներ երեւակայելով եւ նոյնիսկ իր նախընտրած թեկնածուն առաջարկելով, իբրեւ չար-խափան :

Մենք սկիզբէն ի վեր վերապահ դիրք մը բռնած ենք այս հարցին հանդէպ, սպասելով որ իրաւասու մարմինները յանգին լաւագոյն եզրակացութեան :

Եթէ այսօր կը խօսինք, պատճառը այն որ «Էջմիածին» խիկապէս ապերախտ եւ ճախաւեր փորձ մը կը կատարէ, իբրեւ թէ միասնականութիւնը պաշտպանելու համար :

Թերեւս Էջմիածնի մէջ տակաւին չեն գիտեր, կամ այդպէս կը ձեւացնեն :

Այստեղ, ազատ արտասահմանի մէջ, դժուար չէ հաստատել թէ որոնք են Հայ. Եկեղեցւոյ «յայտնի եւ թաքուն թշնամիներ»ը, «քաղաքականապէս վաճառուած, բարոյապէս այլասերուած» մարդիկը :

Քանի որ սկսանք, վերջացնենք» :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐԵՆ ԺՈՂՈՎԸ

★

ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Երէկ լուր տարածուած էր թէ արեւմտեան Դաշնակիցները հաւանած են որ Յունուար 25ի ժողովը փոխն ի փոխ գումարուի Պերլինի արեւմտեան եւ արեւելեան շրջաններուն մէջ, ինչպէս կ'առաջարկեն Ռուսերը :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը անմիջապէս հերքեց այս լուրը : Պաշտօնատան խօսնակը յայտարարեց թէ ոչ մէկ որոշում տրուած է Ամերիկայի, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ կողմէ եւ թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին դիւանագիտական ճամբով :

Չորս հրամանատարները նոր հրահանգներ ստացած ըլլալով, հինգերորդ նիստը պիտի գումարէին երէկ, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար : Փարիզի մէջ շրջած լուրերու համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները պիտի առաջարկեն չէզոք հռչակել Վերատուգիչ յանձնախումբին շէնքը, որ կը գտնուի ամերիկեան շրջանին մէջ եւ կամ ուրիշ չէզոք հաւաքատեղի մը գտնել : Այդ պարագային չորս պետութեանց ոստիկանական ուժերը պիտի ապահովեն շէնքին չէզոքութիւնը : Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարական շրջանակներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս վիճաբանութեանց : Կը կարծուի թէ կարելի պիտի ըլլայ բանաձեւ մը գտնել, տեսակ մը Վատիկան կամ միջազգային քաղաք ըստեղծելու համար, որպէսզի կողմերը արժանապատուութեան խնդիրներ չյարուցանեն : Ինչպէս կը յիշուի, Դաշնակիցները նախապէս սակարկած էին ժողովը գումարել Զուիցերիոյ Լուկանօ քաղաքին մէջ, բայց Խ. Միութիւնը մերժեց :

✕ Մինչ այս մինչ այն, հակաճառութիւնը կը շարունակուի միջազգային մամուլին մէջ, Յունուար 25ի խորհրդաժողովին յաջողութեան մասին : Ամերիկեան մամուլը բարենշան չի գտներ Մոսկուայի թերթերուն վերջին արտայայտութիւնները՝ գերմանական հարցի մասին : Անոր կարծիքով, Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը չէ փոխուած եւ իր առաջարկած պայմանները անընդունելի են :

Միւս կողմէ վիճաբանութիւն մը բացուած է ամերիկեան թերթերուն մէջ, Խ. Միութեան կարագ եւ ուրիշ պիտոյքներ ծախելու մասին : Այզընհաուըրի կառավարութիւնը տրամադիր է զարկ տալու երկու երկիրներուն առեւտրական յարաբերութեանց, բայց ուրիշ հոսանքներ կ'ընդդիմանան : Այս առթիւ առեւտրական նախարարը յայտարարեց թէ կարագը աւելի աժան պիտի չծախեն Խ. Միութեան, ի վնաս ամերիկացի տանտիրուհիներուն :

✕ Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանը եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը նոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան, Պերլինի խորհրդաժողովէն առաջ : Այս տեսակցութեանց մասին տեղեկութիւններ կը տրուին Անգլիոյ :

ՃԷԼԱԼ ՊԱՅԱՐ ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԵՐԹԱՅ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը Մ. Նահանգները պիտի երթայ Յունուար 27ին, իր կնոջը, եւ բազմանդամ շքախումբի մը հետ : Չորս օր հիւր պիտի ըլլայ Տէր եւ Տիկին Այզընհաուըրի : Ուաշինկթընի մէջ պիտի դիմաւորուի փոխ նախագահ Նիքսընի կողմէ : Առաջին օրը Սպիտակ պալատին մէջ անցընելէ ետք, Տէր եւ Տիկին Ճէլալ Պայար պիտի առաջնորդուին Պլէր Հաուզ, որ պաշտօնական բնակարանն է ականաւոր հիւրերու :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ արտակարգ պատ—

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ...

Նորէն կը թղթատեմ Լիբանանի հայկական կուրանոցին թերթը, «Լոյս», որ միւնոյն ատեն տեղեկագիրն է հաստատութեան 25ամեայ յոբելեանին :

Պատկերներ, պատկերներ, մէկը միւսէն խօսուն :

Ահաւասիկ աչազուրկ աղջիկ մը որ կը գրէ կոյրերու յատուկ տառերով (Պրայ) :

Աչազուրկ մանչերու դասարան մը, վարժուհին ալ կոյր :

Աչազուրկ պզտիկներու մանկապարտէզը, ուր խաղեր կը սորվին :

Մարզանք աչազուրկ տղոց :

Դարձեալ մարզանք, ուղիղ շարքի կեցած :

Նուագախումբ աչազուրկ տղոց, զանազան գործիքներով :

Աչազուրկ վարպետը կողով շինել կը սորվեցնէ իր աշկերտին :

Կուրանոցի արհեստանոցը սկզբնական շրջանին :

Աչազուրկ տղաք ուռիի ճիւղեր կը կեղուեն, կողով շինելու համար :

Իւրաքանչիւր աչազուրկ իրեն յատուկ աշխատանքով զբաղած :

Եղէգէ աթոռներ եւ թիկնաթոռներ՝ աչազուրկ տղոց կողմէ շինուած :

Աչազուրկ աղջիկներ՝ իրենց տնական գործերով զբաղած :

Աչազուրկ փոքրիկներ պտոյտի կ'երթան իրենց ճաշերով :

Աչազուրկ աղջիկներ բուրդէ թելեր կը փաթթեն :

Կապերտի արհեստանոցը, ուր կը գործեն աչազուրկ տղաք եւ աղջիկներ :

Տակաւին յիշէի՞ :

Տեղեկագրէն կ'իմանամ թէ 1925 Ապրիլ 1էն ասդին, Ղազիրի կուրանոցին մէջ պատսպարուած են 116 աչազուրկներ (59 մանչ եւ 57 աղջիկ) :

Տարիներու ընթացքին այս թիւին վրայ աւելցած են 163 կոյրեր, խուլ-համրեր եւ անդամալոյծներ, ուրեմն համագումար 279 դժբախտներ :

«Աչազուրկներուն մեծ մասը եւ մանաւանդ կիսովին կոյր երիտասարդները կեանքի մէջ տեղ մը գրաւած են, ամուսնացած եւ առողջ զաւակներու տէր եղած են եւ համեստ օրապահիկ մը ապահոված» :

Կան որ դարձած են կարող արհեստաւորներ, նոյնիսկ խանութի տիրացած :

Եւ այժմ կը մնան 77 կոյր, խուլ-համր աշակերտներ, պաշտօնեաներն ալ հաշուելով : (Հաստատութիւնը Պէյրութի Պուրճ Համուտ թաղը փոխադրուած է այժմ) :

Ի՞նչ կ'ուզէիք որ աւելցնէի այս վկայութեանց վրայ, այնքան կենդանի եւ շօշափելի :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

Հանրապետութեան նոր նախագահը, Պ. Ռընէ Քոթի, շաբաթ օր Էլիզէի պալատը փոխադրուեցաւ սովորական հանդիսաւորութեամբ : Գահակալութիւնը ժողովուրդին հաղորդուեցաւ թնդանօթի 21 հարուածներով : Ըստ աւանդութեան կարմիր գորգ մը փռուած էր Էլիզէի պալատին մէջ : Քսան վայրկեան անցաւ այդ գորգին վրայ կոխելէն մինչեւ պաշտօնի ձեռնարկելը :

Ինչպէս որոշուած էր, պաշտօնական արարողութիւններէն եւ Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ սարքուած ընդունելութենէն վերջ, Պ. Ռընէ Քոթի նախորդ նախագահը առաջնորդեց իր մասնաւոր բնակարանը, հետիոտն : Ժամը 3.30ին նոր նախագահը այցելեց Անծանօթ Զինուորին դամբարանը եւ Մոն Վալերիէն գնաց, ծաղկեպսակ մը դնելու համար դիմադրական ճակատի զոհերուն դամբարանին վրայ : Անթելը եւ հեռատեսիլը (թելեվիզիոն) ժամը ժամին կը ներկայացնէին նախագահական պաշտօնի փոխանցումը եւ միւս արարողութիւնները :

ՈՎ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՅ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

●

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝ ԽԱԴ ԱՐՔ.

ԽՄԲ.— Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին» հետեւեալ տողերը կը սահեցնէ 1953 Հոկտ.ի խմբագրականին մէջ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ.—

«Մխիթարական է նաեւ այն որ Անթիլիասի Միաբանութեան շարքում գտնւում է կաթողիկոսական Գահի արժանաւոր այնպիսի մի թեկնածու, ինչպիսին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընդհանուր փոխանորդ Ամենապատիւ Տ. Խադ արք. Աջապահեանն է, որը վայելում է ոչ միայն Ամենայն Հայոց Հայրապետի բարձր համակրանքն ու վստահութիւնը իբր տիպար, հայրենասէր ու Էջմիածնասէր եկեղեցական, այլ նաեւ իր Աթոռի միաբանութեան եւ կիլիկեան հայ ժողովուրդի անվերապահ սէրը ու յարգանքը, որի անհերքելի ապացոյցն է այն փաստը որ տեղի միաբանութիւնը միաձայն ընտրել է նրան կաթողիկոսական տեղապահ» :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԽԻՍՏ ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը Յունուար 15ին հրատարակեց իր յայտարարութիւնը որով պաշտօնապէս կ'ամբաստանէ Իսլամ Եղբայրութիւնը թէ դաւեր սարքած է պետութեան դէմ, կապեր հաստատելով Անգլիացիներուն եւ Համայնավարներուն հետ :

Հետապնդումները եւ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին : Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին ուրբաթ օր, բայց որ եւ է դէպք չպատահեցաւ : Հարիւրաւոր հաւատացեալներ հանդարտօրէն աղօթեցին Ել Ազհարի մզկիթին մէջ որ իսլամութեան օրրան մըն է :

Գահիրէի անգլիական դեսպանատան ներկայացուցիչը վճռապէս հերքեց այն մեղադրանքը թէ բարձր պաշտօնատար մը տեսակցեր է Իսլամ Եղբայրութեան վարիչներէն Սալեհ Աշմաւիի հետ : Թերթերը ուշադրաւ կը գրեն որ Յեղափոխական կոմիտէն իր զեկոյցին մէջ յատկապէս կը յիշէ Անգլիան, մինչդեռ ուրիշ ատեն կը դոհանար « օտար պետութիւն » բացատրութեամբ : Զեկոյցը անգլիացի պաշտօնեաներու անուններն ալ կը յիշէ : Եւ խօսքը ուղղելով Իսլամ Եղբայրութեան, կ'ազդարարէ թէ «երբեք թոյլ պիտի չտանք որ նոր չարիքներ գործուին կրօնի անունով եւ երկրին ճակատագրին հետ խաղան ի շահ անձնական փառասիրութեանց» :

✕ Եգիպտական մամուլը հրատարակելով կառավարական զեկոյցը, ուրիշ մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ ամբողջ անցուդարձի մասին : Երեսուն սպաներ արձակուած են ոստիկանական վարչութենէն : Բանակին մէջ ալ մաքրագործումներ կը կատարուին :

Իրազեկներ կը կարծեն թէ Իսլամ Եղբայրութիւնը գաղտնի գործունէութեան պիտի նուիրուի այսուհետեւ, ինչպէս ըրած է ուրիշ ատեն : Զօր. Նէկիպի կառավարութիւնը վստահ է իր վերջնական յաղթանակին վրայ :

▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪

ԹԵՀՐԱՆԻ անգլ. դեսպան նշանակուեցաւ Պ. Սթիվընս, որ նախապէս կը վարէր Սթոքհոլմի դեսպանութիւնը : Այսպէս կը վերահաստատուին դիւանագիտական յարաբերութիւնները որոնք խզուած էին 1953 Հոկտեմբերին :

ԳԷՕԹԷ ԵՒ ՆԱՊՈԼԷՈՆ

Ա.

Նապոլէոն Բոնապարտն իր արագ վերելքի ճամբան էր բռնել եւ մէկը միւսի ետեւից իրեն էր ենթարկում եւրոպական երկիրները: 1806ի ամառը նա հարաւային եւ արեւմտեան գերման պետութիւններից իր մականի տակ կազմեց այսպէս կոչուած «Հռենոսեան Միութիւն»ը: Ու փաստօրէն վերջ դրաւ արդէն իսկ խարխլած եւ քայքայման դուռը հասած գերման հազարամեայ կայսրութիւնը միջնադարի: Նորակազմ Պրուսիան այժմ նաեւ իր գլխաւոր եւ կախուած տեսաւ դամոկլեան սուրը: Նրա հետ էր նաեւ, իր աշխարհագրական դիրքի բերումով իսկ, Վայմարի դքսութիւնը: Վերջինիս իշխանը, Կարլ Աուգուստ, զօրավարի աստիճանով Պրուսիայի բանակի մէջ էր մտած արդէն: Իր նախարարը եւ խորհրդականը, Գէօթէն, չատ էլ գոհ չէր այդ քաղաքականութիւնից:

Անխուսափելի էր արդէն պատերազմը Ֆրանսիայի եւ Պրուսիայի միջեւ: Ենայի ճակատամարտից (Հոկտ. 1806) յաղթական դուրս եկած Ֆրանսացիները մտան նաեւ Վայմար: Հարբած զինուորներ կողոպուտի նպատակով ներս խուժեցին Գէօթէի տունը եւս ու քիչ մնաց վտանգի ենթարկուէր բանաստեղծին կեանքը: Միջամտեց նրա կրտսեր կինը ու վերջ դրաւ վտանգը: Ֆրանսիական իշխանութիւնները պահակներ դրին եւ ապահովեցին նրա կեանքը եւ ստացուածքը:

Մեծ էր կայսեր զայրոյթը դուքս Կարլ Աուգուստի դէմ: Ու Վայմարն եւս ստիպուեցաւ մտնել Նապոլէոնին ենթակայ «Հռենոսեան Միութեան» մէջ, յանձն առնելով ծանր հատուցումներ վճարել յաղթականին:

Երկու տարի անց, 1808 Սեպտեմբեր: Այսպէս կոչուած էրֆուրտեան վեհաժողովը՝ գլխաւորութեամբ Նապոլէոնի եւ ռուս կայսր Աղեքսանդր Ա.ի ու մասնակցութեամբ չորս Թագաւորների, երեսունեւչորս իշխաններ ու իշխանազուններ եւ բազմաթիւ պալատականների, զօրավարների, նախարարների եւն.: Այդ բոլորի դեղարուեստական պահանջին գոհացում տալու համար է էրֆուրտ էր կանչուած Փարիզից դերասանական խումբը. «Ֆրանսիական Թատրոն»ի՝ գլխաւորութեամբ Թալմայի: Եւրոպայի ճակատագիրն էր քննութեան առարկան երկու կայսրերի:

Անսալով Կարլ Աուգուստի յորդորներին՝ Գէօթէն եւս՝ էրֆուրտ էր եկել: Ներկայ էին նմանապէս ուրիշ բարձրաստիճան անձեր, դրանց թւում նաեւ հետագայի կանցլէր (վարչապետ) Միւլլէր: Իմանալով որ էրֆուրտ է գտնւում Գէօթէն, Նապոլէոն անմիջապէս հրամայում է իր մի նախարարին, որ յաջորդ օրն իրեն ներկայացնեն Գէօթէին:

1808 Հոկտեմբեր 2: Առաջին տեսակցութիւնը երկու Մեծերի միջեւ էրֆուրտ քաղաքում: Բանաստեղծն ինքն է տարիներ վերջ գրի առել այդ հանդիպումը, թէեւ ոչ բաւականաչափ լրիւ: Ժամանակակիցների հաղորդած ուրիշ տեղեկութիւններ սրոշ չափով լրացնում են նրա պատմածները:

Գէօթէն նախ ներկայացւում է կայսեր համհարզ Սաւարիին եւ ամենազօր Թալէյրանին, ապա ներս է կանչւում արքայի մօտ: Նոյն այդ վայրկեանին այնտեղից լսւում է սակայն անունը Դարիւյի — դարձեալ յայտնի պետական դէմք եւ միեւնոյն ժամանակ գրող ու վարիչներից մէկը գերման գրաւուած երկիրների: Իսկոյն դահլիճ մը մտնում նա ուստի մի փոքր յամենում է բանաստեղծը: Սա կրկին մի անգամ լսում է իր անունը եւ ներս է մտնում անմիջապէս:

Ժամը տասնեւմէկն է, կէսօրից առաջ: Կայսրը, նախաճաշի է նստած մի մեծ, կլոր սեղանի առջեւ: Իր աջ կողմը, փոքր ինչ հեռու, կանգնած է Թալէյրանը, իսկ ձախ կողմը բաւական մօտ՝ Դարիւն, Նապոլէոն նշան է անում, որ իրեն մօտենայ բանաստեղծը: Սա կանգնած է մնում նրա առաջ՝ պատշաճ հեռաւորութեան վրայ: Ուշադիր դիտելուց յետոյ գերման հանճարին՝ ասում է Նապոլէոն, վու զ՚էթ էօն օմ, «Դուք մի մարդ էք, այսինքն՝ իսկական մարդ»: Մի ուրիշ վարկածով՝ վուալա էօն օմ — ահաւասիկ մարդը: Ասուած՝ ոչ թէ տեսակցութեան սկիզբը, այլ վերջը միայն: Բանաստեղծը խոնարհում է գլուխը: Կայսրը հարցնում է.— «Քանի՞ տարեկան էք»: — «Վաթսուն», լինում է պատասխանը: «Լաւ էք պահել ձեզ: Գրել էք ողբերգութիւններ»: Գէօթէն ասում է պէտք եղածը:

Այդ միջոցին խօսք է առնում Դարիւն, Գերմանացիներին այնչափ ցաւ պատճառած այդ մարդը, ասում է Գէօթէն, ու — զում էր չյայել մեզ՝ ուզելով ցուցադրել իր ծանօթութիւնը գերման գրականութեան, այլեւ իր դրական կարծիքն այդ մասին: Դարիւն չեչտել է նմանապէս, թէ ինքը հմուտ է լատիներէնի եւ լոյս է ընծայել Հորացիուսի գործերը: Լաւագոյն կերպով է արտայայտուել Գէօթէի մասին, յիշելով կայսեր մօտ, թէ նա թարգմանութիւններ է արել Ֆրանսերէնից ու գերմաներէնի է վերածել Վոլտէրի «Մահմեդ»ը:

Նապոլէոն վրայ է բերել ու ասել, թէ բնաւ լաւ գրուածք չէ այդ: Ու մանրամասնին քննութեան է ենթարկել դայն: Եւ առհասարակ՝ հանդէս է բերել հիմնական ծանօթութիւն ոչ միայն ֆրանսիական, այլ եւ գերմանական եւ առանձնապէս Գէօթէի թատերական գրուածքների մասին:

Նապոլէոն այնուհետեւ խօսքը դարձրել է «Վերթէր»ի վրայ: Գէօթէն նոր միայն տեղեկացել է, որ նա եռանդուն ընթերցողներից մէկն է իր երիտասարդութեան օրերի այդ ստեղծագործութեան եւ արդէն եօթն անգամ կարդացել է ու լաւ ուսումնասիրել դայն: Մի քանի ճիշտ դիտողութիւններից յետոյ, ասում է Գէօթէն, կայսրը կանգ առաւ յատկապէս գրուածքի մի կէտի վրայ եւ ասաց.— Ինչո՞ւ էք դուք այդպէս վարուել, ամենեւին բնական չէ այդ: Հանգամանօրէն ու միանգամայն ճշգրիտ վերլուծութեան ենթարկելով գրքի այդ կտորը, յարում է Գէօթէն:

Թէեւ սա որոշապէս չի ասում, թէ «Վերթեր»ի որ հատուածի մասին է եղել խօսքը, պարզ է սակայն այդ: Նապոլէոն նկատի է ունեցել գրուածքի այն կտորը, ուր ասուած է, թէ անյոյս սիրահար Վերթերի անվերջ տառապանքների վրայ եկել ու աւելացել է յետոյ մի ուրիշը, թէեւ անհամեմատ փոքրը, որ սակայն նմանապէս վճռական դեր է կատարել երիտասարդի ինքնասպանութեան որոշման հարցում: Այսինքն այն պարագան, որ բարձր ազնուական դասակարգի մարդոց մի ընտանեկան հաւաքոյթին անհանդուրժելի է համարուել ներկայութիւնը այդ քաղքենի տղայի, Վերթերի, ուստի եւ վերջինս հարկադրուեր է թողնել ու հեռանալ այդտեղից: Դէպքը ծանրապէս վիրաւորել է երիտասարդի առանց այն ալ խորապէս դառնացած սիրտը մանաւանդ այն պատճառով, որ դարձել է չատերի խօսակցութեան եւ հեգնանքների առարկայ:

«Ես ականջ էի դնում զուարթ դէմքով», ասում է Գէօթէն: «Ապա թէ պատասխան տուի ժպիտն երեսիս: — Այո, թէեւ ինձ յայտնի չէ, որ ցարդ մի ուրիշն արած լինի ինձ այդ դիտողութիւնը, բայց ես գտնում եմ միանգամայն ճիշդ: Խոստովանում եմ որ յիշուած կէտի մէջ մի անճշմարիտ բան կայ իսկապէս»: Եւ սակայն, շարունակում է Գէօթէն, «ես վրայ բերի, թէ առհասարակ ներելի է թերեւս բանաստեղծը, երբ իրեն օգնութեան է կանչում երբեմն եւ մի ճարտար հնարք արուեստական միջոց, որպէսզի ի վիճակի լինի այդ կերպ առաջ բերել ցանկացած ազդեցութիւնը, որին նա այլապէս, պարզ ու բնական եղանակով, անկարող պիտի լինէր հասնել»:

«Թւում է, թէ կայսրը գոհ մնաց իմ ասածից», շարունակում է բանաստեղծը: Ուրիշ խօսքով վերջինս այնուամենայնիւ ճիշդ է վարուել՝ իր հոգեբանական սիրավէպի մէջ մտցնելով նաեւ վիրաւորուած ինքնասիրութեան պարագան, որ եւ հանդիսացել է վերջին կաթիլն աղի — լեղիով լի յորդուն բաժակի մէջ:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ 20ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ա.

Մէկ — երկու ամիս՝ եւս եւ արդէն մահուան քսանամեակն է հայ մշակոյթի կարկառուն դէմքերէն ու միեւնոյն ատեն Դաշնակցութեան տեսաբաններէն Միքայէլ Վարանդեանի: Մեռաւ Մարսէյլի մէջ 1934 Ապրիլ 25ին եւ թաղուեցաւ Սէն Փիէռ գերեզմանատան մէջ: Ոչ չատ հեռու մեծ հայրենասէր Մկրտիչ Փորթուգալեանի շիրիմէն:

Սփիւռքային այս տաղտկալի կեանքը բազմաթիւ հայկական պանթէոններ բացաւ: Մեր անուանի մտաւորականներուն գերեզմանները տարտղնուեցան քիչ մը ամէն կողմ, Փէռ Լաշէզէն մինչեւ Հալէպի կամ Գահիրէի մահաստանները: Անշուշտ, եթէ մեր երկրին մէջ ապրէինք, այս նըւիրական շիրմաքարերը պիտի ձեւացնէին մայր հայրենիքին ամէնէն պաշտելի անկիւնը, ուր բոլորը պիտի գային խոնարհիլ դրչի, մտքի, բազուկի վաւերական մեծութեանց առջեւ:

Ափսոս որ պատեհութիւն չեմ ունեցած անձամբ ճանչնալու չատ մը մեծութիւններ, — Վարուժան, Ակնունի, Զօհրապ: Արթնցայ 1917էն այս կողմ: Դարձեալ ինքզինքս բարեբախտ կը համարեմ որ գոնէ մօտիկէն տեսայ վերջին քանի մը տասնամեակներու դէմքերը: Անձիս վրայ տիրական ազդեցութիւն գործողներէն մին ալ եղաւ, Մ. Վարանդեանը, որուն հետ հանդիպելու առիթները չէի փախցներ:

Պերլինի վեհաժողովին առթիւ, երբ Խրիմեան Հայրիկ պտոյտ կուտար եւրոպական արքունիքին մէջ, բոլորն ալ սքանչացած էին իր մարմնական գեղեցկութենէն եւ հաստատած թէ՝ ընտիր չաղախէ կերտուած անձնաւորութիւն մըն էր: Ընտիր էր նոյնպէս Վարանդեանին կազմը:

Բացէք իր երկասիրութիւններէն «Պատմութիւն Հ. Յ. Դաշնակցութեան» ի Ա. հատորը, որուն սկիզբը զետեղուած է Վարանդեանին լուսանկարը: Եւ դիտեցէք:

Միայն իր մատներուն մասին կարելի է յօդուած մը գրել: Մտաւորական մարդուն ստեղծագործական գործիքը իր մատներն են: Աշխարհահռչակ հանճարը Միքէլ Անճէլօ, ի զուր չէր որ երբ Սիքսթինի մատուռին ձեղունը կը պատկերազարդէր, տարիներ նուիրեց «Աստուծոյ Մատը» երկնելու համար: «Փլիմ» անուն գեղարուեստական հանդէս մըն ալ, չատ տարիներ առաջ, ստուար թիւ մը նուիրեց միայն Օկիւստ Ռոտէնի քանդակներուն մատներու գեղեցկութիւնները բացատրելու համար: Գեղեցիկ էին, երկար ու նուրբ Վարանդեանին մատներն ալ, որոնք ամբողջ կեանքի մը ընթացքին, գրիչէն տարբեր առարկայ մը չբռնեցին: Տարիներով սերտեց եւ տքնեցաւ: Արդարեւ յետոյ երկնելու համար իր երկարաշունչ եւ մնայուն երկասիրութիւնները:

Վարանդեան բարձրահասակ էր, նիհար, ցանցառ բայց գանգուր մազերով: Ունէր խիստ թաւ յօնքեր ու իր ժամանակի միապաղաղ արդուզարդը յատկանշող մըտաւորականներու յատուկ սրածայր մօրուք մը:

Իր հագուստները միշտ մթագոյն էին, միօրինակ ու դասական: Ակնունին չեմ տեսած, բայց իր ժամանակակիցները նըկարագրելով իր հագուածքը, կ՚ըսեն թէ արտակարգ գեսպանի մը արդուզարդը ունէր. Սպիտակ փողկապ, փայլուն կօշիկներ, ու միշտ արդուկուած տափատ: Ուրեմն Վարանդեան հակապատկերն էր եղած Ակնունիին:

Ընկերութեան մէջ համակրանք ստեղծելու լաւագոյն յատկութիւններէն մին ալ ձայնը, մարդկային հնչականութիւնն է: Ձեմ սիրեր, երբ այր մարդու մը կոկորդէն կնոջական չեշտը կ՚ելլէ: Ձէի սիրեր փրոֆ. Ատոնցին գիլ ձայնը: Վարանդեան ունէր ելեւէջներով չեշտաւորուած, թափանցուն, հաճելի առոգանութիւն մը:

Իր քալուածքը մտաւորականներու յատուկ սահանքն էր: Ծանրաքայլ, քիչ մը առաջ կքող, երերուն, կարծէք մտածումներու ամպին մէջէն միշտ դիտէր որսալու հակամէտ:

Իր դէմքին գոյնն ալ արդէն կը մատնէր մտաւորականը իր մէջ: Միշտ գունատ էր եւ թորթին գոյնը սպիտակ: Ձէր ծխեր ու ոչ ալ կը խմէր:

Ինչ կ՚ըսեմ: Վարանդեանին բաժակ պարպելը տեսայ մէկ անգամ:

1931ի «Դաշնակցութեան Օր»ուան գիշերն էր, Փըթի Ժուռնալի վերեւը, կէս գիշերէն ետք առաւօտեան ժամը չորսի ատեններ:

Այդ օրերուն համակրելի սովորութիւնը կար, մտաւորականութիւնը ժողովուրդին մօտ մնալով, խնդակից կը դառնար Տօնակատարութեան, ու ինք եւս կը լուսցնէր:

Երիտասարդներ բոլորուած էինք սեղանի մը չուրջ: Ծուխն ու գոլորշին խեղդած էին մթնոլորտը: Այս այն պահն էր, ուր

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

— Մարգար, եթէ էս կռիւն անցնի, Առաքոյի դէմ բաւական խոշոր ամբաստանութիւն մը կայ: Էս բանը գիտեն ընկերներէն Խէչօն ու Մուսեղը միայն: Երեք ամիս առաջ Հասան պէկի սիւրին քշող քիւրտ աւազակներուն մէջ եղած էր նաեւ Առաքօն: Էդ սիւրին ծախուած էր Էրզրումի մէջ: Էն օրերուն եղան ամբաստանեցին, որ Ֆետայիները աւազակներ են ու քշած տարած են Հասան պէկի սիւրին: Տօքթ. Նայիրեանը իր մէկ նամակին մէջ ցաւ յայտնած էր, որ Առաքօն սիւրին քշող քիւրտ աւազակներուն մէջ եղած է: Էս կռիւը որ վըրայ հասաւ, նամակը պահեցի:

Խէչօն գիտէր էս բանը եւ կ՚ուզէր ժողովին մէջ Առաքոյի հարցը մէջտեղ բերել: Զգուշացուցի, որ ընկերները չիմանան, մանաւանդ չիմանայ Արջ Սաքօն, թէ չէ, երկինքը կրակի կուտայ: Առաքոյի մէջ գըլուխ ցցած հրէշին կոտոշը ջարդելու աւելթն էր:

Երբ ցրուեցան ընկերները, Առաքօն ինձ մօտ կանչեցի եւ սպառնացի: Խօսեցայ, որ Ֆէտայու օրէնքը հրացանէն դուրս թռած գնդակին պէս անողոք է: Ի հարկէ, Մարգարի գինաթափութիւնն ետ չէ կարելի վերցնել: «Սակայն — ըսի — կը տեսնեմ, որ լեռէն վար գալու սպառնալիքդ եա չես նահանջած: Եթէ փորձես երկու ընկերներովդ վար գալ լեռնէն, քեզ շան սատակ կ՚ընեմ»:

Մարգարը երբ իմացաւ ընկերներու երկպառակութիւնը, կ՚ըսես երկինքը գըլխին վրայ փլաւ: Կ՚ուզէր երթալ եւ իր ծանր ձայնով խօսիլ Խէչոյին ու Առաքոյին: Կ՚ուզէր անոնց իր երկաթէ մատը ցոյց տալ: Այդ յուզուած պահուն կարծես պահ մը միայն մոռցաւ Սոման ու զինաթափութիւնը. կարծես հրացանը անութին տակ էր եւ կուրծքին վրայ կը կրէր փամփշտակալներու ծանրութիւնը:

Ինչպէս դահազուրկ արքայ մը յանկարծ գեղեցիկ երազէ մը կ՚արթննայ ու ինքզինքը բանտի խուցի մը մէջ կը գտնէ, Մարգարը այդպէս զգաց ու սթափեցաւ, որ զինաթափուած էր: Կին մը կոտրած էր իր երկաթէ մատը եւ զինք բանտի մը խուցին մէջ ձգած:

— Վարդան, ճանս, կռուի ժամանակ հաշուի պէտք չէ նստիլ: Էս ժողովուրդը, Հայոց աշխարհը ...

Մարգար պահ մը լսեց այդ բառերուն վրայ: Ընկերներուն մէջ երկպառակութիւն կայ, այո, այո, իրեն պատճառով:

— Վարդան, էսօր ես կը քաւեմ իմ մեղքս: Էն ժամանակ ես իրաւունք կ՚ունենամ վերցնելու իմ զէնքերը: Սաքոյին մօտիկ ըրէք,— աւելցուց Մարգար, երբ նորէն ականջին հասաւ Սոմայի գնդան ձայնը, որ կ՚ըխօսէր կիներուն.

— Մուրսի գլուխներուդ: Ի՞նչ բնեոուդ վրայ նստեր էք: Ելէք, Պղկան քարերու կողմը բանջարի երթանք ...

Մարգար այս անգամ ուժգնօրէն լսեց այդ ձայնէն: Անտեղ ընկերները զինք կ՚ուզէին, իր պատճառով անոնց մէջ երկպառակութիւն ինկած էր:

Մարգարին այնպէս թուեցաւ, որ ֆետայու անողոք սատուածը բարկացեր է ու որպէս գոհ կը պահանջէ Սոման: Այն ժամանակ տաճարը կը խաղաղի, եւ կիրքերը կը հանդարտին:

Իր ձայնը Մարգարին հասցնելու համար, Սոման ձայնը աւելի բարձր ձգեց: Մարգար նոյնիսկ նկատեց, որ ան՝ բանջարի ծրարը անութին տակ՝ Պղկան քարերու կողմը կ՚երթար:

— Վարդան, ճանս, ընկերներու մօտ գնա: Սաքօն իմ դիրքերու վրայ պահէ: Ես իրիկնադէմին կ՚իջնեմ ընկերներուն մօտ: Սաքօն ճիշդ է՝ Մարգարը պէտք է քաւէ իր մեղքը, Մարգարը Ֆետայի չէ, մեղաւոր է, արդահատելի է,— կ՚ըսէր Մարգար գրեթէ արցունքոտ ձայնով՝ գըլուխը կախ, ապառաժէն վար իջնելով:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(4)

ՏՈՄՍԵՐ

ՇԱՏ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

★

Տեսարանը կ'անցնէր Միացեալ Ազգերու Համաժողովին մէջ: Թուականը — յամի տեառն 1953, Դեկտեմբեր 8: Ժամանակը — կէսօրէն վերջ ժամը ճիշդ չորս :

Ժողովին նախագահուհին, Տիկին Փանտիթ, յայտարարեց ․

— Ձեզի կը ներկայացնեմ Միացեալ Նահանգներու նախագահը, Պ․ Այզընհաուըր:

Այս վերջինը խօսեցաւ ճիշդ 29 վայրկեան՝ շատ հրատապ հարցի մը մասին: Ժողովականները ծափահարեցին ժամը 4·29էն մինչեւ 4·31: Յետոյ, Նախագահուհին յայտարարեց․

— Նիստը փակուած է․ յաջորդը կը գումարուի վաղը, ժամը երեքին :

Տեսարանը վերջացաւ ու Պ․ Այզընհաուըր, Տիկին Փանտիթի ընկերակցութեամբ ժողովասրահէն մեկնեցաւ :

Ուրիշ պատկեր մը՝ մեր աշխարհէն : Կերպասավաճառներու ընկերութիւնը բացառիկ ժողով մը գումարած է: Օրուան քաղաքական կացութեան մասին պիտի խօսի յայտնի գոհարավաճառ Դամիանոս Էֆէնտի Կուռնելլիոսեան:

Նախագահը բեմ կուգայ եւ կը յայտարարէ ․

— Սիրելի հայրենակիցներ, պատուական բարեկամներ, ընկերներ, ընկերուհիներ, Տիկիններ եւ Օրիորդներ, նախ եւ առաջ ներողութիւն կը խնդրեմ որ այս ժողովը քիչ մը ուշ սկսանք: Յոյս ունէինք որ ճիշդ 2ին կը սկսէինք, բայց կամքէ անկախ պատճառներով, ահաւասիկ չորսին կը սկսինք: Այսօր մեր մէջ ունինք Հայոց ազգին Թանկագին ու տաղանդաւոր զաւակներէն մէկը, Պ․ Դամիանոս Կուռնելլիոսեանը, որ ինչպէս գիտէք մեծահարուստ վաճառական մըն է եւ անբասիր նկարագրի տէր անձնաւորութիւն մը, որ իր ճակտին քրտինքով ահագին հարստութեան տիրացած է: Մեր հիւրը չառաւիղն է Սատախլու մեծահամբաւ գիւղին մեծահամբաւ Կուռնելլիոսեան գերդաստանին, որ Բագրատունիներէն սերած է եւ ազգին տուած է քանի մը վարդապետներ եւ տիրացուներ... Մեր հիւրը ծնած է 1887ի մարտ 7ին, իրիկուան ժամը եօթին... Յաճախած է գիւղին նախակրթարանը, յետոյ գացած է Զանգըր՝ իր համալսարանական ուսումը ստանալու․ առեւտրական ասպարէզը նետուած է1907ին: Ամուսնացած է հռչակաւոր Զընկըրտաքեան ընտանիքին երկրորդ աղջկան, Օր․ Լուսնթագին հետ եւ բախտաւորուած է եօթը զաւակներով, որոնց հինգը կարգուած են եւ մեր հիւրին տուած են 17 թոռներ... Կը հրաւիրեմ զինքը: Հրամեցէք Պ․ Դամիանոս ...

Պ․ Դամիանոս կը խօսի ճիշդ մէկ ժամ 47 վայրկեան:

Ժամը ութին ատեններ, նախագահը նորէն բեմ կուգայ եւ կը յայտարարէ․

— Սիրելի հանդիսականներ, շատ շնորհակալ ենք մեր հիւրէն, որ իր հակիրճ բառերով մեզի բացատրեց թէ աշխարհը ինչ փորձանքի մէջ է այսօր: Մեր հիւրը ըսաւ թէ... Յետոյ աւելցուց թէ... Վերջն ալ հասկցուց որ... Իր վերջաբանին մէջն ալ դիտել տուաւ թէ... Իր եզրակացութիւնը այն էր թէ ... Ուրեմն մեզի կը մնայ ծափահարել: Ծափահարեցէք ...

Ու՝ ժողովուրդը կը ծափահարէ կէս-քուն, կէս արթուն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ազամամութը կուզար իր սուսերային շղարշով մխախառնուիլ տամուկ պատուհաններէն դուրս պոռթկացող ներսի ելեկտրական լոյսին հետ :

Ճիշդ այդ պահուն Վարանդեանը մօտեցաւ մեզի, ու՝

— Տղերք, ինծ էլ մի բաժակ գինի:

Անմիջապէս իր ետեւէն հասաւ Ահարոնեանը, ու ձեռքը դնելով Վարանդեանի ուսին, յորդորեց ․

— Արի, Միքայէլ, տուն գնա, քեզ համար լաւ չի այս ապականած օդն ու միջավայրը: Գնա տուն եւ հանգչէ: Յետոյ էլ աւելի կը վատանաս :

Վարանդեան առանց ուշադրութիւն դարձնելու իր խօսակցին, վերցուց բաժակը, ու ոտքի, իր խուպոտ ձայնը ձգելով սկսաւ երգել ․

Ձայն մը հնչեց էրզրումի Հայո՛ց լեռներէն,
Թունդ թունդ ելան Հայոց սրտեր զէնքի շարժումէն, զէնքի շարժումէն :

Նայուածքը միշտ բաժակին մէջն էր: Կարմիր հեղուկին մէջէն տեսիլներ կը պարզուէին իր աչքին առջեւ: Ձայն կ'առնէր, քալուածքի ձայներ: Վերացած էր: Անպայման իր այնքան փառաբանած հերոսներուն շքերթը կը տեսնէր հայրենի լեռներուն մէջէն ու կ'ուզէր նոյնանալ իրենց հետ: Զէնքերու խրխինջը կը հասնէր ականջներուն: Այդ պահուն կար ու չկար մեզ հետ: Զէնք ընդմիջեր գինքը: Զգած էինք որ երգէ մինակ, մխս մինակը: Պահը իրն էր, հոգեկան վայելքը միայն իրենը, քանի որ իր բոլոր գործերուն մէջ ուրիշ նիւթ չէր ստուածացուցած եթէ ոչ՝ մեր ֆետայիներն ու իրենց հերոսապատումը:

Երգեց այդպէս, պարպուեցաւ ու վերջաւորութեան հառաչ մը իր ետեւէն՝ անհետացաւ խիտ բազմութեան մէջ :

Վարանդեան, այդ գիշեր երկինք բարձրացաւ ու վերստին մեզ մօտ իջաւ, քանի մը տարի եւս ապրելու համար :

Հ․ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՐՈՒԵՍՏԸ՝ ԺԹ․ — Ի․ ԴԱՐԵՐՈՒՆ

★

Ժողովրդական նկարիչ Ս․ Ստեփանեան «Սով․ Հայաստան» օրաթերթին մէջ կը վերլուծէ նոր գիրք մը, Մինաս Սարգսեանի «Հայկական եւ Ռուսական կերպարուեստի կապերը ԺԹ․ — Ի․ դարերում »:

Իր տեսութեամբ, հայկական եւ ռուսական մշակոյթները մասնաւորաբար ԺԹ․ դարէն սկսած սերտ կապեր ունեցած են: Հայաստանի արեւելեան մասի միացումը Ռուսիոյ, որ տեղի ունեցաւ անցեալ դարու սկիզբին, մեծապէս նպաստեց երկու ժողովուրդներուն մշակութային կապերու ամրապնդման: Այդ կապը երթալով ուժեղացաւ եւ նոր թափով կը շարունակուի ներկայիս :

Քննադատը դիտել կուտայ թէ մասնաւորաբար ռուսական առաջաւոր արուեստի խիստ դրական նշանակութիւնը հայկ: Նոր ժամանակներու արուեստի ստեղծման մէջ, համապատասխան լուսաբանութիւն չէր գտած գրականութեան մէջ, եւ այս բացն է որ կը գոցէ Մ․ Սարգսեանի գիրքը, առատ նիւթ հաւաքելով Հայ եւ ռուս նկարիչներու յարաբերութեանց մասին :

Ս․ Ստեփանեան կը մատնանշէ թէ հայկ․ եւ ռուսական կերպարուեստի կապերը բնորոշելու համար հեղինակը պէտք է հիմք ընդունէր այն, որ այդ երկու ազգային արուեստները իրենց ինքնուրոյն յատկութեանց հետ ունեցած են զարգացման նոյն անկիւնադարձը, դեղեցկագիտական նոյն ելակէտները:

Մ․ Սարգսեան աշխատած է ցոյց տալ կապերու զարգացման ընդհանուր պատկերը, սակայն այն հարցերը որ էական են արուեստի ոգին բնորոշելու համար, դարձած են երկրորդական: Գրքին մէջ չկայ հին ակադեմիայի արուեստագիտական սկզբունքներու վերլուծումը, որու դէմ 70ական թուականներուն ելան յետագայի «պերեդվիժնիկ»ները: Քննադատական իրապաշտութիւնը առաջ եկաւ իբրեւ հակադրութիւն դասական դպրոցի՝ հին ակադեմիայի ճահճացած մթնոլորտի՝ կեանքէն կտրուած, յունական դիցաբանութեան շուրջ պտտող անոր նիւթի կանոնի եւ չտկուած «գեղեցկացուած» իրականութեան գեղեցկագիտութեան դէմ :

Հայ նկարիչներ Ա․ Յովնաթանեան, Ա․ Ներսիսեան կը պատկանին դասական դպրոցի այն շրջանին, երբ իր մէջ հասունցեր էր իրապաշտութեան պահանջը եւ արդէն կը պատրաստուէր շրջադարձը հին դրութենէն դէպի առողջ իրապաշտութիւնը եւ կեանքի ճշմարտացի ընկալումը :

Այդ էր պատճառը որ այդ նկարիչներու կտաւներուն մէջ իրական պատկերացումները զօրեղ են եւ համոզիչ, իսկ նկարելու համար իրենց վրայ կը կրեն տակաւին հին ակադեմիայի ոճը եւ պրուեստագիտութեան կնիքը: «Պերեդվիժնիկները» 70–80ական թուականներուն դրսեւորին արուեստի ամբողջ ճակատը: Բայց նկարիչը պարտաւոր է իր դատաւճիռը տալ կեանքի մասին, պէտք է ստանձնէ քննադատի դերը, կեանքի արատները բացողի դերը: Այդ գեղագիտական սկզբունքը յայտնի կերպով արտայայտուած է նաեւ հայ նկարիչներու Շամշինեանի, Գաբրիէլեանի, Յակոբեանի, քանդակագործ Միքայէլեանի գործերուն մէջ:

«Պերեդվիժնիկ»ներու ընկերութիւնը թէեւ վերջը կորսնցուց իր առաջին շրջանի սուր քննադատող բնոյթը, սակայն հասունցուց իրապաշտութիւնը, բարձրացուց արուեստի գաղաթը, ընդլայնեց նիւթը: Իրապաշտական պատմական գեղանկարչութիւնը Հայաստանի մէջ սկիզբ առաւ Վ․ Սուրէնեանի պատմական նկարներով: Իրապաշտութեան զարգացած ձեւերը կը տեսնուին Ե․ Թադէոսեանի, Փ․ Թէրլէմէզեանի, Ս․ Աղաջանեանի կտաւներուն մէջ :

ԺԹ․ դարի վերջերը սկիզբ առաւ անկումային (տէքատանս) հոսանքը, որ կը հակադրուէր «պերեդվիժնիկներու» իրապաշտութեան հետ: Այդ շրջանին կը ծագկի ձեւապաշտութիւնը (ֆօրմալիզմ) անկումի դուռը հասցնելով կերպարուեստը, որու վրայէն Մ․ Սարգսեան անցած է հապճեպ:

Գրքին մէջ խորապէս չէ տրուած հայկ․ կերպարուեստի ազգային ինքնայատկութիւնը, մինչդեռ առով աւելի յստակ եւ խոր կերպով պիտի պարզուէր ռուսական կերպարուեստի ազդեցութիւնը հայկականին վրայ: Գրքին մէջ միատեսակ են դնահատուած յիշատակուած բոլոր գործերը, մինչդեռ անոնց կարգին կան թէ շատ ուշագրաւ եւ թէ աննշան գործեր:

Գրադատը կ'եզրակացնէ թէ այս լուրջ թերութիւններով, հանդերձ գիրքը կը կարդացուի հետաքրքրութեամբ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՃԱՄԲԱՐՈՒՄ

★

Սէզ սարերի վեհութեան մէջ,
Կանաչ ու զով բացատում ,
Երջանկութեան երգով անվերջ
Մեր վրաններն են խնդում :

Առուի ափին, անտառում ,
Ծաղիկների աշխարհում ,
Մեր սիրտը լի խնդութեամբ
Մենք երգում ենք ու պարում :

Աստղազարդ սիւնի գլխին
Մեր դրօշն է ծածանվում ,
Կարծես կանչում է բոլորին,
Ինչպէս փարոսը ծովում :

Առուի ափին, անտառում ,
Ծաղիկների աշխարհում ,
Մեր սիրտը լի խնդութեամբ
Մենք երգում ենք ու պարում :

Այսօր ես եմ բարձրացրել
Դրօշը մեր ճամբարի ,
Կարծես առել ինձ են տուել
Ամբողջ զանձն աշխարհի :

Առուի ափին , անտառում ,
Ծաղիկների աշխարհում ,
Մեր սիրտը լի խնդութեամբ
Մենք երգում ենք ու պարում :

Կոփւում ենք մենք ինչպէս պողպատ ,
Կամքով, մարմնով զօրանում ,
Հայրենիքին մեր հարազատ
Անվախ զինուոր ենք դառնում :

Առուի ափին, անտառում ,
Ծաղիկների անտառում ,
Մեր սիրտը լի խնդութեամբ
Մենք երգում ենք ու պարում :

ՍԱՐՄԵՆ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Հինայուած մազերով եւ կտած դէմքերով կիները, որոնք ծունկի եկած իրենց լաթերը կը լուան Տիգրիսի ափը: Կը լսէի թաղծոտ երգերը, խառնուած հեռաւոր Ջրբաշխին ճռինչին:

Այս բոլորը լսած եւ տեսած էի առանց մեծ կարեւորութիւն տալու: Այժմ տարբեր կը թուէին ինծի, ինչպէս կերպասի հին կտոր մը ցերեկուան լոյսին տակ որ յանկարծ մէջտեղ կը հանէ վաղեմի ձեռագործի մը ճոխ գոյները:

Յետոյ ակնարկ մը նետեցի մեր նստած սենեակին չորս բոլորտիքը, այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ ճիշդ է Պ․ Փուարոյի ըսածը․— ճամբորդութիւն մը պիտի կատարենք:

Այդ միջոցին բոլորս միասին հաւաքուած էինք , բայց քիչ վերջը իւրաքանչիւրը տարբեր ճամբայ մը պիտի բռնէր:

Ընկերներս դիտեցի մէկը միւսին ետեւէն, կարծես թէ առաջին անգամ կը տեսնէի զիրենք եւ վերջին անգամ... ինչ որ կրնար յիմարութիւն համարուիլ․ բայց եւ այնպէս այդ էր տպաւորութիւնս :

Պ․ Մերքատօ մատները կը դալարէր ջղայնօրէն, իր պայծառ աչքերը Փուարոյին յառած էր, բիբերը լայն բացած: Տիկին Մերքատօն իր ամուսնոյն նայուածքին կը հետեւէր վագրի մը նման որ պատրաստ է յարձակելու: Տոքթ․ Լէյտնըր ինքն իր վրայ կծկուած ,զգետնուած կ'երեւար այս վերջին հարուածէն : Կարելի էր պնդել թէ իր սրահին մէջ չէր երբեք, այլ իր մտածումը կը յածէր աշխարհի վրայ թէ միայն ի՛նն ծանօթ էր:

Աչքերը չռած , ապուշի դէմքով մը Պ․ Քոլմէն Փուարոյի կը նայէր բերանաբաց: Ուրոշապէս չէի տեսներ Պ․ Էմմըթի դէմքը, որովհետեւ կօշիկներուն ծայրերը կը դիտէր: Պ․ Րէյթըր քիթը բերանը կախած շրթները առաջ երկարած եւ ամէն ատեն աւելի կը նմանէր մաքուր խոճկոռի մը:

Օր․ Րէյլի միշտ պատուհանին առջեւ, կռնակը դարձուցած էր մեզի եւ դժուար էր գուշակել իր զգացումները: Յետոյ դիտեցի Պ․ Քարէյը: Իր արտայայտութիւնը ցաւ պատճառեց ինծի եւ գլուխս անդին դարձուցի: Բոլորս ներկայ էինք այդ պահուն, բայց բնազդաբար կը մտածէի թէ երբ Փուարօ իր ճառը վերջացնէր, իրարմէ բաժնուած պիտի ըլլայինք:

Փուարօ շարունակեց իր հանդարտ ձայնով ինչպէս գետը որ կը հոսի իր ափերուն մէջէն մինչեւ ծովը:

—Սկիզբէն իսկ զգացի թէ այս գործը հասկնալու համար պէտք չէր կառչիլ արտաքին նշաններու կամ երեւոյթներու, այլ ուրիշ աւելի իրական պարագաներու, որոնք երեւան կը հանէին հոս ներկայ անձերու մէջ եղած վէճերը , անոնց սիրտերուն գաղտնիքները:

« Ճիշդ է որ այժմ հասած եմ այն կէտին ուր կը նկատեմ իրական լուծումը գաղտնիքին, բայց ոչ մէկ նիւթական ապացոյց ունիմ ձեռքս:

Գիտեմ որ այդպէս է, վասնզի այդպէս պէտք է ըլլայ, որովհետեւ ուրիշ որեւէ ձեւով ոչ մէկ մանրամասնութիւն նպատակայարմար պիտի չըլլար:

« Ըստ իս, միակ գոհացուցիչ լուծումն է » : Պահ մը դադար առնելէ ետք շարունակեց .

— Ճամբորդութեան պիտի սկսէի այն վայրկեանէն երբ հոս կանչուեցայ քննութիւնը կատարելու համար... երբ գիս դըրին կատարուած իրողութեան մը առջեւ: Իմ կարծիքովս ամէն քրէական գործ կ'ունենայ մասնաւոր ձեւ մը եւ երեւոյթ մը : Այս մէկը կը դառնայ Տիկին Լէյտնըրի անձնականութեան շուրջ: Ցորչափ չէի գիտեր թէ ինչ տեսակ կին մըն է Տիկին Լէյտնըրը, պիտի չկրնայի գտնել մարդասպանը եւ իր արարքին շարժառիթը : Իմ մեկնակէտս եղաւ խորապէս ճանչնալ Տիկին Լէյտնըրի նկարագիրը :

(Շար․)

ԼՈՆՏՈՆ հասաւ Իրանի դիւանագիտական առաջին ներկայացուցիչը, Ծուսրեւ Քաշիմի: Գործերը պիտի վարէ մինչեւ որ դեսպաններ նշանակուին երկու պետութեանց կողմէ :

բաստութիւններ տեսնուած են այս առ – թիւ: Թուրքիոյ նախագահը յունուար 28–ին ճառ մը պիտի խօսի խորհրդարանին մէջ, պիտի այցելէ խլամական կեդրոնը: Ցետոյ պտոյտ մը պիտի կատարէ գլխա – ւոր քաղաքներու մէջ:

Ճէլալ Պայար օդանաւով Լոնտոն պիտի երթայ Բշ. օր, իսկ յունուար 20ին նաւ պիտի նստի դէպի Ամերիկա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՒՆԱԿՈՅՏԵՐՈՒ Թաւալումը վերսկը – սաւ Աւստրիոյ մէջ, օդը մեղմացած ըլլա – լով: Սթիրիոյ մէջ հազար հոգինոց գիւղ մը պաշարուեցաւ գետի մը ջուրերէն ո – րոնք յորդած էին ձիւնհալքի հետեւան – քով: Ուրիշ վայրի մը մէջ երկու հարիւր մեթր լայնութեամբ ձիւնի պատ մը չառա – չալից ինկաւ գետի մը մէջ, լիճ մը կազ – մելով: Ձիւնը աւերներ կը գործէ նաեւ Ֆրանսայի մէջ: Ճամբաները փակուած են Ալպեան լեռներուն եւ Ժիւռայի մէջ: Գայ – լեր երեւցան Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ գիւ – ղերուն մէջ: Աւստրիոյ արկածեալներէն մին կը պատմէ.— Մարդիկ խուճապահար կը փախչէին իրենց տուներէն. բայց քա – նի մը քայլ առնելէ վերջ կը խրէին ձիւնա – կոյտերու մէջ, ճանճերու պէս փակչելով: Հինգ վայրկեանի մէջ ձիւնակոյտը մեր գիւղին վրայ էր եւ իր չառաչումը կը խեղդէր սարսափի աղաղակները: Ձիւնի պատը յառաջ կը խաղար խելագար թա – փով մը եւ տուներ կը քանդուէին խաղա – լիկներու պէս »:

ԿԸ ՎԱԽՑՈՒԻ որ հացին գինը բարձրա – նայ, եթէ 5700 աղօրեպաններ իրենց աշ – խատանքը դադրեցնեն Փետրուար մէկին եւ կառավարութիւնը հարկադրուի գոհա – ցում տալ իրենց պահանջներուն:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները կը շա – րունակուին Փարիզի եւ գաւառի մէջ: Բանուորական Ուժը կ'ազդարարէ թէ « վտանգաւոր է ձգձգել նուազագոյն օրա – պահիկի գումարին ճշդումը»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բնակչու – թեան թիւը 49·147·700ի հասած է, (23·– 024·000 այր ,26·053·700 կին):Պերլինի ա – րեւմտեան շրջանին բնակչութիւնը կը հաշուեն 2·196·200 հոգի:

ԻՏԱԼԻՈՅ դահլիճը չէ կազմուած տա – կաւին: Նոր վարչապետը, Ֆանֆանի ,մեծ դժուարութեանց մատնուած է:

250·000 ԲՆԱԿԱՐԱՆ պիտի շինուի քա – նի մը տարիէն, եթէ կարելի ըլլայ 550 միլիառ ֆրանք ճարել, ըստ վերաշինու – թեան նախարարին հաշիւներուն:

ՋԵԽԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը ջախջախուեցաւ Փրակայի մօտ: Մեռան 11 ճամբորդներ եւ չորս օդաչուները:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ մեծ հր – դեհ մը մոխիր դարձուց ազգ. պաշտպա – նութեան մէկ շէնքը, որ վերջերս օժ – տուած էր ամերիկեան մեքենաներով:Վը – նասը՝ մէկ միլիոն տոլար:

ԴՐԱՄ ՈՒՆԻ՞Ք ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մառի Պահատուրեան, Արաքսի Ման – ճուլիքեան, Արաքսի Էլպիս, Ազնիւ Սար – եան ,Մկրտիչ Քաշճեան, Աւետիսեան եւ Ֆրէնցի, Թադուհի Սրապեան, Գալուստ Փափազեան, Միհրան: Սիրանոյշի ժա – ռանգորդ Արմինէ, Պօղոս Զօրանի ժա – ռանգորդներ, Արամ Ասատուրեան, Ժօ – զէֆ Ազարեան, Գէորգ Ահարոնեան, Զա – րեհ Բենիամին, Փառէն Յակոբ Հ. Գա – րաքաշըեան, Վաղարշակ Գազանճեան, Վահրամ Զիմէքճեան, Մարտիրոս Քէ – պապճեանի ժառանգորդներ ,Թորգոմ Զա – տիկ Զատիկեան, Լուսնթագ Ասլանեան, Յակոբ Արսլանեան, Յակոբ Պէօրէքճեան, Վահան Մինասեան, Մառի Թաքասեան, Սարգիս Վարդանեան, Յակոբ Նիքսարլը – օղլու, Կարապետ Ճիլվէօղլու, Միսաք Սէրմէրճեան, Զարեհ Զաքարեան, Կարա – պետ Պալեան, Սամուրքաշ Թաքլըօղլու, Կ. Կամիթեան, Արտաշէս Աւագեան, Քէշիշի որդի Նշան, Մանուկ, Սիմոն Գալ – ֆաեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԷՐ ԵՒ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ: Առաջնորդ ընտանեկան երջանկութեան: Գրեց՝ Ջզօն Ծ. վարդ. Տէր Յակոբեան: Տպ. Վենե – տիկ, 1954: Հասցէ.— American Hotel (335), Milan (Italie).

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ 9ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սալոն Ալհամպրայի մէջ

Այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Նախաձեռնութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի: Մասնակցութեամբ 11 մասնա – ճիւղերու:

Կը խօսին ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ (Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Կ. վարչութեան կողմէ) եւ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Զաւեշտ մը Ն. Ս.ի Սէն Լուի մասնա – ճիւղի կողմէ: Հայկական պարեր՝ Լա Սիոթայի եւ Սէնթ Անի Նոր Սերունդի կողմէ: Եւրոպական պարեր ընկերակցու – թեամբ ՌԷՅՄՕՆ ԼՕՐԷՆԶԻ մեծ նուագա – խումբի:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին Քաֆէ Նոայի սրահը:

Կը խօսի Պ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԻՒՄՇԵԱՆ

Նիւթը՝ «Հայ ըլլալու հպարտութիւնը»

Մասնաւորապէս կը հրաւիրուի Նոր սե – րունդը, որուն առիթ պիտի տրուի ար – տայայտուելու եւ ներկայացնելու իր տե – սակէտները: Մուտքը ազատ է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Բարձր Հայքի Հայր. Մարսէյլի Միու – թեան ձմեռնային պարահանդէսը, վեց Մարտ, Քլիւպի սրահին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլի Ֆ. Կ. Խաչի Դեկտ. 19ի պարահանդէսին կա – տարուած հանգանակութեան իրենց սի – րայօժար մասնակցութիւնը բերած են նա – եւ.— Տէր եւ Տիկին Ծընկըտըրեան 5000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Մ. Եուսուֆեան, Տէր եւ Տիկ. Գ. Շալճեան 2000ական, Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմէ 1200:

Նոյն պարահանդէսի առթիւ կատար – ուած հանգանակութեան հազար ֆրանքի նուիրատուին անունը պիտի ըլլայ Կ. Գու – լումեան, (Յառաջ, 8 Յունուար):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Գասպարեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Զարսանճաքի Հայր. Միութեան, հայրե – նակիցներուն եւ բարեկամներուն որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղ – կեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ի – րենց ողբացեալ մօր, մեծմօր այրի տիկին Մարթա Գասպարեանի մահուան առթիւ: Թաղումը տեղի ունեցաւ 2 Դեկտ. 1953ին:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուր – բաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, (70, ռիւ Լաֆայէթ): Դա – սախօս՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ–Ի – ԲԷԿԵԱՆ: Նիւթը՝ Համաստեղի Սպիտակ Ձիաւորը: Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի Անիէռի մասնաճիւղին:

Կիրակի 17 Յունուար ժամը 16 — 23, 149 bis. Av. d'Argenteuil, Asnières

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ

Խմբերգ, մեներգ, պար, արտասանու – թիւն եւ «Թորոս ծառայի արկածները», խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ, երկու ա – րար: Ճոխ պիւֆէ: Ազատ մուտք

Փորթ Քլիշէէն թիւ 140, Փորթ Շամ – փէռէէն թիւ 165 հանրակառք, իջնել Փլաս Պուրկինեօն, Կառ Սէն Լազարէն շոգե – կառք, իջնել Պուա Քոլոմպ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչա – խումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խա – չի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վաս – պուրականի Հայր. Միութեան եւ Արե – նուշներու Միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Ցայտագիր.— Ռախմանինով, Զայքո – վսքի, Պռամս, Սէն Սանս ,Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ա – հարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21·30ին Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի Պ. Առման Զուհաճեան: Նիւթը՝ «Եւրոպական Միութիւնը»:—Հա – յերէնի դասերը ժամը 20·15ին:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ ենթակո – միտէի ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժա – մը 10ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ները այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրա – կարգ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը հա – ւաքոյթ մը սարքած է իր ժրաջան ընկե – րուհիներէն Օր. Արուսեակ Զէյթունցեանի Ամերիկա մեկնումին առթիւ, այս երկու – շաբթի ժամը 3ին, Տիկին Ատ. Զիթունիի բնակարանին մէջ: 13 ռիւ Քոմարթէն, 4րդ յարկ: Մեթրօ Մատըլէն կամ Հավրը Քոմարթէն: Կը հրաւիրուին ընկերուհի – ները:

«ԱԶԱՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի ժողովը այս կի – րակի, ժամը 14·30ին, սովորական հաւա – քատեղին:

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Մի – ութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս օրէ վերջ, Փլաս տ'Իթալի, Քաֆէ Քլէռ տը Լիւնի վերնայարկը: Խիստ կարեւոր օրա – կարգ: Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենա – կիցներէն ներկայ ըլլալ:

ՍԵՒ. ՄՈՒՐԱՏ Ուսումնասիրացի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը: Կը հրա – ւիրուին նաեւ համակիրները: Գործօն ան – դամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեք – շաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանին վեր – նայարկը: Դասախօս Եդուարդ Գավէզ – եան: Նիւթը.— «Անգլիա, հոգեբանական, տնտեսական եւ քաղաքական մարզերու մէջ»: Մուտքը ազատ է:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԴԱՒԻԹԵԱՆ եղբարք պէտք ունին աշկերտի մը:

Դիմել՝
53, Cours Lieutaud, Marseille.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Փարիզէն իրենց մայ – րը կը փնտռէ իր զաւակները Յակոբ եւ Նազարէթ Փէմպէճեաններ: Հօր անուն Մանուկ: Բնիկ Կեսարացի: Պոլսէն մեկ – նած են 1923ին: Տախանձագին կը խնդ – րուի լուր տալ ,«Յառաջ»ի հասցէով: Կը խնդրուի «Յուսաբեր»էն արտատպել այս փնտռտուքը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ • MARDI 19 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7272 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2683

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԻՆՉՈ՞ՒՄՆ Է ԲԱՆԸ »

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը քանիցս կը հոլովէ «էջմիածնասէր», «էջմիածնասիրութիւն», «էջմիածնասիրական» բառերը :

Աւելորդ է բացատրել թէ բոլշեւիկեան ուղղագրութեամբ — էջմիածնասէր — բառը կը նշանակէ «էջմիածինէն սիրած» : Կրնայ նշանակել նաեւ... էջմիածնի սէր :

Դեռ կարելի էր հարցնել թէ «սէր»ը ի՞նչպէս «սիրութեան» կը վերածուի : Ո՞ր քերականական կամ տրամաբանական օրէնքով : (Ինչպէս հայրենասէրը՝ հայրենասիրականի կամ հայրենասիրութեան.) :

Ուրեմն, էջմիածնի տեսակէտով, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ամէնէն արժանաւոր թեկնածուն ան է որ ունի «հայրենասիրական եւ էջմիածնասիրական բոցավառ ոգի» (կ՚արտատպենք նոյնութեամբ) :

Կիլիկիոյ կաթող. ներկայ տեղապահին՝ Խադ արք.ի թեկնածութիւնը ջատագոված ատեն ալ, էջմիածին, զայն կը ներկայացնէ իբրեւ «տիպար, հայրենասէր եւ էջմիածնասէր եկեղեցական» :

Ինչպէս կ՚երեւայ, եկող – գացողներ եւ մասնաւոր նամակներ պղտոր մթնոլորտ մը ստեղծած են :

Տէրունի Հայրապետը, Գէորգ Զ. կը կարծէ թէ «յայտնի եւ թաքուն թշնամիներ» կ՚ուզեն «քայքայել հայ ժողովուրդի կուռ միասնութիւնն ու համախմբուածութիւնը իր եկեղեցու շուրջ» :

Իրականութիւնը ճիշդ հակառակն է :

Եթէ Հայկական Արտասահմանի մէջ որոշ վերապահում կը տիրէ այս ընտրութեան առթիւ ալ, բուն պատճառը այդ նոյն միասնականութեան հոգն է :

Ի վերջոյ ի՞նչ կը նշանակեն սա երկդիմի բառերը,— «էջմիածնասէր, էջմիածնասիրութիւն » :

Այս ժողովուրդը դարերով անխախտ պահած է իր կապերը Մայր Աթոռին հետ, եւ այսօր ալ կը պահէ :

Եւ անոր անկախութիւնը փրկելու համար, յաճախ հարկադրուեր է այլուր փոխադրել Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնը :

Այսօր ալ դժուարին կացութեան մը մատնուած է այդ Աթոռը, իբրեւ հետեւանք բռնապետական կարգուսարքի մը :

Հակառակ այս անողոք իրականութեան, ոչ ոքի մտքէն կ՚անցնի այլուր փոխադրել զայն, կամ խզել դարաւոր կապերը :

Ինչպէս հայրենիքին մէջ, հայրենիքէն դուրս ալ այս ժողովուրդը գուրգուրալով այդ հաստատութեան վրայ, կ՚ուզէ որ ան խաղալիկ չդառնայ օրուան իշխանութեան կամայականութեան կամ բռնութեան :

Իրական, առողջ «էջմիածնասիրութեան» ոգին ալ ա՛յդ կը թելադրէ :

Ո՛վ որ պիտի բազմի Կիլիկիոյ աթոռին վրայ, ոչ տիպար, ոչ ալ հայրենասէր կրնայ ըլլալ, եթէ չըմբռնէ այս տարրական ճշմարտութիւնը :

Այդպիսին Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան վարկն ալ կոտրած պիտի ըլլայ, իր պարտականութիւնները շփոթելով զանազան մարզանքներու հետ, ինչպէս տեսանք անցեալին մէջ :

Նորընտիրը պիտի ըլլայ հարազատ ներկայացուցիչը տարագիր բազմութեանց բաղձանքներուն եւ շահերուն, եւ ոչ թէ պարզ ձայնադիր կամ խողովակ :

Եթէ ալեւոր կաթողիկոսը խօսելու եւ գործելու ազատութիւն ունենար, այս տարրական գիտելիքը ամէնէն առաջ պիտի յիշեցնէր արտասահմանի բարձրաստիճան կղերին, որ տակաւին չըմբռներ կարգ մը նրբութիւններ :

Այդ վեղարաւորներէն շատեր տակաւին չեն կրնար զանազանել ծուռն ու շիտակը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՌԸ

★

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԵՒ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Շաբաթ օր, նախագահական պաշտօնի փոխանցումը կատարելով, Էլիզէի պալատին մէջ, Պ. Վէնսան Օրիոլ ողջունեց նոր նախագահը, Պ. Ռընէ Քոթի եւ յայտարարեց.

— «Ձեզի փոխանցելով այն իրաւասութիւնները զորս ինծի յանձնած էր խորհրդարանը 1947 Յունուար 16ին, բարօրութիւն կը մաղթեմ ձեր եօթնամեայ պաշտօնավարութեան համար : Ահագին է ձերստանձնած պարտականութիւնը : Լման եօթը տարի ազատագրուած բայց կոտորակուած եւ աւերուած Ֆրանսան աշխատանքի լծուեցաւ քաջութեամբ, դարմանելու համար իրեն եղած վնասը : Բայց դեռ լրացած չէ ազգային եւ միջազգային վերաշինութեան գործը : Խոհեմ այլ անհրաժեշտ սրբագրութիւններ կը պահանջեն մեր հիմնարկութիւնները, դիւրացնելու համար խորհրդարանական կարգուսարքին գործունէութիւնը : Վտանգուած են պետութեան հեղինակութիւնը, անկախութիւնը եւ արդիւնաւոր գործունէութիւնը : Մեր տնտեսութիւնը միայն մասամբ հասած է օտար մրցակցութեան մակարդակին : Դեռ բազմաթիւ Ֆրանսացի [illegible] հնարաւորութիւն՝ վայելելու կեանք մը վարելու իրենց աշխատանքով : աւելի արդար եւ աւելի լաւ կազմակերպուած ընկերութեան մը մէջ :

Ֆրանսական Միութիւնը Հնդկաչինի մէջ կը մղէ պատերազմ մը որ ծանրածանր զոհողութիւններ կը պահանջէ : Կասկածամտութեամբ եւ երկիւղով ջլատուած աշխարհի մը մէջ Ֆրանսան դժուարաւ կը կատարէ իր խաղաղութեան դերը ... Դուք, Պ. Նախագահ, վստահելի առաջնորդ մը պիտի հանդիսանաք ձեր նկարագրով, հայրենասիրութեամբ, երկար փորձառութեամբ եւ մշակումով » :

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՈՒՂԵՐՁԸ

Պ. Ռընէ Քոթի պատասխանելով ըսաւ.

— « Ամենաբարձր պարտականութեանց հետ, մեծ օրինակ մը կը փոխանցէք ինծի : Անշուշտ ոչ ոք կրցած է մոռնալ Ֆրանսայի վիճակը երբ, եօթը տարի առաջ, Դ. Հանրապետութեան առաջին Նախագահը կ՚ընտրուէր : Դուք կրցաք շարունակ պահել ազգային միաձայնութիւնը լման եօթը տարի : Այն պահուն երբ կը մեկնիք այս տունէն զոր ամայի գտաք եւ որուն կրցաք տալ աւելի գեղեցկութիւն եւ շքեղութիւն, կը խնդրեմ ընդունիլ, պարոն Նախագահ, իմ ամէնէն անկեղծ եւ ամէնէն խանդավառ բարեմաղթութիւններս ամբողջ Ֆրանսայի մաղթանքներուն հետ» :

Պ. Ռընէ Քոթի այս առթիւ իր մեծարանքը յայտնեց նաեւ Տիկին Վէնսան Օրիոլի եւ շարունակեց.

— Պարոն Նախագահ, դուք ուզեցիք ըլլալ եւ եղաք ազգային վերածնութեան Նախագահը : Եթէ գործը լրացած չէ տակաւին, գոնէ սքանչելի ճիգ մը կատարուած է : Զայն շարունակելու համար ես կ՚ապաւինիմ այն խանդավառ եւ քաջ երիտասարդութեան որ կ՚ըղձայ աշխատիլ իր բոլոր ուժերով, հանրապետական կարգուսարքին եւ ընկերային յառաջդիմութեան մէջ, յանուն աւելի բարգաւաճ Ֆրանսայի մը : Ես հաւատք ունիմ այդ երիտասարդութեան վրայ : Հաւատք ունիմ այն մեծ ժողովուրդին վրայ ուր պահուած է ընտանեկան եւ հայրենասիրական առաքինութեանց գանձը, առաքինութիւններ որոնք մեր ազգին մեծութիւնը կը կազմեն : Ֆրանսան բացակայ պիտի չըլլայ աշխարհի մէջ» :

× Քաղաքապետարանին մէջ ալ ուղերձ մը խօսելով, նոր նախագահը բացատրեց թէ «Փարիզի սէրը ոեւէ գաւառացիի համար անհաւատարմութիւն չէ իր ծննդավայրին հանդէպ» : Յետոյ զանազան յիշատակներ պատմելով, փառաբանեց Փարիզի քաջութիւնը որ յաղթականօրէն ճակատեցաւ դարերու ընթացքին : Ոգեկոչեց Քարթիէ Լաթէնի երիտասարդութիւնը, եւ դիմադրական պայքարը 1944 Օգոստոս 18ին, առաջնորդութեամբ զօր. Լըքլէռի եւ զօր. տը Կոլի : Ապա յիշեց Փարիզի խշտեակները (Թոտի) ուր այնքան խեղճեր կը տառապին թշուառութեան մէջ եւ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է եռանդուն եւ ուժգին ճիգ մը՝ տնտեսական ծաւալման եւ ընկերային վերանորոգման համար : Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ օրինաւոր են նիւթական պահանջները. «բայց երբ ամէնքն ալ յաւելում կը պահանջեն, պետութիւնն է որ կը տուժէ : Զաղքատացնենք եւ չտկարացնենք զայն, երբ հարկ է զօրացնել, որպէսզի կարենայ իրագործել երկրին ուզած բարենորոգումները : Փարիզը կը բացուի անսահման հորիզոններու վրայ ինչպէս ովկիանոսը » :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ԱՅՍ ԱԼ ՋՈՐԲՈՐԴ

Կծիկ մը եւս կը քակուի :

Երէկ հետեւեալ նամակը ստացայ «Յառաջ»ականէ մը որ կը սիրէ հին գիրքեր եւ յուշեր պրպտել.—

Սիրելի Վահէ, կարդացի «Այս ալ թիւ երկու» տոմսը բանագող կրօնաւորներու մասին — Երուսաղէմի պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան եւ Շահէ վարդապետ Աճէմեան, երկուքն ալ մերկացուած չարաթաթերթ «Նայիրի»ի կողմէ :

Տոմսդ յիշեցուց ինծի ուրիշ վեղարաւոր բանագող մը, Ղեւոնդ արք. Դուրեան, որուն հերոսութիւնը նկարագրուած է Ա. Պարտիզեանի «Հայ եկեղեցւոյ տագնապը եւ անոր պատասխանատուները » (Պոսթըն, 1936) գրքին 319րդ էջին վրայ այսպէս.—

« Օր մը, պատահաբար հանդիպեցայ հայ բարձր մտաւորականի մը, որ շատ մօտէն կը ճանչնար Դուրեան սրբ.ը : Խօսեցանք անոր «Պարզ քարոզներ»ու մասին : Ցայտնեցի կարծիքս սխտեմի այն բացակայութեան մասին որ միակ «սխտեմը» կարելի էր կոչել Դուրեան սրբ.ի «Քարոզներուն» : Յարգելի խօսակիցս ժպտաց. ճիշդ էք նկատեր, ըսաւ, եւ այդ արդիւնք է այն բանին, որ նա շատ կը սիրէր զարդարուիլ այլոց բառերով, մտքերով, ու կ՚ընտրէր զանոնք առանց խնամքի, առանց զգուշութեան : Անգամ մը, շարունակեց յարգելի խօսակիցս. [illegible] նուէր, եւ վանքին գրադարանը գրաւած էի ընթերցանութեամբ, գիշեր մը մօտ կանչեց Արմաշի այն օրերու տեսուչ Նարոյեան Սրբազանը, այժմ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք, եւ խնդրեց որ ես տող առ տող հետեւիմ Ղեւոնդ վրդ. Դուրեանի նոր լոյս տեսած մէկ գրութեան, մինչ ինք պիտի կարդար Ֆրանսերէն կտոր մը Ֆրանսացի հեղինակէ մը : Մինչ Նարոյեան Սրբազան կը կարդար, ըսաւ խօսակիցս, զարմանքս յայտնեցի անոր՝ դիտել տալով որ Դուրեան վրդ.ի գրութիւնը բառ առ բառ թարգմանութիւնն էր օտար հեղինակի գրութեան : Նարոյեան Սրբազան ժպտալով ըսաւ.— Ես ալ այդ պարագան քու ուշադրութեան յանձնելու համար կանչեցի : Քիչ ետք՝ երբ Դուրեան Ղ. վրդ. ներս մտաւ եւ Նարոյեան Սրբազան իր ուշադրութեան յանձնեց իր այս բանագողութիւնը, ան առանց քաշուելու յայտարարեց.— « Ի՞նչ կայ որ, Հայերու մէջ քանի՞ հոգի կան որ պիտի գիտնան, ձեր երկուքէն զատ» : Այդ օրէն ետք, եզրակացուց յարգելի խօսակիցս (որուն անունը չեմ կրնար յիշել՝ իր թոյլտուութիւնը խնդրած չըլլալով), Դուրեան սրբ. շատ մը փաստեր տուաւ իր այլոց փետուրներով զարդարուելու մասին ... » :

Նամակագիրը այս պատմութեան հեղինակին անունն ալ յիշած է, մտերմաբար : Բայց ես յարմար չեմ դատեր յայտնել, նկատի առնելով իր ներկայ դիրքը :

Մատենադարանի մուկ մը կամ գրամոլ մը դեռ ի՜նչ գոհարներ մէջտեղ պիտի հանէր, եթէ բան – գործ ընէր :

Պատահական երեւո՞յթ է որ ցարդ երեւան հանուած չորս բանագողներէն երեքը վեղարաւորներ են, երկուքը բարձրաստիճաններէն՝ անոր համար որ վանքի մէջ ծուարած ըլլալով, կը կարծեն թէ դիտող աչքեր չկան. հետեւաբար կրնան օտարին վաստակը գողնալ կամ ուրիշ միաբանական մեղքեր գործել :

ՎԱՀԷ

ՀԱՒԱՔԱՏԵՂԻՆ ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ՓՈԽՆ Ի ՓՈԽԸ, ՄԷԿ ԵՒ ՄԻՒՍ ՇՐՋԱՆԻՆ ՄԷՋ

Չորս պետութեանց ներկայացուցիչները վերջապէս համաձայնեցան, ընտրելով Յունուար 25ի խորհրդաժողովին վայրը : Այս համաձայնութիւնը գոյացաւ շնորհիւ արեւմտեան պետութեանց զիջողութեան : Ժողովին կէսը պիտի գումարուի Պերլինի արեւմտեան, կէսն ալ արեւելեան շրջանին մէջ :

Կիրակի օր պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, ծանուցանելով համաձայնութիւնը : Այդ զեկոյցին համաձայն, յիսուն ժամ վիճաբանած են տասը օրուան ընթացքին, յանգելու համար հետեւեալ կարգադրութեան, — Չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը առաջին շաբթուան համար պիտի գումար-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐԷՆ ՎՐԱՍՏԱՆ ԵՒ ՈՒՔՐԱՅՆԱ

Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ուկրայնայի վարչապետ նշանակուած է Պ. Ն. Կալչենկօ, յաջորդելով Կորոչենկոյի, որ նշանակուած է նախագահ Գերագոյն Խորհուրդի դիւանին : Այս դիւանին նախագահը, Կրեչուխա, ուրիշ պաշտօնի մը կոչուած է :

Նոր վարչապետը, Կալչենկօ, հին համայնավար մըն է, գիւղացի եւ մասնագէտ հողագործական գիտելիքներու : Եղած է հողագործական նախարար եւ փոխ – վարչապետ 1950 Ապրիլին : Սթալինի մահէն վերջ նշանակուեցաւ առաջին փոխ – վարչապետ :

Թիֆլիսի անթելը նոյն օրը (կիրակի) կը ծանուցանէր թէ նոր փոփոխութիւն մը կատարուած է Վրաստանի կառավարութեան մէջ : Փոխ – վարչապետ Ջոտելաւա հրաժարելով, իրեն յաջորդած է Ի. Կուչաւա, անդամ Կեդր. Կոմիտէի :

Սթալինի մահէն եւ Բերիայի անկումէն ի վեր, փոփոխութիւնները իրարու կը յաջորդեն Վրաստանի մէջ : Կ՚ըսուի թէ երկու երկիրներն ալ ազգայնութիւն ստացած են, որպէսզի չշեղին կեդրոնի հրահանգներէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ փոխ – վարչապետը եւ Թիթոյի մտերիմ գործակիցը, Միլովան Ճիլաս, վտարուեցաւ Կեդր. Կոմիտէի անդամակցութենէն, այն ամբաստանութեամբ թէ արեւմտեան ազդեցութեան տակ ինկած եւ կուսակցական գիծէն շեղած է եւ կ՚ուզէ հաշուեյարդարի ենթարկել համայնավար կուսակցութիւնը : Ճիլաս վերջերս կարգ մը գրութիւններ հրատարակած էր ներքին խնդիրներու մասին :

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ երեսփ. ընտրութիւնները սկսած են : Քանի մը ամիսէն հազիւ կը լրանայ 136 երեսփոխաններու ընտրութիւնը : Վարչապետը, զօր. Զահետի կը յուսայ առ նուազն 70 ձայն շահիլ Փետրուարէն առաջ : Ընտրողներու իրաւունք ունին որ ոեւէ անուն նշանակելու :

ՅԱԿՈԲ Ս. ԼԵՒՈՆԵԱՆ

(ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՄԸ ՇԱՌԱՒԻՂՆԵՐԷՆ)

●

Ֆրէզնոյի մէջ իր աչքերը յաւիտենապէս փակած է ընկեր Յ. Ս. Լեւոնեան: Առաւօտ մը ընկերներ իր դուռը կը զարնեն եւ զայն կը գտնեն մեռած: Այսպէս, վերջին մօտ քսան տարիներուն իրական նահատակի մը կեանքը ապրած մեր ընկերը ընդմիշտ կը բաժնուի այս անցաւոր աշխարհէն:

Պիթլիսի Ծղակ գիւղացի Լեւոնեան ընտանիքը սկիզբէն ի վեր եղած է հարազատ Դաշնակցութեան: Լեւոնեանի հայրը Պատուելի Սարգիս, եղած է քարոզիչը ոչ միայն Աւետարանի, այլեւ Դաշնակցութեան: Ան կապուած է եղեր մեր մամուլին եւս: Ա. Վռամեանի խմբագրութեան օրերուն, Պատ. Սարգիս Լեւոնեան եղած է մնայուն աշխատակիցը «Հայրենիք»ին:

Հեռաւոր Պիթլիսէն, ապա Կովկասէն, ան ուղարկած է բազմաթիւ թղթակցութիւններ «Հայրդ Խղճուկ» ստորագրութեան տակ որոնք կարդացուած են մեծ հետաքրքրութեամբ: Իբրեւ ականատես վկայ, Հայրդ Խղճուկ կենդանի գոյներով տուած է այն ահաւոր վիճակը, որ Տարօնի շրջանի հայութիւնը եւ մասնաւորապէս գիւղացիութիւնը կ'ապրէին Թրքական անօրինակ բռնակալութեան ներքեւ: Այս պայմաններուն տակ, ըմբոստութիւն, բռնկումներ, փոխ-յարձակում, որոնք տեղի կ'ունենային Դաշնակցութեան ղեկավարութեան ներքեւ, Պատուելի Սարգիս կը գտնէր բնական, նոյնիսկ հրամայական: Հայրդ Խղճուկ եղած է իրական գործիչ մը՝ զգայուն հոգիով եւ ըմբոստ խառնուածքով: Անոր գրուածքները՝ խոր համոզումով եւ կուռ տրամաբանութեամբ այսօր ալ կրնան կարդացուիլ: Անոնք պատկերն են սահմանի երկու կողմը ապրած հայութեան վէրքերուն:

Լեւոնեան ընտանիքի մէկ ուրիշ անդամն է մեր հանգուցեալ ընկերոջ երէց եղբայրը՝ Արմենակը, որ Դաշնակցութեան պատմութեան մէջ ծանօթ է Երկաթ անունով: Պիթլիսի մէջ ամերիկեան վարժարանը աւարտած, ան շատ կանուխէն եկած է Մ. Նահանգները եւ, առաջին իսկ օրէն, եղած է այս շրջանի ամէնէն գործօն, նուիրուած ու գաղափարական ընկերներէն մէկը: Արմենակ եղած է «Հայրենիք»ի հիմնադիրներէն մէկը: Անոր խօսքը, ջերմ ու վարակիչ, երկար տարիներ հնչած է Ամերիկայի մեր բեմերէն: Քանի-քանիներ, Արմենակի խօսքի ազդեցութեան ներքեւ, մտած են Դաշնակցութեան Դրօշի տակ եւ ծառայած անոր մինչեւ իրենց կեանքի վերջը: Արմենակ կանոնաւոր կերպով աշխատակցած է նաեւ «Հայրենիք»ին:

Բայց Արմենակ-Երկաթի հայրենասէր, ըմբոստ ու խռովայոյզ հոգին գոհացում չէ ստացած ամերիկեան միջավայրին մէջ: Այն օրերուն, երբ Սասնոյ գլուխին մահուան վտանգը կախուած էր, երբ օգնութեան ճիչեր պանդուխտ հայութեան սիրտերը կը խռովէին, տեղի կ'ունենային ժողովներ ու հանգանակութիւններ՝ Սասնոյ արի լեռնականներուն փամփուշտի դրամ հասցնելու համար, Արմենակ՝ Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի համաձայնութեամբ, եւ անոր աջակցութեամբ, կը լինի առաջիններէն մէկը, որ կ'անցնի Երկիր՝ Սասուն մտնելու համար: Կը միանայ Թոխմախի խումբին. բայց ափսոս, չհասած իր երազներու աշխարհը, Արծկէի մօտ, 1904 Թուի Յունիս երկուքին, կը նահատակուի խումբի իր ընկերներուն հետ՝ հերոսական եւ երկարատեւ կռիւէ մը ետք:

Յակոբ Լեւոնեան եղած է զաւակը այսպիսի ընտանիքի մը: Հայրը որքան յեղափոխական նոյնքան ուսումնատենչ, զինքը կ'ուղարկէ Լոնտոն, ուր ժամանակ մը ուսանելէ ետք, կրկին կը վերադառնայ իր ծնողաց մօտ՝ Կովկաս, ուր փոխադրուած էին իրենները եւս: Բայց Ամերիկան մագնիսի մը պէս իրեն կը քաշէր Լեւոնեանը: Եւ ան իր ուսումը լրացնելու եւ իր հայրենիքին աւելի ծառայելու համար կու գայ այս աշխարհը: Բայց Ամերիկայի մէջ դիւրին-դիւրին չեն ծաղկիր երազները: Ծանր ու դժուարին աշխատանքի երկիրն է Ամերիկան: Ուսումնատենչ նորեկ մը եթէ նիւթական միջոցներ չունի, առնուազն պէտք է ունենայ երկաթեայ առողջութիւն՝ գործարանի ծուխին ու մուխին մէջ աշխատելէ ետք, քիչ մըն ալ լոյս փնտռելու՝ իր մտքին պահանջներուն գոհացում տալու համար: Լեւոնեան փխրուն առողջութեամբ ընկեր մըն էր. ան չէր կրնար տեւապէս ինքզինքը կապել գործարանային կեանքին:

Առաջին մեծ պատերազմի վերջերը ան կոչուեցաւ զինուորութեան: Բայց հազիւ զինուորի հագուստը հագած, լռեցին պատերազմի փողերը եւ Լեւոնեան կրկին նուիրուեցաւ խաղաղ աշխատանքի:

Ատեն մը ան գործեց «Հայրենիք» օրաթերթի խմբագրութեան մէջ: Եղաւ շրջիկ [illegible] Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի շրջանի մեր կարգ մը Կոմիտէներուն: Քանի մը տարի ալ ան եղաւ Հայ Կարմիր Խաչի Կեդր. վարչութեան քարտուղարը:

Գործի մէջ Լեւոնեան կ'ընէր իր կարելին՝ բարեխղճութեամբ կատարելու համար ինչ որ իրմէ կը սպասուէր: Զգայուն էր եւ ընդունակ՝ խորունկ ապրումներու: Փոքրիկ դժուարութիւն մը կամ ձախորդութիւն մը յաճախ կը փոթորկէին զինքը. կամ կը դարձնէին լուռ, տխուր ու մտածկոտ: Երբեմն ալ կը դառնար կիրք, զայրոյթ, ջիղերու կծիկ մը: Հազուադէպ չէր երբ անյաջողութիւն մը հոգին լեցնէր խորունկ թախիծով եւ աչքերը՝ արտասուքով:

Մօտ քսան տարի առաջ ան փոխադրուեցաւ Քալիֆորնիա եւ, առաջին իսկ օրէն դարձաւ գործօն ուժ մը շրջանի կուսակցական կեանքին մէջ: Բուռն պայքարի օրեր էին մասնաւորապէս 1933-35 տարիները: Անարժան հոգեւորականի մը դիակը դրօշակ դարձուցած, մեր հակառակորդները ամէն օր փողոց կ'իջնէին՝ որսալու համար Դաշնակցական մը կամ անոր մէկ համակիրը: Նպատակը պարզ էր — ծեծել զոհը կամ դէթ պատառ-պատառ ընել հագուստները: Սան Ֆրանսիսկոյի մէջ, գիշեր մը, տարաբախտ Լեւոնեանն ալ կ'իյնայ կատղած ամբոխի մը ճանկերուն մէջ: Ինքնապաշտպանութեան յուսահատ կռիւ մը կը մղէ ան, բայց նաեւ սաստիկ կը ծեծուի, կը խոշտանգուի: Այդ ծեծն ու խոշտանգումը անհետ չանցան: Աչքերով արդէն տկար, ժամանակ մը ետք ան կորսնցուց իր տեսողութիւնը եւ դարձաւ իրական կոյր մը: Եւ այնուհետեւ ամէն դուռ զարկաւ ան, հիւանդանոցէ հիւանդանոց, բժիշկէ բժիշկ՝ աչքերուն համար քիչ մը լոյս ճարելու նպատակով: Ի զուր: Թանձր խաւարը իջած էր, զոր երբեք չկրցաւ պատռել ան: Վերջին տարիներուն բոլորովին յուսահատած՝ այլեւս հաշտուած էր իր տխուր ճակատագրին հետ:

Աչքերով կոյր բայց հոգիով արթուն Լեւոնեանը փորձեց իր այդ վիճակին մէջ ալ քալել կեանքին հետ: Ընկերներու օգնութեամբ ան կը հետեւէր մեր մամուլին: Կը կարդար մեր թերթերը. կը հետեւէր հակառակորդ կուսակցութեանց հրատարակութիւններուն: Ատեն-ատեն ալ կը գրէր յօդուածներ՝ իր կարծիքներն ու մտածումները միացնելով իր ընկերներուն խօսքին: Կը գրէր նաեւ բանաստեղծութիւններ՝ յաճախ անոնց մէջ դնելով իր հոգիի ջերմութիւնը, յոյզերն ու խռովքը: Իր չափածոյ գրուածքներու մէկ մասը լոյս տեսած է «Հայրենիք» Ամսագրին մէջ, միւսները ցրուած են թերթերու մէջ: Կար ատեն մը, երբ կը մտածէր իր բանաստեղծութիւններու լաւագոյնները ամփոփել հատորի մը մէջ: Երազ մը, զոր փայփայեց միայն եւ այդ չափով ալ գոհացաւ:

Մաքուր, ազնիւ ու գաղափարական ընկեր մըն էր Լեւոնեանը: Յեղափոխական ընտանիքի մը շառաւիղներէն էր ան, որ չիջեցաւ՝ երկար տարիներ տառապելէ ետք: Իր տառապանքին մէջ իր միակ մխիթարութիւնը եղաւ Դաշնակցութիւնը, որուն կապուած մնաց ան մոլեռանդ սիրով մը: Անոր կոյր աչքերը լոյսով մը կը փայլէին՝ երբ Դաշնակցութեան յաջողութիւններու մասին կը լսէր. իսկ ձիւն կը մաղուէր հոգիին մէջ երբ ձախորդ լուր մը կ'իմանար:

Լեւոնեան ճշմարիտ տիպարն էր հաւատացեալ Դաշնակցականի: Ընկեր մը, որ գիտէր թէ պիտի տար, առանց ստանալու մասին մտածելու:

Մ. ՕԶԱՆԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԷՕԹԷ ԵՒ ՆԱՊՈԼԷՈՆ

Բ.

Գէօթէի հետ ունեցած իր այդ [illegible] ժամանակ Նապոլէոն անդրադարձել է [illegible] եւ գրականութեան թատերական [illegible] ու այդ առթիւ արել է «կարեւոր դիտողութիւններ»: Արել է «ամենամեծ ուշադրութեամբ»: Որպէս քրէական ճիւղի [illegible] իսկական դատաւոր է նա դիտել բեմի [illegible] բերդութեանց ներկայացումներին: Ու խորապէս զգացել է եւ մատնանշել այն շեղումը, որ ֆրանսիական թատրոնն [illegible] է՝ դուրս գալով բնութեան եւ ճշմարտութեան ճանապարհից:

Կայսրն անդրադարձել է այնուհետեւ ճակատագրական գրուածքների եւս, ուր ճակատագիրն է որոշ դեր խաղում: Ու նմանապէս յայտնել է իր դժկամակութիւնը, թէ՝ դրանք ամէնը վաղուց անցած եւ [illegible]նացած մռայլ ժամանակներին են վերաբերում: «Ի՞նչ են ուզում հիմա մեզ [illegible] ճակատագրով անել: Քաղաքականութիւն է ճակատագիրը»:

Ապա թէ նա դառնում է իր մօտի [illegible] զինուորականներին ու նրանց հետ կարճ խօսում մի քանի [illegible] հարցերի մասին: Բանաստեղծը [illegible] նարար մի կողմ է քաշւում եւ մի [illegible] անձնատուր լինում նոյն այդ [illegible] առաջները քանիցս ապրած [illegible] չերին:

Քիչ վերջ, ասում է Գէօթէն, «կայսրը վեր ելաւ նստած տեղից, [illegible] դիմեց ուղղակի իմ կողմը եւ [illegible] շրջադարձ կատարելով ու կոնակը միւս ներկաներին դարձնելով՝ սկսաւ մեղմաձայն խօսել ինձ հետ եւ հարց տալ, [illegible] ամուսնացա՞ծ էի արդեօք, երեխաներ ունէի՞ եւ ի՞նչ անձնական հարցերով [illegible] հետաքրքրուած»: Ուզել է նաեւ տեղեկանալ, թէ ինչ պայմանների մէջ է գտնւում նա Վայմարի իշխանական տան՝ [illegible] դքսուհի Ամալիայի, ինչպէս եւ դուքսի դքսուհու հետ եւայլն: Գէօթէն բոլոր հարցերին տուել է պատշաճ պատասխաններ, եւ այն տպաւորութիւնը ստացել, թէ [illegible] անցից գոհ է մնացել կայսրը:

«Եւ առհասարակ պէտք եմ հաստատ[illegible] դիտել», շարունակում է բանաստեղծը, «որ ես ամբողջ զրոյցի ընթացքում հիացած էի մնացել կայսեր ցոյց տուած [illegible] հատանքի այլազան արտայայտութիւններից: Քիչ կը պատահէր, որ նա [illegible] մնար կեցած տեղը եւ այդ վիճակում [illegible] կանչ դնէր իմ խօսքերին: Կամ այն [illegible] գլուխը կը խոնարհէր իբրեւ նշան իր գոհական վերաբերմունքի եւ կամ կ'ասէր՝ «այո», «լաւ», «ի՞նչ կ'ասէ պարոն Գէօթէն այս մասին»:

Այդ ամէնից վերջ, Գէօթէն օգտւում է յարմար առիթից եւ դէմքի նշաններով հարցնում է սենեկապետին»,— [illegible] է [illegible] իրեն: Դրական պատասխան ստանալով՝ հրաժեշտ է առնում եւ [illegible]նում:

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Այլեւս ետ չնայեցաւ, երբ Վարդան անոր այդ երեւոյթէն ընկճուած՝ անունը կանչեց: Վարդան առանց Մարգարի, ինքզինքը թոյլ զգաց, առանց անոր կարծես զինաթափուած էր նաեւ ինք: Տարիներէ ի վեր ան իր ուժեղ բազուկն էր եղած: Մարգարը՝ այդ ուժեղ ֆետային, ինչպէս փոխուած էր:

Ֆետային պարտուած էր, եթէ ուշանար Սպիտակ Ձիաւորը ու չհասնէր իր ուժերով, եթէ Վարդան չհաւաքէր ինքզինք: Վարդան այդ օր թշնամիի կողմէն յարձակողական մը կը նախատեսէր: Սաքօն պիտի պահէր Մարգարի դիրքերուն վրայ: Առաջին պիտի յանձնէր երկրորդական դիրք մը: Կանխազգուշութեան համար իրենց դիրքերուն վրայ պիտի տեղաւորէր նաեւ գեղին ճահիլները:

Այդ մտածումներուն մէջ Վարդան գիւղացիներուն մօտ իջաւ: Անոր գիւղացիներուն մօտ իջնելը սակայն Սաքոյի այցելութեան չէր նմաներ: Վարդան վրանները կ'իջնէր ամէն անգամ, երբ նոր կարգադրութիւն մը ըլլար:

Վարդանին այցելութիւնը գիւղացիներու դէմքերուն վրայ անորոշ բան մը դըրած էր: Երբ ան կը խօսէր Նաւոյի հետ, գիւղի բանիմացները այնտեղ հաւաքուեցան: Ոմանք կարկուտէ զարնուած ծառի մը երեւոյթն առած էին: Թերեւս թշնամիէն վտանգ կար:

Կը լսուէր ջուլհակ Կարոյի տխուր ձայնը: Լուացք ընող կիները հովերէն քշուած սպիտակ լաթերը կը հաւաքէին. իսկ մի քիչ հեռուն, գիւղի ճահիլները եզ մը կը մորթէին, իսկ դպրոցին մէջ աշակերտ մը՝ «Տէր զի բազում» կը կարդար բարձրաձայն:

Աստուծմով գիւղացիները բանի մը պէտք չունին, միայն թէ Աստուած ֆետայու թուրը կարուկ ընէ, կը խօսէին Վարդանի շուրջ հաւաքուած բանիմացները:

Վարդան երկար ատեն էր, որ Գոթան Կիրոն տեսած չէր: Կիրոն պառկած էր քարի մը կողքին, կարծես հիւանդ էր: Ինչքա՞ն նիհարցեր էր:

— Ի՞նչ ունիս, Կիրօ:

— Հը՞ ...

Ի հարկէ Վարդան չէր գիտեր Կիրոյի վիշտը: Շաբաթէն աւելի էր որ կուշտ կերած չէր: Էհ, Կիրոյին ալ նոյնչափ կերակուր կուտային, Սարխոշ Գեւոյին ալ: Կիրոյի տրուած կերակուրը անոր ատամներուն մէջ կը կորսուէր ու ստամոքսը նորէն կը մնար պարապ:

— Եթէ Կիրոն փորով հաց ուտէ, լերան վրայ սով կը ձգէ, բէնճպէր Ղուկաս կ'ըսէր լուրջ:

Ի հարկէ, աշխարհի վրայ անարդարութիւններ շատ կան, սուլթաններ ու ցարեր կան, զօրք ու ժանտարմ կայ, քիւրտ ու տաճիկ կայ: Սակայն, Կիրոյի համար աշխարհի ամենամեծ անարդարութիւնը՝ Սարխոշ Գեւոյին եւ իրեն՝ հաւասար կերակուր տալն էր: Կիրոն երախայի մը պէս գրեթէ գիւղացիներէն քէն ըրած էր: Արջ Սաքօն իսկ չէր հասկցած Կիրոյի վիշտը, որովհետեւ Կիրոն այդ մեծ անարդարութեան մասին ոչ ոքի խօսած էր:

Գիւղացիները աւելի որոշ հասկցան, որ լերան վրայ բան մը կը կատարուէր, մանաւանդ երբ տեսան որ Վարդան իր մօտ կանչեց գիւղացի Անտոնն ու ըսաւ, թէ գիւղի ճահիլները Աղուընկայ քարերու մօտ հաւաքէ:

— Վարդան, ո՞ւր է Սաքօն. — կը հարցնէր մէկը՝ դէմքին վրայ անձկութիւն մը բռնած:

— Սաքօն դիրքերուն վրայ պիտի մընայ: Եթէ բանի պէտք ունենաք, Նաւոյի հետ խօսեցէք,— կը պատասխանէր Վարդան:

— Մարտիկը ե՞րբ պիտի գայ:

— Թշնամին ի՞նչ լարի վրայ է, Վարդան:

Վարդանը կը պատասխանէր բոլորին, կը խօսէր բոլորին հետ, կ'աշխատէր ուրախ ու ժպտուն տրամադրութիւն ցոյց տալ: Խօսեցաւ նաեւ պառաւի մը հետ, որ վրանին առջեւ նստած՝ հրաշքի մը կը սպասէր. կը սպասէր Սպիտակ Ձիաւորի յանկարծակի երեւումին հովիտներու մէջէն: Վարդան նոյնիսկ խօսեցաւ փոքրիկ մանուկներուն հետ, որոնց [illegible] լեռն ու ֆետայիները երկնքին հետ խառնուած աշխարհ մըն էին:

Սարխոշ Գեւոն տակաւին վրանէ վրան կը պտտէր ու փարչին տէրը կը փնտռէր:

— Ընտեղ, քարերուն վրայ դրայ...

X

Պզկան քարերէն վար, թաց [illegible]րուն մօտ, կիները բանջար կը հաւաքէին: Սօսան անոնց հետ էր: Բանջարի [illegible]ը բաւական լեցուն էին:

Ապառաժներուն մէջ ցրուած կիները բանջար քաղելով հետզհետէ իրարմէ [illegible] կը հաւաքուէին, երբ նկատեցին որ Սօսանը չկար:

— Աղջի, ո՞ւր մնաց Սօսան, — կը հարցնէր կին մը:

— Մէկտեղ վար իջանք: Ինձ ըսաւ, որ հովտի կողմը թօրթիկ առատ կայ: Իր [illegible]րերուն ետեւ անցաւ: Սօսայի բանը ո՞վ գիտէ, — ըսաւ ուրիշ կին մը, որ [illegible] լեզուին տակ բան մը ունէր ըսելիք, բայց լռեց:

— Աղջի Սօսա, — ձայն ձգեց կիներէն մէկը:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

Շուտով տեղի է ունենում մի երկրորդ տեսակցութիւն երկու մեծերի միջեւ: Նոյն հոկտեմբեր ամսի վերջն էր, կայսրը Վայմար էր գնացել: Պատուիրել էր նաեւ, շուք տալու համար իր այցելութեան, որ այնտեղ լինի «Ֆրանսիական Թատրոնի» դերասանական խումբը: Գէօթէի ղեկավարած բեմի վրայ պիտի խաղային Վոլտերի «Կեսարի մահը»: Խաղը պատճառում է ներքին ցնցում ներկաների մէջ: Յանձին Կեսարի՝ շատերը Նապոլէոնն են դուրս բերուած տեսնում բեմի վրայ:

Ներկայացումից յետոյ իշխանական պալատում տեղի է ունենում հանդիսաւոր պարերեկոյթ: Կայսրն իր մօտ է կանչում բանաստեղծին եւ կրկին մի անգամ, առիթ ունենալով այդ երեկոյեան ներկայացումը, իր տեսակէտներն է պարզում բեմական եւ մասնաւորապէս դրամատիկ արուեստի մասին: Վերջինս, ասում է նա, պէտք է որ հանդիսանար մի իսկական դպրոց իշխանների եւ ժողովուրդների համար, քանի որ այդ արուեստը, մի որոշ իմաստով վեր է գտնւում պատմութեան մակարդակից: Ու այդ ասելով նա դիմում է բանաստեղծին.— «Իսկապէս Դուք պէտք է գրէիք մի դրամա՝ նիւթ ունենալով Կեսարի մահը: Դուք կը գրէիք աւելի լաւ, աւելի հոյակապ, քան Վոլտերն է արել: Անհրաժեշտ էր աշխարհին ցոյց տալ, թէ Կեսարի ձեռքով ինչպէս պիտի երջանկացուէր մարդկութիւնը, միայն թէ ժամանակ տային նրան՝ իրականացնելու համար իր բարձր գաղափարները»:

Այդ ասելով Նապոլէոն անշուշտ նկատի ունէր Գէօթէի սնուցած մասնակի գնահատանքն առհասարակ հանճարների հանդէպ: Ապա աւելացնում է.— «Փարիզ եկէք, ես այդ պարզապէս պահանջում եմ ձեզնից: Այնտեղ դուք կը գտնէք միանգամայն առատ նիւթ ձեր ստեղծագործութիւնների համար»:

Բաղդատմամբ ֆրանսիականին՝ Նապոլէոն աւելի բարձր էր դասում ժամանակի գերման գրականութիւնը: Եւ ինչպէս որ ոչ շատ հեռու ժամանակները Պրուսիայի թագաւոր Ֆրիդրիխ Մեծն էր իրեն շրջապատել ֆրանսիական մշակոյթի մարդկանցով ու իր պալատն առել նրա մեծագոյն ներկայացուցիչ Վոլտերին, բարեկամանալով հետը, թւում էր թէ այժմ Ֆրանսիայի մեծ կայսրը հակառակն էր ուզում անել՝ Փարիզ հրաւիրելով գերմանացի հանճարին, ժամանակի համաշխարհային գրականութեան այդ մեծագոյն ներկայացուցչին:

Հակառակ կայսեր հարկադրական սպասումին՝ Գէօթէն երբեք չգնաց Փարիզ: Պատմական թաւալգլոր դէպքերն եւս արգելք եղան դրան: Այլապէս թերեւս կատարուէր միապետի փափաքը, մանաւանդ որ Գէօթէն մի առանձին սէր ունէր հանդէպ ֆրանսիական մշակոյթի: Վերջինս մի կարեւոր մասնիկն էր կազմում իր մտաւոր զարգացման եւ հոգեկան կառուցուածքի:

Նապոլէոն Վայմարում հանդիպել եւ զրոյցներ է ունեցել նաեւ ուրիշ նշանաւոր Գերմանացիների հետ, որոնց թւում յիշելու է մասնաւորապէս Վիլանդին —երկրորդ մեծ գրողը Գէօթէից յետոյ: Կայսեր տեսակցութիւնը յիշեալի հետ անշուշտ բացատրել պէտք է նաեւ այն հանգամանքով, որ Վիլանդն անգերազանցելի ներկայացուցիչն էր ֆրանսիական մշակոյթի Գերմանիայում եւ ֆրանսերէն խօսում էր իր մայրենի լեզուի պէս: Ինչպէս Գէօթէին, այդպէս նաեւ Վիլանդին քիչ յետոյ յատկացուեց Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանը:

Եւ առհասարակ՝ կայսրը մասնաւոր մեղմութիւն ցոյց տուաւ այդ տարին հանդէպ Վայմարի դքսութեան: Վերջինիս համալսարանական կենտրոն Ենա քաղաքին, որ երկու տարի դրանից առաջ տեղի ունեցած ճակատամարտի միջոցին մեծամեծ աւերումների էր ենթարկուել, դրամական կարեւոր յատկացումներ արաւ վերաշինութեանց համար: Իր այդ վերաբերմունքն անշուշտ բացատրել պէտք է ոչ միայն նրանով, որ Նապոլէոնի հանդէպ մեծ գնահատանք հանդէս բերին երկրի գրական նշանաւոր դէմքերը, այլ անկասկած նաեւ այն փաստով, որ Վայմարի դքսութեան գահաժառանգուհին, Մարիա Պաւլովնան, քոյրն էր ռուս կայսր Ալեքսանդր Ա.ի: Իսկ վերջինիս մեծ դեր էր վերապահուած Էրֆուրտեան վեհաժողովում: Վայմարի դքսութիւնը մեծ յոյսերով էր լցուած դարձեալ իր ապագայի հանդէպ:

Անպայման Գէօթէի գրաւած արտակարգ դիրքն եւս կարեւոր դեր է խաղացած այդ բաներում: Մեծ բանաստեղծն առաջ նմանապէս բարձր կարծիքի է եղել Նապոլէոնի հանճարի մասին, իսկ նրան հանդիպելուց եւ հետը խօսելուց յետոյ աւելի: Այն մարդը որի առաջ գլուխ էին խոնարհում Եւրոպայի մեծ ու փոքր իշխանները, այդ աշխարհակալ զինուորականը Գէօթէի եւ Վիլանդի հետ խօսում էր ոչ թէ իբրեւ մի թշնամի եւ գրաւուած երկրի զաւակների, այլ իբրեւ իրեն հաւասար մարդոց հետ եւ խօսում էր ոչ թէ որպէս զօրավար եւ քաղաքագէտ, այլ իբրեւ գրական քննադատ, պատմաբան եւ փիլիսոփայ. խօսում էր սրամտօրէն, իբրեւ ինքնատիպ եւ նրբաճաշակ մարդ, բարձր ոգիով,— ինչպէս դիտել կուտայ Գէօթէի մի կենսագիրը:

Վիլանդ ասում է.— Ես երբեք իմ կեանքում չեմ տեսած մի աւելի պարզ եւ հանգարտ, մեղմ եւ ոչ յաւակնոտ մարդ քան նա»: Գէօթէ իր հերթին նրան անուանում է «մեծագոյն միտքը, որ երբեւէ տեսել է աշխարհը»: Դարձեալ: «Ես սիրով պիտի խոստովանիմ, որ ինձ իմ կեանքում պատահած չէ եւ ոչ մի ուրիշ բան, որ լինէր աւելի դերիվեր եւ բերկրաւէտ, քան՝ դէմ առ դէմ գալը Ֆրանսիայի կայսեր հետ՝ այնպիսի պարզ եղանակով», գրում է բանաստեղծն իր ժամանակակիցներից մէկին, հարկաւ՝ ոչ առանց չափազանցութեան: Եւ հանճարը յայտնել է իր խօսակցին, թէ վերջինս իր էութեամբ հաւասար գծի վրայ է գտնւում իրեն հետ, համահանճար են իրենք:

Գէօթէն այնուհետեւ եւս, իր նամակների ու զրոյցների մէջ կամ այլ առիթներով, նման եղանակով է արտայայտուել Նապոլէոնի մասին: Դեռ խօսք կ'ունենք ստորեւ: Այսչափն ասենք այստեղ, որ նրանց երկրորդ՝ Վայմարեան տեսակցութիւնը վերջինն է լինում: Այնուհետեւ, մի քանի տարի յետոյ (1813 թ.), բայց այս անգամ արդէն եւրոպական միացեալ բանակների առջեւ ջախջախուած ու նահանջի ճամբան բռնած, այդ երբեմնի յաղթական տէրը աշխարհի, Էրֆուրտով անցնելիս իր այդ վիճակում անգամ չի մոռանում Գէօթէին եւ մի քարտուղարի միջոցով իր «սիրալիր ողջոյններն» է ուղարկում նրան: Գէօթէն իր կարծիքը չփոխեց Նապոլէոնի մասին — որպէս մի հանճարի — նաեւ նրա դահավէժ անկումից յետոյ ռազմական եւ քաղաքական ասպարէզներում:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ (Յառաջ).— Մանուկներու օրուան հանդիսակատարութիւնը դարձած է նուիրական օր մը մեր գաղութին համար: Ուր որ դպրոց, ծաղկոց եւ կամ հայերէնի դասընթացք մը կայ, անպայման աւանդական Կաղանդի ծառը կը զարդարուի եւ օրուան «հերոսները» կը ստանան իրենց նուէրները:

Մեր Կապ. Խաչի կողմէ կազմակերպուած «Օր»ը տեղի ունեցաւ կիրակի —10 Յունուար — կէսօրէ վերջ, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ: Խուռն բազմութիւն մը, ժամանակէն առաջ տեղաւորուած էր սրահին մէջ ուր աչքի կը զարնէր փոքրիկներու եռուզեռը, ճըլլըոցը, եւ մանաւանդ վազվզուքը: Օրուան հիւրերը, քաղաքիս երեք թաղամասերու աշակերտները, կը սպասեն անհամբեր հանդէսի սկսելուն:

Եւ ահա, մէկէն խոր լռութիւն մը: Դեկորակատարները վարագոյրին ետեւն են, որ կը բացուի յուշիկ: Ահա մանուկները, վառվռուն, սեւուլիկ աչքերով:

Խումբը կ'երգէ ներդաշնակ «Ի՞նչ աղուոր է այս իրիկուն ...» առաջնորդութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ալիսի: Ապա Տիկին Ռմս. Խօքսիւզեան, իբրեւ Կապ. Խաչի ատենապետուհին կը կարդայ ամփոփ ուղերձ մը, ուղղուած հայ ծնողներուն եւ Միութեան գործը գնահատողներուն:

Սիրելի «Յառաջ», յայտագիրը այնքան ճոխ էր, դերակատարները այնքան շատ էին որ, եթէ փորձեմ պահիկ մը յիշել մի առ մի վերնագիրները եւ անուշիկ անունները, թերեւս մոռացումի անտառին մէջ մոլորիմ:

Մէկը միւսէն գեղեցիկ արտասանութիւններ, մելանոյշ մեներգներ եւ զուգերգներ, սրամիտ «ֆանթէզի»ներ իրար հրմշտկեցին երեք ժամ անընդհատ: Իսկ պարերը, մէկէ աւելի անգամներ, խլեցին ջերմ ծափեր: Մեր փոքրիկ պարիկները հմայեցին ներկայ հասարակութիւնը իրենց հեզաճկուն եւ նորանոր պարերով: «Ֆանթէզի»ի եւ տրամախօսութեան բաժիններուն մէջ, յատկապէս փայլեցան Արման, Մեսումեան եւ Քաջունի Լուսաբեան:

Մթնոլորտը տաքցած էր: Հայ. Կամ. Մարտիկներու Միութիւնը, իբրեւ կրթական գործի քաջալեր, երեք հազար ֆրանքով տօնածառի կնքահայր հռչակուեցաւ խօսնակ ընկեր Յ. Ուզունեանի կողմէ: Եւ այսպէս կծիկը քակուեցաւ, քսակները բացուեցան: Կարճատեւ հանգանակութիւն մը շատ գեղեցիկ արդիւնք տուաւ, մօտաւորապէս 44 հազար ֆրանքի գումար մը, ինչ որ լաւագոյն գնահատականն է Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին անխոնջ եւ յամառ աշխատանքին:

Այս տարի, Կաղանդ պապայի գալուստը բեմին վրայ աւելի հանդիսաւոր երեւոյթ առաւ: Հարիւրէ աւելի հայկակներ, մէկ կողմէ՝ երգելով, միւս կողմէ՝ պարելով եւ մէջ ընդ մէջ խօսակցելով ցնծագին ընդունելութիւն մը ըրին անոր: Ճոխ ծրարները բաժնուեցան եւ մէկէն հալեցան: Ոչ մէկ պզտիկ անտեսուեցաւ, նոյնիսկ «բացակաները» մտածողներ եղան եւ անոնց բաժինը ապահովուեցաւ:

Ներկաներս, պահիկ մը ապրեցանք հայրենի աշխարհի մէջ... Հրճուեցանք իրենց մանկական դայլայլներուն, եւ մեկնեցանք լաւագոյն տպաւորութեամբ:

Ա. Կ. ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻ

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԵՂՉԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՒ ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ.— Լիոնի տօնավաճառին առթիւ (1954 Ապրիլ 24էն Մայիս 3) կարեւոր դիւրութիւններ պիտի տրուին թէ ցուցադրողներու եւ թէ գնողներու ճամբորդութեան համար:

Ցուցադրողներուն անհատապէս լուր տրուած է արդէն: Ֆրանսայի երկաթուղիներու վարչութիւնը քսան առ հարիւր, զեղչ մը կ'ընէ ֆրանսացի գնողներուն, իսկ օտար գնորդներուն 25 առ հարիւր:

Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Պելժիոյ, Պուլկարիոյ, Սպանիոյ, Յունաստանի, Իտալիոյ, Լիւքսէնպուրկի, Լեհաստանի, Փորթուկալի, Սարի, Չեխոսլովաքիոյ, Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ երկաթուղիներու ընկերութիւնները 25 առ հարիւրէն մինչեւ 33 առ հարիւր զեղչ տրամադրած են:

Օդանաւային սպասարկութիւն մը պիտի գործէ Փարիզ – Լիոնի միջեւ, ամբողջ Տօնավաճառի ընթացքին:

Էր – Ֆրանսը մասնաւոր օդանաւ մը յատկացուցած է Լիոն եւ Փարիզ գծին: Այդ օդանաւը ամէն առաւօտ ժամը 8.55ին Օրլիէն եւ Պրոնի կայանը կը հասնի ժամը 10.45ին: Ամէն երեկոյ կը մեկնի 19.30ին Պրոնէն եւ Օրլի կը հասնի 21.20ին.

Կը յանձնարարուի նախապէս արձանագրուիլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

•

« Ուրիշ հոգեբանական կէտ մը գրաւեց ուշադրութիւնս, լարուած վիճակ մը կը տիրէր արշաւախումբին անդամներուն միջեւ: Քանի մը հոգի — ոմանք նոյնիսկ օտար այս տունին, կը հաստատէին այս իրողութիւնը եւ ես արձանագրեցի, որպէսզի ուշադրութենէս չվրիպին նախաքննութեան ընթացքին:

« Ընդհանուրին կարծիքով այդ անհանգիստ վիճակը հետեւանք էր Տիկին Լէյտընըրի ազդեցութեան, բայց, զանազան պատճառներով զորս քիչ վերջը պիտի բացատրեմ, այս վարկածը ամբողջապէս չգոհացուց զիս:

« Նախ փորձեցի վերլուծել Տիկին Լէյտընըրի անձնաւորութիւնը եւ պէտք եղած միջոցները չպակսեցան: Ուսումնասիրեցի անոր ազդեցութեան անդրադարձումները այս տան բնակիչներուն վրայ, որոնք իրարմէ բոլորովին տարբեր նկարագիրներ եւ խառնուածքներ ունէին: Ասոր վրայ աւելցուցէք իր անձնական դիտողութիւնները, թէեւ սահմանափակ: Բայց կարգ մը խնդիրներ երբեք չվրիպեցան աչքէս:

« Տիկին Լէյտընըր պարզ ճաշակներ ունէր, նոյնիսկ խստամբեր, երբեք ճոխութիւն չէր փնտռեր: Ասկէ զատ, իր ժամանակին մէկ մեծ մասը կը նուիրէր նուրբ եւ գծաւոր ձեռագործներու, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ արուեստագէտի խառնուածք ունէր եւ կը սիրէր գեղեցկութիւնը: Իր փոքր գրադարանին գիրքերը ինծի այն կարծիքը ներշնչեցին թէ մշակուած մտքի տէր կին մըն էր եւ կ'ենթադրեմ բացարձակ անհատապաշտ մըն էր:

« Ինծի հասկցուցին թէ Տիկին Լէյտընըր կը սիրէր գրաւել այրերու մեծարանքը եւ թէ իրապէս զգայասէր կին մըն էր: Չեմ կրնար հաւատալ: Իր սենեակին մէջ դարակի մը վրայ դրուած հետեւեալ հատորները.— «Ովքե՞ր էին Յոյները», «Ներածութիւն Յարաբերականութեան», «Լէյտի Հեստըր Ստենհոփի կեանքը», «Վերադարձ դէպի Մաթուսաղէմ», « Լինտա Քոնտըմ», «Քրուի կառախումբը»: Ան կը հետաքրքրուէր արդի մշակոյթով եւ գիտութեամբ, ինչ որ կ'ապացուցանէ խիստ զարգացած իմացական ճաշակ մը: Գալով վէպերուն աւելի փոքր չափով մը, կը վկայեն Տիկին Լէյտընըրի համակրանքը կնոջ անկախութեան մասին,— Կ'ուզէր կինը տեսնել ազատագրուած՝ արական կաշկանդումներէն: Ամէն պարագայի մէջ կը հետաքրքրուէր Լէյտի Սթէնհոփի նըկարագրով: « Լինտա Քոնտըմ»ը ընտիր ուսումնասիրութիւնն է իր գեղեցկութեան վրայ սիրահարուած կնոջ մը, իսկ «Քրուի կառախումբը» խոր զննութիւնը, տենդավառ անհատապաշտի մը: «Վերադարձ դէպի Մաթուսաղէմ»ը կապ ունի կեանքին իմացական քան թէ յուզական կողմին հետ: Սկսած էի հասկնալ հանգուցեալին հոգեբանութիւնը: Յետոյ ուսումնասիրեցի իր անմիջական շրջապատին կարծիքը իր մասին եւ Տիկին Լէյտընըրի պատկերը աւելի յստակօրէն պարզուեցաւ մտքիս առջեւ:

Համաձայն Տոքթ. Րէյլիի եւ միւսներուն պատմածներուն, հետեւցուցի որ Տիկին Լէյտընըր բնութենէն օժտուած կիներէն է, ոչ միայն իր մեծ գեղեցկութեամբ, այլ եւ ճակատագրական զօրութեամբ:

Այս կարգի արարածներ իրենց ճամբուն վրայ կը ցանեն ողբերգութիւնն եւ աղէտը... որոնք յաճախ ուրիշներուն կը վնասեն, բայց երբեմն իրենք ալ զոհ կ'երթան ատոնց:

Այդ վայրկեանին համոզուեցայ թէ Տիկին Լէյտընըր ծայրայեղ սէր մը ունէր իր անձին հանդէպ եւ թէ, ամէն բանէ վեր, կ'ըմբոշխնէր տիրապետելու ուրախութիւնը: Ուր որ գտնուեցաւ, ուզեց աշխարհի կեդրոնը դառնալ: Իր շուրջը ամէն մարդ, այր թէ կին, պէտք էր ճանչնար իր ուժը: Ոմանք ոչ մէկ ընդդիմութիւն ցոյց տուած են իրեն: Օրինակ Օր. Լեթըրէն, վեհանձն բնաւորութեամբ եւ վիպային երեւակայութեամբ անմիջապէս հմայուեցաւ եւ իրեն չռայլեց իր անսահման հիացումը:

Բայց Տիկին Լէյտընըր իր ազդեցութիւնը կը գործածէր ուրիշ ձեւով, — վախը: Երբ կը յաղթանակէր մեծ դիւրութեամբ, սանձարձակ ընթացք կուտար իր անգութ բնազդերուն: Կը հասկնաք անշուշտ, գիտակից անգթութիւն մը չէր այլ բոլորովին բնազդական, ինչպէս կատուն իր մուկին հետ: Իր մտածուած գործերուն մէջ հիմնովին բարի էր եւ չորս կողմ կ'ըլլար ուրիշներուն օգտակար ըլլալու համար:

Արդ, անանուն նամակներու հարցը լուծումը ամէնէն կարեւորն էր: Ո՞վ էր գրած եւ ի՞նչ նպատակով: Տիկին Լէյտընըր ինք իր անձի՞ն գրած էր:

Այս հարցումին պատասխանելու համար, անհրաժեշտ է ետ երթալ, մինչեւ Տիկին Լէյտընըրի առաջին ամուսնութիւնը: Իսկապէս հոս կը սկսի մեր ճամբորդութիւնը, մեր պտոյտը Տիկին Լէյտընըրի կեանքին մէջ:

Նախ չմոռնանք թէ անցեալի Լուիզ Լէյտընըրը նոյն էր ինչ որ ձեր ճանչցածը: Այն ատեն երիտասարդ էր, յայտնապէս գեղեցիկ, այն կախարդական գեղեցկութեամբ որ կը գրաւէ մարդու մը միտքը եւ զգացումները: Միեւնոյն ատեն, եւ արդէն իսկ անձնասէր էր:

(Շար.)

ուի Վերստուգիչ յանձնախումբի նախկին պաշտօնատան մէջ, (արեւմտեան Պեռլին)։ Երկրորդ շաբթուն ժողովը պիտի գումարուի խորհրդային մարզպանութեան շէնքին մէջ (արեւելեան Պերլին, Ունթըր տէն Լինտըն)։ Այս պաշտօնատունը միեւնոյն ատեն արեւելեան Գերմանիոյ խորհրդային դեսպանատունն է։ Բայց արեւմտեան պետութիւնները չեն ճանչնար արեւելեան Գերմանիոյ բոլշեւիկեան կառավարութիւնը. եւ պաշտօնական զեկոյցը այս շէնքը կ'անուանէ իբրեւ ռուսական մարզպանութեան պաշտօնատունը։

Երրորդ շաբթուն արտաքին նախարարները նորէն պիտի գումարուին արեւմտեան շրջանին մէջ։ Եթէ ժողովը երկար տեւէ, « գումարման վայրը կախում պիտի ունենայ խորհրդաժողովին ընթացքէն»։

Իրազեկներ այս առթիւ դիտել կուտան թէ արեւմտեան պետութիւնները հետեւեալ զիջումները կատարեցին, վերջին երկու ամիսներու ընթացքին.—

Անոնք հաւանեցան որ Չորսերու ժողովը գումարուի Պերլինի եւ ոչ թէ Լուկանոյի մէջ (Զուիցերիա), ինչպէս առաջարկած էին առաջին անգամ։ Ընդունեցան Ռուսերուն առաջարկը, որ ժողովը գումարուի Յունուար 25ին, փոխանակ Յունուար 4ի, ինչպէս առաջարկած էին իրենք։ Եւ վերջապէս, մէկդի դրին իրենց այն առաջարկը որ ժողովը գումարուի վերստուգիչ յանձնախումբի նախկին պաշտօնատան մէջ։ Եւ առին նաեւ ուրիշ առաջարկ մը,— չորս ժողովէն երեքը գումարել արեւմտեան, մէկը արեւելեան շրջանին մէջ։

Ռուսերն ալ կարգ մը մանր զիջումներ կատարեցին,— Հաւանեցան որ առաջին ժողովը գումարուի արեւմտեան շրջանին մէջ։ Յետոյ, հաւանեցան որ առաջին 21 օրուան ժողովներուն 14ը գումարուին արեւմտեան շրջանին մէջ։ Բայց հաւանական է որ դարձեալ վէճեր ծագին, եթէ ժողովը 3շաբաթէն աւելի տեւէ։Այն ատեն ապահովաբար Ռուսերը պիտի պնդեն որ չորրորդ շաբթուան նիստերը գումարուին արեւելեան շրջանին մէջ։

Ինչպէս կ'երեւայ, արեւմտեան պետութիւնները կարելին փորձած են, որպէսզի անպատճառ գումարուի յունուար 25ի ժողովը։ Եթէ զիջումներ չկատարէին, հարկ պիտի ըլլար յետաձգել խորհրդաժողովը, ինչ որ Խ. Միութեան գործին կուգար։

Չորս պետութեանց ներկայացուցիչներուն հինգերորդ խորհրդակցութիւնը, ուր համաձայնեցան, տեղի ունեցաւ շաբաթ օր, Պերլինի անգլիական հրամանատարութեան շէնքին մէջ։ Վիճաբանութեանց ընթացքին յայտնուեցաւ թէ մօտ հազար թղթակիցներ Պերլին պիտի հասնին այս շաբթու։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Կրոթվոլ, պատասխանելով Տոքթ. Ատընաուըրի առաջարկներուն, աւելորդ կը գտնէ ազատ ընտրութիւններ կատարել նախապէս եւ կը պահանջէ որ այդ մասին բանակցութիւններ տեղի ունենան արեւելքի եւ արեւմուտքի Գեմաններուն միջեւ։ Իր կարծիքով, Չորսերու խորհրդաժողովը պիտի քննէ հետեւեալ խնդիրները.— 1. Բանակցութիւններ հիւլէական զէնքերու մասին.— 2. Ճանաչում Նոր Չինաստանի կառավարութեան.— 3. Աւստրիոյ խնդիրը.— 4. Գերմանական խնդիր։

× Խորհրդային կառավարութիւնը հրամայեց ազատ արձակել 6143 Գերմաններ որոնք արգելափակուած էին արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ կամ օրինազանց։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մառեշալ Փափակոս, ճամբայ ելած է դէպի Փարիզ, ընկերակցութեամբ արտաքին նախարարին եւ ուրիշ պաշտօնատարներու կը հասնի Գշ. օր եւ պիտի մնայ Յունուար 19էն 23։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճը կազմուած պիտի ըլլար երէկ, վարչապետութեամբ Պ. Ֆանֆանիի։ Յոռետեսներ կը կարծեն թէ պիտի չկրնայ երկար դիմանալ։

ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ օրապահիկի խնդիրը այս շաբթու պիտի քննուի. կառավարութեան կողմէ։ Սենտիքաները կը պահանջեն 20 հազար ֆրանքը բարձրացնել 27.666ի։ Ազգ. Ժողովին աշխատանքի յանձնախումբը կ'առաջարկէ ամսական 23.000 ֆր.։

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՀԱԶԱՐ ելեկտրական բանուորներ գործադուլ մը սարքեցին 24 ժամուան համար, երէկ, Անգլիոյ մէջ։ Գործատէրերն ալ որոշեցին 24 ժամ փակել իրենց հաստատութիւնները, մերժելով ներս առնել բանթողները։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐ (ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՀԱԲԵԿՈՒՄԸ)

Գրի առաւ Վահան Մինախորեան։ Պատկերազարդ, 475 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ։

Գին (թղթակազմ) հազար ֆրանք։ (Թղթատարի ծախքով 1100 ֆրանք)։

Սակաւաթիւ օրինակներ ունինք լաթակազմ, գին 1200 ֆրանք։ (Թղթատարի ծախքով 1300 ֆրանք)։

Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու համար դիմել ՅԱՌԱՋի վարչութեան։

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Յունուար 24ի կիրակին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մատրան մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։ Շաբաթ երեկոյ ժամերգութիւն ժամը 5ին, կիրակի առաւօտ ժամերգութիւն ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

× Նոյն օրը ի պատիւ Կաթող. պատուիրակին ճաշասեղան մը պիտի տրուի վարչութեան կողմէ։ Փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել վարչութեան, արձանագրուելու համար։

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Խմբերգ, արտասանութիւններ եւ պարեր աշակերտներու կողմէ։

Պիտի ներկայացուի «Փոքրիկ բարեկամները» եւ «Թիգոնա» (հուրիներու կեանքէ)։ Մուտքը ազատ է։

Կ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1954

Նոր ստացանք վերջին ծրարները։ Փութացէք օգտուիլ առիթէն։ Գին 1200 Ֆր., Թղթատարով 1270 Ֆր.։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Բարձր Հայքի Հայր. Մարսէյլի Միութեան դիմակաւոր պարահանդէսը, 6 եց Մարտ, Քլիւպի սրահին մէջ։

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

28 Փետրուար, կիրակի օր, Վարդանանց յիշատակին առթիւ, վարժարանիս աշակերտներուն կողմէ։

×

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշնակահարուհի ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ նուագահանդէսը մարտ 9ին, Սալ Շոփէն Փլէյէլի մէջ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ Թատերական երրորդ ներկայացման, Փետրուարի ընթացքին։

Հ. Մ. Մ.Ի ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ծրագրի վերամշակման առթիւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը կազմած է ընկերահամակրական հանդիպում մը, 23 Յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ազգ. Տան սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մարզասէրները եւ համակիրները։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, (70, ռիւ Լաֆայէթ)։ Դասախօս՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ-Ի ՓԷԿԵԱՆ։ Նիւթը՝ Համաստեղի Սպիտակ Ձիաւորը։ Մուտքը ազատ է։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արեւնուշներու Միութեան։

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Յայտագիր.— Ռախմանինով, Չայքովսքի, Պռամս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Միութեանս միջոցով Հայաստանէն ստացուած գրական, գեղարուեստական — պատկերազարդ հանդէսներուն համար դիմել գրատուն Պարսամեան.— 46 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ (9)։ Հեռ. Փռօ. 64–90։

Հայաստանէն ստացուած ձայնապնակներուն համար դիմել Միութեան կեդրոնատեղին։

«Հին հայկական մանրանկարչութիւն»։

Մօտ ատենէն Միութիւնը պիտի ստանայ Հայաստանէն այս արժէքաւոր հատորը։ Ծաւալը 40–48ի վրայ։ Գունաւոր 60 նկարներով։ Շրջան 10րդէն 17րդ դար։ Գինը 5250 ֆրանք։ Փափաքողները կրնան այժմէն արձանագրուիլ Միութեան կեդրոնատեղին։

Ստացած ենք հետեւեալ գիրքերը.—

1.— Հին Հայկական ճարտարապետութիւն 192 նկարներով։

2.— Նոր Հայկական ճարտարապետութիւն արդի Հայաստանի 169 նկարներով։

2.— Երաժշտական հատորներ եւ նոր երգեր եւն.։

Կը խնդրուի բոլոր դիմումները կատարել Միութեանս ընդհ. գանձապահին անունով։

Mr. Roland Nazarian
U. E. F. A. N° 9, Ave Calmels
Bois-Colombes (S.) Tél. CHA. 00 - 55

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

43, Rue Richer, PARIS (9e)
Tél. Pro. 25-46. R. C. No. 46,325

Եթէ կը փափաքիք, որ ձեր տօնական օրերը անցնին ուրախ եւ զուարթ, գնեցէք երգապնակներ (տիսք)։

Ստացած ենք այլազան նորութիւններ. Ուղղակի Հայաստանէն եկած տիսքեր։ Ա. Խաչատրեանի «Գայեանէ» պալէն ամբողջութեամբ, Այտա Աղնաւուրի, Աղազարեանի, Մեսումենցի, Պարթեւեանի տիսքերը։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի Պ. Առման Չուհանեան։ Նիւթը՝ «Եւրոպական Միութիւնը»։— Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական վայրը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը։ Դասախօս Եդուարդ Գավէզեան։ Նիւթը.— «Անգլիա, հոգեբանական, տնտեսական եւ քաղաքական մարզերու մէջ»։ Մուտքը ազատ է։

«ՀԱՅ—ԲՈՅԺ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Լրացաւ «Հայ – Բոյժ»ի 13րդ տարին։ Կը խնդրուի բաժանորդներէն, որ փակեն իրենց հին ու նոր հաշիւները։

Տարիներով ապառիկ ստացողները եւս ժամանակն է որ ապացուցանեն թէ արժանի են ցոյց տրուած վստահութեան՝ կանխիկ վճարելով գէթ այս նոր տարեշրջանին, փակելով նաեւ հին հաշիւները։

« Հայ – Բոյժ»ի բաժնեգինն է 800 ֆր. Ֆրանսայի համար, հազար ֆրանք արտասահմանի համար։ Նորոգեցէք ձեր բաժանորդագրութիւնը, ուժ տալու համար այս մէկ – հատիկ թերթին բարգաւաճման։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հասցէ՝ 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Սալվաթորի եւ Սէնթ Մարգրիտի հիւանդանոցներու հայ հիւանդներս խորին շնորհակալութիւն կը յայտնենք Կապոյտ Խաչի Պոմոնի վարչութեան անդամուհիներուն, Տիկիններ, Եօթնեղբայրեանի, Տէր Վարդանեանի, Քէհեաեանի եւ անդամուհի Տօլպաշեանի որոնք Ծնունդի եւ Կաղանդի առթիւ անխտիր բոլոր հիւանդներուն բաժնեցին 500ական ֆրանք, հայկական գաթա, սիկարէթ, շաքար, նարինջ եւ ամէն տեսակ պտուղներ եւ մխիթարեցին հիւանդները։ Նոյնպէս շնորհակալութիւն կը յայտնենք Պ. Յակոբ Տօլպաշեանին, որ սիրայօժար իր կառքը տրամադրած էր Խաչուհիներուն։ Յ. Խ.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԴԱՒԻԹԵԱՆ եղբարք պէտք ունին աշկերտի մը։ Դիմել՝

53, Cours Lieutaud, Marseille.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ձեռնարկուներ (անթըրփռնէօռներ) Շըմիզիէի համար։ Ներկայանալ օրինակով մը (մօտէլ)։

Tricot VIENNA
40, Rue de Montmorency
Tél. TUR. 40-11

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փր. Հատը 12 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 20 JANVIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7273 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2684

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԽՏՈՐՈՇ ՕՐԵՐ

Արտակարգ համբերութիւն եւ հնարամտութիւն կը պահանջէ Յունուար 25ի խորհրդաժողովը, դրական ելքի մը յանգելու համար :

Հրաշք մը պէտք ըլլար, եթէ յաջողէին կարգադրել օրակարգի գլխաւոր նիւթը, գերմանական հարցը, եւ անոր յաւելուածը, Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը:

Տեսանք թէ որքան դժուարութիւն կրեցին, ժողովատեղին ընտրելու համար :

Մէկ ժամուան մէջ տրուելիք որոշում մը քաշքշուեցաւ տասը օր, գրաւելով հինգ նիստ :

Վիճաբանութիւնները տեւեցին 52 ժամ : Նոյն իսկ պահ մը վախցուեցաւ որ կը խզուին, ջուրը ձգելով խորհրդաժողովը, կամ անվերջ յետաձգելով զայն :

Տարօրինակ պատկեր մը պարզուեցաւ, վիճաբանութեանց ընթացքին :

Արեւմտեան պետութեանց Պերլինի հրամանատարները եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները, որոնց յանձնարարուած էր որոշել ժողովատեղին, գործի սկսան սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ:

Բայց, առաջին օրէն իսկ, արժանապատուութեան խնդիր մը ծագեցաւ :

Արեւմտեան հրամանատարները ամէն տեսակէտով յարմար կը նկատէին Պերլինի Վերստուգիչ Խորհուրդի նախկին շէնքը, որ կը գտնուի ամերիկեան շրջանին մէջ եւ ունի 500 սենեակ :

Խորհրդային ներկայացուցիչը դժկամակեցաւ, առանց վճռապէս մերժելու: Լեզուին տակ բան մը կար որ քիչ վերջը երեւան ելաւ :

Մոսկուա կ'ուզէր որ ժողովը մէկ անգամ արեւմտեան, մէկ անգամ ալ արեւելեան շրջանին մէջ գումարուի :

Միւսները կ'առաջարկէին չորս ժողովէն երեքը գումարել արեւմտեան, մէկը արեւելեան շրջանին մէջ:

Եւ երբ կը պատճառաբանէին թէ իրենք երեք են, իսկ Խ. Միութիւնը մէկ, այս վերջինը կը պատասխանէր թէ երկու տարբեր ճակատներ, խմբակցութիւններ են, եւ ոչ թէ անջատ պետութիւններ :

Զարմանալի չէ որ իւրաքանչիւր նիստ չափազանց երկար տեւեց,— չորսէն մինչեւ եօթը ժամ : Եւ շարունակ տեղ փոխելով :

Ի վերջոյ կարելի եղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ շաբաթ օր, 16 Յուն.:

Չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը առաջին շաբթուն պիտի գումարուի Վերստուգիչ Խորհուրդի նախկին պաշտօնատան մէջ (արեւմտեան շրջան): Երկրորդ շաբթուն՝ Պերլինի խորհրդային մարզպանութեան շէնքին մէջ : Երրորդ շաբթուն՝ նորէն արեւմտեան շրջանին մէջ:

Եթէ մինչեւ այդ ժողովը վերջացած չըլլայ, «գումարման վայրին ընտրութիւնը կախում պիտի ունենայ ժողովին ընթացքէն » :

Ո՞վ կը համարձակի գուշակել այդ ընթացքը ...

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Խ. Միութիւնը պիտի փորձէ կարելի եղածին չափ խճողել օրակարգը, իրարու կապելով բոլոր վիճելի խնդիրները, գերմանականէն մինչեւ չինականը եւ հիւլէական զէնքերէն մինչեւ ռազմական խարիսխները :

Մինչդեռ, արեւմտեան պետութիւնները երբ առաջին անգամ կ'առաջարկէին ժողով գումարել Զուիցերիոյ Լուկանօ քաղաքին մէջ, նկատի ունէին միայն գերմանական հարցը: (Միջանկեալ՝ աւստրիականը) :

Իրենց կարծիքով, ճամբան կը հարթուի աստիճանաբար, եթէ իւրաքանչիւր խնդիր քննուի եւ լուծուի անջատաբար :

Այս տեսակէտէն, իրենց համար հիմնական խնդիր է գերմանական թնճուկը, որուն լուծումէն կախում ունի Եւրոպայի ապահովութեան հարցը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

★

ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՊԻՏԻ ՓՈՐՁԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Չորս Մեծերու հաւաքատեղին որոշելէ ետք, արեւմտեան պետութիւնները կը խորհրդակցին օրակարգի մասին: Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները վճռած են համբերութեան փորձ մը կատարել, դրական եզրակացութեան մը յանգելու համար. թէեւ չեն հաւատար թէ Պ. Մոլոթով հաշտարար քաղաքականութեան մը պիտի հետեւի :

Տակաւին յայտնի չէ թէ ինչ ընթացք պիտի ունենայ խորհրդաժողովը, որ պիտի բացուի յառաջիկայ երկուշաբթի, 25 Յունուար: Պ. Տըլըս եւ իր խորհրդականները պիտի աշխատին իմանալ Խ. Միութեան իրական դիտումները: Օրակարգը ճշդուած չըլլալով, ժողովին տեւողութիւնն ալ անորոշ կը մնայ: Ամերիկացիները կ'ըսեն.— «Եթէ այն տպաւորութիւնը կրենք թէ համաձայնութիւն մը կարելի է, պիտի վիճինք որքան որ պէտք ըլլայ: Իսկ եթէ անելի քունինք, պիտի չվարանինք կարճ կապել: Կարելի եղածին չափ ճկուն պիտի ըլլանք, առանց շեղելու կարգ մը սկզբունքներէ որոնց մասին տեղի տալու միտք չունինք»:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պերլինի խորհրդաժողովը վերջինը պիտի չըլլայ: Ուաշինկթընի մէջ վերջնական չեն նկատեր այս ժողովը, այլ սկիզբը՝ ուրիշ խորհրդակցութեանց: Ամերիկայի կառավարական շրջանակներուն մէջ այս անգամ աւելի հաշտարար կ'երեւան քան մէկ-երկու շաբաթ առաջ: Ուրիշ խօսքով, տրամադիր են անսահման ժամանակով երկարաձգելու վիճաբանութիւնները, որպէս զի կարենան համբերութեամբ քննել խորհրդային քաղաքականութեան դաղտնիքները: Այս առթիւ բարենշան կը համարուին Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանին տեսակցութիւնը Մոլոթովի, Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանին խօսակցութիւնը Պ. Տըլըսի հետ: Յունուար 25ի խորհրդաժողովը փորձ մը պիտի ըլլայ, հասկնալու համար թէ իսկապէս բարեփոխուա՞ծ է Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը Սթալինի մահէն վերջ: Ուրեմն, Դաշնակիցները կը սպասեն որ Խ. Միութիւնը կարգ մը զիջումներ կատարէ գոնէ գերմանական հարցի մասին, ճամբան հարթելու համար :

Կարծողներ կան թէ Պ. Մոլոթով պիտի ջանայ շեղիլ բուն օրակարգէն, կարգ մը տարատամ խնդիրներ յարուցանելով,— Ծայր. Արեւելքի հարց, տնտեսական յարաբերութիւններ, հիւլէական զէնքեր եւայլն :

Ամէն պարագայի մէջ, քաղաքական աշխարհը անձկութեամբ կը սպասէ Պերլինի ժողովին եզրակացութեանց:

× Չորս պետութեանց ներկայացուցիչները ժողովատեղին որոշելէ ետք, այժմ զբաղած են ուրիշ կարգ մը մանրամասնութիւններու կարգադրութեամբ : Տակաւին չէ լուծուած նախագահութեան խնդիրը, բայց կը կարծուի թէ չորս նախարարները պիտի նախագահեն փոխն ի փոխ :

× Խ. Միութիւնը, որ ցարդ կը ձգձգէր Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը, յայտնած է թէ «պատրաստ է ամէն բան ընելու» որպէսզի կարգադրուի այս խնդիրը: Դաշնագրին ձգձգումը կը շարունակուի տասը տարիէ ի վեր, օտար զօրաց տակ պահելով Աւստրիան եւ ահագին վնասներ պատճառելով այդ փոքր պետութեան,: Խ. Միութիւնը այս անգամ պատասխանելով Վիէննայի կոչին, կ'ըսէ թէ աւստրիական հարցը չէ կարգադրուած «իր կամքէն անկախ պատճառներով»: Աւստրիոյ կոչը ուղղուած էր նաեւ արեւմտեան պետութեանց: Չորս Մեծերը իրենց նոր պատասխանին մէջ որեւէ խօսք չեն ըներ Աւստրիոյ մասնակցութեան մասին»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

« ՍԻՐԱԽՕՍԱԿԱՆ »

Նոր գիրք մը եւս, այս անգամ Իտալիայէն (Միլանօ):

Անունը՝ «Սէր եւ Ամուսնութիւն»,

Ի՛նչ մեղք պահեմ: «Ստացանք»ով մը պիտի գոհանայի, եթէ հեղինակը վարդապետ մը չըլլար: Այն ալ ծայրագոյն եւ «Միաբան Ուխտին Սրբոյ Յակոբեանց » (Երուսաղէմ):

Թուղթ բարեպաշտ եւ քաջ աստուածաբան, Զգօն Ծ. Վ. Տէր Յակոբեան յառաջաբանով մը կը բացատրէ այս հրատարակութեան «առիթը եւ նպատակը»:

— « Հովուական պաշտօնիս ընթացքին, Ամերիկայի ու Եւրոպայի մէջ, յաճախ ցաւով հանդիպած եմ խռոված ընտանիքներու եւ խորտակուած բոյներու, երբեմն առանց լուրջ պատճառի »:

Անշուշտ «ամէն տեղ կան նման պատահարներ: Կարելի է անոնցմէ շատերուն առաջքը առնել»:

Ուրեմն, վարդապետը կ'ուզէ «նորապսակներուն երջանկութեան ուղին հարթել, գործնական առաջնորդութիւն մը տալով անոնց »:

Այս առաջադրութեամբ, Զգօն Ծ. Վ. գիրքը բաժնած է հետեւեալ գլուխներուն,—

Ամուսնականք.— Նշանականք.— Պսակականք.— Սիրախօսականք:

Առաջին երեք նիւթերը կը բաղկանան սովորական գիտելիքներէ, ուր լայն տեղ տրուած է Աստուածաշունչէն քաղուած վկայութեանց :

Ամէնէն համով - հոտով մասը վերջինն է, «Սիրախօսականք»:

Վարդապետը հատընտիր ծաղկաքաղ մը կազմած է, — մեծ մասով թարգմանութիւն անգլերէնէ:

Ինչո՞ւ կրած է այս յոգնութիւնը:

— « Ոչ միայն սրելու հետաքրքրութիւնը սիրողներուն, կամ նոր թափ տալու անոնց սիրոյն, այլ մանաւանդ ընդլայնելու համար ընթերցողներու հասկացողութիւնը սիրոյ մասին »:

Յաջողա՞ծ է այս վսե՛մ առաջադրութեան մէջ:

Վաղը կ'օրինակեմ քանի մը նմոյշներ, եւ կրնաք դատել թէ ի՛նչ փորձանքներու կը հանդիպի կուսակրօն վարդապետ մը, երբ կը խառնուի այս կարգի «սիլի - պիլի» գործերու:

Երեւի վարդապետը մոռցեր է որ «շատ գիտցողը կը սխալի»:

Մանաւանդ երբ անգլերէն ալ գիտէ եւ անգլեւսաքսոն աստուածաբանութեան հետեւած է:

ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Հանրապետութեան նորընտիր նախագահին առաջին յայտարարութիւնը կարդացուեցաւ երէկ, երեքշաբթի, Ազգ. ժողովին եւ Ծերակոյտին մէջ:

Հնդկաչինի պատերազմը մեծապէս կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը : Նախարարական խորհուրդը առաջին առթիւ պիտի քննէ այս խնդիրը, նախագահութեամբ Պ. Ռընէ Քոթիի: Մասնաւոր պատուիրակ մը ղրկուեցաւ Սայկոն, որպէսզի կացութիւնը քննէ տեղին վրայ: Յառաջիկայ Փետրուարի սկիզբը ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեւէն Հնդկաչին պիտի երթայ օդանաւով, քննելու համար զինուորական կացութիւնը: Այս առթիւ անգամ մը եւս պիտի ուսումնասիրեն հաշտութեան կամ պատերազմի շարունակութեան խնդիրը :

Վերջին լուրերու համաձայն, ֆրանսական ուժերը հակայարձակումի ձեռնարկած են լայն ճակատի մը վրայ :

Երկրորդ անհրաժեշտ հոգ մը կը կազմեն բանուորական խլրտումները: Սենտիքաները որոշած են ցոյց մը կատարել Յունուար 29ին, պահանջելով ընդունիլ նուազագոյն օրապահիկի մասին առաջարկուած նոր սակը, 27.666 ֆրանք: Կառավարութիւնը հակառակ է այս առաջարկին, տնտեսական եւ ելմտական պատճառներով: Միւս կողմէ դիտել կը տրուի թէ ընկերային Ապահովութեան սնտուկը 90 միլիառ ֆրանք բաց ունի, եւ եթէ աւելցնեն գործատէրերու անդամավճարը, հետեւանքը պիտի ըլլայ գիներու բարձրացում :

× Տեղական թերթերը կը գրեն թէ աշխատանքի նախարարը պիտի պահանջէ տասը առ հարիւր աւելցնել գործազուրկներուն նպաստը, Փարիզի մէջ: Այդ յաւելումը 15–20 առ հարիւր կը հաշուեն գաւառի համար :

ՓԱՐԻԶ ՀԱՍԱՒ, երէկ, Յունաստանի վարչապետը, մարեշալ Փափագոս, իր կնոջ, արտաքին նախարարին եւ ուրիշ պաշտօնատարներու հետ: Այս առթիւ քաղաքական եւ տնտեսական բանակցութիւններ պիտի կատարուին երկու երկիրներուն միջեւ: Մեծ ընդունելութիւններ սարքուած են ի պատիւ հիւրին: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը զինուորական շքանշանը պիտի յանձնէ մարեշալին, ուրբաթ օր: Տեղական թերթերը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան :

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Գրած էինք թէ կառավարութիւնը նոր օրէնք մը հաստատած է, Պատրիարքարանի Կեդր. վարչութեան ընտրութեան համար, որ պիտի կատարուի թաղային ներկայացուցիչներու կողմէ :

Այս առթիւ պատրիարքարանը հրահանգ մը պատրաստած է որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները .—

Ա.— Ամէն թաղ, որ եկեղեցի մը ունի, իր բնակչութեան թիւին համեմատութեամբ պիտի տայ մէկ կամ աւելի ներկայացուցիչ:

Բ.— Բաւարար թիւով բնակչութիւն չունեցողներ երկու կամ աւելի թաղեր պիտի միանան իրարու եւ այնպէս պիտի կատարեն իրենց ընտրութիւնը :

Գ.— Ամէն թաղային մարմին կամ միացեալ մարմիններ պիտի կազմեն ընտրողական մարմին մը, բաղկացած թաղ. Մարմնի կամ մարմիններու անդամներէն եւ նոյն թաղի կամ թաղերու ժողովուրդէն առնուած երկու կամ աւելի անձերէ:

Ե.— Ընտրողական մարմիններու պաշտօնները պիտի ըլլան .—

1.— Կազմել ընտրողներու ընդհանուր ցուցակը :

2.— Կազմել ընտրելիներու եռապատիկ ցանկը :

ԶԻՆՈՒՈՐՑՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ

Գաղթ. Գրասենեակը կը ծանուցանէ Ֆրանսականհողին վրայ հաստատուած երիտասարդ Հայերուն թէ համաձայն զինուորագրութեան օրէնքին Գ. յօդուածին, ենթակայ են պարտաւորիչ զինուորութեան, Ֆրանսայի մէջ, իրենց տարեկից զօրագասին հետ:

Բոլոր այն Հայերը որոնք ծնած են 1935 Յունուար մէկէն 31 Դեկտ., Ֆրանսայի կամ արտասահմանի մէջ և որոնց անձնագիրը ցոյց կուտայ իրենց տարագրի հանգամանքը, կը հրաւիրուին ներկայանալ իրենց բնակավայրին թաղապետարանը, արձանագրուելու համար, եթէ 1954 յունուար մէկէն առաջ յայտնած չեն թէ պիտի հեռանան Ֆրանսական հողէն:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳԷՕԹԷ ԵՒ ՆԱՊՈԼԷՈՆ

Գ.

Նապոլէոնի հետ ունեցած տեսակցութիւններից քսան տարի վերջ (1828 Թ.), Գէօթէի եւ իր քարտուղար Էքերմանի միջեւ եղած մի զրոյցի ժամանակ, բանաստեղծն այս կերպ է արտայայտուել մեծ Ֆրանսիացիի մասին.—

Մի խսկական կորիճ էր Նապոլէոնը: Միշտ յստակատես, միշտ պայծառամիտ եւ վճռական, ուզած ժամանակ էլ բաւականաչափ կորովով օժտուած՝ անմիջապէս իրագործելու համար ամէն ինչ որ նպաստաւոր եւ անհրաժեշտ կը դատէր: Իր կեանքը կարծես մի կիսաստուածի քայլուածք լինէր ճակատամարտից ճակատամարտ եւ յաղթանակից յաղթանակ: Նրա մասին մարդ, կարող էր ստոյգ ասել, որ գտնւում էր մշտապէս լուսաճաճանչ վիճակում: Այդ պատճառով եւ այն աստիճան փայլուն էր իր ճակատագիրը, որպիսին աշխարհս չէ տեսել նրանից առաջ ու թերեւս չի էլ տեսնի նրանից յետոյ:

Այլեւս Նապոլէոն մէկն էր ամենաբեղունաւոր մարդկանցից, որ ապրել են երբեւէ աշխարհիս երեսին: Այո, ստեղծագործ լինելու համար անհրաժեշտ չէ բնաւ, որ մարդ ոտանաւորներ եւ թատերգութիւններ միայն արտադրէ: Գոյութիւն ունի նաեւ գործելու ստեղծագործ ոյժ, որ շատ մը պարագաներում աւելի զօրաւոր է: Եւ ուրիշ ի՞նչ է հանճարը, եթէ ոչ այն ըստեղծագործ ուժը որով ծագում են այնպիսի գործեր, որ կարող են իրենց ցոյց տալ Աստուծոյ եւ բնութեան առջեւ. եւ այդ պատճառով իսկ՝ հետքեր են թողնում եւ տեւական են:

Դարձեալ: Ինչեր ասես, որ Նապոլէոն չէ պահանջել ինքն իրմէ եւ ինչեր ասես որ ի կատար չէ ածել: Սիւրիական կիզիչ աւազատներից մինչեւ ձեան դաշտերը Մոսկուայի — ո՜րքան մեծ թուով ռազմարշաւներ, ճակատամարտներ եւ գիշերային բացօթեայ բանակումներ են ընկած դրանց միջեւ: Եւ Նապոլէոն ինչ խոնջէնքներ, մարմնական ինչ զրկանքներ ասես, որ ստիպուած չէ եղել կրել ու տոկալ բոլորին: Քունը՝ պակաս, սնունդը՝ նուազ ու այդ ամէնով մէկտեղ՝ մտաւորապէս լարուած գործունէութեան մէջ: Բրիւմերի(*) 18ի ահռելի ճիգերից, եւ յուզումներից յետոյ կէս գիշեր էր դարձել արդէն, եւ սակայն բերանը մի կտոր հաց անգամ դեռ չէր դրել ամբողջ օրը: Եւ բնաւ չխորհելով իր ֆիզիքական կազդուրման մասին՝ նա մէջը դեռ զգում էր բաւական կորով, անգամ ուշ գիշերին, ուրուագծելու համար Ֆրանսիական ժողովրդին ուղղած ծանօթ Յայտարարութիւնը:

Եւ յետոյ, երբ մարդ մտածում է, թէ ինչ անպատում բաներ է կատարել նա եւ մինչեւ վերջ տոկացել ամէնին, ստիպուած է կարծել, թէ մի հատիկ ողջ անդամ խսկ այլեւս մնացած պիտի չլինէր իր մարմնի վրայ: Փաստն այն է, սակայն, որ այդ տարիքին նա դեռ ամուր կեցած էր կատարեալ դիւցազնի իր անսասան ոտքերի վրայ:

Բայց ճիշդ է եւ այն, շարունակում է Գէօթէն, որ Նապոլէոնի գործերի ամենափայլուն շրջանը պատկանում է իր երիտասարդութեան տարիքին: Նշանակալից է ինքնին, որ անյայտ ծագումով այդ մարդը, — այն ալ մի այնպիսի ժամանակ, որ չարժման մէջ էր դնում բոլոր մեծութիւնները եւ անուանի դէմքերը — կարողանում է այնքան յառաջանալ, որ քսան եւ եօթ տարեկանին դառնում է կուռքը երեսուն միլիոնի հասնող ազգի: Այո, երիտասարդ պէտք է լինի մարդ՝ գլուխ բերելու համար մեծամեծ գործեր:

Այս ամէնի մէջ բնականաբար անտես անելու չէ նաեւ ժառանգական կողմը, Նապոլէոնի ծնողների պարագան: Մայրը, ասում է բանաստեղծը, տասնեւութ տարեկան էր, երբ աշխարհ բերաւ իր այդ երկրորդ որդին, իսկ հայրը քսաներեք տարեկան էր: Այնպէս որ ծնողների ֆիզիքական ամենաթարմ կարողութիւնը բաժին ընկաւ իրենց այդ որդուն: Մայրը ծնում է դարձեալ երեք արու զաւակ, բոլորը նմանապէս օժտուած, ընդունակ եւ կորովի աշխարհային բաներում, այլեւ մի որոշ չափով բանաստեղծական տաղանդի տէր: Այդ չորս որդիներին հետեւում են երեք աղջիկ զաւակներ, իսկ վերջը՝ Ժերոմը, որ թւում է թէ ամէնից նուազ է օժտուած եղել:

Ա. ԱՐԵՂԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

(*) Բրիւմեր — երկրորդ ամիսը Ֆրանսայի յեղափոխական օրացոյցի (22 Հոկտ. — 22 Նոյ.):

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

●

Նախքան մեկնիլը Մարսէյլ՝ ուր Յունուար 23ին պիտի տեղի ունենայ իր երգահանդէսը, բախտը ունեցայ ներկայ ըլլալու երգչուհի Ա. Արղութեանի վերջին փորձերէն մէկուն եւ լսելու զինք իր պատրաստած յայտագրին մէջ: Այդ ունկնդրութեան առիթով ստացած տպաւորութիւնս է՝ որ կը մղէ զիս գրելու այս յօդուածը:

Գեղեցիկ ձայն մը ունենալը, զայն մշակած ըլլալը եւ երաժշտանոցէ մը փայլուն պսակումով աւարտելը՝ բաւական չեն որպէսզի մէկը կարենայ իբրեւ մեներգող (սոլիստ) մուտք գործել Եւրոպական համանուագային խումբերու եւ օփերայի երգեցիկ կազմէն ներս: Քիչեր կը հասնին այդ բարձունքներուն, մանաւանդ երբ օտար են իրենց գտնուած երկրին մէջ եւ զաւակը հայրենազուրկ, գաղթական ժողովուրդի մը: Այդ քիչերէն մէկն է եղած երգչուհի Արփինէ Արղութեանը: Այս յաջողութիւնը ինքնին կը հաստատէ որ մեր արուեստագիտուհին օժտուած է սովորականէն տարբեր յատկութիւններով: Ուրեմն կ՚արժէ որ անդրադառնանք ատոնց, հոգ չէ թէ երգահանդէսի մը առիթով:

Ձայնի տեսակներ կան որոնք սովորականէն աւելի, այսինքն աւել ևլայն չափով կ՚արտադրուին բնութեան կողմէ: Եւ կան տեսակներ որոնք բնականաբար աւելի հազուագիւտ են: Այդպիսիներէն մէկն է mezzo soprano՝ այսինքն միջին սոփրանօ կոչուած ձայնը: Որով, իբրեւ միջին սոփրանօ, տիկին Ա. Արղութեանին ձայնը կրկնակի արժէքաւոր կը դառնայ մեզի համար. նախ՝ որովհետեւ ինքնին կը պատկանի նուազ տարածուած տեսակի մը եւ երկրորդ՝ որովհետեւ այդ սեռին պատկանող ձայները մասնաւորապէս բացառիկ թիւով կը գտնուին մեր ազգին մէջ, որ կանացի ձայներու տեսակէտէն աւելի շատ soprano léger՝ այսինքն բարձր կամ վերին սոփրանօներ կ՚արտադրէ առհասարակ: Միջին սոփրանօն բազմալար հնաւորութեամբ օժտուած ձայն մըն է: Կրնայ հասնիլ՝ վերէն մինչեւ բարձր սոփրանոյի, վարէն մինչեւ ալթոյի, սահմանակից խաղերը: Տարածուելով կանացի ձայներու այս երկու ծայրագոյններու միջեւ, ան կ՚ընդգրկէ մտաւորապէս երկուքուկէս ութեակներէ բաղկացեալ ձայնաշարք մը եւ երանգաւոր ելեւէջներու այս ընդունակութեան շնորհիւ, կ՚ընդարձակուի, կը ճոխանայ իր արտայայտութեան կարողութիւնը: Աւելի յստակ դարձնելու համար այս ձայնին ըմբռնումը, թուենք քանի մը նմոյշներ: Օրինակ, միջին սոփրանոյի համար ձայնագրուած են, «Քարմէն» օփերային մէջ՝ Քարմէնի դերը, «Սամսոն եւ Դալիլա» օփերային մէջ՝ Դալիլայի դերը, Վակների դիւցազներգակա նշարքին օփերաներու մէջ՝ Պրինհիլտայի դերը:

Ինչ սեռի ալ պատկանի ձայն մը, իր որակն համեմատ է սակայն, որ կ՚արժեւորուի: Արփինէ Արղութեանի ձայնը ջերմ եւ լեցուն հնչականութեամբ (թէմպր), կորովի եւ լայնածաւալ միջին սոփրանօ մըն է: Մերկ թուրի մը պէս մետաղային փայլակումով չի ճեղքեր մթնոլորտը այլ, շքեղօրէն հեշտածոր եւ դոհարացոլ թաւիշներու նման, պարուրող թովչանքով մը, ալիք առ ալիք կը տարածուի՝ հաղորդական յուզականութեամբ յորդուն: Թափանցող, խռովիչ ձայն մը, ստեղծուած՝ երգերով հոգեվիճակներ պատմելու, պատկերաւորելու համար: Գերազանցապէս բեմական ձայն մը քանի որ ունի բացառիկ յատկութիւնը, առաջին իսկ դայլայլով, շրջապատը վերածելու երգին համեմատ՝ զուարթ կամ տխուր գունաւորումով՝ տեսքովի մը:

Այսպէս, երբ կ՚երգէ Վ. Սարգսեանի «Հոյ Նար»ը, Հայոց լեռնադաշտէն՝ ծաղկուն կանանչն ու սոխակներ չորս կողմէն կկկլալով կուգան լեցուիլ միջոցին մէջ՝ ու հալի ձիւնը սրտերուն, ձորի հէքեաթը չէն օրերուն, դարման լինի մեր խոցերուն:

Սակայն երգը որ ամէնէն աւելի ի յայտ կը բերէ Տիկ. Արղութեանի շնորհքը, հակասական եւ փոփոխական հոգեվիճակներ արտայայտելու տեսակէտէն, Մուսորգսքիին «Հոպակ» ռուսերէն երգն է. «Հոպակ՝ այն բացականչութիւնն է որով թեւ կը տրուի կովկասեան պարերուն՝ hoп, hoп, hoпак):

Նիւթը հետեւեալն է: — Գիւղացի ռուս կին մը՝ դեռ երիտասարդ ու գեղանի, կը դանդատի իր ամուսնէն որ, չիկահէր խաչալ մըն է՝ ծեր ու խոժոռ, անճոռնի եւ անճարակ: Մոռնալու համար վիշտը, դեղջկուհին կ՚երթայ կապելա, կը խմէ, կ՚արբենայ ու կը մասնակցի երգ ու պարին: Ամուսինը տուն կը կանչէ զինք, կինը տուն կուգայ ու կռուազան պոռթկումով կը յարձակի վրան.— «Գնա դրամ բեր, զաւակներուդ հագուստ պէտք է, ապա թէ ոչ ես գիտեմ ի՛նչ ձեւով կրնամ ճարել»: Բայց զայրոյթը յանկարծ կ՚իյնայ՝ իր քնացող մանկան ի տես եւ գորովագին մեղմութեամբ կը ճօճէ անոր օրրանը, ոգեկոչելով իր աղջիկնութեան քաղցր օրերը՝ երբ կը նստէր պատուհանին, ձեռագործ մը գոգին մէջ, ընդունելով անցնող դարձող գեղեցիկ տղոց ողջոյնը: Ողորմելի ներկան կը սթափեցնէ զինք, բայց փոխանակ ողբալու, յուսահատ կիրքով դարձեալ ըմպելիին, երգին ու պարին, արբեցուցիչ մոռացումին գիրկը կը նետուի»:

Ինչպէս կը տեսնէք, եղերա — զաւեշտական բաղադրութեամբ՝ արարուած մըն է այս երգը, թատերական սեղմ կառուցումով որ կը պահանջէ երգուած խաղարկութիւն, մեծ թափ եւ ճկունութիւն: Այդ, նոյնիսկ ռուս քննադատներու կարծիքով, Տիկին Ա. Արղութեան գերազանցօրէն յաջող կը կատարէ այս ինքնատիպ եւ դժուարին կտորը:

Ճաշակով կազմուած՝ է տասնըինը երգերէ բաղկացած յայտագիրը: Կոմիտաս, Սայեաթ Նովա, Խաչատուրեան, Սարգսեան, Մելիքեան, Ղազարեան, Ալէմշահ եւ Տուրեան ներկայ են իրենց զուարթ կամ մելամաղձոտ հեղինակութիւններով: Շնորհիւ իր կիրթ եւ զգայուն արուեստին, Տիկին Ա. Արղութեանին երգելու եղանակը մեր մեղեդիներուն կուտայ իրենց եւրաժշտական յօրինուածքին զատուած գեղեցկութիւնը եւ ապրումին անկեղծ, անսեթեւեթ աղնուականութիւնը: Այս հայաշունչ երգերու երփներանգ եւ ընտիր փունջին մէջ կուգան զետեղուիլ, սիրահեծ կամ հայրենաբաղձ թրթռումով՝ քանի մը օտարածին վարդեր, որոնք իրենց ապրումովն ու մեղեդիական մելամաղձոտութեամբ, կը ներդաշնակուին մեր հոգեկան կլիմային: Այսպէս օրինակ, Ռախմանինովէն երգ մը ներշնչուած հայրենակարօտ Պուշկինի մէկ քերթուածէն. — «Ալուրս, մի երգեր, մի երգեր Վրաստանի մեղեդիներն այնքան տխուր իմ սրտիս:...

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Ձայն — ձուն չկար:

— Աղջիկ, ո՞ւր կորսուեցաւ էս կինը: Որ երթանք, Եղոյին ի՞նչ ճուղապ պիտի տանք,— ըսաւ կին մը, որ կարծես բան մը կռահած էր եւ ուզեց նուրբ կատակ մը ընել:

— Եղոյին շատ ալ հոգը չէ, Մարիամ: Սօման որ կորսուի, Եղօն պէլքի մուժտատայ: Էդ մարդուն քաշածները մինակ Աստուած գիտէ: Սօման լերան վրայ կ՚ըսես լեզու մ՚ըլ փոխ է առեր: Լսեցի՞ք էս պաւուտ. չի ըլ ամչնար, ամուսինին վրայ էնպէս կը պոռայ, որ գեղ մը գեղով ի — մանան:

— Բա, աղջի, մէկը գիտես՝ երկուքը չես գիտեր: Ես ըլ ըլլամ՝ էդ Եղօն էրիկ տէյի խապուլ չեմ ըներ: Սօման նորէն աղամորդու զաւակ է, որ էդ քացախի քիւփը էրիկ ըրեր՝ քովը կը պառկի: Սօման Եղոյի իլայըխ կի՞ն էր: Էն աչեններր տղուն մալին հաւաս ըրին եւ լուսու պէս աղջիկը էդ չոլին տուին: Էրիկ ըսածդ չուտտ թող ըլլի՝ փուշտ թող ըլլի,— ըսաւ Տեփոյենց Սուլթանը:

— Սուլթան, մենք ալ գլխաւորի տէր ենք: Օր մը օրանց ձայներնիս մարդ լսած չէ: Անցեալ տարի մեր մարդը կալին մէջ երկումատնին գլխիս նետեց, քիչ մնաց աչքերս վար գար: Հէլպէթ, գլխաւոր է. որո՞ւ ինչ ըսենք՝ կը սիրէ ալ, կը ծեծէ ալ:

— Էրիկ ըսածդ էդպէս ըլլալու է, Մարան,— ըսաւ Սուլթան.— Սօմայի ձէնը ո՞վ լսած էր: Ճիշդ է, պոռպռան է՝ ամա նամուսով հարս է: Ձիւարը ձէն վար առնող աղուոր հարս է Սօման: Մինչեւ էսօրս օր մը օրանց բան մը լսած չենք:

Այսպէս խօսելով կիները Պզկան Քարեքէն վեր կ՚ելլէին:

Սօման փնտռող կինը դէպի կիներուն կողմը շտկուեցաւ:

Սօման չկար: Կիները տեղն տեղն ձայն կը ձգէին.

— Աղջի, Սօմա ...

Ձայները ապառաժներուն մէջ արձագանգ կուտային: Սօման կ՚ըսես կորսուած էր արձագանգի մը պէս: Կիները երբ աւելի վեր ելան, տեսան հսկայ հասակ մը, որ գլուխը կախ՝ ծանր կը թափառէր բաւական հեռուն:

— Մարգարն է, Մարգարը,— ձայն տըւին երկու կիներ եւ իրարու երես նայեցան, կարծես հասկցան զիրար:

Կիները առաջին անգամն էր, որ Մարգարը այդ կերպարանքին մէջ կը տեսնային, առանց հրացանի:

Սուլթանը երբ Սօման կը պաշտպանէր, այդ երկու կիները նորէն իրարու երես նայած էին, բայց չէին համարձակած խօսիլ: Էհ, ո՞վ կը համարձակէր ֆետայու մասին խօսիլ: Երբ Մարգարի հասակն այն կողմերը տեսան, կիներէն մէկը հազիւ համարձակեցաւ ըսել.

— Բա, Մարգարն ի՞նչ կ՚ընէ էդ տեղուանքը:

— Հա, Մաքօ, քեզի՞ է մնացել ֆետայու գործն հասկնալ,— մէջ ինկաւ ուրիշ մը:

— Հէլպէթ, չիտակ խօսողին թէփէն ծակ կ՚ըլլի, — ըսաւ Մաքօն:

— Լեզուդ քեզ քաշէ, Մաքօ,— ձայն տուաւ տարեց կին մը, — ֆետայու մասին էդ տեսակ բաներ չեն խօսիր:

Տարեց կնոջ այդ զգուշաւոր արտայայտութիւնը բացի Սուլթանէն կարծես բոլորին ծանօթ էր, մանաւանդ Մարգարը այդ կողմերը տեսնուելէն յետոյ Սօմային ինքզինք կորսնցնելը կարծես գաղտնիք մը չէր այլեւս:

Կիներուն մէջ միայն Սուլթանն էր, որ անցած դարձածին ծանօթ չէր: Անոնք իրենց այդ անհամարձակ լռութեան մէջ կարծես հասկցած էին իրար: Էհ, ինչեր լսած չէին: Նոյնիսկ լսած էին, որ էն թէքաչք դայեակին՝ Նուրխանին ձեռքովն է եղեր, Սօման Մարգարին եկեկ է կարեր եւ գիշերները ուշ ատեն կը մտնէ եղեր վրանները:

Սուլթան ինքն ալ հասկցաւ, որ կիներուն մէջ բան մը կար Սօմայի մասին եւ կը պահէին իրմէ:

— Աղջի, ի՞նչ է եղեր,.. հարցուց Սուլթանը, երբ կիները դէպի վրաններուն կողմը կը շտկուէին, մինչ եւեւ մնացած կին մը տակաւին ձայն կը ձգէր.

— Աղջի Սօմա ...

Մարգարը, չես գիտեր ո՞ր տեղէն ինկած, ինքզինքը այդ ամայութեան մէջ դըտած էր: Ու այդ ամայութեան մէջ, կարծես թռչունի մը կտուցէն փրթող ձայնն էր, որ ատեն ատեն կուգար.

— Աղջի Սօմա...

Կիները Սօման կը փնտռէին: Այո, այո, ինքն ալ այդ ամայութեան մէջ Սօման կը փնտռէր:

Մարգար հեռուէն հետեւած էր բանջար քաղող կիներուն: Սօման անոնց մէջ էր: Ցետոյ կորսնցուցած էր ինքզինքը ...

Արեւը բաւական բարձրացած էր ու միջօցին մէջ ամպղոլ մը կար, եւ ուղտափուշերէն փոքրիկ գորշ թռչուններ թեթեւ թեւերով, ճռուան ձայներով վեր կը բարձրանային ու վար կ՚իջնային:

Մարգարը կ՚ըսես ուժեղ վարպետի մը պէս հսկայական տաճարի պատէն վար ինկած ու ինքզինք այդ ամայութեան մէջ գտած էր եւ այդ ամայութեան մէջ կը լըսէր անծանօթ ոգիներու քրքիջը:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՑԻՄԱՐԱՆՈՑԷՆ ՓԱԽԱԾԸ

★

Ընթերցողները ծանօթացան անշուշտ «Յառաջ»ի (1953 թ. 7256 – 7257) «Օրը Օրին»ի միջոցով, ինչ որ միապետական թուցիկի բովանդակութեան:

Կարծողներ կան, որ այդ թուցիկը հայ միապետականների խմբակցութեան գործն է: Իրականութեան մէջ հեղինակը մէկ անպատասխանատու եւ ողորմելի անհատ է, որ ներկայիս Փարիզի մի թաղամասի մէջ հնակարկատութեամբ է զբաղւում: Արդէն թուցիկի՝ ոճը, բովանդակութիւնը, լեզուն, ուղղագրութիւնը ցոյց են տալիս, որ դա խմբակցութեան կամ հասարակչիռ մարդու գործ չէ:

Յուցամոլութեան մարմանջը սովորական երեւոյթ է դարձել մեր օրերին: Կը յիշէք անշուշտ մի քանի տարի սրանից առաջ մէկն ուզեցել էր Էյֆէլեան աշտարակը պայթեցնել, որպէսզի իր մասին թերթերը գրեն: Հոգ չէ, թէկուզ որպէս ոճրագործ, արկածախնդիր, միայն թէ գրեն ու խօսին: Այդ կարգի «հերոսների շարքին է պատկանում նաեւ վերջին տարագիրներից՝ Վ., թուցիկի հեղինակը, որին տեղական ռուս միապետականները օգտագործում են որպէս հայութեան «ներկայացուցիչ», ծաղրելի դարձնելով թէ իրենց եւ թէ «ներկայացուցիչ«ին:

Այսպէս, անցեալ տարի ամրան ռուս միապետականների բազմամարդ հանդէսին, ուր ներկայ էին նաեւ զանազան հոսանքների մասնաւորականութեան ընտրանին, այդ ողորմելին համարձակութիւն ունեցաւ բեմ բարձրանալու եւ իր խեղճ ու կրակ ռուսերէնով խակական ծաղրի առարկայ դառնալու: Ինքը գոհ մնաց որ բեմ բարձրացաւ որպէս հայութեան «ներկայացուցիչ» եւ ցանցառ ծափերի արժանացաւ, իր երկու նախադասութիւնների մէջ գործածուած եօթը «կեցցէ»ների համար ...

Ո՞վ է Վ.ն եւ ո՞ւր փնտռել նրա հակադաշնակցական, միապետական տրամադրութիւնների արմատները: Ըստ իր պատմածի՝ հայրը, ցարական իշխանութեան ժամանակ Երեւանի յայտնի վաշխառու առեւտրականներից մէկն է եղել, ինչպէս և՝ հակադաշնակցական ու ցարական իշխանութեան կողմնակից: Շնորհիւ իւր հօր հարստութեանը ինքը Վ. բնաւ քրտինք չէ թափած եւ շարունակ կերուխումով է զբաղած եղել, բացառութեամբ տարագրութեան տարիներից: Հակառակ տնտեսական նպաստաւոր բոլոր միջոցներին, կրթութիւն չէ ստացած եւ մնացել է կիսագրագէտ:

1918 – 19 թուականներին մասնակցել է զանազան «քաջագործութիւնների» յարձակելով խեղճ ու կրակ գիւղացիների, ճամբորդների վրայ, շնորհիւ խառնաշփոթ կացութեան: Սովետների օրօք աքսորուած է եղել՝ հակախորհրդային պրոպականտի համար: Այժմ աստուածապաշտ է դարձել: Ամէն կիրակի եւ տօնական օրերին գնում է եկեղեցի աղօթելու, բայց ոչ հայկական, այլ՝ ռուսական: Հայ Աստուածն ու եկեղեցին նրա համար գոյութիւն չունին:

Որպէս ժառանգութիւն իր հօրից այսօր մնացել են միայն միապետական տրամադրութիւնները եւ Դաշնակցութեանը հայհոյելը: Բայց ն աչք ցանկանում որ հայկական միապետութիւն ստեղծուի, այլ ռուսական: Իր սենեակի մէջ չէք գտնի ոչ մէկ հայ թագաւորի, զօրավարի կամ հոգեւորականի պատկեր: Ընդհակառակն, պատերը զարդարուած են Նիկոլաների եւ այլ ռուս երեւելիների նկարներով:

Ըստ Վ.ի ցարական իշխանութիւնները երբեք հակահայկական ձեռնարկներ չեն կատարած: Եկեղեցական կալուածների գրաւումը, դպրոցների փակումը եւս. Դաշնակցականների զրպարտութիւն են ցարին վարկաբեկելու նպատակով: Ներսէս Աշտարակեցու աքսորումը Պեսարապիա տեղին էր ու արդարացի ...

Այդ հայածին թթու Ռուսը կոյր տրամաբանութեամբ ատում է նաեւ արեւմտահայութիւնը, նրա լեզուն, գրականութիւնը եւ արդարացնում թրքական բոլոր զազանութիւնները: Եւ դեռ լրբօրէն կոկորդիլոսի արցունք է թափում իւր կիսագրագէտ թուցիկի մէջ «... Տաճկահայութեան մէկուկէս միլիոն անմեղ զոհերին վրայ, որն երբ թէ տեղի ունեցան «Մարքսի աշակերտ» Արամ «փաշա»ների շնորհիւ:

Որո՞նց շնորհիւ Վ.ն 1944 – 45 թ. թ. կարողացաւ ազատուիլ բոլշեւիկների ճիրաններից: Որո՞նց շնորհիւ սովորեցաւ իւր ներկայ արհեստը՝ կօշկակարութիւնը եւ զերծ մնաց գործարանային կամ հանքային ծանր աշխատանքից: Ռուսնե՞րի: Ոչ: Իրեն ատելի արեւմտահայրանդուածի: Ինքն ի՞նչ տուեց փոխարէնը: Ոչ իսկ հաբիւր ֆրանք սերունդի փրկութեան գործի համար: Ընդհակառակն, իր աշխատանոցն իսկական բամբասանքի բոյն է դարձրել: Օրն ի բուն բամբասում է անհատ Դաշնակցականներին եւ արեւմտահայութեանը, ինչպէս եւ միջնորդի դեր կատարելով իրար հետ թշնամացնում վերջին տարագիրներին, ջանալով նրանց մէջ սէր ու համակրութիւն ստեղծել դէպի ռուսական միապետութիւնը եւ ատելութիւն՝ դէպի արեւմտահայութիւնն ու Դաշնակցութիւնը: Ահա ձեզ Վ.ի բուն էութիւնն ու գործունէութիւնը: Խեղճ ողորմելի, դիմացդ անդէն գիւղացիներ չեն կանգնած... Վստահ եմ որ կեանքիդ վերջին օրերին ռուսական եկեղեցին էլ պիտի լքես եւ անապատ փոխադրուես ճգնելու՝ վերջին մեղքերդ քաւելու համար ...

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

ՀԱՅԿ. ԵՐԳԸ ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԷՋ

★

Ճշմարիտ վայելք մը եղաւ անցեալ շաբաթ իրիկուն Սպանիական դեսպանատան նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած երաժշտահանդէսը, որուն «Վիւրթիէօզ»ն էր Սեննօռ Ֆերնանտօ Լաւի:

Դեսպանատան մատենադարանի պալատանման սրահին մէջ, ժամը վեցին արդէն հաւաքուած էր ընտիր բազմութիւն մը, որուն մէջ կը նշմարուէին քանի մը Հայեր:

Ֆերնանտօ Լաւի բարձրահասակ, շատ համակրելի երիտասարդ մըն է, որ կու գայ Փարիզի հասարակութեան ճաշակ մը տալու իր երգարուեստէն, բեռնաւոր՝ Մատրիտի երաժշտանոցին եւ ֆրանսական երգի կաճառին դափնեպսակներովը: Օժտուած արտակարգ յիշողութեամբ մը, երգի եւ կիթառի նուագածութեան մէջ հաւասարապէս, ան ոչ մէկ ձայնանիշ ունեցաւ իր աչքին առաջ:

Ամբողջ երկու ժամ, տաղանդաւոր արուեստագէտը մեզ փոխն ի փոխ երազանքի, զմայլանքի ու երջանիկ յափշտակութեան պահեր ապրեցուց իր կիթառին ու գեղեցիկ ձայնին հմայքովը: Մօտաւորապէս քսան եղանակներ երգեց, սպաներէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, անգլիերէն եւ... հայերէն:

Յայտագրին առաջին մասը կը բաղկանար միջին դարու երգերէն, որոնց մասին արդէն նախաճաշակ մը տուած էին մեզի Միլանոյի դպրոցէն Էմմանուէլ Փափազեան, Կիրակ Սագըզլեան եւ Օր. Մ. Բաբայեան (իր աշակերտներուն ունկնդրութեանց մէջ): Սիրերգներ, տաղեր, պարերգներ, կարօտի եւ կրօնական երգեր, սպանիական, փորթուկալեան, գերմանական, պրազիլիական եւ խափշիկեան:"

Ցաջորդաբար ունկնդրեցինք Լուիս՝ Միլանէն՝ Սքարլաթի, Քասսոտրէն՝ Պախ, Վայսման, Փիւժոլ, Ալպենիզ, Ժեմ Օվալէն եւայլն: Մէկը միւսէն աւելի գեղեցիկ, հմայիչ ու հաղորդական: Չեմ գիտեր թէ այս բոլորին մէջէն որո՞ւն պէտք է երթայ նախընտրութիւնդ, Սքարլաթիի «Ոհ, դադրէ ինձ հաճելի երեւելէ»ին, Գոլոմպիոյ ֆոլքլորի գոհարներէն «Անթիկոնէա»ին թէ «Ագիւլաօ»ին,— պատգամաբեր թռչունը սիրահար Պրազիլիացիներուն:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

տին՝ որ յիշէ կանանչ ափերն անցեալի մը երջանիկ...», կամ դարձեալ Ռախմանինովէն, ողբը նորահարսի մը որուն սիրածը տարած են զինուոր.— «Այլեւս լքուած, պիտի ծերանամ այսպէս մինակ, օտար յարկի մը տակ...» կը հառաչէ ան, կամ Սէն Սանսի օփերայէն Դալիլայի հեշտալառ սիրոյ կանչը.— «Սիրտս կը բացուի ձայնէդ ինչպէս կը բացուին վարդերը այգին համբոյրէն, վերադարձիր, սիրեկան...»:

Այս հոչակաւոր օտար երգերու ներկայութիւնը կրկնակի նշանակութիւն մը կ'առնէ մեզի համար: Նախ՝ կ'արժեւորէ մեր երգչուհին եւ թոյլ կուտայ մեզի անդրադառնալ անոր այն յատկութիւններուն որոնք զինք արժանացուցած են Շալիափինի կազմած օփերայի խումբին մեներգողներէն ըլլալու: Երկրորդ՝ կ'արժեւորէ մեր երգերը, որովհետեւ համեմատութեան դրուելու այս առիթով, անգամ մը եւս կը համոզուինք թէ նոյնիսկ օտար դանձերուն քով՝ չեն անչքանար մեր գոհարները, իրենց ինքնուրոյն գեղեցկութեամբ:

Ուրախ ենք որ տարիներ քաշուած մնալէ ետք, երգչուհի Արփինէ Արզութեան կրկին բեմ կը բարձրանայ: Կը յուսանք որ Մարսէյլէն դարձին, նախքան դէպի աւելի հեռաւոր երկիրներ մեկնիլը, Փարիզի երաժշտասէր հասարակութեան նոյնպէս պատեհութիւն պիտի ընծայէ վերստին զինք լսելու:

ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿՃԵԱՆ – ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ փայլուն ընդունելութիւն մը սարքած է Ծնունդի առթիւ: Առաջին անգամն ըլլալով բոլոր կրօնապետները միեւնոյն ատեն բոլորուած են Հայոց պատրիարքին շուրջ որ հակառակ իր ծանր յոգնածութեան, կրցած է դահլիճ իջնել: Ներկայ եղած են նաեւ Պատրիարքարանի վարչական ժողովի անդամները, Դպրաց դասերու, եւ երգչախումբերու ներկայացուցիչները, Մխիթարեան հայրերը, ազգապետարանի ներկայացուցիչներ: Յոյներու Աթենակորաս պատրիարքին ժամանումը եւ մեկնումը առանձին արարողութիւն եղած է: Ան դպրեվանքի աշակերտներով մէկիկ մէկիկ հետաքրքրուած ձեռամբարձ օրհնելով բոլորը խոստացած է օր մը անպայման այցելել դպրեվանք: Տպաւորիչ եղած է տեսարանը երբ Աթենակորաս պատրիարքը հրեայ բաբունապետի փոխանորդը իր աշխարհական խորհրդականին հետ մտած են Մայր Եկեղեցի: Յոյն պատրիարքը զոյգ մը մոմերով դէպի խորան յառաջանալով աղօթած է եւ իր քով տեսնելով հրեայ համայնքին ներկայացուցիչը, մաղթանքներ ըրած է Իսրայէլեան տաճարի բարգաւաճման համար:

ՆԿԱՐԻՉ Յ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

●

Անցեալ շաբթու հրատարակեր էինք տեղական քանի մը թերթերու գնահատականները՝ նկարիչ Պ. Յ. Մինասեանի մասին: Ահաւասիկ շարք մը եւս.—

Մինասեան պարսկահայ նկարիչ մըն է: Բազմաթիւ իրապաշտ նկարներ գծելէ վերջ, ճանչցած եւ հասկցած է Սեզանի դասը եւ այսօր կը գործադրէ արուեստ մը, որ անկապ չէ Ժորժ Բրաքի հետ, հակառակ անոր որ, իր գոյները արեւելեան գորգերու թանձրութիւնն ու փայլն ունին: — (Լէ Նուվէլ Լիթէռէր):

× Իրանցի նկարիչ Մինասեանը, շատ յարգուած իր երկրին մէջ, այժմ առաջին անգամ Փարիզի մէջ կը ցուցադրէ շուրջ 50 կտաւներ, որոնք կը ներկայացնեն կրօնական տեսարաններ, բնանկարներ, եւ մանաւանդ յաճախ վերացական յօրինուածքներ, որոնք իրենց շատ հրապուրիչ գոյներով կը յայտնեն նկարչին արժանիքները:— (Ֆիկառօ)

× Տեսանելի աշխարհէն դուրս, փնտռելով մտածումի խնդիրներ, Պ. Մինասեան իր հեռաւոր հայրենիքէն կը բերէ պարսկական վերացականութիւնը: Կը յիշենք գունաւոր թանձրութիւնը փայլուն ինչպէս Դամասկոսի կերպասներ, որոնց չփումը գոյներու Տօն մըն է:—(Քառըֆուռ):

× Իրանահայ նկարիչ Մինասեան իր գոյներով, մասնաւորապէս արեւելքցի է, անկախ այն բանէն որ իր յօրինելու ձեւը երբեմն կը յիշեցնէ Բրաքը: Բայց անկարելի է ժխտել իր կրօնական կտաւներուն եղերական ուժը:

× Կ'իմանանք թէ կրթական նախարարութեան գեղարուեստից Տեսչութիւնը գնած է հայ նկարիչին «Առաւօտ» նկարը որ արդէն յանձնած է Միւզէ Կիմէի:

Պ. Մինասեան հրաւիրուած է մասնակցելու Փարիզի «Փոն Բոնթ Բաւիէռ» նկարչական մրցանակի տարեկան ցուցահանդէսին: Մրցանակն է հարիւր հազար ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Այս կարգի կիները կ'ըմբոստանան ամուսնութեան գաղափարին դէմ: Անոնք կրնան հակիլ դէպի այրերը, բայց չեն ուզեր ոչ ոքի պատկանիլ: Եւ սակայն Տիկին Լէյտնըր ամուսնացաւ: Զենք սխալիր եթէ ըսենք թէ իր ամուսինը ուժեղ նկարագրի տէր մէկն էր: Երբ կ'իմանայ որ ան լրտեսութիւն կ'ընէ ի հաշիւ օտար ազգի մը. Տիկին Լէյտնըր կը մատնէ զայն կառավարութեան համաձայն Օր. Վիթըրէնի յայտնութեանց: Կ'ընդունիմ թէ իր այս որոշումին մէջ հոգեբանական պատճառ մը կար: Չէ՞ որ խոստովանած էր Օր. Լիթըրէնի թէ այդ օրերուն ամբողջովին խանդավառ, միայն իր բուռն հայրենասիրութեան մղումով գործած էր այդ պարագային: Բայց մենք ամէնքս ընդհանրապէս կը ջանանք արդարացնել մեր արարքները եւ բնազդաբար ամէնէն ազնիւ շարժառիթները կը վերագրենք անոնց: Տիկին Լէյտնըր կրնայ ինքն իսկ հաւատացած ըլլալ թէ միայն հայրենասիրական զգացումներու հնազանդած էր: Իսկ ես կը կարծեմ թէ մղուած էր իր օձիքը ամուսինէն ազատելու անխոստովանելի փափաքէն: Ան կ'ատէր արական տիրապետութիւնը, չէր կրնար հանդուրժել որ որեւէ մէկուն պատկանի եւ երկրորդական դեր մը կատարէ: Իր ազատութիւնը գտնելու համար ապաւինեցաւ իր հայրենասիրութեան:

«Բայց իր խորքին մէջ խղճահարութիւն մը կար որ յետադային խորապէս պիտի ազդէր իր կեանքին վրայ:

«Գալով նամակներու խնդրին, Տիկին Լէյտնըր այրերու գլուխը կը դարձնէր եւ, քանի մը առիթներով ինքն ալ տարուեցաւ անոնցմէ. բայց ամէն անգամ սպառնական նամակ մը կուգար, ոչնչացնելով ամէն յոյս: Ո՞վ կը գրէր այդ նամակները: Ֆրետերիկ Պոսնե՞ր կամ թէ եղբա՞յրը՝ Ուիլիըմ եւ կամ Տիկին Լէյտնըրն ի՞նքն իսկ: Կարելի է ընդունիլ այս ենթադրութիւններէն մէկն ու մէկը: Տիկին Լէյտնըր, ըստ իս այդ կիներէն էր որոնք կրնան մարդու մը ներշնչել գիշատիչ կիրք մը, ընդունակ վերածուելու մղձաւանջի մը: Կը հաւատամ Ֆրետերիկ Պոսնըրի մը գոյութեան, որուն համար իր կինը՝ Լուիզ ամէն բանէ վեր էր: Կինը անգամ մը մատնած էր զինքը եւ ինք համարձակեր էր կրկին երեւալ անոր առջեւ. բայց երդում ըրած էր թէ միայն իրեն պիտի պատկանի եւ կամ ուրիշ ոչ ոքի: Աւելի շատ պիտի ուզէր սպաննել զայն քան ձգել որ ուրիշի մը պատկանի:

«Միւս կողմէ եթէ Տիկին Լէյտնըր այնքան կը խորշէր ամուսնական կապանքներէն, հաւանական է որ այդ միջոցը օգտագործէր թեկնածուները հեռացնելու համար: Այս Որսորդ Դիանան անգամ մը որ որսը ձեռք ձգէր, զայն կը վանէր արհամարհանքով: Կը շրջապատուէր ողբերգական մթնոլորտով մը եւ անով կը մոլեգնէր, կ'ողջնցնէր ամուսինը, ընդդիմանալով ամէն նոր կարգի եւ եղերական հերոսուհի մը կը ձեւանար:

«Այս վիճակը կը տեւէ քանի մը տարի: Ամուսնական ամէն խնդրանքի առեն սպառնական նամակ մը կը հասնէր: Այժմ կը հասնինք խռովայոյզ շրջան մը: Տոքթ. Լէյտնըր բեմ կը մտնէ եւ այս անգամ ոչ մէկ նամակ չընդդիմանար որ ինք դառնայ Տիկ. Լէյտնըր: Ճիշդ է, հատ մը կը ստանայ, բայց ամուսնութենէն վերջ: Անմիջապէս կը հարցնենք մենք մեզի.— «Ինչու»: Կարգով ուսումնասիրենք երեք ենթադրութիւնները:

Եթէ Տիկին Լէյտնըր ինք կը գրէր այս նամակները, հարցը ինքնին կը լուծուի: Տիկին Լէյտնըր կ'ուզէր ամուսնանալ Տոքթ. Լէյտնըրի հետ եւ յաջողեցաւ գլուխ հանել այդ գործը: Այն ատեն ինչո՞ւ ինքն իրեն նամակ մըն ալ պիտի գրէր վերջը: Այդքան բո՞ւռն էր վիպական երեւալու սէրը: Եւ ինչո՞ւ միայն երկու նամակ: Ցետոյ լման երկուքուկէս տարի ոչ մէկ նամակ:

(Շար.՝

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր վարչապետը, Պ. Ֆան-ֆանի, յաջողեցաւ կազմել կառավարութիւնը որ կը բաղկանայ զրեթէ ամբողջութեամբ նոյն հոսանքէն: Արտաքին նախարարն է Պ. Փիչիոնի:

35.000 ԵԼԵԿՏՐԱԳԷՏՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին Անգլիոյ մէջ, խանգարելով գլխաւոր ճարտարագործութեանց ընթացքը:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը պիտի պահանջէ խորհրդարանէն բարեկամ երկիրներու բաշխել հողագործական աւելորդ արտադրութիւնները, մինչեւ մէկ միլիառ տոլար արժողութեամբ:

ԻԲՐԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ոճրագործ ձերբակալուեցաւ Ռոպէռ Էրնսթ, որ Սթրազպուրկի քաղաքապետն էր պատերազմի ատեն եւ որ բանտէն արձակուած էր չաբաթ օր, իբրեւ գերման քաղաքացի: Մէցի բանտը կը գտնուէր 1947էն ի վեր, այն ամբաստանութեամբ թէ պատճառ եղած է բռնի գերմանական բանակին մէջ զինուորագրելու հարիւրաւոր Ալզասցիներ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը հանգստեան կոչեց 22 մեծ եւ փոքր դեսպաններ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որով կը լուծուին բոլոր քաղաքական կուսակցութիւնները: Նոր դիմումներ պէտք է կատարել, վերակազմելու համար, համաձայն երկրին սահմանադրութեան:

ՌՈՒՍ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ, Միխայէլ Պրեչուին, որ մասնագէտ էր ժողովրդական բանահիւսութեանց, մեռաւ Մոսկուայի մէջ: 81 տարեկան էր:

ԻՍԼԱՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԵԱՆ կեդրոններուն մէջ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով երեւան հանուեցան երկու հարիւր քիլօ պայթուցիկ, երկու հարիւր ռումբ, 15.000 փամփուշտ եւ ուրիշ մեծաքանակ զէնքեր, միայն մէկ շրջանի մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ Եգիպտոսի կառավարութիւնը:

ՃԵՊԸՆԹԱՑ մը պիտի բացուի Յունուար 31ին, Փեքինէն Մոսկուա: Հեռաւորութիւնն է 9050 քիլոմեթր զոր պիտի կտրէ 215 ժամէն: Երեսուն ընտիր կառավարներ, մատակարարներ, բժիշկներ եւ թարգմաններ մարզուած են այս կառախումբին համար:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ հարցի մասին նոր խորհրդակցութիւն մը կատարեց նախագահ Այզընհաուըր, իր մասնագէտներուն հետ: Կ'ուզէն ճամբան հարթել, համաձայնելու համար Խ. Միութեան հետ:

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ Դ. միջազգային համագումարը բացուեցաւ Պոլսոյ մէջ, մասնակցութեամբ 13 երկիրներու: Այս առթիւ բողոքներ եղան թէ քաղաքական իշխանութիւնները անիրաւաբար կը միջամտեն համալսարաններու ինքնավարութեան:

ԱՆԾԱՆՕԹՆԵՐ 35 միլիոն ֆրանքի գոհարեղէններ գողցան Քափ Ֆեռայի մէջ (Նիսի մօտ), քսան միլիոնի գոհարեղէն ալ՝ Քլիշիի մէջ (Փարիզ):

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, Ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք:

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երաժշտական եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 ֆր.:

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք:

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ.: Ա. Աբելեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք:

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք:

Rock Wagram, William Saroyan, Paris, 570 frs.

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք: ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք, առաքման ծախքը գնողին վրայ:

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal: Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Զարսան-ճագի Հայր. Միութեան: Այս շաբաթ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Փիլիկեանի կը ներկայացնէ Պերճ Պռօշեանի ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ օփերէթը, 4 արար

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դըպրոցի հոգաբարձութեան եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, դպրոցի սրահին մէջ: Խմբերգ, արտասանութիւններ եւ պարեր աշակերտներու կողմէ:

Պիտի ներկայացուի «Փոքրիկ բարեկէրները» եւ «Թիգոնա» (հուրիներու կեանքէ): Մուտքը ազատ է:

Կ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1954

Նոր ստացանք վերջին ծրարները:
Փութացէք օգտուիլ առիթէն:
Գին 1200 ֆր., թղթատարով 1270 ֆր.:

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԵՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ

Մեզի ղրկուած օրինակները սպառած ըլլալով, կը սպասենք գալիք ծրարներուն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, (70, ռիւ Լաֆայէթ): Դասախօս՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ-ՓԷԿԵԱՆ: Նիւթը՝ Համաստեղի Սպիտակ Ձիաւորը: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ» Մայիս 23ին ժամը 14.30էն 18:

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

28 Փետրուար, կիրակի օր, Վարդանանց յիշատակին առթիւ, վարժարանիս աշակերտներուն կողմէ:

×

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշնակահարուհի ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆի նուագահանդէսը մարտ 9ին, Սալ Շոփէն Փլէյէլի մէջ:

Հ. Մ. Մ.Ի ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ծրագրի վերամշակման առթիւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը կազմած է ընկերահամակրական հանդիպում մը, 23 Յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ազգ. Տան սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր մարզասէրները եւ համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արենուշներու Միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Ցայտագիր.— Ռախմանինով, Զայքովսքի, Պուամս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Թատերական երրորդ ներկայացման, փետրուարի ընթացքին:

Օր. ԺԱՔԼԻՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ
Պ. ՄԱՐԹԻՆ ՇԻՄՇԻՐԵԱՆ
Նշանուած
Մարսէյլ, 17 Յունուար 1954

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ - Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Փոթորիկ խումբերու ԴԻՒԱՆՆԵՐԸ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաֆէ տը լա Մեռի, (Փլաս Սէնմիւլփիս):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի Պ. Առման Զուհաննեան: Նիւթը՝ «Եւրոպական Միութիւնը»:—Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական վայրը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուրէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Աննի «Քեռի» խումբին բացառիկ ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի խօսի ընկեր Վ. Պարոնվարդեան:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը եւ դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Ժանթիյի դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը: Դասախօս Եդուարդ Գավէզեան: Նիւթը.— «Անգլիա, հոգեբանական, տնտեսական եւ քաղաքական մարզերու մէջ»: Մուտքը ազատ է:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վարպետ ոսկերիչի մը քով արհեստ սորվիլ ուզող տղու մը պէտք կայ որ ըլլայ պարկեշտ եւ աշխատասէր:

Դիմել Պ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ,
10 rue des Bluets, Paris, Métro St. Maur.

ԳՏՆՈՒԱԾ

Տիկին Փէմպէճեանի զաւակը, Նազար, որ կը փնտռուէր «Յառաջ»ի միջոցաւ, կը գտնուի Գահիրէ: Հասցէն ստանալ խմբագրատունէն:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — JEUDI 21 JANVIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7274 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2685

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ ամէն ինչ երեւոյթներէն կը դատեն :

Անոնց կարծիքով, Եւրոպան եւ Ամերիկան «հայասէր» էին երէկ, իսկ այսօր դարձեր են թրքասէր :

Քաղաքականութեան մէջ սէրը չէ որ կը գործէ, այլ շահը: Մանաւանդ մեր օրերուն :

Կրօնական դաւանանքն ալ արժէք չունի :

Ամէնէն բարեպաշտ քրիստոնեայ պետութիւնը կրնայ դաշնակցիլ Թուրք Իսլամին հետ, ընդդէմ իր կրօնակցին :

Եւ Իսլամն ալ ճակատ կը յարդարէ ուրիշ իսլամի մը դէմ, իր պետական շահերուն բերումով :

Աւելի ընդվզեցուցիչ դէպքերչտեսա՞նք :

Ցարական իշխանութիւնը Սուլթան - Խալիֆաներուն հետ էր, Հայաստանը առնելու Հայու նշանաբանով :

Իր յաջորդը, բոլշեւիկեան դիկտատուրան, առաջին օրէն իսկ իր ճակատագիրը կապեց պէյերու, փաշաներու եւ մոլլաներու հետ :

Ան չէ՞ր որ լման քսանեւհինգ տարի հովանաւորեց արիւնարբու ջարդարարներ եւ ուխտեր կապեց Անգարայի հետ, տրորելով, իրաւազրկելով, անհուսաբաժին տակ պահելով անճար ժողովուրդ մը :

Եւ դեռ այսօր ալ պատրաստ է շարունակելու նոյն քաղաքականութիւնը, եթէ պատեհութիւն մը ներկայանայ :

Ինչո՞ւ կը յիշենք այս հասարակ ճշմարտութիւնները:

Որպէս զի մեր խելքը տուն կանչենք :

Շատեր կը զարմանան որ Փարիզի կիսապաշտօնական օրկանը, «Լը Մոնտ», բացառիկ թիւ մը նուիրեց Թուրքիոյ, զարմանազան շռայլաբանութիւններով:

Այդ հրատարակութեան մէջ, պատասխանատու վարիչներ անգամ փառաբանեցին Թուրքը, անուանելով զայն «քաջ եւ իմաստուն, հաւատարիմ եւ խիզախ» :

Դեռ ուրիշներ նոյնքան եւ աւելի կը զարմանան որ արտակարգ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Մ. Նահանգներուն մէջ, ի պատիւ Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահին :

Արդարեւ, բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Ճէլալ Պայար եւ իր շքախումբը փառաւոր ընդունելութիւն մը պիտի գտնեն Ուաշինկթընի մէջ, ուր կը հասնին յունուար 27ին, Լոնտոն հանդիպելէ ետք :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, վարիչ թէ գրիչ նկատի ունին իրենց երկիրներուն քաղաքական եւ տնտեսական շահերը : Իսկ ներկայիս՝ նա՛եւ ռազմագիտական հաշիւներ :

Ֆրանսա — ինչպէս Անգլիա — 1939ին զինակցութիւն մը կնքեց Թուրքիոյ հետ, Ալեքսանտրէթի Սանճաքն ալ անոր յանձնելով, իբրեւ յաւելեալ պարգեւ :

Մ. Նահանգները Թրումընի վարդապետութիւնը հաստատեցին 1947 Մարտ 12ին, յանձն առնելով Թուրքիոյ (եւ Յունաստանի) ընծայել ամէն տեսակ օգնութիւն, — քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական:

Նախապէս կը կարծուէր թէ սահմանափակ պիտի ըլլայ այդ աջակցութիւնը :

Մինչդեռ, հետզհետէ բազմապատկուեցաւ եւ միշտ նոր վարկեր կը բացուին :

Մոսկուան ոտքի հանեց կիսակենդան Թուրքիան, թեւ թիկունք հանդիսանալով մինչեւ 1945, ընդդէմ արեւմտեան պետութեանց :

Ուաշինկթըն եւ միւս դաշնակիցները նոյն դերը կը կատարեն այսօր, կասեցնելու համար բոլշեւիկեան յառաջխաղացութիւնը :

Այս մտահոգութեամբ, եւ միշտ ընդ առաջ երթալով Թուրքիոյ, լսելով անոր արտունջները, անոնք նոյնիսկ Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առին զայն :

Ի՞նչ կը հետեւի այս խորհրդածութիւններէն: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

★

ՍՊԱՆԻԱ ՉՈՒԶԵՐ ՃԱՆՉՆԱԼ ՆՈՐ ՍՈՒԼԹԱՆԸ

Երկու օրէ ի վեր վրդովիչ լուրեր կը հասնին Մարոքի կացութեան մասին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Սպանիա մօտերս յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ, յայտնելով թէ չի ճանչնար Մարոքի նոր Սուլթանը, Սիտի Մոհամմէտ Պեն Մուլայ Արաֆա, որ գահ բարձրացաւ անցեալ ամառ, Մարոքի ֆրանսական շրջանին մէջ: Այն ատեն նախորդ սուլթանը, Սիտի Մոհամմէտ պէն Եուսուֆ Քորսիքա աքսորուեցաւ, իբրեւ ուխտադրուժ: Այս գահընկէցութենէն ի վեր սպանիական Մարոքի մզկիթներուն մէջ աղօթքներ կը կատարուին նախորդ Սուլթանին արեւշատութեան համար: Իսկ այժմ կը ծանուցուի թէ Սպանիա կ'ուզէ խնամակալ նշանակել Թեթուանի խալիֆան, Մուլայ Հասան Մեհտին, իբրեւ «պահապանը շէրիֆեան գահուն»: Կ'ըսուի թէ այս հռչակումը պիտի կատարուի համախորհուրդ Արաբական Դաշնակցութեան հետ, որ չէ հաւանած նախորդ Սուլթանին գահընկէցութեան:

Այս լուրին վրայ, արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ իր մօտ հրաւիրելով Փարիզի սպանիական դեսպանը, ազդարարեց թէ Ֆրանսա «պիտի գործածէ իր բոլոր տրամադրելի միջոցները», խափանելու համար այս ծրագիրը, որ կը խախտէ երկու պետութեանց միջեւ կնքուած դաշնագիրները եւ երկու մասի կը բաժնէ Մարոքը: Առաջին մեծ պատերազմէն առաջ կնքուած համաձայնութեամբ, Ֆրանսա եւ Սպանիա անջատ իշխանութիւններ հաստատած են Մարոքի երկու գլխաւոր շրջաններուն մէջ, բայց ամբողջ կայսրութիւնը իրաւապէս ենթակայ է միեւնոյն Սուլթանին որ կը բնակի Ֆրանսական շրջանը, Ռապաթ :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, այսօր վաղը ժողով պիտի գումարէին Թանճէրի եւ սպանիական Մարոքի փաշաները եւ ցեղապետները, հռչակելու համար խնամակալ Սուլթանին գահակալութիւնը :

Ֆրանսական կառավարութիւնը չուզեր ըսել թէ ինչ են իր «տրամադրելի միջոցները». բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգներուն ուշադրութեան յանձնած է այս խնդիրը, յուսալով որ անոնք պիտի ազդեն զօր. Ֆրանքոյի վրայ, ծրագիրը ետ առնելու համար: Փարիզի կարգ մը շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ ի հարկին մարտանաւեր պիտի ղրկուին, եթէ կացութիւնը ծանրանայ: Պ. Պիտօ լրացուցիչ տեղեկութիւններ խնդրած է սպանիական դեսպանէն, որ դիմած է Մատրիտ, շատ բան չգիտնալով նոր ծրագրի մասին: Մատրիտի ֆրանսական դեսպանն ալ դիմած է Սպանիոյ արտաքին նախարարութեան: Բողոքումներ կը կատարուին նաեւ Թանճէրի մէջ որ միջազգային քաղաք է եւ Մարոքի երրորդ շրջանը :

Սպանիոյ թեկնածուն, Մուլայ Հասան, «կայսերական խալիֆա» կը կոչուի եւ գահ պիտի բարձրանայ յանուն աքսորական Սուլթանին: Այդ պարագային բռնաբարուած պիտի ըլլան քառասնամեայ դաշնագիրները, չփոթ կացութիւն մը ստեղծելով Միջերկրականի ափերուն վրայ :

Թեթուանի ազգայնական կուսակցութեան նախագահը յայտարարեց թէ իրենց նպատակն է «իր երկիրը վերադարձնել գահընկէց Սուլթանը »:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԶՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Ո՛վ որ կը փորձէ շատ բան ապացուցանել խառն ի խուռն վկայութիւններով, ի վերջոյ ծուղակը կ'իյնայ :

Այս վիճակին մատնուած է Զգօն վարդապետ, իր չնաշխարհիկ հրատարակութեամբ, — «Սէր եւ Ամուսնութիւն »:

Երբէ՞ն ի վեր մեր վարդապետները խոստովանահայր դարձած են : (Մանաւանդ անոնք որ Երուսաղէմէն կուգան):

Ամէն վեղարաւորի տրուած չէ Խրիմեան Հայրիկ դառնալ, «Պապիկ եւ Թոռնիկ» մը յօրինելով :

Տափակ եւ անլի շարադրութեամբ մը որ երբեմնի «Աւետաբեր»ը կը յիշեցնէ, Զգօն Ծ. Վ. զարմանազան խրատներ կու տայ ամուսնացողներուն :

Այսպէս, «Կազ ու կռիւ» գլուխին մէջ, կը պատուիրէ .

— « *Փափաքելի է որ յաճախ աղօթէք. բայց յատկապէս կը խնդրեմ որ, Դիւրիմացութեան (թիւրիմացութիւն) մը պարագային զանց չառնէք զայն: Երկուքդ ալ ծնրադրեցէք ձեր մահիճին քովը*». (էջ 31),

Սրտառուչ պատուէր մը եւս .

— « *Ով որ ձենէ գտնէ իր պակասութիւնը, խոյն թող փառք տայ Աստուծոյ, եւ ելնէ փաթթուի իր սիրածին, ցաւ յայտնելով, ջերմ համբոյրներ փոխանակելով*»:

Շատ աւելի պերճախօս է վարդապետին «սիրախօսականք»ը, թարգմանուած՝ «Հին եւ նոր հեղինակներէ»: Մեծ մասով անգլերէնէ եւ Ս. Գիրքէն: Նոյն հում շարադրութեամբ եւ խառնիխուռն :

Ինչպէս գրած էի երէկ, վարդապետը այս գլուխը բացած է «ոչ միայն սրելու համար հետաքրքրութիւնը սիրողներուն, կամ նոր թափ մը տալու անոնց սիրոյն, այլ մանաւանդ ընդլայնելու համար ընթերցողներու հասկացողութիւնը սիրոյ մասին, որ կրնայ թռիչք տալ երեւակայութեան» (էջ 87) :

Երիտասարդ տղու մը եւ աղջկան մը ցոյց տուի քանի մը նմոյշներ, եւ ափ ի բերան մնացին.

Սէրը սիրտին բռնաւորն է .
Մարդուս միտքը կը մթագնէ ,
Մտածումներն կը պղտորէ ,
Խորհուրդներու առջեւ խուլ է ,
Իր խօլ վազքով, խենթութիւնն իսկ կ'գերազանցէ :

— *Սէրը կը պակսեցնէ նրբութիւնը կընոջ, բայց կ'աւելցնէ մարդուն :*

— *Սէրը կը պաղի առանց լաւ կերուխումի :*

— *Սէրը ներս կը մտնէ պատուհանէն, բայց դուրս կ'ելլէ դուռնէն :*

— *Թէեւ սիրոյ սկիզբն ուրախութիւն կը բերէ, բայց վախճանը կործանում է :*

— *Նախընտրելի է սիրականը լինել ծերի, — քան «ճահելի» մը ձեռքն իյնալ գերի* » :

— Սիւնակդ լեցաւ, կը պոռայ տղաշարը :

Հատուած մըն ալ, իբրեւ ... եզրակացութիւն .

Նախ պէտք է լինես դուն բարեկեցիկ,
Ապա կարգըւիս,'ւ առնես քեզ կնիկ :

... Վարդապետ, կարծեմ դուք Իրաքի առաջնորդ ընտրուած էք, մօտ երկու տարիէ ի վեր :

Ինչո՞ւ կը տնտնաք Միլանի Ամերիկեան Օթէլի թիւ 335 սենեակին մէջ: (Գիրքէն կ'օրինակեմ):

Նթէ արտօնագիրը չէ եկած, գո՞րծ կը պակսի Միջին Արեւելքի մէջ: ՎԱՀԷ

ՈՐՔԱՆ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ ՊԵՐԼԻՆԻ ԺՈՂՈՎԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Տըլըս հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ Պերլինի խորհրդաժողովին առթիւ .

— « *Ժամավաճառ եղած պիտի ըլլանք եթէ Ռուսիա փորձէ Պերլինի խորհրդաժողովը օգտագործել դարձեալ ահաբեկելու եւ պառակտելու համար Արեւմուտքը: Պառակտումի այդպիսի փորձերը պիտի ձախողին: Կը յուսամ թէ Խ. Միութեան վարիչները շինարար դիրք մը պիտի բռնեն, եւ այն ատեն մենք պատրաստ ենք խրախուսելու զիրենք այս ճամբուն մէջ: Այն ատեն խորհրդաժողովը դարդագին արժէք մը պիտի ունենայ պատմական տեսակէտով: Անցեալին մէջ Կրեմլին ոչ մէկ շինարար արդիւնք փնտռեց, այլ ընդհակառակն ջանաց պառակտել եւ տկարացնել արեւմտեան ազգերը: Ան փորձեց արծարծել Ֆրանսայի վախերը Գերմանիոյ հանդէպ եւ Գերմանիոյ դառնութիւնը Ֆրանսայի հանդէպ: Ջանաց ահաբեկել արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը, իբրեւ աշխարհակալ եւ ռազմաշունչ պետութիւն մը ներկայացնելով Մ. Նահանգները : Եթէ Մոսկուա յարատեւէ այս դիրքին մէջ խորհրդաժողովը ապարդիւն պիտի մնայ վասն զի արեւմտեան ազգերը բաւական հասուն են, չխաբուելու համար պառակտումի խաղերէն. խաղեր որոնց անձնատուր կ'ըլլան անոնք որ մէկ զինուորական զանգուածի վերածեր են 800 միլիոն մարդկային էակներ »:*

Պ. Տըլըսի կարծիքով, ժողովը երեք շաբաթէն աւելի չի կրնար տեւել: Իբրեւ եզրակացութիւն, չեշտեց թէ «Գերմանիան պէտք է վերահաստատէ իր միութիւնը եւ Աւստրիան պէտք է ազատագրուի »:

× *Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, յունուար 25ի խորհրդաժողովին առթիւ: Երկու շրջաններուն մէջ ալ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են ոստիկանութեան կողմէ: Բոլշեւիկեան շրջանին մէջ շարժման մէջ դրուած է քարոզչական մեքենան :*

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք մարդասէր բարեկամէ մը (Ալֆորվիլ) 2000 Ֆր.:

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՊԱՏԳԱՄԱԳԻՐԸ

«ՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ՎՏԱՆԳՈՒԻ, ԵԹԷ... »

Ինչպէս գրած էինք, Գշ. օր կարդացուեցաւ Հանրապետութեան նոր նախագահին՝ Պ. Ռընէ Քոթիի առաջին պատգամագիրը, թէ Ազգ. Ժողովին եւ թէ Ծերակոյտին մէջ: Ահաւասիկ հիմնական մասերը .

— «*Իմ երիտասարդութեանս ատեն շատ կը խօսէին Ֆրանսայի անկումի մասին: Եւ սակայն Ֆրանսացիները բարձրացան հերոսութեան գագաթ մը ուր երբեք հասած չէին: Մեր պատմութեան ամէնէն փառաւոր էջը չգրուեցա՞ւ ազատ ժողովրդապետութեան մը միլիոնաւոր զաւակներուն կողմէ: Կրկին յիշե՞նք երկրորդ աշխարհամարտին քաջագործութիւնները եւ տառապանքները, Ազատագրութեան բանակին դիւցազնամարտը, Դիմադրական ճակատի կամաւորներուն անձնուրացութիւնը: Առաջին Դիմադրողին», ազատ, յետոյ ազատագրուած Ֆրանսայի պետին՝ զօր. տը Կոլին Հայրենիքը կը պարտի երախտագիտութիւն մը զոր ոչ մէկ տարակարծութիւն կրնայ սրբել » :*

Բանակին քաջագործութիւններն ալ յիշելէ վերջ, նախագահը շարունակեց .

— « *Բայց մինչ ազգը կը վերակազմուէր, պետութիւնը կը տկարանար: Երբ պետութիւնը կը տկարանայ, ազատութիւնները կը բարձրանան: Ժամանակ է կարգ կանոն հաստատելու: Մեր աշխատանքի մեթոտներուն, մեր սովորութեանց, մեր աւանդական ըմբռնումներուն եւ թերեւս մեր վարչական կարգուսարքին մէջ շատ մը բաներ կան որ այլեւս չեն համապատասխաներ ժամանակի պահանջներուն: Անոնք յաճախ մեզ կը դատապարտեն լճացման, երբ աշխարհը կը*

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱՋՈՐԴՆԵՐԸ

★

Վվերջին քանի մը տարիները ճակատագրական եղան մեր կազմակերպութեան ու ժողովուրդին համար:

Կորսնցուցինք, հետզհետէ, բազմաթիւ ականաւոր դէմքեր, որոնք հարուստ անցեալ ունէին: Մարդիկ՝ որոնք քաղաքական, պետական, մշակութային ու հանրային կեանքի նուիրուած էին, զարմանալի ոգեւորութեամբ ու հաւատքով: Տաղանդով ալ բացառիկ, բայց աւելի բացառիկ ու հազուագիւտ՝ իրենց ազգային ու գաղափարական գործունէութեամբ: Կը բաւէ յիշել, որ Խատիսեան մը, Ահարոնեան մը, Աղբալեան մը: Լեւոն Շանթ մը, Թէքէեան մը, Թորգոմ Պատրիարք մը կամ Օշական մը կարելի չէ ունենալ մէկ օրէն միւսը: Սերունդներու մէջէն անցած են անոնք եւ իրենց դարաշրջանի բիւրեղացումը հանդիսացած: Իւրաքանչիւրը արժէք մըն էր ինքն իր մէջ եւ, իրմէ դուրս՝ հաւաքականութիւն մը, սերունդի մը, սերունդներու գաղափարական դրօշակիրները:

Անոնց մահով անհետացաւ ոչ միայն սերունդ մը, հայ կեանքին ու պատմութեան կրակներուն մէջ թրծուած, այլեւ անհետացաւ գաղափարականութեան, նուիրումի եւ ազգային նպատակներու ծառայելու տրամադրութիւն մը. մթնոլորտ մը: Ընտրեալներու սերունդ մըն էին անոնք, որոնք չեն կրնար իրենց յաջորդները ունենալ, իրենց պատկերով:

Հայ կեանքի պայմանները փոխուած են. պատմութեան անիւը դարձած է եւ այլեւս նման անձեր չեն կրնար ծաղկիլ:

Մեծերու այդ կորուստէն ետք, ունեցանք այլապէս հետաքրքրական դէմքերու անժամանակ անհետացումը, նոյն ճամբաներու վրայ գործող ու աշխատող: Եւ նոյն դրօշակներով, եթէ ոչ նոյն լուսապսակներով:

Հովը ինկած է Հայոց աշխարհի գաղափարական անտառին մէջ եւ կաղնիներուն հետ կը տապալին, կանխահասօրէն, ուրիշ ծառեր, որոնք կը գեղեցկացնէին մեր աշխարհը, կը մնային սփոփանքը հայ կեանքին, մեծերուն գործը շարունակելով:

Հայ կեանքի ողբերգութիւնը այս կորուստները չեն միայն. այլ այն ծանր ու պարտադրուած պայմանները, որոնց մէջ կ'ապրին ու կը գործեն մեր հանրային ու մտաւորական գործիչները, եւ տար համար ալ, յաճախ, շատ կանուխ կը մեկնին, գործը կէս ձգած եւ առանց յաջորդներու:

Ճակատագրական է անշուշտ, որ մահը իր աւերքը գործէ, անողոքաբար: Զունինք միջոց պաշտպանուելու: Մահուան խամրեցուցիչ շունչը պիտի հասնի ամէն տեղ: Մեծ ժողովուրդներէն սկսած մինչեւ փոքրերը. երջանիկ ազգերէն եթէ կան մինչեւ ապերջանիկները, դժբախտները:

Մեր ցաւը այն է որ, մինչ օտարներուն համար աղէտը կը դարմանուի կերպով մը, նոր սերունդներու անմիջական ժամանումով, հայ կեանքին մէջ չի դարմանուիր: Կը խզուի սերունդներուն կապը. կը լայննայ խրամատը եւ յաջորդական սերունդները կուգան, գրեթէ անտեղեակ իրենցմէ առաջ եկող ու գացողներու կեանքին ու գործերուն. մինչեւ իսկ անոնց գործած հրաշքներուն...

Երեւոյթը նոյնն է ամէնուրեք. տեղ մը աւելի շեշտուած, ինչպէս Ամերիկա եւ Եւրոպա, ուրիշ տեղեր քիչ մը նուազ շեշտուած, ինչպէս Միջին Արեւելքի երկիրները. բայց մտահոգութիւնը ընդհանուր է եւ սպառնալիքը՝ վերահաս:

Կը մտածե՞նք այս մասին:

Կամ ո՞վ պիտի մտածէ, նոր Աղբալեաններու եւ Շանթերու պատրաստութեան մասին, հոգ չէ թէ ուրիշ տաղանդով եւ խառնուածքով, բայց գաղափարական նոյն աւանդութիւններով:

Ո՞վ պիտի մտածէ, նոյնիսկ շրջանէ շրջան, Տէր Յակոբեաններ, Փաշալեաններ, Սարգիսբէկեաններ պատրաստելու մասին, որոնց մեկնումով կը տժգունի շրջանի մը հանրային կեանքը:

Անշուշտ, իբրեւ ժողովուրդ, պիտի ունենանք յաջորդ սերունդներ, ծնունդով, տարիքով եւ տաղանդով: Բայց պիտի ունենա՞նք յաջորդներ, որոնք հայ դպրոցին նուիրէին իրենց ամբողջ կեանքը, ինչպէս Տէր Յակոբեանը, հայ լեզուն պաշտէին, ինչպէս Փաշալեանը, կամ Հայաստանի անկախութեան համար պայքարէին, ինչպէս Սարգիսբէկեանը, կամ մոռնային իրենց անձնական կեանքը՝ ինչպէս սիրելի Սօսոյեանը կամ Արշակ Յովհաննէսեանը, անհուն պարկեշտութեամբ ու բարեխղճութեամբ:

Հարցումներ կուտանք, բայց չունինք պատասխան: Զունինք, որովհետեւ անօրինակ միջավայրերու մէջ կ'ապրինք: Անշուշտ, պիտի ունենանք յաջորդներ, բայց բոլորովին տարբեր՝ բարոյական ու գաղափարական իրենց կերպարանքով:

Կը թուի սակայն, որ մեզի համար, առնուազն պերճանք են այդ այլատեսակ յաջորդները: Հայ կեանքը պէտք ունի դեռ Աղբալեաններու եւ Ահարոնեաններու պատկերով գործիչներու, որոնք բարձր պահէին տարագիր բազմութիւններու հաւատքը. որոնք առաջնորդէին հայ միտքը, հայ դատը, հանրային կեանքն ու բարոյականը:

Մեր հանրային, կուսակցական եւ ազգային բազմատեսակ Միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու գործունէութեան ծրագիրներուն մէջ՝ լայն տեղ գրաւելու արժանի է յաջորդներու պատրաստութիւնը՝ հայկական կեդրոններու մէջ:

Եթէ այսօրուընէ իսկ չձեռնինք գործի, յաջորդներ պատրաստելու համար, վաղը, երբ վերջին պահակներն ալ քաշուին հրապարակէն, կ'ամայանայ հայ կեանքը եւ պատմութիւնը կը փակուի ինքն իր վրայ, պանդխտութեան մէջ:

Թոյլ չտանք որ ողբերգութեան վերջին վարագոյրը նման տեսարանով մը փակուի:

Կը հաւատանք հայ ժողովուրդի կենսունակութեան. ստեղծագործ ոգիին: Քիչ մը նախատեսութիւն եւ զոհաբերութեան ոգի՝ շատ բան կը փրկեն մեր կեանքէն:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԳԷՕԹԷ ԵՒ ՆԱՊՈԼԷՈՆ

★

(Դ. եւ վերջին մաս)

Նապոլէոնի նման արտակարգ մարդիկ, ասում է Գէօթէն մի ուրիշ անգամ, դուրս են ելնում բարոյականի սահմաններից: Նրանք վերջ ի վերջոյ գործում են իբրեւ ֆիզիքական տարերք, որպէս հուր եւ ջուր:

Ահա եւ մի գիծ այդ մարդու նկարագրից: Նապոլէոն այցելութիւններ է արել, ասում է Գէօթէն, եւ ժանտախտաւոր հիւանդների՝ օրինակ տալու համար, թէ մարդ կարող է յաղթահարել մինչեւ իսկ այդ հիւանդութիւնը, եթէ ընդունակ է առհասարակ դիմադրաւելու երկիւղը: Եւ իրաւունք ունի, շարունակում է բանաստեղծը: Նման դէպքերում ամէն բանի ընդունակ է բարոյական կամքը: Երկիւղը, ընդհակառակն, կացութիւնն է մեզ ու անզգայ թուլութեան եւ դիւրաբեկութեան երբ ամէն թշնամի առանց դժուարութեան յաղթահարում է մեզ: Այդ լաւ գիտեց Նապոլէոն: Գիտէր նաեւ, որ ոչինչ չէր կորցնում՝ մի փառաւոր օրինակ տալով իր զօրաբանակին:

Արտակարգ կամքի տէր եւ աննախընթաց գործերի ընդունակ այդ մարդը, տեսանք, մասնաւոր սէր է ունեցել նաեւ գրականութեան բոլոր ճիւղերի հանդէպ, իր նախասիրութիւնը «Վերթեր»ի համար, մի ցայտուն ապացոյց է թէ իր սիրտը փակ չէ եղել եւ քնքոյշ զգացումների առաջ: Մինչեւ իսկ իր արշաւանքներին: Նոյն իսկ աքսորավայր Ս. Հեղինէի կղզում, նա իր գրադարանի մէջ անբաժան ունեցել է այդ սիրային – հոգեբանական նամակավէպը ու կարդացել միշտ նորի նորոյ, սիրել է նաեւ Օսիանի մելամաղձիկ էջերը, այլեւ մելանոյշ երաժշտութիւնը: «Այդ առաջ է գալիս», ասում է Գէօթէն, «իր՝ Նապոլէոնի խառնուածքի հակամարտ տարերքից»:

«Բայց եւ այնպէս», ասել է Գէօթէին մի զրոյցի ժամանակ իր քարտուղար Էքերման, «մարդիկ կշտամբել են ձեզ, որ դուք այն ծանր տարիներին (Նապոլէոնի դէմ մղուած ազատագրական կռիւներին) զէնք չէք առել ձեր ձեռքը եւ կամ գոնէ որպէս բանաստեղծ չէք բերել ձեր մասնակցութիւնը»:

— «Արտառոց են այդ մարդիկ», պատասխանել է Գէօթէն, «որ չգիտեն թէ ինչ է իրենց ուզածը: Ես ի՞նչպէս կարող էի զէնք առնել ձեռքս առանց երիտասարդ լինելու: Եթէ այդ դէպքերը պատահած լինէին քսան տարեկան հասակիս, ապահովաբար յետին մարդոց շարքը պիտի չգտնուէի ես զէնք բռնելու գործում: Բայց արդէն իսկ վաթսունը անց էր այն ժամանակ: Ու ի՞նչպէս կարող էի զէնք առնել ձեռքս՝ առանց ատելութեան զգացումի: Եւ յետոյ՝ մարդիկ չեն կարող միեւնոյն ձեւով ծառայել հայրենիքին, այլ իւրաքանչիւրը՝ լաւագոյնս ի սպաս դնելով սեփական ուժերը, որոնցմով Աստուած օժտել է նրան»:

Այդ բոլոր հարցերում իր բռնած մասնակի դիրքի համար Գէօթէն ունեցել է նաեւ ուրիշ պատճառներ ու քաղաքական տարբեր ըմբռնումներ, որոնց վրայ սակայն կանգ առնել չենք կարող այստեղ:

Ասենք՝ վերջապէս, որ բանաստեղծն անձամբ ծանօթ է եղել Նապոլէոնի երկու եղբայրներին եւս — Լուի եւ Ժերոմ: Առաջինը նոր էր հրաժարուել (1809 ամառը) Հոլանտայի թագաւորական գահից եւ Թեփլից բուժավայրում (Բոհեմիա) էր գտնւում: Գէօթէն այդ ամառ նմանապէս այնտեղ էր: Պատկից դրացիներ էին նրանք: Շուտով մօտեցան, բարեկամացան իրար հետ: Ամէն օր միասին էին լինում: Բանաստեղծը վեր է հանում նրա վերին աստիճանի նրբին, գրեթէ կանացի էութիւնը, բարի սիրտը եւ երկիւղածութիւնը: Հակապատկերն իր երկաթեայ եղբօր՝ Նապոլէոնի:

Կրտսեր եղբայրը, Ժերոմ, թագաւոր էր նոյն ժամանակները (1812) գերման գրաւուած մի երկրամասի: Քասել քաղաքն էր իր աթոռանիստը (Հեսէն նահանգ, Ֆրանքֆուրտից ոչ շատ հեռու): Թէեւ վարում էր անկանոն կեանք, բայց շատ մեղմ էր հանդէպ գրաւուած ժողովրդի, յարգում էր նրա ազգային զգացումները եւ մշակութային ինքնավարութիւնը: Նոյն այդ իմաստով հրահանգ էր ստացել նաեւ իր կայսր եղբօրմէն: Յատկանշական է այդ տեսակէտից նաեւ այն, որ Ժերոմ իր գրադարանապետն էր նշանակել հռչակաւոր Եակոբ Գրիմը — գերման լեզուագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնադիրը, որին նմանապէս ճանաչում եւ բարձր էր գնահատում Գէօթէն:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ

★

Յունուար 9ին «Սալ տ'Իէնա»ի մէջ նախաձեռնութեամբ փարիզահայ՝ ծանօթ թատերագիր՝ Պ. Գրիգոր Վահանի, տեղի ունեցաւ իր «Ազգային բարերար (1. գործ) եւ «Բախտին Անիւը» զաւեշտներու բեմադրութիւնը:

Թատերախաղերի բովանդակութեանց պիտի չանդրադառնամ, որովհետեւ քանիցս ներկայացուած լինելով, արդէն ծանօթ են բոլորին:

Հեշտ հարստացած «Ազգային բարերար»ի եւ դրամի ուժով նոյնքան հեշտութեամբ օտար սիրուհիներ պահող, նրանց վիլլաներ շռայլող, բայց ազգային ու մշակութային մեր հոգիին միանգամայն խուլ՝ Ազգէն Սուչեմտարեանի կերպարը, ճշգրիտ հարազատութեամբ ու կենդանի խաղով, գծեց դերասան Գմբէթեանը, մի անգամ եւս ապացուցանելով բեմին և իր ստանձնած դերերին տիրելու կարողութիւնը: Պաշտեմ Հայրենքեանի կերպարը կատարումով Պ. Տիգրան Պողպատի, եթէ չասենք թոյլ էր, բայց գոնէ իր կեցուածքը բեմական չէր, եւ ապրում էր բռնազբօսիկ վիճակ: Թէեւ այդ էլ կարելի է հաշտեցնել, երբ մտածենք, որ ձախաւեր, չարժուձեւի ու նիստուկացի նման տիպարներ, շատ կան կեանքում:

Ընդհանրապէս լաւ կը լինի, որ սիրողները փոքրիկ խնդիրներ երբեք չմոռնան, որովհետեւ ամէն փոքր սխալ, սրահում շատ խոշորացած է երեւում եւ յատկապէս սխալը:

Թատերագիր եւ դերասան Արեւ Գարունեանի կողմէ, Գ. Վահան կատարումը պատշաճ չէր, մանաւանդ ներկայացման տոմսակ առաջարկելու իր դիրքով: Աւելի նման էր տեսչանոց մտած պատժուելիք աշակերտի, քան մշակոյթի ու թատրոնի ներկայացուցչի արժանապատուութեան գիտակցող, բայց միշտ մերժուելու, անձնասէր վախը ունեցող, հայ դերասանի հոգեվիճակը ընդգծող դերակատարի:

«Բախտին Անիւը»ին մէջ, Պ. Լաթիֆեանը կրցաւ պատկերացնել սնանկացող ու ընտանեկան դժբախտութեանց մատնուած Ս. Աբրահամեանի տիպարը, ներկայացնելով համապատասխան խաղար-

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Սոմայի բաց – կապոյտ աչքերը, անոր ծիծաղը, ձայնը, բոլորը, բոլորը ոգիներու կերպարանքով իր շուրջը կը դառնային եւ քրքիջ կուտային: Եթէ այդ ամայութեան մէջ յանկարծ երեւնար Սոմայի հասակը...

Հեռուէն ու մօտէն կանչող ոգիները տաճարի բարձր կիսապատէն զինք վար ձգած էին: Մարմնին ոսկորները կ'ըսես խախտուած էին իրենց տեղերէն:

Մարգար ճիգ կ'ընէր ոսկորները իրարու մօտ հաւաքել որ նորէն բարձրանար կէս ձգուած տաճարի պատին վրայ, որպէսզի Վարդանի, Խէչոյի, Արջ Սաքոյի, Սերոբի եւ միւս ընկերներուն հետ նորէն սկսէր տաճարի շինութեան: Իր ինկալէն յետոյ, տաճարի վարպետներուն եւ բանուորներուն մէջ ինկած էր չհասկցուած լեզու մը: Կարօն լեռնէն վար իջած էր: Առքօն իր մի քանի ընկերներով լեռնէն վար գալու սպառնալիքն ըրած էր: Խէչօն ու Առքօն իրարու վրայ զէնք քաշած էին: Ընկճուած էր նաեւ Վարդանը: Էն տղան՝ Մարտիկը կ'ուշանար: Եթէ թշնամին յանկարծ ուժեղ յարձակողական մը սկսէր...

Արեւը մար չմտած՝ Մարգար նորէն կ'ուզէր իր հասակը բարձրացնել իր ընկերներուն մէջ: Ախ, ինչքան կարօտցած էր իր ընկերները: Այո, այո, անոնց ձայնը արդար է: Անոնք իր սիրելի ընկերներն էին, որ Սոմայի դիակը կը պահանջէին:

Մարգար Սոմայի դիակը քարերուն վրայ ձգելու տենդով մը բռնուած էր՝ ազատուելու համար հեռուէն ու մօտէն ձայն տուող ոգիներու քրքիջէն: Այո, այո, անոնք էին, որ զինքը տաճարի հրակայական պատէն վար առին եւ այդ ամպոտ ու խուլ ամայութեան մէջ ձգեցին: Ուրիշ աշխարհ մը զինքը բաժնած եւ հեռացուցած էր ընկերներէն, Հայոց աշխարհէն:

Խաչին վրայ չարչրկուած այդ մտածումներով Մարգար գլուխը կախ՝ ձեռքերը ետեւ կապած՝ կեցած էր այդ խուլ ամայութեան մէջ ու կը վախնար, որ Սոման քարի մը տակէն պիտի երեւար յանկարծ եւ կամ ձայն պիտի ձգէր: Գլխին վերեւէն իր շարժումներուն պէս դանդաղ ամպի կտոր մը կ'անցնէր: Մի քիչ հեռուն, բարձրութեան վրայ, հովէն կը տարուբերէին այն Երեք Ծառերը: Մարգարին այնպէս կը թուէր, թէ այդ ծառերէն կախուած Սոմայի դիակն էր որ Սոման բանջար քաղող կիներէն բաժնուած՝ թերեւս Երեք Ծառերուն տակ իրեն կը սպասէր: Կարծես իր շուրջը, իր հասակին մօտ անոր տաք շունչը կը զգայ այնպէս, ինչպէս անտառի մը մէջ պիտի զգար նոճիներու շունչը:

Երեք Ծառերուն տակ Սոմայի ըլլալուն կասկածը կարծես աւելի վճռական դարձուց Մարգարը: Հեռանա՞լ այդ վայրէն, սակայն ո՞ւր երթար: Լեռները, ընկերները զինք չէին ընդունիր: Մարգար ֆետայի չէր, մինչեւ որ չքաւէր իր մեղքը ու իր ձեռքով չսպաննէր իր սիրածը: Կը վախնար Սոմայի յանկարծական երեւումէն իսկ: Կը վախնար, որ սպաննելէ աւելի մեծ ոճիր մը գործէր՝ անոր ներկայութեան թուլնար յանկարծ...

Ամպոտ միջոցին մէջ կար միջատներու ճզճզոց: Ուղտափուշերու վրայ թռչուններ ձայն կուտային: Այդ շող միջոցին մէջ էր, որ Մարգար յանկարծ լսեց Սոմայի ձայնը, որ այնպէս զնգաց իր մէջ, ինչպէս խոշոր պարապին մէջ ինկած զանգ մը: Գլուխը վեր չառաւ. սպասեց, որ իր թոյլ մտածումները հեռանային իրմէ այնպէս, ինչպէս ամպ մը դանդաղ շարժումով պիտի հեռանար բարձր լեռան մը կատարէն: Դէմքը նորէն առած էր ֆետային ծանրութիւնը, եւ զոմէշի մը դանդաղութեամբ ձայնին եկած կողմը նայեցաւ:

Սոման երեք Ծառերու ճամբուն վրայ կեցած՝ նորէն ձայն տուաւ: Մարգար նոյն դանդաղութեամբ դէպի կինը քալեց:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

կութիւն: Միայն ձայնի միալար – լալկան եղանակը յոգնեցում էր ունկնդրութիւնը: Ընդհանուր առմամբ կրցաւ կենտրոնական դէմք դառնալ եւ վարել խաղին ընթացքը:

Ցատկալէս լաւ էր, Մարգրիտ, Բարեգործականի պաշտօնեայի եւ իրեն հանդերձեալ կեանքում կարծելու պատկերներում: Տիկին Լաթիֆեանը կրցաւ որոշ աշխուժութեամբ ներկայանալ եւ հասարակութեան ուշադրութիւնը իր վրայ պահել: Թէեւ մերթ ընդ մերթ չէր հաւատում իր դերին եւ հեռանում խաղին ընդհանուր տրամադրութիւնից, օր. իր անտեղի պահանջներին ու բողոքներին ձայնիմէջ այնպիսի շեշտ էր դնում որ մի պահ մենք էլ էինք համամիտ դառնում իրեն: Բայց այդ, ու հանդերձ ընդհանրապէս սահուն էր: Ունի հաճելի բեմական ձայն եւ համարձակ դիրք:

Տիկին Ազնաւուրը սպասուհիի դերին մէջ կատարեալ էր, ինքնատիպ, նոյնիսկ ստեղծագործ ճիգերով – միանգամայն բնական: Ձայնը, շարժումները, շեշտը, երթեւեկը, ելեւմուտքը, այնքան յաջող էին ու անվրէպ, որ երբ ուզում էր գնալ խոհանոց, նախասենեակ կամ զանգահարողներին ճամբելու, իր ելքի հետ մտովին իրեն ընկերանալով, ակամայ պատկերացնում էինք յարկաբաժնի միւս մասերը, որոնք բեմից դուրս էին եւ մեր աչքից հեռու:

Միայն իր եւ բարեգործ, պաշտօնեայի հետ ունեցած վէճի ժամանակ, մի քանի անգամ յետ ու առաջ ճեմելը չկարողացանք բացատրել: Որովհետեւ ոչ տեղին էր եւ ոչ էլ հոգեբանական:

Դերասան Պ. Տէրվիչեան դժբախտաբար յաջող չէր: Թերեւս իր դերը չէր, որովհետեւ հեղինակի առաջադրած Այդ «շօֆէօր»ի տիպարը ամենեւին չէինք զգում, այլ զգում էինք միայն Տէրվիչեանը եւ մէկ էլ միեւնոյն խաղը, ինչ որ նախորդ ներկայացման:

Աւելի ակնկալութիւններ ունինք իրենից, քանի որ կարող է աւելին տալ, եթէ մի փոքր վախենայ դերից:

Օր. Իրմա Պէրպէրեան նոր ուժ է եւ թւում է առաջին անգամն է բեմ բարձրանում: Համապատասխան դերերի համար յաջողած կարելին է նկատել: Ունի ներկայանալի արտաքին, իրեն լաւ է պահում եւ հանդիստ:

Պ. Գ. Վահանը միեւնոյն մտահոգութեամբ լրացնում էր ամբողջութիւնը եւ օգնում ընդհանուր խաղարկութեան: Դերասան Գմբէթեանը կրկին անգամ, միեւնոյն դիչերը, միանգամայն տարբեր տիպարներով, տուեց իր լուրջ դերասանի հաւաստիքները: Բարեգործականի պաշտօնեայի, եւ յատկապէս Բարեգործականի տիպարի, հագուստի, դիմախաղի, ձայնի եւ շարժուձեւի մէջ հիւսելով մի համերաշխ ներդաշնակութիւն— լրիւ ամբողջութեամբ ձեւակերպեց մարդը:

Ցուցարարը շատ էր լսում:

Յ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ԵՐԳԸ ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երաժիշտներու մէջէն անուշ յորձանք մը անցաւ, երբ երաժշտագէտը մաքուր ֆրանսերէնով մը ժողովուրդին ծանոյց թէ պիտի երգէ «Գերաշնորհ Կոմիտաս վրդ.ի դաշնաւորած հայ ժողովրդական երկու երգեր, ազնուօրէն իրեն տրամադրուած տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի կողմէ, որուն համար չափազանց շնորհակալ է»: Յետոյ բացատրեց երգերուն իմաստը սպաներէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

Մատենադարանի սրահին պերճ կամարներուն տակ, Պ. Ֆերնանօ Լաւիի քնքուշ եւ թաւշափափուկ ձայնը, այդ պահուն կարծես աւելի հզօր, հնչեղ եւ կախարդական հմայք մը ստացաւ անմահ վարդապետին «Զինարի ես»ով եւ «Իմ չինարի եարը»ով: Կ'արժէր լսել իր «Նայ նայ»ները, մերթ մեղմաշունչ ու մերթ ալ լուսաթեւ խոյանքով վերամբարձ, որ կը լեցնէր ամբողջ սրահը: Որոտընդոստ ծափահարութիւն մը փրթաւ, գգուելով սակաւաթիւ Հայերուն ազգային հպարտութիւնը:

Հայկական հանդէսներու մէջ, երբեմն պատեհութիւն ունեցած եմ լսելու Մաքլեռի աղջկան, Պէն Ապայի (Հրեայ) եւ Իվ Թիսիէի հայերէն երգերը, բայց պէտք է խոստովանիմ որ այս մէկը կը դնէ կ'անցնի երեւակայութեան սահմանը, քաղցրահնչիւն կիթառով, անթերի հնչականութեամբ եւ զգացման ու մեկնաբանութեան ուժականութեամբ:

Երգահանդէսի վերջաւորութեան, ժողովուրդին ջերմ ծափերուն մէջ սպանիական դեսպանը ողջագուրեց տաղանդաւոր արուեստագէտը եւ անոր նուիրեց դեղեցիկ ալպօմ մը: Պ. Լաւի իբրեւ շնորհակալութիւն յաւելուածական եղանակ մը երգեց: Պարտք սեպեցի ինքս ալ շնորհաւորելու զինքը ու երբեք չծածկեցի խանդավառ հիացումս հայ երգերու իր այնքան ճշգրիտ մեկնաբանութեան համար: Զափազանց զգացուած շնորհակալութիւն յայտնեց:

Պ. Ֆերնանտօ Լաւի կարճ ատենի մը համար կ'երթայ Սպանիա: Վերադարձին աւելի լրջօրէն պիտի աշխատի հայկ. երգերուն վրայ, Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի հետ: Կ'արժէ շնորհաւորել աշխատանքի այս ճշմարիտ հերոսուհին, որ միշտ պատնէշին վրայ, երիտասարդական խանդով եւ անձնուիրութեամբ կը ճգնի տաք պահել միջազգային բազմութիւններուն սիրտը հայկ. երգին վրայ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ եւ պատմութեան դասընթացք մը պիտի բացուի Ուսարբի Գլարք համալսարանի մէջ, (Մ. Նահանգներ) Փետր. մէկին: Դասախօսն է Պ. Արամ Վ. Ճէրէճեան:

ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԾԱՌ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, (յապաղած).— Ամանորի առթիւ հոգաբարձութեան կազմակերպած հանդէսը տեղի ունեցաւ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Յունուար 3ին: Հակառակ օդին անյարմարութեան ներկայ էին ուսումնասէր ծնողքներ: Ատենապետ Պ. Կ. Տօտոզեան հանդէսը բացուած յայտարարելով, խօսքը տուաւ Պարգեւ քահանայի, որ բացատրեց ազգապահպանման կարեւորութիւնը, կենսական ազդակներուն, լեզուի եւ կրօնի միջոցաւ: Յորդորեց որ ծնողները միշտ մայրենի լեզուով խօսին իրենց զաւակներուն հետ:

«Նկատի ունենալով տեղւոյս չորս հազարէ աւելի հոծ հայութիւնը անհրաժեշտ էր որ փոխանակ 60ի, երկու հարիւրէ աւելի ըլլար աշակերտներուն թիւը»: Հոգաբարձութիւնս թախանձագին կը խնդրէ որ մայրերը եւ հայրերը նիւթապէս եւ բարոյապէս զօրավիգ հանդիսանան կատարուած աշխատանքին»:

Այս խօսքերէն վերջ, ուսուցչուհի տիկ. Էլէկեանի անխոնջ ջանքերուն շնորհիւ կարճ ժամանակի մէջ պատրաստուած գեղարուեստական բաժինն սկսաւ խմբերգով մը:

Փոքրիկներ, Ազնիւ Զօրաբաբեկեան, Մատլէն Մուրատեան, Գոհարիկ Գույումճեան, Եղիսաբէթ Վեցիկեան, Իդա Տէյիրմէնճեան, Սօնա Տէր Խաչատուրեան, Յարութիւն Պալեան եւ Քերովբէ Ծոնթեան յաջող առոգանութեամբ արտասանեցին իրենց ոտանաւորները, ջերմ ծափերու մէջ: Մարի Սոֆեան յաջողապէս կատարեց աղօթք – մենապարը:

Տեղի ունեցան խմբերգներ մէջ ընդ մէջ: Մարի Սոֆեանի, Իտա Տէյիրմէնճեանի եւ Սօնա Տէր Խաչատուրեանի կողմէ կատարուած տրամախօսութիւնը շատ յաջող անցաւ:

Օր. Ալիս Սմսարեան «Մանիշակ»ը երգեց խոր զգացումով: Իսկ Զարուհի Փափազեան համարձակօրէն արտասանեց Խ. Արովեանի նուիրուած երկար ոտանաւոր մը, նոյնպէս խիստ յաջող:

Հուսկ յետոյ Կաղանդ պապան, նուէրներ բաժնեց աշակերտներուն:

Ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:

ԿԱ–ՐՕՏ

ՏԽՐՈՒՆԻ

Յունուար իննին օտար սեւ հողին յանձնեցինք սիրելի քոյրս՝ Լուսիկ Մխիթարեանը, ծնեալ Ցակոբեան, 48 տարին հազիւ բոլորած:

Հակառակ ցուրտ եւ անձրեւոտ օդին, բազմաթիւ բարեկամներ ու հայրենակիցներ եկած էին իրենց վերջին յարգանքը յայտնելու:

Հայաջինջ Սարսափներէն հրաշքով ազատուածներէն մին էր, ծնած Ախլաթի Ծղակ գիւղը: Ամիսներով անօթի ու ծարաւ, մօրը եւ եղբօրը հետ պահուելով — քալելով կ'ազատին դժոխքէն:

Լուսիկը աւանդապահ, սակաւախօս տիպար հայ կին մը եւ մայր մըն էր: Շատ կ'ափսոսար, որ եկանք ու ընկանք այս նորաձեւութեան աշխարհը եւ միշտ կը յանդիմանէր բոլոր անոնք որ իրենց այտերն ու շրթունքները կը ներկէին, կամ մազերը կը կտրէին: Անդամ էր Ֆ. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, դրեթէ անոր գոյութենէն ի վեր: Տարիներ առաջ երբ փայտէ տաղաւարներուն մէջ կը բնակէին, անկար եւ անտէր պառաւներուն մօտ նստած կը մխիթարէր, միեւնոյն ատեն կը խնամէր եւ անոնց գնումները կը կատարէր:

Հազիւ բախտ ունեցած էր իր Թոռնիկ – Մասիսը տեսնելու, եւ առ յաւէտ փակեց աչքերը, անողոք հիւանդութեան մը հետեւանքով: Դեռ երէկ էր, որ դրեթէ ամէն կիրակի ծաղկեփունջով կ'երթար իր հօր եւ մօր գերեզմանը եւ ահա ինքն ալ գնաց միանալու անոնց:

Արտասուալի աչքերով ու դողդոջուն մատներով գրածս այս երկու տողը քոյր իմ, թող փունջ մը անթառամ ծաղիկ ըլլայ, հայրենի դաշտերէն: Քու յիշատակդ միշտ վառ պիտի մնայ մեր սրտերուն մէջ:

ՄԵՆԱԿ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Երկու հայ կոփամարտիկներ, Փիէռ (Վարուժան) Նատիրեան (կէս ծանրութեան) եւ Լեւոն Ժօնեան (կէս միջին ծանրութեան), Յունուար 16ին, Էլիզէ Մօնմարթրի սրահին մէջ կատարեցին1953 54 տարեշրջանի «Լ'Իլ տը Ֆրանս»ի ախոյենական «ֆինալ» մրցումները:

Այս տարուան «Լ'Իլ տը Ֆրանս»ի արդիւնքները 1952 – 53ի կոփամարտիկներու իբրեւ հիմ ծառայելու սահմանուած ըլլալով, վերջին ծայր հետաքրքրութիւն պատճառեցին բազմահազար հայ եւ ֆրանսացի մարզասէրներու:

Մօտ յիսուն ֆրանսացի դպրոցականներ փութացած էին ներկայ ըլլալ, 1951ին համալսարանական «ֆինալիստ» հայազգի կոփամարտիկ Լեւոն Ժօնեանի վերջնական արդիւնքին հետեւելու համար: Երիտասարդ մարզիկը՝ հազիւ քսան տարեկան, կէտերու լայն առաւելութեամբ յաղթելով Տրանկէ Փրօփէրի, խլեց «Լ'Իլ տը Ֆրանսի» բաժակը:

Պետրոս (Վարուժան) Նատիրեան, 23 տարեկան, որ 1953ին շահած էր Մարսէլ Սէռտանի բաժակը (Հիւս. Ափրիկէի ախոյենութիւն):

Այս տարուան փարիզեան շրջանի բաժակն ալ խլեց: Նշանաւոր միջազգային իրաւարարը Պ. Շուման՝ կէտերու առաւելութեամբ Նատիրեանը յաղթական հռչակեց: Հակառակորդն էր Մալէթրէզ Ռօժէ:

× Փարիզահայ թեթեւ ծանրութեան կոփամարտիկը Փիէռ (Գրիգոր) Սարգիսեան Պոլիս կամ Պէյրութ պիտի երթայ, կարգ մը մրցումներ կատարելու համար:

ՍԱՐԳԻՍ Զ.

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Այժմ դառնանք միւս ենթադրութեան: Եթէ նամակները Ֆրետերիկ Պոսըրի կամ իր եղբօր գործն էին, ինչու համար սպաննուիլը երեւան կուգայ ամուսնութենէն վերջ: Ամենայն հաւանականութեամբ Ֆրետերիկ Պոսըր երբեք համաձայն չէր որ Լուիզ ամուսնանար Լէյտըրբի հետ: Այն ատեն ինչո՞ւ չարգիլեց այն եղանակով որ այնքան լաւ յաջողած էր ցարդ:

Ինչո՞ւ համար ամուսնութեան կատարումը ձգելէ վերջ, կը շարունակէր իր սպառնալիքները:

Անշուշտ Պ. Պոսըր նիւթապէս անկարելի կը գտնէր աւելի շուտ բողոքելու համար, բանտարկուած կամ օտար երկիր ճամբորդած ըլլալով: Այս բացատրութիւնը երբեք չի գոհացներ զիս:

Ապա քննենք կազով շնչահեղձ ըլլալու փորձը: Հաւանաբար կարելի չէ ամբաստանել դուրսէն մէկը:

Այս բեմադրութիւնը կը վերագրեմ պարոն կամ Տիկին Լէյտըրբի: Արդ, Տոքթ. Լէյտըր.— այդպէս շարժելու օրինական պատճառ չունենալով, կը հասնինք այն եզրակացութեան թէ Տիկին Լէյտըր ինք յղացած եւ սարքած էր դաւաշտը, վերէն վար:

Ինչո՞ւ համար: Միշտ եղերական երեւալու մարմաջով:

Ասկէ վերջ Տէր եւ Տիկին Լէյտըր արտասահման կ'երթան եւ տասնըութ ամիս երջանիկ կ'ապրին, մահուան ոչ մէկ սպառնալիք կը մթագնէ իրենց հորիզոնը: Գոհ են որ յաջողեցան մոլորեցնել իրենց թշնամին:

Բայց այդ կարգի ենթադրութիւն մը անհեթեթ է, մասնաւորաբար Լէյտըրներու պարագային:

Հնագիտական արշաւախումբի մը տնօրէնը ի՞նչպէս կրնար կորսնցնել իր հետքը: Ամերիկեան քաղաքի մը որեւէ թանգարան նիգիմելով, Ֆրետերիկ Պոսըր կրնար գտնել դիտունին ճիշդ հասցէն: Եթէ նոյն իսկ իր նիւթական միջոցները չներէին անձամբ հետապնդել ամոլը, որ եւ է արգելք չկար որ շարունակէր անանուն նամակներ ղրկել: Այդպիսի մտալըլկումի մը մատնուած մարդ մը կէս ճամբան պիտի չմնար: Մինչդեռ, իր մասին կը խօսուի միայն երկու տարի վերջը: Եւ Տիկին Լէյտըր նոր սպառնագիրներ կը ստանայ: Ինչո՞ւ կը վերսկսին այս նամակները:

Դժուար լուծելի խնդիր մը...: Շատ դիւրին պիտի ըլլար ենթադրել թէ Տիկին Լէյտըր տակաւին կը փորձէր հետաքրքրութիւն շարժել իր շուրջը: Այս գործելակերպը, շատ դուեհիկ տիկին Լէյտըրի նրման նուրբ եւ ազնուական կնոջ մը համար, շատ երկար տեւեց:

Երկար մտածելէ վերջ ես երեք ձեւ գտայ այս անստորագիր նամակներու խնդիրը լուծելու համար.— 1. Նոյն ինքը Տիկին Լէյտըրի կողմէ գրուած են: 2.— Ֆրետերիք Պոսըրի կամ իր կրտսեր եղբօր կողմէ:— 3. Սկիզբը Տիկին Լէյտըրի կամ իր առաջին ամուսինին կողմէ, իսկ այժմ կեղծ էին անոնք... ուրիշ խօսքով՝ գարբնուած են երրորդ անձի մը կողմէ, որ տեղեկութիւն ունէր նախորդ նամակներէն:

Ասիկա մեզ կ'առաջնորդէ ուսումնասիրել գոհին անմիջական շրջապատը: Արշաւախումբին իւրաքանչիւր անդամը ինչ նիւթական հնարաւորութիւն ունէր այս ոճիրը գործելու համար:

Ամէնէն առաջ անոնցմէ ոչ մէկը կրնար այս ոճիրը գործել (եթէ նկատի ունենանք նիւթական հնարաւորութիւնները), բացի երեքէն:

Համաձայն անվիճելի վկայութեանց, Պ. Լէյտըր պատշգամէն չէր հեռացած: Պ. Քարէյ կը հսկէր աշխատավայրին մէջ, իսկ Պ. Քոլըմէն Հասանիէ գացած էր: Բայց այս պարագաները այնքան ալ զօրաւոր չեն: Կ'անջատեմ Տոքթ. Լէյտըրի պարագան: Տարակոյս չկայ թէ տանիքին վրայ էր եւ վար իջաւ իր կնոջ սպանութենէն մէկ կամ, մէկ քառորդ ժամ վերջը:

Բայց Պ. Քարէյ չէ՞ հեռացած աշխատավայրէն: Իսկ Պ. Քոլըմէն իրապէս Հասանիէ՞ կը գտնուէր երբ սպանութիւնը գործուեցաւ:

Պիլ Քոլըմէն կարմրեցաւ, բերանը բացաւ, յետոյ գոցեց եւ շուարուն նայուածք մը նետեց շուրջը:

Պ. Քարէյ երբեք չփոխեց արտայայտութիւնը:

Փուարօ վերսկսաւ հանդարտօրէն.

— Ուրիշ մէկու մը մասին ալ մտածեցի որ — համոզուած եմ — կրնար ոճիրը գործել եթէ բաւարար պատճառ մը ունենար: Օր. Րէյլի, քաջ եւ խելացի աղջիկ, միեւնոյն ատեն բուռն խառնուածք մը ունի: Երբ հանգուցեալին մասին խօսեցաւ ինծի, կատակի ձեւով հարցուցի իրեն հետ այլուր կը գտնուէր: Օր. Րէյլի այդ վայրկեանին հասկցաւ որ ինքն ալ փափաքը ունեցած էր սպաննելու: Ամէն պարագայի մէջ, աւելորդ սուտ մը արտասանեց: Ըսաւ թէ գնդակ կը խաղար ակումբը այդ կէսօրէ վերջ: Արդ, յաջորդ օրը Օր. Ճոնսընի հետ խօսակցութեան մը ընթացքին իմացայ որ Օր. Րէյլի կը պտտէր տան մօտերը, ոճիրը գործուած պահուն: Մտածեցի որ եթէ Օր. Րէյլիի խիղճը հանգիստ էր կրնար շահեկան մանրամասնութիւններ տալ ինծի:

Լռեց վայրկեան մը, յետոյ հարցուց երիտասարդ աղջկան:

— Օր. Րէյլի, կ'ուզէ՞ք մեզի ըսել թէ այդ կէս օրէ վերջը ի՞նչ տեսաք:

(Շար.)

բարեչրջուելի արագօրէն: Մենք ազատութիւն կ'ուզենք ոչ միայն մեր պետական կարգուսարքին մէջ, այլ եւ իւրաքանչիւր Ֆրանսացիի համար: Թշուառութեան աստիճան մը կայ ուր ազատութիւնը այլեւս բառ մը կը դառնայ: Ընկերային խնդիրը ազգային խնդիր մըն է: Թող լաւ ըմբռնեն անոնք որ բախտէն նպաստաւորուած են, արժանիքով կամ պատեհութեամբ: Եսասիրութիւնն իսկ եղականօրէն անհեռատես եղած պիտի ըլլայ եթէ չըմբռնէ թէ անհրաժեշտ է աւելի վայելուչ եւ աւելի բարգաւաճ կեանք մը ապահովել անոնց որ չարաչար կ'աշխատին կամ չարաչար տքնած են իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին: Ֆրանսական հասարակութեան մէջ ոչ ոք օտար պէտք է զգայ ինքզինքը»:

Պ. Ռընէ խօսեցաւ նաեւ գաղթավայրերու մասին, «յանուն հարիւր միլիոն մարդկային էակներու», եւ անդրադառնալով միջազգային յարաբերութեանց, շեշտեց թէ անհրաժեշտ է «կերտել Եւրոպան»: Մեր հնամենի երկիրը, ուրկէ այնքան ազնիւ գաղափարներ ծագեցան եւ կը ծագին, ուրախութեամբ ողջունեց Եւրոպայի ծնունդը: Ի՞նչպէս պիտի աճի եւ մեծնայ այդ Եւրոպան: Մէկ խնդիր չէ այս, այլ կը ներկայացնէ շարք մը խնդիրներ, որոնք ուշադիր քննութիւն կը պահանջեն տարիներով»:

Նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ նաեւ զօրացնել կառավարութեան հեղինակութիւնը. այլապէս «պետութիւնը շուտով պիտի վտանգուի»:

× Այս յայտարարութեան ընթերցումէն ետք, խորհրդարանը արձակուրդ ստացաւ մինչեւ Փետրուար 9: Պ. Ռընէ Քոթի երէկ առաւօտ նախագահեց նախարարական առաջին խորհուրդին, որուն օրակարգին վրայ կը գտնուէին Հնդկաչինի պատերազմը, Պերլինի խորհրդաժողովը, տուրքերու գանձումը, աշխատավարձքի խնդիրը եւ ուրիշ բազմաթիւ հարցեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մառեշալ Փափաղոս Փարիզ հասնելով, ջերմ ընդունելութենէ մը վերջ սկսաւ խորհրդակցիլ ֆրանսական կառավարութեան հետ, զանազան խնդիրներու մասին:— Երկրաշարժի նոր ցնցումներ զգացուեցան Պելոպոնէսի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Հարիւրաւոր վիրաւորներ կան, մասնաւորապէս մանուկներ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակիչներուն թիւը հասած է 210 միլիոնի: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, 700 ընտրական շրջաններ կան իւրաքանչիւրը 300000 բնակչութեամբ, Գերագոյն Խորհուրդի համար: 1939ին բնակչութեան թիւը կը հաշուէին 194 միլիոն:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը ազատ արձակեց Իսլամ Եղբայրութեան կալանաւորներէն հարիւր հոգի եւս: Նախապէս 62 հոգի արձակուած էին 430 ամբաստանեալներու վրայ:

ԳՈՐԾԱՏԷՐԵՐՈՒ Միութիւնը բացառիկ ժողով մը գումարելով, այն եզրակացութեան յանգեցաւ թէ աշխատավարձքի ընդհ. յաւելումը աւելի պիտի ծանրացնէ տնտեսական կացութիւնը, արտադրութեան գիները բարձրացնելով, եւ տեղի տալով թղթադրամի յաւելման, գործազրկութեան եւն.:

ՈՍԿԻԻ եւ օտար դրամներու անկումը կը շարունակուի: Առջի օր ձոյլ ոսկին կ'արժէր 427.000 ֆրանք, Նափոլէոնը՝ 2960, զուից. ոսկին 2820, սթերլինը՝ 3530: Թղթադրամ տոլարը՝ 373, սթերլինը՝ 980 եւն. (ազատ շուկայ):

Տէր եւ Տիկին Մ. Գըրգպէշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Օ. Խանպէկեան, Տէր եւ Տիկին Խ. Ասատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Զէքեան, Օր. Վերոնիկ Գըրգպէշեան, Այրի Տիկին Վարդուհի Էլմաեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Էլմաեան, (Պրիվ), խոր ցաւով կը յայտնեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին, տարաբախտ

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՈՎՍԱՆՆԱ ԳԸՐԳՊԷՇԵԱՆԻ
(Ծնեալ Էթմէքճեան)

որ կնքեց մահկանացուն Մօնմօրանսիի հիւանդանոցը Յունուար 19ին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, Հինգշաբթի ժամը 11ին:

Հաւաքուիլ հիւանդանոցին ետեւի դրան առջեւ, 9 ռիւ Պուասըվօ, Մօնմօրանսի:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի նկատել իբր այդ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, (70, ռիւ Լաֆայէթ): Դասախօս՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ-ԻՓԷԿԵԱՆ: Նիւթը՝ Համաստեղի Սպիտակ Ձիաւորը: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դըպրոցի հոգաբարձութեան եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, դպրոցի սրահին մէջ: Խմբերգ, արտասանութիւններ եւ պարեր աշակերտներու կողմէ:

Պիտի ներկայացուի «Փոքրիկ բարեկէրները» եւ «Թիգոնա» (հուրիներու կեանքէ): Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա - Զարսանճագի Հայր. Միութեան: Այս շաբաթ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Փիլիկեանի կը ներկայացնէ Պերճ Պռօշեանի
ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ օփերէթը, 4 արար

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Աննի «Քեռի» խումբին բացառիկ ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ եւ պիտի խօսի ընկեր Վ. Պարոնվարդեան:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերու ընկերուհիները եւ ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ, 26 ռիւ տէ Բօնվալէսան: Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը, ընկեր Վ. Պարոնվարդեան, պիտի խօսի հետեւեալ նիւթի շուրջ, «Հայկական Դատը երէկ եւ այսօր»: Նոյն ժողովին պիտի կատարուի նորեկ անդամներու երդման արարողութիւնը:

« ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ »

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ «Ժողովուրդները կ'երգեն» միջազգային ֆոլքլորի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ մարտ 28ին, բարձր հովանաւորութեամբ՝ Ժան Սարայի (վերատեսուչ Փարիզի համալսարանի) եւ նախագահութեամբ՝ Տիկին Ժան Սարայի:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զօրայեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան յառաջիկայ կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ ամուսինին եւ հօր ՆՇԱՆ ԶՕՐԱՅԵԱՆի մահուան տարելիցին առիթով: Կը խնդրուի հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն՝ ներկայ գըտնուիլ:

Հ. Մ. Մ.Ի ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ծրագրի վերամշակման առթիւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը կազմած է ընկերահամակրական հանդիպում մը, 23 Յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ազգ. Տան սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր մարզասէրները եւ համակիրները:

Մուտքը ազատ է:

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մլթ. Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղի:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին: Քաղաքապետարանի սրահը:

Կը նախագահէ հայրենակից Ա. Քիւրճեան:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին, Կաղանդ պապան իր աւանդական նուէրներով, Նոր Սերունդը հայերէն երգերով եւ արտասանութիւններով:

Մասնակցութեամբ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Սաքենիկ Տէմիրճեանի:

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, կէս գիշերէն մինչեւ լոյս:

Ընտիր նուագախումբ:

Առատ պիւֆէ, հայկական զանազան աղանդերներ: Մուտքը ազատ է

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI
56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արենուշներու Միութեան:

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Յայտագիր.— Ռախմանինով, Զայքովսքի, Պռամս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒԶՈՒՄԸ, կատակերգութիւն (մէկ արար): Գրեց Նշան Պէշիկթաշլեան: Արտատպուած «Ակօս» ամսագրէն, Պէյրութ: Գին 150 ֆրանք:

ՓՇՐՈՒԱԾ ԲԱԺԱԿ (բանաստեղծութիւններ): Գրեց Լութֆի Մինաս: Տպ. Հորիզոն, Լոս Անճէլըս, Քալիֆորնիա:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ - Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Փոթորիկ խումբերու ԴԻՒԱՆՆԵՐԸ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաֆէ տը լա Մեռի, (Փլաս ՍէնՄիշէլ):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի Պ. Առման Չուհաճեան: Նիւթը՝ «Եւրոպական Միութիւնը»:— Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական վայրը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը եւ դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Ժանթիի դպրոցին սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը: Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ» Մայիս 23ին ժամը 14.30էն 18:

×

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

28 Փետրուար, կիրակի օր, Վարդանանց յիշատակին առթիւ, վարժարանիս աշակերտներուն կողմէ:

×

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դաշնակահարուհի ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ նուագահանդէսը մարտ 9ին, Սալ Շոփէն Փլէյէլի մէջ:

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Ծախու տուն մը չորս սենեակ, խոհանոց, + աշխատանոց, Սոյի գիծին վրայ, մէթրօ Պանեէօյի շատ մօտ:

Դիմել՝

Maison - Lazare, 13, Rue Thérèse
Paris (1e). Tél. RIC. 33-55

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

ATTRACTIONS

Ընտիր նուագախումբ: Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները ու տոմսերը՝ Դիմելով Պ. Պ. Ա. Աճէմեանի՝ PRO. 03-19
ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի TRU. 47-48
կամ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանին ELY. 67-03

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ամէն գործի համար, Փարիզի մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ: Ունի նաեւ երկու սիրուն եւ օդասուն սենեակ, խոհանոց, մուտք, պատշգամ, մառան, գեղեցիկ տեսարան, կեդրոնական ջերմութիւն:

Դիմել Յառաջի վարչութեան:

ԾԱԽՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

Փարիզի շատ մօտիկ հարուստ արուարձանի մը մէջ, լաւ յաճախորդ, միակ լուսանկարիչ 30.000 բնակչութեան մէջ:

Կայ նաեւ լուսանկարչատան հետ լաւ բնակարան մը:

Դիմել Յառաջ վարչութեան:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 22 JANVIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7275 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2686

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՇԱՀԵՐ

Թուրքիոյ վայելած բացառիկ շնորհները եւ պաշտպանութիւնը հետեւանք են ոչ միայն իր աշխարհագրական դիրքին, այլ եւ օրուան պահանջներուն:

Աշխարհը երկու ճակատի բաժնուած ըլլալով, երբեմնի Օսմ. կայսրութիւնն ալ հարկադրուած էր դիրք ճշդել:

Առաջին Աշխարհամարտին (1914–18) Դաշնակիցներուն դէմ ելաւ եւ չարաչար տուժեց:

Թէեւ ինքզինքը ազատ զգաց մեր մուխը մարելու համար, բայց ուրիշ ժողովուրդներ փրկուեցան: Անսահման տարածութիւններ անջատուեցան:

Վերջին պահուն իրեն օգնութեան հասաւ նոր ուժ մը, կարմիր Ռուսաստանը, պարտուած Գերմանիոյ տեղը բռնելով, իբրեւ նեցուկ: Միշտ ի հեճուկս արեւմտեան Դաշնակիցներուն:

Երկրորդ աշխարհամարտին (1939–45) ինքզինքը փրկեց երկդիմի դիրք մը բռնելով: Երբեմն դարպասելով, երբեմն սպառնալով երկու կողմերուն ալ:

Իսկ այսօր, երբ երրորդ եւ աւելի ահաւոր փոթորիկի մը վախը կայ, ամբողջովին միացած է արեւմտեան ճակատին:

Դէպքերը այնպէս դասաւորուած են որ, իր շահերը կը համապատասխանեն արեւմտեան աշխարհի շահերուն:

Ինչպէս Դաշնակիցները, Թուրքերը իրենք ալ գիտեն թէ Թուրքիան ի՛նչ կ'արժէ իբրեւ ախոյեան ազատութեան, ժողովրդապետութեան եւ ժողովուրդներու անկախութեան ...

Բայց, ըսինք արդէն, օրուան կացութիւնը կը թելադրէ միանալ, յանուն փոխադարձ պաշտպանութեան:

Անշուշտ այս նոր զինակցութիւնը շատ աւելի նպաստաւոր է Թուրքիոյ:

Անգարայի վարիչները գիտեն որ եթէ չարունակէին թշնամական դիրք բռնել Արեւմուտքի դէմ, իրենց կռնակը տալով Խ. Միութեան, կարելի չէր նախատեսել հետեւանքները:

Ճակատ կազմելով արեւմտեան աշխարհին հետ, իր թեւերը երկարելով մինչեւ Ատլանտեան դաշինք, Թուրքիան բոլորովին հանդարտած չըլլար:

Անակնկալներ միշտ ալ կրնան պատահիլ:

Բայց, առ այժմ լիովին կ'օգտուի:

Իր զինակիցները ոչ միայն զէն ու զրահ կը ճարեն, ամրութիւններ եւ ճամբաներ կը շինեն, այլեւ դրամագլուխ կը հոսեցնեն: Ընթացիկ ապրանքներ եւ ճարտարագործական պիտոյքներ կը հայթայթեն:

Դեռ վերջերս տեղական թերթերը կը ծանուցանէին թէ Ֆրանսական ընկերութիւններ կը բանակցին Անգարայի հետ, կարեւոր դրամագլուխ մը տրամադրելու համար: (Լը Մոնտի բացառիկ թղթակատումն ալ այս նպատակին կը ծառայէր):

Մէկ խօսքով աջակցութիւն ամէն ուղղութեամբ, Թուրքիան զօրացնելու համար ոչ միայն ռազմական, այլեւ տնտեսական գետնի վրայ:

Արդի՞ւնքը: Թերեւս դրական է ռազմական տեսակէտով, բայց շատ ջուր կը վերցնէ, եթէ նկատի առնենք տնտեսական ճակատը:

Թուրքերը իրենք ալ պատրանքներ չունին այդ մասին:

Իրենց ամբողջ յոյսը այն է թէ որքան երկար տեւեն խաղաղութիւնը եւ Դաշնակիցներուն աջակցութիւնը, այնքան պիտի օգտուին:

Իրականին մէջ, երկրին կէսէն անդին միշտ կը մնայ ամայի եւ աւերակ: Մասնաւորապէս «արեւելեան նահանգները» նոյն մռայլ պատկերը կը ներկայացնեն, քառասուն տարիէ ի վեր:

Այդ հողերը երբեք տէր ունէին եւ կը ծաղկէին: Իսկ այսօր կը մշակուին իբրեւ ... ռազմադաշտ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՁԿՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ

Պ. ՊԻՏՕ ԼԻԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷՆ

Պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին Պերլինի թէ արեւմտեան եւ թէ արեւելեան շրջանին մէջ, Չորսերու խորհրդաժողովին առթիւ, որ պիտի բացուի երկուշաբթի, 25 Յունուար:

Երկու կողմերն ալ արտակարգ միջոցներ ձեռք առած են, բարեկարգութիւնը ապահովելու համար: Ինչպէս գրած ենք արդէն, առաջին շաբթուան ժողովը պիտի գումարուի Պերլինի արեւմտեան, երկրորդ շաբթուն՝ արեւելեան շրջանին մէջ: Եւ այսպէս շարունակ: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը կը կարծէ թէ ժողովը երեք շաբաթէն աւելի չի կրնար տեւել: Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ պայմանաժամ չեն սահմաներ, այն պատճառաբանութեամբ թէ հարկ է ամէն միջոց փորձել, գոնէ կարգ մը խնդիրներ լուծելու համար: Գալով օրակարգին, Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ գերմանական եւ աւստրիական խնդիրներէն զատ, սեղանի վրայ պիտի գան ուրիշ հարցեր ալ, օրինակ՝ Հինգերու ժողովի մը առաջարկը, որուն վրայ կը պնդէ Խ. Միութիւնը: Դեռ կայ հիւլէական թնճուկը, որու մասին առանձին խօսակցութիւններ կրնան տեղի ունենալ Պ. Պ. Մոլոթովի եւ Տըլըսի միջեւ: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ իրեն հրաւէր ուղղուած չէ այս խորհրդակցութեան համար:

Չորս պետութեանց ներկայացուցիչները լրացուցած են նախապատրաստական աշխատանքները: Պ. Մոլոթով Պերլին կը հասնի վաղը, շաբաթ: Արեւմտեան պետութեանց երեք նախարարները, Պ. Պ. Պիտօ, Իտըն եւ Տըլըս հասած պիտի ըլլան այսօր, ուրբաթ, նախնական խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար: Խ. Միութեան պատուիրակութեան հետ, Մոլոթովի պիտի ընկերանան չորս օգնականներ, Կրոմիքօ, Լոնտոնի դեսպանը՝ Մալիք, Ուաշինկթընի դեսպանը՝ Զարուբին, եւ ուրիշ ականաւոր դէմք մը, Պուշկին, որ գերմանական գործերու վարիչն է Մոսկուայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ: Կ'ըսուի թէ Փարիզի խորհրդային դեսպանը Վինոգրատով եւս պիտի ընկերանայ պատուիրակութեան:

Նախարարական խորհուրդի առջի օրուան նիստին մէջ, որուն առաջին անգամ նախագահեց Պ. Ռընէ Քոթի, լիազօրութիւն տրուեցաւ Պ. Պիտոյի: Այս առթիւ արտաքին նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւն ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.

— Ինծի կը թուի թէ Ֆրանսա շատ ընելիքներ ունի Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ: Մեր ընկերակիցներուն բարեկամեցողութենէն եւ հասկացողութենէն կախում ունի այս դերին արդիւնաւորումը: Մեր առջեւ ունինք շատ մեծ ձեռնարկ մը: Պէտք չէ կարծել թէ այդ ձեռնարկը ձախողած է կանխաւ: Բայց մենք Պերլին չենք երթար սակարկութիւն մը կատարելու համար: Սակարկութիւնը լաւ քաղաքականութիւն չէ: Ես որեւէ սակարկութիւն պիտի չկատարեմ եւ ոչինչ պիտի փոխուի Ֆրանսական կառավարութեան ընդունած դիրքերէն»:

Տեղական թերթերը մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ Ֆրանսական պատուիրակութիւնը շատ համբերատար դիրք մը պիտի բռնէ ժողովին մէջ:

5000 ՈՐՍՈՐԴՆԵՐ չարժման մէջ դըրուած են Տոֆինէի նահանգին մէջ, գայլեր որսալու համար:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՐԶԱՆՔ

Մեր մարզական շարժումը հետզհետէ տկարանալով կամ... սաստկանալով, յանգեցաւ կոփամարտի:

Գոնէ Փարիզի մէջ այսպէս է:

«Ցառաջ»ի «Մարզական կեանքը» մեծ մասով կը բաղկանայ կոփամարտի նկարագրութիւններէ եւ «փութպոլ»ի մըրցումներէ:

«Աթիական» (սկաուտական) շարժումն ալ փայլուն պատկեր մը չի ներկայացներ:

Կոփամարտիկները կապ չունին հայկական կեանքին հետ եւ պարզապէս իրենց «եան»ով կը պարծին, եթէ չհաշուենք մէկ երկու բացառութիւններ:

Մնաց որ, տեսակ մը առեւտրական ձեռնարկ է այդ, եւ իրաւունք չունինք շատ բարակը փնտռելու:

Մեզի համար կենսականը՝ բուն մարզական շարժումն է:

Կ'ըսեն թէ պառակտումը խորացած է, աշխատանքը դժուարացած: Նիւթական աղբիւրներն ալ հետզհետէ կը ցամքին:

Բայց եւ այնպէս, ներելի չէ ընկրկիլ:

Երբ ցանկալին չես գտներ, կարելին փորձէ: Միշտ այն վստահութեամբ թէ օր մը կը հարթուին թիւրիմացութիւնները:

Կը կարծեմ թէ այս ուղղութեամբ կ'աշխատի Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը, որ ընկերա – համակրական հանդիպում մը սարքած է վաղը, շաբաթ, Ազգ. Տան մէջ:

Այս առթիւ ներկաները պիտի տեղեկանան Միութեան կատարած աշխատանքներուն:

Անշուշտ իրենք ալ գործնական առաջարկներ պիտի ներկայացնեն, զարկ տալու համար մարզական շարժումին:

Նոր սերունդին փրկութիւնը եռանդուն եւ յարատեւ գործունէութիւն կը պահանջէ, ամէն ճակատի վրայ:

Չի բաւեր միայն գնդակ նետել, մրցանիշ կոտրել եւ չճանչցուիլ շահիլ:

Անհրաժեշտ է նաեւ ազգային ոգի ներշնչել պատանիներուն եւ երիտասարդներուն: Ջանանք առողջ եւ աշխոյժ պահել ոչ միայն մարմնով, այլ եւ սրտով ու մտքով:

Չափահասներուն կ'իյնայ դիւրացնել այդ աշխատանքը, զօրավիգ հանդիսանալով բարոյապէս թէ նիւթապէս:

Ի՞նչ կ'արժեն ձեր ծափերը, յաղթանակի մը առթիւ, եթէ մարզիկները ամէն բան պիտի մոռնան, մարզադաշտէն անդին:

Ասպարէզ չի պակսիր որեւէ հոսանքի համար, իր կարելին փորձելու եւ պակասները լրացնելու համար:

Այդ փորձն է որ կը կատարէ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը, յանձն առնելով ամէն յոգնութիւն: ՎԱՀԷ

ՄԱՐՈՔԻ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊԸ ՄԵՂՄԱՑԱՒ

ՖՐԱՆՍԱ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ ՂՐԿԱԾ Է

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, զգալապէս մեղմացած է Մարոքի նոր տագնապը: Երկու օրուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով Պ. Պիտօ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Փարիզի սպանիական դեսպանին հետ, այն լուրերու մասին թէ Մարոքի սպանիական շրջանին մէջ խնամակալ պիտի հռչակուի Թեթուանի խալիֆան, Մուլայ Հասան, յանուն գահընկէց սուլթանին: Ֆրանսական կառավարութեան կարծիքով, այդպիսի գործողութիւն մը ոչ միայն պիտի խախտէ միջազգային դաշնագիրները, այլեւ պատճառ պիտի ըլլայ որ ահաբեկումներ կատարուին Մարոքի Ֆրանսական շրջանին մէջ: Իրողութիւն է որ սպանութիւնները, ոմրաձգութիւնները եւ կողոպուտները ամենօրեայ դէպքեր դարձած են Մարոքի մէջ, Սուլթանին գահընկէցութենէն ի վեր:

Առաջին լուրերուն վրայ, Ֆրանսական կառավարութիւնը նաւարաժին մը ղրկեց Մերս – էլ – Քէպիր, Օրանի մօտ, սպանիական Մարոքէն քանի մը ժամ հեռու: Իրազեկ շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ այս առաքումը կապ չունի Մարոքի նոր տագնապին հետ. բայց եւ այնպէս կը հաստատուի թէ քանի մը հարիւր Ֆրանսացի զինուորներ ալ ղրկուած են սահմանամերձ շրջանը, ի նախատեսութիւն զանազան անկարգութեանց:

Արտաքին նախարարին եւ սպանիական դեսպանին երկրորդ տեսակցութենէն վերջըն էր որ հաղորդուեցաւ թէ կացութիւնը զգալապէս մեղմացած է: Առաջին օրը շատ ծանր կը համարուէր կացութիւնը, դիւանագիտական շրջանակներու մէջ:

Թերթերը կը գրեն թէ Փարիզի ամերիկեան դեսպանատունը ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին: Մ. Նահանգները երեք ռազմական խարիսխներ ունին Ֆըրանսական Մարոքի մէջ եւ ուրիշներ ալ պիտի շինեն Սպանիոյ մէջ: Իրենց շահը կը պահանջէ որ խաղաղութիւնը չխանգարուի Մարոքի մէջ եւ բարեկամական յարաբերութիւններ տիրեն Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ:

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ Սպանիական Մարոքը վերջերս կեդրոն դարձած է արաբական ազգայնականներուն համար և թէ սպանիացի պաշտօնեաներ կրնան քաջալերած ըլլալ գահընկէց Սուլթանին կուսակիցները, կացութիւնը պղտորելու համար: Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ Մարոքի Սուլթանին դէմ սարքուած շարժումը հետեւանք է Սպանիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ կնքուած համաձայնութեանց:

× Գահիրէէ անթելը ժամը ժամին տեղեկութիւններ կը հաղորդէ անցուդարձի մասին: Թերթերն ալ բուռն յարձակումներ կը կատարեն Ֆրանսայի դէմ, անկախութիւն պահանջելով Հիւս. Ափրիկէի երկիրներուն համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԼԱՆՏԱ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ եւրոպական բանակի դաշնագիրը: Ծերակոյտը, որ կը բաղկանայ 50 անդամներէ, երկու օր վիճաբանելէ ետք թեր քուէարկեց չորսի դէմ 36 ձայնով: Դէմ քուէարկած էին երկու համայնավարներ, ընկերվարական մը եւ քրիստոնեայ մը: Երեսփ. ժողովը դաշնագիրը վաւերացուցած էր անցեալ տարի: Այժմ թագուհին ալ պիտի ստորագրէ եւ ամէն բան կը վերջանայ:

ՖՐԱՆՔԵՒԹՈՒՐՔ բանակցութիւնները, որոնք սկսած էին անցեալ Նոյեմբերին, Անգարայի մէջ, վերջացան յաջողութեամբ, ինչպէս կը հաղորդեն պաշտօնապէս: Ստորագրուած են 1. առեւտրական պայմանագիր մը որ 12 միլիառ ֆրանքի առեւտրական փոխանակութիւններ կը նախատեսէ երկու երկիրներուն միջեւ, (Ֆրանսա մասնաւորապէս բամպակ պիտի ներածէ) — 2. Քսան միլիառի վարկ մը պիտի բացուի, արհեստագիտական պիտոյքներ հայթայթելու համար Թուրքիոյ: Այս առթիւ կարգադրուած են նաեւ կարգ մը ելմտական խնդիրներ, 1939 — 1940ի փոխառութիւնը եւն.:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, յունուար 20ին Անգլիայէն ճամբայ ելաւ դէպի Մ. Նահանգները, «Մաւրիտանիա» շոգենաւով: Պիտի մնայ մէկ ամիս:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը ծանուցանէ թէ հանգանակութիւն մը պիտի կատարէ օգնելու համար Հիւս. Ափրիկէի ազգայնական շարժումին: Դրամը պիտի հաւաքուի արաբական եւ ուրիշ բարեկամ պետութիւններէ եւ անհատներէ:

ՍԵՆՏԻՔԱՆԵՐԸ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, բողոքի ցոյց մը սարքելու

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ...

●

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, *Յուսաբեր*, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ.—

... Մեր անվճար աշխատակիցները, թղթակիցները, բարեկամներն ու ընկերները հեռագրական գործակալութեան տեղը կը բռնեն մեր կեանքին մէջ, մեզ չահագրգռող լուրերն ու տեղեկութիւնները «հեռասփռելով» գաղութէ գաղութ, երկրէ երկիր, ցամաքէ ցամաք:

Չկայ շարժում մը, նշանաւոր, երբեմն նոյնիսկ աննշան դէպք մը, որ այս կամ այն ձեւով իր արձագանգը չգտնէ մեր թերթերուն մէջ: Այս բոլորը որոշ լոյս կը սփռէ անշուշտ մեր ցիրուցան բեկորներու առօրեայ կեանքին վրայ:

Եթէ հոգածու ձեռք մը հաւաքէր այս «հում նիւթ»երը, տուած կ'ըլլար Հայկական Արտասահմանի պատմութիւնը վերջին երեսնամեակին:

Այս աշխատանքը մեզի կը թուի թէ աննշան, թէ անհրապոյր: Բայց կը թուի միայն: Իրականին մէջ, մեր ժամանակներու Հայոց պատմութիւնն է, որ գրած կ'ըլլանք այս ձեւով:

Որքան գաղութներ «հալած» են ուղղակի կամ անուղղակի կապի չգոյութեան հետեւանքով:

Այս «հալում»ին դէմ է, որ կը պայքարին հիմա հայ թերթերը երկրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ:

Ջնջեցէք այս թերթերը, փակեցէք մեր ակումբներն ու մարզադաշտերը, վերցուցէք մեր միութիւնները, վերջ տուէք մեր հանդէսներուն կամ թատերական ներկայացումներուն, հաշուեյարդարի ենթարկեցէք մեր քաղաքական կուսակցութիւններն ու կազմակերպութիւնները, պիտի տեսնէք, որ շատ բան պիտի չմնայ մեր հայութենէն:

Հայեր պիտի ըլլան, բայց հայութիւն պիտի չըլլայ:

Ցաւագին փաստը բազմաթիւ հայ գաղութներու անհետ կորուստին՝ կը հաստատէ, թէ մենք ամբողջ ճշմարտութիւնը կ'ըսենք եւ ոչ թէ ճշմարտութեան մէկ մասը միայն:

Բայց անգամ մը եւս կ'ուզենք կրկնել, թէ մեր գիտցածին հետ բաղդատմամբ շատ քիչ է մեր չգիտցածը:

Ահա, օրինակ, Հնդկահայ գաղութը, աւելի ճիշդ՝ Ծայրագոյն Արեւելքի հայ գաղութները:

Ի՞նչ գիտենք այս գաղութներու մասին, ոչ միայն անոնց անցեալին, այլ եւ մանաւանդ ներկայի մասին:

Շատ քիչ բան, չըսելու համար՝ ոչինչ:

«Մադրաս կամ Հարաւային Հնդկաստանի հայ գաղութը» խորագրին տակ, Կալկաթայի «Նոր Ազդարար» պարբերաթերթը, իր 1953 Յուն. – Սեպտ. միացեալ թիւին մէջ, կը գրէ.—

— «1740ական թուականներին Բէնգալում կային մի շարք նշանաւոր հայ վաճառականներ, որոնցից մէկն էր Նորջուղայեցի Երեւան Թաղի Քալանթար Յարութիւնի որդի Աղա Պետրոսը:

«Աղա Պետրոսն ունէր երկու եղբայրներ, որոնք նոյնպէս վաճառականութեամբ էին զբաղւում: Մէկի անունն էր Գրիգոր, որ հետագայում եղաւ նշանաւոր զօրավար եւ կոչուեցաւ Գորգին խան, իսկ միւսն էր Աղա Բարսեղ:

«1760 թուականին Գորգին խանը մտնում է Կասում Ալի խանի բանակը եւ դառնում սպարապետ»:

Ապա թերթը կ'աւելցնէ, թէ Կասում Ալի խանը, գնահատելով հայազգի Գորգինի զինուորական հմտութիւնն ու հաւատարմութիւնը, իր բոլոր կալուածներուն ու բանակին վերատեսչութիւնը կը յանձնէ Գորգին խանի:

Գորգինը իր կարգին պաշտօնի կը կոչէ հայ եւ օտար զօրավարներ, բանակին համար պատրաստել կուտայ նոր թնդանօթներ եւ այլ զէնքեր, շատ աւելի լաւ, քան նոյն շրջանին եւրոպական ազգերու գործածածները:

Ահա ուրեմն անուն մը, որ մնացած է պատմութեան լուսանցքին վրայ, բայց լուսանցքէն ներս չէ անցած:

Գիտէինք, լսած էինք, թէ Հնդկաստանի մէջ եղած են եւ հիմա ալ կան նշանաւոր հայ վաճառականներ, բայց նոր միայն կ'իմանանք, որ այդ վաճառականներէն մէկը կ'ապրէր Բէնգալի մէջ, 1740 թուին, կը կոչուէր Քալանթար Յարութիւնի որդի Աղա Պետրոս: Եւ կուգանք կը հասնինք Գորգին խանի:

Նոյն պարբերաթերթը, «Նոր Ազդարար», կը գրէ նաեւ, թէ երկրորդ աշխարհամարտի ատեն, Ջաւայի, Սինկափուրի եւ Բրմաստանի հայ գաղութները ինչ չարչարանքներ կրած եւ ինչ կորուստներ ունեցած են:

Կորսնցուցած են իրենց գոյքն ու կայքը, գաղթած են երկրէ երկիր, ապրած են չամբերու եւ կեդրոնացման ճամբարներու մէջ, տուած են զոհեր, ցիրուցան եղած են օտար հորիզոններու տակ՝ նոր բոյն շինելու, նոր բախտ փնտռելու համար:

Ոմանք վերադարձած են, բայց հազիւ կրցած են իրենց ապրուստը ճարել:

«Ահա այսպիսով,— կ'եզրակացնէ «Նոր Ազդարար», — Հեռաւոր Արեւելքի ծաղկեալ ու բարգաւաճ հայութիւնը քայքայուեց ու արմատախիլ եղաւ իր դարերով սնուած ու ապրած տանից եւ միջավայրից»:

Ի՞նչ կ'ընեն հիմա Հեռաւոր Արեւելքի մեր այս եղբայրները. չենք գիտեր, բայց կ'ուզէինք գիտնալ:

Կ'ուզէինք գիտնալ, թէ ինչ մնացած է աղա Պետրոսէն եւ իր զաւկէն՝ Գորգին խանէն աղէն...

Ահա նաեւ թանկագին վկայութիւն մը, որ նոյնպէս կը պարտինք Կալկաթայի «Նոր Ազդարար»ին:

Գիտենք, թէ հայ լրագրութեան հիմնադիրը եղած է գեղջուկ հայ քահանայ մը՝ Յարութիւն քհնյ. Շմաւոնեան:

Արդ, հայ լրագրութեան նախահայրը այժմ կը հանգչի Մադրասի Հայոց եկեղեցիի բակին մէջ:

— «Մադրասի Հայոց եկեղեցու բակի ամենավերջին ծայրում, — կը գրէ «Նոր Ազդարար»,— դէպի հարաւ, մի հասարակ ու փոքրիկ գերեզմանաքարի տակ հանգչում է հայ լրագրութեան հայր Յարութիւն քահ. Շմաւոնեանը: Գերեզմանաքարի տառերը մաշուած են եւ կարճ ժամանակից յետոյ անընթեռնելի կը դառնան. միւս կողմից էլ խոտերը եւ հողը կը ծածկեն եւ այլեւս կորած է, եթէ հոգ չտարուի: Այսպէս է քանդակուած յիշեալ տապանաքարը.

«Որ ի սուրբ կրօն լեալ արթուն վարուք,
Ուշիմ եւ զգօն ամենուստ յարգեալ.
Ճարտար, խոհամիտ եւ նուրբ հանճարիւք
Հանգեալ գծեր կեանս, կայ աստ հողացեալ»:

«Աստ հանգչի Տէր Յարութիւն Շմաւոնեան բարեկրօն, աւագերէց Մադրասու Հայոց. ծնեալ ի Շիրազ, վախճանեալ յամի Տեառն 1824 Փէվրէր 9, ի հասակի 74 ամաց: Քահանայագործեալ աստ արթնութեամբ ամս քառասուն»:

ԱՆՄԱՏՉԵԼԻ ՎԱՆԱԿԱՆՆԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Վերջերս խումբ մը ֆրանսացի եւ ամերիկացի շրջիկներ յաջողեցան մտնել Աթոսի (Այնորոզ) մենաստանը, ուր բացարձակապէս արգիլուած է կիներու մուտքը: Ստորեւ պատկեր մը՝ այդ առթիւ հրատարակուած թղթակցութենէ մը.

Աշխարհի ամէնէն տարօրինակ ծնունդը կը տօնուի Աթոս (Այնորոզ) լերան մենակեաց վանքերուն մէջ, որոնք հազար տարիէ աւելի կը դիտեն միեւնոյն հորիզոնը, Եգէական ծովու միեւնոյն վէտվէտումները եւ անհամար նաւակներու երթեւեկը:

Սելանիկէն մէկ օրուան հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի այս լեռը:

Եւրոպայի այս ինքնամփոփ հանրապետութեան մէջ կ'ապրին երեք հազար կրօնաւորներ: Ուխտաւոր մը կրնայ մտնել միայն մասնաւոր արտօնագրով մը, զոր կը քննեն վանականները Քարիէս գիւղին մէջ: Այս վայրէն անդին սրբազան հողն է, ուր մուտք ունին միայն այր մարդիկ: Խստիւ արգիլուած է կիներու մուտքը, Աթոս լերան օրէնքները շատ խիստ ըլլալով այս կէտին մէջ: Մինչեւ իսկ անմաքուր նկատուած կենդանիներ չեն կրնար մտնել: Կով չկայ մօտակայ հովիտներուն մէջ, ոչ ալ այծ: Թէեւ Ամերիկացիները կը դիւրացնեն ապրուստը փոշի կաթ ղրկելով, այնպէս անոնց կանոնները թշուառութեան եւ բացարձակ ժուժկալութեան կը մատնեն զիրենք:

Հաւկիթը, օրինակ ոչ արական է, ոչ ալ իգական: Ուստի, տեսականօրէն ուտելու իրաւունք ունին: Սակայն, հաւկիթ մը ունենալու համար պէտք է հաւ բուծանել — եւ ոչ թէ աքաղաղ մը: Վանականները գաղտնօրէն հաւերը կը սնուցանեն, որոնք հաւկիթ կուտան, առանց սեռի: Այս անմեղ արարքը երկինքի հետ կարգադրութիւն մըն է, եւ թեթեւ շեղում մը օրէնքէն:

Յարդ գաղտնիք է թէ արդեօք Աթոս լեռը կը պահէ՞ յոյն հին կայսրերու գանձերը եւ թագերը, ինչպէս ցոյց կուտան հին վաւերագիրներ:

Այս անմատչելի վայրը միացման մէկ գիծ ունի մեր աշխարհին հետ,— այն փոքրիկ նաւակը որ շաբաթը անգամ մը պարէն կը տանի կրօնաւորներուն:

Ինչո՞ւ հրաժարիլ աշխարհէն եւ ապրիլ զուտ խոկումի կեանքով մը, քանըչորս ժամուան տասնըութ յատկացնելով աղօթքի: Աթոս լերան ոչ մէկ կղերականը պիտի յայտնէ այդ գաղտնիքը:

«Մարդոց եւ իմ պարտքս կը հատուցանեմ Աստուծոյ: Մի հետաքրքրուիք թէ ինչու ...» կ'ըսէ վանականը:

Բոլոր վանականները միեւնոյն պատասխանը ունին: Միայն մէկ մանրամասնութիւն կը մատնէ — իրենց լեզուն — բարբառը կեդրոնական Եւրոպայի, Ռուսիոյ, երբեմն Արեւմտեան Եւրոպայի, որով անոնք կապուած են որոշ վանքի մը, ուր կը գործածեն միեւնոյն բարբառը: Երկու երեք վանական Ֆրանսերէն կը խօսին: Ոչ ոք կրնայ անոնց որոշ անուն մը տալ, տեւական մենակեցութիւնը ստեղծած է նոյնանման դէմք, միեւնոյն կոպիտ համազգեստին տակ: Ցանուցրիւ մօրուքով, մազերը գլխուն ետին ոլորուած, սեւ գտակին տակ, կը նմանին քարայրներու եւ վանքերու ճգնաւորներուն: Երբ հոն կը հասնին իրենց անձնական կապոցներով, անոնց կը տրուին հանրային մատենադարանէն գիրքեր: Անոնք գիտեն միայն թէ իրենց կեանքի վախճանին, մանրանկար գերեզմանատան մէջ մէկ տեղ կայ ուր կը հանգչին առժամապէս հինգ վեց մեռեալներ նախքան հասարակաց ոսկորներուն միանալը:

Աթոս լերան վրայ երկար, շատ երկար կ'ապրին: Մատուռ – տուներ, մատուռ աղարակներ, ժայռերու թշուառ կայաններ, պատերէն առկախ կարմիր տնակներ, դիտարաններու ստուերին տակ, ուրկէ հազար տարի առաջ կը հսկէին անհաւատ ծովահէններուն վրայ: Վանականները չափազանց կը նեղուին ամառուան տաքէն եւ ջուրի պակասէն, որովհետեւ ջուրը կը ճարուի նախնական ջրհորներէ: Անոնք խաղալիք են բնութեան տարրերուն ձեռքը: Եւ ամէնէն եղերական պահերուն մէկ մրմունջ ունին .— «Աստուած ուղեց իմ պատիժս», հոգ չէ թէ որքան դաժան ըլ-

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Իր քայլերն ու մտածումները վճռական էին: Արեւը մայր չմտած՝ պիտի երթար իր ընկերներուն հասնէր:

Մարգար միայն մէկ անգամ Սոմային նայեցաւ: Անոր բաց – կապոյտ աչքերուն մէջ կ'ըսես միջօրէի դաշտերու անհանգիստ խայտանքը կար եւ դէմքին վրայ՝ թուրծ դրուած սրուակի մը բարկ տաքութիւնը: Սոման կը ժպտէր՝ առանց նկատի ունենալու Մարգարի մռայլ ու ծանր երեւոյթը: Մարգար այլեւս պիտի չնայէր Սոմային:

— Բանջար քաղի ելած էինք... Ինքզինքըս այս կողմը ձգեցի: Բայց ի՞նչ պատահած է քեզի, ո՞ւր են զէնքերդ, փամփշտակալներդ...

Սոման այդ հարցումին մէջ ուզեց զապել իր ժպիտը, որովհետեւ Մարգարի դէմքը կ'ըսես աւելի քարացաւ:

Սկիզբը Սոման կարծեց, որ Մարգարի սովորական լռութիւնն էր այդ: Էհ, ինչքան անհամբեր եղած էր, որ գիշերը հեռանար, արեւը բացուէր եւ ինքը արեւին տակ գտնէր Մարգարին հասկցնելու համար, որ այն կողմերը բանջար քաղի կ'երթար: Մարգար լսած էր իր ձայնը եւ այդ ամայութեան մէջ ինկած իրեն կը սպասէր: Անտարակոյս, Մարգարի սովորական լռութիւնն էր այդ: Երէկ գիշեր նոյնիսկ խիստ եղած էր, եւ սակայն այդ օր նորէն հանդիպած էին իրարու: Այս, այս, ան պիտի խօսէր, զինքը աւելի պիտի սիրէր, երբ լսէր ամէն բան:

Սոման չէր համարձակեր ըսել, կ'ամչնար կարծես, այնքան կը պատկառէր Մարգարէն, որ անոր անունը տալու իսկ համարձակութիւնը ունեցած չէր: Եթէ պահէր, եթէ չըսէր՝ իր մարմինն էր որ պիտի պոռար Մարգարին:

Սոման քարերուն մէջ կանգ առաւ: Ցոփնած զգալու քմայքով մը ու աղուոր ժպիտով, Մարգարի ձեռքը ուզեց բռնել.

— Կ'ուզեմ բան մը ըսել, բան մը, — ըսաւ:

Մարգար գլուխը վեր չառաւ, կարծես չլսեց: Սակայն, Սոման ըսելէ առաջ, կ'ուզէր Մարգարի անունը կանչելու համարձակութիւնը առնել, այնքան կը սիրէր անոր անունը տալ: Բայց թեւերը անձրեւի բռնուած թիթեռնիկի մը թեւերուն պէս թրջուեցան յանկարծ, եւ ժպիտը սրբուեցաւ դէմքէն: Չէ, չէ, իր ճանչցած Մարգարը չէր. աչքերը հանդիպած էին անոր օտար ու երկաթի պէս պաղ նայուածքին: Անոր նայուածքէն Սոման կարծես ածժգունեցաւ, ձեռքը չկրցաւ բռնել: Այն Մարգարը չէր:

Սոման ինքզինքը յանկարծ մեղօք ու յանցաւոր զգաց անոր առջեւ: Կ'ուզէր անոր ոտքերուն իյնալ, կ'ուզէր լալ: Կ'ուզէր որ Մարգարը ծեծէր զինք: Ինք մեղաւոր, յանցաւոր կին մըն էր. անոր ոտքերուն ինկած՝ կ'ուզէր երախտապարտ ըլլալ, որ իրեն արեւոտ աշխարհ մը տուած էր, միայն թէ ձայն տար, խօսէր իր հետ:

Մարգարի լուռ ամայութենէն կը վախնար Սոման ու միամտօրէն կը կարծէր, որ եթէ ան իր փամփշտակալներն ունենար, եթէ հրացանն ըլլար ուսին տակ, անոր մէջ պիտի գտնէր թէեւ լուռ, սակայն իրեն ծանօթ Մարգարը:

Լոյսի մէջ այրուող փարուանայի մը գաղտնի ու երկիւղոտ հաճոյքով մը, Սոման, Մարգարի հետ դէպի Երեք Ծառերը կը բարձրանար, այնտեղ, ուր գիշերներն ուշ ատեն հանդիպած էին իրարու եւ ուր լուռ չէր Մարգար ու ինք անոր ուժեղ թեւերուն էր յանձնած ինքզինքը: Այնտեղ պիտի խօսէր Մարգար:

Երբ վեր բարձրացան, ծառերէն մի քանի բուեր կակուղ թեւերով թեւ առին եւ շուրջի ապառաժներուն վրայ թառեցան, կարծես աշխարհէն հեռու ոճիրի մը հանդիսատես ըլլալու արթուն արտայայտութեամբ: Ցետոյ մողէզներ շուար սարսափով քարերու արանքները կ'ապաստանէին:

Մարգար նոյնիսկ նկատեց, որ մողէզները իրենց հապճեպ վազքին մէջ իրենց գլուխները կը ծռէին ետեւ նայելու համար: Ոճիրի տենդով բռնուած՝ ան, կ'ըսես ածժգունեցաւ, անգամ ինքզինքը ջղային զգաց՝ բուերու այնքան իմաստուն ու մարդկային նայուածքներէն: Այդ ջղայնութեան մէջ նոյնիսկ ծռեցաւ, քար մը վերցուց ու ապառաժի մը վրայ թառող բուին նետեց: Բուն կակուղ թեւ առաւ ու այս անգամ նորէն մօտաւոր ապառաժի մը վրայ թառեցաւ:

Ձեն գիտեր՝ ո՞րտեղէն, հովերէն քըշուող տերեւներու պէս իր գլխին մէջ ինկաւ այն միտքը, թէ մողէզները այդ գիշեր Սոմայի դիակին վրայէն, անոր պաղած կուրծքին մէջէն պիտի անցնէին եւ անոր բաց-կապոյտ աչքերու կոպերուն վրայ մրջիւններ պիտի վխտային: Թերեւս գիշեր չեղած՝ հովիտէն վեր լէշակեր քէլ հաւի մը թեւը պիտի դառնար անոր դիակին շուրջը: Քէլ հաւը իր թեւերը անոր դիակին մօտ պիտի ծալէր՝ առաջին անգամ անոր կապոյտ աչքերը ցեցկելու:

Բայց ինչո՞ւ վեր բերած էր Սոման, այն վայրը, ուր կը տեսնուէին յաճախ: Մարգար զգաց, որ կը թուլնար, կարծես գոհ էր որ տակաւին սպաննած չէր Սոման:

Իր այդ թուլութեան մէջ նորէն քարերուն մէջէն ընկերներու ձայներն էին, որ կը պոռային Սոմայի դիակը կը պահանջէին:

(7)

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ԼՈՒՐԵՐ ԱՐԱԲԿԻՐԷՆ

★

ԼԻՈՆ, (Յառաջ).— Արաբկիրէն դեռ նոր եկած ճամբորդէ մը կը քաղեմ մեր լուրերը .—

Արաբկիրի մէջ կ՚ապրին 530 Հայեր, (պատերազմէն առաջ 12.000)։ Բոլորն ալ կը զբաղին անհատական գործերով, մասնաւորաբար մանուսագործութեամբ։ Կան նաեւ 15 առեւտրականներ։ Մանուսայի արտածումը կը կատարեն իրենց ձեռքով։ Դիւրութիւն ունին երթալու որեւէ քաղաք .— Թոքաթ, Ամասիա, Սեբաստիա, Մալաթիա եւն.։

Պետութիւնը գրաւած է բոլոր ազգային կալուածները։ Եկեղեցիին գմբէթը քակելով վերածած են հասարակ տանիքի, նախապէս մթերանոց էր, իսկ այժմ թրքական դպրոց։ Գրաւած են բոլոր հայկական դպրոցները եւ առաջնորդարանը, որոնք նոյնպէս վերածուած են թրքական դպրոցներու։ Ոչ մէկ հայկական ուսում։ Տղաքը թրքական դպրոց կ՚երթան։ Եկեղեցիին պատը ճեղքուած ըլլալով սկսած են գգուշանալ։ Գրաւած են ուրիշ ազգ. կալուածներ,— Ջաղացքը, բաղնիքը եւ առեւտրական կեդրոնատեղին զոր «խան» կը կոչէին։ Առաջին երկուքը ծախուած են անհատներու, խանը վարձու տրուած կառավարութեան կողմէ։ Գերեզմանատունը վերածուած է զբօսարանի։

Մկրտութեան համար կը սպասեն Պոլսէն քահանայի մը որ երկու կամ երեք տարին անգամ մը հազիւ առիթ կ՚ունենայ այցելելու։ Կառավարութիւնը առաջարկած է եկեղեցին յանձնել Հայերուն, բայց պատասխանատու մարմնի մը չգոյութեան պատճառաւ խնդիրը մնացած է երեսի վըրայ :

Նիւթական օգնութեան կարօտ քանի մը ընտանիքներ կան որոնց կ՚օգնեն Ամերիկայի Հայր. միութիւնները :

Աքսորի ընթացքին հարստացած տեղացիներէն շատեր աւուր հացի կարօտ են, կարկտան հագուստներով, շատերն ալ մեռած։ Պակսած է նաեւ Թուրքերուն թիւը, չորս հազար։ (Նախապէս ութ հազար)։

Ինչո՞ւ այս նուազումը։ Նախ աճում չկայ, կը պատասխանէ խօսակիցս։ Երկրորդ, շատեր սկսած են Մալաթիա կամ այլուր գաղթել ապրուստ ճարելու համար։ Նախկին եռուզեռը չէ մնացած։ Այդ շրջանի առեւտրական կեդրոնը շատ բան կորսնցուցեր է անցեալէն։ Ապրուստը աժան է։ Շատ մը հայկական թաղեր աւերակ եւ ամայի։ Թրքուհիները կը մնան քողարկուած։ Միայն դուրսէն եկած պաշտօնեաներու կիները քող չեն գործածեր։

Արաբկիրի գիւղերէն Փեփիկի մէջ որ նախապէս 150 տուն Հայ կը հաշուէր, միայն 15 անուոր կ՚ապրին, միայն 1 տունը Հայ։ Մնացեալ տուները աւերակ :

Ծաղը նախապէս հարիւր տուն հայաբնակ, ամբողջութեամբ աւերակ է եւ միայն երկու տուն կանգուն մնացած են, որոնց մէկին մէջ Թուրք մը կը բնակի։ Եկեղեցիին միայն պատերը մնացեր են :

Քուշնա .— Նախապէս հարիւր տուն, հայաբնակ, ամբողջութեամբ աւերակ :

Վանք .— երկու Հայ ընտանիքներ կ՚ապրին։ Աւերակ : Հասկնի, Վաղշէն, Կռանի, Ճինեցիք, Աղըն մեծ մասով աւերակ :

Նոյն պատկերը արեւելեան նահանգներուն մէջ, ինչպէս կը նկարագրեն Թուրք թերթերն անգամ, իրենց մասնաւոր թղթակիցներուն միջոցաւ : Մ.Տ.Պ.

լայ, վանականը իր ամերիկեան օգնութեան ալիւրի մաղախը ուսին, որուն վրայ կ՚երեւայ տակաւին «Մինեզօթա Միլինկ» հաստատութեան անունը : Ան վայրկեան մը կանգ կ՚առնէ աղօթելու լերան հարիւր վանքերէն մէկուն մէջ։ Կը ծնրադրէ եւ կ՚աղօթէ պատին վրայ շինուած նկարի մը առջեւ եւ եղունգներով կը քերէ դեւի մը երեսը իբրեւ վրէժ, նախքան նոր կայան մը շինելը երկինքին եւ երկրին միջեւ, նշենիներու, նռնենիներու եւ վայրի թզենիներու մօտ ժայռերու միջեւ, մէկ երկու մեթր մշակելի հողի առջեւ, զոր պարտէզ կը կոչեն :

Տաժանելի է վերելքը դէպի Աթոս լերան բարձունքը։ Սակայն Դեկտեմբերի իրիկուն մը մոռցնել կուտայ այս տաժանքը։

Զանգակին ղօղանջին տակ, որ լռութիւն կը պարտադրէ, ստուերներ կը բարձրանան դէպի խնկաբոյր վանքերը մոմերու ծուխին մէջ, հողին լեցուն վառ հաւատքով։ Ոչ մէկ մտածում պատիժի մասին։ Այն ատեն տեղի կ՚ունենայ ամէնէն խռովիչ հրաշքը Ծնունդին, աշխարհի ամէնէն տարօրինակ «հանրապետութեան» մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ (յապաղած).— Մեր գիւղին Երիտասարդաց միութիւնը 1953ին ճակատեցաւ փարիզեան շրջանի բազմաթիւ խումբերու հետ։ Ունեցաւ փայլուն խաղեր։ Յաճախ յաղթեց եւ քիչ անգամ պարտուեցաւ, այն ալ մասամբ սա պատճառով որ մեր մարզիկներուն կը պակսէր լաւ մարզարան մը։

Տարեվերջին, Մարզականը Փարիզեան շրջանի խումբերուն մէջ երրորդ պատւոյ տեղը գրաւած էր, ինչ որ կը նշանակէ աստիճանացոյցով, իր տեղն ունենալ փարիզեան շրջանի 700 խումբերու 30 լաւագոյն խումբերուն մէջ։

Այս բոլոր յաղթանակները հրապարակաւ տօնելու համար, Մարզականը Դեկտ. 24ի երեկոյեան կազմակերպած էր մեծ հանդէս մը, տնտեսական նախարար Տոքթ. Պէռնար Լաֆէի եւ նախկին նախարար ու երեսփոխան Տանիէլ Մայէրի բարձր հովանաւորութեամբ։

Ներկայ էր 950 հոգինոց բազմութիւն մը։

Իր բազմազբաղ վիճակին պատճառաւ Տոքթ. Լաֆէ չէր կրցած գալ։ Այս առթիւ Միութեան նախագահին ուղղուած նամակով մը, կը շնորհաւորէր Նոր Տարին, յաջողութիւն կը մաղթէր Միութեան եւ կը յանձնարարէր Ֆրանս. բանակի պահեստի հրամանատար Վիքթոր Կարտոնի հինգ շքանշաններ ամէնէն արժանաւոր անդամներուն տալ։

Հանդէսին կը նախագահէր Ալֆորվիլի քաղաքապետ Պ. Պլէօզ։ Ներկայ էր նաեւ Մէզօն Ալֆորի քաղաքապետը, Պ. Էվէթ։

Ի բացակայութեան հրամանատար Վիքթոր Կարտոնի, քաղաքապետ Պ. Պլէօզ շքանշանները յանձնեց հետեւեալ անդամներուն.— Պ. Պ. Ոսկեան Քալայճեան, Ա. Արթինեան, Դ. Ակէկաղի, Պ. Դաւիթեան եւ Գ. Գէորգեան։

Առաջին անգամն է որ նախարար մը այսքան սիրալիր հոգածութիւն ցոյց կուտար Ալֆորվիլի Մարզականին։ Բազմութիւնը աննկարագրելի խանդավառութեամբ ծափահարեց այս գնահատանքը եւ Տոքթ. Լաֆէի ղրկեց երախտագիտութեան, եւ բարեմաղթութեանց բանաձեւ մը։ Պ. Տ. Մայէրի եւս բարեմաղթութիւններ ուղղուեցան :

Ժաք Հէլեանի նուագախումբը 24 հոգիով եւ մանաւանդ անակնկալներով, նըւագի ու տեսարաններու տարափով մը արժանացաւ բոլոր ներկաներուն անվերապահ գնահատութեան : Խանդավառութիւնը հասաւ գագաթնակէտին, երբ Ժաք Հէլեան խօսք առնելով, սրտագեղ յայտարարեց .

— Ես Փարիզ ծնած եմ եւ Հայ եմ, իմ սիրտս ու արուեստս միշտ ձեզ հետ են։ Կը սիրեմ ինչ որ հայկական է եւ կը հպարտանամ իմ ծագումով։ Կը գնահատեմ Մարզականը եւ եթէ յանկարծ ազատ կիրակի մը ունենամ, պիտի գամ տեսնել խումբին խաղը, կատարելով իմ կնքահայրի պարտականութիւնը։

Հասարակութիւնը ջերմապէս ծափահարեց Ժաք Հէլեանը։

Մ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐԱԺԻՇՏ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՊՈՒՃԻԳԱՆԵԱՆ յանկարծամահ եղած է Նիւ Եորքի մէջ, դաշնակահար, երգահան էր ինչպէս եւ ուսուցիչ երաժշտութեան։ Ծնած էր Չնքուշ։ Երկրորդական ուսումը առած է Խարբերդի ամերիկեան Եփրատ գոլէճին մէջ եւ պաշտօնավարած է Վանի վարժապետանոցը։ Վարած էր հայկական Փանփարը 1915ի հերոսամարտին։ 65 տարեկան էր։ Ամերիկա գացած էր 1919ին։ Տեսած է Դաշնակցութեան անձնազոհ գործունէութիւնը եւ ղեկավարութիւնը Վասպուրականի մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ խորհրդարանին յանձնուեցաւ այն օրինագիծը որ կը տրամադրէ հպատակութենէ զրկել համայնավարները, եթէ փորձեն բռնի տապալել կառավարութիւնը :

ՆՈՐ ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

Հայկական Արտասահմանի պահպանման խնդիրը սերտօրէն կապուած է մշակոյթի զարգացման հետ։ Գաղութները, որպէսզի կարենան հոգեպէս կանգուն մնալ, առաջին հերթին պարտաւոր են լուրջ ուշադրութիւն դարձնել մեր սեփական արժէքներու։ Անհրաժեշտ է գուրգուրալ այն սակաւաթիւ արժէքաւոր հայ արուեստագէտներուն եւ արուեստագիտուհիներուն վրայ, որոնք այսօր, դըժուարին պայմաններու մէջ, նուիրուած են ազգային եւ միջազգային արուեստի։

Երգը կարեւորագոյն տեղերէն մէկն է գրաւում ընդհանրապէս արուեստի ասպարէզին մէջ։

Եթէ երգիչը կամ երգչուհին լրջօրէն եւ բարեխղճօրէն կը կատարէ իր պարտականութիւնը, հանրութիւնը անտարբեր չէ (եւ իրաւունք չունի մնալու)։ Ապացոյցը՝ շատ մը երգչուհիներու յաջողութիւնները հայաշատ կեդրոններու մէջ։ Կար ժամանակ, երբ մեր արուեստագէտները բաւականանում էին միայն Փարիզով։ Այսօր այդ նոյն արուեստագէտները երկար ճամբորդութիւններ են կատարում, գոհացում տալով երաժշտասէր հասարակութեան :

Ծանօթ շնորհալի երգչուհի Տիկին Արփինէ Արղութեանը, դուստրը Իշխան Յովսէփ Արղութեանի, իր առաջին ձեռնարկին համար ընտրել է Մարսէյլը : Նախաձեռնութիւնը ստանձնած է «Արմենիա» երգչախումբը, որ այնքան մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէ Մարսէյլի գաղութին, ղեկավարութեամբ կարող երաժշտագէտ Վ. Սարգսեանի։ Ընդառաջ են գնացել նաեւ մի քանի հանրային կազմակերպութիւններ։ Վստահ ենք թէ կազմակերպիչ յանձնախումբը ջանք պիտի չխնայէ, ապահովելու համար համերգին յաջողութիւնը :

Մարսէյլի համերգին ծրագիրը կազմուած է հայկական, ռուսական եւ եւրոպական ընտիր կտորներէ։

Տիկին Արղութեան տարիների ընթացքին երգած է նաեւ օտար շրջանակների մէջ) Փարիզ, Անգլիա, Իտալիա, Սպանիա եւայլն) եւ միշտ գտած է ջերմ ընդունելութիւն։ Շաբաթ օրուան համերգին համար խնամքով պատրաստած է հայկական բաժինը, որու մէջ տեղ գտած են իր ձայնին համապատասխան լաւագոյն հայկական կտորներ Կոմիտասէն, Սարգսեանէն, Մելիքեանէն, Ալէմշահէն եւ Արամ Խաչատրեանէն։ Օտարներէն՝ Մուսորգսկի, Չայկովսկի, Սէն Սանս, Բրամս եւ ուրիշներ հայ բեմի վրայ իրենց լաւագոյն մեկնաբանողներէն մէկը պիտի գտնեն յանձին Տիկին Արղութեանի։ Կասկած չունինք, որ հայ հասարակութիւնը, Շաբաթ գիշեր պիտի լեցնէ Վերտիի սրահը, թէ գեղարուեստական երեկոյթ մը վայելելու եւ թէ քաջալերելու համար հայ երգչուհին :

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Անմիջապէս չպատասխանեց։ Միշտ պատուհանէն դուրս կը նայէր եւ առանց գլուխը դարձնելու յատակ եւ չափաւոր ձայնով մը ըսաւ .

— Ճաշէն վերջ, պեղումներու վայրը գացի եւ հոն հասայ ժամը երկուքին քառորդ մնացած :

— Հոն ձեր բարեկամները գտա՞ք :

— Ոչ, միայն արաբ վարպետը տեսայ։

— Ոչ իսկ Պ. Քարէ՞յը։

— Ոչ։

— Զարմանալի բան, ըսաւ Փուարօ։ Պ. Վերիէն ալ ոչ ոքի չէ հանդիպած երբ ձիով աշխատավայրը կ՚երթար նոյն կէսօրին :

Ակնարկովը հրաւիրեց Պ. Քարէյը որ բացատրէ, բայց ան մնաց լուռ եւ անկարեկիր :

— Կրնա՞ք քանի մը բացատրութիւն տալ մեզի, Պ. Քարէյ :

— Տեսնելով որ շահեկան բան մը չկայ փորողներու բրիչին տակ, գացի պտոյտ մը ընելու։

— Ի՞նչ ուղղութեամբ :

— Դէպի գետը։

— Տունին կողմը չէ՞ր :

— Ոչ :

— Անշուշտ մէկու մը կը սպասէիք որ չեկաւ, ըսաւ Օր. Րէյլի :

Քարէյ անոր նայեցաւ առանց պատասխանելու։ Փուարօ չվնդեց, բայց կրկին հարցաքննեց երիտասարդ աղջիկը :

— Ուրիշ բան տեսա՞ք, Օրիորդ :

— Այո, տան մօտերը տեսայ Արշաւախումբին պզտիկ բեռնակառքը որ «վատ»ի մը մէջ կեցած էր։ Ասիկա քիչ մը տարօրինակ երեւցաւ ինծի։

Այն ատեն Պ. Քոլմէնը տեսայ որ գլուխը կախ կը քալէր, կարծես բան մը կը փնտռէր գետինը։

— Սպասեցէք, գոչեց Պ. Քոլմէն ես...

Փուարօ ընդմիջեց տիրական շարժուձեւով մը .

— Համբերութիւն։ Իրեն հետ խօսեցա՞ք, Օր. Րէյլի :

— Ոչ, պարոն։

— Ինչո՞ւ համար։

Երիտասարդ աղջիկը դանդաղօրէն պատասխանեց.

— Որովհետեւ երբեմն երբեմն խուսափուկ ակնարկ մը կը նետէր չուրջը, բոլորովին անհաճոյ։ Զիս դարձուցի եւ հեռացայ։ Չեմ կարծեր որ զիս տեսաւ։ Չմօտեցայ իրեն, ինքն ալ շատ տարուած էր իր փնտռտուքներով։

Պ. Քոլմէն չհամացաւ եւ փորձեց արդարացնել ինքզինքը։

— Մտիկ ըրէք։ Կրնամ ձեզի տալ ամէնէն պարզ բացատրութիւնը բանի մը համար որ այնքան պղտոր կ՚երեւայ ձեր աչքին։ Նախորդ օրը գրպանս խօթած էի սքանչելի գլանաձեւ կնիք մը եւ մոռցեր էի տանիլ հնութեանց սրահը։ Աւելի վերջը տեսայ որ քովս չէր... տեղ մը ձգած ըլլալու էի։ Ըսի—ըսաւներէ խուսափելու համար որոշեցի մարդու բան չըսել եւ բոլորովին մինակս փնտռել աշխատավայրին ճամբուն վրայ։ Փութացուցի գնումներս Հասանիէի մէջ, «վալատ» մը ղրկեցի քանի մը յանձնարարութիւններու համար ու կանուխ վերադարձայ :

Բեռնակառքը աչքէ հեռու տեղ մը դրի եւ աւելի քան մէկ ժամ խուզարկեցի ճամբուն ամէն մէկ անկիւնը։ Անօգուտ։ Վերջապէս, կառքս նստայ եւ տուն վերադարձայ։ Ամէն մարդ կարծեց թէ ուղղակի Հասանիէէն կուգամ :

— Եւ չըսի՞ք թէ սխալած էին, ըսաւ Փուարօ մեղոյշ ձայնով մը։

— —Պարագաները նկատի առնելով, նախընտրեցի լռել։

— Իմ կարծիքով աւելի լաւ էր որ խոստովանէիք։

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք, ինչո՞ւ համար այս բարդութիւնները, մի փորձէք յանցաւոր հանել զիս։ Ես բակէն չեմ անցած։ Կը հրաւիրեմ ձեզ գտնել վկայ մը որ տեսած ըլլայ զիս։

— Այս խնդիրը իրաւ ալ քանի մը դժուարութիւններ կը յարուցանէ, ըսաւ Փուարօ։ Ըստ ծառաներու վկայութեան ոչ ոք մտած է բակը։ Բայց եթէ լաւ մտածէք, այս վկայութիւնը կատարեալ չէ : Երդում ըրին թէ ոչ մէկ օտար մարդ մտած է բակը։ Իրենց չեն հարցուցած ճշդել թէ արշաւախումբի անդամներէն մէկը մտա՞ծ է։

— Նորէն հարցաքննեցէք, ըսաւ Քոլմէն։ Գրաւի կուգամ ինչ բանով որ կ՚ուզէք, թէ անոնցմէ ոչ մէկը տեսած է Քարէյը կամ զիս։

— Ահ, կ՚արժէ քննել այդ կէտը : Իրաւ ալ պիտի նշմարէին օտարական մը, բայց իրենց ուշադրութիւնը պիտի գրաւէ՞ր արշաւախումբին անդամներէն մէկը։ Պաշտօնէութիւնը կը շրջի օրն ի բուն եւ ծառաները ի վերջոյ այլեւս չեն նշմարեր ասոր–անոր երթալ գալը։ Ուրեմն կրնայ ըլլալ որ Պ. Քարէյ կամ Պ. Քոլմէն սեմէն անցած ըլլան եւ ծառաները երբեք չյիշեն :

— Ինչ զրպարտութիւն։

Փուարօ վերսկսաւ անվրդով.

— Եւ ձեր երկուքէն Պ. Քարէյ, աւելի դիւրաւ կրնար աննշմար անցնիլ։ Պ. Քոլմէն Հասանիէ մեկնած էր, կառքով, եւ կը սպասէին որ վերադառնար նոյն կառքով : Ոտքով մուտքը զարմանք պիտի պատճառէր ծառաներուն։

— Անշուշտ :

(Շար.)

Համար յունուար 29ին, բանուորական պահանջներու մասին։ Միւս կողմէ, Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սենտիքան պատասխանելով Աշխատանքի Դաշնակցութեան, «անգործադրելի եւ անընդունելի» կը գտնէ անոր առաջարկը՝ միացեալ ճակատ կազմելու համար։ Բանուորական Ուժն ալ հակառակ է։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը պատրաստեց նոր ելմտացոյցը, որ զգալապէս կը զեղչէ տուրքերը եւ կրճատումներ կը նախատեսէ զինուորական եւ արտաքին վարկերու մէջ։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր վարչապետը, Ամինթորէ Ֆանֆանի, ամէնէն երիտասարդն է որ կը վարէ այդ պաշտօնը, ծնած ըլլալով 1908–ին։ Տնտեսական պատմութեան դասախօս էր Միլանի համալսարանին մէջ, 1937ին։ Մեծ հեղինակութիւն կը վայելէ իր առաջին գիրքը, «Տնտեսական պատմութիւն Իտալիոյ», որ հրատարակուեցաւ 1940ին։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ ամերիկեան դեսպանը երեք անգամ տեսակցեցաւ Իրանի արտաքին նախարարին հետ, մէկ շաբթուան ընթացքին, դրամական օգնութեան մասին։ Կարելի պիտի ըլլայ ուժահորերը բանեցնել չորս ամիսէն, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի աջակցութեամբ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մեծ քանակութեամբ կարագ պիտի գնէ Մ. Նահանգներէն։ Ամերիկեան տուն մը արտածման արտօնագիր ուզած էր, բայց առեւտրական նախարարը մերժեց, նկատելով որ աւելի աժան կը ծախեն քան ամերիկեան հրապարակին վրայ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին հետ բանակցութիւնները կը շարունակուին Փարիզի մէջ, հետեւեալ խնդիրներու մասին.— 1. Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը.— 2. Պալքանեան դաշինք.— 3. Մշակութային փոխանակութիւններ։

ԵԼԵԿՏՐԱԳԻՏՆԵՐՈՒ գործադուլները կը շարունակուին Անգլիոյ մէջ, ջլատելով ճարտարագործական գործունէութիւնը։

ՉԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ 22.000 գերիները արձակուեցան, հաստատուած ըլլալով թէ չեն ուզեր իրենց երկիրը վերադառնալ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ Ֆրանսական ուժերը ետ առին Թախեքը (Լաոս)։ Կռիւները հետզհետէ կը սաստկանան։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ գիները աւելցան, բարձրանալով օրական 2770 ֆր.ի (բժշկութիւն) եւ 3410ի (վիրաբուժութիւն)։

ԾԱՆՕԹ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐ եւ գրագէտ Լէոն Պէլպի մեռաւ առջի օր, 86 տարեկան հասակին մէջ։ Բժիշկները պատուիրած էին հանգիստ ընել, կռնակի վրայ պառկելով։ Առջի օր տեղէն ելաւ կարգ մը գործեր կարգադրելու համար եւ յանկարծ ինկաւ, անշունչ։ 1920էն 1932 վարած է «Էնթրանսիժան»ի խմբագրութիւնը։ Աշխատակցած է բազմաթիւ թերթերու։ Հեղինակութիւններ ալ ունի։ Սուրով մենամարտ մը ունեցած է թատերագիր Անրի Պերնշթայնի հետ։ Լողալ սորվեցաւ 70 տարեկանին։

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Յունուար 24ի կիրակին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մատուռին մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան։ Շաբաթ երեկոյ ժամերգութիւն ժամը 5ին, կիրակի առաւօտ ժամերգութիւն ժամը 8ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

✕ Նոյն օրը ի պատիւ Կաթող. պատուիրակին ճաշասեղան մը պիտի տրուի վարչութեան կողմէ։ Փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել վարչութեան, արձանագրուելու համար։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, քննութիւն եւ բնագիր։ Հատոր Ե.։ Գրեց Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան։ Վիէննա, Մխիթարեան տպարան 1953։ Գին 5 զուից. ֆրանք։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զօրայեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տան յառաջիկայ կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իրենց ողբացեալ ամուսինին եւ հօր ՆՇԱՆ ԶՕՐԱՅԵԱՆի մահուան տարելիցին առիթով։ Կը խնդրուի հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն՝ ներկայ գտնուիլ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը, (70, ռիւ Լաֆայէթ)։ Դասախօս՝ Տիկին ՀՈՒՐԻ ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ–Ի–ՓԷԿԵԱՆ ։ Նիւթը՝ Համաստեղի Սպիտակ Ձիաւորը։ Մուտքը ազատ է։

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պուլվառ Օտտոյի «Խատիսեան» խումբի վարչութիւնը բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այսօր, ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Վ. Պարոնվարդեան ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութիւնը բացառիկ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերու ընկերուհիները եւ ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ, 26 ռիւ տէ Քօնվալէսան։ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը, ընկեր Վ. Պարոնվարդեան, պիտի խօսի հետեւեալ նիւթի շուրջ, «Հայկական Դատը երէկ եւ այսօր»։ Նոյն ժողովին պիտի կատարուի նորեկ անդամներու երդման արարողութիւնը ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսան – ձագի Հայր. Միութեան։ Այս շաբաթ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գրիգոր Փիլիկեանի կը ներկայացնէ Պերճ Պռօշեանի
ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ օփերէթը, 4 արար

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք։

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք ։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երազահան եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 ֆր.։

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք։

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք։

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք ։

Rock Wagram, William Saroyan, 570 fr

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք։ ՕՐԱՑՈՅՑ էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք։

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուարդ, Գահիրէ, 500 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ ։

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ. Միութեան, Համազգայինի, Մշ. Միութեան, Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ Արեւնուշներու Միութեան ։

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Յայտագիր.— Ռախմանինով, Զայքովսքի, Պռամս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ., Ռ. Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ. Սարգսեան։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Նազար Փէմպէճեանի մայրը 500 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, թերթին միջոցաւ գտած ըլլալով իր զաւակը ։

Հ. Մ. Մ.Ի ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ծրագրի վերամշակման առթիւ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը կազմած է ընկերահամակրական հանդիպում մը, 23 Յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին Ազգ. Տան սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր մարզասէրները եւ համակիրները։

Մուտքը ազատ է ։

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մլթ. Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղի ։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20.30ին։ Քաղաքապետարանի սրահը։

Կը նախագահէ հայրենակից Ա. Քիւրճեան ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին, Կաղանդ պապան իր աւանդական նուէրներով, Նոր Սերունդը հայերէն երգերով եւ արտասանութիւններով։

Մասնակցութեամբ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. Սաթենիկ Տէմիրճեանի ։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, կէս գիշերէն մինչեւ լոյս ։

Ընտիր նուագախումբ ։

Առատ պիւֆէ, հայկական զանազան աղանդերներ ։ Մուտքը ազատ է

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 16ին, հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Նօթըր տամ տը Փէրփէթիւէլ Սըքուռ, Անիէռի մէջ։ (35 Ռիւ Ալպէռ 1)։

Հ. Բ. Ը. Մ. ԵՐԻՏ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Այս կիրակի ժամը ճիշդ 18ին, իր սրահին մէջ, 19ա ռիւ Վանթիւր ։

Կը խօսի Պ. Վահրամ Միստիք։ Նիւթը՝ «Հայ գրերու գիւտը»։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Խմբերգ, արտասանութիւններ եւ պարեր աշակերտներու կողմէ ։

Պիտի ներկայացուի «Փոքրիկ բարեկամները» եւ «Թիգոնա» (հուրիներու կեանքէ)։ Մուտքը ազատ է ։

Օր. ՍՐԲՈՒՀԻ ՇԱՀՊԱԶԵԱՆ
Պ. ԳԱԼՈՒՍՏ ՉԱՏԻԿԵԱՆ
Ամուսնացած
Իսի, 10 Յունուար, 1954

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եզնկայցի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Փոթորիկ խումբերու ԴԻՒԱՆՆԵՐԸ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, քաֆէ տը լա Մեռի, (Փլաս Սէնմիշէլ)։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական վայրը։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան սրահը։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը եւ դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Ժանթիլի դպրոցին սրահը։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ՉՐՈՅՑ »ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, Էլիւարի, Ծ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հետ։

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 ֆր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 ֆր.։ Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 ֆր.։

Դիմել հեղինակին՝

Poladian, 92, Bld. Général Nollet
La Rosière, Marseille (B. du R.)

եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին.— ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

43, Rue Richer, Paris (9e)

ՍՊԱՌԱԾ ԵՆ ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԵՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ (Թղթակազմ թէ լաթակազմ)։

Շուտով կը ստանանք մեր նոր ապրանքը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Որբերու Օգնութեան Մարմնի (փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) մանկանց ծպտեալ հանդէսը Փետր. 28ին, 8 ռիւ ժան Կուժօն, Մէզօն տէ Սանթրօփ գեղեցիկ սրահներուն մէջ, ժամը 15էն 21։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Կօշկակարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչմանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Հէօշկարեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պզտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք նամակով, ծաղկեպսակով, եւ ներկայութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԵԱԶՄԱՃԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր այն ազնիւ համակիրներուն որոնք նպաստեցին իր պարահանդէսին յաջողութեան ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 23 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
SAMEDI 23 JANVIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7276 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2687

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ԱԼ ՄԵՐ ՃԱՄԲՈՎ

Երբ մեծերը քաղաքականութիւն կը վարեն համաձայն իրենց պետական շահերուն, փոքրերուն կը մնայ իրենց ճամբան գտնել, ուշադրութեամբ հետեւելով դէպքերու ընթացքին :

Փոքրերուն ամէնէն անճարն ալ հիմնական ծրագիրներ, մօտաւոր եւ հեռաւոր պահանջներ ունի : Եւ կը ջանայ իրագործել զանոնք :

Որ եւ է յուսախաբութիւն չի կրնար խորտակել անոնց հաւատքը եւ կորովը :

Եթէ մէկն ու մէկը կէս ճամբան մնար, իբրեւ հետեւանք այս կամ այն ձախողանքին, իր ձեռքով պատրաստած կ'ըլլար տապանաքարը :

Ի՞նչ կ'արժէ ժողովուրդ մը առանց գաղափարական ձգտումներու : Առանց հայրենիքի եւ տեսիլքի :

Արդ, ամէնէն անկորնչելի տեսիլքն ալ յարատեւ ճիգ և հետապնդում կը պահանջէ : Այլապէս կը չորնայ : Կամ կը դառնայ դեղնած տերեւ, չոր խշրտուք մը ձգելով իր ետին :

Տարրական պայման է որ ամէն ժողովուրդ ունենայ կենդանի ուժեր եւ կուռ կազմակերպութիւններ, այդ ճիգը շարունակելու համար : Մանաւանդ երբ չունի ազատ եւ անկախ իշխանութիւն :

Որքան ամուր ըլլան այդ կարգի կազմակերպութիւնները եւ ծաւալուն, այնքան արդիւնաւոր կը դառնայ իրենց դերը :

Անշուշտ չեն կրնար լեռներ տեղափոխել, բայց կրնան ճեղքեր բանալ այդ լեռներուն վրայ, արգելքները խափանելու եւ փրկարար լոյսը գտնելու համար :

Այսօր բազմութիւն մը կը կազմեն իրենց հայրենիքէն եւ ազատութենէն զրկուած ազգերու կազմակերպութիւնները արտասահմանի մէջ :

Անոնց մէջ կան հոսանքներ որոնք միեւնոյն ատեն ազգ. կառավարութիւններ են, նախարարական բաժանումներով :

Եւ շատերը աւելի բախտաւոր չեն քան մենք, մօտ մէկ միլիոն տարագիրներով :

Անոնք ալ չունին, չեն գտներ հրաշագործ միջոցներ, ապահովելու համար իրենց հայրենիքին ազատութիւնը եւ ամբողջացումը :

Պարզապէս կ'աշխատին : Կ'որոճան եւ կը գործեն : Կը հետապնդեն հաւատքով եւ յարատեւութեամբ : Կը հսկեն իբրեւ արթուն պահակներ :

Մեր մէջ այդ բարդ աշխատանքին նուիրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Այսօր ալ, ինչպէս երէկ, մեր Դատին հետապնդումը ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ արթնութիւն եւ համբերութիւն : Եւ հասուն, ծրագրեալ գործունէութիւն :

Աշխատանքի ճակատը շատ աւելի լայն է այսօր, քանի որ հեռու ենք հայրենի հողերէն : Ցիրուցան՝ եօթն անգամ եօթանասուն ցամաքներու վրայ :

Բարեբախտաբար Դաշնակցութիւնը տեղուն կորիզներ ունի յետին համրանքին մէջ : Եւ ամէն տեղ ալ իր դերը կը կատարէ իբրեւ ուղեցոյց : Միշտ վառ պահելով հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը :

Միջազգային դիւանագիտութեան կեդրոններուն մէջ, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա եւ Ասիա, չկայ ուրիշ հայկական ուժ մը որ բան-գործ ընէր հետեւիլ քաղաքական անցուդարձին, գործնական ելքեր փնտռելով :

Եւ չկայ ուրիշ ուժ մը որ նկատի առնուի օտարին կողմէ, բարեկամ ըլլայ թէ թշնամի :

Պարծանք չէ այս, ընկերներ եւ քաղաքացիներ, այլ պարտականութիւն :

Կ'ուզէինք որ ուրիշներ ալ իրենց բաժինըստանձնէին, այս համբերատար եւ բազմակողմանի աշխատանքին մէջ, փոխանակ ջուր ծեծելու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱՑԱՒ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՑԵՂԱՊԵՏՆԵՐԸ ԵՒ ՓԱՇԱՆԵՐԸ ՉԵՆ ՃԱՆՉՆԱՐ ՍՈՒԼԹԱՆԸ — 30.000 ՀՈԳԻՆՈՑ ԺՈՂՈՎ ՄԸ — ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՄԱՐԶՊԱՆԻՆ ԲՈՒՌՆ ՃԱՌԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

Մէկ օրէն միւսը աւելի ծանրացաւ Մարոքի կացութիւնը, իբրեւ հետեւանք սպանիական շրջանին մէջ սարքուած արտակարգ ցոյցի մը :

Հինգշաբթի օր երեսուն հազար բնիկներ հրապարակային ժողով մը գումարեցին Թեթուանի մէջ, մերժելով ճանչնալ Մարոքի նոր Սուլթանը, որ կը վայելէ Ֆրանսայի հովանաւորութիւնը : Այս առթիւ հանրագրութիւն մըն ալ յանձնած էին սպանիական կառավարութեան, պահանջելով խնամակալ հռչակել Մուլայի Հասանը, յանուն դահընկէց եւ աքսորական սուլթանին :

Աճաւասիկ փաշաներու եւ ցեղապետներու յայտարարութեան ամփոփումը .—

1. Մենք ուժգնօրէն եւ առանց մեղմացուցիչ պարագաներու կը դատապարտենք Մարոքի Ֆրանսական շրջանին մէջ հետապնդուած քաղաքականութիւնը եւ այն արարքները որոնք յանգեցան օրինաւոր Սուլթանին՝ Սիտի Մոհամմէտ պէն Եուսէֆի դահընկէցութեան : Այս քաղաքականութիւնը հետեւանք է Ֆրանսական մարդ-[illegible] հակառակ՝ ժողովուրդի զգացումներուն եւ կը խախտէ կնքուած համաձայնութիւնները :

2. Մենք մեր եւ ամբողջ ժողովուրդին կատարեալ համամտութիւնը եւ երախտագիտութիւնը կը յայտնենք սպանիական շրջանին մէջ գործադրուած քաղաքականութեան : Եւ այդ համամտութեամբ կը յայտարարենք թէ չենք ճանչնար Մուլայ Արաֆայի իշխանութիւնը, որ պարտադրուած է Ֆրանսայի կողմէ, հակառակ Մարոքի ժողովուրդին զգացումներուն : Մենք կը յարգենք մեր սիրեցեալ իշխանը՝ Մուլայ Հասան էլ Մեհտի եւ անգամ եւս կը յայտարարենք մարոքեան կայսրութեան միութեան հիմնական գաղափարը, որ միշտ պաշտպանուած է Սպանիոյ կողմէ : Նկատի առնելով պարագաները, կը պահանջենք անջատել սպանիական շրջանը, ցորչափ քաղաքական պայմանները չեն փոխուած Ֆրանսական շրջանին մէջ : Կը մաղթենք որ մեր շրջանին խալիֆան կատարեալ գերիշխանութիւն վայելէ, առանց որեւէ կապ ունենալու Մուլայ Արաֆայի հետ» :

Այս յայտարարութիւնը կարդալով 30 հազար բնիկներու առջեւ, յանձնեցին սպանիական մարզպանին՝ զօր. Վալինոյի ,որպէսզի Մատրիտ ղրկէ :

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՄԱՐԶՊԱՆԻՆ ՃԱՌԸ

Սպանիացի զօրավարը բուռն ճառ մը խօսեցաւ Թեթուանի մարզարանին մէջ, հետեւեալ բովանդակութեամբ .

— « Երկու տեսակ վտանգներ կան աշխարհի մէջ,— համայնավարութիւնը եւ գաղթապետութիւնը : Ֆրանսա անտեսեց իր յանձնառութիւնները, մեր խորհուրդները եւ մեր տեսակէտը : Ֆրանսա քայլ մը առաւ զոր կրնայինք անդարմանելի կոչել : Մեծամասնութիւնը յաղթեց բանականութեան : Սպանիա իր ձայնը կը բարձրացնէ դատապարտելու համար իրողութիւններ որոնք տեղի ունեցան առանց մեր խորհուրդներուն : Ֆրանսացիները բսին թէ մենք դիրք բռնելով կ'ուզենք նիւթական եւ հողային շահեր ապահովել : Ճիշդ չէ : Մենք ուրիշ որեւէ շահ չենք հետապնդեր բացի մարոքեան ժողովուրդին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Շատոնց է որ ընդհատած եմ այս շարքը :

Ուրիշ պաշտօնակիցներ կը շարունակեն, պատահաբար :

Ի՞նչ օգուտ : Հազուադէպ է որ մէկն ու մէկը դաս առնէ, սրբագրելով կոպիտ սըխալներ :

Միեւնոյն թերթին աշխատակիցները եւ թղթակիցներն անգամ իրենց գիտցածէն չեն շեղիր :

Նոյնիսկ չեն բարեհաճիր բաղդատել իրենց ղրկածը եւ անոր հրատարակուած պատճէնը :

Դեռ երէկ թղթակցութիւն մը կը սրբագրէի, ուր հետեւեալ գոհարները փրռուեր էին.

—*Սեղանապետ ընտրուեցաւ Բ.* զոր *Նոր տարուան առթիւ...*

—*Երկրորդը* զոր *կարծեմ քիչ մը աւելի դժուար է* :

Ա՛խ սա «Զա»ն որ գլխու պտոյտ կը պատճառէ նոյն իսկ հանրածանօթ գրողներու ...

Ի՞նչպէս բացատրենք, որպէսզի սորվին : Գրաբա՞ր, աշխարհաբա՞ր թէ գաւառաբարբառ :

Իսկ անդին, Պոլսոյ մէջ դեռ կը շարունակեն անծոռնի թրքաբանութիւններ, առաջնորդութեամբ «*Ժամանակ*»ի, «*Նոր Լուր*»ի եւ ուրիշ թերթերու :

Եւ արտասահմանի մէջ ալ կ'ընդօրինակեն թութակաբար, 50–100 տարի ետ երթալով :

Կարդացէք եւ զարգացէք .

— « *Բայց տիկինը շատ լաւ գիտէր անշուշտ թէ մենք «Հայ Կին»ի խմբագրապետուհիին ամուսինը ըլլալնուս պէս «Նոր Լուր»ի ալ արտօնատէր եւ խմբագրապետն էինք» եւն.* : («*Նոր Լուր*», 21 *Նոյ.* 1953) :

Երբ այս է արտօնատէրն ու խմբագրապետը, կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ կրնայ ըլլալ հասարակ լրաբերը :

« Ըլլալնուս պէս... » (*օլտուղումըզ կիպի*) :

Դժուար է այս կարգի թերթերէ ̓լուր մը անգամ արտատպել, առանց սրբագրութեան : Սկսելով խորագիրներէն :

«*Ժամանակ*»ը, որ 46 տարեկան է, օրը 46 անգամ կը խաչէ մայրենի լեզուն ,տգիտութեամբ, անհոգութեամբ եւ մեծամտութեամբ :

Աչքերդ գոց փնտռէ :

Թերթը նկարագրելով Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը, վերէն վար կը շարէ .—

8րդ թուրին *ալ կարելի չեղաւ մեծամասնութիւն շահիլ*.— *որոշուեցաւ 9րդ* թուր *մըն ալ ընել*.— *Ութերորդ* թուր, *եօթերորդ* թուր *եւն*. (21 *Դեկտ.*) :

«*Մարմարա*»ն բաղդատաբար ուշադիր կ'երեւար :

Բայց, ահա ձեզի խորագիր մը, վերէն վար թուրքերէն.

— « *Գահիրէի դայթակղութեան վերաբերեալ եղիպ. պատասխանը հասած է*» : (14 *Յունուար*) :

Մրցումի՞ ելած են իրարու հետ :

ՎԱՀԷ

ՁՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՆՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարները Պերլին հասան երէկ, ուրբաթ, եւ անմիջապէս ժողով գումարեցին, նախնական խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆոսթըր Տալլըս Ուաշինկթընէն մեկնած ատեն յայտարարեց թէ Եւրոպայի ճակատագիրն է որ պիտի քննուի Պերլինի մէջ : «Մենք Պերլին կ'երթանք դժուարին առաքելութեամբ մը, բայց յուսալից : Հինգ տարուան մէջ առաջին անգամ է որ Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա պիտի բանակցին Խ. Միութեան հետ : Նիւթը՝ Եւրոպայի ապագան է : Գերմանիան եւ ամբողջ Եւրոպան պիտի մնա՞ն, յանուն խաղաղութեան, թէ նորէն պառակտում պիտի ծագի, պատերազմի բոյն դարձնելով Եւրոպան : Պերլինի խորհրդաժողովը վերջնական պատասխան պիտի չտայ այս հարցումներուն, բայց բաւական յառաջ պիտի երթայ, գիտնալու համար թէ ինչ պիտի ըլլայ վերջնական պատասխանը : Կը հաւատանք թէ Եւրոպան պիտի վերագտնէ իր ուժը : Ֆրանսա եւ Գերմանիա կը գործակցին եւ ունին դիւանագէտ առաջնորդներ, վայելելով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն զօրաւոր աջակցութիւնը : Կը հաւատամ թէ Խ. Միութիւնը դժուարութիւններ պիտի չյարուցանէ մեր շինարար նպատակներուն առջեւ : Եթէ խորհրդային վարիչները Պերլին կուգան խաղաղութեան պայմաններ ստեղծելու անկեղծ բաղձանքով, մեզ պիտի գտնեն սրտաբաց եւ գործակից : Ամէնքս միասին շատ բան կրնանք ընել Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, ամբողջ Եւրոպայի եւ աշխարհի համար» :

× Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային պատուիրակութեան մէջ կը գտնուին հիւլէական առաջնակարգ մասնագէտներ :

× Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Իտըն, շարունակ յարաբերութեան մէջ պիտի ըլլայ Չըրչիլի հետ, մասնաւոր հեռաձայնով մը :

[illegible]

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ խորհուրդին երեք նոր անդամները, Թուրքիա, Նոր Զելանտա եւ Պրազիլիա, գործի սկսան Յունուար 21ին :

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ միջազգային պայմանագիրը վաւերացնելու համար օրինագիծ մը յանձնուած էր արեւմտ. Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին : Օրինագիծը քուէարկուեցաւ առաջին ընթերցումով :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահին յանձնարարած ելմտացոյցը 65 միլիառ 600 միլիոն տոլարի գումար մը կը ներկայացնէ : Հանրապետական կուսակցութեան առաջին ելմտացոյցն է այս, 21 տարիէ ի վեր եւ կարդ մը նշանակելի նորութիւններ կը պարունակէ : Նախագահը կարեւոր զեղչեր կ'առաջարկէ ցամաքային եւ ծովային ուժերուն, բայց կ'աւելցնէ օդանաւային եւ հիւլէական սպառազինութեանց սահմանուած վարկերը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ շատ կարեւոր յաջողութիւն մը շահեցաւ Ֆրանսական հրամանատարութիւնը, զօրք հանելով արեւմտեան Աննամի մէջ : Այս գործողութեան նպատակն է վերստին ձեռք անցընել 400 քիլոմեթր տարածութեամբ ծովեզերք եւ ազատել երեք միլիոն բնակիչներ որոնք ըմբոստ իշխանութեան ենթարկուած են ութ տարիէ ի վեր :

ԹԵՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը, Անատոլի Լաւրենտիյեւ Մոսկուա մեկնեցաւ, խորհրդակցելու համար սահմանային եւ ելմտական խնդիրներու մասին :

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, զօր. Զահետի մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի կազմէ երեք-չորս օրէն, վերսկսելու համար քարիւղի բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ : Յանձնախումբին գլխաւոր անդամները պիտի ըլլան արտաքին եւ ելմտական նախարարները :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ առաջին սուզանաւը փորձուեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ : Շինութիւնը արժած է 55 միլիոն տոլար (30 միլիառ ֆրանք), այսինքն սովորական սուզանաւի մը ծախքին եռապատիկը : Իր պահպանումն ալ ծանր ծախքերու կը կարօտի : Սուզանաւը ունի 90 նաւաստի, 3000 թոն տարողութիւն եւ ժամական 30 հանգոյց արագութիւն :

ՀՈԾ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԼՍԵՑ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻՆ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, 18 Յունուար, (Յառաջ).— Դեկտեմբեր 23էն ի վեր Պէյրութ կը գտնուի Շ. Նարդունի: Այդ օրէն ասդին կը հոլովուի անոր անունը ամէնուն շրթունքներուն վրայ: Շատերու հետ ծանօթացաւ ան եւ տեսնուեցաւ մեր հանրային կեանքի վարիչներուն հետ: Այցելեց ազգային հիմնարկութիւնները,— Անթիլիասի կաթողիկոսարանը, հայ կաթողիկէ պատրիարքարանը, ազգ. առաջնորդարանը, դպրոցները, եկեղեցիները, ակումբները, ման եկաւ հայաշատ արուարձաններու եւ թաղերու մէջ, հիւրասիրուեցաւ շատերու կողմէ, եւ արժանացաւ իր համբաւին համապատասխան սրտագին ընդունելութեան մը, ամէն տեղ:

Այս մասնակի հանդիպումներէն վերջ, պատեհութիւն տրուեցաւ իրեն դէմ առ դէմ գտնուելու ժողովուրդի բոլոր խաւերէն բաղկացած բազմութեան մը հետ, երէկ-իրիկուն, կիրակի, «Համազգային»ի կազմակերպած հրապարակային դասախօսութեան ընթացքին: Ամերիկեան համալսարանի «Ջէփըլ»ի ընդարձակ սրահին մէջ էր, որ Շ. Նարդունի ինքզինքը գտաւ իր արժէքը ըմբռնող եւ գնահատող հոծ բազմութեան մը առջեւ եւ արժանացաւ անոր խանդավառ արտայայտութիւններուն:

Ներկաներուն համրանքը կ'անցնէր հազարը: Ընդարձակ աղօթատեղիին մէջ ոչ միայն նստելիք աթոռ չէր մնացած, այլեւ շատեր ստիպուած էին ոտքի մնալ մինչեւ վերջը: Աչքի կը զարնէր երիտասարդութեան ներկայութիւնը մասնաւորաբար: Ի պատիւ վաստակաւոր հայ գրագէտին կազմակերպուած այս հրապարակային հաւաքոյթին ներկայ եղան, ի շարս ուրիշներու, կաթող. տեղապահը՝ Խադ. արք., Լիբանանհայ Թեմին առաջնորդը Խորէն եպիսկոպոս, հայ կաթողիկէ հայրեր, հայ աւետարանական համայնքի հոգեւոր հովիւը, հայ մտաւորական ընտրանին, համբերատար ուսանողներ, առեւտրական դասի ներկայացուցիչներ, եւն.: Ներկաներուն մեծ մասը Նարդունին պիտի [illegible] առաջին անգամ: Իսկ, գրեթէ ք... Չեմ գիտեր, թէ ինչ կը սպասէր լսել բազմութիւնը, երբ, հետաքրքրութեամբ սրուած, կ'ուզէր բոլէ մը առաջ տեսնել զայն բեմին վրայ: Բայց, տեսայ ու գիտցայ, որ հասարակութիւնը ունեցաւ իր ակնկալածը,— գերազանցապէս հայաշունչ դասախօսութիւն մը, որ, ընթերցման ձեւով, տեւեց մէկ ժամ եւ որ յաճախ ընդմիջուեցաւ խլացուցիչ ծափերով:

Հաւաքոյթին բացումը, քանի մը խօսքով կատարեց «Համազգային» ճեմարանի տնօրէնը, Ս. Վրացեան, իսկ Շ. Նարդունիի արժանիքներուն շուրջ խօսեցաւ բանաստեղծ Մ. Իշխան, ծանօթացնելով զայն իբրեւ գրագէտ, բանաստեղծ, հրապարակագիր, պրպտող միտք, խմբագիր եւ բժիշկ, մէկ խօսքով հայ մշակոյթի առաքեալ մը, որ իր բազմակողմանի հմտութեամբ ու վաստակով ոչ միայն բերած է թանկագին տուրք մը նոյն այդ մշակոյթին, այլեւ կոչուած է տակաւին բերելու, շնորհիւ իր անսպառ կորովին ու կամքին:

Խ. Արարատեանի կողմէ Նարդունիի գրական մէկ կտորին ընթերցումէն ետք, ահա եւ ինք, բեմին վրայ, խելայեղ ու երկարատեւ ծափերու տեղատարափին տակ:

Յուզումը համակեց Նարդունին, այնքան բուռն ու տեսանելի արտայայտութեամբ մը, որ ան, մէկ բոպէի չափ մնաց մունջ ու անշարժ: Աչքերը լայնօրէն թրջած էին եւ ակնոցները հանած, մատին մէկ ծայրովը կը շփէր կոպերուն անկիւնները: Տիրեց վերջապէս ինքն իրեն եւ ըսկսաւ կարդալ իր դասախօսութիւնը նախ՝ դողացող շեշտով մը եւ քիչ ետքը՝ բոլորովին հանդարտ, տեղ - տեղ հասնելու համար իր հոգեկան աշխարհի անզուսպ բռնկումին ու պոռթկումին:

Ակադեմական չեղաւ իր դասախօսութիւնը, ունենալով հանդերձ խորք ու պատմագիտական արժէք, մեր անցեալէն ու անոր հետ կապուած զանազան իրեր վերլուծելու տեսակէտով մանաւանդ: Խօսեցաւ շատ ժողովրդական եւ ամէնուն մատչելի լեզուով, ուր սակայն ոչ գրական դարձուածքները կը պակսէին, ոչ ալ պատկերն ու մանրավէպերը: Իր խօսքը եղաւ մեծափառ պանծացումը մեր յաւիտենական արժէքներուն եւ արտայայտութիւնը իր անսասան հաւատքին՝ հայ ժողովուրդի գոյատեւման մասին: Հայը ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր,— այս էր առանցքը իր ոգեշունչ խօսքին:

Հասարակութիւնը կ'ունկնդրէր մագնիսացած, ապրումով ու յափշտակութեամբ: Նարդունին կը թրթռացնէր անոր ամէնէն զգայուն լարերը եւ հազորդակից կը դարձնէր զայն իր ապրումներուն ու յուզումներուն:

Ու այսպէս, լման մէկ ժամ, ներկաները ապրեցան անոր ստեղծած հայաշունչ մթնոլորտին մէջ վերացած եւ անով ալ տաքցած: Եւ երբ խօսքը հասաւ վերջակէտին, երկարատեւ ծափերով արտայայտեցին գնահատանքը սիրելի դասախօսին:

× Պիտի արժէ՞ր արդեօք այս առթիւ յիշատակել, թէ իրենց յետին ընկերով իսկ Պէյրութ ժամանումը ուրախութեամբ աւետող ռամկավարները, մէկ տողով իսկ արձագանգը չեղան իրենց թերթին մէջ Շ. Նարդունիի Պէյրութ այցելութեան: Նոյն վերաբերումը ցոյց տուին նաեւ միւս հակաղաշնակցականները, իրենց թերթով:

Երէկ իրիկուան հրապարակային հաւաքոյթին ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին նաեւ մարդիկ ի նոցանէ: Չեմ գիտեր, թէ գոնէ անոնք անդրադարձա՞ն իրենց թերթերուն այս քինախնդիր վերաբերումին եւ յիշեցի՞ն, թէ տարբեր եղած էր Դաշ[illegible] գուածին վերաբերումը, հազիւ տարի մը առաջ, ռամկավարներու վեթերան ընկերոջ՝ Արշակ Չօպանեանի հանդէպ, որուն յոբելեանը տօնուեցաւ այդ օրերուն միեւնոյն սրահին մէջ, սակաւաթիւ բազմութեամբ մը …

× Նարդունի, 3-4 օրէն կը մեկնի Սուրիա, նախ Հալէպ, ապա Լաթաքիա եւ Դամասկոս: Աննպաստ եղանակի պատճառով, դէպի Տէր Զօր իր այցելութիւնը պիտի յետաձգէ յառաջիկայ գարնան, երբ վերադարձած կ'ըլլայ Եգիպտոսէն, Իրաքէն, Իրանէն եւ Յորդանանէն:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ԹԻՒ ՄԷԿ ԹՇՆԱՄԻՆ»

●

Բեմադրութիւն՝ Անրի Վէռնէօյ.— Գլխաւոր դերակատարներ.— Ֆէրնանտէլ, Ջա Ջա Կապոռ:

Քանի մը ամիս առաջ երբ դեռ այս ժապաւէնը պատրաստութեան մէջ էր, Ժիւլ Տասէն՝ որուն յանձնուած էր բեմադրութիւնը, կը ստիպուէր հրաժարիլ իր պաշտօնէն, ընդդիմութեան հանդիպած ըլլալով Ամերիկայի մէջ, իբրեւ «յառաջդիմական»: Ապարդիւն անցան փարիզեան թերթերու բողոքները՝ ետ առնելու համար արգելքը:

Ո՞վ պիտի փոխարինէր Ժիւլ Տասէնը: Ո՞վ պիտի ըլլար այն բեմադրիչը որ մէկ օրուան մէջ թղթատելով ձեռագիրը, պիտի կարենար յաջորդ օրն իսկ ձեռնարկել բեմադրութեան դժուարին գործին: Շարժանկարի վարչութեան եւ Ժիւլ Տասէնի միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը, այս վերջինը կը հրաւիրէր տաղանդաւոր բեմադրիչ Աշոտ Մալաքեան:

Ենթադրաբար կ'ըսենք որ Մալաքեան իրեն յանձնուած ձեռագրին մէջ կրնայ գտած ըլլալ թէ լաւ եւ թէ գէշ միտքեր: Այս շատ բնական ենթադրութիւնը կարծես աւելի կը հիմնաւորուի մեր մէջ երբ կը դիտենք որ ժապաւէնին զանազան մասերուն մէջ, ինչպէս եւ տեսարաններու եւ կարգ մը խաղարկութեանց ղեկավարութեան մէջ զգալի է Վեռնէօյի ինքնուրոյն դրոշմը: Յիշենք քանի մը հատը.— բանտին վրայ յարձակումը, Ֆերնանտէլի փախուստը բանտէն, հարցաքննութիւնը ոստիկանատան մէջ, ամերիկեան պողոտաներու եռուզեռը, Ֆերնանտէլ եւ ոճրագործը սինեմայի մը մէջ, եւ ուրիշ քանի մը տեսարաններ:

Կը կարծենք որ Վեռնէօյ իրեն յանձնուած նիւթին մէջ շեշտուած նախասիրութիւններ ունեցած է եւ երեւան բերած է պատկերներ որոնք կրնան արուեստի նմոյշներ նկատուիլ, բայց նիւթին այն մասերը որ չեն հրապուրած զինքը, չենխօսիր նաեւ մեզի, որովհետեւ հոն կը գտնենք միայն ճարտար վարպետի մը աշխատանքը, բայց ոչ քանիցս ապացուցուած արուեստագէտի մը տաղանդը:

Գալով դերասաններուն, անոնք հասկցած էին Մալաքեանի հիմնական նպատակը,— խուսափիլ ծայրայեղութիւններէ —, նպաստած են շարժանկարին յաջողութեան: Միւսներուն / ներկայութիւնը հաճելի չէր այս ժապաւէնին մէջ:

Պիտի չուզէի վերջացնել յօդուածս առանց մատնանշելու Ֆեռնանտէլ Ջա Ջա Կապոռի կողքին, բացարձակ յայտնութիւն մըն էր Դուիթօ Փաթաշու աննկարագիր ոճրագործի մը դերին մէջ:

Քանի մը խօսք ալ շարժանկարին առթիւ գրուած քանի մը յօդուածներուն մասին: Յատկանշական են «Իւմանիթէ»ի թղթակից Պեռժըռօնի գրութիւնը ուր ի միջի այլոց կը կարդանք.— «Եթէ շարժանկարը իր նպատակէն չշեղէր եւ յստակ ձեւով ցուցադրուէին ամերիկեան ոստիկանական շրջանակներու բարքերը, աւելի յաջող պիտի թուէր մեզի»:

Ճիշդ է որ Ժ. Տասէնի յետին ձգտումն էր ձեւով մը նսեմացնել ամերիկեան պետական շրջանակներու բարոյական ըմբռնումները: Նոյնը չէր կրնար ըլլալ Վեռնէօյի նպատակը, քանի որ ան հեռու ըլլալով այդ շրջանակէն պիտի չկրնար առարկայօրէն դատել այդ բարքերը:

Ընդհանրապէս արուեստի հետ կապ ունեցող ստեղծագործութեանց մէջ, հիմնական սխալ մըն է,— հանդիսականներուն հասկնալի դառնալու դիտումով ծանրանալ առաջադրուած նպատակներուն վրայ: Մանաւանդ երբ այդ գործերը կապ ունին քաղաքական եւ ընկերային, նոյնիսկ հոգեբանական խնդիրներու հետ:

Չեմ կարծեր թէ գտնուին հանդիսականներ որ շարժանկարէ մը հաճոյք առնելէ վերջ, դժգոհ են, այն առարկութեամբ թէ գործը շեղած է իր նախնական նպատակէն: Նոյնպէս հաւանական չէ որ հանդիսական մը ըսէ զինքը չհետաքրքրող շարժանկարի մը մասին.— «Շարժանկարը նպատակին հասաւ»:

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

[illegible]

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԿԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒԻ

Հաճոյքով կը լսենք թէ Կոմիտաս վրդ.ի խմբերգներուն լաւագոյն կտորները այսուհետեւ մաս պիտի կազմեն յայտագրին «Փայտէ Խաչ»ի նշանակին տակ գործող փոքրիկներու երգչախումբին, որ մեծ համբաւ կը վայելէ աշխարհի ամէն կողմը: Այս յաջողութիւնը կը պարտինք ոչ միայն Օր. Բաբայեանի անխոնջ ջանքերուն, այլ եւ Սպանիացի երգիչ - կիթառահար Պ. Ֆերնանտօ Լաւիի, որ վերջերս հայ երգը պանծացուց միջազգային ընտիր բազմութեան մը առջեւ: Երգչախումբ[...]

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Խոտի ծրարը ձեռքին՝ Սոման կեցած էր: Մարգարի այդ երեւոյթէն՝ ոչխարի մը անստոյգ երկիւղով բռնուած էր: Այդ սարսափելի լռութիւնը խզելու համար, Մարգարի ոտքերուն ինկաւ.

— Ի՞նչ ունիս, Մարգար, խօսէ, խօսէ: Ես մեղաւոր կին մըն եմ, յանցաւոր կին մըն եմ: Ըրէ ինչ որ կ'ուզես, ծեծէ, ծեծէ գլխս դուն չգիտես, Մարգար, ըսեմ, ըսեմ. երէկ գիշեր Նուրխանը գիտցաւ ամէն բան:

Այդ յուզումին մէջ Սոման կարծես ուրախ էր, որ կրցած էր անոր անունը տալ, ու ամէն բան պիտի կրնար ըսել:

Լալկան ուռենիի մը նման ամբողջ ագերս դարձած Սոմայի այդ խօսքերէն Մարգար շատ բան չհասկցաւ: Անոր այդ երեւոյթէն իր սիրտը աւելի խստացաւ կարծես, ինչպէս ալիքները աւելի խիստ կ'ըլլան խորտակուած նաւի մը:

— Ան իմն է, քուկդ է, Մարգար,— շարունակեց Սոման:

Երբ ուժեղ ալիքներէ խորտակուած նաւ մը հետզհետէ կ'ընկղմի, կայմերը կը ջարդուին, նաւապետը այդ պահուն միայն կը լսէ ծովաճայի մը ձայնը ու աչքերը վեր կ'առնէ, միջոցին մէջ փնտռելու ճայի թեւը. այդքան, այդքան, լոկ զգալու համար, որ ցամաքը շատ հեռու չէ, այնտեղ արեւոտ աշխարհ մը կը խլրտայ: Մարգար նաւավարի նման՝ իր որոտ ձգող մտածումներուն մէջէն աչքերը Սոմային վրայ ձգեց, երբ լսեց անոր վերջին խօսքերը.

— Ան իմն է, քուկդ է …

Սոման իր այդ յուզուած աղերսին մէջ, աչքերուն մէջ չիկնոտ աղուորութիւն մը առած հովի մը շշուկով ըսած էր ամէն բան.

« Սոման ծոցուոր է, մայր պիտի ըլլար» …

Սոմայի խօսքերը յամառեցան Մարգարի մէջ եւ սկսան անծանօթ աշխարհի մը գոյները ձգել, ինչպէս ընկղմող նաւի նաւավարի ականջին ծովաճայի մը ձայնը – վերջին ու միակ իմաստը կեանքին, ծովաճայի մը ձայնին մէջ ամփոփուած:

Մարգար բոլորովին անօգնական, հոգիով ալ զինաթափ, նստեցաւ քարի մը վրայ, Սոմայի մօտ: Քարերու մէջէն ընկերներու ձայնը չկար այլեւս: Այո, այո, Սոման պիտի ապրէր, մայր պիտի ըլլար: Ան իրն էր, Սոմայինն էր: Այս անգամ ուժեղ ձայն մը իր մէջէն կուգար, «Ֆետայի չես, ֆետայի չես, դաւաճանեցիր ընկերներուդ, Հայոց աշխարհին»: Ու այդ ձայնը որպէս զոհ իր կեանքն էր որ կը պահանջէր: Մարգար խիստ ու ֆետայիի մը հանդարտութեամբ կը լսէր այդ անողոք ձայնը այնպէս, ինչպէս հանդարտութեամբ տարած էր իր բոլոր զարհուրելի կռիւները:

Իր կեա՞նքը: Ան մեծ հաճոյքով պիտի տար զայն ֆետայու բարկացած Աստծուն: Ան հեշտութեամբ կրնար Արամայիսին պէս ռումբ մը պայթեցնել իր ոտքերուն մօտ եւ կամ առանց զէնքի, ձեռքերը ետեւը կապած կռուի դաշտին մէջէն քալել սուրբի մը հանդարտութեամբ՝ փրկելու համար ֆետայու նամուսը, ապրեցնել Սոման, զաւակը:

— Սոմա, շտկէ գլուխդ, այ, էդպէս,— ըսաւ Մարգար ու Սոմայի գլուխը իր թեւերուն մէջ առաւ:

Անոնք լռեցին երկար: Մարգար իր այդ նոր զգացումին մէջ երախայի մը պէս խօսք չէր կրնար խօսիլ: Չէ, չէ, ան չէր ուզեր լռել, կ'ուզէր խօսիլ, կ'ուզէր նոյնիսկ համբուրել Սոման: Համբուրելու այդ բաղձանքին մէջ, այս անգամ կար ուշացած իմաստ մը, կարծես իր մայրն էր որ պիտի համբուրէր:

Այդ խիստ լեռնականը դիցային էակի մը պէս կ'ըսես լեռներէն ծնած էր, փամփուշտներու ծանրութիւնով, հրացանը անութին տակ, եւ առած էր լեռներու շնորհն ու ուժը, վարազի վայրենութիւնը, կռուած էր զարկան գոմէշի մը պէս, անցած էր ձիւնէ մրրիկներու մէջէն, փայլակի լոյսով փնտռած էր իր կորսուած տրեխները: Մահկանացու կին մը զինք ծնած չըլլար կարծես: Ան վաղուց մոռցած էր իր հայրենի տունը, օր մը օրանց յիշած չէր իր հարազատները, մանաւանդ իր մայրը:

Սոմայի այդ յայտնութենէն յետոյ Մարգար ինքն ալ չգիտցաւ, թէ ինչպէ՞ս ինկաւ իր մանկութեան օրերու բոցավառ գոյներուն մէջ, ինչպէ՞ս բացուեցան իր մէջ գիւղին ծխան երդիքները, չհնձուած դաշտերը, իրենց տան կտուրին շարուած ոսկեգոյն դդումները, իր հօր աւետարանի պէս բարի դէմքը, իր մօր՝ Շուշիկի շողակաթ աչքերը, ձայնին երանգը: Կ'ըսես այդ բոլորին վրայ նոր արեւ մը ինկած էր:

— Էսօրուան պէս կը յիշեմ, Սոմա, մօրս կարմիր գոգնոցը …

Մարգարի ձայնին մէջ թախծոտ ու բարի բան մը կար, կ'ըսես հէքեաթ մըն էր որ պիտի պատմէր:

Սոմայ՝ հրաշք մը տեսնողի պէս զարմացած՝ նայեցաւ Մարգարի դէմքին, որ կակուղցած էր, աչքերը միւռոնի արտայայտութիւն առած էին:

— Հօրս մեռնելէն յետոյ, մայրս տակաւին ճահիլ էր ու չկարգուեցաւ: « Ո՞ւր թողում էս երկու եթիմները», կ'ըսէր ամէն անգամ, երբ մայրս ուզելու կուգային:

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԸ
ՀՐԷԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ՊՈՌԹԿՈՒՄԸ

★

ԽՄԲ.— Պոլսոյ իրէական «Շալոմ» շաբաթաթերթը հետեւեալ գրութիւնը հրատարակած է արդար դառնութեամբ (8 Յունուար).—

Ինչպէս կը յիշուի, 15 օր առաջ գրութիւն մը հրատարակած էինք «Թօղատի երեսփոխան յարգելի Ահմէտ Կիւրքանէն խնդրանք մը» խորագրին տակ :

Խնդրած էինք որ Ազգ. Մեծ Ժողովին առաջարկ մը տանի սա իմաստով.— Պետական գանձուն վերադարձուած Հալքի Հարստութեան մէկ մասը վերադարձնել Ունեւորութեան Տուրքէն վնասուողներուն : Մենք խալամի եւ ո՛չ– խալամի խնդիր չէինք ըրած եւ ըսած էինք թէ Ունեւորութեան Տուրքը հիմնապէս սխալ է :

Այս մեր գրութիւնը ակնկալուած հակազդեցութիւնը ունեցաւ : «Տիւնիա» : « Զաման », « Սօն Թելեկրաֆ», «Մարմարա», «Ժամանակ» եւ «Ափյոմաթինի» առանց մեկնաբանութեան մէկ մասը հրատարակեցին : Միայն Անգարայի «Հիւրսէս» թերթը 1953 Դեկտ. 28ի թիւով եւ Թուրհան Էրքէր ստորագրութեամբ մեզ իբրեւ թէ կը պատասխանէ, մինչդեռ առաջին ակնարկով իսկ երեւան կուգայ որ հայրենակիցներուն միջեւ գժտութեան ոռոմ կը ցանէ :

Թուրհան Էրքէր կոչուած անձը առիթը գտած է իր քէնն ու ատելութիւնը դուրս տալու ոչ – խալամ հայրենակիցներու հանդէպ, որոնք այս երկրին բարիքէն զատ ուրիշ բան չեն ցանկար, սակայն որոնց երկրէն վտարումը ուզելու չափ լրբութիւնը առաջ կը տանի :

Թուրհան Էրքէր անուն անձին պիտի չզիջանէի պատասխանել, եթէ ամբողջ հաւաքականութիւն մը չհարուածէր :

— Այո, պայ Էրքէր, ձեզմէ աւելի լաւ գիտենք թէ տուրք մը ետ չուզուիր : Իսկ մենք ալ ոեւէ առաջարկ չըրինք Ունեւորութեան տուրքը ետ տալու մասին : Դուք պատճառ եղաք որ այս վէճը վերաբանանք, որովհետեւ ձեր խնդիրը հանդիստ չէ : Կը հարցնենք ձեզի :

—Ո՞ր տուրքի օրէնքը կ՚արտօնէ որ հրապարակներու վրայ աճուրդով ծախուի հարսի մը օժիտը :Ո՞ր օրէնքը կ՚արտօնէ որ թոքախտաւորի մը յարդալից ներքնակն անգամ նոյն ձեւով ծախուի : Ո՞ր օրէնքը կը դատապարտէ մարդիկը զերոյէն վար ցուրտերու տակ աշխատիլ, տարապայման տուրքը չկարենալ վճարելուն համար : Կարծեմ ոչ մէկ օրէնք : Սակայն այս բոլորը իրականութիւն են եւ դուք այս բոլորին մէջէն մաքուր դուրս գալու համար , կ՚ուզէք վոնտել հայրենակիցներու հաւաքականութիւն մը ,ան ալ առանց կառավարութեան կարեւորութիւն տալու :

Տեղ մը սապէս կը գրէք ·

— Մարդիկը պատերազմի մը ընթացքին ելմտական դժուարութեան մը մատնուող կառավարութեան պարտք տուած են իրենց հարստութեանց համեմատութեամբ եւ հիմա ետ կ՚ուզեն : Աշգալէի մէջ աշխատած մէկ երկու ամսուան հաշիւը կը հարցնեն :

Գիտցէք թէ ինչ մեծ կափ կը գործէք, Պայ Էրքէր : Ասոր պատասխանը ոչ թէ ես, այլ կուտայ «Ենի Սապահ» թերթը, Դեկտ. 27ի թիւով :

Յօդուածագիրը Ավրամ Լըեօն յիշեալ թերթին գրածին վրայ յենլով կ՚ապացուցանէ թէ Ունեւորութեան Տուրքը գանձուեցաւ ոչ թէ հարստութեան համեմատութեամբ, այլ պարզապէս մարդիկը փըճացնելու համար :

Ուրիշ տեղ մըն ալ «Հիւր Սէս» կը գրէ ·

— « Տեղեկութիւն չունի՞ք այն մարդիկներէն, որոնք տասը տարի Զաթալճայի խրամներուն մէջ ցուրտին ու տիղմին մէջ եւ արեւուն տակ այրեցան Իսթանպուլի պաշտպանութեան համար : Անոնք մեզմէ բան մը պահանջեցի՞ն , երբ դուք դրամ կը շահէիք» եւն. :

Այստեղ ձեր գրգռիչ ոգին երեւան կը բերէք, որովհետեւ Զաթալճայի խրամներուն մէջ ապրողներէն մէկն ալ ես էի եւ միայն ես չէի , այլեւ ձեր թշնամի նկատած միւս բոլոր փոքրամասնութիւններուն զաւակները : Այն պահուն երբ մենք Զաթալճայի ամրութիւններուն մէջ երկնցած էինք, թերեւս դուք Անգարա Փալասի չքեղ դահլիճներուն մէջ չամփանիա կը խմէիք : Եւ ոչ միայն Թրակիոյ, այլեւ Քիւթահիոյ, Աստափազարի եւ տակաւին շարք մը քաղաքներու ջուրը խմեցինք : Այդ միջոցին մենք ալ բան մը չուզեցինք · որովհետեւ սիրելի հայրենիքին պաշտպանութեան համար վազած էինք եւ ի հարկին ձեզմէ առաջ ալ պիտի վազէինք :Մենք ապերախտ չենք : Շէյքսփիր խօսք մը ունի .

— «Ոմանք իրենց մեղքերով, ոմանք իրենց առաքինութիւններով կը բարձրանան» :

Երեւի թէ դուք ալ հայրենակիցներուն միջեւ գժտութիւն սերմանելով կ՚ուզէք բարձրանալ : Աւելորդ յոգնութիւն, որովհետեւ ձեր խօսքերուն ականջ տուող չկայ :

〰〰〰〰〰〰〰〰〰〰

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿՐԹ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ եռանդով կ՚աշխատի, նոր սերունդին փրկութեան համար : 1953 Սեպտեմբեր – Հոկտեմբեր ամիսներուն մէջ հայկ. դպրոցներ կամ դասընթացքներ բացուած են հետեւեալ վայրերուն մէջ.— «Փորթ – լէնտ».– փոքրերու համար, « Ուստր»՝ փոքրերու եւ չափահասներու համար , « Փրովիտէնս» երեք թաղերու մէջ փոքրերու համար, «Ուոթըրթաուն»՝ փոքրերու համար, «Պոսթըն»՝ չափահասներու համար (երկու դասարանով), «Ֆիլատէլֆիա»՝ երկու դասընթացք մեծերու համար, «Նիւ Եորք»՝ չորս թաղերու մէջ փոքրերու համար, «Եունիըն Սիթի»՝ փոքրերու համար, «Լոս Անճէլըս»՝ երկու թաղի մէջ, փոքրերու համար եւ Փեսատինա հայ Սքուլին մէջ՝ չափահասներու համար, «Ֆրէզնօ»՝ փոքրերու համար , «Փոնթիաք»՝ փոքրերու եւ մեծերու համար, «Տիթրոյթ», «Հայլընտ Փարք» , «Րէյսին»՝ փոքրերու համար, «Շիքակօ»՝ փոքրերու համար. « Սփրինկֆիլտ »՝ փոքրերու եւ մեծերու համար, «Ինտիըն Օրչըրտ»՝ եւ «Ուեսթ Փուլմըն»՝ փոքրերու համար : Շուտով դպրոցներ պիտի բացուին նաեւ Սան Ֆրանչիսկոյի, Հուայթինսվիլի, Լորէնսի եւ Պոկոթայի մէջ: Դասընթացքները բացուած են յարմար շէնքերու մէջ, ղեկավարութեամբ եռանդուն ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու :

ՇԱՆԿԱՅԻ (Չինաստան) հայ գաղութը նախապէս կը բաղկանար քսան ընտանիքէ : Ներկայիս անոնց թիւը իջած է տասներհինգի, համաձայն օտար ճամբորդի մը տեղեկութեանց : Դպրոց չունին, իսկ իբրեւ աղօթատեղի տրամադրուած է ռուս օրթոտոքսներու եկեղեցին : Բոլորն ալ տիբացած են լաւ դիրքերու : Զաղալեան եղբայրներ՝ անուշավաճառ եւ կը պատրաստեն օտարներուն հացը, Մամիկոն Գարտաշեան՝ ունի նշանաւոր ճաշարան մը : Կ՚ըսեն թէ նախապէս եղած է Սթալինի ընկերը, սակայն ետքը անոր ձեռքով աքսորուած էՍիպերիա եւ փախչելով հաստատուած է Շանկայ, համայնավարներու գալէն առաջ : Կարմիրները հարիւր հազար տոլար առաջարկած են դրամատան վերածելու համար ճաշարանը, սակայն ինք մերժելով՝ հեռացած է Շանկայէն : Հայկ եւ Նինօ Աստուրեան կը բանեցնեն մեծ խաղարան մը : Մեծ թիւով գործաւորներ ունին, որոնցմէ չատեր 500 տոլար ամսական կը ստանային : Ներկայիս բոլորն ալ անձկութեան մատնուած են :

ԹՐԻՓՈԼԻԻ Հայ Մշակութային երկսեռ Միութիւնը փրկարար դեր կը կատարէ գաղութին մէջ, հանդէսներ սարքելով , վառ պահելու համար ազգ. ոգին, ինչպէս եւ օգնելով աղքատ ուսանողներու կրթական գործին : Իրենց վերջին հանդէսին հրաւիրուած է Պէյրութէն յայտնի դաշնակահարուհի Օր. Ոսկի Յովհաննէսեան, որ ջերմապէս գնահատուած է :

ԲԱՐՍԵՂ ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ երկրորդ համերգն ալ մեծ յաջողութիւն գտած է Գահիրէի մէջ : «Յուսաբեր» ընկերակցութեան թատերասրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ :Ներկայ եղած են նաեւ Իրանի դեսպանը իր երկու աղջիկներով, օգնականը իր զարմուհիին հետ, ինչպէս եւ դեսպանատան Ա. եւ Բ. քարտուղարները, որոնք ուշադրութեամբ եւ հաճոյքով ունկնդրած են բոլոր երգերը : «Յուսաբեր» ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Համազգայինը սեղան մը սարքած են ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Կանաչեանի : Երգչախումբին մասնակցողները, մօտ հարիւր հոգի բոլորուած են սեղաններուն շուրջ սեղանապետութեամբ ընկեր Լ. Յովհաննէսեանի : Այս համերգին առթիւ Տիկին Շուշանիկ Թիւրապեան ջերմ ներբողական մը գրած է «Ժուռնալ տ՚Էժիփթ»ի մէջ , որ հրատարակած էր նաեւ Կանաչեանի նկարը :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պատահաբար կ՚իմանանք թէ Պրիւսէլի մէջ մեռած է Պ. Լեւոն Սարուխան, 53 տարեկան : Իր մասնակցութիւնը կը բերէր ազգային շատ մը ձեռնարկներու : Պոլսոյ մէջ լծուած էր սկաուտական շարժման, զոր յետոյ շարունակեց Պրիւքսէլի մէջ, ուր հաստատուած էր 1923էն ի վեր : Կ՚աշխատակցէր Անվէրսի «Գիտութիւն եւ գիտելիք» ամսաթերթին : Ունի գեղատիպ եւ ճոխ հրատարակութիւն մը չորս հատորով, «Լ՚Առ տիւ Մոնոկրամ» , որ մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է Պելճիքայի մէջ : Անցեալ տարի կոչ մը ուղղած էր, զարկ տալու համար հայկական շարժանկարին : Եղբայրն էր ծաղրանկարիչ Ա. Սարուխանի :

բին նախագահը՝ գերապայծառ Մայիէ , արդէն ձեռնարկած է գնելու վարդապետին ձայնատետրերը : Օր. Մ. Բարայեան դեռատի երգիչներուն պիտի սորվեցնէ հայերէն առոգանութիւն :

Միւս կողմէ, յարգելի երգչուհին մասնաւորաբար հրաւիրուած է Ֆրանս. Ազգային երաժշտանոցի ընդհ. տնօրէն Պ. Քլոտ Տելվենքուրի կողմէ մասնակցելու երգի աշակերտներուն տարեկան քննիչ յանձնաժողովին : Յաջողութիւն կը մաղթենք վաստակաւոր երաժշտագիտուհիին :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ »

ԼԻՈՆ.— Կիրակի կէսօրէ վերջ տօնուեցաւ Մանուկներու Օրը , նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի : Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր երկու սեռէ պզտիկներով եւ ծնողքներով :

Ժամը 4ին Խաչուհիները բոլոր փոքրիկներուն հրամցուցին կաթով սուրճ եւ հացիկներ : Յետոյ օրուան նախագահը քանի մը խօսքով բացատրեց Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը եւ թելադրեց որ ծնողները հոգ տանին հայերէն սորվեցնելու իրենց փոքրիկներուն : « Մեր ժողովուրդը առուել եւս պէտք ունի փարելու իր փառապանծ Մշակոյթին, մայրեր եւ մեծ մայրիկներ, հայերէն խօսեցէք ձեր ընտանեկան յարկերէն ներս, ձեր զաւակներուն եւ ձեր թոռնիկներուն հետ» : Ապա կարգով բեմ հրաւիրեց հետեւեալ փոքրիկները երգելու եւ արտասանելու համար, — Սիրելի «Յառաջ» գոնէ տարին մէկ օր թոյլ տուր որ իրենց «Օրուան» առթիւ յիշենք իրենց անունները».— Ա. եւ Լ. Ղազարեաններ, Ա. եւ Ս. Մկրտիչեան, Գ. Փափազեան : Ա. Մամուրեան, Ս. եւ Դ. Տէրտէրեաններ ,Վ. Մարկօեան, Ա. Հ. եւ Հայկանուշ Պետրոսեան, Մ. Մուրատեան, Ր. եւ Լ. Մոմճեաններ, Ա. Պասմաճեան, Ֆ. Զոլաքեան, Է. Ստեփանեան, Հ. Կէնճեան, Ա. Թէրզեան, Մ. Սահակեան եւ Աւագեան եղբայրները : Բոլորն ալ գեղեցկօրէն պատկերացուցին « Ազահ ճաշարանապետը», մաքուր առոգանութեամբ : Ապրի՜ք փոքրիկներ, հազար ապրի՜ք :

Այս տարի եւս Խաչուհիները մօտ հարիւր փոքրիկներու բաժնեցին իրենց յարմար խաղալիկներ : Այժմ կարգը Սինէ Ղազոյինն է որ ցուցադրեց 2 զուարճալի ժապաւէններ Շառլօյէն, կուշտուկուշտ խնդացնելով ներկաները : Այս առթիւ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը հրապարակաւ իր մասնաւոր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Ղազար Ղազարեանի, որ սիրայօժար պատասխանած էր իրենց հրաւէրին, նմանապէս շնորհակալութիւն բոլոր ներկաներուն, որոնք եկած էին քաջալերելու համար հայ Մանուկին Օրը : Վերջին պահուն եղան նուէրներ Կապոյտ Խաչին եւ կարճ ժամանակէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը : Հանդէսը վերջացաւ խմբերգով մը, ղեկավարութեամբ Օր. Ընծայ Ստեփանեանի :

Կ. Յովակիմեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Րիչըրտ Քարէյ գլուխը վեր առաւ եւ Փուարոյի վրայ յառեց իր կապոյտ աչքերը ·

— Պ. Փուարօ, մարդասպանութեա՞մբ կ՚ամբաստանէք զիս :

Իր արտաքին երեւոյթը հանդարտ էր , բայց ձայնը սպառնական շեշտ մը ունէր :

Փուարօ գլուխը ծռեց :

— Առ այժմ ձեզ բոլորդ կանչած եմ պըտոյտ մը կատարելու, պտոյտ մը դէպի ճշմարտութիւնը : Նախ ուզեցի ցոյց տալ իրողութիւն մը,— արշաւախումբին բոլոր անդամները, հիւանդապահուհին Օր. Լիթըրէնն ալ միասին, հնարաւորութիւնը ունէին սպանութիւնը գործելու : Առ այժմ չեմ ուզեր նկատի առնել նոյն խնդիրը թէ ձեզմէ ոմանք կասկածէ դուրս են, այդ հարցը երկրորդական է : Ես քննեցի իւրաքանչիւրին գործելու միջոցները եւ պատեհութիւնը, յետոյ շարժառիթը : Եւ եզրակացուցի թէ բոլորդ ալ բաւարար շարժառիթ մը ունէիք :

— Օ, բողոքեցի, ոչ ես : Խնդրեմ, Պ. Փուարօ, ես դեռ նոր եկայ այս տունը :

— Լաւ, լաւ ,Օրիորդ, ճիշդ այդ պարագան չէ՞ր որ վախեր պատճառեց Տիկին Լէյտնըրի : Օտարական մը եկած էր դուրսէն :

— Բայց, ես... Տօքթ. Րէյլի շատ լաւ կը ճանչնար զիս : Ինքն էր որ յանձնարարեց զիս :

— Իրականին մէջ ի՞նչ գիտէր ձեր մասին : Ինչ որ իրեն դուք պատմած էիք

Առաջին անգամ չէ որ խարեբաներ հիւանդապահուհիի համազգեստ կը հագնին :

— Կրնաք գրել Ս. Քրիստափոր հիւանդանոցը :

— Առ այժմ հաճեցէք լսել, Օրիորդ , անկարելի է որ քննութիւնս շարունակեմ եթէ այսպէս ընդմիջէք : Չեմ ըսեր թէ կը կասկածիմ ձեզմէ, բայց ո՞վ կրնայ ինծի ապացուցանել թէ ուրիշ անձնաւորութիւն մը չէք ծածկեր : Շատ այրեր կան որոնք փառաւորապէս կը ծպտուին որպէս կիներ : Ո՞վ գիտէ, եթէ երիտասարդ Ուիլիըմ Գոլմըը անոնցմէ մէկը չէր :

Պատրաստ էի տեղը նստեցնել զինքը իմ հասկցած եղանակով : Ե՞ս, ա՞յր մը, որ ծպտուած է իբրեւ հիւանդապահուհի... Բայց Պ.Փուարօ ձայնը բարձրացուց եւ իր ճառը շարունակեց այնպիսի ուժգնութեամբ մը որ նախընտրեցի լեզուս քաշել :

— Այժմ ձեզի հետ պիտի խօսիմ բացէ ի բաց, նոյնիսկ կոպիտ : Անհրաժեշտ է որ երեւան հանեմ այս տան ներքին գաղտնիքները :

Ես ուսումնասիրեցի ձեր իւրաքանչիւրին հոգին : Սկսինք Տօքթ. Լէյտնըրէ : Շուտով համոզուեցայ թէ իր կնոջ հանդէպ տածած սէրը իր գոյութեան միակ պատճառն էր : Յաւէտ չարչրկուած եւ հիւանդ մարդ մըն է :

Գալով Օրիորդ Լիթըրէնի, քիչ առաջ խօսեցայ իր մասին : Եթէ կեղծիքի խնդիր կայ, սքանչելի կերպով կատարած է իր դերը, բայց ամէն բան զիս կը մղէ հաւատալ թէ կը համապատասխանէ իր ըսած պաշտօնին. — կատարելապէս ձեռնհաս հիւանդապահուհի մը :

— Շնորհակալութիւն ձեր մեծարանքին համար, ըսի :

— Յետոյ իմ ուշադրութիւնս գրաւեցին Տէր եւ Տիկին Մերքատօները, որոնք երկուքն ալ մտահոգութեան եւ իրարանցումի նշաններ ցոյց կուտային : Նախ ըսի ինքնիրենս թէ Տիկ. Մերքատօ ընդունա՞կ էր այս սպանութիւնը գործելու եւ ի՞նչ շարժառիթով :

Առաջին ակնարկով ինծի այնպէս թուեցաւ թէ Տիկին Մերքատօ անհրաժեշտ ուժը չունի Տիկին Լէյտնըրի պէս կին մը զարնելու համար այդ ծանր երկանաքարին միջոցով : Եւ սակայն եթէ Տիկին Լէյտնըր ծունկի եկած էր այդ պահուն, ֆիզիքապէս կարելի էր կատարել այդ արարքը : Կին մը կրնայ կարգ մը ննդութիւններով ծնրադրել տալ ուրիշ կնոջ մը : Օհ, ոչ թէ յուզիչ խօսքերով, այլ պարզապէս անկէ խնդրելով որ գնդասեղ մը անցընէ քակուած քղանցքին ծայրը եւ միւսը առանց կասկածելու ծունկի կուգայ :

Բայց շարժառի՞թը : Օր. Լիթըրէն ինծի պատմեց թէ օր մը Տիկին Մերքատօ ատելավառ ակնարկներ կ՚ուղղէր Տիկին Լէյտնըրի :

(Շար.)

բարօրութենէն : Զորս հարիւր երեսուն սորագրութիւն կայ ձեր յայտարարութեան տակ : Եթէ ուզէինք 430·000 պիտի ըլլար, ամբողջ բնակչութեան ստորագրութիւններով : Սպանիա երբեք հաւանութիւն պիտի չյայտնէ Ֆրանսայի քաղաքականութեան : Դէպքերը դժբախտաբար իրաւունք տուին ինծի : Մարոքի մէկ մասը, ամէնէն ընդարձակը, այժմ կը մաքառի վայրագ զսպումի մը դէմ որ իր արիւնահեղութեամբ ցաւ կը պատճառէ բոլոր մարոքեան տուներուն, առանց սահմանի խտրութեան : Այն խաղաղութիւնը զոր այժմ կը վայելէ սպանիական շրջանը, հակառակ ամէն բանի, հակապատկերն է հարեւան շրջանին մէջ տիրող տագնապին եւ անձկութեան : Այդ խաղաղութիւնը պերճախօս վկայութիւն մը կը կազմէ ֆրանսական բիրտ ձեռքերու կողմէ գործուած աններելի սխալներու դիմաց » :

ՅՈՅՑԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԲՈՂՈՔՆԵՐ

Երեւելիներու յայտարարութենէն եւ զոր· Վալինոյի ճառէն անմիջապէս վերջ, Մարոքի ֆրանսական շրջանին կառավարութիւնը ժողով գումարեց Սուլթան Արաֆայի նախագահութեամբ եւ ծանուցագիր մը ուղղեց ֆրանսական կառավարութեան, բողոքելով սպանիական շրջանին մէջ կատարուած արարքներուն դէմ : Ծանուցագիրը կը յիշէ «օրինաւոր իշխանութեանց դէմ կատարուած բուռն յարձակումները» եւ կը յայտարարէ թէ Սուլթանը կ'անձնաւորէ Մարոքի միութիւնը, համաձայն Ֆրանսայի յանձնառութեանց եւ միջազգային համաձայնութեանց : Այս առթիւ ներքին թէ արտաքին ապահովութեան համար վտանգաւոր կը գտնէ Մարոքի երեւելիներուն համախմբումը Թեթուանի մէջ, «Սպանիոյ տեղական իշխանութեանց դրդումով եւ ճնշումով » :

Թեթուանի ցոյցը մեծ զարմանք պատճառեց Լոնտոնի մէջ : Առենէ մը ի վեր պայքար մը կը տիրէ Անգլիոյ եւ Սպանիոյ միջեւ, որովհետեւ այս վերջինը նորէն կը յուզէ Ճիպրալթարի խնդիրը, Նոյնիսկ չուզեր որ Էլիզապէթ Թագուհին Ճիպրալթար հանդիպի, գաղթավայրերէն վերադարձած ատեն :

Սպանիոյ դիկտատորը, զոր· Ֆրանքօ, արդէն նիստի հրաւիրած է նախարարական խորհուրդը, քննելու համար Մարոքի խնդիրը :

Արաբական Դաշնակցութիւնը անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեց Թեթուանի ցոյցին, միշտ հակառակ ըլլալով նախորդ Սուլթանին գահընկէցութեան :

× Կառավարութիւնը կրկին քննելով կացութիւնը, պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ձեռք պիտի առնէ բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, պահպանելու համար Մարոքի միութիւնը : Հանրապետութեան նախագահն ալ հաւանութիւն յայտնեց հրատարակուած յայտարարութեան, որ կ'ըսէ թէ «Մարոքի մասին կնքուած միջազգային համաձայնութիւնները Ֆրանսայի կը յանձնեն Սուլթանին անձին եւ գահուն պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը, ինչպէս եւ կայսրութեան ապահովութեան եւ ամբողջութեան պահպանումը » :

Մանրամասնութիւնները կը պակսին ծրագրուած միջոցներու մասին. բայց արդէն ծանուցագիրներ ուղղուած են Անգլիոյ եւ Ամերիկայի : Զինուորներ եւ մարտանաւեր ալ ղրկուած են սահմանամերձ շրջանները :

·············

ՖՐԱՆՔԵՒՑՈՒՆԱԿԱՆ բանակցութիւնները վերջացան կատարեալ համաձայնութեամբ : Փարիզի քաղաքապետարանին մէջ շքեղ ընդունելութիւն մը սարքուեցաւ ի պատիւ մառեշալ Փափաղոսի եւ հետեւորդներուն :

ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ քաղաքապետը, Ռ· Էրնսթ, որ ութ տարի բանտարկուելէ վերջ ազատ արձակուած եւ նորէն ձերբակալուած էր, պիտի դատուի զինուորական ատեանի մը առջեւ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ : Արեւմտ· Գերմանիոյ երեսփ· ժողովը ուժգնօրէն բողոքեց այս ձերբակալութեան դէմ եւ յանձնարարեց վարչապետին որ քաղաքապետին արձակումը պահանջէ :

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ օդանաւային ուժերը մթերանոցներու շղթայ մը պիտի ունենան ամբողջ աշխարհի մէջ, հիւլէական եւ ուրիշ արդիական զէնքերով :

18 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Ատանայի մօտ, շոգեկառքի արկածի մը հետեւանքով : Վիրաւորներ ալ կան :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐ· 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Ն· Ս·ի Շրջ· վարչութիւնը բացառիկ ընդհ : ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերու ընկերուհիները եւ ընկերները, այս շաբաթ ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ, 26 ռիւ տէ Քօնվալէսան : Կեդր· վարչութեան ներկայացուցիչը, ընկեր Վ· Պարոնվարդեան, պիտի խօսի հետեւեալ նիւթի շուրջ, «Հայկական Դատը երէկ եւ այսօր» : Սոյն ժողովին պիտի կատարուի նորեկ անդամներու երդման արարողութիւնը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսանճագի Հայր· Միութեան : Այս շաբաթ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս· Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ :

Հ· Յ· Դ· Սէն Լուի Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» թատերախումբը, ղեկավարութեամբ Պ· Գրիգոր Փիլիկեանի կը ներկայացնէ Պերճ Պռօշեանի

ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ օփերէթը, 4 արար

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, Պէրիյէ – Միլիէի շքեղ սրահներուն մէջ, յառաջիկայ Մարտ քսանին, շաբաթ գիշեր :

ՀԱՅԱՏԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 16ին, հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Նօթրը տամ տը Փէրփէթիւէլ Սըքուռ, Անիէռի մէջ : (35 Ռիւ Ալպէռ 1) :

ՌԱՏԻՕ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ լսել հայկական ձայնաւոր պատարագը, այս կիրակի ժամը 10ին, կարճ ալիք 31, 25, 19 մեթր· :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ ·— ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ (առժամապէս սպառած) : Շուտով կը ստանանք նոր ապսպրանքը :

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր : Գին 6000 ֆրանք :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն· Ադոնց), գին 1000 ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ՏԱԿ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս· Վրացեան), գին 500 ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտռէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով) : Գին 1000 ֆրանք :

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ·— Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Մարիամ Նաճարեանի, եղբօրը կնոջ՝ Տիկին Եղսիկ Մանկիկեանի (Ամերիկա) մահուան առթիւ : Նաեւ ընկերուհի Տիկին Արլէթ Խաչատուրեանի, իր կեսրոջը Այրի Տիկին Մարիամ Խաչատուրեանի մահուան առթիւ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

THEATRE G. VERDI

56, Rue d'Alger, Marseille

Շաբաթ, 23 Յունուար ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբին եւ մասնակցութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի, Բարեգործականի, Երիտ· Միութեան, Համազգայինի, Մշ· Միութեան, Վասպուրականի Հայր· Միութեան եւ Արեւնուշներու Միութեան :

Հրաւիրուած է յայտնի երգչուհի՝

ԱՐՓԻՆԷ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Ցայտագիր ·— Ռախմանինով, Զայքովսքի, Պռամս, Սէն Սանս, Կոմիտաս վրդ·, Ռ· Մելիքեան, Խաչատուրեան, Ալէմշահ, Վ· Սարգսեան :

Հ. Մ· Մ.Ի ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

Ծրագրի վերամշակման առթիւ Փարիզի Հ· Մ· Մ·ը կազմած է ընկերահամակրական հանդիպում մը, 23 Յունուար շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին Ազգ· Տան սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր մարզասէրները եւ համակիրները :

Մուտքը ազատ է :

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Մլթ· Կրթ· Ընկ· Սէն Շամոնի մասնաճիւղի :

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 20·30ին : Քաղաքապետարանի սրահը :

Կը նախագահէ հայրենակից Ա· Քիւրէճեան :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին, Կաղանդ պապան իր աւանդական նուէրներով, Նոր Սերունդը հայերէն երգերով եւ արտասանութիւններով :

Մասնակցութեամբ ծանօթ դաշնակահարուհի Օր· Սաթենիկ Տէմիրճեանի :

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, կէս գիշերէն մինչեւ լոյս :

Ընտիր նուագախումբ :

Առատ պիւֆէ, հայկական զանազան աղանդերներ : Մուտքը ազատ է

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսսի Խրիմեան դպրոցի հոգաբարձութեան եւ Կ· Խաչի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս կիրակի ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահին մէջ : Խմբերգ, արտասանութիւններ եւ պարեր աշակերտներու կողմէ :

Պիտի ներկայացուի «Փոքրիկ բարեսէրները» եւ «Թիզոնա» (հուրիներու կեանքէ) : Մուտքը ազատ է :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, քննութիւն եւ բնագիր : Հատոր Ե· : Գրեց Հ· Ներսէս Վ· Ակինեան : Վիէննա, Մխիթարեան տպարան 1953 : Գին 5 զուից· ֆրանք :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Հ· Յ· Դ· Ուս· Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ ·— Հ· Յ· Դ· Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ռոստոմ, Աղբիւր Սերոբ – Մ· Եօթնեղբայրեան, Ռաֆֆի, Փոթորիկ խումբերու ԴԻՒԱՆՆԵՐԸ այս շաբաթ ժամը 20·30ին, քաֆէ տը լա Մեռի, (Փլաս Սէն Միշէլ) :

ՓԱՐԻԶ ·— Հ· Յ· Դ· Աղբիւր Սերոբ-Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ· ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական վայրը : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՍԱՐՍԷԼ ·— Հ· Յ· Դ· «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Կուսէնվիլի, Առնուվիլի եւ Սարսէլի բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ ·— Հ· Յ· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Խրիմեան սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը եւ դասախօսութիւնը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Ժանթիի դպրոցին սրահը : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր· վարչութեան ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Որբերու Օգնութեան Մարմնի (փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) մանկանց ծպտեալ հանդէսը Փետր· 28ին, 8 ռիւ ժան Կուժօն, Մէզօն տէ Սանթրօի գեղեցիկ սրահներուն մէջ, ժամը 15էն 21 :

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆ

ՀԱՐԻՒՐԷ աւելի հայ ծերեր, պատսպարուած Անտիյի եւ Մոնմորանսիի մեր ծերանոցներուն մէջ, կ'օգտուին Փարիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութեան հոգածութենէն : Ընկերութիւնը միեւնոյն ատեն կը հոգէ անոնց ֆիզիքական եւ բարոյական կենցաղին՝ ջանալով ստեղծել մթնոլորտ մը ուր կարելի ըլլայ իրենց ապահովել երջանիկ ծերութիւն մը :

Մեր ծերունիները ուրախութիւնն ունին վայելելու հասարակութեան գուրգուրանքը որ կ'արտայայտուի այցելութիւններով, եւ նուիրատուութիւններով :

Աղքատախնամը իրեն պարտականութիւն կը համարէ շնորհակալութեան մասնաւոր նամակներ ղրկել իւրաքանչիւր նուիրատուին, բայց հաճելի է իրեն համար անոնց անուններու առաջին ցանկ մը հրատարակել հոս եւ իր շնորհակալութիւնները յայտնել ամէն անոնց որոնք սրտաբուխ նուէրներ ըրին պատսպարեալներուն :

ԽՄԲ ·— Ցանկերը պիտի հրատարակուին յաջորդաբար :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
DIMANCHE 24 JANVIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7277 30e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2688

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԽԱՆ ՈՂԲՈՒԿՈԾԻ

Ոչ մէկ ատեն այնքան ողբուկոծ լսեր էինք նոր սերունդի օտարացման մասին որքան վերջին տարիներու ընթացքին :

Ահազանգը նոյն սաստկութեամբ հնչեց Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ : Եւ դեռ կը հնչէ, յաճախ յուսակտուր շեշտեր առնելով :

Միեւնոյն ատեն ծրագիրներ կը պարզուին : Տեսութիւններ եւ թելադրութիւններ :

Այս բոլորը էրած սրտի մխիթարանք են, եթէ գործի առուներ չբացուի խօսքի ջրվէժին դիմաց :

Հարցը այնքան ծեծուած, հասունցած է որ, ամէն բանէ առաջ լուրջ աշխատանք եւ յանձնառութիւն կը պահանջէ :

Աւելի քան երբեք ժամանակն է որ պարտականութիւններ ստանձնենք, փրկութեան ցանցերը բազմապատկելու, տեւականացնելու համար :

Նիւթական միջոցներն ալ երբեք մեր կարողութենէն վեր չեն : Կը բաւէ որ գիտակցութիւնը չպակսի :

Անցեալ տարի Հիւս. Ամերիկայի մէջ սկսած շարժումը բաւական գոհացուցիչ արդիւնքի մը յանգած է, ինչպէս կը հաստատէ Կրթական Յանձնախումբը :

Երէկ շահեկան տեղեկութիւններ հրատարակած էինք ցարդ կատարուած աշխատանքի մասին :

Անցեալ Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերէն սկսեալ դպրոցներ եւ դասընթացքներ բացուած են 16 հայաշատ քաղաքներու մէջ, չափահասներու եւ փոքրերու համար : Տեղ – տեղ՝ մէկէ աւելի (Նիւ Եորք չորս թաղերու մէջ) :

Եւ դեռ ուրիշներ ալ պիտի բացուին, յարմար շէնքերու մէջ :

Անշուշտ այս բոլորը բաւական չեն, հեղեղը կասեցնելու համար :

Գործը կը պահանջէ անսպառ եռանդ եւ յարատեւութիւն : Կը պահանջէ նաեւ զոհողութիւն եւ գործակցութիւն, առանց վերապահութեան :

Ձեռնարկին յաջողութեան համար նոյնքան պատասխանատու են ծնողները :

Անո՛նք պիտի լրացնեն դպրոցին պակասը, սրելով մայրենի լեզուին եւ գրականութեան ճաշակը եւ ցոյց տալով դպրոցի ճամբան :

Չի բաւեր տղուն գլուխը լեցնել, ըսելով թէ Կարնեցի է, Մալաթիացի, Խարբերդցի, Սեբաստացի, Վանեցի կամ Տարօնցի :

Մեծն Տիգրանը, Քաջ Վարդանը, Անդրանիկը, Մուրատը կամ Գէորգ Չաւուշն ալ չեն կրնար որեւէ ազդեցութիւն գործել, եթէ տղան Հայոց պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն սորված չէ :

Ամերիկայի մէջ կատարուած աշխատանքին դիմաց, երբ ակնարկ մը կը նետենք մեր գաղութին վրայ, հորիզոնը կը մթագնի :

Ոչ մէկ արտակարգ, շօշափելի աշխատանք, տարիներէ ի վեր :

Երբեմն կազդուրիչ տեղեկութիւններ կը հասնին շատ համեստ գիւղախումբերէ կամ թաղերէ :

Եթէ վիճակագրութիւն մը կազմուի, պիտի տեսնէք թէ « ի միջի այլոց » փորձ մըն է որ կը կատարուի յանուն սերունդի փրկութեան, եւ ոչ թէ հիմնական աշխատանք մը :

Ընդհանուր խորհրդակցութիւն մը անգամ կատարուած չէ, գոնէ տեղեկութիւններ քաղելու համար :

Կապոյտ Խաչը տարիներէ ի վեր դպրոցներ եւ դասընթացքներ կը պահէ, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն :

Փարիզի եկեղեցին ունի Կրթական Մարմին մը, իրեն յատուկ դպրոցներով : Բարեգործականը, կոչումով մեկենաս, դարձած է մրցակից :

Բոժոժները կը հնչեն, բայց կարաւանը հազիւ տեղէն կը շարժի : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՎԱՂԸ

ԼՈՅՍ ՄԸ ՊԻՏԻ ԾԱԳԻ՞

Վաղը, երկուշաբթի, 25 Յունուար, հանդիսաւորապէս կը բացուի Չորսերու խորհրդաժողովը Պերլինի արեւմտեան շրջանին մէջ :

Քաղաքին երկու մասերն ալ մեծ պատրաստութիւններ տեսած են այս առթիւ : Թղթակիցներ կը պատմեն թէ շատ մը շէնքեր ներկուած եւ բարեզարդուած են : Պանդոկները խճողուած են : Պատուիրակներէն զատ, աշխարհի բոլոր մասերէն թղթակիցներ հասած են կառախումբերով եւ օդանաւերով : Հեռաձայնի ցանցը վերահաստատուած է քաղաքին երկու շրջաններուն միջեւ : Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են ապահովութեան համար : Եւ աւելի պիտի խստանան վաղուընէ սկսեալ : Թէեւ երկու կողմերն ալ միեւնոյն պատրաստութիւնները տեսած են, բայց մեթոտի եւ ճաշակի տարբերութիւններ կան : Այսպէս, արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը արգիլած է Պերլին եւ շրջակաները երթալ : Պիտի արտօնուին միայն անոնք որ գործ ունին ինչպէս ամէն օր :

Մօտաւորապէս հազար թղթակիցներ հասած են Պերլին, ինչ որ աննախընթաց կը համարուի : Նոյն իսկ Պերլինի արեւմտեան շրջանին պաշարման ատեն, երբ քաղաքին պարենաւորումը օդանաւով կը կատարուէր այսքան բազմաթիւ թղթակիցներ չկային : Այս թիւէն դուրս կը մնան արեւելեան Եւրոպայի եւ Խ. Միութեան թղթակիցները եւ լրագրողները : Թէեւ չորս պետութեանց կողմէ արտօնագիրներ տրուած են արեւմտեան Պերլինի մէջ, բայց յայտնի չէ թէ թղթակիցները պիտի կրնա՞ն քաղաքին արեւելեան շրջանը մտնել, երբ ժողովը հոն փոխադրուի, յառաջիկայ շաբթու : Արեւմտեան պետութեանց պատուիրակները որոշած են տեղեկութիւններ հաղորդել ամէն իրիկուն, խորհրդաժողովի մասին :

× Անգլիոյ պաշտօնական շրջանակները թերահաւատ են խորհրդաժողովին յաջողութեան մասին, բայց գլխաւոր թերթերը լաւատես կ'երեւան : Կը կարծուի թէ արեւմտեան պատուիրակութիւնները կարելին պիտի փորձեն, համաձայնութեան մը յանգելու համար : Օրակարգի ամէնէն հրատապ խնդիրը գերմանական հարցն է, եւ եթէ յաջողին կարգադրել զայն, ճամբուն կէսը կտրած պիտի ըլլան : Անշուշտ սակարկութիւնները երկար պիտի տեւեն :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տօքթ. Ատընաուըր կոչ մը ուղղեց Չորս Մեծերուն, խնդրելով « ազատութիւն, միութիւն եւ խաղաղութիւն» պարգեւել Գերմանիոյ : Այս կոչով, որ կարդացուեցաւ լրագրական ասուլիսի մը մէջ, վարչապետը կը յայտարարէ թէ բոլոր Գերմանները «բնական եւ աստուածատուր իրաւունք մը կը նկատեն միութիւնը՝ խաղաղութեամբ եւ ազատութեամբ : Ամբողջ գերման ժողովուրդը պատերազմէն վերջ տքնեցաւ անընդհատ, իր ճամբան գտնելու համար նացիական դիկտատուրային ձգած քաոսին մէջ, խաղաղութեամբ եւ ազատութեամբ » :

× Պերլին աւստրիական պատուիրակութիւն մը կը գտնուի, առանց պաշտօնական հանգամանքի : Այդ մարմնին նախագահը ծանուցագիր մը ուղղեց չորս մեծ պետութեանց, խնդրելով որ Աւստրիան ալ ուղղակի մասնակցի խորհրդաժողովին, հաշտութեան դաշնագիրը կնքելու համար : Եթէ Մեծերը հաւանութիւն յայտնեն, Պերլին պիտի երթայ արտաքին նախարարը, Պ. Ֆիկլ :

Աւստրիոյ վարչապետն ալ ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ «չափաւոր լաւատեսութեամբ» կը սպասեն խորհրդաժողովի արդիւնքին : «Աւստրիան շատ անգամ յուսախաբ եղաւ եւ տակաւին համոզուած չէ թէ գոհացում պիտի գտնէ հաշտութեան դաշնագրին կնքումով» : Վարչապետը այս առթիւ հերքեց խորհրդային մամուլին այն մեղադրանքը թէ Գերմանիան եւ Աւստրիան նորէն պիտի միանան : « Ոչ Գերմանիոյ, ոչ ալ Աւստրիոյ մէջ նոր «անշլուս» մը կ'ուզեն» (կցում) :

Եուկոսլաւիան շատ կը հետաքրքրուի աւստրիական դաշնագրով : Նոյն իսկ կ'ուզէ պատուիրակ մը ղրկել Պերլին :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԿԱՐԳ – ԿԱՆՈՆ

Երբեմն տրտունջներ կը լսենք.

— Ցաւակցութիւն մը ղրկեր էի, չտպուեցաւ ···

— Մեր շնորհակալիքը կրճատեր էիք···

— Մեր հանդէսին ազդը ուշացաւ ···

— Մեր երեկոյթի մասին բան մը չգրեցիք ···

Հիները կ'ըսէին.— Զա՛րկ, բայց մտիկ ըրէ :

Ուրեմն, քանի մը լուսաբանութիւններ :

Չափ ու սահման չունին ցաւակցութիւնները, շնորհակալիքները եւ ուրիշ արտայայտութիւններ, վճարովի ըլլան թէ ազգասիրաբար տպուած :

Հանդէս մը կը սարքուի : Օրուան նախագահը իր փակման խօսքին մէջ հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որ նպաստած են յաջողութեան, բանախօսէն մինչեւ արտասանողը, երգողը, նուագողը, նուիրատուն եւ··· ծափահարողը :

Անհրաժե՞շտ է որ հրապարակային շնորհակալիք մըն ալ տպուի, թերթերու մէջ :

Բացառիկ պարագաներ միշտ ալ նկատի կ'ունենանք : Բայց, պէտք չէ ամէն բան աժանցնենք :

Մի մոռնաք որ Եւրոպա կը բնակինք եւ թերթն ալ Փարիզի մէջ կը հրատարակուի : Նոյնը՝ ցաւակցութեանց համար :

Բացի մասնաւոր պարագաներէ, անհրաժեշտ չէ որ իրարու հետեւին, անհատական ցաւակցութիւններ ալ ղրկելու համար :

Ամէնէն համեստ հանգուցեալն ալ գլխու վրայ տեղ ունի, երբ հանրային ծառայութիւն մը մատուցած, դեր մը կատարած է եղերական պարագաներու մէջ :

Յաճախ մեռնողը դրացի մըն է : Դրկիցները անձամբ կ'երթան, կը մխիթարեն : Չի՞ բաւեր :

× Նուէր մը կը ծանուցուի թերթով : Քանի մը օր վերջն ալ ստացումը կը ծանուցանեն շնորհակալիքով :

Աւելի լաւ չէ՞ ստացագիր մը ղրկել նուիրատուին :

× Հանդէսներու ազդերը կը հրատարակուին թուականի կարգով :

Երբ «կը խնդրուի նկատի առնել»ը յայտարարուած է, կը մնայ սպասել թուականին, եւ մանրամասնութիւնները տպել մէկ շաբաթ առաջ, երէ նախապէս նշդուած չէ թէ ե՛րբ եւ քանի անգամ պիտի հրատարակուի :

Կիրակի օրերը կը ջնջուին այս կամ այն հանդէսին ազդերը կարգ մը արուարձաններու եւ գաւառական քաղաքներու համար, նկատելով որ թերթը երկուշաբթի կը հասնի :

Քանի մը խօսք ալ հանդէսներու նկարագրութեան, յապաղման եւ ուրիշ պարագաներու մասին : ՎԱՀԷ

ՖՐԱՆՍԱ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ՄԸ ՈՒՂՂԵՑ ՍՊԱՆԻՈՅ

Կառավարութիւնը «վճռական եւ ճշգրիտ» ծանուցագիր մը ուղղեց Սպանիոյ, բողոքելով սպանիական Մարոքի մարզպանին՝ զօր. Վալինոյի հակաֆրանսական ճառին դէմ զոր հրատարակեր էինք երէկ :

Առջի օր երկու անգամ նախարարական ժողով գումարուեցաւ, քննելու համար այս խնդիրը : Միեւնոյն ատեն զօր. Ֆրանքօ իր նախարարները նիստի հրաւիրած էր, իբրեւ օրակարգ ունենալով սպանիական Մարոքի փաշաներուն եւ ցեղապետներուն հանրագրութիւնը, որ կը պահանջէր անջատել սպանիական Մարոքը եւ խնամակալ նշանակել խալիֆան, Մուլայ Հասան : Ֆրանսական Մարոքի մէջ մարզպանը՝ զօր. Կիյոմ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սուլթանին հետ, որ դարձեալ բողոքեց սպանիական Մարոքի երեւելիներուն ցոյցին դէմ եւ Ֆրանսայի աջակցութիւնը խնդրեց, պահպանելու համար Մարոքի հողային ամբողջութիւնը : Զօրավարը անհրաժեշտ հաւաստիքները տուաւ :

Ֆրանսական ծանուցագիրը մասնաւորապէս կը բողոքէ զօր. Վալինոյի ճառին դէմ, որ կ'ըսէր թէ Ֆրանսա խախտած է միջազգային դաշնագիրները, գահընկէց ընելով Սուլթան Մոհամմէտ պեն Եուսէֆը եւ անոր տեղ գահ բարձրացնելով Մուլայ պեն Արաֆան : Մարոքի սուլթանը ընկերունքով կրօնապետն է ամբողջ երկրին : Նոր Սուլթանին գահակալութենէն ի վեր սպանիական շրջանին Մարոքցիները կը

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱԿԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՑՈՅՑ ՄԸ ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ ԿԸ ՔԱՐԿՈԾԵՆ

ԱՆԳԼ. ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ

Ուրբաթ օր երկու հազար ուսանողներ բուռն ցոյց մը կատարեցին Մատրիտի անգլ. դեսպանատան դէմ, պահանջելով որ Սպանիոյ յանձնուի Ճիպրալթարը : Այս առթիւ քարկոծեցին դեսպանատունը : Ուրիշ երեք հազար ուսանողներ ալ յարձակեցան Սեվիլլայի անգլ. հիւպատոսարանին վրայ, քարեր եւ նարինջներ նետելով եւ պատուհաններ խորտակելով : Քորտոպա եւ Մալակա քաղաքներուն մէջ եւս ուսանողները ցոյց մը կատարեցին, հայրենասիրական երգեր երգելով եւ հականգլիական նշանաբանքեր արտասանելով :

Անգլ. կառավարութիւնը որոշեց բողոքագիր մը ուղղել : Մատրիտի ցոյցը սարքած էին համալսարանին ուսանողները : Երբ գլխաւոր պողոտան իջան, կ'աղաղակէին,— «Կեցցէ Ֆրանքօ : Ճիպրալթարը մերն է» : Ուսանողները խզեցին ոստիկանական շղթան որ կը պաշտպանէր անգլ. դեսպանատունը եւ սկսան քարկոծել : Ոստիկանութիւնը ի վերջոյ յաջողեցաւ բերելով ցրուել ցուցարարները : Ուսանող մը խոյս տալով դեսպանատան առաջին յարկին պատշգամը բարձրացաւ եւ սպանիական դրօշ մը պարզեց պատուհանէն : Իր ընկերները իրենց ուսերուն վրայ առին **տարին զինքը : Ուսանողները նոյն օրը** նամակ մըն ալ ուղղած էին անգլ. դեսպանին, բողոքելով Ելիզապէթ թագուհիին Ճիպրալթար այցելութեան դէմ : Նամակը հրատարակուեցաւ թերթերուն մէջ :

Սպանիա տարիներէ ի վեր էտ կը պահանջէ Ճպիրալթարը զոր Անգլիոյ ձգած էր 1713ին : Նախապէս ալ հականգլիական ցոյցեր կատարուած են : Եթէ Անգլիա ձգէ այդ ռազմագիտական դիրքը, Սպանիա տէր պիտի դառնայ Ճիպրալթարի նեղուցին երկու ափերուն : Թանճէրի միջազգային քաղաքը եւ սպանիական Մարոքը Եւրոպայի վրայ կը նային նեղուցին ափրիկեան ափէն :

× Վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսայի դէմ ալ ցոյցեր կը պատրաստուին Սպանիոյ մէջ : Տարակոյս չկայ թէ զօր. Ֆրանքօ անուղղակի կը քաջալերէ Մարոքի սպանիական շրջանին երեւելիները :

ՈՂՋՈՅՆ ԱՐԱՆՑ ՀԱՅԿԱԶԱՆՑ

●

Ձա՛յնդ ...

Ձայնդ կը լսե՛մ արդէն:

Այսքան մօ՞տ, ուրեմն: Ականջ կը դնեմ՝ չունչս բռնած, աչքերս լայն բացած, մինչ սիրտս կը բաբախէ ու կըթափահարէ թռչնիկի մը պէս: Միտքս կ՚իյնայ Քուչակի տաղը.

Ան առաւօտուն լուսուն ձայնըն գայ գարնան ձագերուն,
Ա՛յ իմ փոքրիկ ձագեր, ձայն անուշ է քանց ամէնուն
Ձայնիկն ակննովս ընկաւ, չի դադրիր աչերս ի լալու:

Ով դուն որ կը ճռուողես ծիծեռնակի պէս, ո՛վ դուն որ գարուն կը բերես, բոյն կը շինես եւ երգիք կը ծաղկազարդես ամենուրեք,— ահա եկայ եւ գտայ քեզ: Վարագոյրին ետեւը կանգնած հրճուագին, կը խմե՛մ, կը խմե՛մ, ձա՛յնդ կը խմեմ, բայց անօրինակ դող մը կ՚արգիլէ ինձ վերցնել վարագոյրը, բանալ պատուհանը եւ ողջունել քեզ: Ուստի, կ՚ըսեմ, ինձ.— Զօրացի՛ր, զօրացի՛ր, մենաւոր ճպուռ, ո՛վ դուն որ երգեցիր կարօտն արեւին, գիշերահամ լռութիւնը դաշտերուն, ամառնանա՛լը մարդոց եւ իրերուն, պահիկ մըն ալ համբերութիւն՝ որպէսզի խառնուիս, միախառնուիս հարազատ տարրիդ հետ: Հերիք յանդիմանեցիր ինքզինքդ, թէ ամկացար ու սրսփացիր հիւսիսի մշուշին մէջ, թէ դալկացար ու թօշնեցար արեւմուտքի դիւահար ստուերներուն մէջ: Ահաւասիկ այն զոր կորսնցուցեր էիր, զոր կը փնտռէիր, զոր կարօտցեր էիր,— ահա, վերջապէ՛ս, ահա քու հարազատդ:

Զօրացի՛ր, սիրտ իմ, զօրացի՛ր:

Վարագոյրը կը պղէ լոյսին մէջ, կը դառնայ լեղակագոյն, յետոյ եղրեւանիի գոյն, յետոյ վարդի գոյն:

Քու ձա՛յնդ է դարձեալ, կարծես չարական, կարծես մեղեդի: Խո՛ւնկ որ կը փռփռի կրակին վրայ, արե՛ւ, որ կը հալի ջուրերուն վրայ:

Ինծի կը թուի թէ փողոցն ի վեր, անտառ մըն է որ կը խօսի, հեռաւոր անտառ մը՝ ուր կ՚ապրին աստուածներն Հայկազանց: Ինծի կը թուի, նաեւ, թէ ջրվէժ մըն է որ կը շառաչէ, ջրվէժ մը ուր հաւերժահարսներուն էջքը, կայթելով եւ ոստոստելով, սնդուսէ պաստառ մը կը ձեւացնէ՝ միացնելու համար, ինչպէս էր երբեմն, երկնանուշներու բնակավայրը Արարատեան աշխարհին:

Ու կ՚ըսեմ.— խօսէ՛, խօսէ՛, ո՞վ դուն աշխարհի սիրելարժան էակներուն ամէնէն սիրելին, աղջական Աստուծոյ, փեսայ յաւիտենականութեան:

Յետոյ վարագոյրին ծայրը կը վերցնեմ երկիւղածութեամբ: Ցուցումս կը բարձրանայ, դողս կը սաստկանայ,— Հիմա պիտի տեսնեմ քեզ, պիտի ողջագուրեմ քեզ, պիտի համբուրեմ քեզ:

Եւ հոգիս կը լեցուի յորդառատ թրթիռներով: Կարծես թէ կը թրթռան Հայկազանց լեզուին բոլոր ստեղնաշարերը հոգւոյս մէջ:

Օ՛ Գերագոյն պահ:

Շրթներս կը բացուին, շրթներս կը շարժին, ու լեզուովը, զոր դուն կը խօսիս, ո՛վ յաւերժանուշ, ահա կ՚աղաղակեմ քեզի:

Քեզի որ կը շտապես առտուան բարիլոյսին մէջ, քեզի՝ որ կ՚երթաս դպրոց, քեզի՝ որ կը մտնես շուկայ, քեզի՝ որ կը վազես գործարան, քեզի՝ ծովերու վրայ թէ ցամաքի վրայ, քեզի՝ տագնապի մէջ թէ երանութեան մէջ, քեզի՛ որ կ՚աղօթես, քեզի որ կ՚աշխատիս, քեզի որ կ՚երգես, քեզի որ կը հաւատաս տակաւին, ահա կ՚աղաղակեմ քեզի.

— Կը սիրե՛մ քեզ, ո՛վ հայերէն խօսող բազմութիւն՝ սուրբ հայութիւնս իմ, կը սիրե՛մ քեզ, ժողովուրդ Հայոց, ողջո՛յն մականուանելոյդ՝ Հայկազանց, ու թոյլ տուր ինձ, Աստուծոյ լոյսին մէջ որ կը բացուի ահա, երդնուլ եւ, ձեռքս դրած դարերու մեր ուխտին վրայ, ըսել թէ հաւատարիմ պիտի մնամ քեզի ընդմիշտ:

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պէյրութ, 28 Դեկտ. 1953

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բ.

Նախորդ յօդուածովս սկսած իր դիմանկարը ամբողջացնելու համար, քանի մը գիծեր եւս, յետոյ անցնելու համար Վարանդեանի կենսագրութեան:

Շատ տարիներ առաջ կարդացած էի Փօլ Պուրժէի գեղեցկահիւս վէպերէն «Փիլիսոփային Աշակերտը»: Հոդ նկարագրուած իմաստասէրին կենդանի տիպարը, կեանքի մէջ գտած էի Վարանդեանին վրայ: Ու ինչ հակադրութիւն: Ինք որ իր արուեստագէտի խառնուածքովը եկած էր աշխարհ, կազմաւորուած, թրծուած իբրեւ խաղաղութեան առաքեալ մը, եղաւ մեր ամէնէն գործօն, մարտնչող կազմակերպութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեսաբանն ու կեդրոնական դէմքերէն մին:

Փօլ Պուրժէն երբ կը ներկայացնէ իր փիլիսոփան, կուտայ ճշգապահութիւնը իր տիպարին, որ ամէն օր, նոյն ժամուն, կ՚անցնի որոշ փողոցի մը մէջէն: Վարանդեան, 1925էն մինչեւ 20, կ՚ապրէր Սէն Միշէլի թաղը, յետոյ երթալ հաստատուելու համար Փասի՝ իր պաշտած Ահարոնեանին բնականը:

Ուրեմն Սէն Միշէլի պողոտայէն ամէն օր, նոյն ժամուն, նոյն հագուստով, գաւազանը ձեռքին, եւ անութին տակ ալ տրցակ մը թերթերով անցնիլը կը տեսնէի Վարանդեանին:

Պարզ է, քանի որ հայկական կեանքին ամէնէն հեղինակաւոր եւ հանրածանօթ դէմքերէն էր, ու մանաւանդ կապերը ուժեղ էին միջազգային անուանի պետական առաջնորդներուն հետ, տարակուսանք չէր վերցներ թէ, Վարանդեան պիտի ապրէր կեդրոնական պանդոկներէն, կամ կեդրոնական բնակարանի մը մէջ: Այդպէս կարծողներէն մին ալ ես էի: Բայց ապշեցայ՝ երբ երեկոյ մը պէտք եղաւ իրեն ներկայանալ:

Ձասցէն ձեռքս, նախ փնտռեցի մեծ փողոցներուն մէջ իր պանդոկը: Անցորդներ մատնանշեցին երկրորդական, ու վերջն ալ երրորդական ծուռ ու մութ փողոցներ՝ կեդրոն Սէն Միշէլէն բաւականին հեռու, որուն շատ համեստ մէկ պանդոկին նոյնքան ալ համեստ սենեակին մէջ գտայ Վարանդեանը: Երբ ներս մտայ, գլուխը հակած կը գրէր:

Գրքերու դէզեր կային աթոռներուն, անկողնին ու գրասեղանին վրայ, իսկ քիչ անդին ուրիշ պզտիկ սեղանի մը վրան ալ սամավարն ու քովիկը հաց ու պանիր:

Նախ չհամարձակեցայ մտնել ներս: Մնացի կանգնած դրան առջեւ: Տեղ չկար: Գետինը թափած էին անհամար թուղթեր: Երբ ներս մտայ, թեւովը հրեց էջ մըն ալ գետին: Ինչպէս որ պտղատու ծառը թօթուած պահուդ բերքը կը թափի գետինը, այդպէս ալ Վարանդեանին գրած, արտադրած պահուն, թուղթերու էջերը հատիկ հատիկ կ՚իջեցնէինտախտակամածին: Ու վերջապէս երբ տեղաւորուեցայ, ըսաւ.

— Սպասէ քիչ մը, նախ հաւաքեմ «կայծեր»ս:

Այդ օրուան արտադրած մտքի բերքն էր: Մատիտով գրուած 35–40 էջ ձեռագիր:

Այդ պահուն թափանցեցի գաղտնիքին, թէ Վարանդեան ինչպէս կրցած էր, իր կեանքի համեմատաբար կարճ տեւողութեանը — մեռաւ 62 տարեկանին — արտադրել այդքան լեռնակուտակ գործ:

Արդարեւ, իր տպագիր աշխատութեանց թիւը կը հասնի մօտաւորապէս քսանի, առանց հաշուելու պարբերաթերթերու եւ օրաթերթերու մէջ փռուած երկարաշունչ գրութիւնները, զորս եթէ խնամոտ ձեռք մը հաւաքէ, նուազագոյն վեց–եօթը հատորներ կրնան ձեւացնել:

Վերջին անգամ զինքը տեսայ Փասի, Ահարոնեանի մօտ: Կը տառապէր շնչարդելութենէ, ու մանաւանդ արեւին պակասէն: Կ՚ըսէր.

— Ձեմ տաքնար, ինծի պէտք է մեր երկրին կենսատու արեւը, որպէսզի վերագտնեմ քայքայուած առողջութիւնս:

Նոյն տարուան ձմեռը իջաւ Մարսէյլ ու չվերադարձաւ այլեւս:

Միքայէլ Վարանդեան, իր բուն անունով Յովհաննէսեան, ծնած էր Ղարաբաղի Վարանդա գաւառի Քեաթուկ գիւղը, 1872ին: «Վարանդեան»ը կեղծ անուն մըն էր, յարմարցուած՝ իր ծննդավայր «Վարանդա»էն:

Իր նախնական եւ երկրորդական կրթութիւնը ստացած էր ծննդավայրին մէջ, իսկ բարձրագոյնը՝ Եւրոպա: Նախ Ժընեւ, ուր հետեւեցաւ ընկերային գիտութեանց, նոյն նստարաններուն վրայ իրեն դասընկեր ունենալով մեզի ծանօթ դէմքերէն Գ. Խաժակն ու պրոֆ. Տատեանցը:

Զգոհանալով Զուիցերիոյ համալսարանէն քաղածովը, կ՚անցնի Գերմանիա եւ դարձեալ կը հետեւի նոյն ընկերային գիտութեանց, սկիզբները տարուած մարքսեան վարդապետութեամբ: Հոդ համալսարանական միջավայրէն կը սկսի աշխատակցիլ ընկերվարական անուանի տեսաբան Կարլ Կաուցկիի թերթին, գերմաներէն, ստորագրելով կուռ նիւթեր նոր զարթնող ընկերվարութեան շուրջ:

Ինք խառնուածքով մօտիկ առաւելապէս լատին մշակոյթին, Գերմանիայէն կուգայ Փարիզ, ու երրորդ անգամ ըլլալով, նորէն կը նստի համալսարանական նստարաններուն վրայ, այս անգամ Սորպոն, ուր միշտ կը հետեւի ընկերային գիտութեանց:

1900էն 1911 նշանակելի շրջան մըն է հայ քաղաքական մտքին կատարած աշխատանքները քննելու տեսակէտէն: Եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ ցանցառ է մեր մտաւորականութեան թիւը, հազիւ տասնեակ մը: Զկար նոյնպէս հայկական գաղութ, բայց Քրիստ. Միքայէլեան, Ահարոնեաններէն մինչեւ Վարանդեաններ, այս օտար ափերուն վրայ, փոխանակ օտարանալու՝ ընդհակառակն հայացուցին իրենց շրջապատը: Քլէմանսոյէն մինչեւ Ա. Ֆրանս, Ժոռէսէն մինչեւ Լոնկէներ, ՀայկականԴատի համար բարձրացած համակրական արտայայտութեանց գլխաւոր խթանը հանդիսացան մեր այդ ընտրեալ մտաւորականները:

Եթէ չեմ սխալիր, 1909ին էր որ Ժոռէս հիմնեց «Իւմանիթէ»ն, այժմ համայնավարներու պաշտօնաթերթը: Վարանդեան եղաւ անոր առաջին աշխատակիցներէն մին: Հոդ եւս գրած է չէնչող յօդուածներ ընկերվարութեան մասին:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադրման թուականն է 1890ը: Վարանդեան կուսակցութեան շարքերը մտաւ քանի մը տարի վերջ, 1893ին: Ուրեմն առաջին անդամներէն էր: Մինչեւ մահը մնաց Դաշնակցական:

Իսկ 1900ին ամուսնացաւ Ժընեւի մէջ Օր. Խանդամիրեան անուն գաղափարապաշտ ուսանողուհիի մը հետ: Ունեցած է երկու աղջիկ զաւակ, մին ներկայիս բժշկուհի:

Իր կեանքի ընկերը մեռաւ Թօքախտէ, նախորդ ընդհ. պատերազմի վաղորդայնին: Իր մայրն ալ վախճանեցաւ յիմարանոցի մը մէջ 1925 թուականներուն: Ուրեմն իր ընտանեկան սէնը խորտակուած, այլեւս հաճոյք ու հանգիստ չէր մնացած, ու կը տանէր երբերուն կեանք մը այն օրերուն՝ երբ հանդիպումներ կ՚ունենայի:

Բեղնաւոր եղած է նոյնպէս Վարանդեանին հանրային կեանքը:

Յաջորդով՝ այս մասին:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Մարգար կ՚ուզէր իր մօր մասին խօսիլ: Սոման չէր կրնար հաւատալ. ինչքա՞ն քնքուշութիւն կար այդ խիստ ու լուռ մարդուն մէջ: Կարծես այդ պահուն միայն հասկցաւ, որ Մարգար բոլոր մարդերու պէս ունեցած էր հայր, ու լաչակը գլխին կարմիր զոդնոցով մայր մը:

— Մայրս տունը կը մնար, իսկ ես փոքըր եղբօրս հետ դաշտ կ՚իջնայի,— շարունակեց Մարգար.— մինչ Սոման իր գլուխը անոր ծունկերուն վրայ դրած՝ մտիկ կ՚ընէր:

Սոման այդ պահուն ինքզինքը այնպէս կը զգար, ինչպէս նաչխուն փետուրներով փասիան մը, ուժեղ տարափէ մը յետոյ, իր թեւերը արեւին ու տաք քարին վրայ պիտի բանար: Ի հարկէ, Սոման չէր գիտեր, թէ Մարգար իր այդ բարի տրամադրութեան մէջ նման էր այն մարդուն, որ տան անդամներուն հետ վերջին անգամ շատ սիրալիր կ՚ըլլայ, պատուհանէն դուրս կը նայի, կ՚ուզէ դրացիին հետ խօսիլ ու ըսել, որ անձրեւ պիտի գայ, ցորենները ջրելու պէտք պիտի չըլլայ: Յետոյ՝ եկեղեցիին ճամբան կ՚իջնէ, բարեկամներու կը հանդիպի, նոյնիսկ կը խօսի, որ այս տարի չորս բրդոդ գինի պիտի լեցնէ: Երբ երեկոյ կ՚ըլլայ, տան անդամներու ձգած չիւանէն լուրը կը տարածուի, որ այն մարդը ախոռի առաստաղէն ինքզինքը կախած է:

Խօսած պահուն Մարգարի ձայնը հեռացնէտ կը թուէր. կարծես խոշոր սեւերով շէնք մըն էր, որ առանց աղմուկի կը փլէր անոր մէջ: Սոման անոր ձայնին մէջ զգաց այդ փլուզումը եւ աչքերը վեր առաւ նաչխուն փասիանին պէս իր թեւերը հաւաքելով:

Մարգարի շրթները կը դողային: Աչքերուն մէջ արցունքի թացութիւն մը կեցած էր: Կը խօսէր այնպէս, կարծես այլեւս իրար պիտի չտեսնային: Մարգարի մէջ ուրիշ վտանգաւոր բան մը կը կատարուէր:

— Ի՞նչ ունիս, ի՞նչ եղաւ քեզի, Մարգար,— հարցուց Սոման անհամբեր անձկութեամբ:

Սոմայի այդ խօսքերուն վրայ, Մարգար լռեց եւ ոտքի ելաւ: Իր լեռնականի կեանքին մէջ արցունքը ի՛նչ է՝ չէր գիտեր, կը զգար որ աչքերը կը թացնային, եւ սակայն կ՚ուզէր ծածկել Սոմայէն, կ՚ուզէր հեռանալ, որ Սոման չտեսնէր իր արցունքը:

— Ես տեղէն իջիր, Սոմա, կամաց իջիր: Պզկան քարերուն մօտ ինձ այլեւս չսպասես: Մենք իրարու հետ այլեւս պիտի չտեսնուինք,— ըսաւ Մարգար, վար ծռեցաւ, բանջարի ծրարը Սոմային տուաւ եւ գլուխը կախ՝ զատեց իր ճամբան:

Սոման, ծրարը ձեռքին մէջ թոյլ բռնած, աչքերու բաց զարմանքով նայեցաւ անոր ետեւէն: Այո, այո, այս անգամ անոր մեղմ կերպով ըսուած բառերուն մէջ աւելի վճռական բան մը կար:

Մարգար քարերէն վար իջնելով՝ այն ամայութեան կողմը անցաւ ու այլեւս չնայեցաւ իր ետեւ:

Բանջարի ծրարը ձեռքին՝ նշենիի մը պէս փոթորիկէն կոտրուած, Սոման հեռացաւ Երեք Ծառերէն:

Սոման, երբ վրաններուն մօտեցաւ, տեսաւ իրարանցում մը այնպէս, ինչպէս ուժեղ հով մը ցորենի խուրձերուն մէջ պիտի մտնէր: Գիւղացիները վրաններէն դուրս կուգային: Մի քանի տղամարդիկ դէպի Աղուընկայ քարերը կը վազէին: Ջալօն այդ շփոթին մէջ ձայն ձգած էր:

Սոման երբ աւելի մօտեցաւ, տեսաւ որ դիրքերու կողմէ, ապառաժներու վրայ, ֆետայիներու փոթորկոտ շարժում մը կար: Պահ մը վերջ սկսաւ հրացանաձգութիւն:

Թշնամին յարձակողականի սկսած էր:

Վարդան անցքի դիրքերու պաշտպանութիւնը աւելի զօրացուցած էր: Հոն տեղաւորուած էր Մարգարի խումբը Սաքոյի գլխաւորութեամբ: Հեռուէն թշնամիին մէկ թեւը դէպի անցքին կողմը կը յառաջանար: Ձորքերու մէջ կային նաեւ պաշըլպօզուքներ, որոնք լերան փէշերու ապառաժներու մէջէն կ՚աշխատէին վեր բարձրանալ: Յետոյ ձիերու խրխինջ ու փողերու ձայն:

Ղուրանի ու Ալլահի ժխորէն Վարդան հասկցաւ, որ պաշըլպօզուքները թուրքեր են, հետեւաբար լեռներու կռուին մէջ այնքան վտանգաւոր չեն, որքան քիւրտերը:

Երկու կողմէն ալ սկսուած էր կանոնաւոր հրացանաձգութիւն, երբ լսուեցաւ թնդանօթի ձայն: Ռումբը լերան մէջքին փշրուած էր: Խէչօն իր խումբով աւելի վարի դիրքերը բռնած էր, թնդանօթը որոշ հեռաւորութեան մը վրայ պահելու համար:

Ինչպէս խոշոր տարափն ու փայլակը դաշտի արջառներու մէջ շփոթ կը ձգէ, թնդանօթին ձայնը գիւղացիներուն մէջ այդ շփոթը ձգեց:

— Եկան, եկան,— կաչաղակի պէս նորէն աղմուկ ձգած էր Փրոտ Մինասը:

Արջ Սաքօն չկար: Այս անգամ Նաւօն եւ գիւղի տարեցները, գիւղացիներուն մէջ ինկած, հանդարտեցնող խօսքերը կ՚ընէին:

Այ, քոռ–պապի զանակ, ի՞նչ է կինէ պայխուշի պէս ձայնդ ձգեր ես,— կը պոռային, կը բարկանային Փրոտ Մինասին:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐ

LES MÉGOTS DU DIMANCHE

(*Vahé Katcha, ed. Gallimard*)

★

Լիբանանահայ երիտասարդ մը, որ քանի մը տարի Փարիզ ապրած է հետեւելով բեմադրութեան եւ շարժանկարի դասընթացքներու վէպ մը գրած է, «Կիրակնօրեայ կճատներ»: Գիրքը արժանացած ըլլալով Կալիմառի գնահատանքին, արդէն իսկ վաւերական արժէք մը կը ստանայ: Կալիմառ Փարիզի ամէնէն կարեւոր հրատարակիչներէն է եթէ ոչ ամէնէն կարեւորը: Իր «էքիւռի»էն է որ միշտ կը ներկայացուին փարիզեան մրցանակները (Ֆեմինա, Կոնքուռ, Ռընոտօ եւն.):

Այսպիսի նուիրագործումէ մը վերջ քիչ մը դժուար է արտայայտուիլ երիտասարդ գրագէտին գործին մասին:

Արդար ըլլալու համար ըսենք որ գիրքը շատ հաճելի է կարդալու համար: Նոյնիսկ ձեր ձեռքէն ձգել չէք ուզեր ինչպէս ոստիկանական վէպ մը: Նիւթը քիչ մը «տղայական» հոգեբանութեան մը արդիւնք է: Փիլիփ երբ կ՚իմանայ թէ իր սիրած աղջիկը միեւնոյն ատեն բժիշկի մը հոմանուհին է, ամէն ջանք կը թափէ որ այդ տոքթորին կինը ճանչնայ եւ անոր կնոջը սիրահարը դառնալով վրէժը լուծէ:

Այս գիրքը՝ Վ. Խաչատուրեան գրած է 1951ին, երբ 23 տարեկան էր: Եւ գիրքը ունի այդ երիտասարդութեան բոլոր առաւելութիւններն ու թերութիւնները: Հեղինակը լաւ ճանչցած եւ նկարագրած է Փարիզը, հաճութեամբ դիտելով անոր յատկանշական մթնոլորտը: Աւելորդ են, բուն բառով անտեղի կ՚երեւին կարգ մը սիրային նկարագրութիւններ որոնք քանի մը տարի է նորութիւն եղան գրականութեան մէջ, հետեւողութեամբ Միլլըրի: Առեւտրական նկատումնե՞ր են որ կ՚առաջնորդեն գրագէտը: Դժուար է ուրիշ բացատրութիւն գտնել, մանաւանդ երբ գրողը երիտասարդ է եւ պէտք չունի շատ տարեց կամ հիւանդ գրագէտներու նման «զօր» տալու իր երեւակայութեան:

Ջանք մըն ալ կայ հեղինակին կողմէ «Սինիք» արտայայտութիւններ թխելու: Կը կարծեմ թէ երիտասարդներու այս «սինիզմ»ը քիչ մը կեղծ է: Իրականին մէջ անոնք շատ զգայուն են եւ տառապիլ գիտեն, բայց իրենց հպարտութիւնը թոյլ չի տար որ այդ «տկարութիւնը» արտայայտուի, եւ լաւագոյն կը սեպեն զայն պահել աւելի անպատկառ (սինիք) երեւոյթի մը տակ: Այս դարուս խելացի եւ զարգացած էակի մը համար — «ամօթ» կը համարուին վիպական սէրը, տառապանքը եւն. եւն: Հրապուրիչ է ոճը, քիչ մը լրագրական, յստակ, յաջող պատկերներով եւ ինքնատիպ դատումներով: Շատ սիրուն բանաստեղծութիւն մը կայ մանաւանդ վերջին էջերուն մէջ, երբ հերոսը մինակը կը խօսի իր կորսնցուցած սիրուհիին, մինչ անդին, ուրիշ աղջիկ մը կը կանչէ զինքը որովհետեւ կերակուրը կը պաղի: Այս վերջին մասը կը բաւէ որ լաւագոյն տպաւորութեամբ գոցենք գիրքը, քիչ մըն ալ զղջումով, որովհետեւ նոր ըսկսած էինք կապուիլ գիրքին:

Ամէն պարագայի մէջ, յաջող երկ մըն է, մանաւանդ իբրեւ առաջին գործը երիտասարդի մը որ կը խոստանայ լաւագոյն եւ աւելի հասուն ստեղծագործութիւններ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԼԱԽԱՏԵՍԸ ...

★

— Նորէն ի՞նչ ունիս, Դաւիթ. քիթդ, բերանդ կախեր ես. կատարեալ Աւագ Ուրբաթ. եղբայր, կարծես թէ եօթը որբով փողոցը մնացեր ես...

— Մեծ, մեծ ջարդէ, ես քեզի պէս անզգա՞յ եմ: Աշխարհիս վրայ խնդալիք բան մնա՞ց: Որ կողմն ալ դառնաս, ցաւ, արցունք ... Վախ, վախ, վախ ...

— Սիրելիս, դուն ալ ամէն բան սեւ կը տեսնես. սա ակնոցներդ փոխէ. նայէ դուրսը ինչ աղուոր արեւ մը կայ. կարծես Յունիս է:

— Վայ քեզ քաղաք, տրիկա սուտ արեւ է. քիչ մը վերջը նայէ ինչեր պիտի պատահին. անձրեւ պիտի գայ, ձիւն պիտի գայ, փոթորիկին մէջ քանի մը հոգի պիտի մեռնին. ես ալ պիտի հիւանդանամ եւ անկողին պիտի իյնամ. վախ, վախ, վախ:

— Լաւ բաներու մասին մտածէ որ սիրտդ բացուի ...

— Լաւ բան. պարապ խօսք, նախագահին ճառը լսեցի՞ր. մարդը կ՚ըսէ կոր որ հիւլէական ռումբը մեր երկրագունդը քարուքանդ պիտի ընէ. ես ալ տանկ կը տեսնեմ կոր, վախ, վախ, վախ ...

— Հոգդ մի ըներ, բան չըլլար:

— Կ՚ըլլայ, կ՚ըլլայ, վերջերնիս շատ գէշ է... Տնեցինե՞րը ինչպէս են:

— Լաւ են, կինս հարբուխ ունի, բայց կ՚անցնի...

— Էրնէկ քեզի, Ստեփանին աղջիկը հարբուխէն մեռաւ. հարբուխ ըսածդ շատ ծանր հիւանդութիւն է եւ կրնայ թոքախտի փոխուիլ... Աստուած երեսդ նայի, շատ գէշ լուր տուիր. վախ, վախ, վախ .. Մայրիկէդ լուր կ՚առնե՞ս ...

— Այո, շատ ծերացեր է, բայց, փառք Տիրոջը, շատ առողջ է ...

— Ականջ մի կախեր ծերերուն առողջութեան. սովորական պաղով մը անկողին կ՚իյնան եւ ալ ելլե՜րը տես... աղուոր լուր չտուիր... վախ, վախ, վախ... Ազգի՞ն վիճակը ինչ ջուրի վրայ է:

— Փառք Աստուծոյ, ազգերնիս կը յառաջդիմէ կոր ...

— Մի հաւատար, մի հաւատար, մեր ազգին մէկ ոտքը գերեզմանն է, լմնցած ենք... Գաղութները հինդ, տասը տարիէն կը ձուլուին, կ՚երթան, լեզունիս, հիմակուց հող կը հոտի, մեր եկեղեցիներն ալ մեր ձեռքէն պիտի ելլեն. վախ, վախ, վախ... Գործերդ ի՞նչ վիճակի մէջ են ...

— Հրաշալի, ջուրի պէս դրամ կը շինեմ. նոր մասնաճիւղ մըն ալ պիտի բանամ ...

— Ջելլես տանկ յիմարութիւն ընես. տակ կ՚երթաս... Կարապետ աղան ալ ժամանակին աղէկ գործ մը ունէր, բայց հիմա օրուան հացին կարօտ է. վախ, վախ, վախ... Մարտիրո՞սը ուր մնաց, ատեն մը այս կողմերն էր:

— Շատ փայլուն գիրք ունի. ամուսնացաւ եւ շատ երջանիկ է...

— Խելք ունենամ, հաւատամ, ի՞նչ պիտի ընէ եթէ կինը շաքարախտ ունենայ եւ երախաներն ալ անդամալոյծ ըլլան. չըլլալիք բաներ չեն. վախ, վախ, վախ ...

— Մարդ Աստուծոյ, այս ինչ սեւ խաւար դիզուեր է ներսդ. քիչ մըն ալ բարի բաներու մասին մտածէ ...

— Խաւարը քու մէջդ է, յիմար. շատ գէշ, շատ, աշխարքին վերջը եկած է, վախ, վախ, վախ ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՎԵՐԱՊՐԻԼ

★

Քանի՜ դարեր յետոյ,
Ոստանի մը լուսակերտ ու բարձր
Կամարներուն տակ,
Մէկը պիտի անցնի,
Աղջիկ մը ոսկեգանգուր
Կամ պարմանի մը սեւահեր,
Մէկը որ պիտի յիշէ քեզ,
Եւ քու հոգիիդ մէջէն պիտի դիտէ
Պատկերներն աշխարհին:

Անոր աչքերուն երկինքէն
Ճանանչ մը պիտի վառի յանկարծ
Անիւնիդ մէջ,
Եւ անոր ձայնին ալիքներէն
Պիտի թրթռայ սիրտըդ վաղուց նոյնացած
Հողին հետ:

Անոր ձեռքերը պիտի զգաս միացած քուկիններուդ
Անսահման եւ անզուշակելի սեղմումով,
Անոր արիւնին կրակներէն
Պիտի ջերմանաս դուն որ հողն էիր ցուրտ
Եւ անոր քայլերուն հետ՝
Որոնք պիտի ընթանան
Քանի՜ դարեր յետոյ
Լուսահեղ կամարներուն տակ ոստանին,
Ծանր եւ խոհուն եւ սրտատրոփ
Անոր քայլերուն հետ
Պիտի սարսռաս յաւերժօրէն
Ցաւատանջ երազի մը կարօտով ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

★

Նոր հով մը սկսած է փչել Խ. Միութեան 35 տարիէ ի վեր ղեկավարուած, պարտադրուած եւ խիստ գրաքննութեան ենթարկուած գրականութենէն ներս: Երկաթեայ բռունցքը թուլնալու նշաններ ցոյց կուտայ: Կարծես ազատականութեան հով մը կը փչէ, թէեւ տակաւին ոչ վստահելի:

Ինչպէս դիտել կուտայ տեղական թերթի մը քննադատը, այս տեսակէտին նշանակելի է Մոսկուայի «Լիտերատուրնայա Կազէթայ»ի մէկ յօդուածը: Յունուար մէկի թիւին մէջ, Վերա Քոթելնիքովա բաւական համարձակ միտքեր կը յայտնէ «Նոր տարուայ երազանքներ» խորագրով յօդուածի մը մէջ, բուռն կերպով կը ձաղկէ անոնք որ կապ չունին արուեստի հետ, որոնք «պատասխանատուութենէ վախնալով» անկարելի կը դարձնէին արուեստագէտ հանճարին ինքնաբուխ արտայայտութիւնը, գրաքննելով, կորատելով, եւ վերյարդարելով արուեստագէտներուն գործերը:

Այս առթիւ յօդուածագիրը իրական պատմութիւն մըն ալ կը պատմէ: Մեր մէջ կար, կը գրէ, «Արուեստի աշխատաւոր» մը այնքան զուրկ ըմբռնումէ եւ ճաշակէ որ իրապէս ողբալի էր: Եւ ահա օր մը, ժողովի մը մէջ, կը յուզուի մթերումի մը հարցը: Այս տխրահռչակ մարդը խսկոյն ներշնչեալ ճառ մը կ՚արտասանէ որթատունկերը պահածոյի վերածելու մասին, մէջտեղ դնելով այնպիսի մանրակրկիտ ծանօթութիւն պահածոներու և աղածոներու հարցին մասին եւ այնպիսի սիրով մը որ զուարթ շշուկ մը բարձրացաւ սրահին մէջ: Մարդուկը ճիշդ իր տեղն էր...»:

«Մաղթենք որ այս տեսակի բոլոր աշխատաւորները մէջտեղ ելլեն եւ իրենց կոչումին եւ կարողութեան յարմար գրաղում գտնեն եւ ոչ – կասկածելի տաղանդ ցոյց տան:

«Մաղթենք նաեւ որ անոնց տեղ գրուին այնպիսի մարդիկ որ սիրեն եւ հասկնան արուեստը, մարդիկ կոչում ունենան, ինչպէս եւ անձնական դատողութիւն: Թող չվախնան պատասխանատուութենէ, որովհետեւ պիտի պաշտպանուին վերէն թէ վարէն, թող անոնք խորհուրդ հարցնեն արուեստագէտներուն, թող ականջ դնեն թէ գրողներուն եւ թէ կարդացողներուն այն ատեն պիտի ունենանք աւելի շատ շարժանկարներ, աւելի գրաւիչ պիտի ըլլան, աւելի այլազան, աւելի կենդանի եւ զուարթ, այն ատեն գիրքերը պիտի խնդացնեն, պիտի լացնեն, խորհրդածել պիտի տան տողոց թէ չափահասներու, այն ատեն թատրոնները պիտի քաշեն մեզ այլազան ներկայացումներով, պիտի ըլլան աւելի աչքառու...: Այն ատեն ցուցահանդէսներու մէջ պիտի ունենանք աւելի ինքնատիպ նկարներ եւ մարդիկ նկարիչները պիտի չչփոթեն իրարու հետ...»:

Ֆրանսացի քրոնիկագիրը կ՚եզրակացնէ թէ քանի որ այս խօսքերը կը գրուին — խօսքեր զորս կարելի չէր երեւակայել քանի մը ամիս առաջ — կը նշանակէ թէ մաղթանքները իրականացած են արդէն, թէ փոփոխութիւններ մտած են արուեստի ղեկավարութեան մէջ, թէ նոր նշանախօսքեր դրուած են, գործելու աւելի ազատութիւն շնորհելով արուեստագէտին, աւելի քան մօտաւոր անցեալին: Կը թուի թէ գէթ որոշ չափով թօթափած են իմաստակ պաշտօնատարներու եւ նեղմիտ ոստիկաններու լուծը, որ կը խեղդէր ճշմարիտ արուեստագէտները:

Ընթերցողները անշուշտ կը յիշեն թէ վերջերս մեծ երաժշտագէտը, Արամ Խաչատրեան, նոյնպէս ըմբոստացած էր կաշկանդումներուն դէմ: (Յառաջ, ամփոփեց իր տեսութիւնը, երեք յօդուածներով):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Կը թուի թէ Պ. Մերքատօ ազդուած էր Տիկին Լէյտըրի հրապոյրներէն: Բայց եւ այնպէս չէր կրնար հանելուկս լուծել նախանձի վերագրելով: Համոզուած էի թէ Տիկին Լէյտըր որեւէ իրական հետաքրքրութիւն ցոյց չէր տար Պ. Մերքատօյի հանդէպ: Եւ թէ Տիկին Մերքատօ հաստատապէս գիտէր այս պարագան: Թերեւս այդ պահուն բարկացած էր անոր դէմ, բայց շատ աւելի ծանրակշիռ գրգռութիւն մը պէտք է կին մը մարդասպանութեան մղելու համար: Տիկին Մերքատօ իր ամուսնոյն հանդէպ ունէր էական մայրական զգացումներ: Այնպիսի զօրովանքով կը նայէր անոր որ հասկցայ թէ ոչ միայն կը սիրէ զայն, այլ եւ վագրի մը պէս պիտի պաշտպանէր զայն եւ թէ նկատի ունէր այդպէս ընելու հնարաւորութիւնը: Շաբունակ զգոյշ, իրար կ՚անցնէր ոչ թէ իրեն, այլ անոր համար:

Մօտէն դիտելով Պ. Մերքատօն, չուշ կռահեցի թէ որն էր իր խոցելի կողմը:

Պզտիկ խորամանկութիւն մը սարքեցի իմ ենթադրութիւնս հաստատելու համար: Պ. Մերքատօ ափիոնամոլ մըն է շատ յառաջացած տեսակէն:

Աւելորդ է ձեր առջեւ ծանրանալ այս իրողութեան վրայ թէ թմրեցուցիչի երկար գործածութիւն մը ի վերջոյ կը բթացնէ մարդուն բարոյական զգացումը: Թոյնին ազդեցութեան տակ մարդ մը կրնայ այնպիսի արարքներ գործել որոնք երբեք իր մտքէն պիտի չանցնէին այդ մոլութեան անձնատուր ըլլալէ առաջ: Կրնայ մինչեւ մարդասպանութիւն երթալ եւ կարելի չէ ըսել թէ ըրածին համար պատասխանատո՞ւ է թէ ոչ: Այս կէտին մէջ օրէնքները կը տարբերին երկրէ երկիր: Ափիոնամոլներու յատկանշական գիծերէն մէկն ալ այն է, որ չափազանց մեծ վստահութիւն ունին իրենց ճարպիկութեան վրայ:

Պ. Մերքատոյի անցեալին մէջ կա՞ր գայթակղութիւն մը, թերեւս ոճիր մը զոր կինը կրցած էր բոլորէն ծածկել մինչեւ այսօր: Այդ պարագային իր ասպարէզը խիստ վտանգուած էր: Եթէ այդ միջադէպը յայտնուէր, Պ. Մերքատօն լմնցած էր: Իր կինը ամէն վայրկեան կը հսկէր, բայց պէտք էր հաշուի առնել Տիկին Լէյտըրը: Այս խելացի եւ տիրապետելու ոգիով տոգորուած կինը կրնար կործել այս մարդկային խլեակին վստահութիւնը: Ինչ հրճուանք իրեն համար իւրացնել գաղտնիք մը որուն յայտնութիւնը թերեւս աղէտ մը յառաջ բերէր...

Ահա ուրեմն մարդասպանութեան ընդունելի շարժառիթ մը Տէր եւ Տիկին Մերքատոյի համար: Իր ամուսինը պաշտպանելու համար Տիկին Մերքատօ պիտի չընկրկէր որեւէ բանի առջեւ: Այն տասը վայրկեանի միջոցին երբ բակը ամայի էր, լայն ժամանակ ունէին գործելու համար: Տիկին Մերքատօ գոչեց.

— Սուտ է:

Պ. Մերքատօ կը շարունակէր Փուարոյի նայիլ, իբրեւ թէ բան մը պատահած չըլլար:

— Յետոյ քննեցի Օր. Ճոնսընի պարագան: Կրնա՞ր սպանութիւն մը գործել:

Կարծիքս հաստատական էր: Ինչպէս բոլոր անոնք որ օժտուած են զօրաւոր կամքով մը եւ տէր են իրենք իրենց, ան կը զսպէր իր զգացումները, բայց օրին մէկը պատուարները տեղի կուտան: Եթէ Օր. Ճոնսըն, գործած էր այդ մարդասպանութիւնը, մի միայն Տոքթ. Լէյտըրի վերաբերող շարժառիթ մը կրնայ ունեցած ըլլալ: Եթէ այս կամ այն ձեւով համոզուած էր թէ Տիկին Լէյտըր կը խանգարէր իր ամուսնին կեանքը, այն խուլ նախանձը որ կը խլրտէր իր սրտին մէջ կրնար ազատ թափ ստանալ, ամէնէն արդարանալի պատրուակով:

Այո, Օր. Ճոնսըն կարելի ոճրագործ մըն էր...

Ապա կուգան երեք երիտասարդները:

Նախ Քարլ Րէյթըր: Եթէ դիպուածով արշաւախումբին անդամներէն մէկը Ուիլըմ Պոսըրն էր, այդ ալ Րէյթըրը կրնար ըլլալ: Այդ պարագային, ինչ կատարեալ զերասան: Իսկ եթէ նոյն ինքն էր, ի՞նչ պատճառ կրնար ունենալ իր տիրոջը կինը մէջտեղէն վերցնելու համար:

Տիկին Լէյտըրի համար ամէնէն դիւրին գործն էր նուաճել Քարլ Րէյթըրը: Ան անմիջապէս ծունկի պիտի գար իր առջեւ: Մարդու մը կոյր պաշտումը եւ անոր զետնասող վիճակը, կրնայ կնոջ մը մէջ արթնցնել ամէնէն ստոր բնազդները:

(Շար.)

մերժեն հաւատարմութիւն յայտնել եւ մզկիթներուն մէջ կ'աղօթեն յանուն գահընկէց եւ աքսորական սուլթանին :

Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ իրենց բողոքը բուն հանրապետութեան դէմ չէ, այլ անոր ընդունելութեան ձեւին եւ զօր. Վալինոյի ճառին դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները հետզհետէ կը ծաւալին, սպասելով յունուար 29ի համար սարքուած բողոքի ցոյցին : Հակառակ Աշխատանքի Դաշնակցութեան առաջարկներուն, Բանուորական Ուժը մերժեց միացեալ ճակատ կազմել : Բայց Թղթատարական վարչութեան այն պաշտօնեաները որ այդ սենտիքային կը պատկանին, կը պահանջեն յուն. 29ին 24 ժամ դադրեցնել ամէն աշխատանք : Ելմտական նախարարը Ցունաստանէն վերադարձած ըլլալով, յայտարարեց թէ մօտերս պիտի ընդունի բանուորներու եւ գործատէրերու ներկայացուցիչները եւ թէ տեղեկագիր մը պիտի ներկայացնէ կառավարութեան :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ իրարու կը յաջորդեն Անգլիոյ մէջ : Առջի օր աշխատանքը դադրեցուցին 1800 ելեկտրագէտներ որոնք կը բանին հիւլէական գործարաններու, քարիւղի զտարաններու եւն. մէջ : Սենտիքան մեծ գործադուլ մը կը պատրաստէ եօթը օրուան համար, Բշ. օրէն սկսեալ : Այն ատեն աշխատանքը պիտի դադրեցնեն ութը հազար ելեկտրագէտներ :

ՓԱՐԻԶԻ ՓՌԱՊԱՆՆԵՐԸ արտօնութիւն խնդրեցին կառավարութենէն, իրենց բանուորները արձակելու համար Փետր. 1ին, երբ աղօրեպանները կը սպառնան փակել իրենց ջաղացքները : Անշուշտ կ'ուզեն ճնշում բանեցնել, գիները աւելցնելու համար : Բանակցութիւնները կը շարունակուին :

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՍՐԱՅԵԼԻ միջեւ ծագած վէճը կարգադրելու համար բանաձեւ մը առաջարկած էին Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները, Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ : Խ. Միութիւնը եւ Լիբանան մերժեցին այդ բանաձեւը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ փոխ – վարչապետը, գնդ. Ապտ էլ Նասըր, պատասխանելով փարիզեան թերթի մը հարցումներուն, յայտարարեց թէ «վճռած են խորտակել Իսլամ Եղբայրութիւնը, վասն զի յեղափոխութեան սկիզբէն ի վեր ան սրբազան պատերազմ կը պատրաստէր մեզի դէմ, սողոսկելով բանակին եւ ոստիկանութեան մէջ : Մենք փորձեցինք այդ կազմակերպութեան հետ գործակցութիւն հաստատել պայմանաւ որ իրենց գործունէութիւնը սահմանափակէին կրօնական դետնի վրայ : Անոնք գիտէին որ ներկայ կարգուսարքը տապալելու միակ միջոցն էր դաւեր սարքել բանակին մէջ : Բայց հանդիպեցան մեր գաղտնի կազմակերպութեան, — «Ազատ Սպաներ » — որ տապալեց Ֆարուքը : Իսլամ Եղբայրութիւնը ի վերջոյ պետութիւն հաստատած էր պետութեան մէջ» :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, մառեշալ Փափագոս, Ֆրանսայի զինուորական շքանշանը ստացաւ հանդիսաւորապէս, ազգ. պաշտպանութեան նախարար Պ. Փլեւէնի ձեռքով : Այս առթիւ ալ սիրալիր խօսքեր փոխանակուեցան :— Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ բուռն պայքար մը կը մղուի վարչապետին դէմ, ձախերու կողմէ, մասնակի ընտրութեանց առթիւ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ Ֆրանսական զինուորները յառաջ կը խաղան իրենց նոր դիրքերուն մէջ (Աննամ) : Կատաղի ճակատամարտ մը սկսած է Թոնքինի Տելթային մէջ :

«ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ դաշնագիրը չվաւերացնել՝ ոճիր մըն է խաղաղութեան դէմ», ըստ Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախորդ նախարարը՝ Պ. Ռ. Շուման : (Կարգ մը թերթեր) կը գրեն՝ «ոճիր հայրենիքին դէմ») :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրագէտ մը, Բորիս Կորբատով, մեռաւ Մոսկուայի մէջ : 46 տարեկան էր եւ պատերազմի սերունդին ամէնէն տաղանդաւոր գրագէտներէն մին : « Փրաւտա» թերթին թղթակիցն էր եւ ուշադրութիւն գրաւեց իր «Նամակներ ընկերոջ մը» շարքով, ուր կը փառաբանէր հայրենասիրական հպարտութիւնը : Մինչեւ Պերլին գացած էր կարմիր բանակին հետ :

14 ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ Կէօրկի Խորումժիլ, այլ անունով Միլլէր, որ «ամէնէն վտանգաւոր լրտեսը կը համարուի» : Կինն ալ դատապարտուեցաւ երկու տարուան : Երկուքը միասին կը գործէին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, Ամերիկացիներուն դէմ :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.—

ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր : Գին 6000 ֆրանք :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ՏԱԿ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով) : Գին 1000 ֆրանք :

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ մեր քով սպառած ըլլալով, կը սպասենք նոր ծրարներուն : Բոլոր ապսպրանքները արձանագրած ենք :

Այս առթիւ դաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փոխարժէքը : Մեզի համար դժուար է գրագիլ «քոնթր – ռամպուրսըման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բարեացակամութեամբ ստանձնած ենք այս գործը :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 16ին, հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Նօթըր տամ տը Փէրփէթիւէլ Սըքուռ, Անիէռի մէջ : (35 Ռիւ Ալպէռ 1) :

ՌԱՏԻՕ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ լսել հայկական ձայնաւոր պատարագը, այս կիրակի ժամը 10ին, կարճ ալիք 31, 25, 19 մեթր. :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ՋՐՈՅՑ »ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հետ :

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 ֆր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 ֆր. : Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 ֆր. :

Դիմել հեղինակին՝

Poladian, 92, Bld. Général Nollet
La Rosière, Marseille (B. du R.)

եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին .— ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝

43, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, կիրակի ցերեկ, 7 Փետրուար, ժամը 14·30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց :

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ :

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն : Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը :

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ :

ՀԱՆԴԷՍ ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Իսիի Խրիմեան դըպրոցի հոգաբարձութեան եւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս կիրակի ժամը 15·30ին, դպրոցի սրահին մէջ : Խմբերգ, արտասանութիւններ եւ պարեր աշակերտներու կողմէ :

Պիտի ներկայացուի «Փոքրիկ բարեսէրները» եւ «Թիգոնա» (հուրիներու կեանքէ) : Մուտքը ազատ է :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն կը սարքէ հրապարակային դասախօսութիւն մը այս Չորեքշաբթի ժամը 20·30–ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա : Կը խօսի ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան : Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր : Մուտքը ազատ է :

× Վալանսի Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ընկեր Յակոբ Կօշկակարեանին եւ պարագաներուն, իրենց մօր՝ զոքանչ մօր եւ ազգականին Տիկ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԵԱԶՄԱՃԵԱՆի մահուան առթիւ : Այս առթիւ հարական ֆր– կը նուիրեն վեթ. ֆոնտին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, Պէրիյէ – Միլլէի շքեղ սրահներուն մէջ, յառաջիկայ Մարտ քսանին, շաբաթ գիշեր :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՕՐ. ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆԻ

Երգապնակները .— Անգութ աղջիկ .— Աշուղ լինեմ :

Դուն անմեղ ես .— Քեզնից ինծի :

Դիմել՝ Օր. Պէնկեանի՝

14 Ռիւ Ռօշամպօ Փարիզ (9) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ .— Ժիրայր Թիւլսիզեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վահրամ Թիւլսիզեան : Հօր անուն Համբարձում, մօրը՝ Բրաբիոն, մեծ մօր՝ Մարիամ : 1922էն առաջ Ս. Փրկիչի որբանոցն էր և Քրիստինէ մայրապետի ձեռքով ուրիշ որբերու հետ ղրկուած է Պոլսէն : Անգամ մը տեսնուած է Ֆրանսայի մէջ : Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել : Իմացնել «Յառաջ»ի հասցէով :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Ուս. Միութեան ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը եւ դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի ժամը 20ին, Ժանթիի դըպրոցին սրահը : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը : Կը հրաւիրուին ընկերուհիները եւ համակիրները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Արզումանեան եւ Պժեան ընտանիքներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եղբօր, մօրեղբօր եւ անմոռանալին ՊԺԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ :

ԾԱԽՈՒ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱՏՈՒՆ

Փարիզի շատ մօտիկ հարուստ արուարձանի մը մէջ, լաւ յաճախորդ, միակ լուսանկարիչ 30·000 բնակչութեան մէջ :

Կայ նաեւ լուսանկարչատան հետ լաւ բնակարան մը :

Դիմել Յառաջ վարչութեան :

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ամէն գործի համար, Փարիզի մօտիկ եւ հարուստ արուարձանի մը մէջ : Ունի նաեւ երկու սիրուն եւ օդասուն սենեակ, խոհանոց, մառաք, պատշգամ, մառան, դեղեցիկ տեսարան, կեդրոնական ջերմութիւն :

Դիմել Յառաջի վարչութեան :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
MARDI 26 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7278 30e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2689

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Ր ՄԷԿ ՍԱՌԸ ՊԻՏԻ ՀԱԼԻ

Բովանդակ աշխարհ անձկութեամբ կը հետեւի Չորսերու Խորհրդաժողովին, որ բացուեցաւ երէկ, երկուշաբթի, Պերլինի մէջ :

Ժողովին գումարումը յաջողեցաւ երկար ձգձգումներէ եւ տաղտկալի վիճաբանութիւններէ վերջ :

Այս յաջողութիւնը մեծ դէպք մը կը համարուի : Եւ իրաւամբ : Այլեւս կարելի չէր քաշքշել բանավէճը, առանց աւելի պղտորելու միջազգային յարաբերութիւնները :

Բուն երկունքը նոր պիտի սկսի : Եւ եթէ նոյն իսկ սպասուած արդիւնքը չտայ, Չորսը միասին բաւական ճամբայ կտրած պիտի ըլլան, նոր եւ աւելի դրական ձեռնարկներ փորձելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ տրամադրութիւնները աւելի նպաստաւոր են այսօր քան որեւէատեն :

Հետզհետէ նոր երեւոյթներ կը պարզուին Խ. Միութեան մէջ, Սթալինի մահէն ի վեր, որ տեղի ունեցաւ 1953 Մարտ 5ին :

Միամտութիւն պիտի ըլլար խօսիլ հիմնական փոփոխութեանց մասին :

Բայց, ուշագրաւ են կարգ մը իրողութիւններ եւ խմորումներ :

Խորհրդային մամուլին մէջ աւելի յաճախ կ'երեւան խոստովանութիւններ՝ ներքին դժուարութեանց մասին :

Օրինակ, հաստատուեցաւ թէ եգիպտ տակաւին ինքնաբաւ չէ, հոգալու համար 200 – 210 միլիոն ժողովուրդի ընթացիկ պէտքերը :

Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, ներքին առեւտուրի նախարարը, Ա. Միկոյեան եւ ուրիշ պատասխանատու վարիչներ ամիսներ առաջ հաստատեցին թէ պարենաւորումն անգամ նոր ճիգեր կը պահանջէ :

Կացութիւնը շատ աւելի ծանր է արբանեակ երկիրներուն մէջ, որոնց կենսական աղբիւրները կը քամուին Խ. Միութեան կողմէ, 1945էն ի վեր :

Ամէն տեղ ալ վարչական փոփոխութիւններ կատարուեցան մասնաւորապէս հողագործական նախարարութեանց մէջ : Եւ նոր հրամաններ արձակուեցան, զարկ տալու համար հողագործութեան :

Պատահական երեւոյթ մը չէ, երբ Խ. Միութիւնը սակարկութիւններ կը կատարէ Խ. Միութեան հետ, կարգ. ճարելու համար :

Դեռ ուրիշ բանակցութիւններ ալ տեղի կ'ունենան զանազան երկիրներու հետ :

Անշուշտ քաղքենի – դրամատիրական երկիրներն ալ տնտեսական դժուարութեանց մատնուած են եւ ելքեր կը փնտռեն :

Հետզհետէ կը զօրանայ նոր հոսանք մը՝ երկու ճակատներուն վրայ, — բազմապատկել առեւտրական փոխանակութիւնները, իբրեւ ամէնէն գործնական միջոցը յարաբերութեանց բարւոքման :

Արեւմուտքի մէջ, այս հոսանքին գլուխը կանգնած են Անգլիա եւ Ֆրանսա : Մ. Նահանգները քիչ մը վերապահ կ'երեւան, քաղաքական պայմաններ ալ դնելով :

Կը թուի թէ այս խնդիրն ալ պիտի քննուի Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ :

Որեւէ համաձայնութիւն այս գետնին վրայ՝ անշուշտ պիտի նպաստէ սառերը հալեցնելու :

Առեւտուրը ամէն բան չէ, բայց կը դիւրացնէ մերձեցումը, փարատելով շատ մը թիւրիմացութիւններ :

Միւս կողմէ, տնտեսական բարւոքումը յաճախ ամբողջ քաղաքական դաշնագիր մը կ'արժէ :

Այսպէս կամ այնպէս, Պերլինի մէջ ալ իրար պիտի լրացնեն դիւանագէտը եւ տնտեսագէտը, եթէ իսկապէս խաղաղութիւն կ'ուզեն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

500 ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ, ՀԱԶԱՐ ԹՂԹԱԿԻՑ

Երէկ, երկուշաբթի, ժամը 15ին բացուեցաւ Չորսերու խորհրդաժողովը, Պերլինի Վերատուգիչ յանձնաժողովի նախկին շէնքին մէջ : Բացումը կատարեց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլըս, քանի որ ժողովատեղին ամերիկեան շրջանին մէջ կը գտնուի : Յետոյ առաջարկեց առաջին նախագահութիւնը յանձնել Պ. Ժորժ Պիտոյի, որ պիտի պարզէր գերմանական հարցը, օրակարգի գըլխաւոր խնդիրը :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պերլին կը գտնուին 500 մեծ ու փոքր դիւանագէտներ եւ իրենց աշխատակիցները, հազար թղթակիցներ, ինչպէս եւ 1500 ուրիշ այցելուներ : Արտակարգ ոգեւորութիւն կը տիրէ քաղաքին երկու մասերուն մէջ, հակառակ սաստիկ ձիւնձմրան :

Ինչպէս կ'երեւայ, Խ. Միութիւնը որոշած է շատ մը բարդ խնդիրներ յուզել, առաջին օրէն իսկ : Պ. Մոլոթով հազիւ Պերլին հասած, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ թղթակիցներու .

— «Պերլինի խորհրդաժողովը պիտի կատարէ իր էական պարտականութիւնը ամրապնդելով խաղաղութիւնը, բարւոքելով միջազգային յարաբերութիւնները եւ իսկապէս երաշխաւորելով Եւրոպայի ապահովութիւնը : Հինգ տարի անցած է չորս պետութեանց արտաքին նախարարներու վերջին խորհրդաժողովէն ի վեր : Միայն սա իրողութիւնը թէ համաձայնութիւն գոյացաւ Պերլինի խորհրդաժողովը գումարելու համար եւ այս ժողովին գըտած արձագանգը աշխարհի մէջ կը հաստատեն թէ ընդունուած է բանակցութեանց անհրաժեշտութիւնը : Այս իրողութիւնը միեւնոյն ատեն կ'ապացուցանէ թէ քանի մը միլիոն պարկեշտ մարդիկ պիտի հետեւին բանակցութեանց ընթացքին : Զինադադարի ժողովրդական հանրապետութիւնը որքան շատ մասնակցի այս միջազգային խնդիրներու վերաբերեալ բանակցութեանց արդիւնքը այնքան լաւ պիտի ըլլայ, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը ժողովուրդներու միջեւ : Խ. Միութիւնը որեւէ դիտում չունի ուրիշ պետութեանց դէմ, ուրիշ ժողովուրդներու ազատութեան եւ ազգային իրաւունքներուն դէմ : Խ. Միութիւնը ուժ կուտայ բոլոր այն երկիրներու որոնց նպատակն է իրենց ժողովուրդներուն բարօրութիւնը եւ ապահովութիւնը, պայմանաւ որ այդ ջանքերը չհակասեն ուրիշ պետութեանց շահերուն եւ իրաւունքներուն : Խորհրդային կառավարութիւնը կ'ուզէ որ միեւնոյն դիրքը բռնեն Խ. Միութեան հանդէպ» :

Մոսկուայի թերթերն ալ ձայնակցելով կառավարութեան, կը բացատրեն թէ միայն հինգ մեծ պետութեանց խորհրդաժողով մը կրնայ ապահովել խաղաղութիւնը : Մոսկուայի անթելը նորէն կը յիշեցնէ թէ եւրոպական բանակի ծրագիրը որ ճամբայ պիտի բանայ Գերմանիոյ վերազինման, ինչպէս եւ ռազմական խարիսխներու հաստատումը օտար երկիրներու մէջ կը հակասեն խաղաղութեան շահերուն եւ միջազգային ապահովութեան :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Պ. Մոլոթով գրեթէ գաղտնի մտաւ Պերլին : Զօրս շքեղ ինքնաշարժներ կը հետեւէին թափօրին : Արգիլուած էր կառքերու երթեւեկը դէպի խորհրդային դեսպանատունը :

Բուն ժողովատեղին այն սրահն է ուր 1944 Յուլիս 20ին մահուան դատապարտուեցան Հիթլէրի դէմ սարքուած դաւին հեղինակները : Քառակուսի սեղան մը շտկուած է որուն իւրաքանչիւր կողմը կըրնան նստիլ տասը գլխաւոր ներկայացուցիչներ : Իսկ իւրաքանչիւր պետութիւն կրնայ 30 խորհրդականներ եւ մասնագէտներ տեղաւորել առանց նեղուելու : Ամբողջ յարկաբաժին մը յատկացուած է մամուլին, ժողովասրահին անմիջապէս կից, հեռաձայնի եւ հեռագրի ընդարձակ ցանցով մը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Ո՞վ համրեց մեր թղթակիցներուն թիւը, թերթին հիմնարկութենէն ի վեր :

Շատեր հանդէսի մը նկարագրութեամբ սկսան եւ գրող դարձան :

Ուրիշներ, արդէն գրող, թղթակցութեան հոգն ալ ստանձնեցին, տարիներով :

Մնացեալները ցարդ կը շարունակեն, որքան բոյլ կուտան իրենց անձնական զբաղումները :

Թղթակիցներ ունինք որոնք արդէն քանի մը զաւկի տէր են, եւ դարձեալ կը գրեն, անտրտունջ :

Միւս կողմէ, հայաշատ կեդրոններ կան ուր քանի մը թղթակիցներ կը գրեն, պարբերաբար :

Անշուշտ ամէն բան կարգին չէ :

Հայերէն թերթը տակաւին այն բարգաւաճման չէ հասած որ կարենայ վճարովի թղթակից պահել ամէն տեղ :

Ուրեմն, գործը հիմնուած է բարեացակամութեան, բարոյական պարտականութեան վրայ :

Հակառակ այս իրողութեան, *Յառաջ* միշտ ալ ունեցած է թղթակցութեանց լայն ցանց մը, որմէ կ'օգտուին ուրիշ թերթեր ալ :

Ո՛րքան զուարճալիքներ, այս առթիւ :

Պոլսական այս կամ այն թերթը կ'արտատպէ *Յառաջ*ի սեփական թղթակցութիւնը կամ յօդուածը, առանց աղբիւրը յիշելու :

Թերթը կ'երթայ Լիբանան, Եգիպտոս կամ Իրան, եւ թղթակցութիւնը կամ յօդուածը կ'արտատպուի... պոլսական թերթին անունով...

Այս ընդհանուր տեղեկութիւններէն վերջ, անցնելով բուն հարցին, անգամ մը եւս կը յիշեցնենք .—

1. Հանդէսներու կազմակերպիչները պարտաւոր են նախապէս որոշել թղթակիցն ալ, ինչպէս կը նշանակեն բանախօսը, երգիչը, արտասանողը կամ նուագողը :

2. Նկարագրութիւնը կը հրատարակուի նոյն շաբթուն, եթէ հասած ըլլայ մինչեւ չորեքշաբթի :

3. Ներելի չէ որ Փարիզի կամ գաւառի մէջ կատարուած հանդէսի մը նկարագրութիւնը ղրկուի 10–15 օր վերջը, երբ Միջին Արեւելքէն եւ Ամերիկայէն նամակ եւ թերթ կը հասնին երկու–երեք օրէն (օդանաւով) :

«Յապաղած»ը չի կրնար փրկել կացութիւնը :

Խօսքը մասնաւորապէս ուղղելով Նոր Սերունդին եւ առ հասարակ երիտասարդութեան անգամ մը եւս կը հարցնենք .—

Ինչո՞ւ օրը օրին չէք ղրկեր ձեր ձեռնարկներուն նկարագրութիւնը :

Ինչո՞ւ կը սպասէք որ տարեցներ կատարեն այդ պարտականութիւնը :

Դասախօսութիւններ կը կազմակերպէք : Ձեր անդամները եւ անդամուհիներն ալ նիւթեր կ'ընտրեն եւ կը խօսին : Ապրի՛ք :

Ինչո՞ւ մէկուն պաշտօն չէք յանձներ որ ամփոփումը ղրկէ թերթին :

Երբ լեզուն կը բանի գրիչն ալ պէտք է սահի, այլապէս կէս ճամբան կը մնաք :

Տակաւին քանի՞ տարի թարգման պիտի փնտռէք :

ՎԱՀԷ

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՈՐՈՇ Է ՏԱԿԱՒԻՆ

Մարոքի Սուլթանը, Մոհամմէտ Արաֆա, որ Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը կը վայելէ, Յունուար 24ին յայտարարութիւն մը ուղղեց կայսրութեան բոլոր բընակիչներուն, ազդարարելով թէ ո՛վ որ չընդունիր թէ ինք գահ բարձրացաւ «օրինապէս եւ միաձայնութեամբ, անմիջապէս դուրս կ'իյնայ իսլամ հասարակութենէն» : Այս առթիւ ուշադրութիւն կը հրաւիրէ «սակաւաթիւ հպատակներու վրայ որոնք բացէ ի բաց ըմբոստացած են, ճնշումներու ենթարկուելով կամ մոլորելով» : Եւ կը բացատրէ թէ այս պարագան կրնայ խախտել անհրաժեշտութիւնը : «Եւ սակայն բարեկարգութիւնը խանգարուած չէ կայսրութեան մէջ, վասն զի ժողովրդային խիղճը կը դատապարտէ խռովարարներուն արարքները» : Խօսելով Ֆրանսայի քաղաքակրթիչ դերին վրայ, Սուլթանը կ'ըսէ . — «Ոչ մէկը կրնայ ուրիշին վերագրել այդ արժանիքը, առանց փարոսի մը լոյսը շփոթելու ճրագի մը աղօտ լոյսին հետ» : (Կ'ակնարկէ սպանիական Մարոքի կացութեան) :

× Ֆրանսական մարզպանը, զօր. Կիյոմ լրագրական ասուլիսի մը առթիւ պարզելով կացութիւնը, տեղեկութիւններ հաղորդեց ահաբեկչական գործունէութեան մասին : Տեղի ունեցած են 115 յարձակումներ, 99 հրկիզումներ, 48 եղեռնափորձեր դժոխային մեքենաներով եւ 65 խափանարար ձեռնարկներ, առանց հաշուելու շատ մը մանր դէպքեր : Այս առթիւ սպաննուած են 58 Ֆրանսացիներ եւ տեղացիներ, վիրաւորուած՝ 121 հոգի : Կատարուած են 370 ձերբակալութիւններ : Կալանաւորներէն 135ը կը գտնուին ծանր ամբաստանութեանց տակ :

Զօրավարը սպանիական Մարոքի ծանօթ ցոյցի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ Ֆրանսա հանդարտօրէն կը սպասէ դէպքերու ընթացքին :

× Քազապլանքայէն կը հեռագրեն թէ հինգ անգամ փորձեր կատարուեցան առջի գիշեր, հրկիզելու համար քաղաքին հրանիւթի բաշխման կեդրոնները : Երկու կայաններ ծանր կորուստներ կրեցին :

× Մատրիտի Ֆրանսական դեսպանը երէկ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սպանիոյ արտաքին գործերու նախարարին հետ : Զօր. Ֆրանքօ հեռագիր մը ուղղեց սպանիական Մարոքի մարզպանին՝ զօր. Վալինոյի, գնահատելով իր վարած քաղաքականութիւնը :— Ամերիկեան թերթերը դիտել կուտան թէ Մ. Նահանգները պիտի կրեն զօր. Ֆրանքոյի միջամտութեան հետեւանքները :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԴԻՒԱՆԷՆ

ԽՄԲ. — Երէկ հետեւեալ զեկոյցը ստացանք, Յունուար 22 թուականով .—

Փարիզի Հայ. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան 1953 Դեկտ. վեցի ընդհ. ժողովի որոշման համաձայն, ծրագիր – կանոնագիրը վերաքննելու համար կազմուած նորընտիր յանձնախումբը գործի ձեռնարկած է Փարիզի Առաջնորդ Գեր. Տէր Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի նախագահութեան տակ :

Կը խնդրուի մեր բոլոր հայրենակիցներէն որ իրենց դիտողութիւնները, թելադրութիւնները եւ տեսակէտները ներկայացնեն այս տասնեւհինգ օրուան ընթացքին : (ԿՆԻՔ)

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎՐԻՊԱԿ .— Կիրակի օրուան թիւին մէջ, Մ. Վարանդեանի նուիրուած գրութեան երկրորդ խորագիրը, «մահուան քսանամեակին» կարդալ 20ամեակին առթիւ» : Նոյն յօդուածին Ա. սիւնակ վարէն վերջըրդ տող, 1925էն 30 (եւ ոչ թէ 20) :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԱՐՈՔԸ
ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

●

Փարիզի մէջ անձկութեամբ կը հետեւին Սպանիական Մարոքի մէջ սարքուած արտակարգ ցոյցին, որ կրնայ տեղի տալ միջազգային բարդութեանց :

Այս առթիւ կարգ մը տեղեկութիւններ Մարոքի ֆրանսական եւ սպանիական շրջաններու մասին, քաղելով տեղական թերթէ մը.—

Սպանիական Մարոքէն էր որ զօր. Ֆրանքօ 1936 Յուլիս 18ին արձակեց քաղաքացիական պատերազմի իր հռչակաւոր կոչը: Ըմբոստութեան գլխաւոր վարիչին դիպուածական մահը, երկրորդին բանտարկութիւնը եւ մահապատիժը երրորդին, պատճառ եղան որ արագ թափով մը ան հռչակուի «պաշտպան Եկեղեցւոյ եւ Հաւատքին», եւ այդ էր պատճառը որ ան կրցաւ այսօր վերակենդանացնել ափրիկեցի համայնավարներու եւ մոլեռանդ իսլամներու դաշնակցութիւնը, ընդդէմ ֆրանսական թեւարկութեան:

Սպանիական Մարոքը ունի ինը հարիւր հազար բնակիչ, մինչդեռ Ֆրանսական Մարոքի բնակչութեան թիւը կ'անցնի ինը միլիոնը, ինչ որ կը նշանակէ թէ տասնի վրայ մէկ Մարոքցի սպանիական թեւարկութեան տակ է :

Յանուն այն տասներորդ անձին է որ քաղաքական գործողութիւն մը կը փորձուի այսօր, խախտելու համար վստահութիւնը զոր միւս Մարոքցիները դրած են ֆրանսեւմարոքեան վարչութեան վրայ :

«Յանուն Ամենակարողին»: Այսպէս ըսկսան 1907էն 1913ի միջեւ միջազգային դաշնագիրները, որոնք կը վաւերացնէին Ֆրանսայի թեւարկութիւնը Շէրիֆեան կայսրութեան վրայ :

1912ին Ֆրանսեւսպանիական համաձայնութիւն մը Սպանիոյ կուտայ նեղ հողաշերտ մը, Մարոքի Միջերկրականեան ափերուն վրայ, որ Սուլթանին հոգեւոր իշխանութեան տակ կը մնար, սակայն «վարչական ինքնավարութիւն» մը կը վայելէր, իրականին մէջ սպանիական կառավարութեան հաւանութեան ձգուած էր :

Պէտք չէ սպանիական այս Մարոքը շփոթել Թանճէրի հետ որ միջազգային հող է: Ունի քանի մը վայրի դաշտավայրեր, անապատներ, Սէմթա, Լարաշ, Աճիր, Մելիլա քաղաքները եւ մանաւանդ հին սրբազան Թեթուան քաղաքը:

Խալիֆան Թեթուանի մէջ կը նստի, տեսակ մը կառավարիչն է սպանիական Մարոքի, նշանակուած միանգամայն, թէ Մատրիտէն, թէ Սուլթանէն եւ թէ սպանիական մարզպանէն, եւ իրականին մէջ ամբողջ իշխանութիւնը իր ձեռքին մէջ կը պահէ :

Թեթուանի խալիֆան, քեռորդին է Մարոքի նոր Սուլթան Մուլայ Արաֆային : Ան միշտ անոր հանդէպ մեծ ակնածանքը ունեցած է եւ անոր ղրկեց, դեռ վերջերս, անձնական նամակներ, իր հաւատարմութիւնը յայտնելով:

Սակայն ան պաշտօնապէս մերժեց ճանչնալ Պէն Եուսէֆի գահընկէցութիւնը եւ նախկին սուլթանին համար է որ, աղօթքներ կ'ըլլան այսօր ամբողջ սպանիական Մարոքի մէջ:

Դիւրին է բացատրել այս կրկնակ երեւոյթը: Իրականին մէջ Թեթուանի խալիֆան որեւէ իրական իշխանութիւն չունի: Սպանիական Մարոքի մէջ երկու պետեր կան —զօր. Վալինօ, սպանիական մարզպանը — որ իր տրամադրութեան տակ ունի վաթսուն հազար զինուոր, եւ Ապտ էլ Խալէք Թորէս, պետը Մարոքի բարենորոգչական կուսակցութեան, որ կը ներկայացնէ արաբական Դաշնակցութիւնը, ինչպէս եւ Մարոքի մոլեռանդ իսլամը :

Ապտ էլ Խալէք Թորէսի նախորդն էր Շէրիֆ Րէյսուլֆ որ մասնագիտութիւն ըրած էր դարուս սկիզբը կողոպտել օտար ճամբորդներ, որոնց կ'առաջարկէր ընտրութիւն մը կատարել մահուան, ըկումի կամ փրկագինի միջեւ: Սպանիան, որ անոր մէջ կը տեսնէր օգտակար դաշնակից մը, անոր կը ճարէր զէնքեր եւ ռազմամթերք: Սակայն ի վերջոյ յոգնեցուց Մարոքցիներն ալ եւ Ապտ էլ Քրիմ որոշեց մէջտեղէն վերցնել զայն :

Րէյսուլիէն ի վեր սպանիական Մարոք երբեք չէ փոխուած: Երբ գիւղէ մը դուրս ելլես, մէկ դար ետ գացած ես կարծես : Ոչ դպրոց, ոչ առողջապահութիւն, ոչ հանրային աշխատանք... Միայն ցրուած, լճացած գիւղեր: Սրբազան պատերազմը այս միջնադարեան ժողովուրդին մէջ, ի յառաջագունէ շահուած բան մըն է: Արհեստակցական միութիւնները արգիլուած են, բացի կարգ մը խմբակներէն որոնք Ֆրանքոյի փաղանգին կը պատկանին: Քաղաքական կեանքը ամբողջովին ենթակայ է սպանիական կառավարութեան, որ շատ ճկուն է երբեմն:

Տնտեսապէս սպանիական Մարոքը կէս դար ետ է Ֆրանսական Մարոքէն եւ այս վերջին յիսուն տարիներու միջոցին էր որ Ֆրանսական հովանաւորութեան տակ Շէրիֆեան կայսրութիւնը անցաւ միջին դարէն արդիական կեանքին:

Քաղաքականապէս, միեւնոյնն է տարբերութիւնը: Բնիկ ցեղապետները իրենց իշխանութիւնը ի գործ կը դնեն կրօնական, դատական եւ կրօնական ուսուցման մէջ: Մնացեալ բոլոր իրաւասութիւնները կ'իյնան սպանիական կառավարութեան : Եւ այս աշխատանքը կը տանին սովորական սպաներ :

Մարոքի սպանիական շրջանին դէմ ամէնէն խիստ խօսքերը արտասանած է երբեմնի ապստամբապետը, Ապտէլ էլՔրիմ:

Ֆրանսական Մարոքի մէջ, շնորհիւ առողջապահական պայմաններու բարելաւման Մարոքի ժողովուրդին թիւը երեք միլիոնէն բարձրացաւ ութ միլիոն 864հազարի 1952ին :

1952ին 700 բժիշկներ կային, 1912ին ոչ մէկ բժիշկ կար, իսկ 1928ին 112 :

140 հազար Մարոքցիներ այսօր կը յաճախեն հանրային դպրոցներ, 68 հազար Ֆրանսացիներու կամ Եւրոպացիներու համար: 1912ին հարիւր հազարէ աւելի բնակիչ ունեցող քաղաք չկար Մարոքի մէջ: 1952ին հինգ ամէնէն մեծերը կը հաշուեն Քազապլանքա 600.000, Մարաքէշը 250 հազար, Ֆէս 250 հազար, Մէքնես 180 հազար եւ Ռապաթ 180.000 :

Մարոքի ելեւմտացոյցին քառասուն առ հարիւրը կը հոգայ Ֆրանսայի ելեւմտական նախարարութիւնը: Միւս կողմէ Ֆրանսան Մարշըլի վարկերէն կարեւոր գումար մը յատկացուցած է նաեւ Մարոքի :

Այսօր տասը հազար քիլոմեթր շինուած ճամբայ կայ եւ երեսուն հազար ալ դաշտական: Երկաթուղիներու ընդհանուր երկայնութիւնը 2320 քիլոմեթր է — (720 քիլոմեթրը ելեկտրական):

Ջորս նաւահանգիստներ շինուած են Քազապլանքա, Սաֆի, որ մէկ միլիոնէ աւելի թոն փոխադրութիւն ունի, Փոռ-Լիօթէ, եւ Ականիր :

Ֆրանսացին Մարոք երթալէ առաջ գիւղացին տարրական միջոցներ ունէր, սակայն ներկայիս շատ բան արդիացած է : 1912ին Մարոք հանքածուխ չունէր: Ներկայիս վեց հարիւր հազար թոն կ'արտադրէ, ինչպէս եւ ութսուն հազար թոն քարիւղ:

Թ. Ա. Թ.

ՓԱՐԻԶԻ ԱՐԵՒԵԼԱԾԷՍ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒ ԱՐԴԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, վերջերս հրամանագիր մը հրատարակուեցաւ Փարիզի արքեպիսկոպոսարանէն, արեւելածէս կաթողիկէ համայնքներու նոր իրաւասութեանց մասին:

Մեր դիմումին վրայ, Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ համայնքին առաջնորդը Հ.Կ.Վ. Ամատունին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ նորութիւնը :

Եկեղեցիին հովուական վարչութիւնը, անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, հողային բաժանման վրայ հիմնուած է, թեմական թէ թաղային: Ինչպէս Տիեզերական եկեղեցին, այսպէս նաեւ Ֆրանսայի եկեղեցին, սկզբնական դարերէ ի վեր որոշ թիւով թեմերու, եւ սոյնք ալ իրենց կարգին ժողովրդապետական թաղերու կամ ծուխերու բաժանուած են: Ֆրանսա 87 թեմերու, եւ սոյնմէ իւրաքանչիւրը բազմաթիւ ժողովրդապետութիւններու բաժնուած է: Փարիզ քաղաքը իր արուարձաններով եկեղեցապէս այսօր 222 ժողովրդապետական թաղերու, անշուշտ նոյնքան ալ եկեղեցիներու եւ ժողովրդապետներու բաժնուած կը կառավարուի :

Իւրաքանչիւր ժողովրդապետ (քիւրէ), իր ժողովրդապետական թաղին սահմաններուն մէջ, կը վայելէ եկեղեցական իրաւունքներու ամբողջութիւն մը, միեւնոյն թաղամասին հաւատացեալ բազմութեան վրայ: Այդ իրաւունքներու գործածութեան մէջ ոչ մէկուն ենթակայ է բացի իր թեմին Եպիսկոպոսէն կամ Առաջնորդէն: Դրացի ժողովրդապետը իրաւասութիւն չունի միջամտելու անոր հօտին մէջ բնակող քրիստոնեաներուն հոգեւորական գործերուն :

Եւ որովհետեւ սկզբնական դարերէ ի վեր բոլոր Արեւմուտք լատինածէս եղած է, հետեւաբար բոլոր ժողովրդապետներն ալ նոյն լատին իրաւակարգին ենթակայ եղած են:

Պատմութեան ընթացքին սահմանափակ բացառութիւններ եղած են Լեհաստանի կամ Տրանսիլվանիոյ հայածէս կամ սլաւածէս (Ռութէններուն), իսկ հարաւային Իտալիոյ յունածէս թեմերու կամ ժողովրդապետութիւններու ներկայութիւնը : Արեւելեան ծէսի այս աննշան կղզիներէն դուրս, Արեւմուտք չէ ճանչցած անցեալին մէջ արեւելեան ծէսերու թափանցում : Ֆրանսա սոյնց կարգին էր մինչեւ առաջին աշխարհամարտը: Այնուհետեւ Հայերուս, եւ երկրորդ աշխարհամարտէն վերջն ալ՝ Սլաւ ցեղերու խուժում տեղի ունեցաւ :

Այսպէս բազմահազար Հայ քրիստոնէութիւն մուտք գտաւ Ֆրանսայի հիւրընկալ ափերուն վրայ: Բնակութեամբ անոնք տարածուեցան լատին ժողովրդապետութեանց ցանցին մէջ, եւ հաւատացեալներուն մէջ: Հայ գաղթականին հետ եկան նաեւ իր հովիւները: Տարբեր լեզուի, եկեղեցական տարբեր ծէսի եւ իրաւակարգի տէր հաւատացեալներ, հնութեամբ ոչ նուազ քան Գալլիական եկեղեցին, որուն զաւակներուն հետ կողք կողքի կենակցիլ սկսան: Գաղթականական շարժման առաջին տարիներն իսկ բացուեցան մատուռներ ու եկեղեցիներ, անոնց շուրջ հաւաքելու եւ պահպանելու համար այս հաւատացեալները: Այսպէս Փարիզ, Ս. Խաչ եկեղեցին ճանչցուեցաւ Հայ Կաթողիկէ համայնքին Առաջնորդութեան կայանը, վարդապետ մը իբրեւ վարիչը նոյն կայանին : Գործնականին մէջ ան ունէր ժողովրդապետական իրաւունքներ, իրաւապէս սակայն, համեմատութեամբ տեղւոյն բնիկ Ֆրանսայի լատին ժողովրդապետին, իր դիրքը իբր առժամեայ, տարրապաս կը նկատուէր: Զէ՞ որ նորեկ հայ գաղթականին վիճակն ալ առժամեայ էր: Բայց երբ այդ վիճակը հետզհետէ հաստատուն դարձաւ, աւելի կը շեշտուէր իր համայնքին կրօնական վիճակն ալ հաստատուն ձեւի մը վերածելու: Մանաւանդ որ ժամանակի հոլովոյթով, միամիտ ժողովուրդին մտ—

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Սարխոշ Գեւոն, իր կարգին դեղի բանիմացներուն հետ խառնուած, առիթը գտած էր Փրոտ Մինասին հայհոյելու : Գեւոն Փրոտ Մինասին հայհոյելու առանձինն ոճ ու բառեր ունէր եւ այդ՝ իր մասնագիտութիւնը դարձուցած էր :

— Վայ, ես քու եօթանասուն եօթը պորտին ...

Վարդան այս անգամ գիւղացիներուն մէջ ղրկած էր Պետօն :

— Բան չկայ, բան չկայ, Թնդանօթի ռումբերը լերան մէջքէն վեր չեն հասնիր:

— Սաքօն ո՞ւր է, Պետօ:

— Սպիտակ Ձիաւորը ե՞րբ կուգայ, Պետօ :

— Էսօր վաղը, էսօր վաղը,— կը՛ պատասխանէր Պետօն:

Պետօն կ'ուզէր հարցնել, թէ արդեօք գիւղացիներէն տեսնողներ եղա՞ծ են Մարգարը: Ընկերներէն շատեր երէկ գիշերէն ի վեր տեսած չէին: Գիւղացիները առաւօտ շատ կանուխ այն բարձր ապառաժին վրայ տեսած էին զայն: Այդքան միայն :

Բանջար քաղող կիներէն մէկը երբ իմացաւ, որ Մարգարը կը փնտռեն, ըսաւ Պետոյին, թէ վերջին անգամ զայն տեսած են Պզկան քարերէն անդին ամայի վայրի մը մէջ, առանց զէնքի: Սոման տժգունեցաւ յանկարծ, երբ լսեց որ Փետայիները Մարգարը կը փնտռեն: Կը կարծէր, որ Մարգար, Երեք Ծառերու վայրէն վար իջնելէ յետոյ, Փետայիներուն մօտ գացած էր, դիրքերուն վրայ: Վերջին անգամ իր քովէն վար իջած էր, այնպէս իջած էր, կ'ըսես դէպի կախաղան կը քալէր: Սոման վրաններուն մէջէն հեռացաւ փութկոտ, կ'ուզէր փնտռել, գտնել Մարգարը :

Երբ Փետայիները դիրքերուն վրայ տեղաւորուեցան եւ թշնամին սկսաւ յառաջանալ ու հրացանաձգութիւն սկսաւ, բոլոր ընկերները դիրքերուն վրայ Մարգարի յաղթ հասակը փնտռեցին :

Թնդանօթի երկրորդ ռումբն էր, որ կը պայթէր, եւ ձայնը լերան կապուած Փետայիներու ձիերը վեր վեր կը ցատկէին: Ձի մը, իր կապը կտրած, դէպի հովտի կողմը վար իջած էր: Ձին քթին հով առած էր: Երկու հոգի դժուարութիւնով կ'աշխատէին բռնել :

Վարը պաշըպօզուքներ սկսած էին լայն ճակատի վրայ տարածուիլ: Մաս մը հըրդեհուած սայլերու կողմէ անցած էր: Պետօն այդ ճակատին վրայ գործի լծած էր զէնքի տակ չեղող տղամարդիկ ու նոյնիսկ կիներ: Անոնք լերան գագաթէն հսկայական ապառաժներ կը խախտէին բահով բրիչով՝ ապառաժները լեռնէն վար գլտորելու համար :

Վար շրջուած ապառաժները պաշըպօզուքներու սարսափներէն մէկն էին: Երբ քարը հետզհետէ թափ կ'առնէր աղմուկով, թափը հետզհետէ կ'արագանար, ուժեղ ցատկումներ կ'առնէր եւ իր հետ վար կը բերէր իր թափին տակ ճեղքուած ապառաժի կտորները: Վար շրջուած ապառաժը, մինչեւ լերան մէջքը որ կը հասնէր, ահաւոր ցատկում կ'ունենար, երբեմն շեղ, երբեմն ուղիղ :

Քարերուն ներքեւ փորսող եկող պաշըպօզուքները ապառաժներու այդ դիւային թափին առջեւ իրենք զիրենք դժուարութիւնով կը պաշտպանէին :

Սարխոշ Գեւոյի համար մանաւանդ հաճելի էր ապառաժները այդ հսկայ բարձրութենէն վար ձգել, լսել երկաթէ քարերուն վրայ անոնց ձգած փոթորկոտ ձայնը ու տեսնել անոնց խելագար ցատկումը :

Վար շրջուած ապառաժներուն մէջ ժողովուրդի ցասումը կար :

Թնդանօթի ռումբը այս անգամ Խէչոյի դիրքերուն մօտ պայթած էր: Ամպգոլ տաքութեան մէջ վառօդի հոտ ու ծուխ բռնած էր: Թշնամի ձիաւորները յաճախ կը կորսուէին վարը ամպի պէս բռնած թնդանօթի ծուխին մէջ եւ նորէն կ'երեւէին: Անոնք դէպի անցքին կողմը կը յառաջանային :

Մարգար չկար: Վարդանը, որ կռուին մէջ իր թեւը երկինքին քով միակ արծիւն էր դարձեր, առանց Մարգարի այս անգամ վտանգաւոր կը նկատէր թշնամի զօրքերէն մաս մը հովտին մէջ կիսել : Իր ուժերը բաւարար էին թշնամին այդ կարեւոր անցքէն հեռու պահելու, եթէ միայն թշնամին այս անգամ տէր չդառնար այն սարին, ուրկէ վտանգի մէջ պիտի իյնային Աղուընկայ Քարերու կարեւոր դիրքերը, որոնց գիւղացիք Այծի Սար անունը կուտային: Վարդան իր ուժերը տարածել չէր ուզեր :

Հովտի առաջին կռուին, Վարդան եւ Մարգար դժուարութեամբ կրցան վար առնել այն զօրքերը, որ նահանջի պահուն տեղաւորուած էին Այծի Սարի հարաւային կողերուն վրայ, միակ դիրքը որ անցքի ձախակողմեան մասէն կարելի էր համազարկի տակ առնել: Աղուընկայ Քարերու դիրքերէն կը հսկէին սարի ճակատը, ուրկէ թշնամիին համար անկարելի էր ելքը: Հարաւային կողի հսկողութիւնը յանձնուած էր Կարմիր Սեռոբին, որ ճակատէն կը հսկէր նաեւ դէպի անցք յառաջացող զօրքերու շարժումներուն վրայ :

Հովտի կռուէն յետոյ, Մարգար յաճախ ըսած էր Վարդանին .

— Վարդան, ճանս, Վարդաձորի լերան վտանգ չկայ: Մինակ էդ անիծած սարն է որ ինձ մտածել կուտայ: Եթէ թշնամին զօրք տեղաւորէ, Աղուընկայ Քարերը վտանգի տակ կ'իյնան :

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

քին մէջ շփոթութիւններ կը ծագէին: Դիւրաւ կը սպրդէր անուսին միտքը թէ հայրենիքի ու հպատակութեան փոփոխութիւնը հետը կը բերէր ծէսի ու նուիրապետական հպատակութեան փոփոխութիւն:

Արդ, վերոյիշեալ սահմանադրութիւնը լուսաբանութիւններ կը բերէ այս մասին, հիմնուած միշտ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ օրէնսդրութեան վրայ: Վասնզի կը յայտարարէ, ոչ թէ միայն Հայերուս կամ Ուկրայնացիներուն, այլ Փարիզի արեւելածէս բոլոր կաթողիկէ համայնքներուն եկեղեցիները՝ իբրեւ ժողովրդապետական եկեղեցի, վարիչ վարդապետները իբրեւ ժողովրդապետ, ամէն կերպով համահաւասար լատին ժողովրդապետներուն:

Իրաւական գետնի վրայ, ուշագրաւ է այս կարգադրութեան նշանակութիւնը: Զի այս՝ համազօր է արեւելածէս հաւատացեալները անջատուած յայտարարելու լատին ժողովրդապետներու իրաւասութենէն, ենթարկուած պահելու համար զանոնք բացառապէս իր սեփական եկեղեցիին ու համածէս ժողովրդապետին իրաւասութեան: Լատինածէս հաւատացեալը՝ ինչպէս որ ենթակայ է իր լատին ժողովրդապետին, արեւելածէս հաւատացեալն ալ ենթակայ պէտք է մնայ միայն իր սեփական ժողովրդապետին: Ուշագրաւ տարբերութեամբ մը սակայն, մինչ լատին ժողովրդապետին իրաւասութիւնը իրեն նշանակուած թաղին սահմաններէն անդին չանցնիր, արեւելածէս ժողովրդապետին իրաւասութիւնը կը տարածուի իր բոլոր հաւատացեալներուն վրայ առանց թաղային սահմանումներու: Ահա բուն նորութիւնը. ինչ որ եկեղեցական կանոնագիտութիւնը ծխային – անձնական իրաւասութիւն կը կոչէ, ընդդէմ հողային իրաւասութեան չափանիշին:

Գործնականի մէջ հաւասար է ըսելու. — Արեւելածէս կաթողիկէ հաւատացեալը․․ Հայ, Յոյն, Սլաւ, եւն. — պէտք է շարունակէ մնալ կապուած իր արեւելեան սեփական եկեղեցիին, ծէսին ու աւանդութեանց: Ինչպէս արեւելեան աշխարհներու մէջ ի զօրու եղած է միշտ այս կանոնը, ի զօրու է նաեւ արեւմտեան աշխարհներու մէջ, ուր որ կան նկատելի թիւով արեւելեան թափանցումներ:

Սկզբունքը շատ հին է: Արեւելքի մէջ կանուխէն գործադրուեցաւ, երբ Իսլամին, Մոնկոլին ու Թուրքին սուրին սարսափէն տեղաշարժ եղան հսկայական զանգուածներ քրիստոնեայ այլածէս հաւատացեալներու, թեմեր ու եկեղեցիներ իրարու խառնուելով: Արեւմուտք այս երեւոյթը չէր ճանչցած, բացի սակաւ աշխարհամասերէ: Ամերիկա սկսաւ ճանչնալ անցեալ դարու վերջերը, նախ Սլաւ քրիստոնեաներու, ապա Հայ ու Արաբ քրիստոնեաներու խուժումով: Ֆրանսա՝ այս հարցը այժմէական դարձաւ վերջին աշխարհամարտէն ետք:

Եկեղեցական իշխանութիւնները չէին կրնար անտեսել այս հարցը, ու իրաւական միջոցներով չապահովել արեւելեան եկեղեցիներու այս բեկորներուն գոյութիւնը, իրենց ինքնուրոյն դիմագիծով, զերծ՝ լատինացումէ: Կաթողիկէ եկեղեցին դարերէ ի վեր ունէր այս փորձառութիւնը. լատինացումներու տխուր հետեւանքները. եւ ջանացած էր անցեալին մէջ լուծել կնճիռները: Փարիզի Արքեպիսկոպոսարանին ձեռնարկը շարունակութիւնն է վարչական միեւնոյն ուղեգիծին:

Տարակոյս չկայ թէ չորուցամաք օրէնք մը չի բաւեր: Հարկ է ապրիլ տալ այդ օրէնքին ոգիով համակ զանգուածներ: Հոս է բուն դժուարութիւնը ձեռնարկին: Հարկ է որ անհատ հաւատացեալը ունենայ իր պարտականութիւններուն գիտակցութիւնը, եւ ապրումը, առանց անհատապաշտութենէ, կամ ստորադասութեան ոգիէն տարուելու: Մանաւանդ մեր Հայերուս պարագային, քանի որ հոծ բազմութիւն մըն է որ ունինք այս ափերուն վրայ: Արեւելածէս անհատ հաւատացեալին կը մնայ, խելահաս ժողովուրդներու սեփական գիտակցութեամբ, հետեւիլ ողջամիտ ուղեգիծին որ վերէն գծուած է իր առջեւ: Եթէ չպակսի այնքան հասունութիւն, միջավայրը, խառն ծէսի պսակները, մշակութային, ընկերային, տնտեսական անխուսափելի եւ անհրաժեշտ յարաբերութիւնները՝ շուրջի հսկայական զանգուածին հետ, կրնան եւ պիտի ձեւափոխեն անշուշտ մեր ժողովուրդին մայնութիւնն ալ, բարքերն ալ, բայց պիտի չյաջողին, լայն համեմատութիւններով, տաշել ու նուազեցնել արեւելածէս սեփական եկեղեցիի մը զաւակները: Ընտանիքի հայրերուն ու մայրերուն ձեռքն է շատ բան: Բայց անշուշտ ոչ առանց եկեղեցւոյ առաջնորդներուն խոհական եւ հեռատես ղեկավարութեան: Մեր անցեալ պատմութիւնը իմաստութեան բազմաթիւ գլուխներ ունի այս մասին. երանի եթէ ամէն ոք անաչառութեամբ քննէր զանոնք:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՎԵՑ ԷՋ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

★

Ինչպէս գրած էինք, Սուրիոյ կառավարութիւնը նոր օրէնք մը հաստատած է, որուն համաձայն բոլոր օրաթերթերը վեց էջ պիտի ըլլան, 1954 Յունուար 1էն սկսեալ: Այս առթիւ «Հալէպ»ի մեր պաշտօնակիցը, *Արեւելք*, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Դեկտ. 28ի խմբագրականով.—

Մամուլի նոր օրէնքը, որ հրատարակուեցաւ վերջերս, հիմնական ձգտումը ունի ըստ բովանդակութեան ճոխացնելու սուրիական թերթեր,— որովհետեւ պարզ է, որ մամուլի բարեկարգութիւնը ուղիղ գծով պիտի անդրադառնայ նաեւ ժողովրդային լայն զանգուածներու ընկերային եւ ընդհանուր զարգացումին, պիտի դարձնէ զանոնք պետութեան թիկունք, օրուան իշխանութիւններու կողքին:

Նոր օրէնքը մանրամասն բացատրութիւններ կուտայ այն բարեկարգութեանց մասին, որոնք պիտի իրագործուին, կարգ մը անհրաժեշտ եւ ստիպողական առաջադրութեանց գործի վերածումով,— Համաձայն այդ օրէնքի տրամադրութեանց, սուրիական բոլոր թերթերու կարգին, նաեւ մեզի համար կը ծագի ստիպողութիւնը՝ ենթարկուելու մասնաւորաբար հետեւեալ կէտերուն.

Ա.— 1954 Յունուարի մէկէն սկսեալ, թերթը վերածել վեց էջի:

Բ.— Ունենալ երեք մնայուն խմբագիր:

Գ.— Ապահովել հեռագրական գործակալութիւններու ամենօրեայ տեղեկատուութիւնները:

Դ.— Երկու հազար սուրիական ոսկիի կանխիկ գումար մը պահ դնել Մամլոյ Տնօրէնութեան մօտ:

Թուեցինք մէկ քանին միայն այն ստիպողական պահանջներէն, որոնց գործի վերածումին համար նախապատրաստական աշխատանքներու ձեռնարկած ենք արդէն: Անկեղծ պիտի ըլլանք արձանագրելու համար մեր այն մտածումը, որ՝ հայ թերթի մը համար... աւելորդ «պերճանք» է վեց էջը, այս քաղաքին մէջ ու այս երկրին, ուր դժբախտաբար նիւթական հնարաւորութիւններն ու խմբագրական աշխատանքի տարրական տուեալները կը պակսին մեզի: Այսուհանդերձ, մեր կարելի զոհողութիւններով, պիտի փորձենք ներդաշնակուիլ ընդհանուր ճիգին, ու ԱՐԵՒԵԼՔը ճոխացնել՝ ԿԱՐԵԼԻ նոր աշխատակիցներու ապահովումով:

Ըմբռնելի է, որ մեզի համար գրեթէ անկարելի զոհողութեանց հարկ ծագած է. — Նոր աշխատակիցներ, լուրերու եւ յօդուածներու ճոխացում, նոր տառեր եւ յաւելեալ աշխատաւորներ, թուղթ, տպարանական անհրաժեշտ պիտոյքներ եւլն.:

Եւ սակայն, ինչպէս ըսինք, մեր կարելին պիտի փորձենք հասնելու համար ամենօրեայ այս պահանջներուն: Անոնք, որ գաղափար ունին օրաթերթերու խմբագրական եւ վարչական աշխատանքներու տարողութեան մասին, գիտեն թէ սպառիչ ու հեւ ի հեւ ճիգերու կը կարօտին անոնք, եւ հարկադրուած են կուրծք տալ ծանօթ թէ աննախատեսելի բազմաթիւ դժուարութեանց: Մասնաւորաբար տպագրական արդիական միջոցներէ զուրկ թերթերու համար, օրական տասնեւութժամեայ լարուած աշխատանք անհրաժեշտ է, որպէսզի անոնք կարենան գոհացում տալ գէթ միջին պահանջներու:

... Յաճախ առիթ ունեցած ենք ընդգծելու, թէ, տուեալ պայմաններու մէջ, հայ թերթ հրատարակել համազօր է նահատակութեան: Բայց մենք, բովանդակ Հայ Մամուլը — պատրաստ ենք այդ մարտիրոսութեան, որովհետեւ մեր կեանքին մէջ միայն այդ գնով կարելի է ապրիլ ու դեր կատարել: Մեր միակ պահանջն այն է, որ մեր ընթերցողները համաձայն ըլլան մեզի, թերթին գինը քսան դահեկանի բարձրացնելու, նկատելով մանաւանդ որ Լիբանանի մեր պաշտօնակիցները երկար ատենէ ի վեր հարկադրուած են այդ գինով վաճառելու իրենց առօրեայ թիւերը: Աւելորդ չըլլայ թերեւս յիշեցնել, թէ 1948 Յունիսէն ի վեր, երբ ծագեցաւ քորէական պատերազմը, թուղթերու գինը քառապատկուեցաւ եւ սակայն, միայն այս թերթն էր որ անփոփոխ պահեց իր գինը, միշտ սկզբունք հռչակելով ԾԱՌԱՅԵԼ, եւ ոչ՝ շահիլ: Այսօր, երբ անխուսափելի հարկադրանքին տակ ենք հինգ դահեկանի յաւելում մը կատարելու, կը հաւատանք որ ընդունելի եւ տրամաբանական կը նկատուի մեր որոշումը, ու այս թերթին համակիրներ ոչ միայն կը վճարեն այդ յաւելեալ գումարը, այլեւ կ'աջակցին մեզի, տարածելու համար ԱՐԵՒԵԼՔը:

Այս ապահովութեամբ կը պատրաստուինք ներդաշնակուելու Մամլոյ նոր օրէնքին հետ, եւ կ'առաջադրենք մեր կարելին փորձել, ճոխացնելու համար բովանդակութիւնը մեր թերթին:

«ՔԱՐԻՒՂԻ ՔԱՂԱՔԸ»

Ռուբէն Զուտլարեան որ քանի մը տարի առաջ մեկնած էր Մ. Նահանգները իբրեւ տարագիր, արդէն լոյս ընծայեց անգլերէն գիրք մը «Քարիւղի Քաղաքը»: Գրադատներ կ'ըսեն թէ խորապէս ուսումնասիրած է Կովկասի անցեալ եւ ներկայ կեանքը, նախ ցարական Բագուն, ապա խորհրդային Բագուն: Սիրային պատմութիւն մըն է, Ա. աշխարհամարտի յաջորդող շրջանին երբ կարմիրները գրաւեցին երկիրը: Հեղինակը աշխատած է տալ Բագուի բազմակողմանի կեանքը, աշխատաւորին ինչպէս եւ ազնուականին կեանքը, կրօնքի եւ բարոյականի բախումը նոր կեանքին հետ: Այս բոլորին մէջէն կը հոսի քարիւղը, օդին մէջ, ոտքին տակ, հողին տակ եւայլն:

Գիրքը ձօնուած է Ճորճ Մարտիկեանի եւ ՀՕՄ ի, որոնք այնքան օգտակար եղան այս նոր տարագիրներու տեղափոխութեան եւ տեղաւորման գործին մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՂՏՆԻ ՈՍՏԻԿԱՆ Գրիգոր Արմենակ եգիպտացի քսան հազար ոստիկաններուն մէջ միակ Հայն է, որ նկատուած է Եգիպտոսի Շէրլոք Հոլմսը, կը գրէ «Լը Փրոկրէ Էժիփսիէնը»: Գրիգոր Արմենակի սխրագործութիւնները կ'արձանագրուին երկու տարիէ ի վեր ամբողջ Եգիպտոսի մէջ: Ան բազմաթիւ լեզուներ կը խօսի: Դիպուածով ոստիկան եղած է, նախապէս պատրաստուած ըլլալով դառնալու նկարիչ: Երբ իրեն կը թելադրեն գաղտնի ոստիկան ըլլալ, կը պատասխանէ թէ «կը նախընտրեմ կախաղան բարձրանալ, քան թէ շրջուն վաճառականներ տուգանքի ենթարկել»: Սակայն բարեխիղճ մարդը բազմաթիւ աւազակներ կը կալանաւորէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Յայտնապէս կ'ուզէր շարչրկել այս երիտասարդը: Ճանկի հարուած մը հոս, ակռայով խածուածք մը հոն: Ճշմարիտ դժոխքի մը վերածած էր դժբախտ երիտասարդին կեանքը:

Փուարօ յանկարծ կանգ առաւ եւ երիտասարդ Բէյթըրի ուղղեց խօսքը հոգատու եւ մտերմական շեշտով մը.

— Երիտասարդ բարեկամս, թող ասիկա դաս մը ըլլայ ձեզի: Այր մըն էք, եւ այր մարդու մը պէս վարուեցէք: Այր մարդու բնութեան հակառակ է գետնամած խոնարհիլ: Կինը եւ բնութիւնը գրեթէ նոյն անդրադարձումները ունին: Աւելի լաւ է պնակ մը նետել կնոջ մը գլխուն քան որդի մը պէս սողալ իր առջեւ երբ կը գիջանի ձեր վրայ յառել իր նայուածքը:

Յետոյ մէկդի դնելով իր հայրական շեշտը, վերսկսաւ իբրեւ դասախօս:

— Քարլ Բէյթէր այնքան շարչրկուա՞ծ էր, որպէսզի ուզէր վրէժ լուծել ոճիրով մը: Տառապանքը երբեմն օտարոտի ազդեցութիւն մը կը գործէ մարդու մը վրայ: Այս մասին չէի կրնար որեւէ վճռական բան ըսել:

« Այժմ կարգը Ուիլեըմ Քոլմէնինն է: Իր վարմունքը կասկածելի չերեւար, ըստ Օր. Բէյլիի: Եթէ մարդասպանն է, ուրեմն իր չէնչող կերպարանքը դիմակ մըն է Ուիլեըմ Պոսըրը ծածկելու համար: Ձեմ կարծեր թէ Ուիլեըմ Քոլմէն, եթէ ինքն է, ոճրագործի մը խառնուածքը ունի: Կրնայ ուրիշ թերութիւններ ունենալ եւ թերեւս Օր. Լիթըրէն կրնայ մեզի տեղեկութիւններ տալ այդ մասին:

Ի՞նչպէս կրցաւ մտքէս անցածը հասկնալ, թէեւ վստահ էի որ դէմքս չէր մատներ զգացումներս:

— Օհ, ատիկա ոչ մէկ եզրակացութեան կը տանի, ըսի վարանումով: Սակայն եթէ ամբողջ ճշմարտութիւնը պէտք է ըսել, օր մը իմ առջեւս պարծեցաւ թէ կրնար որեւէ փաստաթուղթ կեղծել արհեստով կեղծարարի մը պէս,

— Հրաշալի, ըսաւ Փուարօ: Ուրիշ խօսքով, եթէ այդ անստորագիր նամակներէն մէկը գտնէր, պիտի կրնար շատ լաւ կեղծել գիրը:

— Օ, ինծի նայեցէք, բացագանչեց Պ. Քոլմէն, այս անգամ չափը կ'անցընէք Պ. Փուարօ:

Ոստիկանը շարունակեց առանց շփոթելու:

— Շատ դժուար է ստուգել թէ իրապէս Ուիլեըմ Պոսըրն է թէ ոչ: Քոլմէն մեզի խօսեցաւ խնամակալի մը եւ ոչ թէ հօր մը մասին: Ուրեմն, կրնանք Ուիլեըմ Պոսըրը համարել զինքը:

— Ինչ զրախօսութիւն: Ձեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ համար այսքան երկար մտիկ ըրին այս շատախօսը:

— Երեք երիտասարդներէն կը մնայ Պ. Էմմըթը: Ան ալ կրնայ Ուիլեըմ Պոսըրն ըլլալ: Եթէ անձնական պատճառներ ունէր Տիկին Լէյտնըրը մէջտեղէն վերցնելու, սկիզբէն իսկ հասկցայ թէ պիտի չկրնամ որեւէ բան իմանալ իրմէ: Անվրդով պաղարիւն մը ունէր եւ երբեք առիթ չտուաւ ինծի զինքը գրգռելու կամ որեւէ հնարքի մը շնորհիւ ինքզինքը մատնելու: Արշաւախումբին բոլոր անդամներէն միայն Պ. Էմմըթը բոլորովին անկողմնակալ կարծիք մը յայտնեց Տիկին Լէյտնըրի մասին: Ձայն կը գնահատէր իր բուն արժէքով, բայց թէ Տիկինը ինչ ազդեցութիւն գործած էր իր վրայ— չկրցայ երեւան հանել: Կ'երեւակայեմ թէ իր պաղ վարմունքով, հակակրելի դարձած էր Տիկին Լէյտնըրի:

Ինծի այնպէս կը թուի թէ ձեր մէջէն, իր խառնուածքով եւ հնարաւորութիւններով, Պ. Էմմըթ ամէնէն աւելի ընդունակ է ոճիր մը գործելու վարպետի ձեռքով:

Առաջին անգամ ըլլալով Պ. Էմմըթ իր նայուածքը վեր բարձրացուց կօշիկին ծայրէն:

— Շատ շնորհակալ եմ, ըսաւ:

Թէեւ հեգնութիւն մը կար իր շեշտին մէջ: Ցանկին վերջին երկու անուններն են Ռիչըրտ Քարէյ եւ Հայր Լավինյի:

Ըստ Օր. Լիթըրէնի եւ միւսներու վկայութեան Պ. Քարէյ եւ Տիկին Լէյտնըր իրար կ'ատէին իրենց ամբողջ սրտով եւ բարեկիրթ կ'երեւային իրարու հանդէպ:

Ուրիշ մէկը, Օր. Բէյլի, ինծի պարզեց բոլորովին տարբեր պատկեր մը: Շատ չանցած հաւատացի թէ Օր. Բէյլի իրաւունք ունէր: Այդ եզրակացութեան եկայ գրգռելով Պ. Քարէյը որ խօսի առանց կասկածամտութեան: Շատ պարզ էր, անմիջապէս հասկցայ, այն... այն ջղային ուժասպառութիւնը որուն մէջ կը գտնուէր եւ կը գտնուի մինչեւ այսօր: Երբ մէկը հասած է տառապանքի ծայրագոյն աստիճանին, չի կրնար պաշտպանել ինքզինքը: Շատ չանցած չկրցաւ դիմադրել եւ ինծի խոստովանեցաւ անկեղծօրէն թէ կ'ատէր Տիկին Լէյտնըրը: Այո, կ'ատէր, բայց ինչո՞ւ:

Քիչ առաջ բառ մը արտասանեցի չարաղէտ կիներու մասին, բայց կարգ մը այրեր ալ ունին այդ մոգական ուժը եւ, որեւէ ճիգով իրենց կը քաշեն կիները: Այս յատկութիւնը մեր օրերուն կը կոչուի սեռային հրապոյր: Պ. Քարէյ ունէր զայն արտակարգ չափով: Անձնուէր՝ իր բարեկամին եւ վարպետին, անտարբեր կ'երեւար Տիկին Լէյտնըրի հրապոյրներուն առջեւ:

(Շար.)

× Արաբական Դաշնակցութիւնը հետեւեալ ազդարարութիւնը ուղղեց անթելով.— «Մարոքցիները պէտք է հասկընան թէ անկախութեան կրնան հասնիլ միայն իրենց սեփական միջոցներով եւ թէ Սպանիան, որ գրաւած է իրենց երկիրը, իրենց թշնամին է։ Եթէ Սպանիան անկեղծ է, պէտք է իր բարեկամութիւնը ապացուցանէ պարպելով իր գրաւած շրջանը»։ Զրոյցի մը համաձայն, Սպանիա խոստացած է քաղաքական անկախութիւն շնորհել Սպանիական Մարոքի ։

ԳԱՀԸՆԿԷՑ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ՆՈՐԷՆ Կ'ԱՔՍՈՐՈՒԻ

Գահընկէց Սուլթանը, Սիտի Մոհամմէտ Եուսէֆ, որ Քորսիքա կը գտնուէր, այլուր փոխադրուեցաւ երէկ, երկուշաբթի, իր աղջիկներուն, կիներուն եւ հետեւորդներուն հետ, ընդամէնը ինը հոգի։ Փարիզէն բարձրաստիճան պաշտօնատար մը գացած էր Քորսիքա, այս գործողութիւնը կատարելու համար։ Նոր աքսորավայրը գաղտնի կը պահուի։ Կ'ըսուի թէ Ռէունիոն կղզին փոխադրուած է օդանաւով (Հնդկական ովկիանոս, Մատակասքարի արեւելեան կողմը)։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը, զօր. Նեկիպ բուռն ճառ մը խօսեցաւ շաբաթ օր, «Ազատագրութեան Համախմբում» կազմակերպութեան առաջին տարելիցին առթիւ, երբ զօրահանդէս մը տեղի կ'ունենար 35.000 զինեալ պահակներով, որոնց կարմիր դրօշին վրայ դանկ մը կ'երեւայ։ Թափօրը տեւեց չորս ժամ։ Զօրավարը մասնաւորապէս ծանրանալով ներքին ապահովութեան եւ բարենորոգումներու վրայ, յիշեց Իսլամ Եղբայրութեան լուծումը եւ ըսաւ թէ Եգիպտոսի թշնամիները կ'ուզեն աղքատացնել երկիրը։ «Այժմ 22 միլիոն ենք եւ կ'ապրինք ճիշդ այնպէս ինչպէս մեր պապերը, որոնք տասը միլիոն էին։ Անցեալ իշխանութիւնը այս անդունդը ձգեց մեզի»։ Ցետոյ հրաւիրեց ժողովուրդը համախմբուիլ կրօնի շուրջը եւ ազդարարեց.— «Եգիպտոս գերի պիտի չմնայ. պիտի դառնայ հայրենիքը ազատներուն եւ ազատութեան»։

ԱԹԷՆՔԻ խորհրդային դեսպանը, Միխայիլ Սերգեյեւ, վերջերս բուռն քննադատութեանց ենթարկուեցաւ յունական մամուլին կողմէ, որովհետեւ Սելանիկ եւ Պուլկարիոյ սահմանակից քաղաքներ երթալով այցելած էր քաղաքային եւ ճարտարագործական կազմակերպութեանց։ Յունաստանի արտաքին նախարարութիւնը գիտել տուաւ դեսպանին թէ պարտաւոր է արտօնութիւն ստանալ, եթէ կ'ուզէ այցելել երկրին քաղաքները եւ կղզիները։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Հռոմի դեսպան նշանակեց Պ. Պոկոմոլովը։ Նախորդը, Միխայիլ Կոստիլեյեւ, ուրիշ պաշտօնի մը կոչուած է ։

ԹԵՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ 30 հոգի ձերբակալուեցան Ապատանի մէջ, համայնավարական ցոյցի մը առթիւ։

7500 ԱՂՕՐԵՊԱՆՆԵՐ կը սպառնան փակել իրենց ջրաղացները փետր. մէկին, եթէ կառավարութիւնը գոհացում չտայ իրենց առեւտրական պահանջներուն։ Ելմտական նախարարը կը քննէ խնդիրը ։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾԻ ՄԸ հանդիպեցաւ ամերիկացի հռչակաւոր գրագէտը, Էրնըստ Հէմինկուէյ, իր կնոջը հետ։ Օդանաւը կիրակի օր ջախջախուած էր Ուկանտայի (Ափրիկէ) շամբուտներուն վերեւ։ Անգլ. օդանաւ մը արկածին վայրը հասնելով, միայն բեկորներ գտաւ Նեղոսի ափին վրայ։ Բախտաւոր գրագէտին գործերը թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու։ Արկածալի կեանք մը ունեցած է, քանի մը անգամ ամուսնացած, աշխարհ շրջած, եւ նոր գիրք մը կը պատրաստէր։ Իր վէպերուն գլխաւոր նիւթերն են մահը, սէրը եւ բռնութիւնը։ Դեռ կը խօսինք իր մասին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, քաֆէ Քատէի վերնայարկը։

Կաթողիկէ Հայոց հոգեւոր հովիւ ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆ, իր Ամերիկա մեկնումին առթիւ կուտայ հրաժեշտի դասախօսութիւնը։ Մուտքը ազատ է ։

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ.— ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր։ Գին 6000 ֆրանք։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Ադոնց), գին 1000 ֆրանք ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ՏԱԿ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք ։

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով)։ Գին 1000 ֆրանք։

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ ։

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ մեր քով սպառած ըլլալով, կը սպասենք նոր ծրարներուն։ Բոլոր ապսպրանքները արձանագրած ենք։

Այս առթիւ գաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փոխարժէքը։ Մեզի համար դժուար է զբաղիլ «քոնթր – ռամպուրսըման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բարեկամաբար ստանձնած ենք այս գործը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

« ՋՐՈՅՑ »ՆԵՐԸ ԿԱՐ. ՓՈԼԱՏԵԱՆԻ

Հանդիպումներ Ահարոնի, Էլիւարի, Շ. Նարդունիի, Օ. Պէրպէրեանի, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեանի եւ Լիւք – Անտրէ Մարսէլի հետ։

208 էջ, գին՝ 400, արտասահման 500 Փր.

Սակաւաթիւ օրինակներ մնացած են մեր գործերէն Արեւելքի Տղաքը 350 Փր.։ Կը հրաժարիմ Հայութենէ 500 Փր.։

Դիմել հեղինակին՝
Poladian, 92, Bld. Général Nollet
La Rosière, Marseille (B. du R.)
եւ կամ՝ միակ կեդրոնատեղին.— ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ՝
43, Rue Richer, Paris (9e)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Ժիրայր Թիւյսիւզեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վահրամ Թիւյսիւզեան։ Հօր անուն Համբարձում, մօրը՝ Բրաբիոն, մեծ մօր՝ Մարիամ։ 1922էն առաջ Ս. Փրկիչի որբանոցն էր և Քրիստինէ մայրապետի ձեռքով ուրիշ որբերու հետ ղրկուած է Պոլսէն։ Անգամ մը տեսնուած է Ֆրանսայի մէջ։ Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել ։ Իմացնել «Յառաջ»ի հասցէով ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վարպետ ոսկերիչի մը քով արհեստ սորվիլ ուզող տղու մը պէտք կայ որ ըլլայ պարկեշտ եւ աշխատասէր։

Դիմել Պ. ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆԻ,
10 rue des Bluets,Paris, Métro St.Maur.

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն կը սարքէ հրապարակային դասախօսութիւն մը այս Զորեքշաբթի ժամը 20.30–ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա։ Կը խօսի ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան ։ Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։ Մուտքը ազատ է ։

×

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը։ Կը խօսի ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան։

Ընկերական ժողով այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, նոյն սրճարանին ներքնասենեակը։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը, Պէրիյէ – Միլէի շքեղ սրահներուն մէջ, յառաջիկայ Մարտ քսանին, շաբաթ գիշեր ։

ԶԱՐԻԱ ԴՈԼՈՒԽԱՆՈՎԱ

Մեծ երգչուհիին երգահանդէսը (սալ Կավօ) կրկին պիտի հաղորդուի ձայնասփիւռէն, այս չորեքշաբթի ժամը 21.40, Փառի – Էնթէռի վրայ ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք։

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա. մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք ։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երազահան եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 Փր.։

ՅՈ՜ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք։

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք։

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք ։

Rock Wagram, William Saroyan, 570 fr

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք։ ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք։

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուպարդ, Գահիրէ, 500 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ ։

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21–ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի ընկեր ՉԱԼԵԱՆ ։ Նիւթը՝ «Լիբանանը եւ Լիբանանի հայութիւնը»։ Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները։— Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին։

ՖՐԱՆՔԵՒՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՃԱՇ

ի պատիւ
Général d'Armée DUFIEUXի
Վերին հովանաւորութեամբ
Ազգ. պաշտպանութեան նախարար
René PLEVENի
եւ Ակումբի ընդհ. նախագահ ու տնտեսական նախարար՝
Dr. Bernard LAFAYի
Նախագահութեամբ
Mr. le Marquis Paul du VÉOU

Զորեքշաբթի, 3 Փետր., ժամը 20ին Սէրքըլ Ռէփիւպլիք, 5Ավընիւ Թը լ'Օփէրա

Տեղերու թիւը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրենք մեր բարեկամներէն, իրենց հաւանութիւնը հաղորդել մինչեւ Յունուար 30, տեղաւորման գործը դիւրացնելու համար։

Կարելի է հեռաձայնել.—
Պ. Կարապետեանի ՊՕԹ. 53–74։ Պ. Յովհաննէսեանի ԹՐԻՒ. 47–48։ Պ. Սթեփանի ԹՐԻՒ 76–70։ Պ. Վարդանեանի ՇԱ 24–92 ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

(Մրցանակներու ծրագիրը)

Ա.— Տարեկան երեք մրցումներ մինչեւ 13 տարեկան մանուկներու համար, մանչ թէ աղջիկ։ Այս մրցումներուն մասնակցելու իրաւասու են անխտիր բոլոր միօրեայ վարժարաններու աշակերտները ներկայացուած իրենց ուսուցիչներէն, ինչպէս նաեւ այն տղաքը որոնք մասնաւոր ուսուցիչներով կամ իրենց ծնողքէն կը զօրվին հայերէնը։

Բազմաթիւ մրցանակներու քանակը կ'որոշուի ներկայացող աշակերտներու թիւին համեմատ։

ա) մրցանակներ հազարական ֆրանք ։
բ) մրցանակներ 750ական ֆրանք։
գ) մրցանակներ 500ական ֆրանք։

Ինչպէս յայտնի է վերջին մրցումին 22 աշակերտներ ստացան դրամական նուէրներ, իսկ բոլոր ներկայ մանուկներուն նուիրուեցաւ մէկ մէկ գիրք ։

(Մնացեալը յաջորդով)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél.: PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

MERCREDI 27 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7279 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2690

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐԵԼԻՆ ՓՈՐՁԵԼ

Կիրակի օր կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած էինք այն աշխատանքներուն մասին որ կը կատարուին Հիւս. Ամերիկայի մէջ, նոր սերունդին փրկութեան համար։

Կրթական Յանձնախումբը կը ծանուցանէր նոր դասընթացքներու բացումը եւ ուրիշ ձեռնարկներ ։

Տարբերութիւնը այնքան ալ մեծ չէ Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի եւ առհասարակ Եւրոպայի մէջ, երբ նկատի առնենք տեղական դժուարութիւնները ։

Երկու աշխարհամասերուն մէջ կրթութիւնը պարտաւորիչ ըլլալով, մեր տղաքն ալ իրենց տարրական ուսումը կ'առնեն տեղական դպրոցներու մէջ ։ Այնտեղ կը խմորուին, կը կազմուին ։

Ուրեմն, դպրոցէն դուրս եղած ժամերը, իրիկունը կամ կիրակին պէտք օգտագործեն ,այլ. դասընթացքի մը հետեւելու համար ։

Ֆրանսայի մէջ շաբաթը մէկ օր աւելի ունին,— Հինգշաբթին, երբ տեղական դպրոցները կը փակուին ։

Երբ օրն ի բուն կ'աղաղակենք,— Հայերէն սորվեցէք, հայերէն սորվեցուցէք, հրաշքներ չենք սպասեր ։ Ոչ ալ Ամերիկան կամ Ֆրանսան կը բաղդատենք Եգիպտոսի, Լիբանանի կամ Սուրիոյ հետ ։

Հայ Օգնութեան Միութեան պաշտօնաթերթը իր վերջին թիւին մէջ արծարծելով այս հարցը, կը գրէր, Մ. Նահանգներուն մէջ կատարուած աշխատանքի մասին.

— «Կրթական Յանձնախումբը իր կարելին կը փորձէ, որպէսզի մեր ծաղկահասակ սերունդը քանի մը բառ հայերէն սորվի եւ քանի մը ընդհանուր գիծերով ծանօթանայ մեր պատմութեան» ։

Կարելին փորձել — ա՛յս պիտի ըլլայ հիմնական ուղեգիծը, բոլոր այն գաղութներուն մէջ ուր մեր բարի կամքէն կախուած չէ դպրոցական ցանցեր հաստատել, սովորական իմաստով ։

Կը կատարուի՞ այդ փորձը։ Ամէն տեղ եւ նոյն հաւատքով ու խանդավառութեամբ ։

Ձեռք առնուա՞ծ են բոլոր միջոցները, պատեհութիւններէն օգտուելու համար ։

Երբ զանազան կազմակերպութիւններ ձեռնարկ մը կը կատարեն այս ուղղութեամբ, ծնողներն ալ կը կատարե՞ն իրենց պարտականութիւնը ։

Ուրիշ առեն ալ բացատրած ենք,— Եթէ միայն այլազան կազմակերպութեանց անդամները եւ անդամուհիները բան - գործ ընէին հայերէն սորվեցնել իրենց զաւակներուն, ճամբուն կէսը կտրած կ'ըլլայինք ։

Հաշուեցէք անդամ մը,— Հ. Յ. Դաշնակցութիւն եւ ուրիշ հոսանքներ, Կ. Խաչեր, Հայր. եւ Երիտ. Միութիւններ, Բարեգործական, Տիկնանց, Եկեղեցասիրաց, Համազգային, Լսարաններ եւն. ։

Այսպէս, հազարաւոր կազմակերպուած ընտանիքներ կան, որոնք եթէ ձեռք ձեռքի տան, կրկնապատիկ, եռապատիկ համեմատութեամբ ժառանգորդ փրկած կ'ըլլան ։ Իրենց իսկ զաւակները ։

Փրկել երկուքէն մէկը, երեքէն երկուքը, հինգէն երեքը — ինչո՞ւ անկարելի պիտի ըլլար այս գործը, եթէ հայրիկն ու մայրիկը կամք եւ հաւատք ունենային ։

Մինչդեռ, հազարաւորներ իրենք կը հարթեն օտարացման եւ այլասերման ճամբան, չփացնելով, շլացնելով եւ փճացնելով ։

Հազարաւոր տուներ կան ուր հայերէն խօսքը, գիրն ու գիրքը անկիւն մը նետուած են ։ Եւ կամ կը վայելեն այնքան շնորհ որքան խորթ զաւակ մը կամ անտէր որբուկ մը ։

Ի՞նչպէս կը յուսանք «դարձեալ ետ առնել մայր Հայաստանը »— երբ անոր լեզուին անգամ տէր չենք ըլլար ... Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ ԵԼԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԷՆ

ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԲԵՐ ՕՐԱԿԱՐԳ

Չորսերու խորհրդաժողովը հազիւ բացուած, ճակատները բաժնուեցան ։

Տակաւին կանուխ է վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար ։ Բայց, տրամադրութիւնները պաղ են առ այժմ ։ Արեւմուտքը օրակարգ մը ունէր, որ կ'ընդգրկէ միայն եւրոպական խնդիրներ ։ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Մոլոթով, Պ. Պիտոյի ճառէն անմիջապէս վերջ խօսք առնելով, ոչ միայն մեղադրանքներ ուղղեց Արեւմուտքի եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն դէմ, այլ եւ բոլորովին տարբեր օրակարգ մը առաջարկեց ։

Կարգով նկարագրենք անցուդարձը.—

Երկուշաբթի կէս օրին, հակառակ սաստիկ ցուրտին, բազմութիւն մը հաւաքուա ծէր Վերատուգիչ յանձնաժողովի նախկին պաշտօնատան ճամբաներուն վրայ ։ Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած էր, յանուն ապահովութեան ։ Երթեւեկը արգիլուած էր մէկ քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, պաշտօնատան շուրջը եւ ժողովին բացումէն երեք ժամ առաջ լռութիւն կը տիրէր յարակից փողոցներուն մէջ ։ Կարծես Պերլինի ամբողջ մէկ թաղը յանկարծ քնացած էր ձմեռնային տժգոյն արեւի մը տակ, ինչպէս կը նկարագրէ թղթակից մը ։

Պ. Մոլոթով հաւանած էր տեսակցիլ Պ. Ֆ. Տըլըսի հետ, ժողովին բացումէն կէս ժամ առաջ ։ Ժամը 14.25ին ժողովատեղին կը հասնէր Պ. Մոլոթով, առաջնորդութեամբ ամերիկեան «ճիփ»ի մը, եւ կ'ընդունուէր անգլիկան պահակախումբի մը կողմէ ։ Քսան վայրկեան վերջ կը հասնէր Պ. Ժորժ Պիտօ, իսկ ժամը երեքէն հինգ վայրկեան առաջ Պ. Իտըն ։ Ճիշդ ժամը 3ին փակուեցան պաշտօնատան դուռները եւ պատմական ժողովը սկսաւ, վերջանալով ժամը 6.50ին ։

Պ. Տըլըս բացումը կատարելով, անմիջապէս յայտարարեց թէ համաձայնած են Պ. Մոլոթովի հետ, նախագահութեան մասին ։ Առաջին օրուան նախագահը պիտի ըլլար Պ. Ֆ. Տըլըս ինք, Գշ. օրուանը՝ Պ. Պիտօ, իսկ յաջորդ երկու օրուան նիստերուն՝ Պ. Պ. Իտըն եւ Մոլոթով ։ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը յետոյ խօսքը տուաւ Պ. Պիտոյի, որ շատ ճշգրիտ եւ յստակ ճառ մը խօսեցաւ, մասնաւորապէս կանգ առնելով հետեւեալ կէտերուն վրայ, —

1. Իր ընդհանուր տեսութեան մէջ, երկու անգամ ակնարկեց Հնդկաչինի պատերազմին, առանց անունը տալու, յիշելով Քորէայի պատերազմը եւ զինաթափութեան խնդիրը ։

2. Խստօրէն բաժնեց եւրոպական եւ ասիական խնդիրները եւ առաջարկեց որ խորաքանչիւրը անջատօրէն քննուի, որպէսզի համաշխարհային սակարկութիւն մը չկատարուի ։ Այս առթիւ բացատրեց թէ համաձայն է որ «նախատեսուած կամ ցանկալի» ժողովները գումարուին, դիւրացնելու համար Ծայր. Արեւելքի խնդիրներուն լուծումը ։

3. Քննելի խնդիրներու ցանկին գլուխը դրաւ եւրոպական հարցերը, եւ շեշտեց թէ արեւմտեան պետութեանց պարտադրուած պաշտպանողական ճիգը պէտք չէ բանակցութեանց առարկայ դառնայ Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ ։

4. Ներկայ ժողովին բանակցութեանց գլխաւոր առարկան կը կազմեն Գերմանիան եւ Աւստրիան ։ Անհրաժեշտ է քննել Գերմանիոյ հաշտութեան պայմանագ...

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԿԵՐ ՄԸՆ ԱԼ ԱՅՍ

Քանի՜ մը բարեկամներու խնդրանքով, Յառաջի վարչութիւնը յանձն առաւ աջակցիլ իրենց նոր հրատարակութեանց սպառման ։

Անշուշտ ոչ իբրեւ առեւտրական գործ ։

Այսպէս, Թուրքէնի գիրքերէն (եօթը հատոր) ցարդ սպառած ենք մօտ յիսուն ձեռք ։

Սողոմոն Թէհլիրեանի Վերյիշումներէն ինչ որ ղրկած էին սպառեցինք, եւ կը սպասենք գալիք ծրարներուն ։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք թէ նոր ապսպրանքները արձանագրուած են եւ պիտի ղրկուին երբ որ գիրքը ստանանք, թղթակազմ կամ լաթակազմ ։

Ամէնուն Տարեգիրք (Կ. Գէորգեան) ղրկուած էր 40 օրինակ եւ ծախեցինք ։

Նարեկը (ֆրանսերէն) նոյնպէս կը սպառենք ։ «Յամր բայց ապահով» ։

Նոյնպէս ըրեր Ս. Վրացեանի գիրքը, « Հայաստանը բոլշեւիկեան մուրճի եւ Թրքական սալի միջեւ» (Բ. տպագրութիւն) ։

Վաճառումը մեծ մասով տեղի կ'ունենայ տեղին վրայ ։ Կուգան անձամբ կը գնեն կամ թղթատարով կ'ապսպրեն ։

Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ գաւառը ։

Համեստ գաղութ մը, Սէն Շամոն, մէկ անգամէն 13 օրինակ Սողոմոնի «Վերյիշումները» ապսպրեց ընկեր Սաֆօ ։

Անհատական ապսպրանքներ կը հասնին ամէն քաղաքէ, կանխիկ վճարումով ։

Բայց հայաշատ քաղաքներ կան որոնք, ի՞նչպէս ըսեմ — տակաւին «ապազայ չեն խոստանար »...

Այսպէս, Վալանս, Լիոն, Կրընոպլ, Տէսին, Սէնթ Էթիէն եւ... Մարսէյլ ։

Վիէնէն հինգ - վեց օրինակ (ձեռք) ապսպրած էին Թուրքէնի շարքէն ։

Չեմ կարծեր որ մեծ թիւ մը կազմեն ուղղակի գրավաճառներուն եղած ապսպրանքները ։

Հարցը անհատական ապսպրանքներու մասին չէ ։

Կ'արձանագրեմ իբրեւ երեւոյթ մը որ լուսաբանութեան կը կարօտի ։

Ուրախ պիտի ըլլայի եթէ ձայն մը հնչէր մատնանշուած կեդրոններէն ։

Մանաւանդ այն գլուխներէն որ շարունակ նոր հրատարակութիւններ կը պահանջեն ։

ՎԱՀԷ

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ԵԼՈՅԹԸ

Քսանըհինգ վայրկեանի դադարէ մը վերջ, Պ. Մոլոթով խօսք առնելով, նախ զանգատեցաւ ժողովասրահին չափազանց տաքէն ։ Յետոյ սկսաւ իր ճառը, աւելի տաքցնելով կամ... պաղեցնելով մթնոլորտը ։ Բացատրելէ վերջ խաղաղութեան պահանջը բոլոր ժողովուրդներու կողմէ, ըսաւ թէ գերմանական հարցը կապուած է Եւրոպայի ապահովութեան հետ ։ Այս առթիւ յիշեց գերման զինապաշտութեան չարիքները եւ բացատրեց թէ իր կարծիքով հարկ է խնդիրը քննել ներշնչուելով Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութիւններէն ։ Յետոյ՝ քննադատեց Եւրոպայի միացեալ բանակի ծրագիրը, որ «զինուորական խմբակցութիւն» մըն է, իր տեսակէտով ։ Ըսաւ թէ մեծ վտանգ մըն է Գերմանիան միացնել Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան ճակատին ։ Իր յայտարարութեան համաձայն, Խ. Միութիւնը եւ ուրիշ եւրոպական երկիրներ ալ նոյնքան մտահոգ են այս մասին որքան Ֆրանսան ։

Այս տեսութենէն՝ վերջ, Պ. Մոլոթով յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է Հինգերու խորհրդաժողով մը կազմակերպել մասնակցութեամբ ժողովրդական Չինաստանի ։ Այս առթիւ յարձակեցաւ Մ. Նահանգներուն վրայ, ըսելով թէ անոնք պատճառ եղան որ Չինաստան աթոռ մը չունենայ Ապահովութեան Խորհուրդին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

...նագիրը գերման կառավարութեան մը հետ որ ներկայացնէ ամբողջ երկիրը եւ բխած ըլլայ ազատ ընտրութիւններէ ։ Գերմանական հարցը պիտի չքննուի Փոցտամի ոգիով ։ Հարկ է Գերմանիան կապել երկիրներու ընկերակցութեան մը, որպէսզի իրաւարար չդառնայ ։ «Պէտք է այս ժողովին մէջ ընդհանուր համոզում գոյացնել թէ մեր չորս կառավարութիւններէն ոչ մէկը կ'ուզէ վերակենդանացնել գերմանական սպառնալիքը Եւրոպայի մէջ կամ Գերմանիան օգտագործել իբրեւ բանի քաղաքականութեան գործիք մը կամ իբրեւ խռովարար տարր մը ուրիշ պետութեանց մէջ ։ Գերման ժողովրդապետութեան ճակատագիրը կապուած է Գերմանիոյ եւ Արեւմուտքի ընկերակցութեան հետ» ։

Այս տեսակէտներուն համաձայն են Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ։ Պ. Պիտոյէն վերջ խօսք առնելով, Պ. Իտըն պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտները որոնք զգալի տարբերութիւններ չեն ցուցներ ։

ՅԱԽՈՎ կ'իմանանք թէ Փարիզի Սէն Լուի հիւանդանոցը փոխադրուած է Հ.Հ. բանակի նախկին սպաներէն ընկեր Վահան Փաստրմաճեան, որ գործողութեան պիտի ենթարկուէր երէկ ։ Արագ ապաքինում կը մաղթենք ։

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՊԱՆԻՈՅ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Երկուշաբթի օր նոր եւ աւելի ծանր ցոյցեր տեղի ունեցան Մատրիտի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ ։ Տասը հազար ուսանողներ փողոց թափած էին եւ «Ճիպրալթարը Սպանիոյ կը պատկանի» կ'աղաղակէին ։ Ցուցարարները աւելի քան մէկ ժամ քարկոծեցին ոստիկանները ։ Անգլիական դրամատան մը ապակիները ջարդուփշուր եղան ։ Անգլիական եւ ֆրանսական դեսպանատուները ամրապէս պաշտպանուած էին ոստիկանութեան կողմէ ։ Բացառաբար կէս օրուան արձակուրդ տրուեցաւ Մատրիտի համալսարանին եւ բոլոր մեծ դպրոցներու աշակերտներուն ։

Ցոյցերու ընթացքին վիրաւորուեցան 18 ոստիկաններ եւ 30 ուսանողներ ։

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է այս թշնամական ցոյցերուն առթիւ. մանաւանդ որ Էլիզապէթ թագուհին Ճիպրալթար պիտի այցելէ մայիս 10ին ։

Նոյն նիստին մէջ յուզուեցան Եգիպտոսի մէջ պատահած դէպքերը ։ Վերջին քանի մը օրերու ընթացքին հինգ անգլիացի զինուորներ սպանուած են Սուէզի շրջանին մէջ, եօթը հոգի ալ առեւանգուած ։ Կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ «անկարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ Եգիպտոսի հետ, եթէ այս ընթացքը շարունակուի » ։ Կ'ենթադրուի թէ Անգլիա ի հարկին պիտի խզէ բանակցութիւնները՝ 80.000 անգլիացի զինուորներու հեռացման մասին, եթէ շարունակուին հականգլիական ցոյցերը ։ Այս առթիւ յայտարարուեցաւ թէ անցեալ տարի 254 յարձակումներ կատարուած են Անգլիացիներու դէմ, իսկ ցարդ քսան ալ այս տարի ։ Սպաննուած են 14 Անգլիացիներ ։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումներուն առթիւ, ելմտական նախարարը միջոցներ կը մտածէ գոհացնելու համար անոնք որ սովորականէն վար աշխատավարձ կը ստանան ։ Սենտիքաները զատ - զատ կը պատրաստուին, յունուար 29ի ցոյցին համար ։

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ, (Յառաջ) .— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պէյրութի Շրջանային Վարչութեան նախաձեռնութեամբ, Յունուար 15–17 այստեղ գումարուեցաւ հայ մարմնակրթական այս տարածուն կազմակերպութեան 12րդ պատգամ. ժողովը: Ներկայ էին հեռաւոր շրջաններէ եկած եւ Պէյրութէն ընտրուած չորս տասնեակ պատգամաւորներ:

Կարգ մը մասնաճիւղեր չկրցան մասնակցիլ իրենց առանձին պատգամաւորներով, բայց ժողովը լսեց անոնց գրաւոր տեղեկագիրները եւ ծանօթացաւ անոնց գործունէութեան:

Շատերու համար նորութիւն մը պիտի ըլլայ, երբ իմանան, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Պէյրութի Շրջ. Վարչութեան կապուած իր մասնաճիւղերը ունի նաեւ Մեքսիքայի, Տիթրոյթի եւ Լոս Անճելըսի մէջ: Մեքսիկայինը կը գործէ երկու տարիէ ի վեր, իսկ միւսները նոր են կազմուած: Մեքսիկայի մասնաճիւղը, որ կազմակերպուած էր ծանօթ առեւտրականներու Հ. Մ. Ը. Մ.ական Պ. Քերովբէ Առաքելեանի նախաձեռնութեամբ, արդէն իսկ երկու հազար տոլարի մօտ չօշափելի օժանդակութիւն մը հասցուցած է կազմակերպութեան, Լիբանանի մէջ եւ այլուր: Իսկ հիւսիսային Ամերիկայի մասնաճիւղերն ալ ստեղծուած են խումբ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ականներու, որոնց կարգին եւ վաղեմի Հ. Մ. Ը. Մ.ական Պ. Ճորճ Մարտիկեանի ջանքերով:

Վերջին պատգմ. ժողովը գումարուած էր 1951ին, Մարտի վերջերը, Հալէպի մէջ եւ անկէ բխած Շրջ. վարչութիւնն ալ, Պէյրութը ունենալով իրեն իբրեւ կեդրոն, գործի գլուխ կը մնար 34 ամիսէ ի վեր: Ուրեմն, թէ Շրջ. Վարչութեան եւ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն մօտաւորապէս եռամեայ գործունէութեան համարատուութիւնն էր որ պիտի կատարուէր այս տարուան պատգմ. ժողովին մէջ:

Այդպէս ալ եղաւ: Լսուեցան բոլոր զեկուցումները, ընդհանուր հետաքրքրութեան մէջ: Տրուած տեղեկութիւնները կը հաստատէին կազմակերպութեան նուաճումները մարմնակրթական մարզի մէջ եւ այն անվերապահ համակրանքը, զոր ան կը վայելէր ժողովուրդին մօտ:

Կազմակերպութիւնը, կարգ մը վայրերու մէջ, անցեալ տարեշրջանին մատնըւած էր իր կամքէն բոլորովին անկախ դժուարութեանց, զորս սակայն յաջողած էր մեծ մասով հարթել, իր վարիչներու կամքին եւ արթնամտութեան շնորհիւ: Այնպէս որ մասնաճիւղերու պատգմ. ժողովին կը ներկայանային բառ առաջնոյն աշխոյժ եւ կենսունակ:

Հոգեկան կապը մնացած է ուժեղ եւ անքակտելի բոլոր մասնաճիւղերու միջեւ, որոնց թիւը կը հասնի 29ի, մէջն հաշուելով նաեւ Ամերիկայինները: Կանոնաւոր յարաբերութեան մէջ գտնուած են անոնք այս երեք տարիներու ընթացքին Պէյրութի Շրջ. Վարչութեան հետ եւ ընդհանուր առմամբ դիւրացուցած են անոր գործունէութիւնը:

Մինչեւ անցեալ տարի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի գլխաւոր ձգտումը եղած էր հասցնել ֆութպոլի եւ պասքէթպոլի լաւ խաղացողներ, անոնցմով կազմելու համար լիբանահայութեան եւ այլ շրջաններու պատիւ բերող եւ յաճախ Լիբանանի ախոյեան հանդիսացած երկսեռ խումբեր: Առաջադրութիւններէն մէկը եղած է դարձեալ առաւելագոյն զարկը տալ սկաուտական շարժումին: Այս մարզին մէջ, սակայն, պատգմ. ժողովը անբաւարար գտաւ Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու գործունէութիւնը վերջին տարիներուն, հաստատելով հանդերձ, թէ ներկայիս 1500 արենոյշներ, արիներ եւ գայլիկներ կը գտնուին կազմակերպութեան դրօշին տակ:

Անցեալ տարեշրջանին կարգ մը մասնաճիւղերու մօտ ծայր տուած է նաեւ, աթլէթական շարժում մը, որ ապահովաբար կը զօրանայ այս տարի եւ յառաջիկայ տարիներուն: Կարեւոր պակաս մը եղած է սակայն Հ. Մ. Ը. Մ.ի այնքան բեղուն գործունէութեան մէջ, մինչեւ այսօր, որովհետեւ մարմնակրթանքի այս ճիւղը կը ձգտի առաւելաբար անհատական արժէքներու կազմաւորման, իսկ միւս կողմէ նոյնքան խանդավառութիւն կը ստեղծէ մարզական ու մարզասիրական շրջանակներու մէջ: Ու պէտք է ըսել, թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի շարքերուն մէջ կան ուշադրութեան արժանի աթլէթներ, որոնք միջ-մասնաճիւղային թէ միջազգային մրցումներու մէջ պատիւ կրնան բերել կազմակերպութեան:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը զարկ տուած է նաեւ հեծանիւի եւ փինկ – փոնկի մրցումներուն, որոնք եւս պատուաբեր դիրքերու վրայ կը պահեն զինքը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Պատգմ. ժողովը վճռապէս դէմ արտայայտուեցաւ կոփամարտին եւ խստիւ արգիլեց իր անդամներուն ուղղակի կամ անուղղակի կապուիլ մարզանքի այդ ճիւղին: Անսաստողը պիտի հեռացուի կազմակերպութեան շարքերէն:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը, ներկայիս, ունի 5000 անդամներ, որոնց 2000ը պարզ անդամներ են, այսինքն կազմակերպութեան բարգաւաճման բարոյապէս սատարողներ: Մընացեալ երեք հազարը գործօն անդամներ են, այսինքն իրենց մարզական շնորհներով գործնապէս կանգուն կը պահեն կազմակերպութիւնը:

Գալով հասոյթներուն եւ ծախքերուն, Միութիւնը վերջին 34 ամիսներու ընթացքին ունեցած է մօտաւորապէս հարիւր հազար լիբ. ոսկիի (շուրջ 12 միլիոն Փրանքի) գործառնութիւն մը: Այս կարեւոր գումարէն դուրս կը մնայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական տունը յարակից պասքէթպոլի դաշտով որ անցեալ տարի գնուեցաւ Պէյրութի մէջ եւ որ արժեց 65.000 լիբ. ոսկի: Այս գումարը վճարուած է արդէն գրեթէ ամբողջութեամբ, շնորհիւ նուիրատուներու առատաձեռնութեան: Ուրեմն, կազմակերպութիւնը, 34 ամիսներու ընթացքին յաջողած է ապահովել 20 միլիոն Փրանքի հասոյթ մը:

Շատ սիրուած եւ կազմակերպական ամենալայն ցանցը ունեցող միութիւն մըն է Հ. Մ. Ը. Մ.ը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ եւ մշտապէս եռանդուն իր գործունէութեամբ կ'արդարացնէ բոլոր ակնկալութիւնները:

Պատգմ. ժողովը, որ իր վերջին նիստին մէջ ընտրեց նաեւ նոր Շրջ. Վարչութիւնը, երկու տարուան համար, փաստօրէն հաստատեց այս ճշմարտութիւնը:

Վստահ եմ, որ յառաջիկայ երկու տարիները պիտի պսակուին աւելի փայլուն արդիւնքներով եւ աւելի տիրական պիտի դարձնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի հմայքը ընդհանրապէս Մերձաւոր Արեւելքի եւ մասնաւորաբար Լիբանանի մէջ:

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՈՒԿՐԱՅՆԱՅԻ ԿՑՈՒՄԸ ՌՈՒՍԻՈՅ

(300ԱՄԵԱԿ)

★

Խ. Միութեան մէջ 1954 տարին սկսաւ պատմական յիշատակելի դէպքի մը տօնակատարութեամբ, որուն մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Մոսկուան–Ուկրանիոյ՝ Ռուսիոյ կցման երեքհարիւրամեակի առթիւ էր:

Այս դէպքը տեղի ունեցաւ Ուկրանիոյ Պերեյասլաւ պզտիկ գիւղին մէջ 1654 յունուար 18ին, երբ Ռատան (ժողովրդական խորհուրդը) զոր հրաւիրեց Պոկտան Խմելնիցքին, որոշեց հաւատարմութիւն երդնուլ «Արեւելքի օրթոտոքս ցարին» այսինքն Ալեքսիս Ա.ին, հայրը Մեծն Պետրոսի:

1654ի դէպքին նշանակութիւնը յայտարարուեցաւ պաշտօնական զեկոյցով մը Խ. Միութեան երեք ղեկավար իշխանութեանց կողմէ — Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի, նախարարներու խորհուրդին եւ Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան: Այդ յայտարարութեան մէջ կը տեսնուին պաշտօնական քարոզութեան ծանօթ բոլոր նիւթերը, ռուս ժողովուրդի կարեւոր դերի մասին, դարերու ընդմէջէն: Ռուս համայնավարներու Մոսկուայի մէջ խմբագրած վաւերագիրը կը յայտարարէ թէ «Ուկրանիայի ժողովուրդը միշտ ալ փափաքած է միանալ ռուս եղբայր ժողովուրդին: Վաւերագիրը կը յիշէ նաեւ թէ 1648 – 1654ի ազատագրական պատերազմին, այս ժողովուրդը պետական մեծ մարդ, եւ զինուորական առաջնորդ Պոկտան Խմելնիցքիի ղեկավարութեամբ, հերոսական պայքար մղեց ազատագրելու համար Ուկրանիան լեհ ազնուականութեան լուծէն: Պերէյասլաւի Ռատայի որոշումը «վճռական անկիւնադարձ մը եղաւ անոր կեանքին մէջ»:

Ձեկոյցը կը բանաձեւէ գլխաւոր պատճառաբանութիւնը, արդարացնելու ոչ միայն Ուկրանիոյ միացումը, այլեւ բոլոր յետագայ կցումները (մասնաւորաբար Կովկասին եւ արեւելեան հանրապետութիւններուն) ցարերու կայսրութեան:

« Թէեւ Ռուսիան այդ շրջանին իր գլխուն ունէր ցարը եւ կալուածատէրերը, Ուկրանիոյ Ռուսիոյ միացումը յառաջդիմական մեծ նշանակութիւն ունեցաւ, ռուս եւ Ուկրանացի ժողովուրդներու յետագայ մշակութային, քաղաքական եւ տնտեսական զարգացման համար: Հակառակ ցարական յետաշրջական ազգային եւ գաղթային դաժան ճնշումին, Ռուսիոյ լաւագոյն զաւակները կը ճանչնային Ուկրանացի ժողովուրդին իրաւունքը ազգային անկախութեան համար եւ կը պայքարէին ուկրանացի յառաջդիմականներու կողքին ընդդէմ այն ամօթալի քաղաքականութեան, որ Ռուսիոյ ժողովուրդները իրարու դէմ կը հանէր:

« Հարստահարիչներու եւ օտար յարձակողներու հասարակաց պայքարին մէջ է որ, կը շարունակէ վաւերագիրը, զօրացաւ խոր եւ անջնջելի բարեկամութիւնը երկու եղբայր ժողովուրդներուն միջեւ:

Ռուսական աշխատաւորութեան երեւան գալը պատմութեան ամփիթատրոնին վըրայ, աշխարհի ամէնէն յեղափոխականը եւ իր յառաջապահը համայնավար կուսակցութիւնը, վճռական կարեւորութիւն ունեցան ռուս եւ ուկրանացի ժողովուրդներու յետագայ զարգացման համար, ինչպէս եւ Ռուսիոյ բոլոր միւս ժողովուրդներուն: Ռուսիայէն ետք, Ուկրանացի ժողովուրդը առաջինը եղաւ ընդունելու ընկերվարութիւնը, ան վերջապէս, իրականացուց իր դարաւոր երազը—ստեղծել իր սեփական ազգային ուկրանական պետութիւնը եւ այսպէս բանալ իր պատմութեան նոր փառաւոր մէկ դարաշրջանը»: Ձեկոյցին ռուս խմբագիրները կը յայտնեն թէ 1917ի հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն ետք, ինչպէս եւ, Բ. Աշխարհամարտէն ետք ընդդէմ ֆաշական Գերմաններու յարձակման, Ուկրանացի ժողովուրդը «կրցաւ ապահովել իր ազգային վերածընունդը միանալով ամբողջ ուկրանական հողերը միակ պետութեան մը մէջ — « Ուկրայնայի խորհրդային ընկերվարական պետութիւն»: Եզրակացութիւն. Ուկրայնայի Ռուսիոյ միացումը «մեծ ազգային տօն մըն է», թէ կուսակցութեան եւ խորհուրդներու կազմակերպիչները պէտք է «շքեղօրէն տօնեն»:

«Լը Մոնտ»ի ռուսագէտ աշխատակիցը, Անտրէ Փիէռ կը գրէ թէ իրաւամբ կարելի է հարցնել թէ այս առթիւ ինչ կը մտածէ ինքը ուկրանացի ժողովուրդը պատմական դէպքերու մասին որոնք տեղի ունեցան 3 դարէ ի վեր, թէ ան ալ նոյնքան համոզուա՞ծ է որքան ռուս ժողովուրդը ինքը

ՄԱՐԳԱՐԻ ՄԱՀԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ «ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐ»ԷՆ)

★

Խեչոյի ու Ալուընկայ Քարերու դիրքերէն կանոնաւոր համազարկ բացուած էր, եւ թնդանօթի ռումբերը Խէչոյի դիրքին չհասած՝ լերան մէջքին կը պայթէին: Վարդան կ'աշխատէր արեւմարէն առաջ լռեցնել թնդանօթը եւ յարձակողականը անվտանգ դարձնել, որովհետեւ երբ մութըն իջնէր, թշնամին աւելի դիւրութեամբ պիտի կրնար Այծի Սարին վրայ տեղաւորուիլ:

Զօրքը լաւայի մը դանդաղութեամբ հետզհետէ լայն ճակատ կը բռնէր: Վառօդի ու ամպագոռ տաքութեան մէջ արեւը կարծես շուքեր ձգած էր: Համազարկ բացուած էր նաեւ անցքի դիրքերէն: Արջ Սաքոյի աչքերը դարձեր էին: Զօրքի մէկ մասը, բաժնուած քարքարոտ վայրերէ, դէպի Այծի Սար կը յառաջանար: Ցետայները դիրքէ դիրք ձայն տուին: Վարդան մի քանի ընկերներով ուզեց Սերոբի դիրքը յառաջանալ, սարի հարաւային կողմի պաշտպանութիւնը զօրացնելու համար: Փութկոտ իրարանցումի այդ պահուն հրացանաձգութիւն սկսաւ Սերոբի դիրքերէն: Սերոբ կռուի բռնուած էր զօրքերուն հետ, որոնք սարի կողի քարերուն մէջ մտած՝ կ'աշխատէին վեր բարձրանալ: Հակառակ Սերոբի դիրքերէն բացուող ուժեղ համազարկին, հրացանի զարկեր կուգային սարի աւելի բարձրէն: Զօրքէն մաս մը արեւելեան կողմէն սկսած էր վեր բարձրանալ:

Սերոբ, առանց Վարդանի գալուն սպասելու, իր խումբով դիրքէն աւելի վար իջաւ՝ համազարկերու ճակատը լայնացնելու համար: Անտարակոյս, կացութիւնը աւելի վտանգաւոր պիտի դառնար, եթէ թշնամին իր ուժը սարի կողին վրայ կեդրոնացնէր: Սերոբի համազարկի տաք կռուի ատեն նախկին դիրքերուն վրայ հասաւ Վարդանը, երբ Խէչոյի, Սաքոյի ու Ալուընկայ Քարերու դիրքերէն սկսան պոռալ.

— Մարգարը, Մարգարը ...

Արջ Սաքօն մի քանի ընկերներով անցքին կողմը իջաւ: Վարդան երբ տեսաւ Մարգարի հսկայ սիլուէթը, Սերոբի հետ աւելի լայն ճակատ բռնեց, զօրքերը սարի կողէն վար առնելու համար:

— Պէտք է փրկել, պէտք է փրկել Մարգարը ...

Ձայները աւելի շատցան:

Մարգար կամովին ինքզինք դժոխքի մէջ նետած էր: Երբ Թրքաց զօրքերէն մի քանին սկսած էին սարի բարձրութեան հասնիլ, չգիտե՞ս ո՞ւրտեղէն այդ բարձրութեան վրայ ապառաժներէն դուրս եկած հսկայի մը պէս զօրքերուն մէջ երեւցած էր Մարգարի հասակը, ու Տորք Անգեղի մը պէս կռուի բռնուած էր սարի գագաթը բռնող զօրքերուն հետ: Իրիկնադէմին արեւը, Մարգարի ճակատ ճակատի կռուի կերպարանքը մինչեւ դաշտին վրայ ձգած էր: Այծի Սարի գագաթին հասած տասնեակ մը Թուրք զինուորներ, փոթորիկէն քշուած լաթերու պէս, կ'ըսես հողմաղացի մը հսկայ թեւերուն կը զարնուէին, եւ Մարգար խուլ ու համր հսկայի մը նման անգութ՝ հրացանի կոթը կը փարտէր:

Ալուընկայ Քարերու դիրքերէն, ուրախ եւ յուսահատ բացագանչութիւններ լըսուեցան, երբ Թուրք զինուորներ Մարգարի ուժեղ հարուածներէն շրջուած՝ ճակատի սեպ բարձրութենէն վար ինկան ցրեղուած գանկերով ու ոսկորներով: Մարգար ինքզինք ձգած էր թշնամիի վտանգաւոր սահմաններուն մէջ: Արջ Սաքօն իր մի քանի ընկերներով անցքի կողմէն Այծի Սարի հարաւային կողին վրայ համազարկ բացած էր, ուր Կարմիր Սերոբը յանդուգն յառաջխաղացումով հետզհետէ կը մօտենար Սարի կողին, ուրկէ թշնամին հետզհետէ կը նահանջէր: Վերը Մարգարը, թշնամիի վտանգաւոր գնդակներէն ծածկուելու համար, այս անգամ կրակ բացած էր:

Սաքօն միացած էր Սերոբի խումբին: Պէտք է փրկել, պէտք է փրկել Մարգարը: Եւ սակայն հարաւի ճակատէն վեր բարձրանալ բաւական վտանգաւոր էր: Թէեւ Վարդանը իրենց թիկունքն էր ու կը պաշտպանէր, սակայն Սաքօն ու Սերոբը Սարի կողին վրայ ստիպուած էին դիրք մտնել, որովհետեւ Սարի փէշերէն թշնամիին գնդակները յամառ տարափով մը կը թափուէին:

Արեւը հետզհետէ կը ցածնար, բայց կըռիւը կը շարունակուէր տենդով: Այո, այո, արեւը չմարած՝ թշնամին պէտք է հեռացնել Այծի Սարի սահմաններէն, այլապէս թշնամիի յարձակողականը պիտի դառնայ վտանգաւոր, երբ գիշերը վրայ հասնի:

Կռուի այդ պահուն էր, երբ լսուեցաւ թշնամիի նահանջի փողի ձայնը: Պահ մը կարծեցին, որ փրկուած էին Մարգարն ու Սարը: Վարդանի համար նահանջի ձայնը վտանգաւոր էր: Լուր հասցուց Սաքոյին եւ Սերոբին, որ իրենք եւս նահանջեն:

— Մարգարը էնտեղ է՝ Սարի վրայ, — պոռաց Սաքօն. — Սերոբ, Վարդանը էդպէս կ'ուզէ: Ընկերներով քաշուէ լեռ: Մարգարը էնտեղ, Սարի վրայ, պէտք է հասնիմ էնոր, ինձ հետ վար բերեմ:

Սաքօն էնպէս կը խօսէր, որ կարծես կը պոռար ընկերներու երեսին. «Մարգար ինքնասպան կ'ըլլայ, Արամայիսի ինքնասպանութեան պէս, ոտքերուն քով ռումբ մը կը պայթեցնէ: Մարգարը մեռած է, եթէ չհասնիմ օգնութեան »:

Երբ Սաքօն առաջին անգամ Սարի վրայ Մարգարի կերպարանքը տեսաւ, իրեն հա–

յեղափոխութենէն ի վեր։ Ուկրանիոյ մէջ ազգայնական շատ զօրաւոր հոսանքի գոյութիւնը — մտաւորական շրջանակներու մէջ եւ մինչեւ իսկ ուկրանական համայնավար շրջանակներու մէջ — կ'ապացուցանեն թէ երբեք միեւնոյն կերպով չեն դիտեր Քիեւի եւ Մոսկուայի մէջ։ Տասնեակներով ուկրանացի համայնավարներ, «հաշուեյարդարի» ենթարկուեցան Սթալինի ատեն, «ազգայնական շեղում»ի պատրուակով։ Ուրիշներ անձնասպան եղան բողոքելու համար Մոսկուայի կողմէ պարտադրուած վարչաձեւին դէմ, ինչպէս Փանաս Լիւպչենքօն, նախկին գործավար (նախարար) 1937ին, եւ անկէ առաջ Նիքոլա Սքրիփնիք, վաւեմի բոլշեւիկ, Լենինի բարեկամը 1933ին։ Եւ տակաւին հարիւրաւոր մտաւորականներ — գրագէտներ, պատմաբաններ, անդամներ Ուկրայնայի Գիտութեանց Ակադեմիայի, որոնք մէջտեղէն վերցուեցան, թունաւորուելով կամ տարագրուելով, միշտ նոյն քաղքենի ազգայնականութեան ամբաստանութեամբ։ Ճշմարտութիւնը այն է որ բոլոր Ուկրանացիները, ըլլան համայնավար կամ ոչ, կը շարունակէին պահանջել յեղափոխութեան մէջ «ազգային անկախութեան» իրաւունք, զոր ճանչցած են ռուս ժողովուրդին լաւագոյն զաւակները (ըստ վերիզեկոյցին), ցարական իշխանութեան ատեն։

Ուկրանացիներու մեծամասնութեան համար ազգային անկախութիւնը կապ չունի մշակոյթի մակերեսային ինքնավարութեան հետ, որ իրենց տրուեցաւ 1917ին Մոսկուայի համայնավարներու կողմէ։ Ոչ արտաքին նախարարութեան մը ստեղծումը Քիեւի մէջ, ոչ ալ Ուկրայնայի Միացեալ Ազգերու մէջ ընդունուիլը կրնան փոխարինել անկախութիւնը։ Այսօրուան պատմական իրողութիւնը, այն է որ Ուկրայնան, ինչպէս միւս բոլոր դաշնակցային հանրապետութիւնները, Մոսկուայի Ռուսերու ձեռքն է։ Քանի այսպէս է, պիտի շարունակուի Մոսկուայի եւ Քիեւի միջեւ անհասկացողութիւնը եւ խորհրդային կեդրոնական կառավարութիւնը պիտի ստիպուի բռնութեան դիմել, ջախջախելու համար ուկրայնական ազգայնականութեան տեւապէս վերածնող հիդրան։

Իսկ 1953 Յունիսին Մելնիքովի հաշուեյարդարն էր։ Կեդր. կոմիտէի քարտուղարը ամբաստանուեցաւ թէ չափազանց եռանդ ցոյց տուած է արեւմտեան Ուկրայնայի մէջ, Ռուսերէնի ուսուցումը պարտադրելու համար։ Արդեօք այս տնօրինութիւնը Մոսկուայի աւելի ազատական քաղաքականութեան նախերգա՞նքն է դէպի ամէնէն աւելի ըմբոստ դաշնակցային մեծ հանրապետութիւնը։ Արդեօք միեւնոյն ձեւո՞վ պէտք է բացատրել անցեալ Դեկտեմբեր 23ին, նախկին արտաքին նախարարին Մեչիքին պարագան։ Այս պաշտօնատարն ալ կ'ամբաստանուէր իբրեւ Բերիայի մեղսակից։ Կրնայ ըլլալ, սակայն ցարդ Ուկրայնացիները չեն զգացած այս նոր ուղղութեան արդիւնքները։

ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

★

Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ազգ. ճեմարանը, որ հաստատուած էր 1947ին, փայլուն տարեշրջան մը եւս բոլորեց 1952–53ին, 92 ուսանողներով, մանչ եւ աղջիկ։

Այս առթիւ մասնաւոր թղթակցութենէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

1953 – 1954 ուսումնական տարեշրջանի սկիզբը, նախկին աշակերտներէն 71 հոգի ներկայացան։ Նախորդ տարեշրջանի ուսանողութենէն հինգ հոգի շրջանաւարտ, մեկնեցան։ Մէկը ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է արդէն, իսկ չորսը կը շարունակեն իրենց բարձրագոյն կրթութիւնը, մասնագիտանալու համար։ Վեց հոգի, որոնք իրենց կարգերը չէին փոխած, չարձանագրուեցան։ Եօթը հոգի, ընտանեկան պատճառներու բերումով, լքեցին ուսումը։ Ասոնցմէ եւ ոչ մէկը տարբեր վարժարան չէ արձանագրուած։ Բոլորն ալ գործի ասպարէզ իջած են, կամ կը մնան իրենց ծնողներուն մօտ, — աղջիկներ։ Երկու հոգի նշանուած կամ ամուսնացած են, — երկուքն ալ աղջիկներ։ Իսկ մէկ հոգի ալ զինուորագրուած է ներկայիս։ Գումար 21։

Հին 71 ուսանողութեան վրայ աւելցած են 71 նոր ուսանողներ։ Կը նշանակէ, որ ճեմարանի ուսանողութիւնը կրկնապատկուած է այս տարի։ Եթէ չէնքի յարմարութիւններ ունենայինք, ու տնտեսական դժուարութիւններ չունենայինք, կարելի էր զուգընթաց ստեղծել, ու չմերժել 25ի մօտ ուսանողներ, որոնք ուշ ներկայացան մեզի, ու, տեղի անձկութեան պատճառաւ, մերժուեցան։

Ուրիշ ուշագրաւ եւ ուրախալի երեւոյթ մը,— որ ճեմարանի 71 նոր ուսանողները մեզի կու գան 25 տարբեր նախակրթարաններէ, կամ օտար հաստատութիւններէ։ Կը նշանակէ, որ Ազգ. Քարէն Եփփէ ճեմարանը կը վայելէ, այսօր, ամբողջական վստահութիւնը Հալէպի հայութեան։

Այս 142 ուսանողներու 80ը մանչեր են, իսկ 62ը աղջիկներ։

Ճեմարանը ունի 22 մնայուն ու այցելու ուսուցիչներ, եօթը կին իսկ15ը այր։ Տասը մնայուն իսկ 12ը այցելու։ Տասը մնայուն ուսուցիչներու երկուքը տրամադրուած Ենկրթական Նախարարութեան կողմէ, իբրեւ արաբերէնի ուսուցիչներ։ Մնացեալ քսան ուսուցիչները կը վճարուին Խնամակալութեան կողմէ։

Ճեմարանը ընտանիք մըն է։ Ուսուցչութիւն թէ ուսանողութիւն, ներդաշնակ միութիւն մը կը կազմեն։ Ինչպէս նախընթաց տարիներուն, այս տարի եւս ճեմարանը կ'ունենայ իր շաբթօրեայ ներքին եւ հրապարակային դասախօսութիւնները, որոնք առաւելաբար ուսանողներու կողմէ, ու մասամբ ուսուցչական կազմի կողմէ կը տրուին։ Գիտական թէ հայագիտական կարգերու ուսանողութիւնը կու տայ առանձին դասախօսութիւններ, կը կազմակերպէ վիճաբանական ասուլիսներ, ամէն կարգի նիւթերու մասին։ Ճեմարանի ուսանողական հանդէսը, «Բամբիռ», պիտի տայ մանրամասնութիւններ այս մասին։ «Բամբիռ»պիտի հրատարակուի մամուլով. մինչեւ այսօր կը հրատարակուէր բազմագիր մեքենայով։ Պիտի հրատարակուի, առայժմ, տարին չորս թիւ. գարնան, ամրան, աշնան եւ ձմրան թիւեր։ Եթէ նիւթական պայմանները ներեն, պիտի վերածուի երկամսեայ հանդէսի։

Ճեմարանի գրադարանն ու քիմիական աշխատանոցը անհրաժեշտ առարկաներով կամ հատորներով ճոխացնելու համար, ճիգ չի խնայուիր։ Կը հաւատանք, թէ այս ուղղութեամբ նուիրատուութիւններ եւ ջակցութիւններ եւս կ'ըլլան։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՏԷՍԻՆ, 18 Յունուար, (Յառաջ).— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի մասնաճիւղը կազմակերպած էր ընտանեկան խնջոյք մը Կիրակի 17 Յունուար, Հ. Յ. Դ. Տան ներքնայարկի իրենց սրահին մէջ։ Մեծ մասով երիտասարդ – երիտասարդուհիներ էին ներկաները։ Խումբ մը տարեցներ ալ եկած էին քաջալերելու մեր տղոց այս ձեռնարկը։ Հիւրեր կային, Լիոնէն, Վալանսէն ու ոն տը Գէրիւէն։ Սրահը տօնական երեւոյթ մը առած էր, զարդարուած՝ գունաւոր երիզներու շղթաներով։ Պատերուն վրայ հերոսներու նկարներ ու խոշոր վերտառութիւններ, նոր սերունդին կը յիշեցնեն կարգ մը ազգային պարտականութիւններ։ Տղաքը եւ աշխոյժ օրիորդներ, մեղուաջան աշխատանքի վրայ էին։ Կկեանք ու երիտասարդութիւն դաշնակցած՝ զուարթ մթնոլորտ մը կը ստեղծէին։ Նուագը իր ներդաշնակ ալիքներով կը դարձնէր զոյգերը երջանիկ ներգործութեամբ։ Տարեցները, բոլորուած սեղաններու շուրջ, ըմպելիներու ազդեցութեան տակ կը վերյիշէին իրենց վաղանցուկ երիտասարդութիւնը, մտատանջ՝ իրենց զաւակներուն մէջ որոնելով իրենց արժանի յաջորդները տեսնելու մխիթարութիւնը։

Եւ ահա ծայր կուտան յեղափոխական երգեր՝ բամբ ու որոտագին։ Երիտասարդներն են որ լիաթոք կ'երգեն։ Իրենց կը ձայնակցին տարեցները։ Ոգեւորութեան կորիզը՝ Լիոնի Նոր Սերունդի օրիորդներն են։ Ապա մեներգներ ու արտասանութիւններ։ Յիշողութեամբ արձանագրենք քանի մը անուններ.— փոքրիկներ քոյր եւ եղբայր Զաքարեաններ ծափերով կը գնահատուին իրենց գեղեցիկ արտասանութեանց համար։ Բարունակ Պառաւեան մեր մէջ կ'արթնցնէ հայրենի յիշատակներ իր յուզիչ ու զգայուն երգերով։ Իսկ Տէսինի Նոր Սերունդի խումբը ներդաշնակօրէն կ'երգէ չորս խմբերգներ, կրկնապատկելով խանդավառութիւնը։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ Րաֆֆի Մարգարեան պարզեց նորահաս սերունդին պարտականութիւնները իր ազգային ծագումը եւ հայրենիքի գաղափարը վառ պահելու համար։ Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկ. Ս. Առաքելեանի, որ ակնարկ մը նետելով միջին սերունդի կտրած տաժանելի ճամբուն վրայ, շեշտեց թէ ինչ ակնկալութիւններ ունինք յաջորդներէն, որպէսզի կարելի ըլլայ ազգային ջահը միշտ վառ պահել ու զայն փոխանցել սերունդէ սերունդ, մինչեւ իրականացումը մեր ազգային իտէալներուն։ Ընկերոջ այս բովանդակալից խօսքերը դիմաւորուեցան ջերմ ծափերով։

Ընդհանուր առմամբ ձեռնարկը շատ յաջող ու կանոնաւոր անցաւ։ Կարգապահութիւնն ու խանդավառութիւնը տիրեցին սկիզբէն մինչեւ վերջ, շնորհիւ կարգադիր յանձնախումբին ջանքերուն։

Երբ ներկայ կ'ըլլանք երիտասարդական այսպիսի ձեռնարկի մը, անկէ կը մեկնինք գոհ ու տպաւորուած։ Դժբախտաբար Տէսինի մէջ թէ այլուր բուռ մը նուիրեալ տղաք ու օրիորդներ ամուր կառչած ազգային սրբութիւններու կենդանութիւն կը ստեղծեն իրենց շուրջ։ Անոնք ովասիսն են գորշ անապատի մռայլ տարածութեան մէջ։ Որքան պիտի փոխուէր գաղթաշխարհի դիմագիծը եթէ թմրած ու անգոյն երիտասարդութիւնը գիտակցութեան գար ու տէր կանգնէր իր ազգային կոչումին ու պարտականութեան։ Սպասելով այդ փրկարար օրուան, առայժմ ծափահարենք բոլոր անոնք, որ անխախտ կը մնան պատնէշին վրայ։

Գ. Պ.

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԹԵԼԷՆ

Ուկրայնայի Ռուսիոյ միացման 300ամեակը տօնուեցաւ նաեւ Խ. Հայաստանի մէջ։ Այս առթիւ Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ հին է հայ եւ ուկրէն ժողովուրդներու բարեկամութիւնը, եւ անոնց բարեկամական կապերը աւելի ամրապնդուեցան հայրենական պատերազմի ատեն երբ հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակները պայքարեցան ֆաշականութեան դէմ ուկրայնացի ժողովուրդի ազատագրման համար։ Ուկրայնացի առաջնակարգ գրողներու, ինչպէս Թարաս Սեւչենկոյի, Բավլօ Թիչենայի, Քոռնէչուկի, Կանչարի եւ ուրիշներու ստեղծագործութիւնները թարգմանուեցան հայերէնի, նոյնպէս ուկրայներէնի թարգմանուեցաւ Խ. Աբովեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ այլ սովետահայ գրողներու ստեղծագործութիւնները, ամրապնդելով հայ եւ ուկրայնացի ժողովուրդներու բարեկամութիւնը։ Դեկտեմբերի ընթացքին Հայաստանի բազմաթիւ քաղաքներու թատերական բեմերու վրայ, ինչպէս Երեւանի «Սունդուկեան» Պետ. թատրոնի եւ Լենինականի, Կիրովականի եւ այլ շրջաններու թատրոններու բեմերու վրայ ներկայացուեցան խորհրդային Ուկրանիոյ թատերագիրներու գործերէն։

մար այլեւս գաղտնիք մը չէր, որ Մարգար կամովին ինքզինք դժոխքի մէջ ձգած էր։ Այո, այո, պայթող ռումբի մը պէս դժոխք մը բացուած էր ամէն անգամ, երբ Ֆետայու հոգիէն ներս նախշուն մորթով, գոհարազարդ գլխով օձի պէս կին մը սողոսկած էր։

Սարի կողին վրայ Սաքօն իր ընկերներուն հետ հազիւ մի քանի բառեր խօսած էր, երբ Ագուընկայ դիրքերէն հասաւ Զէնով Արութին ձայնը։ Զէնով Արութ կը զգուշացնէր, որ ընկերները ետ քաշուին։

Իրաւ ալ, Զէնով Արութ հազիւ էր կտրած իր ձայնը, երբ թնդանօթի ռումբը պայթեցաւ Սարի վրայ, քարերու ուժեղ կտորներով։

ՀԱՄԱՍՏԵՂ

(Վերջ)

ՄՈՍԿՈՒԱ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ 33 անգլիացի առեւտրականներ, իբրեւ ներկայացուցիչները 26 հաստատութեանց։ Կը յուսան կարեւոր ապսպրանքներ ստանալ։ Առեւտրական նախարարութիւնը հաւանած է այս ձեռնարկին։

ԻՐԱՆԻ արտաքին գործերու նախարարը կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թէհրանի անգլ. դեսպանատան գործակատարին հետ, քարիւղի բանակցութեանց մասին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

Այս վերջինը վիրաւորուեցաւ ատկէ։ Կ'ուզէր յաղթել, տիրապետել ամէն գինով։ Միտքը դրաւ գրաւել Րիչըրտ Քարէյի սիրտը։ Բայց բոլորովին անսպասելի դէպք մը պատահեցաւ։ Տիկինը ինք, կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով, զոհը դարձաւ բուռն կիրքի մը եւ իրապէս սիրահարեցաւ Րիչըրտ Քարէյի, որ չկրցաւ դիմադրել։ Ահա թէ ուրկէ կու գայ իր ջղային գերագրգիռ վիճակը ումէ կը տառապի անդթօրէն։ Այս մարդը բզիկ բզիկ եղած էր երկու հակամարտ կիրքերէ։ Թէ կը սիրէր եւ թէ կ'ատէր որ ան խախտած էր իր հաւատարմութիւնը իր բարեկամին հանդէպ։

Ես չեմ գիտեր աւելի ուժեղ ատելութիւն մը քան ատելութիւնը այն մարդուն զոր ճակատագիրը մղած է կին մը սիրել հակառակ իր կամքին։ Այս չարժառիթը բաւականաչափ չէ՞ր։ Ես համոզուած եմ թէ եղած են վայրկեաններ երբ Րիչըրտ Քարէյ փորձուած է իր բազուկին բոլոր ուժով զարնել այն շողարձակ դէմքը որ կախարդած էր զինքը։

Ես միշտ այն կարծիքը ունեցած եմ թէ Տիկին Լէյտըրի սպանութիւնը սիրային ոճիր մըն էր։ Պ. Քարէյի մէջ կը գտնէի խեղճալ տիպարը այս կարգի ոճիրի մը։

Կը մնայ վերջին թեկնածու մը իբրեւ մարդասպան,— Հայր Լավինյի։ Այո, պատուական վանականը անմիջապէս ուշադրութիւնս գրաւեց, հակասութեան մէջ բռնելով զինքը երբ պատուհանէն նայողը կը նկարագրէր, բոլորովին հակառակ Օր. Լիթըրէնի նկարագրածին։ Բոլոր վկայութիւնները ընդհանրապէս թեթեւ տարբերութիւններ ունին իրարմէ, բայց այս անգամ հակասութիւնը ակներեւ էր։ Հայր Լավինյի մասնաւորաբար պնդեց մարդուն մէկ որոշ անկարութեան, շլութեան վրայ որ կրնար դիւրացնել ինքնութեան ճշդումը։

Բայց շուտով հասկցայ որ եթէ Օր. Լիթըրէնի նկարագրութիւնը յայտնապէս ճիշդ էր, բոլորովին տարբեր էր Հայր Լավինյիի պատմածը։ Այն տպաւորութիւնը, կրեցի թէ Հայր Լավինյի կ'ուզէր մոլորեցնել մեզ, իբրեւ թէ ուզէր պաշտպանել այդ մարդը։

Այդ պարագային կարեւոր էր գիտնալ թէ ով էր այդ տարօրինակ մարդը։ Տեսած էին զինքը անոր հետ խօսած ատեն, բայց միայն ինք մեզի յայտնած էր խօսակցութեան նիւթը։

Ի՞նչ կ'ընէր այդ Իրաքցին երբ Օր. Լիթըրէն եւ Տիկին Լէյտըր տեսան զինքը։ Կը փորձէր պատուհանէն ներս նայիլ ... Անոնք կարծեցին թէ Տիկին Լէյտըրի սենեակին պատուհանն էր, բայց ես գացի կեցայ այս կիներուն գտնուած տեղը եւ հասկցայ թէ կրնար նաեւ հնութիւններու սրահին պատուհանը ըլլալ։

Յաջորդ գիշերը, վտանգի նշան տրուեցաւ։

Մ'էկը կը գտնուէր հնութեանց սրահին մէջ։ Եւ սակայն ոչ մէկ բան գողցուած կ'երեւար։ Երբ Տոքթ. Լէյտըր վրայ հասաւ, հոն գտաւ Հայր Լավինյին որ իրմէ առաջ եկած էր։ Վանականը անոր պատմեց թէ լոյս մը տեսած էր, բայց անգամ մը եւս միայն ինքն է պատմողը։

Հայր Լավինյին կը սկսէր հետաքրքրել զիս։ Առջի օր երբ կ'ենթադրէի թէ Հայր Լավինյին կրնայ Ֆրետերիք Պոսնըր ըլլալ, Տոքթ. Լէյտըր բողոքի ձայն բարձրացուց։ Ըստ իրեն հայր Լավինյին շատ ծանօթ գիտնական մըն էր։ Ինչո՞ւ համար Ֆրետերիք Պոսնըր որ իր առջեւ մօտ քսան տարուան ժամանակամիջոց մը ունէր իրեն համար նոր ասպարէզ մը շինելու համար կեղծ անունով, պիտի չըլլար այս նշանաւոր գրչագէտը։ Եւ սակայն դժուար է հաւատալ թէ Պոսնըր այդ ամբողջ ժամանակը վանքի մը մէջ անցուցած էր։

Շատ պարզ լուծում մը ինկաւ միտքս։ Արշաւախումբին անդամներէն մէկը դէմքով կը ճանչնա՞ր Հայր Լավինյին հոս գալէն առաջ։

(Շար.)

մէջ: Միեւնոյն ատեն խստօրէն քննադատեց ամերիկեան կառավարութիւնը, պնդելով թէ կը ջլատէ առեւտրական փոխանակութիւնները արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ: Եւ վերջապէս քննադատեց Մ. Նահանգներուն միւս քաղաքականութիւնը, — ռազմական խարիխներ հաստատել օտար երկիրներու մէջ:

Իբրեւ եզրակացութիւն, Մոլոթով հետեւեալ օրակարգը առաջարկեց. —

1. Միջոցներ՝ մեղմացնելու միջազգային ձգտումը եւ Հինգերու խորհրդաժողով մը Զինաստանի հետ. — 2. Գերմանիա եւ Եւրոպայի ապահովութիւնը. — 3. Աւստրիա:

Հակառակ իր պնդումին, Պ. Ֆ. Տըլըս յաջորդ օրուան (Գչ.) յետաձգեց իր պատասխանը: Այս առթիւ ըսաւ. — «Պ. Մոլոթով յարձակեցաւ իմ երկրիս քաղաքականութեան վրայ:Ստիպուած եմ ուշադրութեամբ ուսումնասիրել իր ճառը, պատասխանելու համար»:

Ուրեմն Բ. նիստը յետաձգուեցաւ Գչ. օրուան, նոյն ժամուն: Արեւմտեան պետութեանց օրակարգը բոլորովին տարբեր է, — 1. Գերմանիա. — 2. Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը. — 3. Եւրոպայի ապահովութիւնը. — 4. Զանազան խնդիրներ:

Բոլոր թղթակիցներն ալ աննպաստ կը գտնեն Ա. նիստին տպաւորութիւնը դիտել տալով թէ մինչ Պլիտօ եւ Իտըն զգուշացած էին քննադատութիւններէ, Մոլոթով իրենց օրինակին չհետեւեցաւ եւ վերսկսաւ իր քարոզչական մեղադրանքները Մ. Նահանգներուն դէմ: Այս տեսակէտէն յատկանշական էր իր ակնարկը՝ Փոցտամի համաձայնութեան մասին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մարոքի գահընկէց սուլթանը, Սիտի Մոհամմէտ Եուսէֆ, որ Քորսիքա կը գտնուէր, այլուր փոխադրուեցաւ յանկարծ, մասնաւոր օդանաւով մը: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, պիտի արգելափակուի Հայիթիի մէջ, ուրկէ Արաբները չկարենան փախցնել:

Ֆրանսական իշխանութիւնները երկար ատենէ ի վեր կը կասկածէին թէ Սուլթանին կուսակիցները դաւեր կը սարքեն եւ թէ նոյնիսկ գիմած են գերման օդաչու Սքորցենիի, որպէսզի աքսորականը փախցնէ: Սպանիական Մարոքի վերջին դէպքերուն հետեւանքով, ֆրանսական կառավարութիւնը մասնաւոր պաշտօնատար մը ղրկեց Քորսիքա, Սուլթանը այլուր փոխադրելու համար, կատարեալ գաղտնապահութեամբ: Գործողութիւնը կատարուեցաւ համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը: Սուլթանին հետ կը գտնուէին 12 հետեւորդներ: Մնացեալները եւ գոյքերը պիտի փոխադրուին ուրիշ օդանաւով մը: Գահընկէց Սուլթանը 28 կիներ ունէր, բայց ութը, ամէնէն գեղեցիկները եւ երիտասարդները մերժեցին ընկերանալ, երբ Քորսիքա կ'աքսորուէր:

✕ Կացութիւնը անստոյգ է Սպանիական Մարոքի մէջ: Ֆրանսական կառավարութիւնը նոր ծանուցագիր մը ուղղեց Սպանիոյ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՒՐՏԸ յանկարծ սաստկացաւ Փարիզի մէջ: Ջերմաչափը վար մինչեւ 8-9 աստիճան էր առջի օր: Քիչ մը մեղմացած էր երէկ, անձրեւ եւ ձիւն եկած ըլլալով:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ զրադէտը, Հիմինկուէյ հրաշքով ազատեցաւ օդանաւային երկու արկածներէ, ինչպէս գրած էինք երէկ: Միայն կինըթեթեւապէս վիրաւորուած է:

ԲԱՆՈՒՈՐ – քահանաներու մասին նոր կանոնագիր մը հաստատեց Փարիզի արքեպիսկոպոսարանը, սահմանափակելով անոնց գործունէութիւնը՝ աշխարհական կեանքի մէջ: Այս խնդիրը տարիներէ ի վեր կը զբաղեցնէր կղերը եւ սենտիքաները:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ հետ հաստատուած քաղաքական եւ տնտեսական համաձայնութեանց առթիւ ջերմագին յայտարարութիւններ ըրաւ Ֆրանսայի վարչապետը: Մանտէսֆրանսի այցելութիւնը աւելի ամրապնդած է երկու երկիրներուն կապերը:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ օրէնքը աւելի խստացած է Մ. Նահանգներուն մէջ, Յունուար մէկէն սկսեալ: Քննութիւն պիտի կատարուի օտար նաւաստիներու մասին ալ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Քալիֆորնիայէն Պ. Երուանդ Ղազարեան այս տարի եւս մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Համազգայինի Փալանճեան ճեմարանին, Պէյրութ:

✕ Քավայինէն Տիկին Հռիփսիմէ Փափազեան տարեշրջանի մը համար եւս «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր Պ. Քիւլահեանի, վճարելով միանուագ 10.100 ֆրանք:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները: Ճոխ պիւֆէ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 21ին Ռէժանի վերնայարկը: Դասախօս ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԻԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ: Նիւթը՝ »Համաստեղի Սպիտակ ձիաւորը» (Շար. Նախորդ դասախօսութեան): Մուտքը ազատ է:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակիցներ Պ. Պ. Եսայի Մխիթարեանին եւ զաւակներուն, Արմենակ Յակոբեանին եւ բոլոր պարագաներուն իրենց տիկնոջ եւ քրոջ տիկին Լուսիկ Մխիթարեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

✕ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը, ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Լիւսի Գասպարեանին եւ պարագաներուն, իր կնոջը՝ Այրի Տիկին Մարիա Գասպարեանի մահուան առթիւ: Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք, ընկերուհի Մարիամ Նաճարեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Եղսիկ Մանկիկեանի մահուան առթիւ: (Փրովիտենս):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք Պ. Յարութիւն Գոճաօղլանեանէ ի յիշատակ իր կնոջ՝ Տիկ. Ալիս Գոճաօղլանեանի:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն կը սարքէ հրապարակային դասախօսութիւն մը այս Չորեքշաբթի ժամը 20.30ին, Յոյներու սրահը, 5 ռիւ Պօնըֆուա: Կը խօսի ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան: Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր: Մուտքը ազատ է:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը: Կը խօսի ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան:

Ընկերական ժողով այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, նոյն սրճարանին ներքնասենեակը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի Քեռի խումբի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը. — Ինքնահոս գրիչ մը 73 թիւը: 288 գեղեցիկ փողկապ մը: 472 շիշ մը անուշահոտութիւն: 326՝ վեհ ցատ թաշկինակ: 257 զոյգ մը գուլպայ: Դիմել խումբին վարչութեան:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ: Կը խօսի ընկեր ՉԱԼԵԱՆ: Նիւթը՝ «Լիբանանը եւ Լիբանանի հայութիւնը»: Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները: — Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին:

ԱՆԻԷՌ ՓՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ. — Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորի ընտրութիւն: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼ. — Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 16ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Ցառաջիկայ հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, քաֆէ Քառէի վերնայարկը:

Կաթողիկէ Հայոց հոգեւոր հովիւ ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. ՔԻԼԷՐՃԵԱՆ, իր Ամերիկա մեկնումին առթիւ կուտայ հրաժեշտի դասախօսութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Կիրակի 25 Ապրիլ: Նուիրուած մեծ Հայուն ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յիշատակին: (Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Ժիրայր Թիւյսիւզեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վահրամ Թիւյսիւզեան: Հօր անուն Համբարձում, մօրը՝ Բրաբիոն, մեծ մօր՝ Մարիամ: 1928էն առաջ Կապը Ջէջմէի որբանոցն էր եւ Քրիստինէ մայրապետի ձեռքով ուրիշ որբերու հետ ղրկուած է Պոլսէն:

Անգամ մը տեսնուած է Ֆրանսայի մէջ: Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել: Իմացնել «Յառաջ»ի հասցէով:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
JEUDI 28 JANVIER 1954

30Ր ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7280 30e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2691

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՍԿԱՏԱՐԸ ՉԱՐԻՔ Է

Տարիներէ ի վեր, ամէնքս ալ կը գործածենք հետեւեալ բացատրութիւնները · — Սերունդի փրկութիւն, ինքնապաշտպանութիւն, ազգապահպանում :

Օտարացման ճամբան բռնած երիտասարդն անգամ յօդուած կը գրէ կամ ճառ կը խօսի, նոյն բառերը հոլովելով :

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ ոչ անոնց իմաստը կ'ըմբռնէ, ոչ ալ միտք ունի գործ մը կատարելու :

Այլապէս, ի՛նք պիտի առնէր առաջին քայլը, նախ ինքզինքը, յետոյ իր տարեկիցները կամ բախտակիցները փրկելու համար :

Ինքնախաբէութիւն է նոր սերունդի փրկութեան գործը, եթէ կարելին չփորձենք՝ նախ նոյն շարքին չափահասները փրկելու համար :

Անհամար բազմութիւն մը կը կազմեն այդ չափահասները, 25էն 35 – 40 տարեկան :

Անոնց առ նուազն կէսը, այսինքն աւելի տարեցները, քիչ – շատ հայերէն սորված են, զանազան ձեւերով: Գոնէ կը խօսին կամ խօսածը կը հասկնան :

Եւ սակայն ալ կը գոհանան: Ոչ մէկ տրամադրութիւն՝ բան մը, բառ մը աւելի սորվելու :

Առաջարկեցէք որ երկու տող բան չաբաղրեն,— Կա՛մ պիտի կարմրին, եւ կամ դուք պիտի զղջաք ձեր առաջարկին համար :

Ահաւասիկ օտարացման, այլասերման վտանգին ամէնէն կսկծալի պարագան :

Արդէն իսկ մեր առջեւ ունինք զօրշ զանգուած մը, որ հետզհետէ կը կարծրանայ, խուսափելով հայկականութենէ :

Երբ հայրենիքը հեռու է եւ մայրենիքին աղբիւրը չի հոսիր, միտքն ու սիրտը ստիճանաբար կը ցամքին :

Հետեւեցէք զանազան ազգային ձեռնարկներու, դասախօսութեանց եւ լսարաններու,— մատով պիտի համրէք մեր մատնանշած չափահասները :

Եւ եթէ պատահի որ բացառաբար 15–20 երիտասարդ երեւան, թղթակցութիւն կը գրուի,— «Աչքի կը զարնէր երիտասարդներուն ներկայութիւնը »...

Իրենց իսկ շահը կը պահանջէ որ ոչ միայն ներկայ ըլլան, այլեւ տէր դառնան այդ կարգի ձեռնարկներու, շուքի մէջ ձգելով 50 – 60նոցները :

Խնդիրը լուսաբանութեան չի կարօտիր: Խօսինք դարմանի մասին:

Առաջին միջոցը այն է որ նոր սերունդին այս հասուն կորիզը ինք զօրացնէ իր ինքնապաշտպանութիւնը: Ուրիշ խօսքով՝ լրացնէ իր հայկական պաշարը :

Պատեհութիւններ չեն պակսիր, եւ ներելի չէ պատրուակներ ճարել, խուսափելու համար :

Ցանցառը իրենք են, եթէ հայերէնի դասերուն կը հետեւին հինգ – տասը նորահասներ, կամ եթէ ճերմակ մազերը կը տիրապետեն լսարաններու մէջ :

Այդ բոլոր ձեռնարկները ամէն բանէ առաջ իրենց համար են: Իրենց կամքէն, հետաքրքրութենէն եւ աշխատանքէն կախում ունին անոնց զարգացումը եւ թարմացումը :

Եթէ գիտակցօրէն եւ տիրաբար գործեն փոխանակ շուքի պէս երեւալու, մեր դասընթացքները եւ լսարանները ժողովրդական համալսարաններու կը վերածուին: Իրենք ալ կը դառնան տեւական սաներ: Միշտ պատրաստ ոչ միայն սորվելու, այլ եւ սորվեցնելու :

Ուրիշ միջոցներու մասին խօսելէ առաջ կ'ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել թէ կէս ճամբան մնալու դատապարտուած են անոնք որ կը գոհանան կիսկատար գիտելիքներով:

Մանաւանդ եթէ դեր մը կատարել կ'ուզեն, արդար յաւակնութեամբ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Աւելի բարենշան երեւոյթ մը պարզուեցաւ Գշ. օր, Չորսերու ժողովին երկրորդ նիստին ատեն:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Ֆ. Տըլլըս, պատասխանելով Պ. Մոլոթովի քննադատութեանց, ժխտեց անոր մեղադրանքները: Բայց, միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ համաձայն է նախապէս քննելու անոր օրակարգը, խուսափելու համար աւելորդ վիճաբանութիւններէ: Բացորոշապէս ազդարարեց . — « Մ. Նահանգները երբեք պիտի չհաւանին Հինգերու խորհրդաժողովի մը՝ Չինացի համայնավար նախայարձակներուն հետ, ընդհանրապէս քննելու համար աշխարհի խաղաղութեան խնդիրը »:

Պ. Տըլլըս նախ դիտել տուաւ թէ Պ. Պ. Պիտօ եւ Իտըն «մէկ հատիկ մեղադրական բառ չարտասանեցին իրենց ճառերուն մէջ», եւ ցաւ յայտնեց Մոլոթովի խօսքերուն համար: «Ուրիշ ատեն ալ արտասանուած են այդ խօսքերը եւ կը ցաւիմ որ ճիշդ այն պահուն երբ նոր գլուխ մը կը բացուի պատմութեան մէջ, Պ. Մոլոթով կը գոհանայ կրկնելով հին ամբաստանութիւնները և ծուռ մեղադրանքներ »:

Անցնելով եւրոպական բանակի ծրագրին, Պ. Տըլլըս նախ շնորհաւորեց Ֆրանսան, որ միացուց արեւմտեան Եւրոպայի վեց պետութիւնները հանքածուխի եւ պողպատի հաւաքական ճարտարարուեստին մէջ, որ Եւրոպայի պաշտպանութեան միաբանութիւնը յղացաւ եւ որ վերջապէս քաջալերեց Եւրոպայի քաղաքական միաբանութիւնը: Պ. Մոլոթով կը վախնայ որ Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան ձեռնարկը կ'իյնայ գերման զինապաշտութեան տիրապետութեան տակ: Ճիշդ այդ վտանգը խափանելու կը ձգտի Եւրոպայի միացեալ պաշտպանութեան դաշնագիրը: Այդ ծրագիրը մէկդի կը դնէ գերման ազգային որեւէ բանակ եւ ընդհ. սպայակոյտ, բոլորին համար ընդունելի եղանակով մը: Չկայ ուրիշ լուծում՝ այդ ծրագրին տեղը բռնելու համար: Խ. Միութիւնն ալ այդպիսի ծրագիր չէ առաջարկած: Ինչ որ կը թելադրէ ան՝ Վերսայլի մաշած դրութիւնն է որ սնանկացաւ, կամ խաղաղութեան ուրիշ կարծեցեալ դաշնագիրներ որոնք պատեբազմի պիտի յանգին: Պ. Մոլոթովի ճառին ուրիշ մէկ վհատեցուցիչ երեւոյթն է իբրեւ Հինգ Մեծերէն մին ընդունիլ տալ Չինաստանի համայնավարական կարգուսարքը: Սովետական համայնավարութեան այդ զաւակը նախայարձակ եղաւ Քորէայի մէջ եւ ատոր համար ալ պաշտօնապէս դատապարտուեցաւ Ազգաժողովին կողմէ: Ան աշխուժօրէն կը քաջալերէ Վիէթնամի, Քամպոճի եւ Լաոսի դէմ (Հնդկաչին) կատարուած նախայարձակումը: Այն բոլոր երկիրները որ դրացի են համայնավար Չինաստանի իրենք զիրենք վտանգուած կը զգան հազիւ պարտկուած յարձակողական դիտումներէ : Պարտականութիւն կը սեպենք յայտարարել բացորոշապէս եւ առանց երկդիմութեան թէ՝ ինչպէս որ Պ. Մոլոթով ալ գիտէ, Մ. Նահանգները կը մերժեն մասնակցիլ Հինգերու խորհրդաժողովի մը, չինացի համայնավար նախայարձակներուն հետ: Մ. Նահանգները կը մերժեն այդ առաջարկը ոչ թէ անոր համար որ չեն ճանչնար այդ վարչակարգին գոյութիւնը կամ ուժը: Մ. Նահանգները գիտեն այդ իրողութիւնը, քանի որ 150.000 Ամերիկացիներ սպաննուած կամ վիրա–

(Շար.ը էջ 4)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ

«Յառաջ»ի հաւատարիմ ընթերցողներէն երիտասարդ մը բաւ – գործ ըրեր է տպագրական վրիպակներ գտնել :

Այս առթիւ խմբագրութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ, քանի մը նմոյշներ արձանագրելով :

Ջերմապէս կը շնորհաւորեմ իր բծախնդրութիւնը :

Կարելին կը փորձենք, վրիպակներէ խուսափելու համար: Եւ սակայն երբեմն կը պատահին, ինչպէս տեղական ամէնէն կարեւոր թերթերուն մէջ:

Թերթը մամուլին յանձնուած ատեն, յաճախ կը կեցնենք մեքենան, աչքէ վրիպած սխալ մը սրբագրելու համար :

Բայց, բաւական մաս մը տպուած կ'ըլլայ: Այնպէս որ, շատերուն ձեռքը առաջին օրինակները անցած կ'ըլլան :

Երբեմն ալ տպագրութեան ատեն, մեքենան կը նետէ կամ կը սրբէ բառ մը, տառ մը:

Այս փորձանքին հանդիպած էր, վերջերս, խմբագրականի մը խորագիրը :

Խմբագրատունը եւ տպարանը իրարմէ հեռու են, այնպէս որ միշտ կարելի չըլլար ժամը ժամին հետեւիլ :

Ամէն պարագայի մէջ, դարձեալ ուրախ ենք որ ընթերցողները ուշադրութեամբ կը հետեւին բառին եւ տառին :

Ո՛ւր էր որ նոյն ուշադրութեամբ գիր գրէին կարգ մը թղթակիցներ եւ յօդուածագիրներ ալ, աւելորդ յոգնութիւն չպատճառելու համար խմբագրութեան :

«Յառաջ»ը միեւնոյն ատեն դպրոց մըն է. տեսակ մը դասընթացք: Հետեւաբար, անհրաժեշտ է դասարան փոխել, մէկ տարիէն միւսը:

Անշուշտ իրաւունք չունինք պահանջելու որ ամէնքն ալ առաջին կարգի գրողներ հանդիսանան:

Բայց, տարրական պայման է զգուշանալ հազար անգամ սրբագրուած սխալներէ: Խնամել, մշակել նախադասութիւնները:

Հասարակ բանուորն անգամ ամէն առտու կ'ածիլուի, մազերը կը սանտրէ, հագուստ – կապուստը կը շտկէ :

Ինչո՞ւ թափթփած երեւալ, երբ կարգը կուգայ գրելու կամ... խօսելու :

Տակաւին չեմ խօսիր ձեռագիրներու մասին,— խառն ի խուռն տողեր, առանց յուսանցքի: Մատիտով կամ գունաւոր մելանով գրուած շարադրութիւններ : Ուղղագրական զոհաքներ, եւայլն:

Վրիպակը պատահական է, եւ ընդհանրապէս կը սրբագրուի :

Միւսը — ինչ որ կը մատնանշեմ — քիչ մը յոգնութիւն կը պահանջէ, ի շահ գրողին : ՎԱՀԷ

ՆՈՐԷՆ ՑՈՅՑԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ԴԷՄ

Գշ. օր ուսանողները նոր ցոյց մը սարքեցին Մատրիտի մէջ, բռնագրաւելով անթելի կայանը եւ կէս ժամ խափանելով անոր գործածութիւնը: Մօտ հարիւր ուսանողներ կայանը մտած էին, իրենց տեսակէտները եւ գանգատները յայտնելու համար: Անոնք փորձեցին գործածել գործիքները, բայց պաշտօնեաները կրցան արգիլել եւ լուր տալ ոստիկանութեան: Ուսանողները հոն կեցան մինչեւ որ ոստիկանները եկան եւ դուրս հանեցին :

Ցետոյ կռիւ մը ծագեցաւ փողոցներուն մէջ, մինչեւ որ նոր ուժեր հասան: Ցուցարարները քարեր եւ ամէն տեսակ իրեր կը նետէին ոստիկաններուն վրայ որոնք սկսան շարժել բիրերը: Միայն քանի մը ուսանողներ վիրաւորուեցան, իսկ առջի օրուան վիրաւորներէն մէկը մեռաւ: Ուսանողները կատղած էին ոստիկանութեան արինալի միջամտութենէն որ տեղի ունեցաւ առջի օրը, երբ Ճիպրալթարը ետ կը պահանջէին: Գշ. օրուան ցոյցին մէջ ուսանողները կը պահանջէին հրաժարեցնել ապահովութեան տեսուչը, որ զօրավար մըն է: Երբ գոհացում չստացան, ոստիկանութեան կեդրոնը դիմելով, հազար ուսանողներ քալեցին Մատրիտի անթելի կայանին վրայ, ռատիօն գործածելու եւ իրենց բողոքը յայտնելու համար : Ուսանողները միեւնոյն ատեն կը պահանջեն հրաժարեցնել տեղեկատու նախարարը, որ արգիլած էր ընդհարման լուրերուն հրատարակութիւնը :

Կացութիւնը փափուկ է եւ նոր ցոյցերէ կը վախցուի: Անգլ. կառավարութիւնը նոր ծանուցագիր մը յանձնեց Սպանիոյ, բողոքելով թշնամական ցոյցերուն դէմ որոնք միայն Մատրիտի մէջ սահմանափակուած չեն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, Նիւ Եորք հասաւ Յունուար 27ին եւ դիմաւորուեցաւ մեծ պատիւներով: Տասնըհինգ հեծելանուորդ ոստիկաններ կը հետեւէին թափօրին, մինչեւ պանդոկը: Ուրիշ պահակներ դիրք բռնած էին ճամբուն վրայ: Կառքերը զարդարուած էին ամերիկեան եւ թրքական դրօշներով: Ճէլալ Պայար Այզընհաուըրի հիւրը պիտի ըլլայ աւելի քան մէկ ամիս, բանակցութիւններ եւ պըտոյտներ կատարելով :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԴՐԱՄ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ թերթերէն առնելով, անցեալ շաբթու հրատարակեր էինք անունները այն Հայերուն որոնք դրամ ունին Թուրքիոյ Կեդր. դրամատան մէջ (Յունուար 16 եւ 17):

Ինչպէս ցանկին գլուխն ալ նշանակուած էր, զանազան դրամատուններու մէջ եղած գումարներ փոխադրուած են Թուրքիոյ Կեդր. Դրամատան մէջ (Թիւրքիա Մէրքէզ Պանքասը): Ուրեմն, պէտք է դիմել այդ հաստատութեան, համապատասխան վաւերագիրներով, ներկայացուցիչ մը նշանակելով Պոլսոյ մէջ:

Ուրիշ տեղեկութիւն եթէ ունենանք, կը հրատարակենք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՑՈՒՐՏԸ ՆՈՐԷՆ ՍԱՍՏԿԱՑԱՒ Փարիզի եւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Փողոցներն ալ սառած են եւ արկածները յաճախադէպ: Ճամբաները վտանգաւոր են կառքերու համար: Ձիւն – ձմեռը աւերներ կը գործէ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Առջի օր ջերմաչափը զերոյէն վար երեսուն աստիճանի իջած էր Շուէտի, քսան՝ Վիէննայի, վեց՝ Հռոմի մէջ:

ԱՇԽԱՏԱՎԱՐՁՔԻ հարցին առթիւ ունկնդրութեան ընդունելով սենտիքաներու ներկայացուցիչները, ելմտական նախարարը բացատրեց թէ համաձայն է անբաւական վճարքները աւելցնելու, բայց ոչ՝ նուազագոյն օրապահիկը: Գործատէրերու ներկայացուցիչն ալ յայտարարեց թէ չեն կրնար պատասխանատուութիւն ստանձնել նուազագոյն օրապահիկի յաւելման հետեւանքներու մասին: Սենտիքաները մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, կարելի եղածին չափ պատկառելի հանդամանք մը տալու համար Յունուար 29ի ցոյցին (ուրբաթ):

ՄԱՐՈՔԻ գահընկէց Սուլթանը տանող օդանաւը քանի մը ժամ կանգ առաւ Պրազավիլի մէջ, դէպի Մատակասքար եւ Թահիթի (ոչ թէ Հայիթի) ուղեւորելէ առաջ :

ԱՆՏՈՒԷ ՄԱՐԹԻ, Սեւ Ծովու կարմիր հերոսը, որ վտարուած էր համայնավար կուսակցութենէն, դատ բացաւ «Իւմանիթէ»ի դէմ: Թերթը կը մերժէ հրատարակել իր պատասխանները՝ զանազան ամբաստանութեանց դէմ: Վճիռը պիտի տրուի 15 օրէն :

ԸՆԿԵՐ Տ. ՓԱՇԱԼԵԱՆ

Ամերիկայի մեր կազմակերպութեան մէջ ուշագրաւ դէմք մըն էր ընկ. Տիրան Փաշալեան, որ ծանր ու տառապալից հիւանդութենէ մը ետք, ընդմիշտ բաժնուեցաւ մեզմէ: Մօտ մէկուկէս տարի առաջ Պոսթըն էր ան: Անցեալ տարուան ամառը մեկնեցաւ Տիթրոյիթ, ուր չատոնց հաստատուած էր ընտանեօք: Հազիւ քանի մը ամիս անց, լսեցինք որ կաթուած ստացած էր եւ փոխադրուած հիւանդանոց: Բժիշկները ոչ մէկ յոյս տուին ապաքինումի: Եւ դժբախտ Տիրանը, անյուսօրէն գամուած անկողնի մէջ, դանդաղ հիւծուեցաւ, սպառեցաւ, մինչեւ որ ամսոյս հինգին յաւիտենապէս փակեց իր աչքերը:

Տիրան մէկն էր ներկայացուցիչներէն սերունդի մը, որ իր նուիրումով ու ամբակուռ հաւատքով, կենդանի ու անսասան պահեց Դաշնակցութիւնը այս ափերուն վրայ: Այս երկիրը եկած էր մօտ 45 տարի առաջ: Բալուի Հաւաւ գիւղին մէջ, որ Համիտեան բռնակալութեան օրերուն իսկ մտաւորական կեդրոն մը ճանչցուած էր, ստացած էր իր գաղափարական չափը: Կարճ ժամանակ մը հոն եղած էր ուսուցիչ: Ուսման բուռն տենչը զինքը մղած էր դուրս գալու իր հայրենի գիւղի նեղ սահմաններէն: Ճանապարհին սակայն ձերբակալուած է, բանտարկուած: Սահմանադրութեան օրերուն եղած է Պոլիս: Այնտեղ բախտը ունեցած է չփուելու մարդոց հետ, որոնք խորապէս ազդած են զինքը եւ դրած իր սիրտն ու հոգին հաստատուն կաղապարներու մէջ: Տիրան երբ Ամերիկա կը հասնի, արդէն պատրաստ ատաղձ մըն էր եւ ուժ մը՝ օգտակարապէս ծառայելու Դաշնակցութեան:

Մտաւորականի մը խառնուածքով եւ միշտ մտաւորական հակումներով մարդ մը եղած է Տիրան Փաշալեան: Բայց նաեւ ըմբոստ՝ դէպի բռնակալութիւնը եւ բռնակալ կարգերը: Այն օրերուն երբ Թուրքիոյ մէջ գիւղէ գիւղ կամ գաւառէ գաւառ ճամբորդելն իսկ դժուար էր, Տիրան միտքը կը դնէ մի-մինակը, առանց անցագրի, Պոլիս անցնիլ, հոն՝ բարձրագոյն ուսման իր պապակը յագեցնելու ակնկալութեամբ: Արկածախնդրութեան պէս բան մըն էր ասիկա, կամ ուսում ձեռք բերելու համար՝ բաց աչքով վտանգի յանձնառութիւն մը: Ճանապարհին ձեռք կու տայ ան օձիքը ոստիկաններուն, որոնք երբ պայուսակը եւ գրպանները կը խուզարկեն, կը գտնեն... ատրճանակ մը եւ Ֆրանսացի ծանօթ հեղինակ Պէրնարտէն տը Սէն Փիէրի «Փօլ է Վիրժինի»ն, որ ժամանակին փնտռուած ու ժողովրդական վէպ մըն էր: Հեռաւոր Թուրքիոյ մէկ խուլ անկիւնը, ուր այնքան դժուարութեամբ կը թափանցէր լոյսը, ուր ինքնակրթութեան նուիրուած ոեւէ անհատի համար դժուար էր գիրքը ձեռք բերելը, Տիրան այնքան կը սորվի Ֆրանսերէն, որ դիւրութեամբ կը սկսի կարդալ Պալզաք, Մոփասան եւ այլ հեղինակներ: «Հայրենիք»ի շատ հին համարներուն մէջ ան ստորագրած է թարգմանութիւններ Ֆրանսացի հեղինակներէ: Ամերիկայի մէջ սորվեցաւ Մէյնի Համալսարանին մէջ. աւելի ուշ՝ հետեւեցաւ իրաւաբանութեան, Միչիկընի Համալսարանին մէջ:

Արուեստով, ուրեմն, Տիրան փաստաբան մըն էր: Բայց այս պատմուճանը չէր վայելեր անոր: Տարազներ կան, որոնք չեն յարմարիր որոշ մարդոց որքան ալ ճիգ ընեն անոնք: Իրաւաբանութեան հետեւելով, Տիրան աւելի ընդլայնեց իր մտքի հորիզոնը, աւելի խորացաւ ու հմտացաւ. հին ու նոր օրէնքներու ուսումը անոր միտքը աւելի սրեց, դարձաւ աւելի ճշգրտաբան, աւելի տրամաբանող: Բայց իրաւաբանութիւն սորված Տիրանը չեղաւ փաստաբան: Իր հայրենի գիւղին մէջ ան ուսուցիչ եղած էր: Եթէ մեր քաղաքական կեանքի պայմանները մեզ օգնէին, ունենայինք ազատ հայրենիք մը, Տիրան իր ստացած բարձրագոյն կրթութեամբ առնուազն միջնակարգ վարժարանի մը մէջ յարգուած ու փնտռուած ուսուցիչ մը պիտի ըլլար: Եւ իր բնական տարերքին մէջ մտած, ան պիտի կրնար մեզի տալ շատ աւելին:

Սիրահար մըն էր Հայոց լեզուին: Իր ընտիր հայերէնը, որուն տիրացած էր ան, արդիւնքն էր իր սիրոյն դէպի իր լեզուն: Զարմանալի սէր ու գուրգուրանք ունէր նաեւ դէպի գրաբարը: Եւ հետզհետէ Տիրանի լեզուն եթէ կը գեղեցկանար գրաբարի շուքովը, ան կը ստանար նաեւ գրաբարի ծանրութիւնը, ինչ որ կը դժուարացնէր անոր գրութեանց ընթերցումը: Հին բառեր, դարձուածքներ, գրաբարի հոլովական ձեւեր, որոնց օգնութեան այլեւս պէտքը չունի մեր աշխարհաբարը գեղեցկանալու համար, Տիրանի լեզուին մէջ սովորական էին: Մաքուր աշխարհաբար կը խօսէր ան. բայց երբ գրել կը սկսէր, չէր կրնար ազատիլ գրաբարի հմայքէն եւ, կ՚իյնար անոր ազդեցութեան ներքեւ: Անկախ սակայն դէպի գրաբարը ունեցած իր հակումներէն, պաշտամունքի հասնող սէրը դէպի մեր լեզուն, զայն դարձուցած էր նաեւ Հայ՝ բառիս լայնագոյն իմաստով: Հայ էր ան ոչ միայն իր սրտով ու զգացումներով, այլեւ Հայ էր իր ուղեղով: Եթէ ընտիր կամ ընտրեալ ցեղեր կային աշխարհիս վրայ, անպայման անոնցմէ մէկն ալ, ըստ Տիրանի, հայ ցեղն էր:

Մօտ երեսուն տարի առաջ — 1923 – 24 թ.ին, ամերիկահայ գաղութը ծանր տագնապ մը անցուց: Օրէկընի Փորթլէնտ քաղաքի Շրջանային Դատարանը Թագէոս Քարթոզեանի մը խնդիրը հրապարակ դըրաւ: Այդ օրերուն Ամերիկեան դատարան մը լուրջ ճիգ մը ի գործ դրաւ Հայերը հռչակելու ոչ-արիական ցեղ մը: Եւ եթէ դատարանը յաջողէր, ամբողջ մեր գաղութը, գուցէ մեր ամբողջ ժողովուրդը, պիտի ստանար ծանր հարուած մը: Տագնապը դիմագրաւելու համար, կազմուեցաւ մեծ յանձնախումբ մը: Վարձուեցան ականաւոր փաստաբաններ: Վկայութեան կոչուեցան, Եւրոպայէն ու Ամերիկայէն, միջազգային համբաւի տէր դէմքեր — Տոքթ. Բորգախ, փրոֆ.նէր Պոաս, Տիքսըն, Տոքթ. Պարթըն եւ ուրիշներ, որոնք տուին գիտական ու մասնագիտական վկայութիւններ մեր մասին: Ամբողջ դատավարութիւնը, որ տեւած է չաբաթներ, եղած է փառաբանութիւնը մեր ժողովուրդին, անոր փառաւոր անցեալին, անոր ոգորումներուն, յանուն քրիստոնէութեան ու քաղաքակրթութեան անոր անհուն զոհաբերութեան: Բոլոր վկաները եկան միաբերան հաստատելու, որ Հայը կը պատկանի Եւրոպայի բնակչութեան Ալպեան արմատին. ան խառնուրդն է վերջինիս եւ Եւրոպայէն Ասիա անցած փիւգեան ցեղին:

Այդ օրերուն Տիրանի դէմքը պայծառացած էր. անոր հոգին ողողուած էր ազգային հպարտութեան զգացումով մը: Օրեր ու գիշերներ աշխատեցաւ ան եւ «Հայրենիք» Ամսագրին համար թարգմանեց մեր մասին տրուած բոլոր վկայութիւնները: Ինչ լաւ պիտի ըլլար, եթէ Տիրանի կատարած մնայուն արժէքով այս թարգմանութիւնը, առանձին հատորով մըն ալ լոյս տեսնէր: Ոեւէ ատեն ան պիտի ըլլար ընթերցանութեան համար շատ օգտակար գիրք մը:

Իր ընդհանուր պատրաստութեամբ, իր համոզումներով, նկարագրով, Տիրան դէմք մըն էր Ամերիկայի մեր կազմակերպութեան մէջ: Կը խօսէր հանդարտ: Իր խօսքին մէջ յաճախ կը զգացուէր նուրբ հեգնութեան գիծը: Վերջին տարիներուն զգալապէս խախտած ըլլալով իր առողջութիւնը, դարձած էր չափազանց զգայուն, նոյնիսկ դիւրագրգիռ:

Տիրան ունէր խորունկ հաւատք մը դէպի Դաշնակցութիւնը, որուն կապուած էր անսահման սիրով մը, հաստատ համոզուած ըլլալով որ, այս վերջինն է հայութեան միակ ամուր կռուանը: Ակնածանք ունէր նաեւ իրար յաջորդող բոլոր Կ. Կոմիտէներու հանդէպ: Կը սպասէր որ այս վերջինները իրեն հրամայեն եւ ինք դառնայ անոնց կամքը կատարողը:

Բայց ան նաեւ խիստ էր ու անողոք Պատգ. Ժողովներու մէջ որեւէ Կ. Կոմիտէի հանդէպ, որ պատահաբար կամ ակամայ գծուած օրէնքներուն կամ տրուած որոշումներուն հակառակ, շեղում մը ունեցած էր: Օրէնքներ, որոշումներ ու աւանդութիւններ նուիրական էին իրեն համար: Եւ ան կ՚ուզէր որ ամէնքս ալ ըլլանք օրէնքներու անշեղ կատարողը:

Հաւաւի մէջ իր ընկերներն ու դասակիցները զինքը Հայր Աբրահամ կը կոչեն եղեր: Ազնուր ու պատուաբեր անուանակոչում: Եւ իրօք, անոր դէմքին վրայ միշտ ալ կը թեւածէր հայրական շուք մը, իսկ խօսքին մէջ ան մերթ յորդոր էր, մերթ սաստ, կամ սէր ու գուրգուրանք: Հայր Աբրահամեան գիծ մը՝ Հաւաւէն մինչեւ Պոսթըն ու Տիթրոյիթ:

Մօտէն ճանչցող ընկերները դեռ երկար պիտի յիշեն սիրելի Տիրան Փաշալեանը, որ ափսոս, շուտ հեռացաւ մեզմէ:

Մ. ՕԶԱՆԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ

Պիտի նախընտրէի «դերասան Պրասէօր» անուանել այս թատերախաղը զոր Սառա-Պեռնարի թատրոնը կը ներկայացնէ աւելի քան երկու ամիս է եւ դեռ պիտի շարունակէ երկար ամիսներ: Երեք արարները ամբողջովին արժեւորուած են շնորհիւ այն բացառիկ դերասանին որ կը կոչուի Փիէռ Պրասէօր: Իրապէս «Փիէռ Պրասէօր փառատօն» մըն է:

Տիմայի (?) այս թատերգութիւնը հաւանաբար հինցած պիտի ըլլար այսօր, եթէ Սարթրի նման գրագէտ մը նորոգած չըլլար զայն, այսինքն եթէ թատերախաղին տրուած չըլլար տեսակ մը Պոկոմօլեցի չինուկ:

Այսօրուան մեր տեսած «Դերասան Քին»ը Սարթրի մէկ թատերախաղն է, գրըւած Պրասէօրի համար եւ կը թուի թէ Լըմեթր իսկ եթէ այսօր ողջ ըլլար եւ տեսնէր Ֆրանսացի մեծ արուեստագէտին նշանաւոր մարզանքը, հեղինակի մը պիտի ապսպրէր ոչ թէ «Դերասան Քին» մը, այլ « Դերասան Պրասէօր» մը:

Քիչ վեր հարցական դրինք Տիմայի անունին քով, իբրեւ հեղինակ: Ճիշդ է որ չէ հաստատուած թէ ի՞նքն է իսկական հեղինակը այդ գործին որ ապսպրուած էր Պ. տը Քուռսիի մը՝ դերասան Ֆ. Լըմեթրի կողմէ: Այս վերջինը երբ Փարիզի մէջ կը տեսնէր Քինի խաղարկութիւնը, կը մտածէր — « Աշխարհի վրայ երկու դերասան կայ, Քին եւ ես»: Երբ առաջինը մեռաւ, Լըմեթր կը մտածէր — «Աշխարհի վրայ մէկ դերասան կայ — Ես»:

Այս իսկ պատճառով էր որ ան կ՚ուզէր թատերախաղ մը Քինի վրայ, իրեն վերապահելով անգլիացի դերասանին դերը, ձեւով մը նոյնանալու համար անոր հետ: Թէ ի՞նչ գործ ունի Տիմա այս խնդրին մէջ,— անորոշ է: Միայն գիտենք որ դըրամ ստացած է եւ թատերախաղը ստորագրած:

Ի՞նչ ըրած է Սարթր այս գործին մէջ: Դժբախտաբար ձեռքի տակ չունիմ աւանդական «Դերասան Քին»ի գրուածքը, ոչ ալ ներկայիս խաղացուածը (այս վերջինը հրատարակուած ալ չէ տակաւին): Ուրեմն դժուար է գգալ այն բոլոր փոփոխութիւնները զորս կատարած է Ֆրանսացի գրագէտը: Թէեւ մասեր կան ուր կը զգանք թէ միայն Սարթրն է որ կը խօսի: Բայց վերջաւորութեան համար կը կարծեմ որ շատ աւելի նախընտրելի էր վարագոյրը իջեցնել խենդութեան տեսարանին վրայ: Այն ատեն շատ աւելի խոր պիտի ըլլար տպաւորութիւնը: Հայկ. բեմը շատ է ներկայացուցած այս թատերախաղը: Կը յիշեմ Շահխաթունին, անմոռանալի Քին մը, եւ վերջին տեսարանը երբ Քին կը խենդենայ, Համլէթ խաղացած ատեն եւ իր հաւատարիմ յուշարարը եւ բարեկամը՝ Սալոմոն կ՚ըսէ ժողովուրդին. — « Անգլիոյ արեւը մարը մտաւ, դերասան Քին խենդեցաւ»: Այս վախճանը, որ շատ ուժեղ եւ խոր տպաւորութիւն կը ձգէ, աւելի մօտ է իրականութեան, քանի որ Քին, իրական կեանքին մէջ մեռած է Օթէլլօ խաղալու ժամանակ: Աւելի ընդունուած եւ ներկայացուած վախճանը, զոր պահած է նաեւ Սարթր, եւ որ աւելի կատակերգութեան մը վախճանն է, կը տկարացնէ խաղին ամբողջութիւնը:

Ամբողջ դերասանին աշխարհը եւ անոր ներքին տագնապը նկարագրող այս չահեկան թատերախաղը շատ լաւ ալ բեմադըրուած է նոյն Պրասէօրի կողմէ: Կարելի է ըսել թէ բացառիկ ներկայացում մըն է մինչեւ Բ. արարին վերջը (6րդ պատկեր) եւ ունի Գ. արար մը, յաջող բայց աւելի սովորական, զուրկ այն բացառիկ դերակատարութենէն զոր Պրասէօր գործադրած է մինչեւ հոդ: Եւ հասարակութիւնը, որ անսովոր հիացում մը ունի մինչեւ խենդութեան տեսարանը, կը հանդարտի վերջին արարին:

Դժուար է մեծ դերասանի մը կողքին շուքի մէջ չմնալ բեմին վրայ. բայց թէ կոմսուհին (Քլոտ Ժանսաք), թէ Կալլէսի իշխանը (Ռոժէ Փիկօ), թէ Սալոմոնը (Իլլինկ) շատ յաջող են: Տկար է Աննա Տանպին (Մառի Օլիվիէ), պարկեշտ բայց սովորական դերասանուհի մը զոր տարիներէ ի վեր կը տեսնենք Սարթրի թատերգութիւններուն մէջ, նոյն տժգոյն խաղարկութեամբ:

Հաւանաբար շատ երկար տեւէ տակաւին այս թատերգութեան յաջողութիւնը, եթէ Պ. Պրասէօր, որուն ձայնը արդէն շատ յոգնած է, կարենայ ֆիզիքապէս տոկալ այդ սպառիչ դերին:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ԿԸ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐԷ ԵՒ ԿԸ ԽՕՍԻ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 17 Յունուար, (Յառաջ).— Այսօր օրն է մեր Մանուկներուն եւ մայրերուն:

Ժամը չորսին, Տիկին Սիսլեան, անխոնջ ուսուցչուհին, նուիրուած Հայուհին, շրջապատուած իր 45 պզտիկներով բեմ կու գայ եւ կը սկսի իր երկու խօսքը.—

« Սիրելի ծնողներ, սիրելի հայրենակիցներ, դուք վստահեցաք ձեր զաւակները Կապոյտ Խաչին, որպէսզի սորվեցնենք մեր անուշ լեզուն, սորվեցնենք թէ Հայ ենք և ի՞նչ է մեր պատմութիւնը, որպէսզի գիտնան թէ ո՞ւր է մեր հայրենիքը եւ սիրեն զայն, կարճ խօսքով, փրկենք կորուստէ եւ Հայ պահենք: Տեսէք, ահա չուրջս են մեր վաղուան յոյսը: Ասոնք վառ պիտի պահեն մեր բոյնը: Կը տեսնէք ձեր չուրջն աշխատող այս երիտասարդուհիները, աղջիկները եւ մանչերը, որոնք հայկական շունչով եւ խօսքով լեցուցած են սրահը, ասոնք, առանց բացառութեան Կապ. Խաչի սան-սանուհիներն են: Հայկական այս կանացի կազմակերպութիւնը լծուած է մէկ Հայ աւելի փրկելու ծանր, բայց քաղցր պարտականութեան: Ոչ յոգնութիւնը, ոչ ալ զոհողութիւնը կրնան յաղթել մեզի, միայն ձեր վստահութիւնը եւ օգնութիւնը կը խնդրենք: Չենք մոռնար նաեւ մեր հիւանդները, մեր ծերերը եւ մեր դժբախտները, բայց այսօր խօսինք մեր մանուկներու մասին: Միջանկեալ այս կանանցի Միութիւնը ծանօթ է նաեւ Ֆրանսացիներու մէջ: Օրինակ մը: Այս տարի, Իզէրի նահանգի ընտրանին կը տօնէր Կրընոպլի քաղաքապետ, Տոքթ. Մարթէնի 80ամեակը, ուր հրաւիրուած էր նաեւ Կապ. Խաչը, միակ հայկական եւ օտար կազմակերպութիւնը: Այնտեղ քաղաքապետը մեզ ներկայացուց եւ մեծ գովեստով խօսեցաւ մեր ազգային յատկութիւններու մասին: Սիրելի հայրենակիցներ, Կրընոպլի գաղութէն քիչերն են բացակայ այս մեծ սրահէն: Նոյնիսկ գաւառէն կրթնած ծերունի մը տեսայ եւ մամիկներ, որոնք հազիւ կը քալէին թոռնիկներու օգնութեամբ: Այս ցոյցը, այս վստահութիւնը, կը յուզէ մեզ, կը քաջալերէ: Մենք աւելի սիրով ու եռանդով պիտի աշխատինք: Այսօր հաւաքուած էք լսելու ձեր զաւակներու ճռուողիւնը, շնորհքը, նաեւ գնահատելու մեր աշխատանքը: Եթէ արժանի եղանք ձեր վստահութեան, օգնեցէք մեզ և բոլորս միասին աշխատինք մէկ սրտով, մէկ հոգիով, մէկ ընտանիքի պէս: (Բուռըն ծափեր):

Խումբը կ՚երգէ երկու երգ:

Կ՚առաջարկուի հինգ հոգինոց յանձնախումբի մը՝ գնահատել յաջող աշակերտներ: Ու կը սկսի երկար շարքը մեր պզտիկներուն: Ո՞ր մէկը յիշեմ սա ամօթխած չորս տարեկան մա՞նչը, սա հրեշտակի պէս անմեղ աղջի՞կը, սա կռնակին երե՞քը որոնց նարինջ կը բաժնուին եւ կը ծեծկուին, սա սատանաներու խո՞ւմբը, որ «բերնէ բերան, կ՚ըլլայ դերան», սուտ պատմութիւններ կը շինէ, սա սիրուն աղջի՞կը, որ ծնողներուն կ՚ուղղէ Նոր Տարուան մաղթանքներ, սա Կաղանդպապային անհամբեր սպասող տղուն աղաչանքի՞ն: Բոլորը, բոլորն իրենց անուշ խօսքերով լեցուցին մեր սրտերը: Ի՞նչ աշխատանք եւ համբերութիւն:

Ուսուցչուհին կը հրաւիրէ սրահի բոլոր մանուկները բեմի վրայ: Կը տեսնենք երեք տարեկանէն մինչեւ 14 տարեկան, մօտ եօթանասուն հոգի, մօր մը պէս իր երկու թեւերով պաշտպանուած: Յուզուած երկու խօսք կ՚ուղղէ ժողովրդին — «Սիրելիներ, ահա Կրընոպլի հայութեան յոյսը, աշխատինք փրկել ասոնք»: Ամէն բան ըսուած էր:

Այդ պահուն սրահը կը մտնէ Կրընոպլի քաղաքապետը, Տոքթ. Մարթէն: Պարզ, համեստ այս մեծ ծերունին եկած էր հովանաւորել եւ յարգել մեր հանդէսը: Ժողովուրդը յոտնկայս եւ ծափերով կը դիմաւորէ 80ամեայ ծերունին: Բեմէն տղաքը «Մարսէյեզ»ը կ՚երգեն: Ընկեր Սիսլեանը, Ֆրանսերէն, բարի գալուստ կը մաղթէ եւ հայ գաղութի յարգանքն ու ջերմ զգացումները կը յայտնէ եւ յանուն մեր զաւակներուն, Կրընոպլի Հայ գաղու-

Թին ու Կապ. Խաչին շնորհակալութիւն կը յայտնէ, մեր սիրելի քաղաքապետին, որ իր ներկայութեամբ պատուեց մեզ։ Այս առթիւ Կապ. Խաչի անունով հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Կրընոպլի ծերունիներուն, իբրեւ եղբայրական օգնութիւն։

Օր. Սեդան, յստակ եւ յուզուած կ'արտասանէ Վ. Հիւկոյի մէկ բանաստեղծութիւնը։ Սանուհիներէն Մարտիրոսեան քոյրեր, կ'երգեն Ֆրանսերէն զուգերգ մը, որ շատ կը գնահատուի մեր բարեկամէն։

Յայտնապէս զգածուած, մեր սիրելի քաղաքապետը կը փափաքի, քանի մը խօսք ըսել։ Կը բարձրանայ բեմ, առոյգ երիտասարդի մը պէս, կը խառնուի մեր մանուկներուն եւ իւրայատուկ հայրական շեշտով կը սկսի։ Անկարելի է հարազատ կերպով տալ, ֆրանսական լեզուի նրբութեամբ եւ ի խորոց սրտի արտասանուած այս գեղեցիկ ճառը։ Կ'աշխատիմ ամփոփել քանի մը նախադասութեան մէջ։

— «Սիրելի Տիկիններ եւ պարոններ, (դառնալով մանուկներուն) իմ սիրելի զաւակներս, այսօր դարձեալ կը գտնուիմ ձեր մէջ, անկարելի էր չգալ, ես ունիմ անցեալ տարիներու ձեր միջավայրէն ըստացած քաղցր տպաւորութիւններ, որոնց մասին յաճախ կը խօսիմ։ Հոգեկան այս կապը մենք կը պարտինք սիրելի հայ բարեկամներուն, ձեր այս կիներու սքանչելի կազմակերպութեան, եւ մեր հայ ընկերներու աշխատանքին։ Շատ զգածուած եմ ձեր ցոյցերէն, ձեր ցոյց տուած յարգանքէն։ Դուք զիս դիմաւորեցիք մեր ազգային երգով, որ աւելի 150 տարի առաջ երգուած է Ազատութեան եւ մարդկային բարօրութեան համար։ Ձեր պատմութիւնը շատ կը նմանի մեր պատմութեան, դուք ալ մեզի պէս կռուած ու տանջուած էք ազատութեան համար։ Կը սիրեմ ձեզ, որովհետեւ աշխատասէր էք։ Աշխատանքը մարդկութեան եւ ընտանիքի բարօրութեան հիմքն է։ Կը սիրեմ ձեզ, որովհետեւ վստահելի եւ ուղղամիտ էք։ Դուք կը գտնուիք ձեր հայրենիքի մէջ, ձեր տան մէջ։ Դուք ցոյց տուիք այնպիսի սէր եւ զոհաբերութիւն դէպի Ֆրանսան, որ անկարելի է ձեզ Ֆրանսացիներէն զանազանել։ Ապրեցէք խաղաղութեամբ մեր մէջ, ձեր ճանապարհն ուղիղ է։ Ձեր երգերը խորապէս կը յուզեն զիս, որովհետեւ օծուած են ձեր կորսուած հայրենիքի կարօտով։ Կը սիրեմ ձեր պարերը, ամօթխած եւ շնորհալի, որ ձեր ազգային յատկանիշը կը պատկերացնեն։ Դուք զիս սիրով եւ սրտով կապեցիք ձեզ եւ քանի ողջ եմ եւ կարող քալելու պիտի գտնուիմ ձեր հանդէսներուն, ձեզ հետ եւ ձեր մէջ»։

Ժողովուրդի յոտնկայս ծափերու եւ կեցցէներու մէջ խօսքը կը վերջացնէ մեր պատուական ծերունին։

Սրահին հեռաւոր ծայրէն, չեփորն ի բերան, ձայնը ձգած, կը յայտնուի մեր Կաղանդ Պապան, կքած կողովի ծանրութեան տակ։

Մանուկները.— Բարով եկար Կաղանդ պապա, քեզ կը սպասենք։

Կաղանդը.— Սպասեցէք, քիչ մը շունչ առնեմ, հա, ձեզ բերեր եմ շատ մաղթանքներ։ Առաջին ձեզի, սիրելի զաւակներ, կը մաղթեմ դպրոցի մեծ սրահ մը, երկրորդ՝ Նոր Սերունդին ակումբ մը, երրորդ՝ Ազգ. Միութեան նոր եկեղեցի մը եւ աչք կուշտ քահանայ մը, չորրորդ՝ Տէր եւ Տիկին Սիսլեաններուն համբերութիւն, ուժ եւ կարողութիւն, որ ձեզի հետ գլուխ ելլեն։

Մանուկները.— Շնորհակալ ենք, Կաղանդ պապա, կողովդ վար առ, շատ յոգնեցար, քրտնեցար, տուր մեր բաժինը։

Ու հայկական կաղանդը բաժնեց անխտիր բոլոր մանուկներուն, ծերերուն։ Բացակաները և հիւանդներն ալ չմոռցաւ։

Բեմէն կը յայտարարուի յանձնախումբի աշխատանքի արդիւնքը։ Առաջնութիւնը շահած է Մարգարիտ Սողոմոնեան իր արտասանութեամբ։ Ուրիշ քանի մը հոգիներու հետ կը ստանան դրամական նուէրներ, նոյն ատեն 15 դպրոցականներ ալ ստացան մանկական գրքոյկներ, իբրեւ մրցանակ իրենց տարուան աշխատանքին։

Կարգն եկաւ աճուրդին։ Այդ գործին մասնագէտն է ընկեր Ե. Մարաշլեան, իր գոռ եւ տաք ձայնով կ'ոգեւորէ ներկաները։ Ժողովուրդը կուտայ սիրով եւ աճապարանքով։ Կը շահի Վ. Աթմաճեան, գեղեցիկ ծաղկաման մը եւ մէկ շիշ շամփայն, կը նուիրէ հազար Ֆր. եւս։ Գնահատելով տարուան աշխատանքը Տիկին Թիւֆէնկճեան, Օր. Զուարթ Ժամկոչեան եւ Պ. Մարանճեան, դպրոցին կը նուիրեն հազարական ֆրանք։

Սրահը կ'ալեկոծի, նուագախումբը ներս կը մտնէ։ Ճամբայ բացէք երիտասարդներուն։ Հին սերունդը կը քաշուի պատերու տակ, պարը կը սկսի, զոյգերը կը դառնան մայրերու եւ հայրերու ուրախ նայուածքներու տակ։ Ու այսպէս մինչեւ գիշերուան ժամը երկու։

Ընդհանուր հասոյթ 85 հազար Ֆր. այս փոքր գաղութէն, այս սրտոտ Հայերէն։

ԱՆԹՕ

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԻՒՖԻՒԷՕ

★

Ինչպէս յայտարարուած է, Ֆրանքօ-հայկական Բարեկամութեան Ակումբը նաշ մը սարքած է, ի պատիւ Կիլիկիոյ նախկին հրամանատար զօր. Տիւֆիւէօյի։ Հրաւիրուած են նախարարներ եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր։

Հայ ժողովուրդի անձնուէր բարեկամը, Մարքիզ Փօլ տիւ Վէռ, որ շարք մը գիրքեր հրատարակեց Կիլիկեան ողբերգութեան ատեն, այս պզտիկ գրութեամբ մը կը պատկերացնէ զօրավարին կեանքն ու գործը։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.

Ոչ մէկ Հայ կ'անգիտանայ թէ զօր. Տիւֆիւէօն այն Ֆրանսացի զօրավարն է, որ Կիլիկիոյ ընդհանուր Հրամանատարը եղած ժամանակ ձեզ օգնեց որպէսզի կարենաք յաղթել այն դժուարութեանց եւ թշուառութեանց, որոնք ճակատագրականօրէն կը ճզմէին թէ քաղաքներու եւ թէ գիւղերու Հայերը, թէ հայկական Լէգէոնը եւ թէ ֆրանսական Առաջին զօրաբաժինը։ Չենէ ոչ մէկը կ'անգիտանայ թէ զօր. Տիւֆիւէօն, յամենայն դէպս, ձեզ առաջնորդելով դէպի յաղթանակ Մարաշէն Պօզանթի եւ Ուրֆայէն Այնթապ, վերականգնեց աւերակները եւ ձեզ հետ նուիրուեցաւ խաղաղութեան գործին, ջանալով յարութիւն առած Փոքր Հայաստանէն ըստեղծել Նոր Հայաստան մը, մեծ՝ իր զոհերովն ու յոյսերովը, ազատ, ինչպէս որ էր Մեծն Տիգրանի Հայաստանը, եւ, իբրեւ առաքելութիւն ունենալով, մեր բարեկամութեան պատասխանել բարեկամութեամբ, ըլլալ Քրիստոսի պահակը Արեւելքի մէջ, ինչպէս որ էր Ռուբինեանց ու Լուսինեաններու Հայաստանը։

Ես կրցածիս չափ նկարագրեցի. այդ պատմութեան ցաւագին եւ սէգ հրաշալիքը։ Բայց թերեւս դուք ծանօթ չէք զօրավարին բուն իսկ զինուորական ասպարէզին։

Տիւֆիւէօ ծնած է 1873ին, Մասքարա փոքրիկ քաղաքին մէջ, որ նոյնպէս կրնայ օրրանը համարուիլ բազմերանգ բարեկամութեան մը, որովհետեւ անոր բնակիչներուն կէսը Ֆրանսայէն եկած Ֆրանսացիներ են, իսկ միւս կէսը Արաբներ ու Պէրպէրներ։ Ան սպայի զաւակ էր, ուզեց զինուորական ըլլալ։ Մտաւ Սէն Սիրի զինուորական վարժարանը։ Անկէ ելաւ փոխ-տեղակալի աստիճանով։ Հետեւեցաւ Պատերազմական (բարձրագոյն) վարժարանի դասընթացքներուն, եւ երբ, 1914ին, Ընդհանուր Զօրաշարժ յայտարարուեցաւ, ան իր հայրենիքին նուիրեց երիտասարդ ու մարզուած սպայի մը եռանդը։

Յետագային, ամենադժուարին պահերէն մէկուն, զայն ընտրեցին ղեկավար Ընդհ. Հրամանատարութեան Պատերազմական Գործողութեանց Գրասենեակին, եւ ան, ժպիտը միշտ շրթներուն, կրցաւ յօգուտ Ֆրանսայի գործածել Շաթօ Թիէռիի առաջ կատարուած նահանջ մը, որմէ ամէնքը կը նախատեսէին ամենածանր հետեւանքներ։ Զօր. Տիւֆիւէօն գիտցաւ այդ նահանջը վերածել Գերմանացիներու վերջնական պարտութեան, որովհետեւ անոնք անխոհեմութիւնն ունեցած էին շատ յառաջանալու։

Վրայ հասան յաղթանակն ու զինադադարը, որոնց Զօր. Տիւֆիւէօն իր կարեւոր մասնակցութիւնը բերած էր։

Բայց Հռենոսի վրայ չէ որ պատիւ ունեցայ զինքը անձամբ ճանչնալու։ Առաջին անգամ իրեն հանդիպեցայ Ռումանիոյ մէջ, ուր կը հրամայէր 156րդ Հետեւակ զօրաբաժնին։ Հոն հրաման ստացաւ իր զօրաբաժինը տեղափոխել Պէյրութ, ուր ան վերածուեցաւ Արեւելքի առաջին զօրաբաժնին եւ պաշտօն ստացաւ Հայաստանը ազատագրելու։

Զօր. Տիւֆիւէօն Ֆրանսա վերադարձաւ, երբ «քաղաքական պատճառներ» ձեզմէ յափշտակեցին ինչ որ ձեռք էր բերուած իր հրամանատարութեան՝ տակ միացած հայկական ու ֆրանսական արեան շնորհիւ, այսինքն ձեր հայրենիքին ազատագրումը։

Յետոյ իրեն յանձնուեցաւ Զինուորական Բարձրագոյն վարժարանին տեսչութիւնը։

1925ին Մարոք ղրկուեցաւ պատերազմելու Ապտ-էլ-Քրիմի դէմ եւ անհետացնելու այն որ կը կոչուէր Թազայի ամրութիւնը։ Այդ գործողութիւնը կատարեց մարդկային արիւնը խնայելու իր այն մտահոգութեամբ, որն արդէն իսկ յատկանշած էր Կիլիկիոյ իր հրամանատարութիւնը, եւ որ, իմ կարծիքովս, իսկական առաջնորդներու պարծանքն է։

Այնուհետեւ վարեց զանազան պաշտօններ։ 1933ին ստացաւ Պատուոյ Լեգէոնի Մեծ Խաչը, 1936ին՝ Զինուորական շքանշանը։

Գրաւման շրջանին Տիւֆիւէօ դարձեալ ծառայեց։ Ինքզինքը նուիրեց ապերախտ, սպառիչ եւ ամբողջովին զոհողութիւններէ կազմուած գործի մը, այսինքն դատական մարմնի գնդակներէն պաշտպանելու եւ ազատելու այն Ֆրանսացիները, որոնց հաւատքը դէպի իրենց հայրենիքի ապագան կ'արգիլէր համակերպիլ։ Ազատագրութենէն վերջ, ան դարձաւ պարզ քաղաքացի։

... Դուք գացիք զինքը փնտռելու իր ընտանեկան յարկին մէջ, վերայիշելու համար թէ իր անունը առյաւէտ դրոշմուած է հայկական սրտերուն մէջ, իբրեւ հեղինակաւոր առաջնորդը Կիլիկիոյ համար մղուած կռիւներուն, որոնց ընթացքին վեց հազար Ֆրանսացիներ ինկան, ու Ֆրանսայի համար մղուած կռիւներուն, ուր երկու անգամ առատօրէն թափուեցաւ հայկական արիւնը, իբրեւ կենդանի խորհրդանշանը ճշմարիտ, սրտագին ու յաւիտենական ֆրանքօ-հայ բարեկամութեան։

ՓՕԼ ՏԻՒ ՎԷՌԻ

ՄԱՅՐԸ.— Արամ, այսօր տասը տարեկան եղար, ատոր համար տասը մոմ վառեցի, մէջտեղն ալ կարկանդակ մը։

ԱՐԱՄ.— Աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար եթէ տասը կարկանդակի մէջտեղ մէկ մոմ վառէիր...։

×

Ա. ՕՐԻՈՐԴ.— Ինչո՞ւ չպոռացիր երբ քեզ համբուրեց։

Բ. ՕՐԻՈՐԴԸ.— Շատ վախկոտ երիտասարդ է. եթէ պոռայի՝ կը փախչէր...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Ոչ, այնպէս չէ՞։ Այն ատեն ինչո՞ւ համար ուրիշ մէկը այս բարի հօր տեղը անցած պիտի չըլլա՛ր։ Երեւան հանեցի որ հեռագիր մը ղրկուած է Կարտագինէ.— Տօքթ. Պըրտ որ արշաւախումբին պիտի մասնակցէր, յանկարծ հիւանդացած է։ Հեռագիր մը բռնելէն աւելի դիւրին ի՞նչ կայ։ Գալով բուն աշխատանքին Հայր Լավինյին պիտի ըլլար արշաւախումբին միակ գրչագէտը։ Մակերեսային ծանօթութեան մը շնորհիւ, խելացի մարդ մը կրնար փրկել երեւոյթները։ Մինչեւ այժմ սակաւաթիւ պնակիտներ գտնուած են եւ կը կարծեմ թէ պատուական վանականին մեկնութիւնները քիչ մը քմահաճ համարուած են։

Շատ չանցած Հայր Լավինյին հասարակ խարերայ մը երեւցաւ ինծի։ Բայց Ֆրետերիկ Պոսնը՞ն էր։

Կասկածներ ունէի այդ մասին։ Պէտք էր ուրիշ տեղ փնտռել ճշմարտութիւնը։

Երկար խօսակցութիւն մը ունեցայ Հայր Լավինյիի հետ։ Ես ալ հաւատացեալ կաթոլիկ մը ըլլալով, շատ մը քահանաներ եւ կրօնական համայնքներու շատ մը անդամներ կը ճանչնամ։ Ես այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ Հայր Լավինյին իր տարրին մէջ չէր։ Բայց իր անձնաւորութիւնը ինծի ընտանի կը թուէր ուրիշ տեսակէտով մը։ Ես յաճախ գործ ունեցած եմ իր տեսակի անհատներու հետ, բայց անոնք չէին պատկաներ կրօնական հաստատութեանց, երբեք։

Այդ վայրկեանէն սկսայ հեռագիր հեռագրի վրայ քաշել։

Եւ իր մասին Օր. Լիթըրէն շատ թանկագին տեղեկութիւն մը տուաւ ինծի առանց գիտնալու։ Հնութեանց սրահին մէջ ոսկիէ վանդակները կը դիտէինք սքանչացումով, երբ օրիորդը պատմեց թէ մոմի արատ մը տեսած են բաժակի մը վրայ։ Ըսի.—

«Մո՞մ»։ Հայր Լավինյի կրկնեց.— «Մո՞մ»։ Իր ձայնին շեշտը բաւական եղաւ։ **Մէկ ակնթարթի մէջ հասկցայ թէ ինչու կը գտնուի այս տան մէջ։**

Փուարօ վայրկեան մը լռեց, յետոյ ուղղակի Տօքթ. Լէյտնըրի ուղղեց խօսքը։

— Կը ցաւիմ ձեզի ըսելու պարոն, թէ հնութեան սրահին ոսկի բաժակը, ոսկի դաշոյնը, ոսկի խոյրը եւ ուրիշ թանկագին առարկաները, ձեր կողմէ գտնուած վաւերական նմոյշներ չեն, այլ ելեկտրոտիպի միջոցաւ վարպետօրէն շինուած պատճէններ։

Այս հեռագիրը զոր հիմա ստացայ, ինծի կը տեղեկացնէ թէ Հայր Լավինյին, ուրիշ մէկը չէ այլ Ռաուլ Մընիէ, հանրածանօթ առեւ փախեւ մը, որ կը փնտռուի ֆրանսական ոստիկանութեան կողմէ։ Մասնագէտ՝ գեղարուեստական առարկաներու եւ թանգարանի նիւթերու գողութեան, ան ընկերն է Ալի Եուսուֆ կէս Թուրքի մը, շատ ճարտար ակնագործ մը։ Մենք Մընիէին հետ ծանօթացած էինք երբ կեղծ առարկաներ գտնուեցան Լուվրի Թանգարանին մէջ։ Ամէն կեղծիքի ատեն, հաստատուեցաւ թէ անունի հնախոյզներ, դէմքով անծանօթ, թանգարանապետին, նախորդ օրը արտօնութիւն խնդրած էին քննել այս գեղարուեստական առարկաները։ Քննութիւնը հաստատեց թէ այդ գիտուններէն ոչ մէկը թանգարան գացած էր այդ օրը։ «Իմացայ թէ Մընիէ կը պատրաստուէր գողութիւն մը կատարելու Թունուզի վանքէն, երբ հասաւ ձեր հեռագիրը։ Հայր Լավինյի, որուն առողջութիւնը լաւ չէր, ստիպուեցաւ մերժել ձեր առաջարկը, բայց Մընիէ յաջողեցաւ բռնել հեռագիրը եւ ուրիշ հեռագիր մը ղրկաւ ըսելով թէ կ'ընդունի։ Ան այսպէս վարուելով ոչինչ կը վտանգէր։ Ենթադրելով որ վանականները թերթէ մը լսեր էին թէ Հայր Լավինյի Իրաք կը գտնուի. (ինչ որ շատ հաւանական չէ) պարզապէս պիտի հետեւցնէին թէ սխալ է մամուլէն քաղած տեղեկութիւնը, ինչ որ յաճախ կը պատահի։ Մընիէ եւ իր մեղսակիցը կը հասնին։ Զայն առաջին անգամ կը նշմարեն երբ հնութեանց սրահը կը գնէր դուրսէն։ Հայր Լավինյիի դերն էր մոմէ կաղապարներ առնել որոնց համաձայն Ալի հրաշալի նմանութիւններ կը շինէր։ Զեն պակսիր հաւաքածոյ կազմողներ, որոնք մեծ գին մը կը վճարեն վաւերական հնութիւններու, առանց նեղացուցիչ հարցումներ ուղղելու ծախողին։ Հայր Լավինյի կեղծը պիտի փոխէր իրականին հետ, նախընտրաբար գիշերը։

Ահա իրապէս թէ ինչով կը զբաղէր երբ Տիկին Լէյտնըր ձայն մը լսելով իրար անցաւ։ Ի՞նչ պէտք էր ընել։ Անմիջապէս պատմութիւն մը հնարեց ըսելով թէ լոյս մը նշմարած էր հնութեանց սրահին մէջ։ Հրաշալի էր խաղը։ Բայց Տիկին Լէյտնըր չէր խաբուէր։ Կը յիշէ իր գտած մոմի արատը եւ հետեւութիւններ կը հանէ։ Այն ատեն ի՞նչ կ'ընէ։ Իր նկարագիրը չէ՞ր թելադրեր սպասել եւ կարգ մը ակնարկներ սահեցնել Հայր Լավինյիի շփոթութենէն օգտուելու համար։ Անոր կը հասկցնէ թէ կը կասկածի իրմէ, առանց ուղղակի ըսելու թէ տեղեակ է ճշմարտութեան։ Շատ վտանգաւոր խաղ մըն էր այս, բայց գիտենք որ Տիկինը կը սիրէր վտանգը։ Միւս կողմէ, շատ յառաջ տարած էր խնդիրը։ Հայր Լավինյի գուշակեց անոր հնարքը եւ սպասեց զայն յանկարծակիի բերելու։

(Շար.)

ւորուած են Թուրքայի մէջ։ Բայց, ուրիշ բան է ճանչնալ չարիքին գոյութիւնը իբրեւ իրողութիւն, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ զայն ընդունիլ իր ծոցին մէջ եւ չարիքը բարիք անուանել»։

Այս խօսքերէն վերջն էր որ Պ. Տըլլս առաջարկեց «գործի ձեռնարկել հակառակ մեր կրած յուսախաբութեան։ Պ. Մոլոթով օրակարգ մը առաջարկեց որ մեր ուզածը չէ. բայց պիտի ընդունինք, որպէսզի կարենանք անմիջապէս գործի անցնիլ։ Մենք չենք ուզեր որ այս խորհրդաժողովը վերածուի Վարդապետութեան Պալատի նոր խորհրդաժողովի մը։ (Կ'ակնարկէ Փարիզի մէջ գումարուած ժողովին որ ձախողեցաւ)։ Պ. Մոլոթով առաջարկեց իբրեւ առաջին կէտ ժողովի հրաւիրել Հինգ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարները։ Մ. Նահանգները տրամադիր են քննելու եւ փակելու օրակարգին այս կէտը։ Յետոյ կուգայ Գերմանիան։ Ասիկա խնդիր մըն է որ ամէնէն առաջ կը հետաքրքրէ մեզ։ Որքան շուտ քննենք այնքան լաւ։ Վերջապէս պիտի գայ Աւստրիոյ դաշնագրի խնդիրը։ Պէտք է արագօրէն կնքել այս դաշնագիրը։ Արեւմտեան պետութիւնները պիտի նախընտրէին որ օրակարգին գլուխը դրուէր այս խնդիրը, բայց եթէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ամէնէն վերջը ձգել ինչ որ ամէնէն դիւրինն է, կը համակերպինք իր բաղձանքին։ Աւստրիոյ դաշնագիրը պատրաստ է հինգ տարիէ ի վեր եւ Խ. Միութիւնը արդէն իր պահանջած հատուցումէն շատ աւելին ստացած է, այնպէս որ կրնանք անմիջապէս վերջացնել այս խնդիրը։ Այսօր, իբրեւ չորս պետութիւններ որոնք գրաւած են Գերմանիան եւ Աւստրիան, մենք պատասխանատուութիւն մը ունինք եւ եթէ լաւ չկատարենք մեր պարտքը պատմութիւնը յանցաւոր պիտի գտնէ մեզ»։

Օրուան նախագահը, Պ. Ժորժ Պիտօ, խօսք առնելով նոյնպէս նպատակայարմար չգտաւ Մոլոթովի առաջարկած օրակարգը։ «Բայց, ըսաւ, քանի որ մեր ուզածը ամէն բանէ առաջ ժողովին յաջողութիւնն է, իմ կարգիս պատրաստ եմ այդ օրակարգը նկատելու ցանկը այն խնդիրներուն զոր պիտի քննենք, առանց կանխորոշելու մեր դիրքը։ Այդ բանաձեւը չի նշանակեր թէ լռելեայն ընդունած ենք խորհրդային պատուիրակութեան հիմնական տեսակէտներէն որեւէ մէկը։ Իմ կարծիքով պէտք է նախապատուութիւն տալ գերմանական ինչպէս եւ աւստրիական հարցին։ Բայց միեւնոյն ատեն կ'ընդունիմ թէ հարկ է անմիջապէս գործի ձեռնարկել եւ ժամավաճառ չըլլալ ձեւակերպութիւններով»։

ՄՈԼՈԹՈՎ ՃԱՇԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ ՊԻՏՕՆ

Նոյն օրը Պ. Մոլոթով մեծարանքի ցոյց մը կատարեց Ֆրանսայի հանդէպ, ճաշի հրաւիրելով Պ. Պիտօն։ Թղթակիցները այս առթիւ կը գրեն թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը օրուան մարդն է Պերլինի մէջ։ Ամերիկացիները եւ Անգլիացիներն ալ սիրալիր արտայայտութիւններ ունին անոր հանդէպ։ Իր առաջին ճառը մեծ տպաւորութիւն գործեց նաեւ Գերմանիոյ մէջ։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ Պ. Պիտօ պիտի օգտուի առիթէն, հարթելու համար կարգ մը թիւրիմացութիւններ։

Վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ երկու կողմերն ալ բարեացակամութեան նշաններ կը ցուցնեն։ Խորհրդային պատուիրակութեան մէկ խօսնակը յայտարարեց,— «Կրնանք համաձայնիլ կարգ մը խնդիրներու վրայ եւ յետաձգել ուրիշները»։

× Վերջին պահուն Պ. Մոլոթով բանաձեւ մը ներկայացուց, առաջարկելով որ Հինգերու ժողովը գումարուի Մայիս-Յունիսին։ Պ. Տըլլս հարցուց, հեգնօրէն.— «Օրակարգ ունի՞ք»։

ՉԸՐՉԻԼ հերքեց այն զրոյցները թէ պիտի քաշուի քաղաքական կեանքէ, Պերլինի խորհրդաժողովէն վերջ։

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ օդանաւ մը ջախջախուեցաւ Սէնթ Մաքսիմի մէջ (Նիս)։ Եօթը հոգի մեռան։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճը վերապահ ընդունելութիւն մը գտաւ խորհրդարանին մէջ։

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, զօր. Ֆրանքօ Եգիպտոս պիտի այցելէ, կ'ըսեն, տեսակցելու համար զօր. Նեկիպի հետ։ Այս լուրը հազիւ հրատարակուած, մեծ զայրոյթ պատճառեց Լոնտոնի մէջ, այն ենթադրութեամբ թէ միացեալ ճակատ մը կը կազմուի Անգլիոյ դէմ։

ԱՊՐԻԼ 24Ի 39ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Այս տարի Ապրիլ 24ը պիտի տօնուի Ապրիլ 24ի Շաբաթ գիշեր, մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց։

Երեք յարանուանութեանց, բոլոր ազգ. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները կը հրաւիրուին Ազգ. Տուն (32 ռիւ տը Թրէվիզ) շաբաթ օր, 6 փետրուար ժամը ճիշդ 17ին, քննելու համար կազմակերպական բոլոր խնդիրները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Հայ Նախ. Ռազմիկներու Միութեան

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ։

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սերունդականները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները։ Ծոխ պիւֆէ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 21ին Ռէժանի վերնայարկը։ Դասախօս ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԻԿԵԱՆ-ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ։ Նիւթը՝ »Համաստեղի Սպիտակ ձիաւորը» (Շար. նախորդ դասախօսութեան)։ Մուտքը ազատ է։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.— Երկուշաբթի մէկ Փետրուար երեկոյեան ճիշդ ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայլի սրահին մէջ։

Հայերէն կը խօսի՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Նիւթ՝ «Ինչ է գերիրապաշտութիւնը»

Այրի Տիկին Սօնա Յովնանեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Յովնանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պէյազճեան եւ որդի (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Մ. Եազըճեան եւ Ն. Նիքօթեան ընտանիքները (Փարիզ), խորին ցաւով կը ծանուցանեն գաղանազէտ յանկարծական մահը իրենց ամուսնոյն, զաւկին, եղբօր, փեսային ու ազգականին, երիտասարդ գործարանատէր

Պ. ՅՈՎՀ. ՅՈՎՆԱՆԵԱՆի

որ տեղի ունեցաւ ի Կ. Պոլիս, Յունուար 7ին։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 20ին, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, 101 Ավընիւ տը Սաքսի սրճարանի ներքնասենեակը։ Կը խօսի ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան։

Ընկերական ժողով այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, նոյն սրճարանին ներքնասենեակը։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Չորրորդ եւ վերջին նուագահանդէսը կազմակերպուած՝
Ensemble Orchestral de Paris
Եւ նուիրուած՝
BEETHOVEN ի գործերուն
Այս շաբաթ ժամը 17.30ին Սալ Կավօ,
45, Rue de la Boëtie

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՄԵՆԵԱԿԷՆ

(Մրցանակներու ծրագիրը)

Ա.— Տարեկան երեք մրցումներ մինչեւ 13 տարեկան մանուկներու համար, մանչ թէ աղջիկ։ Այս մրցումներուն մասնակցելու իրաւասու են անխտիր բոլոր միօրեայ վարժարաններու աշակերտները ներկայացուած իրենց ուսուցիչներէն, ինչպէս նաեւ այն տղաքը որոնք մասնաւոր ուսուցիչներով կամ իրենց ծնողքէն կը սորվին հայերէնը։

Բազմաթիւ մրցանակներու քանակը կ'որոշուի ներկայացող աշակերտներու թիւին համեմատ։

ա) մրցանակներ հազարական ֆրանք։
բ) մրցանակներ 750ական ֆրանք։
գ) մրցանակներ 500ական ֆրանք։

Ինչպէս յայտնի է վերջին մրցումին 22 աշակերտներ ստացան դրամական նուէրներ, իսկ բոլոր ներկայ մանուկներուն նուիրուեցաւ մէկ մէկ գիրք։

Բ.— Տարեկան մէկ մրցում 11էն 18 տարեկան միօրեայ վարժարանի աշակերտներու ուղղագրութեան, շարադրութեան։ Ա. մրցանակ երկու հազար ֆրանք։ Բ. մրցանակ 1500 ֆրանք։ Գ. մրցանակ հազար ֆրանք։

Գ.— Տարեկան մէկ մրցում 18–25 տարեկան, Ֆրանսա ծնած եւ մեծցած երիտասարդներու հայերէն լուրջ գրական աշխատութեան մը համար։

Ա. մրցանակ 20 հազար ֆրանք։ Բ. մրցանակ տասը հազար ֆրանք։ Գ. մրցանակ հինգ հազար ֆրանք։

Դ.— Տարեվերջին յարատեւութեան մրցանակներ եւս, միօրեայ վարժարաններու դասընթացքներէն երբեք չբացակայած աշակերտներուն։

Ե.— Շնորհակալութեան եւ խրախոյսի վարձատրութիւններ միօրեայ վարժարաններու անխոնջ աշխատող ուսուցիչներուն, յաջորդաբար, անխտիր, ինչ խումբի ալ պատկանին։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 21.30ին, Ազգ. Տան մէջ։ Կը խօսի ընկեր ՉԱԼԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Լիբանանը եւ Լիբանանի հայութիւնը»։ Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները։— Հայերէնի դասերը ժամը 20.15ին։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։ բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 16ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կիրակի 25 Ապրիլ։ Նուիրուած մեծ Հայուն ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի յիշատակին։ (Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կապ. Խաչի Անկիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսըՄարտ 21ին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՕՐ. ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆԻ

Երգապնակները.— Անգութ աղջիկ.— Աշուղ լինեմ։
Դուն անմեղ ես.— Քեզնից ինծի։
Դիմել՝ Օր. Պէնկեանի՝
14 Ռիւ Ռօշամպօ Փարիզ (9)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Եղիսաբէթ Պօղոսեան (Հալէպ), եւ Տիկին Մառի Միքայէլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱՇՃԵԱՆի (Ուրֆացի) մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Աղքատախնամի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Կաղանդի առթիւ Մոնմորանսիի Հանդստեան տան համար, Պ. Գարեգին Վարդանեանէ երեք քիլօ լոքում, երեք քիլօ չոր թուզ եւ չորս քիլօ հէլվա։

Դարձեալ Պ. Գ. Վարդանեանի ձեռքով ութ սաւան հանգուցեալ մշեցի Արշակ Աճէմեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Սաւաններուն փոխարժէքը մնացած էր իր բարեկամներէն հաւաքուած գումարէն (յուղարկաւորութեան ծախքերուն համար)։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration: 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél.: PRO. 86-60 C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՅՈՒՆՈՒԱՐ
VENDREDI 29 JANVIER 1954

20ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7281 30e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2692

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՈՐՎԻԼ, ՍՈՐՎԻԼ

Քսանըհինգ – երեսուն – քառասունեւ – հինգնոցները ի զուր կը տրտնջան թէ աշխատանք չկատարուեցաւ իրենց համար :

Իրենց մեղքերը արդարացնելու ամէնէն աժան ձեւն է այս :

Ուրկէ՞ սորվեցան ինչ որ գիտեն :

Ոչ թերթ ու գիրք պակսեցաւ, ոչ ալ ուսուցանող :

Կուսակցական – քաղաքական ժխորն անգամ զարգանալու պատեհութիւններ կ'ընծայէր :

Հիներուն մէջ դէմքեր կան որոնք հազիւ քանի մը տարի դպրոց գացած են : Մնացեալը կը պարտին ինքնաշխատու – թեան :

Անոնց կեանքն ալ բազմազան ելեւէջներ ունեցաւ, յաճախ անտանելի :

Եւ սակայն, չընկրկեցան :

Ամէնուն տրուած չէ բարձրագոյն կրթութիւն ստանալ, հայկական տեսակէ – տով :

Բայց, շատերը կրնան բաւարար աստիճանի մը հասնիլ: Գոնէ անսխալ գրել եւ կարդալ մայրենի լեզուն :

Հազարաւորներու մէջէն քանի՞ն փորձած են թղթակցութիւն մը, պարզ նամակ մը շարադրել, առանց քրտնելու :

Երիտասարդութեան առաջին պարտականութիւնը սորվիլն է : Շաբաթը քանի մը ժամ յատկացնել կարդալու եւ գրելու:

Պատեհութիւններ եղած են եւ կան : Ցիրուցան ուժեր կը գտնուին ամէն հայաշատ կեդրոնի մէջ:

Այդ պատեհութիւններէն եւ պիտանի ուժերէն օգտուելու տրամադրութիւնն է որ կը պակսի :

Իսկ Փարիզը ունի Արեւելեան Լեզուներու վարժարան մը ուր օտարներ հայերէն կը սորվին, ի հարկին մեզի ալ ուսուցանելու համար ...

Համազգային ընկերութեան Մարսէյլի վարչութիւնը, որ եռանդով գործի փարած է այս տարի, հայերէնի եւ պատմութեան դասընթացք մը պիտի բանայ այս օրերս, չափահասներու համար :

Այս առթիւ կոչ մըն ալ տպուած է, որպէսզի արձանագրուին:

Նոյնը կարելի է փորձել Փարիզի եւ ուրիշ հայաշատ քաղաքներու մէջ:

Երեսուն – քառասուննոցները իրե՛նք պէտք է անցնին այս գործին գլուխը, իրենց իսկ բարիքին համար:

Եթէ տարրական դասարան աւարտած են, իրենց հայագիտութեամբ, ահաւասիկ առիթ մը՝ քանի մը դասարան աւելի բարձրանալու :

Որքան խուսափին եւ իրենց գիտցածով գոհանան, այնքան պիտի զղջան: Հետեւանքը պիտի դառնայ անդարմանելի :

Գոնէ անոնք որ ընդունակ են եւ ամէն յարմարութիւն ունին, իրենց գիտցածն ալ պիտի մոռնան, եթէ չօգտուին բոլոր պատեհութիւններէն:

Եթէ պաշար չունին, ի՞նչ պիտի փոխանցեն իրենցմէ վերջ գալիքներուն :

Այն ատեն, կապը ինքնին պիտի փրթի սերունդէ սերունդ: Եւ ամէնէն առաջ պիտի փլին երիտասարդական կոչուած կազմակերպութիւնները :

Արդէն կը վխտան ապազգայնացած խմբակներ, ճըճռան ճառերով եւ ամուլ յաւակնութիւններով :

Երբ հասարակ բանուորին, սեւ աշխատաւորին զաւակը ծաղկոց կ'երթայ, Ա. Բ. Գ. սորվելու համար, բախտաւոր չափահասը ինչո՞ւ կէս ճամբան կը մնայ :

Եւ երբ չուզեր կամ չի կրնար էջ մը բան շարադրել, ի՞նչ պիտի սորվեցնէ ուրիշներուն: Իր իսկ զաւակներուն ...

Հողը կորսնցուցինք: Եթէ լեզուն ալ կորսնցնենք եւ կամ աղճատենք և իրականին ծաղրանկարը մնայ, գործերով եւ զոհաբերէեններո՞վ պիտի տարածենք մեր ազգային փառքերը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՀԱՇՏԱՐԱՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չորսերու խորհրդաժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ (Գ.) Պ. Մոլոթով պատասխանելով Պ. Տըլըսի դիտողութեանց, բացատրեց թէ սահմանափակ նպատակներ կրնայ ունենալ իր առաջարկած Հինգերու ժողովը: Ինչպէս կը յիշուի, Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը առջի օր ըսած էր թէ իհարկէն կրնան բանակցիլ կարմիր Չինաստանի հետ: Չորեքշաբթի օր աւելի պարզելով իր միտքը, յայտարարեց թէ չեն կրնար ընդունիլ Հինգերու ժողով մը, եթէ ան պիտի դառնայ համաշխարհային վարչութիւն մը՝ անսահման իրաւասութիւններով :

Յետոյ խօսեցան Պ. Պիտօ եւ Պ. Իտըն, աւելի բարեխառն լեզու մը գործածելով: Պ. Տըլըս նախապէս տեղեակ էր անոնց տրամադրութեանց: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ ուղղակի շօշափեց չինական խնդիրը: Եւ նորէն յիշեցուց թէ Չինաստան ուղղակի կ'օգնէ Հնդկաչինի ըմբոստներուն, թէ պատասխանատու է պատերազմին երկարաձգման, Ֆրանսայի կրած զոհողութեանց եւ սուգերուն: « Մենք չենք կրնար ընդունիլ Պ. Մոլոթովի առաջարկը, ցորչափ սա իրողութիւնները կան աչքի առջեւ, — Զինադադար մը կնքուեցաւ Քորէայի մէջ, բայց հարաւ. արեւելեան Ասիոյ մէջ կը շարունակեն կռուիլ: Քորէայի մէջ հաշտութիւն կնքուած չէ տակաւին եւ հարկ է նոր ջանքեր թափել, այսինքն անհրաժեշտ է որ յաջողի քաղաքական խորհրդաժողովը: Այդ ժողովը կրնայ օգտագործուիլ ձեռք առնելու համար Հնդկաչինի խնդիրը, բայց Ֆրանսա չի մերժեր ուրիշ յարմար միջոց մը: Իմ տեսակէտս այն է որ այս իրողութիւնները ճանչցուին եւ խնդիրները կարգադրուին յաջորդաբար: Այս ձեւով միայն կարելի է ընդհանուր կարգադրութեան մը յանգիլ »:

Պ. Իտըն ալ նոյն տեսակէտը յայտնեց. — մասնաւոր եւ ճշգրիտ խնդիրներ քննել եւ լուծել յաջորդաբար: Չինաստան կրնայ իր բարեացակամութեան ապացոյցը տալ դիւրացնելով Քորէայի քաղաքական խորհրդաժողովին գումարումը :

Վերջին խօսքը տրուած էր Պ. Մոլոթովի, որ կրկին չէշտեց Հինգերու խորհրդաժողովի մը առաւելութիւնը: Յետոյ ըսաւ թէ երէկ խօսեցաւ քաղաքական խնդիրներու մասին, իսկ այսօր պիտի շօշափէ զինուորական եւ տնտեսական խնդիրներ: Զինուորական խնդիրները կապ ունին ապառազինութեանց սահմանափակման հետ: Պ. Մոլոթով չուզեց աւելի ծանրանալ, իր ճառին մեծ մասը նուիրելով տնտեսական խնդիրներու, որոնք մասնաւորապէս գրաւեցին Անգլիոյ ներկայացուցիչին ուշադրութիւնը: Բանախօսը բացատրեց թէ Խ. Միութեան, Չինաստանի եւ ժողովրդական հանրապետութեանց ժողովուրդները, 800 միլիոն հոգի, մասամբ միայն առեւտուր կ'ընեն աշխարհի մնացեալ մասին հետ: Այդ մարդկային զանգուածը բաժնուած է այս հրապարակներէն: Թէեւ փոխանակութիւնները կը բարուքին, բայց տակաւին շատ մը արգելքներ կան ճամբուն վրայ, ինչ որ առողջ կացութիւն մը չէ: Եւ այս է յարաբերութեանց լարման պատճառներէն մէկը: Կ'արժէ քննել այս խնդիրը եւ ուրիշ բազմաթիւ հարցեր:

Այս բացատրութիւններէն ետք Պ. Մոլոթով յայտարարեց.

— Չյաջողեցանք համաձայնութեան մը յանգիլ Հինգերու խորհրդաժողովի մասին: Բայց կը կարծեմ թէ Պ. Տըլըս համաձայն է ժողովի մը որ իբրեւ նպատակ ունենայ սահմանափակ խնդիրներ: Պ.

(Շար.ը նայեցէք Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՊՂՏՈՐԵՆ ՈՒ ԿԸ ՊՂՏՈՐԵՆ

Երէկ նորէն դէզ մը նամակներ ստացայ Նիսէն :

Մանրամասնութիւնները վերապահելով, կ'արձանագրեմ քանի մը նորութիւններ, որոնք անգամ մը եւս կ'ապացուցանեն թէ վէրքը շատ աւելի խոր է :

Այս անգամ ուրիշ երկու երեւելիներ ալ ասպարէզ նետուած են, «գաւաթ մը ջուրը» պղտորելու եւ իրական փոթորիկի մը վերածելու համար :

Առաջինը՝ բոլոր ձախաւեր դատերու կամակոր փաստաբանն է, բանաստեղծ վահան Մալէզեան, ութսունը անց :

Քանի մը տարիէ ի վեր, այս «վարչագէտ» եւ «փորձագէտ» ծերուկը աղիողորմ նիչեր կ'արձակէ, գրաւոր եւ բանաւոր: Կ'ողբա՛յ, ի լուր ամենեցուն, թէ «իր կեանքին վերջալոյսը կ'ապրի»:

Եւ սակայն, կը թուի թէ նոր արշալոյս մը կ'երազէ, զարմանազան խաղեր սարքելով :

Աս ու ան կը սաստէ: Նամակներ կը գրէ մինչեւ Անթիլիաս : Նոյն իսկ առեւտուր կ'ընէ, աժան կարասիներ գնելով երիցատան համար: (Մեղքը պատմողին վիզը):

Մէկ խօսքով, կ'ուզէ տիրաբար վարել գաղութին գործերը, առանց որ և է հանգամանք ունենալու :

Մանրամասնութիւնները կը կարդաք յառաջիկային :

Միւսը դպրեվանքի աշխարհաշրջիկ վերատեսուչն է, Դերենիկ եպիսկոպոս, որ դեռ նոր վերադարձաւ էջմիածինէն, եւ որ կը ջանայ լրացնել բանաստեղծ – փաստաբանին պակաս ձգածը :

Աւելորդ է ըսել թէ այս անտեղի միջամտութիւնները ուրիշ բանի չեն ծառայեր եթէ ոչ խորացնել պառակտումը :

Ուշագրաւ պարագայ մը եւս :

Ծանօթ բանաստեղծ Ա. Նաւարեան, որ ֆրանսերէնի թարգմանած է Վ. Մալէզեանի բանաստեղծութիւնները եւ յառաջաբան մըն ալ գրած, հետեւեալ նամակը ուղղած է Նիսի նոր հոգաբարձութեան ատենապետին, Յունուար 19 թուականով.

— « *Նկատելով որ հակառակ զաղութիս կրկնակի դիմումներուն եւ պարսաւանքներուն, հին կրօն. ընկերակցութեան վարչական դիւանը կը դժկամակի հրաժարականը ներկայացնել, սոյն գրութեամբ կուզամ յայտնել թէ պաշտօնապէս կը հրաժարիմ այդ ապօրինի ընկերակցութեան անդամակցութենէն ու կը յարիմ նորընտիր օրինական վարչութեան*»:

Իսկ պարոն Հրաչեան կը կարծէ թէ ամէն բան կարգի մտած կ'ըլլար, եթէ նոյնութեամբ ընդունէին իր տեսակէտը:

Դժբախտաբար բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ինքն ալ կողմ դարձած է, եւ այժմ ի զուր կը փորձէ ելք մը գտնել :

ՎԱՀԷ

ՃԷԼԱԼ ՊԱՅԱՐ ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ՄԷՋ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ԱՒ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻՆ

Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահը, Ճէլալ Պայար, Ուաշինկթըն հասաւ Դշ. օր: Նախագահ Այզընհաուըր բարի գալուստ մաղթելով, ըսաւ թէ «շատ հպարտ է մեծ եւ բարեկամ պետութեան նախագահն ընդունելով Սպիտակ Տան մէջ»: Ճէլալ Պայար պատասխանեց թէ հազիւ կրնայ զսպել իր յուզումը՝ իրեն եղած ջերմ ընդունելութեան համար :

Այս այցելութեան առթիւ զանազան ենթադրութիւններ կ'ըլլան քաղաքական շրջանակներու մէջ: Իրազեկներ կը կարծեն թէ զինուորական եւ տնտեսական համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի Թուրքիոյ եւ Փաքիստանի միջեւ: Ամերիկացիները քաջալերելով այս ծրագիրը, կ'ուզեն ասիական ազգերը արթուն պահել խորհրդային ծաւալման վտանգին դէմ: Մ. Նահանգները ուղղակի պիտի չմասնակցին ծրագրուած դաշինքին, բայց ամէն կերպով պիտի աջակցին, զինուորական օգնութիւն ընծայելով եւ աւելցնելով տնտեսական օգնութիւնը: Ամերիկեան խարիսխներ պիտի չհաստատուին Փաքիստանի մէջ, մանաւանդ որ կարգ մը դիւրութիւններ կը վայելեն արդէն, Փաքիստանի երկու օդակայաններուն մէջ: Ամերիկեան օգնութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ աւելցնել այդ իսլամական երկրին զինուորական ուժերը, 1930ի մակարդակը բարձրացնելով 1940ի մակարդակին:

Միւս կողմէ, Ուաշինկթընի մէջ դիտել կուտան թէ Թուրքեւփաքիստանեան դաշինքը չի նշանակեր ընդլայնել Ատլանտեան զինակցութիւնը: Համաձայնութիւնը պիտի կնքուի Միջին Արեւելքի երկու երկիրներու միջեւ, որոնք աւանդութեամբ իսլամ են, բայց ոչ արաբական պետութիւններ: Ամերիկացի դիւանագէտներ կը կարծեն թէ այս դաշինքը կրնայ ընդարձակուիլ, աւելի ճիշդ՝ երկարաձգուիլ մինչեւ Հնդկական Ովկիանոս եւ աւելի հեռուն :

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

★

Երուսաղէմի Պատրիարքարանէն Հայկ. Ծնունդի արարողութիւնները Բեթլեհեմի Այրին մէջ եւ Տեղապահ Եղիշէ Տէրտէրեանի քարոզը տրուած ենձայնասփիւռով: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ շատ յստակ իմացած են ամէն բան :

Խօսնակը: Պ. Նորայր Արսէնեան յայտարարած է. — Կը խօսիմ Երուսաղէմի, Յորդանանի Հաշիմական թագաւորութենէն: Հայ քրիստոնեայ եկեղեցին, հնագոյն սովորութեան համաձայն Քրիստոսի Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօնը կը կատարէ յունուար վեցին: Երուսաղէմ բանաւոր պատճառներով Ս. Ծնունդը կը տօնէ հին տոմարով, Յունուար 18ին: Այս գիշեր Յորդանանի թագաւորութեան բարեհաճ կարգադրութեամբ Քրիստոսի տաճարին Ս. Այրէն, մեծահանդէս տօնախմբութեամբ պիտի ձայնասփռուի Ծննդեան ժամերգութեան խորհրդաւոր մէկ մասը: Արարողութեանց պիտի նախագահէ պատր. տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան եւ պիտի տայ Ծննդեան պատգամը Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ բոլոր զաւակներուն, ի սփիւռս աշխարհի :

Զորս մեծ զանգակներու ղօղանջը յստակ լսուած է: Յետոյ սկսած է բուն արարողութիւնը :

ՑԻՒՆ – ՑՄԵՌԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

★

Երկու օրէ ի վեր ցուրտը այնպիսի սաստկութեան մը հասած է որ տեսնուած չէր 75 տարիէ ի վեր: Առջի գիշեր ջերմաչափը զերոյէն վար 14ի իջած էր Փարիզի մէջ: Կը կարծուի թէ այսօր պիտի մեղմանայ :

Ցիւն – ձմեռը շատ աւելի խիստ է գաւառի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Հաղորդակցութիւնները խանգարուած, երթեւեկը դժուարացած, արկածները յաճախադէպ դարձած են: Յունաստանի մէջ զերոյէն վար 14–24 կը ցուցնէ ջերմաչափը: Փոթորիկները մեծ աւերներ կը գործեն ծովերու վրայ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, սուրճին գինը պիտի աւելնայ 50 ֆրանք: Թէյն ալ պիտի աղէ :

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԽՄԲ.— «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ տարեկան տեսութեան մը առթիւ.—

Քիչ մը աւելի ամբողջական դարձնելու համար Սփիւռքի հայութեան պատկերը, ըսենք որ գաղութէ գաղութ Ազգային իշխանութիւնները աւելի կ'ամրապնդուին: Մասնաւորաբար Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ, հանրային, կրթական ու մշակութային գործերը կը կեդրոնացուին նոյն այդ իշխանութիւններուն ձեռքը:

Տարիներու ընթացքին, այդ գաղութներուն նիւթական կացութիւնն ու ազգային գործերու մատակարարութիւնը աւելի կանոնաւորուած են, օրինական Մարմիններու հակակշռին տակ առնուելով:

Զունինք, դժբախտաբար, ընդհանրական, կեդրոնական ազգային իշխանութիւն մը, անցեալին նման, բոլոր գործերուն ընթացք տալու համար: Հետեւաբար, տեղական իշխանութիւններուն կը մնայ գործերուն նախաձեռնութիւնն ու ղեկավարութիւնը:

Անցնող տարուան ընթացքին ալ, հանրային գործերը տարուեցան, ըստ սովորականին, առանց ուշագրաւ նորութեան մը: Իրաւունք ունինք սակայն, աւելին:

Այս տեսակէտէն, մասնաւոր տեղ մը կը գրաւեն Լիբանանի ու Սուրիոյ հայ գաղութները, իրենց հոծ հայութեամբ: Զունին անոնք ազգապահպանման տագնապ, ինչպէս ունին Ամերիկան ու Ֆրանսան: Հայ է նոր սերունդը՝ իր լեզուով, ոգիով ու ձգտումներով: Ազատ է միջավայրը, ազգային ու մշակութային ճընշումներէ: Կան երկրորդական վարժարաններ, ճեմարաններ՝ օտար վարժարաններու համաստիճան կրթական մակարդակով, կայ ազգային վարժարաններու լայն ցանց մը, հազարաւոր աշակերտներով:

Այս պայմաններուն մէջ կը մնայ կազմակերպել հանրային այս բոլոր գործերը՝ առաւելագոյն արդիւնք ձեռք բերելու համար, ոչ միայն տեղական պահանջներու գոհացում տալու, այլեւ բարիքը դէպի դուրս ալ սփռելու համար:

Կ'ուշանայ սակայն, այս կազմակերպութիւնը Անթիլիասի կաթողիկոսարանի կացութեամբ, մեծ չափով մը: Թափուր է Գարեգին Կաթողիկոսի աթոռը եւ անդամալոյծ: Թեկնածու կը փնտռուի, հեռաւոր դռներ բախելով, երբ կան, տեղւոյն վրայ իսկ, երիտասարդ ու ձեռնհաս անձեր: Եկեղեցականներ՝ որոնք տարիքի ու յարակից այլ փցուն խնդիրներով, ինչպէս նաեւ ամբոխավար եւ չահախնդիր տարրերու սադրանքներով հեռու կը պահուին Աթոռէն: Մարդիկ կը նախընտրեն կազմալոյծ վիճակը, քան վարչական, շատ երկրորդական խնդրի մը գանցառութիւնը, հասկնալի պատճառներով:

Անտեսելով երիտասարդ ու եռանդուն ուժերը, դիմում կ'ընեն Պոլսոյ Խաչատուրեան Պատրիարքին, որ հազիւ կարեւոր կեդրոնի մը մէջ հաստատուած եւ միջավայրին ընտելացած, փորձը կ'ընեն համոզելու զայն, երբ ան նոր է որ արդիւնք պիտի տայ:

Տխուր է Պոլսոյ գաղութին պատկերն ալ: Պոլսէն թղթակցութիւններ եւ այցելուներու տպաւորութիւնները իրար կը լրացնեն, ըսելու համար թէ այդ անցեալով այնքան փառաւոր գաղութը ուր հասած է, իր ազգային, բարեգործական եւ կրթական կեանքով: Քանի մը տարի առաջ բացուած վէրքերը կը շարունակուին դեռ, գրեթէ բոլոր ճակատներուն վրայ: Գարեգին պատրիարք, արժանաւոր եկեղեցական մը, անշուշտ, կ'ընէ իր կարելին, հին վէճերը մարելու, վէրքերը դարմանելու եւ ազգային կրթական նոր կեանք մը սկսելու համար: Այս ուղղութեամբ, իր առաջին ու կարեւոր ձեռնարկը — Սկիւտարի մէջ նորահաստատ դպրեվանքը — կրնայ կարեւոր դեր կատարել, արժանաւոր ուսուցիչներու եւ կրօնաւորներու պատրաստութեամբ:

Քիչ մը աւելի կորով եւ զոռումի անհրաժեշտ վճռականութիւն կրնան արդիւնաւոր դարձնել իր ներկայութիւնը: Այս կացութեան մէջ, լաւ է որ իր աթոռին վրայ մնայ ան, որպէսզի ժամանակ ունենայ ցանքի եւ հունձքի եւ, յետոյ՝ որպէսզի այդ կարեւոր աթոռը չիյնայ բախտախնդիրներու ձեռքը:

Անթիլիասի նման պատկեր մը կը ներկայացնէ նաեւ Երուսաղէմի պատրիարքական Աթոռը, ուր չնստաւ դեռ ընտրեալ պատրիարք մը:

Դուրեան եւ Գուշակեան պատրիարքներ չենք կրնար գտնել. ոչ իսկ Նշանեան մը կամ Իսրայէլեան մը: Բայց, լաւ է որ, օր առաջ, լուծուի այդ կնճիռը, կարելի արժանաւորութեամբ անձի մը ընտրութեամբ, որպէսզի Ազգը իր առջեւ պատասխանատու՝ պատրիարք մը ունենայ:

Երկու կեդրոններ, Անթիլիասն ու Երուսաղէմը, որոնցմէ իրաւունք ունինք սպասելու, որ գոնէ ազգային մշակոյթին ծառայեն, պահելով հիներու շուքն ու ոգին:

Այս ընդհանուր համայնապատկերին մէջ, Ամերիկան մռայլ կերպարանքով մը կը ներկայանայ. կը շարունակէ պառակտուած մնալ:

Տագնապի մէջ է ան, նաւը ընկղմելու վրայ, բայց նաւաստիները կը վիճին դեռ, կը պայքարին, հին դառնութիւններ պոռթկալով իրարու դէմ:

Ազատ երկիր Ամերիկան, չարաշուք բոլոր ուժերը, կարմիր թէ դեղին գոյներով, կը շահագործեն տիրող ազատութիւնը եւ ամէն ճիգ կը թափեն... պառակտումը մնայուն դարձնելու համար:

Ո՞վ պիտի ըլլայ վերջապէս դրօշակիրը՝ համագործակցութեան վերահաստատման, գոնէ փրկութեան, ազգապահպանման, կրթական ու մշակութային հարցերուն շուրջ:

Գիտենք թէ կան չահախնդիր տարրեր, որոնք գիտակցօրէն պղտոր կը պահեն գաղութը. հին գերեզմաններ կը փորեն. սուտ աստուածներու կ'երկրպագեն.

Կիրքերը վառ կը պահեն, պարզապէս միութեան ջանքերը ձախողեցնելու համար:

Գայլեր կան, որոնք կը լափեն գաղութը, սարսափի տակ պահելով եւ թոյլ չտալով որ քիչ մը լոյս կաթէ մարդոց հոգիներէն ներս:

Այս տարրերը՝ համայնավար, հնչակ, յառաջդիմական...

Այս տարրերը՝ ռամկավար եւ ռամկավարմիտ խմբակցութիւններ, բացորոշապէս արդելք են, արդելք կ'ըլլան գաղութին անդորրութեան, իրենց գոյութիւնը արդարացնելու համար:

Կրօնական դասը, գրեթէ նոյն հոգեբանութեամբ, շատ քիչ բացառութիւններով, էջմիածին կը հոլովէ, ինչպէս աշխարհականը, համայնավար ըլլայ թէ ռամկավար, Երեւան, երբ երկուքն ալ գիտեն թէ ոչ միայն ժողովուրդը կը խաբեն, այլեւ իրենց անմիջական շրջապատը:

Այսպէս անցաւ 1953ը:

Այսպէ՞ս պիտի շարունակուի:

Պիտի չըլլա՞ն, չկա՞ն տարրեր, հոգիով Հայ, մտքով անկախ եւ նախապաշարումներէ զերծ: Տարրեր՝ որոնք տեսնեն իրականութիւնը եւ վերջ տան այս չարաչահութեան, քանի չէ ընկղմած նաւը:

Քանի դեռ երեկոյ չէ եղած, մութը չէ իջած...

ՆԵՐԿԱՅ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Քրիստոնէական ներկայ թուականը հակառակ իր թերութիւններուն ու անճշդութեանց, 1582էն ի վեր կը ծառայէ մարդկութեան կարեւոր զանգուածին՝ ժամանակի անհունը չափելու, անցեալը շղթայելու ներկային հետ, կեանքի թաւալման արահետներով ու տիեզերական վիթխարի ուժերու համանուագին առընթեր:

Այդ թերութիւնները այլեւս աննշմար կ'անցնին հասարակութենէն, նոյնացած ըլլալով իր առօրեայ կեանքին հետ: Գրիգորիս ԺԳ. պապին կը պարտինք ներկայ թուականը, որ բարենորոգուած ձեւն էր այդ ժամանակի գործածուած տոմարներուն: Ներկայ դրութեամբ տարին կ'ընդունուի 365 օր ու վեց ժամ, որ կ'ընէ 365,2425 օր: Մինչդեռ արեւադարձային տարին հաւասար է 365·2422 օրուան: Այսինքն՝ 365 օր, 5 ժամ, 48 վայրկեան եւ 47 երկվայրկեանի: Այս հաշուով տարին կ'արձանագրուի 11 վայրկեան 13 երկվայրկեան տարբերութեամբ մը, որ երեք հազար տարուան ընթացքին կը բարձրանայ մէկ օրուան, անշուշտ նկատի առնելով նահանջ տարիներու հաշիւը:

Միւս կողմէ ամիսները եւս օրերու հաւասար բաժանում չունին: Տարուան 12 ամիսներէն 7ը կը բաղկանան 31 օրերէ, չորսը 30 օրերէ, իսկ Փետրուարը 28 կամ 29 օրերէ: Այս անհաւասարութիւնը կ'ազդէ առեւտրական ու տնտեսական գործառնութեանց եւ մանաւանդ վիճակագրական ու քաղաքական գործերու վրայ: Տօները նոյնպէս կը կրեն փոփոխութիւններ, ինչպէս շաբթուան օրերը, որոնք չեն համապատասխաներ յաջորդական տարիներու նոյն թուականներուն: Անշուշտ միջազգային տոմար մը հաստատելը շատ ալ դիւրին գործ չէ: Ատոր իրականացումը քաղաքական խոչընդոտներէ աւելի կրօնական աշխարհի խիստ բարքերուն ընդդիմութեան կը բախի: 1938ին Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ծրագիր մը մշակուած էր նոր թուական մը հիմնելու առաջադրութեամբ սակայն իր անհետացումը եւ վերջին պատերազմը արգելք հանդիսացան: Պատերազմէն վերջ, Համաշխարհային Տոմարի Ընկերակցութիւնը՝ հիմնուած 1930ին, դարձեալ յուզեց այդ խնդիրը: Իր ներկայացուցած ծրագիրը նպաստաւոր գետին գտաւ ամերիկեան մամուլին ու միջազգային մամուլին մեծ մասին մէջ, որոնք 1946ին պահանջեցին որ այդ ծրագիրը գործադրուի 1951էն սկսեալ: Դիմում կատարուեցաւ ՄԱԿ-ի, սակայն այս վերջինը չկարենալով այդքան ծանր որոշում մը տալ առանց լուրջ քննութեան, որոշեց տոմարի յանձնախումբ մը կազմել, անդամակից ազգերու ներկայացուցիչներով: Սակայն ազգային յանձնախումբերը չյաջողեցան համաձայնիլ մինչեւ 1951: Ներկայիս, անոնք քննութեան կ'ենթարկեն իրենց ներկայացուած զանազան ծրագիրները:

Բարենորոգման հարցին անցնելէ առաջ, յետադարձ արագ ակնարկ մը նետենք հին տոմարներու վրայ, յիշողութիւնները թարմացնելու համար:

Քաղդէական ու հրէական տոմարները լուսնի շարժումներուն վրայ հիմնուած էին: Տարին կը բաղկանար 354 օրերէ, բաժնուած 12 ամիսներու, իւրաքանչիւր 29 կամ 30 օրերէ: Երեք տարին անգամ մը 13րդ ամիս մը կ'աւելցնէին, արեգակնային տարուայ հաւասարելու համար: Քաղդէացիք հետեւելով աստղերու ծագելու ելեւէջներուն կայսերական հրովարտակով կը նշանակէին 13րդ ամիսը: Իսկ Երբայեցիք այդ յաւելեալ ամիսը կը հաս-

ԱՐԱՄԻ ՄԱՀԸ

ԽՄԲ.— Յունուար 29ին կը լրանայ Արամի մահուան 36րդ տարեդարձը: Այս առթիւ ականատեսի մը վկայութիւնը՝ իր մահուան պարագաներումասին որոնք միեւնոյն ատեն գաղափար մը կուտան Երեւանի կացութեան մասին (1918 Յուն.)—

1918 թուի վերջերին եւ 1919ի սկիզբներին բծաւոր տիֆը Երեւանում առատ հունձ էր անում: Նրան զոհ գնաց եւ Արամը:

Թէ իր պաշտօնի բերումով — ներքին գործոց նախարար — եւ թէ, մանաւանդ, իբրեւ հասարակական կենտրոնական դէմք, նա շարունակ յարաբերութեան ու շփման մէջ էր բազմաթիւ մարդկանց հետ՝ ազգաբնակութեան բոլոր խաւերից: Եւ որովհետեւ իր մասին մտածելու սովորութիւն չունէր, զարմանալի չէր բնաւ, որ նա էլ վարակուեց տիֆով, բայց հիւանդութեան սկզբի օրերը մնաց ոտքի վրայ:

1918ի Դեկտեմբերին վախճանուեց (նոյնպէս բծաւոր տիֆից) Սարգիս Օհանջանեանը, Դաշնակցական հին գործիչներից մէկը: Արամը ուղեկցեց ընկերոջ դագաղին, բայց մինչեւ գերեզմանատուն գնալ չկարողացաւ: Հիւանդութիւնը իրեն զգալ տուեց. կէս ճամբից նա վերադարձաւ տուն ու պառկեց՝ առանց իմանալու հիւանդութեան բնոյթը:

Երբ պարզուեց, որ իր հիւանդութիւնը տիֆ է, նա չափազանց անտարբեր վերաբերմունք ցոյց տուեց: Վիճակը, կասկածը, երկիւղը մինչեւ վերջ խորթ մնացին նրան: Ընդհակառակը, տրամադրութիւնը լաւ էր ու իր տրամադրութեամբ վարակում էր մտերիմներին եւ այցելուներին:

Բծաւոր տիֆը այդ տարի Հայաստանում յատուկ դաժանութեամբ էր արտայայտւում եւ աջ ու ձախ կոտորած անում: Բաւական է ասել, որ Երեւանի պէս փոքր քաղաքում չորս բժիշկ (Անդրէասեան, Զաքարեան, Շահպազեան, Նալբանդեան) զոհ գնացին այդ հիւանդութեան: Բնական է, որ մարդիկ զգուշանում էին, իսկ հիւանդները՝ ահ ու սարսափով անցկացնում իրենց օրը:

Երբ Արամի հիւանդութիւնը պարզուեց, Երեւանի բժիշկներից շատերը ինքնաբերաբար ոտքի կանգնեցին: Դրանց մէջ էր եւ բժ. Ս. Կամսարականը: Սա միաժամանակ բժշկում էր եւ պետական վերահսկիչ Մինաս Բերբերեանին, որ նոյնպէս հիւանդ էր բծաւոր տիֆով: Այդ նոյն օրերին կինս էլ հիւանդ էր, նոյնպէս տիֆով: Նրան եւս բժշկում էր Կամսարականը, որը լաւ բժիշկի համբաւ ունենալուց զատ, մի շատ համակրելի ու սիրելի անձնաւորութիւն էր: Որեւէ կուսակցութեան չէր պատկանում: Բժիշկը նախ այցելում էր Բերբերեանին, յետոյ Արամին, ապա գալիս էր մեզ մօտ:

Բնական է, որ ես ամէն անգամ հետաքրքրւում էի Բերբերեանի եւ Արամի առողջութեամբ, թէեւ վերջնի մօտ լինում էի օր ու մէջ: Բժ. Ս. Կամսարականը ամէն անգամ էլ առանձին գոհունակութեամբ էր խօսում Արամի մասին:

— Զարմանալի մարդ է. ինչ հիւանդ,

— Ես նրա մօտ հանգստանում եմ, մանաւանդ Բերբերեանից յետոյ: Սա ամբողջ ժամանակ դժգոհում է, գանգատւում, սարսափում իր վիճակից, յիշում է իր լաւ անցեալը եւ ողբում ներկան: Սիրտս ճնշւում է նրա մօտ: Իսկ Արամի մօտ ամբողջ ժամանակ տրամադրութիւնս լաւ է լինում: Ոչ մի գանգատ, ոչ սրտնեղութիւն: Հիւանդ տեղով մեզ, բժիշկներիս, ձեռք է առնում, ծաղրում է, որ բծերը(*) լաւ չպահեցինք եւ նրանք էլ խռովեցին ու փախան եւ որ լաւ «հէքիմ» չենք: Խօսում է այլեւայլ նիւթերի մասին: Իր հիւանդութիւնով, կարծես, չի հետաքրքրւում: Այո, զարմանալի մարդ է Արամը:

Այդ նոյն օրերին պառկած էին, ի միջի այլոց, եւ Սահակ Թորոսեանը, ինժ. Թորգոմ Նիկողոսեանը, քաղաքային վարչութեան անդամ Յակոբ Յարութիւնեանը (վերջին երկուսը վախճանուեցին), որոնց այցելում էի յաճախ: Երբ գալիս էի Արամի մօտ, միշտ հետաքրքրւում էր նրանց վիճակով: Իսկ երբ հետաքրքրւում էի իր մասին, միշտ էլ պատասխանում էր. «Լաւ եմ»: Եւ այդ ասում էր ոչ թէ նրա համար, որ լաւ էր, այլ որպէսզի մենք չանհանգստանանք: Իսկ իրապէս ամենեւին լաւ չէր: Իր դրութիւնը գնալով ծանրանում էր, եւ վերջը հիւանդութիւնը բարդացաւ ու ծայր աստիճան սաստկացաւ:

Հիւանդութեան 18րդ օրը կորցրեց գիտակցութիւնը եւ գրեթէ մինչեւ վերջ մնաց այդ վիճակում՝ օրհասական պայքար մղելով մահուան դէմ: Եւ մահը յաղթեց: Յունուար 29ին Արամը այլեւս չկար:

Գիտակցութիւնը կորցնելուց յետոյ մի երկու անգամ, շատ կարճ ժամանակով ուշքի եկաւ:

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Բծաւոր տիֆով հիւանդների մարմինը, սովորաբար, ծածկւում է մանր բծերով, որոնք յետոյ անցնում են: Արամի վրայ երեւացին միայն մի քանի հատ եւ շուտով չքացան:

տառէին երբ 14 Ապրիլի լիալուսնին գարին չէր հասած տակաւին ։

Յունական տոմարը եւս նախապէս լուսնային հիմք ունէր, սակայն երբ տեսան որ ութսուն տարուան ընթացքին երկու չաբթուան տարբերութիւն մը յառաջ եկաւ, Մետոն աստղագէտը գտաւ իր նշանաւոր «շրջանը», որու համաձայն արեգակնային 19 տարիները կը հաւասարէին 235 լուսնային ամիսներու։ Աթէնացիները խանդավառուած այս գիւտէն, «շրջանը» կոչեցին «Մետոնի շրջան» ու ոսկեայ տառերով զայն փորագրեցին Աթենասի տաճարին սիւներուն վրայ։ Սակայն այս ալ թերի էր, քանի որ արեգակնային տարին կը հաշուէին 365 օր 1/4։ Յետոյ Հիպպարքոսի առաջարկով ընդունեցաւ «Կաղղիփոսի շրջանը» որ 304 տարուան ընթացքին մէկ օրուան տարբերութիւն մը յառաջ բերաւ ։

Հռովմէացիք նախապէս ունէին Ռոմուլոսի տարին, բաղկացած 304 օրէ ու բաժնուած տասը ամիսներու։ Տարակուինոսի օրով երկու ամիս աւելցուցին, տարին բարձրացնելով 355 օրուան։ Երկու տարին անգամ մը 13րդ ամիս մը կ'աւելցնէին։ Այս անկանոնութիւնները տեւեցին մինչեւ Յուլիոս Կեսարի ժամանակ։

Եգիպտացիներու տոմարը որ տասը հազար տարուան հնութիւն ունի, տարին բաժնած է 30ական իրերէ բաղկացած 12 ամիսներու։ 4236 Թուականին (Ն. Ք.) հաստատուեցաւ «յածան տոմարը» ։ Տարին ունէր 365 օր։ 4 հազար տարի գործածուեցաւ այս տոմարը։ Եգիպտացի քուրմերը ծանօթ էին թերիներուն, սակայն աւանդաբար գործածեցին զայն ։

Մեր այժմու տոմարը հիմնուած է Յուլիոս Կեսարի տոմարին վրայ։ Ինչպէս տեսանք, իր թերութիւններով հանդերձ ահա 3·5 դարէ ի վեր կը գործածուի ան ։ Այժմ տեսնենք թէ բարենորոգութեան ինչ ծրագիրներ կը ներկայացուին։ Տեղի խնայողութեան համար կ'արձանագրեմ գլխաւորները։

Մասթրոֆինիի ծրագիրը որ 1938ին Ազգերու Դաշնակցութեան ներկայացուած է իբրեւ «Համաշխարհային Թուական»ի տիպար, հետեւեալ յատկանիշները կը ներկայացնէ. —ա) Տարին կը սկսի Կիրակի օր մը, բ) Տօնական որոշ Թուականներ կը զուգադիպին ամէն տարի նոյն օրերուն, գ) Եռամսեաները բոլորը նոյն տեւողութիւնը ունին եւ իւրաքանչիւրին առաջին օրը կիրակի մըն է։ Այս կերպով տարին ունի 364 օր ու յաւելեալ «Սպիտակ» օր մը՝ որ կրկնակ շաբաթ օր մըն է։ Նահանջ տարիներու դրութիւնը կը շարունակուի ներկայ ձեւով։ Այս ծրագիրը կը հանդիպի ընդհանրապէս կրօնական աշխարհի լուրջ ընդդիմութեան ։

Ֆրեսերիք Պլանի ծրագիրը տարին կը բաժնէ 52 շաբաթներու (364 օր)։ Եօթը տարին անգամ մը «առատութեան տարի մը» 53 շաբաթ է (371 օր)։

Օկիւստ Քոնթ 1849ին ներկայացուցած է ծրագիր մը որ տարին կը բաժնէ 28 օրերէ բաղկացած 13 ամիսներու։ 1914ին, Տըլափորթ նոյն ծրագիրը ներկայացուցած է Լիէժի խորհրդաժողովին։ Նախապէս համակիրներ ունեցած է, բայց այժմ առարկութիւններ կ'ըլլան 13 թիւին անբաժանելի հանգամանքին մասին։

Ռուս աստղագէտ Մատլէր եւս 1863ին, օրթոտոքս եկեղեցին թելադրութեամբ յօրինած է ծրագիր մը որ չատ աննշան փոփոխութիւն մը կը կրէ Գրիգորեան Թուականին վրայ ։

Հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի վերջոյ ինչ ծրագրի շուրջ համաձայնութիւն պիտի գոյանայ։ Ճակատներու ընդդիմութեան գլխաւոր հարցը կը կազմէ շաբթուան օրերու նուիրագործուած կարգը շարունակելը կամ խանգարելը։ Այս գետնի վրայ կրօնական աշխարհը կը մնայ անդրդուելի ։

Ցամենայն դէպս նոր Թուականի մը «Համաշխարհային» հանգամանքը տակաւին երկար ժամանակ պիտի մնայ անիրագործելի։ Ըլլան մահմետականները թէ Հրեաները պիտի նախընտրեն, դէթ կրօնական գետնի վրայ չշեղիլ իրենց դարաւոր բարքերէն։ Այս նկատումներով կարելի է ներկայ դրութիւնը բարեփոխել առանց դպելու շաբաթներու յաջորդականութեան։ Օրինակ՝ ամիսները վերածելով որքան կարելի է հաւասար օրերու, կամ յարափոփոխ տօներուն տալու կայուն վիճակ ։ Յետոյ, մօտեցնել տարեսկիզբը ձմեռնային արեւադարձին, այսինքն՝ 21 Դեկտեմբերին, ինչ որ աւելի բնական ու տրամաբանական լուծում մը կ'ըլլայ։ Այս վերջին հարցը կարելի է իրագործել, քառասուն տարի ջնջելով նահանջ տարիներու կարգը։ Նման լուծում մը առաջարկած է Ֆրանսայի տոմարի յանձնախումբի անդամ Ներման։ Որով աւելի հաւանականութիւն կայ մօտիկ ապագային ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյացնելու։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԿՈԿՈՐԴԻԼՈՍՆԵՐՈՒ ԵՒ ՓԻՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

★

Ինչպէս գրեցինք, Ամերիկացի գրագէտը, Հիմինկուէյ հրաշքով ազատեցաւ երկու օդանաւային արկածներէ, իր կնոջը հետ։ Այս առթիւ կը պատմէ թէ առաջին արկածը տեղի ունեցաւ Ուկանտայի մէջ (Ափրիկէ), երբ օդանաւորդը վար իջաւ խուսափելու համար սեւ արագիլներու երամէն որ պիտի կոտրտէր պատուհանին ապակիները։ Հոն պէտք էր ընտրութիւն մը ընէին։ Աւազին վրայ փռուած էին կոկորդիլոսներ, կը տաքնային, քիչ անդին կ'երեւային փիղի հետքեր, շամբուտին մէջ։ Իրենք այս վերջինը ընտրեցին, գիշերը բանակումի կրակի մը շուրջ անցընելով, շրջապատուած՝ փիղերու երամէ։

Պ. Հիմինկուէյ կը նկարագրէ վայրի չունը որ պարբերաբար կը կաղկանձէ գիշերը կրակին շուրջ։ «Բոլոր կենդանիներն ալ կ'ատեն վայրի չունը։ Երբ կաղկանձեն կենդանիները կըպատասխանեն, այն ատեն կը հասկնան թէ ուր կը գտնուին»։

Այս ճամբորդութիւնը կնոջս Ծնընդեան նուէր էր, եւ գիրք մը պիտի գրեմ այդ առթիւ, կ'ըսէ գրագէտը։

Հիմինկուէյ, որ 55 տարեկան է, կ'ըսէ թէ չաբաթ կէսօրէ ետքի արկածը պատահեցաւ երբ իրենց թեթեւ օդանաւը մոլորեցաւ վերին Նեղոսին մօտ։

Օդանաւորդը ցամաքին վրայ տարաւ զիրենք եղեգնուտին մէջ, գետին մօտ ուր երեքը միասին բանակումի կրակին շուրջ անցուցին, վայրի կենդանիներու միջեւ ։

Կիրակի իրիկուն նստան այն օդանաւը զոր ղրկած էր Արեւելեան Ափրիկէի օդանաւային ընկերութիւնը ։ Բիւթիաբայէն մեկնած ատեն այս օդանաւն ալ կարծր բանի մը զարնուեցաւ եւ վար ինկաւ։ Օդանաւին մէկ թեւը կտրեցաւ եւ բոցեր արձակուեցան մեքենայէն։ Հիմինկուէյ դուռը գլխով եւ ուսերով բացած ատեն թեթեւ այրուցքներ ստացաւ ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 24 Յունուար, (Յառաջ). — Այս տարի, Մալաթիոյ Կրթ. Ընկերութեան վարչութիւնը՝ բացառիկ աշխատանքի լծուած էր խանդավառութեամբ, հայաշունչ մթնոլորտով տօնելու Նոր Տարին։

Շաբաթ իրիկուն, քաղաքապետարանի սրահը՝ գրեթէ ամբողջութեամբ լեցուած էր։ Սեղաններուն բոլորտիքը այլեւս տեղ չկար։ Այս անգամ երիտասարդութիւնը գործի ձեռնարկած էր, յանուն Կրթասիրացին, որ թանկագին անուն մըն է, ողջամիտ Մալաթիացիներուն համար ։

Ինչպէս ուրիշ առիթներով, այս անգամ ալ պակաս չէին զանազան թափթփուքներ, որոնք ուզեցին խանգարել այս ձեռնարկը, բայց Մալաթիացի գիտակից տարրը չառաչուն պատասխանը տուաւ ։

Կը նախագահէր, երիտասարդ հայրենակից Սարգիս Թիւթիւնճեան։ Նախ հրաւիրեց երգչախումբը, որ երգէ. «Բամ, փորոտան»ը։ Յետոյ «Մարսէյյէզ»ը։ Իր գրաւոր բացման ճառը, գիտակից մարդու բանախօսութիւն մըն էր։ «Մալաթիոյ Կրթասիրաց»ը ամէն բանէ առաջ ըլլալով ուսումնական միութիւն մը, ինչպէս նաեւ իրերօգնութեան մարմին մը, կոչ կ'ընենք բոլոր Մալաթիացիներուն եւ բոլոր Հայերուն որ աջակցին մեր կրթական աշխատանքին։ Կեցցէ երիտասարդութիւնը որ ներկայ է, կեցցէ Կրթասիրացը»։ (Ծափեր)։

Կարգը եկած էր հոս ծնած, Մալաթիացի նոր սերունդին։ «Դժբախտաբար ոչ մէկ աշխատանք կը տարուի անոնց փրկութեան համար»։ Ամօթխած սիրունիկ աղջնակ մը, Վարդուհի Քիզիրեան, մաքուր առոգանութեամբ արտասանեց «Հայոց Աշխարհը»։ Յետոյ կարգով, փոքրիկն Քէչապեան, երիտասարդ Գալէմեան, եւ Արմ. Ընտրիկեան։ Օր. Կէզիւրեան մեներգ, Օր. Մալեան ջութակ։ Փոքրիկն Գալէմեան քանի մը անգամներ դաշնակի վրայ կտորներ նուագեց։ Հալէպ ծնած՝ երիտասարդ հայորդի մը, Պ. Սայեան երգեց, խանդավառելով ներկաները ։

Գեղարուեստական բաժինը, հազիւ լըմբցած, կաղանդ պապային աւանդական նուէրները բաշխուեցան անխտիր բոլոր ներկաներուն, մեծ թէ փոքր։

Եւ ահա նուիրատուներու ձայներ, սրտաբուխ եւ առատաձեռն, յանուն Կրթասիրացի, Փոնտին։ Ներկաներէն հայրենակից Կարապետ Մելքիսեդեկեանի եւ Մանուէլ Կէզիւրեան խօսք առնելով իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին երիտասարդներու կատարած գովելի աշխատանքին համար։ Շեշտեցին թէ պէտք է ամէն բանէ վեր պահել Կրթասիրացին անունը, իբրեւ հայրենի ժառանգութիւն։ Այս հայրենասիրական անկեղծ խօսքերը, աւելի տաքցուցին մթնոլորտը։

Առաւօտեան ժամը երեքն էր եւ բազմութիւնը չէր ուզեր բաժնուիլ սրահէն ։

Կրթասիրացին այս տարուան ձեռնարկը, հայաշունչ հանդէս մըն էր, որ պատիւ կը բերէ երիտասարդներուն ։

Ապրիք, տղաք ։

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

★

ԼԻՈՆ, 25 Յունուար (Յառաջ). — Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օրուան» փայլուն հանդէսէն վերջ, այս կիրակի ալ տեղի ունեցաւ Հայկազեան դպրոցի Ամանորի հանդէսը։ Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր կրթասէր հայրենակիցներով։ Աչքի կը զարնէր բաւական թիւով երիտասարդներու ներկայութիւնը ։

Ժամը 4ին Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան հանդէսը բանալով, ուրախութիւն յայտնեց որ այսպէս խուռներամ եկած է բազմութիւնը, քաջալերելու համար մեր սրտահատորներու ձեռնարկը։ Շեշտեց ազգ. Մշակոյթին արժէքը եւ եզրակացուց. — «Մեզի հետ եւ մեզմէ դարեր առաջ շատ մը ժողովուրդներ կ'ապրէին, այսօր անոնց հետքն անգամ չէ մնացած բայց հայ ժողովուրդը կ'ապրի եւ պիտի ապրի շնորհիւ իր դարաւոր եւ հարուստ մշակոյթին։ Գուրգուրանք մեր մշակոյթին վրայ եւ փոխանցենք զայն սերունդէ սերունդ»։

Յետոյ օրուան նախագահը, Պ. Յակոբ Վարժապետեան իր կարգին թելադրանքներ ընելով, բեմ հրաւիրեց 50 – 60 փոքրիկներ երկու սեռէ, որոնք ամբողջ երեք ժամ երգեցին, արտասանեցին, պարեցին, ընտանեկան բարոյալից կտորներ հրամցուցին։ Մասնաւորապէս կ'արժէ յիշել «Գող՝ սիրտը դող» կտորին ներկայացումը զոր այնքան յաջողութեամբ կատարեց հազիւ 13 տարեկան պատանի մը, ղեկավարութեամբ ծանօթ մանկավարժ Օր. Ընծայ Ստեփանեանի որուն դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Ալիս Թաշճեան։

Իսկապէս որ կախարդիչ էր երեւոյթը։ Փոքրիկներու այնքան հարազատ արտայայտութիւններէն խանդավառուած, եղան ինքնաբուխ նուէրներ։ Ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի ալ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը հանդգանակութիւն բացաւ հինգ հազար ֆրանքով։ Տասը վայրկեանէն գոյացաւ 55 հազար ֆրանք։ Ապրի Լիոնի կրթասէր հասարակութիւնը, որ գիտէ քաջալերել Հայկ. մշակոյթը, եւ մշակները։ Վերջին պահուն ի նշան գնահատանքի Ազգ. Միութիւնը Պ. Վարժապետեանի ձեռամբ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց Օր. Ստեփանեանի, որ իսկապէս արժանի էր գնահատանքի ։

Այսպէս ժամը 7ին վերջ գտաւ այս փայլուն հանդէսը։

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

•

Կեղծ հայր Լավինյին Փօլ Մընիէն է…

Գող մը։ Մարդասպա՞ն ալ է ։

Փուարօ վեր վար չափեց սենեակը։ Գրպանէն հանեց թաշկինակը, ճակատը սրբեց, եւ ապա շարունակեց ․

— Այս էր, այս առտու, իմ պըպտումներուս հաշուեկշիռը, ուր հաւանական մարդասպան կը հաշուէի, բայց ո՞րն էր իրականը։ Մարդասպանութիւնը սովորութիւն կը դառնայ։ Ով որ սպաննած է, կրկին կը սպաննէ։ Եւ երկրորդ սպանութիւնը ինծի յանձնեց մարդասպանը։ Մէկ վայրկեան իսկ աչքէ չհեռացուցի թէ ձեզ մէկը ինծմէ կը պահէր իր գիտցածը մարդասպանին մասին։

Այս պարագային այդ անձը վտանգուած էր։ Մասնաւոր հոգածութեամբ մը շըջապատեցի Օր. Լիթըրէնը։ Շատ չեշտուած անհատականութիւն մը եւ հետաքրքիր միտք մը ունենալով, կը վախնայի թէ պէտք եղածէն աւելին իմացած է, վտանգելով իր ապահովութիւնը ։

Ինչպէս բոլորդ ալ գիտէք, երկրորդ ոճիր մը գործուեցաւ։ Զոհը Օր. Լիթըրէնը չեղաւ, այլ Օր. Ճոնսընը։ Կը կարծէի թէ հանելուկին լուծումը գտած պիտի ըլլայի իմ սեփական տրամաբանութեամբս, բայց իրականութիւն է որ Օր. Ճոնսընի եղերական մահը օգնեց ինծի աւելի շուտ լուծելու հանելուկը ։

Նախ կասկածելի անձերէն մէկը սըրբուեցաւ ցանկէս, նոյնինքն Օր. Ճոնսընը, որովհետեւ ոչ իսկ մէկ վայրկեան կ'ընդունիմ անձնասպանութեան ենթադրութիւնը ։

Այժմ քննեց երկրորդ սպանութեան պարագաները ։

Առաջին կիրակի գիշերը Օր. Լիթըրէն արցունքներու մէջ կը գտնէ Օր. Ճոնսընը, իսկ իրիկունը Օր. Ճոնսըն կ'այրէ նամակի մը կտորը։ Հիւանդապահուհին կը կարծէ թէ այդ նամակը նոյն ձեռագրով գրուած է ինչպէս անստորագիր նամակները ։

Երկրորդ, իր մահուան նախորդ գիշերը Օր. Լիթըրէն պատշգամին վրայ կը գտնէ Օր. Ճոնսընը, այնպիսի վիճակի մը մէջ, զոր ինք «անասելի սարսափ» կ'անուանէ։ Երբ հիւանդապահուհին հարցումներ կ'ուղղէ, օրիորդը կը պատասխանէ ․

«Տեսայ թէ, ինչպէս կարելի էր դուրսէն ներս մտնել առանց տեսնուելու» ։

Ուրիշ բան չըսեր։ Հայր Լավինյի այդ վայրկեանին բակէն կ'անցնի եւ Պ. Րէյթէր լուսանկարչական աշխատանոցի սեմին վրայ կը գտնուի ։

Երրորդ. — Օր. Ճոնսըն հոգին աւանդած օրէն երկու բառ միայն կրնայ արտասանել, — «պատուհանը, պատուհանը …»։

Ասոնք են իրողութիւնները եւ ահա լուծելի խնդիրները ․

Ո՞վ գրեց նամակները ․

Ի՞նչ տեսաւ Օր. Ճոնսըն պատշգամէն ․

Ի՞նչ ուզեց ըսել «պատուհանը, պատուհանը» բառով ։

Առնենք երկրորդ հարցումը իբրեւ ամենէն պարզը։ Օր. Լիթըրէնի ընկերակցութեամբ պատշգամը բարձրացաւ եւ կեցայ բուն իսկ այն տեղը ուր կը կենար Օր. Ճոնսըն։ Հոնկէ կը տեսնէր բակը, կամարակապ դուռը, տան հիւսիսային կողմը եւ պաշտօնէութեան երկու անդամները։ Իր բառերը Պ. Րէյթը՞րը նկատի ունէին թէ՞ Լավինյին։

Գրեթէ անմիջապէս հաւանական բացատրութիւն մը ծնաւ մտքիս մէջ։

Եթէ օտարական մը հոս մտած էր դուրսէն, միայն ծպտուած վիճակով մը կըրնար ըլլալ ։ Եւ միայն մէկ հոգի կար որուն հագուստ – կապուստը կրնար յարմարիլ այդ ռազմավարութեան, — Հայր Լավինյին։ Գաղթավայրերու յատուկ գլխանոց մը գլուխը սեւ ակնոցներով՝ արեւէն պաշտպանուելու համար, սեւ մօրուքով մը եւ երկար գորշ հագուստով մը, օտարական մը կրնար դուռնէն ներս մտնել առանց ծառաներուն ուշադրութիւնը գրաւելու ։

Ա՞յս ըսել ուզած է Օր. Ճոնսըն ։ Եւ կամ աւելի յառաջ երթալով, գուշակա՞ծ էր թէ Հայր Լավինյին խաբեբայ մըն է վանականի հագուստով։

Իր մասին իմ բոլոր գիտցածս նկատի ունենալով, Հայր Լավինյին, այսինքն Ռաուլ Մընիէն մարդասպանն էր ։

(Շար.)

Պիտօ ալ յիշեց երկու հարցեր որոնք կապ ունին Ասիոյ կացութեան հետ։ Իսկ Պ. Իտընի յիշած խնդրոտները անյաղթելի չեն թուիր ինծի։ Այս բոլորէն կ'եզրակացնեմ թէ Ժընեւի ժողովի մը գումարման օգտակարութիւնը սկզբունքով ընդունուած է այստեղ եւ կը կարծեմ թէ կրնանք այժմէն խորհրդակցիլ ճշդելու համար այն խնդիրները որոնք պէտք է յանձնուին հինգ պետութեանց քննութեան։ Խորհրդային պատուիրակութեան կարծիքով, այդպիսի խորհրդաժողով մը պէտք է քննէ միջազգային էական եւ ընդհանուր խնդիրներ, ինչպէս եւ այն հարցերը որ յիշուեցան այստեղ եւ որոնք մասնաւոր այժմէութիւն մը կը ներկայացնեն, նկատի առնելով Ասիոյ ներկայ կացութիւնը» :

Կը հետեւի թէ Պ. Մոլոթով համաձայն է որ այժմէն քննուին որոշ խնդիրներ որոնք կրնան յետագային արձանագրուիլ Ժընեւի ժողովի օրակարգին մէջ։ Եւ պատրաստ է ընդունելու որ օրակարգին վրայ գտնուին նաեւ Քորէայի եւ Հնդկաչինի խնդիրները, ինչպէս եւ կարգ մը ընդհանուր հարցեր :

Թղթակիցները կը խոստովանին թէ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը ճարտար դիւանագիտութիւն մը փորձեց, այնպէս որ արեւմտեան պետութիւնները ստիպուած են այո կամ ոչ պատասխանել :

Նոյն իրիկունը Պ. Պիտօ ժողովի հերաւիրեց Ֆրանսական պատուիրակութեան բոլոր անդամները, քննելու համար նոր կացութիւնը։ Երէկ առտու ալ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Պ. Իտընի եւ Տըլըսի հետ, չորրորդ նիստէն առաջ, երբ պիտի շարունակուէր սովետական օրակարգին թիւ մէկ հարցին քննութիւնը :

Մինչ այս մինչ այն, ճաշերը իրարու կը յաջորդեն։ Երէկ ալ Պ. Իտըն ճաշի հրաւիրած էր Պ. Մոլոթովը։ Աւելորդ է ըսել թէ այս ճաշերուն առթիւ ալ քաղաքական խնդիրներ կը քննուին, աւելի մտերմօրէն :

Լոնտոնի մէջ գոհ են որ ընդունուեցաւ Խ. Միութեան օրակարգը։ Անգլիա սկիզբէն ի վեր տրամադիր է բանակցելու կարմիր Չինաստանի հետ, լուծելու համար ասիական խնդիրները :

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ

Այսօր, ուրբաթ, բողոքի ցոյց մը սարքած են արհեստակցական Միութիւնները, 24 ժամուան համար։ Բազմաթիւ սպասարկութիւններ պիտի դադրին։ Կը վախցուի որ հանրակառքերը եւ մեթրոն ալ չբանին։ Երէկ բացառիկ ժողով մը պիտի գումարուէր, վերջնական որոշում տալու համար։ Հաւանական է որ կառախումբերու երթեւեկն ալ խանգարուի։ Թղթատարական սպասարկութիւնն ալ կրնայ ուշանալ։ Միջոցներ ձեռք առնուած են, ելեկտրականութիւնը եւ կազը ապահովելու համար։ Կարգ մը հաստատութեանց եւ դրամատուններու մէջ աշխատանքը պիտի դադրի որոշեալ ժամերուն։

Բանակցութիւնները կը շարունակուին, անբաւական աշխատավարձքերու մասին։ Կառավարութիւնը միշտ կ'ընդդիմանայ ընդհանուր յաւելման եւ կ'առաջարկէ զարկ տալ տնտեսական գործունէութեան։ Աշխատանքի նախարարը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ ելմտական նախարարին հետ, միջին ճամբայ մը գտնելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ տեղի ունեցան Մատրիտի մէջ։ Այս անգամ շարժումը ուղղուած էր ոստիկանութեան դէմ։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մէջ երկու կարեւոր դիրքեր պարպուեցան Ֆրանսական զօրքին կողմէ։ Կռիւները կը շարունակուին ուրիշ ճակատներու վրայ :

ՄԱՐՈՔԻ տարագիրները նոր կառավարութիւն մը կազմելու ձեռնարկած են, պայքարելու համար ներկայ իշխանութեան եւ Ֆրանսայի դէմ :

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ Փեթար Թագաւորը դատ բացաւ փարիզեան թերթի մը դէմ, 50 միլիոն Ֆրանք հատուցում պահանջելով :

ՀԱՅ ԿՕՇԿԱԿԱՐ ՄԸ, Գասպարեան, սպաննած է իր 25տարեկան աղջիկը Մոնփէլիէի մէջ, կէս լիտր ձէթի համար, ինչպէս կը գրէ «Ֆրանս – Սուար» :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Թատերական երրորդ ներկայացման, Փետրուարի ընթացքին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 21ին Ռեժանի վերնայարկը։ Դասախօս ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԻԿԵԱՆ – ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ։ Նիւթը՝ »Համաստեղի Սպիտակ ձիաւորը» (Շար. նախորդ դասախօսութեան)։ Մուտքը ազատ է :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստի Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ։

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները։ Ծոխ պիւֆէ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.— Երկուշաբթի մէկ Փետրուար երեկոյեան ճիշդ ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայլի սրահին մէջ։

Հայերէն կը խօսի՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ինչ է գերիրապաշտութիւնը»

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ Փարիզ եկաւ ընկեր Մարտիրոս Մողեան եւ մէկ շաբաթ մնալով մեկնեցաւ Գահիրէ, ուրկէ պիտի անցնի Քենիա իր քրոջ մօտ։

PREUVES

Revue Mensuelle Littéraire et Politique

Լոյս տեսաւ 1954 Փետրուարի թիւը ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ :

Գլխաւոր յօդուածներ.— Պատմութեան ոստիկանական ըմբռնումը. — Հիթլէր իր կենսագիրներուն առջեւ.— Ճափոնի ապագան,— Գերմանեւսովետական դաշինքը (Բ.).— Գրական, քաղաքական, տնտեսական, ընկերային եւն. քրոնիկներ :

Գին 120 ֆրանք, արտասահման 150 ֆրանք։ Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի :

23, Rue de Pépinière, Paris (8e)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբս իր նախագահին՝ Պ. Սեդրակ Ամիրխանեանի մօր դառնաղէտ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւեալ գումարները, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Շամիրեան, Յովհաննէս Գոճաբըյըգեան, Թորոս Գալիկեան, Յակոբ Սարաֆեան, Յովհաննէս Գրիգորեան, Ոմն, հազարական ֆրանք, Փիլիպոս Եսայեան, Ոմն 500ական, ընդհ. գումար 7000 ֆր.։ Նոյնպէս Ալֆորվիլէն Տիկին Շմաւոնեանէ երկու հազար ֆրանք եկեղեցիի շինութեան ֆոնտին։ Ընդհ. գումար 9500 ֆր., Մեր շնորհակալութիւնները :

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Ծախու տուն մը չորս սենեակ, խոհանոց, աշխատանոց, Սոյի գիծին վրայ, մեթրօ Պանեէօյի շատ մօտ։

Դիմել՝

Maison - Lazare, 13, Rue Thérèse

Paris (1e). Tél. RIC. 33-55

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Համազգային Մշակութային Միութիւնը հաճոյքն ունի հաղորդելու յարգոյ հասարակութեան թէ՝ շուտով պիտի ձեռնարկէ հայ պատանիներու եւ երիտասարդներու վերապահուած դասախօսութեանց :

Պիտի դասաւանդուին մնայուն ուսուցիչներու կողմէ հայերէն, գրականութեան պատմութիւն, Հայոց պատմութիւն եւ Հայաստանի աշխարհագրութիւն :

Կը խնդրուի բոլոր երիտասարդական եւ մշակութային կազմակերպութիւններէն, ինչպէս նաեւ անհատներէ արձանագրուիլ Համազգայինի դիւանին, կարելի եղածին չափ շուտ :

Անձնապէս դիմել ամէն երկուշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները ժամը 18էն 20, «Bar du Petit Poucet»

23, Boulevard Dugommier

կամ նամակով նոյն հասցէին :

Նախագահ Կ. Փօլատեան, քարտուղար՝ Ազգին :

ՕՀԱՆ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

Չորրորդ եւ վերջին նուագահանդէսը կազմակերպուած՝

Ensemble Orchestral de Paris

Եւ նուիրուած՝

BEETHOVEN ի գործերուն

Այս շաբաթ ժամը 17.30ին Սալ Կաւօ, 45, Rue de la Boëtie

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Տիկին Եղիսաբէթ Պօղոսեան (Հալէպ), եւ Տիկին Մառի Միքայէլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱՇՃԵԱՆԻ (Ուրֆացի) մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, ինը հատոր, Պէյրութ, հատորը 800 ֆրանք։

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Գ. Գիւզալեան, Ա մաս, Պէյրութ, 800 ֆրանք։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, Գ. Գիւզալեան, Պէյրութ, 1200 ֆրանք :

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ԳԻՐՔԸ (Երաժշտական եւ խոհանոցի գիրք), Պէյրութ, 1000 ֆր.։

ՅՈ՛ ԵՐԹԱՍ, Սէնքիէվիչ, երկու հատոր, Պէյրութ, 1400 ֆրանք։

ԳԷՕԹԷԻ ԱՄԲՈՂՋ. ԵՐԿԵՐԸ, Ա. հատոր, Թրգ. Ա. Աբեղեան, Գահիրէ, 1200 ֆրանք։

Grégoire de Narek, Luc-André Marcel, Ընտիր թուղթի վրայ՝ հազար ֆրանք :

Rock Wagram, William Saroyan,

L'Expédition au Mont Ararat, F. Navarra, Bordeaux, 690 frs.

ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի՝ 150 ֆրանք։ ՕՐԱՑՈՅՑ Էջմիածնի երկու հարիւր ֆրանք։

ՀՈՎԱՀԱՐԻ ԵՏԻՆ, Նուարդ, Գահիրէ, 500 ֆրանք։

Առաքման ծախքը գնողին վրայ :

LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e). Chèque Postal : Paris 1278-35

Ուր պիտի գտնէք հայերէն հին ու նոր ամէն կարգի հրատարակութիւններ :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21-ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՆԻԷՌ ՍՈՒՐ ՍԷՆ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15-ին, Խրիմեան սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պատգամաւորի ընտրութիւն։ բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 16ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ Փետր. 26ի ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին կը բեմադրուի «Վարդանանց»ը, քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կիրակի 25 Ապրիլ։ Նուիրուած մեծ Հայուն ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յիշատակին։ (Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ)։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կապ. Խաչի Անկիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Մարտ 21ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախարբ. Միութեանս Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը 27 Մարտին։ Քլիւպի նորոգուած սրահին մէջ 51, ռիւ Կրինիան :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

ATTRACTIONS

MAIK THOMAS, Basse chantante, émouvant interprête de chansons russes et de négro-spirituals.

Mlle GENIA GANIKA, dans des danses originales du folklore polonais.

Ընտիր նուագախումբ։ Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղաններն ու տոմսերը՝ Դիմելով Պ. Պ. Ա. ԱՃԷՄԵԱՆի՝ PRO. 03-19

ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի TRU. 47-48

կամ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանին ELY. 67-03

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. — Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ — SAMEDI 30 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7282 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2693

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Միջազգային մամուլը շայլարան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Ճէլալ Պայարի այցելութեան առթիւ:

Նիւ Եորքի քարափէն մինչեւ Ուաշինկթըն սարքուած էր ընդունելութիւն մը որ աննախընթաց է Մ. Նահանգներու պատմութեան մէջ:

Հազիւ Սպիտակ Տուն հասած, Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահը գըլխաւոր սանդուղէն դիմաւորուեցաւ Այզընհաուըրի կողմէ: Եւ Ճէլալ Պայար «չկրցաւ զսպել իր յուզումը», ինչպէս կ'ըսէ հեռագիրը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Ճէլալ Պայարի ժամանումէն առաջ Ամերիկա հասած էին 35 սնտուկ թրքական դրօշներ, սնտուկներով ըմպելիներ եւ թրքական ընտիր ծխախոտ: Անշուշտ մասնաւոր նուէրներ ալ՝ նախագահին եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու համար:

Այցելութիւնը պիտի տեւէ մօտ մէկ ամիս կամ թերեւս աւելի: Արդէն իսկ մշակուած է մանրամասն ծրագիր մը, որպէսզի Թուրքիոյ նախագահը կարենայ ամբողջական գաղափար մը կազմել Մ. Նահանգներու ճոխութեան եւ զօրութեան մասին:

Ինչպէս բացատրած ենք արդէն, այս այցելութիւնը պիտի ծառայէ աւելի ամրապնդելու քաղաքական, տնտեսական եւ մանաւանդ ռազմական կապերը երկու երկիրներուն միջեւ:

Այս առթիւ, տարակոյս չկայ թէ Ճէլալ Պայար եւ իր հետեւորդները նոր հաշուեցոյց մը պիտի ներկայացնեն, յաւելուածական գումարներ եւ ռազմական պիտոյքներ ստանալու համար:

Ինչո՞ւ զարմանալ, քանի որ ախորժակը ուտելով կը բացուի: Մանաւանդ թրքականը:

Ամերիկացիներ պարբերաբար տեղեկութիւններ կը հաղորդեն տրուած գումարներու, գործիքներու եւ մեքենաներու մասին: Բայց տրամադիր են միշտ աւելին տալու, նկատի առնելով Թուրքիոյ աշխարհագրական դիրքը եւ իրենց քաղաքական հաշիւները:

Այն օրէն ի վեր որ յայտարարուեցաւ Թրումընի վարդապետութիւնը (1947 Մարտ 12), Թուրքիան ջուրի ճամբայ դարձած է Մ. Նահանգներուն համար:

Բազմաթիւ նախարարներ եւ ուրիշ երեւելիներ այցելեցին եւ կը շարունակեն երթեւեկել: Այզընհաուըր և Րիճուէյ ալ երեւցան, երբ կը վարէին արեւմտեան Եւրոպայի հրամանատարութիւնը:

Բոլորն ալ նպաստաւոր տեղեկագիրներ յանձնեցին եւ նոյնիսկ հրապարակային ճառեր խօսեցան, յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ հրատարակեցին, փառաբանելով Թուրքիոյ ռազմական եւ տնտեսական արժէքը:

Անշուշտ իրենց գլխաւոր շարժառիթը այն է որ Թուրքիան կազմ եւ պատրաստ ուժ մը կը նկատեն Խ. Միութեան դէմ:

Վերջերս ծերակուտական մը, Քէյն կը գրէր թէ Թուրքիան Եւրոպայի միակ երկիրն է — բաց ի Սպանիայէն — որ պատրաստ է «զէն ի ձեռին կռուելու համայնավարութեան դէմ»:

Ամերիկեան միացեալ սպայակոյտը շատ աւելի լայն ծրագիր մը կը հետապնդէ այժմ,— Նոր ճակատ մը կազմել Միջին Արեւելքի մէջ, գլխաւորութեամբ Թուրքիոյ եւ մասնակցութեամբ Իրանի, Փաքիստանի, Աֆղանիստանի եւ Իրաքի:

Այս ծրագիրը անոր համար որ, արաբական երկիրները կը դժկամակին, առաջնորդութեամբ Եգիպտոսի:

Ամէն պարագայի մէջ, Ամերիկացիները տուն–տեղ են եղած Թուրքիոյ մէջ եւ կ'ուզեն աւելի զօրացնել իրենց դիրքը:

Դժուար է նախատեսել այս քաղաքականութեան հետեւանքները: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՃԱՊԱՂԻ

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՆՈՐ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ

Հինգշաբթի օր նոր կացութիւն մը պարզուեցաւ Չորսերու ժողովին մէջ: Արեւմտեան պետութիւնները ամէն միջոց փորձեցին, որպէսզի անմիջապէս քննուին Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ խնդիրները, բայց Մոլոթով անսպասելի առաջարկ մը ներկայացուց, պահանջելով համաշխարհային խորհրդաժողով մը գումարել զինաթափութեան խնդիրը քննելու համար: Այս առաջարկը նոր յուսախաբութիւն մը պատճառեց արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչներուն: Քիչ առաջ Պ. Տըլըս գոված էր Մոլոթովի դիւանագիտական տաղանդը, յիշելով թէ իր գրքին մէջ ալ արձանագրած է այս պարագան: Պ. Մոլոթով համեստօրէն շնորհակալութիւն յայտնելով, դիտել տուաւ թէ երէկ լաւ չէին հասկցած իր միտքը եւ պատեհութենէն օգտուելով իրար խառնեցրոլոր խնդիրները: Նորէն բացատրեց Հինգերու ժողովի մը գումարման օգուտները, առանց նկատի առնելու միւս երեքին դիտողութիւնները: Իր կարծիքով, արեւմտեան նախարարներն ալ համաձայն են այս մասին, բայց տարբեր կարծիքներ ունին օրակարգի մասին: Պ. Պիտօ յայտարարեց.

— «Մեր նպատակը պիտի ըլլայ խաղաղութիւնը վերահաստատել Ասիոյ մէջ, բոլորին համար ընդունելի պայմաններով: Համայնավար Չինաստանը պէտք է երաշխիքներ տայ մեզի: Իրեն համար շատ դիւրին է համոզել մեզ իր խաղաղասիրութեան մասին. ատոր համար երբեք անհրաժեշտ չէ Հինգերու ժողով մը: Ֆրանսական կառավարութիւնը երբեք չէ վարանած յայտարարել թէ պատրաստ է օգտուելու ամէն առիթէ՝ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Հնդկաչինի մէջ»:

Նիստէն վերջ նորէն խօսք առնելով, Պ. Պիտօ դիտել տուաւ Պ. Մոլոթովի.

— Կը հարցնէք մեզի թէ կը մերժե՞նք Հինգերու խորհրդաժողովը: Ուրիշ խօսքով, կը պահանջէք վերսկսիլ մեր ճառերը: Իմ մասիս կը նախընտրեմ նորէն չհարցաքննել ձեզ, չհարցնել թէ կը մերժե՞ք իմ առաջարկած մեթոտս,— անհրաժեշտ երաշխիքներն ստանալ թշնամութեանց դադարման մասին, դադրեցնել ամէն օգնութիւն անոնց որ կը պատերազմին մեզի դէմ: Այս հարցերուն կարգադրութենէն վերջը միայն կարելի է խօսիլ նոր խորհրդաժողովի մը մասին:

Միւս երկու նախարարներն ալ նոյնիմաստ բացատրութիւններ տալով, կը թելադրէին առ այժմ մէկդի դնել օրակարգին Ա. կէտը եւ անմիջապէս քննել գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները: Այդ պահուն էր որ Մոլոթով խօսք առաւ եւ առաջարկեց մասնագէտներու ժողով մը կազմել, նորէն քննելու համար օրակարգին Ա. կէտը: Պ. Տըլըս ձայն չհանեց: Պ. Պիտօ նորէն բացատրեց թէ Հինգերու ժողովի խնդիրը կրնան քննել աւելի վերջը: Պ. Մոլոթով պնդեց իր տեսակէտին վրայ: Այն ատեն Պ. Տըլըս առաջարկեց որ Չորս նախարարները մասնաւոր նիստ մը գումարեն երկուշաբթի, չորեքշաբթի կամ հինգշաբթի, այս խնդիրը քննելու համար: Մինչ այդ մասնագէտները որոշ աշխատանքներ կը կատարեն: Մոլոթով նորէն առարկեց, եւ յանկարծ թուղթ մը հանելով ծծունին տակէն սկսաւ կարդալ: Բանաձեւ մըն էր, հետեւեալ խորագրով,— «Համաշխարհային խորհրդաժողով մը գումարել ըսպառազինութեանց ընդհանուր կրճատման մասին»:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ ՀԱԿԱՌԱԿ Է ՉԷԶՈՔՈՒԹԵԱՆ

ՃԷԼԱԼ ՊԱՅԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՃԱՌԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի օր երկու հարիւր ամերիկացի լրագրողներ ճաշ մը սարքած էին ի պատիւ Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահին: Ճէլալ Պայար այս առթիւ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը հաստատ պիտի մնայ արեւմտեան ժողովրդապետութեանց կողին՝ դիմադրելու համար համայնավար ծաւալման: Եւ մեղադրեց այն երկիրները որոնք «վարանոտ եւ ողոքիչ դիրք մը բռնած են, ներկայ անել կացութիւնը ըստեղծելով: Մինչդեռ Թուրքիոյ մէջ համայնավարութիւնը հանդիպած է անյաղթելի պատուարի մը, վասն զի Թուրքերը առաջինն են որ կը ճանչնան եւ կ'ըմբռնեն ամբողջ աշխարհի սպառնացող վըտանգը: Այնպիսի աշխարհի մը մէջ ուր արդարն ու անիրաւը մահացու պայքարի մը բռնուած են, անտեղի է եսասիրական շահեր փնտռել կամ չէզոքացման արկածալի ռազմավարութիւնը փորձել: Երկու ճամբայ կայ մեր առջեւ, — կա՛մ գործակցիլ ազատութեան ուժերուն հետ եւ կամ իյնալ գերութեան տակ: Դժբախտաբար հակաբոլշեւիկ ճակատին վրայ ամէնէն նշանակելի բացը կը ներկայացնէ Միջին Արեւելքը, ուր քարիւղի աղբիւրները այնքան հրապուրիչ են նախայարձակման ընչաքաղց աչքերուն համար»:

Այս խօսքերէն ետք, Ճէլալ Պայար անուղղակի կոչ մը ուղղեց Միջին Արեւելքի պետութեանց, որպէս զի մոռնան հին մրցակցութիւնները եւ Արեւմուտքի միանան, հակաբոլշեւիկ հզօր ճակատ մը կազմելու համար այդ շրջանին մէջ: Այս առթիւ իբրեւ օրինակ յիշեց Թուրքիոյ պաշտպանողական համաձայնութիւնը Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ հետ: Առանց յատկապէս յիշելու Խ. Միութեան անունը, զգուշացուց արեւմտեան պետութիւնները որ չխաբուին «անմէջ բառերէ եւ շարժուձեւերէ, իրենք զիրենք ապահով զգալու եւ իրենց պաշտպանողական ճիգերը թուլցնելու համար: «Միշտ արթուն մնալով եւ սպասելով խաղաղ համակեցութեան մը իրականացման, պէտք է զանազանենք ռազմավարութեան փոփոխման նշանները եւ սրտի փոփոխութիւնը: Պէտք է լաւագոյնը յուսանք, բայց անդադար պատրաստուինք յոռեգոյնին համար: Պէտք է միշտ յիշենք թէ որքան զօրաւոր ըլլանք այնքան խելքի կանչած կ'ըլլանք հակառակորդը»:

Ճէլալ Պայար նո՛յն օրը ծաղկեպսակ մը դրաւ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին եւ Ճորճ Ուաշինկթընի շիրմին վրայ: Նախագահ Այզընհաուըր Արժանեաց Լեգէոնին գլխաւոր հրամանատարի պատուանշանը տուաւ Ճէլալ Պայարի: Յետոյ ճաշի հրաւիրեց Թուրքիոյ նախագահը եւ բոլոր հետեւորդները եւ բաժակաճառ մը արտասանեց, թուելով Ճէլալ Պայարի արժանիքները: Այս առթիւ ողջունեց Թուրքիան, իբրեւ ««մէկը աշխարհի ազատութեան ամէնէն քաջարի եւ թունդ պաշտպաններէն»:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ 3.500.000 տոլարի վարկ մը տրամադրեց Աֆղանիստանի, որ ջրաղացներ եւ ցորենի շտեմարաններ պիտի շինէ: Մոսկուայէն մասնագէտներ պիտի երթան Աֆղանիստան որ իր կարգին բուրդ եւ բամպակ պիտի ճարէ Խ. Միութեան:

ԳԱՀԻՐԷԻ անթելը առջի օր վերլուծելով Սպանիոյ մէջ կատարուած հականգլիական ցոյցերը, յայտարարեց թէ Անգլիա ապօրէն կերպով գրաւած է Ճիպրալթար, թէ որեւէ իրաւունք չունի այդ երկրամասին վրայ եւ պէտք է ետ քաշէ իր զօրքը:

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

12 ԵՐԵՒԵԼԻՆԵՐ ԿԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԻՆ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն Յունուար 28 թուականով.— Կառավարութիւնը պաշարման վիճակ յայտարարեց Սուրիոյ կարգ մը մասերուն մէջ: Այս գործողութենէն առաջ ձերբակալուած էին 12 ծանօթ կուսակցապետներ, այն ամբաստանութեամբ թէ ապօրէն գործեր կը կատարէին: Կ'ըսուի թէ ամէքն ալ վաղը պիտի դատուին զինուորական ատեանին առջեւ:

Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն, զինեալ ընդհարում մը տեղի ունեցած է Ճէպէլը Տրուզի մէջ (Հարաւ. Սուրիա) այս շաբթուան սկիզբը: Կառավարութիւնը հրամայած էր տնային բանտարկութեան դատապարտել Տիւրզիներու պետը, Սուլթան փաշա Աթրաշ, բայց ընդդիմութիւն ծագած ըլլալով զօրք ղըրկուած էր: Դամասկոսի անթելն ալ կը հաստատէ թէ ընդհարումներ պատահած են, բայց զսպուած են:

Տիւրզիները մասնաւոր աղանդ մըն են եւ իրենց յատուկ հաւատալիքներ ունին, որոնք կը տարբերին ուղղափառ իսլամութենէն: Իրենց թիւը կը հաշուեն 70.000: Իրենց կրօնական հաւատալիքները գաղտնի կը պահուին իրենց մեծաւորներուն կողմէ: Շատերը Ճէպէլը Տրուզ գաղթած են Լիբանանէն եւ կ'ապրին բնական ամրոցներու մէջ, դիմադրելով ամէն արտաքին միջամտութեան:

Քաղաքական կուսակցութիւնները լուծուած ըլլալով, մասնաւոր պայմաններ դրուած էին վերակազմութեան համար: Տնային բանտարկութեան դատապարտուած է նաեւ Հանրապետութեան նախկին Նախագահը, Աթասի: Միւս տասը ամբաստանեալները բանտարկուած են: Բոլորն ալ բարձր պաշտօններ վարած են տարիներու ընթացքին:

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՅՈՅՑԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Երէկ, ուրբաթ, բողոքի ցոյց մը սարքած էին Սենտիքաները, 24 ժամուան համար, բայց ժողովուրդը շատ չազդուեցաւ: Մեթրօն եւ հանրակառքերը կը բանէին գրեթէ սովորականին պէս: Երկաթուղիները նոյնպէս: Թղթատարական սպասարկութիւնը կանոնաւոր էր: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ շարժումին գլուխը անցած էր, վերջին պահուն կը հրահանգէր միայն հաղորդակցութիւնները դադրեցնել մինչեւ առտուան ժամը 8: Միւս արհեստակցական միութիւններն ալ թեր ու դէմ հրահանգներ տուած էին:

Ելեկտրականութեան եւ կազի սպասարկութիւնը թեթեւապէս խանգարուած էին: Աւելածուները մէկ ժամ ուշ գործի սկսան: Քաղաքապետական եւ պետական հաստատութեանց մէջ աշխատանքը դադրեցաւ նշանակուած ժամերուն:

Գաւառի մէջ ալ նոյն կացութիւնը: Այժմ սենտիքաները ուրիշ միջոցներ կը մտածեն, իրենց պահանջները արժեցնելու համար: Ելմտական նախարարը յաջորդաբար ունկնդրութեան կ'ընդունի անոնց ներկայացուցիչները, առանց որոշ յանձնառութեան տակ մտնելու: Կառավարութիւնը կը մերժէ 25.166ի բարձրացնել նուազագոյն օրապահիկը, նկատելով որ հետեւանքը պիտի ըլլայ ընդհանուր յաւելում եւ սղութիւն:

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը ջնջեց պաշարման վիճակը որ հաստատուած էր Պասրայի շրջանին մէջ Դեկտ. 15էն ի վեր, իբրեւ հետեւանք համայնավարական ցոյցի մը:

ԱՐԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐ ՄԸ կնքուեցաւ Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ, զարկ տալու համար երկու երկիրներուն փոխանակութեանց:

ԲՈՅՆ ՄԸ

ՀԱՐԱՒ-ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

(ՎՌԱՄԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ)

●

ԽՄԲ.— Վերջերս հաղորդած էինք Վըռամեան ակումբին հանդիսաւոր բացումը Մոնթէվիտէոյի մէջ (Ուրուկուէյ): Այս առթիւ հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, Արմենիա.—

Ընդամէնը չորս տարի առաջ Մոնթէվիտէոյի մեր ընկերները Միժան պողոտային վրայ կը գնէին ընդարձակ պարտէզով գեղեցիկ շէնք մը, որ պիտի դառնար ժամադրավայրը շրջանի գաղափարական երիտասարդութեան եւ համկիր ազգայիններու:

Ցանդուղն էր նախաձեռնութիւնը, ու զարմանք կը պատճառէր անոնց որ փոքրաթիւ այդ գաղութին մէջ կը տեսնէին մեր ընկերները իրապէս զոհաբերութիւն պահանջող ձեռնարկի մը լծուած:

Եւ որովհետեւ ազգօգուտ գաղափար մը տունկուտար իրենց, անոնք չվհատեցանու կանգ չառին ոչ մէկ դժուարութեան առջեւ:

Ու այսօր Վռամեան Ակումբը կը տեսնենք ահա օժտուած շքեղ սրահով մը, որ դիւրութեամբ պիտի կրնայ բովանդակել ութը հարիւր հոգի ու դառնալ վառարան մը մշակութային նոր աշխատանքներու եւ երիտասարդական զեղումներու:

Արդարեւ Վռամեան Ակումբը կը մնայ բացառիկ հաստատութիւններէն մէկը Հարաւային Ամերիկահայութեան պատկանող շէնքերուն մէջ:

Հաստատութիւնը ունի ոչ միայն լուսաւոր ութ մեծ սենեակներ ու հազարէ աւելի ժողովուրդի համար հանդստաւէտ ընդարձակ ցալարազեղ պարտէզ մը, այլ անոնց կողքին կ'ունենայ ահա սրահ մը, որ լայնօրէն պիտի գոհացնէ շրջանի ընկերներու եւ համակիրներու բոլոր տեսակի պահանջները:

Ու ցոյց տրուած նախաձեռնութենէն վերջ երեւան հանուած այս մէկ նախանձախնդրութիւնը կուգայ ապացուցանել, թէ Մոնթէվիտէոյի մեր ընկերները կ'աշխատին ամէն գնով հեռու պահել հասակ նետող երիտասարդութիւնը օտար ազդեցութիւններէ:

Արդարեւ ապահովել երիտասարդութեան համար ակումբ մը որ ունենայ դասախօսութիւններու, ժողովներու, «փինկ-փոնկ»ի, «պասքէթ պոլ»ի, չմշկումի եւ հրապարակային հանդիսութեանց կամ ներկայացումներու համար ամէն յարմարութիւն, միանգամայն ընդարձակ պարտէզ մը, բացառիկ երեւոյթ է:

Մոնթէվիտէոյի մեր ընկերները իրականացուցին զայն:

Հիմա, ուրեմն տեղւոյն հայութիւնը կ'ունենայ զոյգ մը գեղեցիկ սրահներ. մին՝ ազգային սեփականութիւն, մատուռ եկեղեցւոյ կից, Արթիկաս պողոտային վրայ, նորը՝ բանուկ եւ խաչաձեւող փողոցներու եւ պողոտաներու կողքին, օժտուած փոխադրութեան բոլոր տեսակի յարմարութիւններով:

Այս բոլորը իրապէս ուրախութիւն կը պատճառեն մեզի եւ անոնց, որ կը տեսնեն կենդանի եւ խօսուն գործը:

Արդիւնք, կենդանի ու բեղուն աշխատանքի, որմէ պիտի օգտուի գաղութ մը ամբողջ:

Վռամեան Ակումբը այժմ ունի բոլոր տեսակի մշակութային աշխատանքներու համար պահանջուած բաժինները:

Մեծամեծ ծախսերու կարօտ այս նախաձեռնութիւնը, այնքան պատուաբեր շրջանի մեր կազմին ու համակիրներուն համար, կը սպասենք որ դառնայ գուրգուրանքին առարկայ գիտակից ամբողջ գաղութին:

Որովհետեւ բացառիկ հաստատութիւն մըն է Վռամեան Ակումբը ինք իրմով լըրացած, ուր ժամադրուող մը նոյն օրը պահանջ չունենար այլեւս հանդէսէն վերջ զբօսնելու վայր մը փնտռելու:

Իր շքեղ պարտէզին բազմաթիւ ծառերուն ներքեւ գաղութին պատուական ընտանիքները պիտի կրնան ամբողջ օր մը հանգիստի համար գտնել թէ զալար գետին մը, եւ թէ արդէն շինուած բազմաթիւ նստարաններ:

Այժմ երբ իրականութիւն է Վռամեան Ակումբին սրահը, կ'անդրադառնանք Մոնթէվիտէոյի մեր ընկերները խանդավառող ոգին, որ կը մնայ միշտ ուժը ամէն մէկ գաղափարական Դաշնակցականի:

Օտար ափերու վրայ մեր քանակը կրնայ օր մը նօսրանալ, բայց անոր դիմադրական ուժը կրնայ երկարաձգուիլ, եթէ այժմէն փնտռենք նիւթական այն գործօնները, որոնք անհրաժեշտ են միշտ ապրելու կամքով տոգորուած ժողովուրդներու համար:

Վռամեան Ակումբը Մոնթէվիտէոյի հայութեան դիմադրական ճիգերը զօրացնող միջնաբերդներէն մին կը դառնայ ահա, եւ առաջինը:

Մեր տղաքը այլեւս օտար դաշտերու եւ ակումբներու դռներուն առջեւ դեգերելու պէտք չունին:

Վռամեան Ակումբը պիտի դառնայ ինքնաբաւ հաստատութիւն մը ուր տղաք ու ծնողներ պիտի գտնեն ամէն յարմարութիւն ամբողջ օր մը հայրենակիցներու հետ ըլլալ եւ հայկական մթնոլորտի մէջ ապրելու:

Վռամեան Ակումբը կը դառնայ իր նոր սրահով կեդրոն մը, ուր նոյն ժամուն կրնան շատեր մարզական փորձերով զբաղիլ, ուրիշներ գրադարանի մը խաղաղ անկիւնը գիրք մը կարդալ, իսկ թատերախումբ մը կամ երգչախումբ մը եւ կամ ժողովականներու բազմութիւն մը, նոր սրահին մէջ զինք հետաքրքրող հարցերու մասին որոճալ:

Այդպէս ալ պիտի ըլլայ կը հաւատանք այս հաստատութիւնը, որ ունի տակաւին յարմարութիւններ դառնալու ցերեկայ տիպար վարժարան եւ եթէ պահանջ ըլլայ, բախտաւոր օր մըն ալ, փոքրիկ յաւելումով մը, Հարաւի ափերուն հայութեան նոր ճեմարանը:

Երա՞զ այս վերջինն ալ:

Թող այդպէս ըլլայ:

Մինչ այդ կը շնորհաւորենք Մոնթէվիտէոյի մեր ընկերներու զոհաբերող ոգին, որուն շնորհիւ գեղեցիկ ակումբէ վերջ տէր կը դառնան ահա շքեղ սրահի մը:

Կը մաղթենք, որ իրենց նախաձեռնութեան լոյսը տարածուի ամբողջ գաղութին վրայ ու Վռամեան Ակումբը դառնայ շրջանի հայութեան դիմադրական ճիգերուն զուգահեռ վերելքի նոր ակութ մը:

Պատիւ ձեզ, ընկերներ:

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

●

Խ. Միութեան կեդր. կոմիտէն պարտականութիւն դրաւ իր առաջին քարտուղար Նիքիթա Խրուշչեւի, ինչպէս եւ երեք նախարարներու վրայ դարման մը գտնել երկրագործական լուրջ տագնապին: Այս նախարարները առաջնակարգ անձնաւորութիւններ են — երկրագործութեան նախարար Իվան Պենետիքտով, Սովխոզներու նախարարը Ալեքսիս Կոզլով եւ մթերումի նախարար Լէոնիտ Կորնիյեց:

«Փրաւտա»ն իր դեկտեմբեր 4ի թիւին մէջ ընդարձակ հատուածներ հրատարակեց այն ճառէն զոր Խրուշչեւ խօսած էր գիւղական թերթերու տնօրէններուն առջեւ: Լաւատես ճառ մը չէր: Երկրագործական թերի արտադրութիւնը աւելցնելու համար, Սեպտեմբերին սկսած արշաւին գլխաւոր պատասխանատուն կը դանդատէր թէ դանդաղ շարժած են երկրագործական նախարարը, ինչպէս եւ կուսակցութեան կազմակերպութիւնները, որոնք պիտի գործադրէին կեդր. կոմիտէին որոշումները: Շատ մը շրջաններու մէջ ձեռք չեն առնուած պէտք եղած միջոցները կենդանիներու բուծումը եւ սնունդը բարելաւելու համար ձմեռը: Դուարի համար պատսպարաններ շինելու գործը կը դանդաղի: Ամէն տեղ դիւանական պաշտօնեաներու դանդաղութեան եւ անգործութեան կը հանդիպին: Վարչական հաւաքումը չի յառաջդիմեր: Կուսակցութեան տեղական կազմակերպութիւնները շատ ընելիք ունին տակաւին գիւղերը ղրկելու լաւագոյն կարող տարրերը, բարելաւելու համար արտադրութիւնը:

Շրջանային եւ տեղական շատ մը թերթեր իրերը կը ներկայացնեն լաւատես կերպով: Շատ կը խօսին գիւղերը ղրկուած մասնագէտներու մասին, սակայն ընդհանուր կերպով բան չեն ըսեր անոնց արժէքին եւ կարողութեան մասին, ազդու օժանդակութիւն մը բերելու համար կոլխոզներուն, մեքենական արօրներու կայաններուն եւ սովխոզներուն»:

Այս խնդիրներուն մէջ մեծ է դերը մամուլին, սակայն բազմաթիւ թերթեր իրենց պարտականութիւնը չեն կատարեր: Այս առթիւ կը յիշուի Մոսկուայի Լիտերատուրնայա Կազետան», օրկանը խորհրդային գրողներու, որ կը թերանայ իր պարտականութեան մէջ:

Իսկ անոնք կը դանդատին թէ հողագործական նախարարը «կը ստորագնահատէ մամուլին դերը եւ չի ղեկավարեր այս հրատարակութեանց խմբագիրները»:

Խրուշչեւի քննադատութեանց ուժ կուտա՛ «Փրաւտա» եւ ««Իզվեստիա»ն բազմաթիւ յօդուածներով, որոնք կ'ընդունին թէ մասնագէտներու դէպի հողը վերադարձը շատ դանդաղօրէն յառաջ կ'երթայ: Երկրագործութեան բազմաթիւ մասնագէտներ մտած են ճարտարարուեստի կամ գրասենեակներու մէջ, որովհետեւ հոն աւելի կը շահին եւ հիմա շատ դժուար է այլեւս զանոնք իրենց տեղէն խախտել, թէեւ երկրագործական մասնագէտներու աշխատավարձքը աւելցուցած են: Ասկէ զատ, անոնք որ կ'ուզեն վերադառնալ գիւղ, կը փափաքին «յառաջապահ» կոլխոզներու մէջ պաշտօնի կոչուիլ, փոխանակ ղրկուելու «յետամնաց» կոլխոզները, որոնք աւելի շատ ղեկավարներու պէտք ունին, աւելցնելու համար արտադրութիւնը:

Սովխոզներու վիճակն ալ (4700 հատ կան ամբողջ Խ. Միութեան մէջ) մտահոգութիւն կը պատճառէ, ինչպէս կը խոստովանի նոր նախարարը, Ալեքսիս Կոզլովը: «Փրաւտա»յի նոյեմբեր 17ի թիւին մէջ բացատրելով պատճառները ան ցաւ կը յայտնէ որ կուսակցութեան որոշումները չեն գործադրուած որոշուած ժամանակամիջոցին: Կը յիշեցնէ թէ Սովխոզներուն հրահանգուած է 1954ին պետութեան յանձնել 645 հազար թոն միս, մօտ երկուքուկէս միլիոն թոն կաթ, 38 հազար թոն բուրդ եւ թէ կովու մը տարեկան արտադրութիւնը պէտք է հասնի 2730 քիլոյի: Արդեօք պիտի կրնա՞ն, հարց կուտայ նախարարը:

«Կուսակցութեան լիակատար նիստէն ի վեր հոկտեմբերին, շատ մը Սովխոզներու մէջ գործը յառաջ չէ գացած: Ոչ մէկ բան կ'արդարացնէ կենդանաբուծութեան յապաղումը: Նմանապէս կաթինը: Բազմաթիւ սովխոզներու մէջ կենդանիները պէտք եղած խնամքը չեն ստանար: Եւ կ'աւելցնէ թէ Սովխոզները տակաւին չեն դարձած տիպար ընկերվարական տնտեսութիւններ: Անոնց շատերուն մէջ երկրագործական մշակումները եւ կենդանիներու արդիւնաբերութիւնը շատ ցած մակարդակի վրայ կը գտնուին:

ԱՐԱՄԻ ՄԱՀԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սկզբներում Արամի վիճակը բժիշկներին մտահոգութիւն չէր պատճառում. վստահ էին, որ նրա առողջ կազմուածքը երբ ուշագնացութիւնը տեւեց շատ երվերջ ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ: Բայց կար, նրանց սիրտը կասկած մտաւ: Եւ այդ կասկածը նրանք բարձրաձայն յայտնեցին հիւանդի մօտ, վստահ, որ նա չի կարող լսել: Սակայն, որքան մեծ եղաւ նրանց զարմանքը, երբ հիւանդը լսեց:

— Ի՞նչ էք ասում — տաքս գետնովը տամ՝ սարերը կը դողան:

Եւ այնուհետեւ բժիշկները որքան աշխատեցին, այլեւս ոչինչ չլսեցին նրանից:

Թէեւ քաղաքն այն օրերին լի էր հիւանդներով, գրեթէ ամէն օր յուղարկաւորութիւններ էին տեղի ունենում եւ մարդկային սիրտը քարացել էր, բայց Արամի վիճակով հետաքրքրւում էին ամէնքը եւ ուշադրութեամբ հետեւում նրա հիւանդութեան, որի բարդանալով մարդիկ սկսեցին անհանգստութիւն արտայայտել: Երբ Արամը գիտակցութիւնը կորցրեց, քաղաքում ծայր տուին չարագուշակ լուրերը:

Անձամբ երկու-երեք անգամ, փողոցով անցնելիս, լսել եմ Արամի մահուան մասին այն ժամանակ, երբ բժիշկները դեռ յոյսը չէին կորցրել: Այդ լուրերը, չգիտես ինչ ճանապարհով, հասնում էին եւ Արամի ականջին:

Մի օր, մի քանի վայրկեան ուշքի գալով, նա կանչում է մօտը կնոջը եւ հարցնում.

— Լսեցի՞ր, Կատիւշա:

— Ի՞նչ, Արամ:

— Ժողովուրդը ասում է՝ Արամը մեռաւ:

Եւ նորից ընկղմւում է մոռացութեան մէջ:

Դրանից առաջ էլ, երբ նոյնպէս ուշքի է գալիս, հարցնում է Ռոստոմի մասին(*): Տիկինը նրան ուրախացնելու նպատակով պատասխանում է.

— Ռոստոմը շուտով պիտի գայ Երեւան:

— Դէ, հալալս պատրաստիր: Ռոստոմը որ գայ, վեր եմ կենալու, — ասում է Արամը:

Եւ դարձեալ ուշքը գնում է:

Բժ. Տէր Յակոբեանը (Գրօ) պատմում էր, որ Արամի մահուանից մի քանի օր առաջ, հիւանդին քննելիս, նկատում է, որ նա ուշքի գալու փոքրիկ նշաններ է ցոյց տալիս: Փորձում է հետը խօսել:

— Արամ, Արամ, ինչպէ՞ս ես, — կրկնում է մի քանի անգամ:

— Լաւ եմ, լաւ, վերջապէս, — հազիւ լսելի ձայնով պատասխանում է հիւանդը:

Արամի վերջին խօսքն էր այդ:

Նա մեռաւ Յունուար 29ին, ցերեկուան ժամը 3ին: Բօթը ինձ հաղորդեցին հեռախօսով:

Երբ մի երկու րոպէ յետոյ մօտենում էի Արամի բնակարանին, անտեղից դուրս էին գալիս Յ. Քաջազնունին եւ Ալ. Սահակեանը: Ներսը, ընդարձակ սրահի մը անկիւնում, լուսամուտի մօտ, տխուր, մտադրաղ կանգնած էր բժ. Բաբալեանը: Արամի ննջարանը տանող դուռը բաց էր: Ինքը, անշնչացած, պառկած էր մահճակալի վրան: Հարեւան սենեակից լսւում էին հեծկլտանքներ:

Մօտեցայ մահճակալին եւ ծունկի եկայ...

Ինքնամոռացութիւնից ինձ հանեցին, աղիողորմ, սրտամորմոք հառաչանքներ: Գլուխս բարձրացրի: Վանեցի քոյրիկն էր, որը խնամում էր Արամին մինչեւ նրա տիկնոջ Երեւան տեղափոխուելը:

Սրահը լցուեց այցելուներով:

Արամի յուղարկաւորութիւնը համաժողովրդական մեծ սուգ էր: Հազարաւոր մարդիկ եկել էին վերջին յարգանքը մատուցանելու այն մարդուն, որին վստահել էին իրենց բախտը կեանքի ամենածանր օրերին: Ես գիտէի, թէ ի՞նչ էր եղել Արամը Երեւանի համար, բայց եւ այնպէս, երբ դագաղը դուրս բերինք բնակարանից, այն, ինչ որ տեսայ դուրսը՝ մի վայրկեան սթափեցրեց մեծ կորուստի ազդեցութիւնը ու զարմանք պատճառեց: Աչքդ որ կողմը ուղղում է–իր՝ ծով բազմութիւն:

Փողոց, տանիք, լուսամուտ, պատշգամ՝ ամէն տեղ բռնուած էր մեծ տարածութեան վրայ: Ամբողջ քաղաքը, մեծ ու փոքր, դուրս էլ եկել փողոց: Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ սկսած մինչեւ հանգստարան դիակառքը մնաց դատարկ: Դագաղը տանում էին ձեռքերի վրայ:

Դաշնակցութեան Տան առջեւ դամբանականներ խօսուեցին: Հոյակապ էր եւ անմոռանալի մանաւանդ Նիկոլ Աղբալեանի խօսքը:

Հանգստարանում խօսեցին Յ. Քաջազնունին, Ա. Գիւլխանդանեանը եւ ուրիշներ:

Այդ օրը Հայաստանի մայրաքաղաքը համակուած էր ընդհանուր սուգով...:

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

(*) Այդ ժամանակ Ռոստոմը այլեւս չկար, նա վախճանուել էր Յունուար 18-ին: Բայց Արամը չգիտէր:

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՐ ԸՐԱԾՆ ՈՒ ԸՍԱԾԸ

*

Հանդէսին մէջ, օրուան տաղանդաւոր եւ համբաւաւոր ատենախօսը, Տէր Բենիամին Տէշխըրըքեան, որ յատկապէս հրաւիրուած է 700 մղոն հեռուէն, կը բարբառի շատ կարեւոր նիւթի մը մասին·

— Տեարք եւ տիկնայք, սիրելի հայրենակիցներ — Ինչպէս որ մեր համեստ փայլ ատենապետուհին, օրիորդ Կիւլիւկը ըսաւ, մենք այսօր, այս փառաւոր սրահին մէջ հաւաքուած ենք՝ տօնելու համար «Հայ Մայրերու Օրը», որ մեր ազգին ամէնէն սուրբ տօնը ըլլալու էր, բայց դժբախտաբար այդպէս չէ··· Այո, հայ մայրիկը, անոր ոտքին հասնող չկայ: Անիկա մայրերուն թագուհին է, բայց մենք իր յարգը չենք գիտեր եւ զինքը մարդու տեղ չենք դներ··· Ամէն երգիքի տակ ըլլալու էր ոսկեզօծ գահ մը, որուն վրայ բազմելու էր հայ մայրիկը: Բայց, եկուր տես որ խեղճը պարզ աթոռ մըն ալ չունի: Էրիկը կը պոռայ, կը կանչէ, զաւակները չարունակ զինքը կը յանդիմանեն ու խեղճ հայ մայրիկը գերիի պէս կ'աշխատի··· Տանը կատուն աւելի յարգ ունի··· Խեղճ հայ մայրիկ, խոհանոցէն դուրս ելած չունի: Իր վրան – գլուխն ալ, վրաս գրէ, բան մը··· Աշխարհիս մէջ հազար տեսակ կին կայ— Սեւը կայ, ճերմակը կայ··· դեղինը կայ, կարմիրը կայ··· Զարը կայ, բարին կայ··· Մաքուրը կայ, անմաքուրը կայ··· Գեղեցիկը կայ, տգեղը կայ··· Գէրը կայ, նիհարը կայ··· Տգէտը կայ, զարգացածը կայ··· Բայց վստահ եղէք որ հայ մայրիկին պէս մաքուր, ազնիւ ու առաքինի կին չկայ· հայ աղջիկ առէք···

Տէր Բենիամին Տէշխըրըքեանի այս ճառը կ'արժանանայ որոտընդոստ «ծափահարութեանց»:

Յետոյ, կը սկսի հանդէսին «աննախընթաց» մասը, իր շքեղ ու հոգեպարար արարողութիւններով: Սովորութիւնը կը պահանջէ որ օրուան հիւրը — ատենախօսը — առանձին չմնայ: Ու արդէն, Տէր Բենիամինի շուրջ հաւաքուած են քանի մը փափկասուններ·

— Տիկի՞նը ինչու միասին չէք բերած, Պ· Բենիամին···

— Զուգեց գալ, որովհետեւ հայերէն չի գիտեր: Շուէտացի է:

— Օ··· Ի՞նչպէս պատահեր է:

— Է, փորձանք է կը պատահի··· Ուսանող էինք, ինքն ու ես: Մէկէն, սիրահարեցանք եւ երեսուն տարուան պատմութիւն է:

— Գոնէ օրիորդն ու պարոնը բերած ըլլայիք···

— Անոնք ալ հայերէն չեն գիտեր: Տղաս Իտալիա ծնաւ: Գլուխը կտրես, բառ մը շուէտերէն չի խօսիր, ոչ ալ հայերէն: Աղջիկս միայն Փրանսերէն գիտէ, որովհետեւ Փարիզ ծնած է···

— Լաւ, տանը մէջ իրարու հետ ի՞նչ լեզու կը խօսիք···

— Ես հայերէն կը խօսիմ, կինս շուէտերէն կը պատասխանէ: Կինս աղջկանս հետ շուէտերէն կը խօսի, աղջիկս Փրանսերէն կը պատասխանէ··· Տղաս, իր քըրոջը Փրանսերէնին իտալերէն պատասխան կուտայ··· Բայց վարժուած ենք, որովհետեւ ժամանակին ալ, Կեսարացի հայրս, Ռուսիա ծնած մօրս հետ թուրքերէն կը խօսէր ու մայրս ռուսերէնով կը պատասխանէր: Գիտեմ, անտանելի վիճակ մըն է, բայց, եղաւ, սիրահարեցայ երեսուն տարի առաջ··· Եւ սակայն, դուք, երիտասարդներ, իմ ըրածը մի ընէք, իմ ըսածս ըրէք —Հայ առէք···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ հայ տարագիրները պարահանդէս մը սարքած են Դեկտ· 26ին, Սիտնիի մէջ: Թղթակից մը կը գրէ թէ ներկայ եղած են աւելի քան երկու հարիւր հոգի: Վարչութեան ատենապետը, Պ· Մ· Յակոբեան ճառ մը խօսած է իրեբահասկացողութեան եւ համերաշխութեան մասին: Անձնուէր Հայեր եւ Հայուհիներ (Բանիկեան, Հանէսեան եւն·) կ'աշխատին քովէ քով բերելով տարագիրները անոնց մէջ վառ պահել ազգային զգացումը: Որոշած են Սիտնիի մէջ շինել հայկ· մատուռ մը եւ իբրեւ հոգեւոր հովիւ հրաւիրել Աստղիկ Վ· Ղազարեանը, որ երկար ատեն պաշտօնավարած է Ծայր· Արեւելքի մէջ: Աւստրալիա մուտքը արգէն ապահովուած է: Անձնուէր Հայեր նիւթական զոհողութիւն յանձն են առած մատուռին եւ առաջնորդին համար: Մելպուրնի մէջ ալ կը գործէ Ազգ· Միութիւն մը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Առաջնորդը եւ Քաղաք· ժողովի ատենապետ Պ· Հրանտ Նասիպեան շնորհաւորական այցելութիւն տուած են էլ Ազհարի նորընտիր վերատեսուչին, որ շատ զգածուած է եւ գոհ մնացած այս այցելութենէն եւ ըսած· «Մենք, ամէնքս ալ, այս երկրին զաւակներն ենք, եւ պէտք է, որ ձեռք ձեռքի աշխատինք հայրենիքին եւ ժողովուրդին բարօրութեան ու երջանկութեան համար: Տեսակցութիւնը տեւած է քսան վայրկեան, մտերմական մթնոլորտի մը մէջ:

ՏԽՐՈՒՆԻ·— Տիթրոյթի մէջ յանկարծամահ եղած է Նշան Կրճիկեան: Ծընած էր Քղի: Կիլիկեան չարժման ատեն կամաւոր արձանագրուելով Ամերիկայէն մեկնած է ճակատ եւ վարած է պատասխանատու պաշտօններ:

× Պոկոթայի մէջ (Մ· Նահանգներ) մեռած է ընկեր Գարեգին Ճերմակեան: Վարած է պատասխանատու պաշտօններ: Ծնած էր Երզնկա:

× Յունուար մէկին Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է ընկեր Թովմաս Չարչաֆճեան վեթերան ընկերը, որ հիմնադիրը եղած է «Ասպարէզ»ի:

× Հալէպի մէջ մեռած է Բժ· Վրոյր Մինասեան: Վարած է շատ մը ազգային պաշտօններ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԻՍԻ·— Կիրակի օր, ծնողներու եւ համակիրներու ստուար խումբի մը համար նեղ կուգար Իսիի Խրիմեան դպրոցին սըրահը: Ֆ· Կ· Խաչի այս ձեռնարկը որ 25 տարիներէ ի վեր կը շարունակէ հայ լեզուն ուսուցանել Իսիի մանուկներուն, անգամ մը եւս յուզեց ներկաները, երբ կը լսէին մայրենի բարբառը մանուկներու բերնէն:

Տիկին Բալուեանի հոգածու ձեռքերուն տակ հասակ նետել սկսած մեր փոքրերը յաջողութեամբ եւ հասկնալի կերպով կատարեցին արտասանութիւններ, խմբերգներ պարեր եւ տրամախօսութիւններ եւ արժանացան ջերմ ծափերու:

Դպրոցին հոգաբարձութիւնը աշակերտներուն բաշխեց ընթրիկ եւ պտուղ: Աւելցած մասը գնեցին ներկաները: Սրտաբուխ նուէրներով գոյացաւ 17 հազար Փրանքի գումար մը: Ոգեւորութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ ատեն:— Լ·

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Ժամանակին գրած էինք տաղանդաւոր նկարչուհի Տիկին Արաքս Տէրոսկիի ցուցահանդէսի մասին Փարիզի մէջ:

Ստորեւ՝ կարգ մը Փրանսական թերթերու կարծիքը·—

Արաքս Տէրոսկիին դիմանկարները ազատ եւ թափանցող, ունին նուրբ ծիծաղ եւ հեզնանք: Խիստ պարզ եւ անկեղծ ոճ մը կը կրեն իր տեսարանները: Ծագումով Հայ ,արուեստագիտուհին տարիներէ ի վեր կ'ապրի Պելժիա եւ քանիցս նկարահանդէսներ սարքած է Պրիւսէլի մէջ: (Առ, 10 Դեկտեմբեր):

× Արաքս Տէրոսկիի գործերը նկարուած են խիստ տխրժելի եւ գունաղեղ, իր գործերուն մէկ մասը կը հակին դէպի վերլուծում, մեկնութիւն եւ տրամաբանութիւն իսկ միւսը դէպի համադրութիւն: (Քոմետիա, 2 Դեկտեմբեր):

× Արաքս Տէրոսկի կը նետուի անվախ բոլոր նիւթերուն մէջ: Գունաղեղ են իր գործերը: Նիւթը կը պահէ գեղեցիկ համադրութիւն: (Ժուռնալ տը լ'Ամաթէօր տը լ'առ, 10 Դեկտեմբեր):

× Այս առթիւ յիշենք թէ արուեստի միջազգային Տիկնանց Ընկերութիւնը նոր հրաւէր մը ուղղելով Տիկին Տէրոսկիի, մասնակցելու համար Ալժէրի 1954ի ցուցահանդէսին, կ'ըսէ — 1953ին Թունուզի ցուցահանդէսին առթիւ «ձեր գործերը մեծ ուշադրութեան արժանացան պաշտօնական շրջանակներու մէջ եւ այն հոծ բազմութեան որ այցելեց մեր 5րդ սալոնը»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼՊԱՐԵԼԻ՝ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ,— Սիրելի «Յառաջ», Ամանորի մեր դպրոցական հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունուար 24ին Վենսանի սրահին մէջ: Այս անգամ եկած էին ցանցառ թիւով հայրենակիցներ բայց եւ այնպէս կարելի եղաւ ձեռք բերել գոհացուցիչ արդիւնք մը:

Երկարատեւ խանդավառութենէ վերջ, դժբախտաբար մեր շրջանին մէջ ալ սկըսած է մուտք գտնել ««ինչո՞ւ պէտք»ի հոգեբանութիւնը: Տարիներով կը կատարուին զոհողութիւններ եւ աշխատանքներ, բայց արդիւնքը տժգոյն է: Աշակերտներու թիւը դեռ վերջերս իջած էր եօթի, բայց շնորհիւ հոգաբարձութեան կատարած դիմումներուն կարելի եղաւ դարձեալ 24ի բարձրացնել:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Փըրանսական եւ հայկական քայլերգներով, զոր երգեցին աշակերտները: Յետոյ կարգով արտասանեցին եւ երգեցին հայրենաշունչ կտորներ: Ներկայացուեցաւ նաեւ փոքրիկ զաւեշտ մը: Բոլորն ալ վարձատրուեցան «Կաղանդ պապային» նուէրներով:

Հանդէսին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին նաեւ քաղաքի, Սէնլուի եւ Վալպարէլի արիները եւ արենուշները առաջնորդութեամբ ընդհ· ղեկավար Տիկին Մ· Շահմիրեանի եւ խմբապետուհիներ Օր· Օր· Լ· Նաղաշեանի Ե· Կէօշկարեանի եւ Մ· Աչճեանի: Խումբը գեղջկական պարերով եւ արտասանութիւններով խանդավառեց ներկաները:

Հոգաբարձութեան ատենապետը Պ· Ա· Աչճեան մանրամասնօրէն կարդաց հինգ տարուան յաջորդական հոգաբարձութիւններուն կատարած աշխատանքները: Հաշիւները իր ժամանակին վաւերացուած ըլլալով ընդհ· ժողովներու կողմէ, կը ներկայացնեն 455·634 Փրանքի համեմատաբար պատկառելի գումար մը: Գոհացուցիչ էր նաեւ բարոյական գործունէութիւնը: Ատենապետը այս առթիւ բացատրեց թէ՝ անհրաժեշտ է ստեղծել աւելի նպաստաւոր պայմաններ, որպէսզի մեր մանուկները սորվին մայրենի լեզուն եւ ազգ· աւանդութիւնները: Պէտք է անոնց սրտին մէջ վառ պահել հայրենասիրական զգացումները, պայքարիլ այլասերման ահաւոր վտանգին դէմ որ ներկայիս կը կազմէ մեր մեծագոյն մտահոգութիւնը: Ամէնուն պարտքն է անկեղծօրէն բոլորուիլ դպրոցին շուրջը:

Յետոյ տեղի ունեցան աճուրդ մը՝ եւ կարկանդակի վիճակախաղ, (նուիրուած Պ· Ս· Առաքելեանի կողմէ): Ընդհ· մուտք գոյացաւ մօտ 26 հազար Փրանք:

Հանդէսին փակման խօսքը կատարեց ուսուցիչ Պ· Ա· Մարտիրոսեան, ծանրանալով աշակերտութեան եւ դպրոցական ներքին հարցերու մասին եւ թելադրելով մասնաւորապէս ծնողքներուն որ կատարեն իրենց պարտականութիւնը:

ՀԱՅՈՐԴԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

Ո՛Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Ան սպաննած է Տիկին Լէյտնըրը զայն լռութեան դատապարտելու համար: Յետոյ ուրիշ անձ մը իրեն կը զգացնէ թէ իր գաղտնիքին ծանօթ է, ուրեմն ան ալ պէտք էր անհետացնել:

Այսպէս ամէն բան կը բացատրուի: Երկրորդ սպանութիւնը, հայր Լավինյիի անհետացումը, առանց իր կնդուղին եւ իր մօրուքին (ինք եւ իր մեղսակիցը Սուրիա կ'երթան կանոնաւոր անցագիրներով, իբրեւ երկու պարկեշտ առեւտրականներ) եւ արիւնոտ երկանաքարը Օր· Ճոնսընի անկողնին տակ:

Ինչպէս ըսի ձեզի, գրեթէ գոհացած էի··· բայց կատարեալ լուծում մը պէտք է ամէն բան բացատրէ, մինչդեռ այս պարագային այդպէս չէր:

Օրինակի համար, այդ լուծումը չի բացատրեր Օր· Ճոնսընի խօսքերը «պատուհանը··· պատուհանը» իր մեռնելու պահուն, ոչ թէ փղձկումը, ոչ ալ իր առեղծուածային դիրքը պատշգամին վրայ: Եւ յետոյ, ինչո՞ւ կը մերժէր Օր· Լիթըրընի յայտնել իր կասկածը կամ գիտցածը:

Այս լուծումը կը բացատրէր մակերեսային իրողութիւնները, բայց մութին մէջ կը ձգէր հոգեբանական խնդիրը:

Եւ մինչ ես պատշգամին վրայ կեցեր էի, որոճալով երեք կէտերու վրայ — Նամակները, պատշգամը եւ պատուհանը, տեսայ··· ինչպէս որ տեսած էր Օր· Ճոնսընը: Եւ այս անգամ ամէն բան կը պարզուէր ինծի համար···:

ԳԼՈՒԽ ԻԸ·

Փուարօ նայուածքը չորս կողմ պըտտցուց: Բոլոր աչքերը սեւեռած էին Պելժիացի ոստիկանին վրայ: Թեթեւ թուլացում մը տեղի ունեցաւ հաւաքոյթին մէջ: Բայց միտքերը նորէն լարուեցան:

Թատերական տեսարան մը պիտի պայթէր:

Միօրինակ եւ առանց կիրքի, Փուարոյի ձայնը շարունակեց·

— Նամակները, պատշգամը պատուհանը··· այո, ամէն բան կը պարզուէր, ամէն բան իր տեղը կը գտնէր:

Քիչ առաջ ըսի թէ երեք հոգի կը չքմեղանային պնդելով թէ այլուր կը գտնուէին ոճիրը գործուած պահուն: Հաստատեցի թէ երկուքին չքմեղանքը տկար էր: Այժմ կ'ընդունիմ սխալս··· Երրորդին չքմեղանքն ալ աւելի չարժեր: Ոչ միայն տոքթ· Լէյտնըր կրնայ իր կինը սպաննած ըլլալ այլեւ ես վստահ եմ իր յանցապարտութեան մասին:

Տպաւորիչ լռութիւն մը տիրեց, Տոքթ· Լէյտնըր բառ չարտասանեց: Կարծես դեռ թաղուած էր հեռաւոր աշխարհի մը մէջ:

Սակայն Դաւիթ Էմմըթ բռնկեցաւ եւ նեղուելով խօսք առաւ·

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք ատով, Պ· Փուարօ: Ես ձեզի չըսի՞ թէ Տոքթ· Լէյտնըր պատշգամէն չհեռացաւ ժամը 2·45էն առաջ: Կը կրկնեմ բացարձակ ճշմարտութիւն է: Ձեմ ստեր, կ'երդնում: Ամէն պարագայի մէջ պիտի տեսնէի վար իջնելը:

Փուարօ գլուխը ծռեց:

— Կասկածի տակ չեմ դներ ձեր ըսածը: Տոքթ· Լէյտնըր պատշգամէն հեռացած չէ, այդ իրողութիւնը ընդունած է: Բայց, ինչ որ հասկցայ եւ ինչ որ Օր· Ճոնսըն գուշակած էր, այն է թէ Տոքթ· Լէյտնըր կրնար իր կինը սպաննած ըլլալ առանց պատշգամէն հեռանալու:

Բոլորս մեր աչքերը բացինք խոշոր խոշոր:

— Պատուհանը, գոչեց Փուարօ:

Տիկին Լէյտնըրի սենեակին պատուհանը: Ահա ինչ որ հասկցայ, Օր· Ճոնսընի պէս: Պատուհանը կը գտնուէր վարը, եւ ոչ թէ բակին մէկ կողմին վրայ, բայց դուրս կը նայէր: Իսկ Տոքթ· Լէյտնըր մինակը կը սպասէր, վերը: Չկար մէկը որ լրտեսէր իր շարժումները:

Աղօրիքի խոշոր քարը հոն էր, իր ձեռքին տակ··· Ամէն բան շատ պարզ կ'ըլլար··· պայմանով որ մարդասպանը կարենար դիակին տեղը փոխել առանց նշմարուելու: Օհ, հրաշալի է··· անհամանալի պարզութեամբ մը:

Մտիկ ըրէք, ահա թէ ինչպէս կատարուած է սպանութիւնը:

— Տոքթ· Լէյտնըր կ'աշխատի պատշգամին վրայ դասաւորելով իր անօթները: Ձեզ կը կանչէ, Պ· Էմմըթ, եւ ան ձեզի հետ խօսած միջոցին, կը նշմարէ որ փոքրիկ ծառան օգտուելով ձեր բացակայութենէն, կ'ընդմիջէ իր աշխատանքը, իր սովորութեան համաձայն եւ բակէն դուրս կ'ելլէ: Տոքթ· ձեզ վար կը դնէ տասը վայրկեանի չափ, յետոյ կը ձգէ որ վար իջնէք եւ հազիւ վար իջած, երբ տըղան կանչելու վրայ էիք, կը գործադրէ իր ծրագիրը: Գրպանէն կը հանէ փլաստիխիտէ դիմակը, որով արդէն ահուդողի մատնած էր իր կինը եւ կը սկսի ճօճել բազրիկին կախուած, մինչեւ որ անոր պատուհանին զարնուի:

Այդ պատուհանը կը յիշէք, դաշտին վրայ կը բացուի եւ ոչ թէ բակին:

Տիկին Լէյտնըր իր անկողնին վրայ երկընցած է կէս մը քնացած, հանգիստ եւ երջանիկ:

Յանկարծ դիմակը կը սկսի պատուհանին զարնուիլ եւ իր ուշադրութիւնը կը գրաւէ: Բայց այդ միջոցին մութ չէր: Ցերեկ էր:

(Շար·)

Այս անակնկալին վրայ Նիստը փակուեցաւ անմիջապէս: Երէկ անհամբեր կը սպասէին միւսներու պատասխանին: Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ամէնքն ալ դժգոհ մնացած են Մոլոթովի ընթացքէն, որ պիտի ծառայէ վիճարանութիւնները երկարաձգելու եւ ճապաղեցնելու: Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Մոլոթով կ'ուզէ նոր խոչընդոտներ ստեղծել, ձգձգելու համար գերմանական եւ աւստրիական խնդիրներուն կարգադրութիւնը: Ամէնքն ալ զարմացան որ Մոլոթով Չինաստանի մասին խօսած ատեն երբեք չանդրադարձաւ Հնդկաչինի պատերազմին: Վիճաբանութեանց ընթացքին Պ. Տըլըս վերլուծելով Ազգաժողովին դաշինքը, բացատրեց թէ Հինգերու խորհրդաժողովը, այնպէս ինչպէս կ'ըմբռնէ Մոլոթով, պարզապէս կրկնութիւնը պիտի ըլլայ Ազգաժողովին: «Հինգերու ժողովը չի կրնար առժամեայ հանգամանք ունենալ: Պ. Մոլոթովի առաջարկած պարտականութեամբ այդ ժողովը անպատճառ մնայուն կազմակերպութիւն մը պիտի դառնայ, յանձնախումբերու եւ մասնագէտներու լայն ցանցով մը: Իրականին մէջ Ազգաժողովին տեղը պիտի բռնէ: Պ. Մոլոթով մեզի կը ցուցադրէ անհեթեթը ընդունելի դարձնելու տաղանդը: Բայց մենք այստեղ եկած չենք զուարճանալու համար: Մենք եկած ենք լուրջ աշխատանք մը կատարելու: Կը կարծեմ թէ առաջին շրջանը բոլորեցինք միտքերու փոխանակութեամբ եւ այժմ պէտք է խորհրդակցինք օրակարգի միւս երկու խնդիրներուն՝ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշեց լուծել «Միլլէթ» կուսակցութիւնը, որ երկրորդ մեծ ընդդիմադիր հոսանքն էր Հալքէն վերջ: Այս որոշումը տրուեցաւ դատավարութենէն վերջ, այն պատճառաբանութեամբ թէ կուսակցութիւնը գաղտնի կը պահէր իր բուն նպատակը եւ կը շահագործէր ժողովուրդին կրօնական զգացումները: Կեդր. վարչութեան անդամները մէկ օր բանտարկութեան դատապարտուեցան:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան վարիչ մարմինը հրահանգ մը ուղղեց կուսակցութեան անդամներուն, որպէսզի չմասնակցին համայնավարներու պայքարին՝ ընդդէմ եւրոպական բանակի ծրագրին, Ատլանտեան դաշինքին եւն.:

ԶԱՂԱՑՊԱՆՆԵՐՈՒՆ գոհացում պիտի տրուի երեք միլիառ ֆրանքի նպաստ մը տրամադրելով: Հացին գինը անփոփոխ պիտի մնայ, եւ այդ գումարը տուրքերով պիտի ճարուի:

ՕԴԸ ՄԵՂՄԱՑԱՒ Փարիզի մէջ: Առջի օր ձիւն եկաւ, իսկ երէկ անձրեւոտ էր: Ձմեռը նոյն սաստկութեամբ կը շարունակուի գաւառի եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ:

ԻՍՐԱՅԷԼ բողոքագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, Իրաքի դէմ, գանգատելով թէ վար դրուած են երկու կիներ եւ այր մը: Երբ Թեհրան կ'երթային: Բողոքագիր մըն ալ Եգիպտոսի դէմ ուղղեց, ըսելով թէ փակած է Սուէզի ջրանցքը՝ Իսրայէլի նաւերուն առջեւ:

ՍՊԱՆՆԵՑ ԻՒ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, հայ կօշկակար մը Յակոբ Գասպարեան, սպաննած է իր 25 տարեկան աղջիկը, Մոնփէլիէի մէջ: «Ֆրանս – Սուար» հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս մասին. —

Օր. Գասպարեան իր հօրը արհեստանոցը երթալով, կէս լիտր ձէթ եւ չորս դաւաթ ուզած էր: Իր մօրը մահէն ի վեր, որ տեղի ունեցած է երեք ամիս առաջ, աղջիկը հեռացած էր ընտանեկան յարկէն, որովհետեւ բուռն վէճեր տեղի կ'ունենային ժառանգական իրաւունքներու մասին: Ոստիկանութիւնը քանի մը անգամ միջամտած էր այս կռիւներուն: Պ. Գասպարեան մերժեց տալ աղջկանուզածը եւ բուռն կռիւ մը ծագեցաւ: Կօշկակարը յանկարծ կառչելով թրքական դաշոյն մը առաւ որուն եռանկիւն շեղբը 16 սանթիմեթրէն պակաս չէր, եւ վեց անգամ խրեց աղջկան ձախ ստինքին, յետոյ զէնքը բերանը կոխեց, կոկորդը կտրելով:

Կրտսեր աղջիկը, որ 18 տարեկան է, տեսնելով որ քոյրը չէ վերադարձած, կ'երթայ խոհանոցին մէջ կը գտնէ անոր անշունչ մարմինը, յետոյ հօրը դիակը: Մարդուն ձախ ձեռքը տակաւին բռնած էր դաշոյնին կոթը:

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ:

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները: Ձրի պիւֆէ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԲԱՐԵՆՊԱՏԱԿ ՄԻՈՒԹԵԱՆ պարահանդէսը, 6 Փետրուար, շաբաթ երեկոյ ժամը 10էն մինչեւ լոյս: Լէ Վամփինկ սրահին մէջ, Լէ Քաթալան:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա.— Երկուշաբթի մէկ Փետրուար երեկոյեան ճիշդ ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայլի սրահին մէջ:

Հայերէն կը խօսի՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ինչ է գերիրապաշտութիւնը»

PREUVES

Revue Mensuelle Littéraire et Politique

Լոյս տեսաւ 1954 Փետրուարի թիւը ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ:

Գլխաւոր յօդուածներ.— Պատմութեան ոստիկանական ըմբռնումը. — Հիթլէր իր կենսագիրներուն առջեւ.— Ճափոնի ապագան.— Գերմանեւսովետական դաշինքը (Բ.).— Գրական, քաղաքական, տնտեսական, ընկերային եւն. քրոնիկներ:

Գին 120 ֆրանք, արտասահման 150 ֆրանք: Նմոյշ մը կը ղրկուի ձրի:

23, Rue de Pépinière, Paris (8e)

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Ծախու տուն մը չորս սենեակ, խոհանոց, աշխատանոց, Սոյի գիծին վրայ, մեթրօ Պանեէօյի շատ մօտ:

Դիմել՝

Maison - Lazare, 13, Rue Thérèse
Paris (1e). Tél. RIC. 33-55

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Առնուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի ցերեկ, 7 Փետրուար, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց:

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ:

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն:

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը:

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղի տիկիններու կազմակերպած տարեկան երկրորդ մրցում – մրցանակաբաշխութիւնը, յատկացուած 11էն 18 տարեկան միօրեայ վարժարանի աշակերտներու, տեղի պիտի ունենայ Նուպարեան Մատենադարանի սրահներուն մէջ 8 ապրիլ հինգշաբթի ժամը 14.30ին:

Ա. մրցանակ 2000 Ֆր., Բ. մրցանակ 1500 Ֆր., Գ. մրցանակ 1000 Ֆրանք:

Եկեղեցիի Կրթական Խորհուրդին հետ համաձայնաբար, նիւթը պիտի ըլլայ 10 15 տող ֆրանսերէնէ հայերէն պարզ թարգմանութիւն մը գրաւոր:

Բոլոր միօրեայ դպրոցները անխտիր կը հրաւիրուին մասնակցիլ իրենց կարող աշակերտներով:

Արձանագրութեանց համար ղրկել դպրոցին եւ ուսուցիչին անունը, աշակերտներուն անունը եւ տարիքը, ամէնէն ուշ մինչեւ 31 մարտ: (11 Սքուար Ալպոնի):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Կարապետեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ՏԻԿԻՆ ԷԼՊԻԶ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ (ծնեալ Սայլաճեան, Կիրասոն), մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Տիկին Եղիսաբէթ Պօղոսեան (Հալէպ), եւ Տիկին Մառի Միքայէլեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԹԱՇՃԵԱՆԻ (Ուրֆացի) մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի Իսիի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, Խրիմեան սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Պատգամաւորի ընտրութիւն: բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 16ին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ

Չորրորդ եւ վերջին նուագահանդէսը կազմակերպուած՝

Ensemble Orchestral de Paris

Եւ նուիրուած՝

BEETHOVEN ի գործերուն

Այս շաբաթ ժամը 17.30ին Սալ Կավօ,

45, Rue de la Boëtie

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Վարդանանցը» կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Հայ Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ՝ Փետրուար 28ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Սալ Մազընոյի մէջ: Պիտի ներկայացուի «ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Իսի լէ Մուլինոյի եկեղեցիի շինութեան յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ Փետր. 26ի ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին կը բեմադրուի «Վարդանանց»ը, քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Կիրակի 25 Ապրիլ: Նուիրուած մեծ Հայուն ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յիշատակին: (Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Համախմբ. Միութեանս Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը 27 Մարտին: Բլիւպի նորոգուած սրահին մէջ 51, ռիւ Կրինեան:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 16էն 24

ATTRACTIONS

MAIK THOMAS, Basse chantante, émouvant interprête de chansons russes et de négro-spirituals.

Mlle GENIA GANIKA, dans des danses originales du folklore polonais.

HAN DJIGUI BOURNOUTIAN de Sheherazade
(Հայկական եւ կովկասեան պարերու մասնագէտ)

Հայկ. եւ կովկասեան պարեր Տիկին ՀԵՂԻՆԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ եւ Օր. Ա. ԳԱՎԷՋԵԱՆԻ պարախումբերուն կողմէ:

Ընտիր նուագախումբ: Խճողումի տեղի չտալու համար կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղաններն ու տոմսերը՝ Դիմելով Պ. Պ. Ա. ԱՃԷՄԵԱՆԻ՝ PRO. 03–19

ՆՈՒՊԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ TRU. 47-48

կամ Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանին ELY. 67-03

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN.

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

Tél. : PRO. 86-60 — C.C.P. Paris 1678-63

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ՝ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆր. Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

DIMANCHE 31 JANVIER 1954

30ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7283 — 30e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 10ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 2694

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ թուականներ կան որոնք պատեհութիւն կ'ընծայեն ոչ միայն ներշնչուելու, այլ եւ զարգանալու:

Ուրեմն, երբ ոգեկոչում կը կատարենք, պէտք չէ գոհանանք միայն յիշատակի տօն մը սարքելով:

Հանդիսութիւններ ունենանք թէ ոչ, անհրաժեշտ է այդ կարգի թուականները օգտագործել պաշար ամբարելու համար:

Այս պարտականութիւնը կ'իյնայ մասնաւորապէս անոնց վրայ որ կը զբաղին նոր սերունդին փրկութեամբ:

Ամէնէն փառաւոր հանդէսին տպաւորութիւնն ալ քանի մը ժամ կը տեւէ:

Մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը չուքի պէս կ'երեւայ այդ կարգի հանդիսութեանց մէջ:

Անհրաժեշտ է ուրիշ միջոցներ խորհիլ, որպէսզի անոր սիրտն ու միտքը խլուին:

Յիշատակի հանդէսին հետ, հարկ է դասախօսութիւն մըն ալ սարքել, խորացնելու համար երիտասարդ ունկնդիրներուն ազգային գիտակցութիւնը եւ գիտելիքները:

Բազմաթիւ տարեդարձներ հետզհետէ կը մոռցուին: Կամ կը տօնուին պատահաբար: Այս կամ այն գաղութին մէջ:

Օրինակ, մեր գաղութը չկրցաւ արժանավայել հանդէս մը սարքել Ս. Զաւարեանի մահուան քառասնամեակին առթիւ:

Յունուար 18ին Ռոստոմի մահուան 36ամեակն էր, իսկ երկու օր առաջ, յունուար 29ին, Արամի մահուան տարեդարձը (նոյնպէս 36րդ):

Եւ այսպէս ուրիշ բազմաթիւ տարեդարձներ, որոնք արձանագրուած են օրացոյցին մէջ:

Ուրիշ ազգեր երբեք չեն մոռնար պատմական դէմքեր եւ դէպքեր: Ծննդեան, մահուան կամ սպանութեան տարեդարձներ:

Եթէ հանդէս ալ չսարքեն, որեւէ ձեւով կ'ոգեկոչեն: Գոնէ դերեզմանատուն կ'երթան խմբովին:

Մեր ընկերներն ալ առեն – առեն այցելութիւններ կը սարքեն դէպի Փէռ Լաշէզ, Թիէ, Շաւիլ եւ Մոնմորանսի, ոգեկոչելու համար վաստակաւոր դէմքերու յիշատակը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը այժմէն կը ծանուցանէ թէ ապրիլ 25ին պիտի տօնէ Ահարոնեանի մահուան տարեդարձը:

Ամէն պարագայի մէջ, ինչ ձեւով ալ կատարեն այս նուիրական պարտականութիւնը, պէտք չէ մոռնան հիմնականը, — ոչ միայն յարգանք մատուցանել, այլ եւ պաշար ամբարել:

Միջոցներ չեն պակսիր ոչ Փարիզի, ոչ ալ ուրիշ որեւէ հայաշատ քաղաքի մէջ:

Եթէ դասախօս մըն ալ չգտնեն, իրենց տրամադրութեան տակ ունին դէզ մը գիրքեր: Կրնան մէկն ու մէկը առնել եւ որոշ հատուածներ կարդալ, համաձայն օրուան տարեդարձին:

Այդ առթիւ ասուլիս մըն ալ կ'ունենան իրենք իրենց մէջ: Եւ միտքին հետ լեզուն ալ կը բացուի: Կը վարժուին խօսիլ, բանաձեւել, տեսակէտ պաշտպանել:

Անշուշտ պիտի չսահմանափակուին միայն ազգային անդաստանին մէջ:

Երբ ուրիշներ Լենինը կ'ոգեկոչեն Փարիզի մէջ ամէն տարի, մեր տղաքը ինչո՞ւ պիտի մոռնան Ժոռէսը եւ ուրիշ ականաւոր դէմքեր:

Փոքր օրեր ըլլան թէ սուգի, տարեդարձներն ալ թանկագին պատեհութիւններ են, ընդհանուր զարգացման համար:

Ամէնէն առաջ, երիտասարդները պէտք է տէր ըլլան յիշատակի տօներուն, ստանձնելով անոնց կազմակերպումը: Բովանդակութիւն դնելով անոնց մէջ, համաձայն օրուան պահանջներուն: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԿՍԱՆ ՔՆՆԵԼ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ԻՏԸՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԱԶԱՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼ ԱՄԲՈՂՋ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

*

ՄՈԼՈԹՈՎԻ ԱՌԱՋԱՐԿԱԾ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻՆ ՅԵՏԱԶԳԱՅԻՆ

Ուրբաթ օր բաւական մեղմացած էր մթնոլորտը: Մէկուկէս ժամուան վիճաբանութենէ մը ետք, Պ. Մոլոթով յանկարծ մէկդի դրաւ իր առաջարկը Հինգերու ժողովի եւ զինաթափութեան մասին եւ հաւանեցաւ որ նախ քննեն գերմանական եւ աւստրիական խնդիրները: Պ. Տըլըս դիտել տուաւ թէ անօգուտ է «դեգերիլ այնպիսի համաշխարհային խնդիրներու շուրջ որոնք չեն կրնար լուծուիլ այստեղ»: Պ. Մոլոթով պատասխանեց. — «Խորհրդային պատուիրակութիւնը յարմար չի դատեր ետ առնել որեւէ խնդիր եւ պիտի ջանայ փութացնել ժողովին աշխատանքը»: Այս յայտարարութենէն անմիջապէս վերջ հաւանեցաւ զինաթափութեան մասին առաջարկած բանաձեւը վերապահել կրճատեալ ժողովի մը, որ պիտի գումարուի ապագային, քննելու համար Հինգերու ժողովի մը կամ ասիական խորհրդակցութեան մը խնդիրը: Անցնելով գերմանական հարցին, Մոլոթով առաջարկեց ներկայացուցիչներ հրաւիրել արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւններէն:

Արեւմտեան պետութիւնները Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարին յանձնեցին գերմանական հարցը ներկայացնելու պաշտօնը: Իտընի ճառէն առաջ, Պ. Պիտօ բանաձեւ մը ներկայացուց, առաջարկելով սպառազինութեանց խնդիրը վերապահել Ազգաժողովի իրաւասու յանձնախումբին: Իր բանաձեւին համաձայն, եթէ այդ յանձնախումբը շօշափելի համաձայնութեանց յանգի, կարելի է ընդհ. խորհրդակցութիւն մը կազմակերպել, ինչպէս կը տրամադրէ ՄԱԿի 1952 յունուար 11ի ընդհ. ժողովին բանաձեւը: Այս առաջարկը ներկայացնելով Պ. Պիտօ չէզոքացուց Մոլոթովի բանաձեւը եւ դիւրացուց զինաթափութեան հարցին յետաձգումը:

Միւս կողմէ, արեւմտեան պետութիւնները բացատրեցին թէ չեն կրնար ներկայ խորհրդաժողովին հրաւիրել երկու գերման կառավարութեանց ներկայացուցիչները: Երեք նախարարները կարգով պատճառաբանեցին իրենց մերժումը.— «Անհրաժեշտ է որ Գերմանները մասնակցին հաշտութեան դաշնագրին բանակցութեանց, բայց նախ պէտք է անոնց ներկայացուցիչներն ընտրել, վասն զի այսօր չկայ գերման կառավարութիւն մը որ կարենայ խօսիլ ամբողջ Գերմանիոյ անունով»: Այս կէտին վրայ յատկապէս ծանրացաւ Պ. Տըլըս: Պ. Պիտօ եւս ձայնակցելով շեշտեց.— «Նախ անհրաժեշտ է միացնել Գերմանիան, որ պարտաւոր է ներկայանալ մէկ ձայնով»: Պ. Մոլոթով զարմացաւ որ կ'ուզեն Աւստրիացիները լսել բայց կը մերժեն լսել Գերմանները: Յետոյ յիշեց 1952ին Քոփենհակի մէջ կատարուած տեսակցութիւնները եւն.: Պ. Պիտօ պատասխանեց թէ Աւստրիոյ պարագան տարբեր է: Այդ երկիրը ունի կեդրոնական կառավարութիւն մը որ ճանչցուած է Զօրսերու կողմէ: «Անհրաժեշտ է նախ միացնել Գերմանիան»:

ԻՏԸՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Յետոյ խօսք առաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը եւ ծրագիր մը ներկայացուց, «ապահովելու համար Գերմանիոյ վերա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՓՇՐՈՒԱԾ ԲԱԺԱԿ»

Բանաստեղծութեանց սիրուն հատոր մը՝ Ամերիկայէն:

Ընտիր տպագրութեամբ եւ գեղակազմ: Հեղինակը՝ Լութֆի Մինաս:

Որքան կրցած եմ հետեւիլ, շատ չերեւար ամենօրեայ մամուլին մէջ: Տեսակ մը մենաւոր, ինչպէս իր տաղերն ալ կը մատնեն:

Տարիներ առաջ այս թերթին ալ կ'աշխատակցէր:

Կը թղթատեմ արագօրէն: Սարսուռներ հայրենիքի կարօտէն: Գետերէն եւ դաշտերէն: Ամառէն եւ ձմեռէն: Աղբիւրներէն եւ այգիներէն:

Բայց նաեւ անսասան հաւատք վերածնութեան.

Հո՛ղ իմ, սէր ես, անհունապէս,
Քո արգանդէն հաց կը ծընի.
Սիրտըս նորէն քեզ կը կապես
Արմատներով սուրբ ցորենի:
Ջե՛ռք իմ, ցանէ՛, մեր սերմն արդար,
Եւ թո՛ղ ցանեն դարէ ի դար.
Ոսկի՛ ցանէ նոր գողնոցէս,
Սուր ունիս Դու եւ կը հընձես:

Երգերը, տողերը իրարու կը յաջորդեն նոյն անձկութեամբ եւ պայծառութեամբ: Պահ մը, անցեալն է որ սիրտ կը բզկտէ.

— Ես կը յիշեմ կարմիր տարին, մեր գիւղն հիմէն հըրկիզեցին,
Փախչողներու ճակտին զարկին, մահիկաձեւ թուր ու կացին.
Մոխիրն ինկաւ ու տաք բերնով արիւն խմեց, գետ մը գինի,
Հոն մարդոց հետ մորթեր էին, երինջն ու ցուլն ամէն տունի.

Բայց, կուզան, կուզա՜ն լաւագոյն օրեր.

— Շատեր դեռ կան, շուտով կուգան, Անդրանիկի սուրբ հարուածով,
Ե՛ւ Մուրատի, որ չանթի պէս կըտրեց անցաւ ցամաք ու ծով.
Անոնք կուգան եւ սա փողոցն ու լոյսը մեր, դիւցազնական,
Դեռ կ'երկարեն մինչեւ Կարին, մինչեւ Տարօն, Վասպուրական:

Այս հարեւանցի ակնարկը չի կրնար ներկայացնել գրքին արժէքը: Գրադատի մը կ'իյնայ այդ պարտականութիւնը:

Դիտողութիւն մը, միջանկեալ:

Լութֆի Մինաս ալ երեւի ազդուած է այն թերխաշ տեսութենէն որ աւելորդ կը սեպէ անձայն «Յ»ն:

Չեմ ուզեր վինաբանութեան բռնուիլ, բայց ոչ թէ նորութիւն, այլ մաշած, հակագիտական հնութիւն մըն է գրել,— սիրո, վրա, կը մեծնա, ունենա, կուգա, չկա եւն.:

Այս վրիպումները ոչ թէ կը նորոգեն, այլ կ'այլանդակեն լեզուն: ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ Կ'ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, պաշարման վիճակ յայտարարուած է Սուրիոյ կարգ մը մասերուն մէջ, իբրեւ հետեւանք 12 երեւելիներու ձերբակալութեան եւ Տիրզիներու ըմբոստութեան:

Վերջին լուրերու համաձայն, զօր. Շիշագլի ուրբաթ օր հրամայած է պաշարման վիճակը տարածել ամբողջ երկրին մէջ եւ օգնական զօրք ղրկել Ճէպէլը Տրիւզ, Յորդանանի սահմանագլուխին վրայ, խորտակելու համար ըմբոստութիւնը: Կառավարութիւնը յաջողած է գրաւել ցոյցերը Դամասկոսի, Հալէպի, Հոմսի եւ Համայի մէջ: Զինուորական իշխանութիւնը կը յայտարարէ թէ կացութեան տէրն են ամբողջ երկրին մէջ: Դամասկոսի անթենը կը ծանուցանէ թէ զօր. Շիշագլի զինուորական կառավարիչ հռչակած է ինքզինքը ամբողջ երկրին համար եւ փոխ–կառավարիչներ նշանակած է գաւառներու մէջ: Բոլորն ալ ուղղակի պատասխանատու պիտի ըլլան իրեն: Զինեալ զօրամասեր կը շրջին Դամասկոսի փողոցներուն մէջ, հակառակ սաստիկ ցուրտին եւ անձրեւին: Հրամայուած է բռնութեամբ ցրուել եթէ աւելի քան հինգ հոգի համախմբուած ըլլան: Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն զօրացուցած է Յորդանանի սահմանագլուխը, որպէսզի դրամ եւ զէնք չփոխադրուի, օգնելու համար Սուլթան էլ Աթրաշի որ 1925ին ապստամբութիւն մը սարքած էր Ֆրանսացիներուն դէմ: (Այս ցեղապետը տնային բանտարկութեան դատապարտուած էր Դչ. օր):

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ հաղորդակցութիւնները խզուած են Դամասկոսի եւ Ճէպէլ Տրիւզի միջեւ: Օգնական զօրք ղրկուեցաւ այդ լեռնային շրջանը, ուր երեք ոստիկաններ սպաննուած էին, երբ կը փորձէին տնային բանտարկութեան ենթարկել էլ Աթրաշը, Քրայա գիւղին մէջ:

Իրազեկները կը կարծեն թէ ըմբոստութիւնը ձախողման դատապարտուած է առանց արտաքին օգնութեան, վասն զի բանակը զօր. Շիշագլիի կռնակն է: Նախագահը ամբողջ օրը կ'անցընէ Օսմանեան տիրապետութեան շրջանէն մնացած եռայարկ հին շէնքի մը մէջ որ սպայակոյտին կեդրոնատեղին է մայրաքաղաքի նոր թաղամասին մէջ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ դաւադիրները պիտի դատուին անմիջապէս: Դամասկոսի համալսարանին դասախօսներէն առնուազն երեքը ձերբակալուած են, այն ամբաստանութեամբ թէ դասադուլի մղած էին ուսանողները: Սուլթան էլ Աթրաշի դէմ ձերբակալման հրաման արձակուած էր այն մեղադրանքով թէ դաւեր կը սարքէ լուծուած կուսակցութեանց վարիչներուն հետ: Այդ առթիւ ընդհ. գործադուլ մը սարքուած էր Հալէպի եւ Համայի մէջ:

× Քոր. Շիշագլի, որ իշխանութեան գլուխ անցած էր 1951ին, կոչ մը ուղղեց Սուրիոյ ժողովուրդին, ըսելով թէ զօրքը յարձակում կրած էր ընդդիմադիր կուսակցութեանց համակիրներուն կողմէ եւ թէ բանակը հարկադրուեցաւ միջոցներ ձեռք առնել կարգ մը շրջաններու մէջ: Այս առթիւ յայտարարեց.— «Երէկ ձերբակալուած 12 ընդդիմադիր վարիչները բացէ ի բաց ապստամբութեան եւ անկարգութեան կը հրաւիրէին ժողովուրդը: Ես միշտ կոչեր ուղղած եմ ազգին բոլոր տարրերուն որպէսզի մոռնան իրենց կուսակցական վէճերը եւ միասնաբար աշխատին մեր երկրին սպառնացող միակ հասարակաց վտանգին՝ Սիոնականներու տենչերուն եւ աշխարհակալներու դաւերուն դէմ: Այդ վարիչները ոչ միայն մերժեցին իմ կոչերս, այլեւ օգտուելով մեր իշխանութեան ազատական սկզբունքներէն, նուիրուեցան քաղաքական ապօրէն գործունէութեան մը, յանուն լուծուած կուսակցութեանց: Անոնք մերժեցին իրենց կուսակցութիւնները վերակազմել համաձայն նոր օրէնքին եւ շարունակեցին ժողովներ գումարել առանց արտօնութեան եւ թռուցիկներ ցրուել, ապստամբութիւն եւ բռնութիւն դրդելով բացէ ի բաց»:

× Առջի օր զրոյց կը շրջէր թէ օդանաւեր կրակ տեղացած են ըմբոստ գիւղերուն վրայ, Ճէպէլը Տրիւզի մէջ:

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին, որ կրնայ ազդել Միջին Արեւելքի կացութեան եւ Եգիպտոսի դիրքին վրայ:

ՑՈՒՐՏԸ նորէն սաստկացաւ Փարիզի մէջ, թէեւ առատ ձիւն տեղացած էր առջի օր: Անձրեւը եւ ձիւնը կը շարունակուին գաւառի մէջ: Մոսկուայի մէջ ջերմաչափը իջած է 22 աստիճան: Մակեդոնիոյ մէջ արջեր երեւցած են:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է

●

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, Շ. Նարդունի իր առաջին դասախօսութիւնը կատարեց Պէյրութի մէջ, Յունուար 17ին, արտակարգ խանդավառութիւն ստեղծելով: Այս առթիւ բանաստեղծ Մ. Իշխան ներկայացուցած էր դասախօսը հետեւեալ տեսութեամբ: (Դասախօսութիւնը՝ յաջորդով).—

Շ. Նարդունին բազմակողմանի եւ ինքնայատուկ դէմք մըն է: Գրագէտ – բանաստեղծ, հրապարակագիր, բանասէր, պրպտող միտք, բժիշկ եւ խմբագիր «Հայ Բոյժ»ին:

Անիկա ամէնէն առաջ արուեստագէտ հոգի մը ունի: Մեր յետ պատերազմեան գրականութեան ամէնէն փայլուն դէմքերէն եւ Փարիզի մտաւորական հոյլին յառաջապահներէն մէկը կը հանդիսանայ:

Հեղինակած է բազմաթիւ հատորներ, որոնցմէ գլխաւորներն են:—

« Մեղեդինե՛ր, Մեղեդինե՛ր » հէքեաթներու եւ արձակ բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյ մըն է, հայկական տոհմիկ կեանքէն քաղուած եւ անկէ ներշնչուած:

« Երուսաղէ՛մ, Երուսաղէմ » շահեկան վիպերգութիւն մըն է:

« Ծաղկամատեան եւ Վարդամատեան » զոյգ հատորները, հէքեաթներու հաւաքածոյ մըն է դարձեալ այս անգամ օտար պարտէզներէ թարգմանաբար առնուած:

« Կանանչ բաժակով » երկը, ուր ամփոփուած են իր գրական – քննադատական երկասիրութիւնները, ընդհանրապէս հայ մշակոյթի պատմութեան շուրջ:

« Ջրվէժ », դասախօսութիւններ եւ ճառեր՝ նուիրուած հայ մշակոյթի զանազան արժէքներուն:

Գրական նկարագիրը.— Շ. Նարդունիի ներշնչումները կուգան իր հայրենի գիւղէն՝ Արմաշէն: Անիկա գիւղագիր մըն է: Ամբողջ իր գրականութիւնը գրեթէ, որպէս առանցք ունի իր գիւղը, անոր հէքեաթները, աւանդութիւնները, տոհմիկ կեանքն ու անոր քաղցրութիւնները: Անիկա հաւատացեալի երկիւղածութեամբ կ'ոգեկոչէ ամէն յիշատակ, յուշի ամէն փշրանք որ մնացեր է իր յիշողութեան մէջ գիւղական այդ տոհմանուշ մթնոլորտէն: Գիւղը ինքը, հէքեաթ մը դարձած է իրեն համար այլեւս, երազ մըն է իր հոգիին մէջ եւ տեսիլք մը իր մտքին: Շ. Նարդունին իրապաշտ գրագէտ մը չէ, այլ խորհրդապաշտ: Անիկա այդ խորհրդապաշտութեան խառնած է նաեւ գգայապաշտութիւնը գգայախաբութիւն պիտի ըսէի, այն աստիճան որ գիւղը ներկայ է իր մէջ՝ իր բոլոր քաղցրութիւններով: Անիկա կեանքը կը հրաշափոխէ իր արուեստով, զայն կը վերածէ խռովիչ տեսիլքի մը: Կեանքը, իրական կեանքը երազի եւ երազը կեանքի վերածող գրագէտն է: Անիկա միշտ իր գիւղին մէջ ըլլալու խարկանքը ունի կարծես: Գիւղը կանչել, գիւղական տոհմիկ կեանքը ոգեկոչել ու զայն ապրիլ ու ապրեցնել, կեանքին իմաստը փնտռել ըսել է իրեն համար, բայց գիւղ մը որուն մէջ միաձուլուած է մարդը, բնութիւնը, կենդանիները, հայրենի տունը, եւ զայն լեցնող հոգիներուն գեղեցի՛կ ու սրտառուչ յիշատակը: Հոս պէտք է փնտռել անոր արուեստին ծանրութեան կեդրոնն ու հայեցի շահեկանութիւնը: Կեանքի նկարիչը չէ Նարդունի, այլ երազները կեանքի կոչող, կեանքի վերածող մը:

Տոհմիկ շունչ մը, ջերմութիւն մը, հաղորդականութիւն մը, ընտանութիւն մը կայ իր ճոխ ու գեղեցիկ լեզուին մէջ: Բոլորովին ինքնայատուկ ոճ մը ունի Նարդունի, առատ, գունավառ եւ տաք պատկերներով:

2. Հրապարակագիրը.— Արի եւ անկաշառ պայքարող մըն է Նարդունի, որ « Յառաջ »ի էջերէն աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր իր ձայնը լսելի կ'ընէ՝ հայ հոգին ու միտքը հետաքրքրող հարցերու շուրջ, հայ մշակոյթի եւ հանրային կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ գրեթէ: « Կռուազան »ի անունն ալ ունի, այն պատճառով որ իր համոզումները գիտէ պաշտպանել կորովով, երբեմն չափազանցուած կրքով, յախուռն եւ յանձնապաստան ոճով, բայց միշտ անշեղ:

Մեր գրողներու եւ մտաւորականներու խումբին մէջ բարոյական ուժ մըն է, ու անիկա պզտիկ արժանիք մը չէ: Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ան առած է քայլ մը, ստորագրած տող մը որ իր խորունկ համոզումը եղած չըլլայ, իր խղճմտանքին ձայնը չըլլայ:

Նարդունի ինք ըսած է տեղ մը.

— « Ամէն անգամ որ դպչին հայութեանս, բնացած առիւծը կ'արթննայ մէջս: Եթէ լռեմ՝ հրաժարած պէտք է ըլլամ իմ բուն կոչումէս, հայ գրագէտի կոչումէս »:

Իսկ ի՞նչ է այդ կոչումը: Հայ գրագէտին կոչումը, ըստ իրեն, ոչ միայն գեղարուեստական երկեր արտադրելն է, իր փղոսկրէ աշտարակին մէջ քաշուած, այլ նաեւ իր տաղանդին ուժով եւ իր արեան ամբողջ հրայրքով պաշտպանել հայ հոգին եւ հայ արժէքները: Ըլլալ բանաստեղծ ու նոյն ատեն քաղաքացի:

Այս առթիւ շահեկան է Զափահաս Որբերու Միութեան համար իր ցուցաբերած նուիրումն ու օգտաշատ աշխատանքները, որոնք ապացոյց կրնան ծառայել հայ գրագէտի կոչման իր ըմբռնումին:

3. Ուսումնասիրողը.— Նարդունի անխոնջ աշխատող ու պրպտող միտք մըն է, իր աչքերուն լոյսը փտանդելու գնով: Այդ յամառ ու բազմակողմանի պրպտումներուն շնորհիւ անիկա ձեռք բերած է լայն հմտութիւն ու մտաւոր պաշար:

Ուսումնասիրութեան իր դաշտը քիչ մը շատ տարածուն է,— գրական, պատմական, լեզուաբանական, բնախօսական: Նիւթերուն իր մօտեցումը՝ գրեթէ միշտ բժշկա – հոգեբանական է: Բժիշկը կը միջամտէ գրագէտի գործերուն, գրագէտը՝ բժիշկին: Նոյնն է, նուազագոյն չափով անշուշտ, «ուսումնասիրողին եւ բժիշկին պարագային»: Այսուհանդերձ իր բոլոր ուսումնասիրութիւնները գուցէ վիճելի բայց հետաքրքրական են եւ նոր: « Հայ Բոյժը », այս առթիւ, կենդանի օրինակ մըն է:

4. Հայրենասէրը.— Խորունկ ու վառակիչ հայրենասիրութիւն մը ունի Շ. Նարդունի, անկեղծ է եւ ամուր, որովհետեւ իր հաւատքէն կը ծնի ան: Ան խորապէս կը հաւատայ որ «մեծ է հայ ժողովուրդը եւ տաղանդաւոր», անմահ է հայ մշակոյթը եւ հրաշալի: Հպարտ է Հայու արդար հպարտութեամբ եւ արժէքներով: Կիրք մը ըլլալու չափ զօրաւոր է Նարդունիի հայրենասիրութիւնը եւ իր ամբողջ գրականութեան խորքը կը հանդիսանայ:

Անիկա կը ճանչնայ հայ անցեալն ու ներկան: Խորապէս ծանօթ է հայ մշակոյթին, եւ հայ հոգիին: Ճանչնալը սիրել կը նշանակէ արդէն: Նարդունին այն մարդոցմէն չէ զոր Եւրոպայի լուսարձակները կը շլացնեն՝ հայրենի ճրագին լոյսը մոռցնել տալով:

Անիկա քաջ գիտէ թէ ամէն մարդ իր ժողովուրդով է մեծ եւ անոր տուած տաղանդն է որ կ'արժեցնէ:

Աշխարհական տարազով, բայց հոգեւոր միաբան մըն է հայ մշակոյթի տաճարին: Ոչ կին ունի, ոչ զաւակ: Իր աշխարհը գրքերու աշխարհն է, հարստութիւնը՝ գրադարանը: Բժշկական վկայականն իսկ, խլուած հազար զրկանքներով եւ դառն ուսանողութեամբ, հայ մշակոյթին ի սպաս կը գործածէ: Ան մէկ անգամ միայն սիրահրաած է եւ միշտ հաւատարիմ մնացած այդ սիրոյն, Նարդունի սիրահարած է հայ մշակոյթին:

5. Յանդուգն ծրագիրներու մարդը.— Անցեալ մը չէ Նարդունի, այլ ապագայ մը իր ստեղծագործելիք երկերով: Քսաներհինգ տարուան իր ամբարածը՝ նախապատրաստութիւն կը նկատէ: Դժգոհ մը, եւ անկատարութենէն տառապող մըն է: Իր բուն գործը տակաւին նոր պիտի տայ: Անիկա ուժերու իր լիութեան հասած, բայց դեռ չէ պարպուած:

Վաթսունէ աւելի կարեւոր երկերու մատենացոյց մը ունի՝ գրական, ուսումնասիրական, փիլիսոփայական, եւ բժշկագիտական բովանդակութեամբ: Մեծ եւ յախուռն ծրագիր մը իրապէս: Հիները կ'ըսէին.

« Երանի թէ երիտասարդութիւնը գիտնար եւ ծերութիւնը կարենար »:

Նարդունիի երիտասարդութիւնը գիտցաւ, մաղթենք որ իր ծերութիւնն ալ կարենայ:

Մ. ԻՇԽԱՆ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Գ.

Չեմ ուզեր այս յօդուածաշարքը ծանրաբեռնել, Վարանդեանին կենսագրութեան մանրամասնութիւններով: Անհրաժեշտ է լայն բաժին մըն ալ վերապահել իր գործերուն վերլուծութեան: Հետեւաբար, իբրեւ իր հանրային գործունէութեան համադրում, պիտի գոհանամ արձանագրելով թուականներ միայն: Արդէն ով որ հարեւանցի գաղափար մը ունի մեր կեանքին մասին, կրնայ երեւակայել թէ ինչ կը նշանակէ երբ կ'ըսենք, — այսինչ թուականէն մինչեւ որոշ տեղ, այս կամ այն մտաւորականը վարած է թերթի մը կամ հանրային պաշտօնի մը ղեկավարութիւնը: Այո, ծանր է, տաժանելի մեր հանրային կեանքը, եւ ջիղերու լայն պրկում է պէտք, դիմանալու համար աջէն ու ձախէն հասնող ներքին թէ արտաքին հարուածներուն:

Ուրեմն Միք. Վարանդեան, նախ 1896 թուականէն մինչեւ 1914ը եղած է մնայուն անդամ «Դրօշակ»ի խմբագրութեան:

1901էն մինչեւ 1912, անդամ Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Բիւրոյի:

Անշուշտ, երբեմն բացակայելով, որոշ տարիներ անցած է Կովկաս, եւ 1905էն 1907 տարեշրջանին եղած է խմբագիրը Թիֆլիսի «Յառաջ» օրաթերթին:

Հետաքրքրութեան համար ըսենք թէ, այս թերթին ճակատը փայլող բոցավառ « Յառաջ » խորագիրը կուգայ Թիֆլիսէն:

1912ին Կարինի մէջ ունեցած ենք վերստին նոյնանուն թերթ մը, Ռոստոմի շուքին տակ, որուն խմբագիրներէն մին եղած է, այն օրերուն շատ երիտասարդ, այժմու մեր ընկեր Շ. Միսաքեանը: Ուրեմն այս երրորդ «Յառաջ»ն է հայկ. կեանքին մէջ:

Չկրկնելու համար թուականներու թելը, հետեւինք Վարանդեանին քայլերուն:

1913էն մինչեւ 1916, երբ մեր հանրային միջավայրը, հրաբխային բռնկումներով թաւալ կուգար զարմանատեսիլ երեւոյթներու առջեւ, ուր կոտորած, կամաւորական բանակներ, զանգուածային տեղափոխութիւն, հայրենի հողերու պաշտպանութիւն, այս բոլորը կը գահավիժէին յաջորդաբար, ուրեմն 1913էն մինչեւ 1916ի պատասխանատու օրերուն, Վարանդեանն էր խմբագիրը «Հորիզոն» թերթին:

Պէտք է մատենադարանէ մը ներս մըտնելով թղթատել ու կարդալ, թերթին յիշեալ տարիներու հաւաքածոները, գաղափար կազմելու համար Վարանդեանի լաւատես մարդու խառնուածքին մասին:

Անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւն: Փառքի եւ հպարտութեան օրեր: Մէկիկ մէկիկ կը բացուին հայկական դեսպանատուններ Թիֆլիս, Պոլիս, Աթէնքէն մինչեւ հեռաւոր Ուաշինկթընի մէջ: Հռոմի մեր ներկայացուցիչն էր Միք. Վարանդեանը, որ կը վարէ իր պաշտօնը մինչեւ 1921ի վերջերը: Ցեղափոխական հին օրերու նման, հոս եւս կը յաջողի հայացնել իտալական պետութեան բարձր շրջանակները:

Մանրամասնութիւններու մէջ չենք մտներ, բայց այդ երկրին խորհրդարանէն արտասանուած հայանպաստ արտայայտութեանց մէջ որոշ դեր ունեցած է Վարանդեան:

Հ. Յ. Դ. Ընդհ. Ժողովները, պետական կազմ ունեցող ժողովուրդներու նման, տեսակ մը խորհրդարաններ են, ուր հայկ. կեանքը իր բոլոր ներքին մանրամասնութեամբ, կ'ենթարկուին քննութեան: Վարանդեան մասնակցած էր այդ բոլոր ընդհ. ժողովներուն: Միեւնոյն ատեն, նախ քան Արշակ Ջամալեան, ինքն էր Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը Երկրորդ Միջազգայինի Ընկերվարական:

Մեր տօնական օրերուն, երբ խօսք կ'առնեն օտար հիւրեր, անպայման կը յիշատակեն երբեմնի « Փրօ–Արմենիա»ն, որուն խմբագիրներն էին եղած, Փիէռ Քիյառ ու Լոնկէն: Այդ հանդէսին խմբագիրներէն մին ալ Վարանդեանն էր, եւ կարեւոր աղբիւրը հայկական նիւթ մատակարարելու տեսակէտէն:

Վարանդեան եւրոպական իմաստով ամբողջական մտաւորականի տիպարն էր մեր մէջ: Լաւ գիտէր քանի մը օտար լեզուներ, ֆրանսերէն, գերմաներէն, իտալերէն, ռուսերէն եւ անգլերէն: Իսկ մեռած լեզուներէն՝ լատիներէն եւ մեր գրաբարը:

Երբեմն զարմանք կ'առթէր մեզի, երբ Ջամալեանի նման, ամբողջ էջեր գոց կ'արտասանէ Կէօթէէն, Տանդէէն, Շիլլէրէն, Շէյքսփիրէն: Այլեւս չխօսինք Եղիշէէն մինչեւ Ալիշան, Խրիմեանի, Րաֆֆիի մասին, որոնց հանդէպ իր ունեցած պաշտամունքը կը կաթկթի արդէն իր երկասիրութեանց իւրաքանչիւր էջերէն:

1926էն մեր կողմ, իր կեանքէն դըրուագներ յիշատակեցի արդէն:

Մնաց Մարսէյլի մէջ 1934 Ապրիլ 26–ին, Ահարոնեանի պատահած ճակատագրական անկումէն մէկ – երկու ամիս վերջ:

1934ի սկիզբը, հոս, սկսեալ Տիկին Ահարոնեանէն մինչեւ մեծատաղանդ գրագէտին անձնական բժիշկն ու պատասխանատու ընկերներ, դէմ էին որ Ահարոնեան իջնէր Մարսէյլ: Հոնկէ հրաւէրներով առաւելապէս հրահրողը Վարանդեանն էր: Առանց Ահարոնեանի մտերմութեանը մէջ թաւալ գալու, չէր կրնար ապրիլ: Հեռագիրները կը տեղային, թախանձագին հրաւէրներով:

Ահարոնեանին խորտակուիլը ծանր ճնշեց Վարանդեանին վրայ: Տեսակ մը խղճի խայթ հետապնդեց զինքը, մինչեւ մահ:

Իր փառաշուք յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի Պոմոն արուարձանին մէջ, Հայոց եկեղեցիէն հազիւ քսան տուն հեռու: Այդ պահուն անկողնին մէջ անշարժ պառկած էր Ահարոնեանը, որուն անդիտակից նայուածքը անպայման կառչած կը մնար ներս սողոսկած արեւի ճառագայթին, բանականութեամբ վերստին մանկութեան աստիճանին իջած գրագէտը:

Զանգակին տխուր ղօղանջները կը հասնէին մինչեւ իր սենեակին պատերուն: Բայց չէր գիտեր, չէր կրնար հասկնալ թէ այդ պահուն, Ֆրանսայի ամէն անկիւններէն հաւաքուած քսան հազարնոց բազմութիւն մը կը տանէր իր հոգեհատորը յանձնել ցուրտ հողին:

Յաջորդ յօդուածովս, երբ սկսիմ Վարանդեանին գործը քակել, պիտի տեսնենք թէ, անոնց մէջ քալող գգացական մասը ամբողջութեամբ փառաբանանքն է մեր հերոսապատումին:

Եթէ ճիշդ է, մեր բարի մամիկներուն կիրակմուտքերով աւանդուածը, թէ, մարդկային մարմինը հազիւ մտած գեբեզման, հոգին կը բարձրանայ երկինք, այդ պարագային, հաւատացած եմ, թէ ամպերէն շատ վեր, Աստուծոյ դրան առջեւ, մեր բոլոր հերոսներն ու ֆետայիները հաւաքուած, Վարանդեանի մուտքին կը սպասէին: Տարբեր տեղ չկար իրեն համար:

Յաջորդով Վարանդեանի գործերը՝ հատիկ հատիկ:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՊԷ՞ՏՔ Է ԶԷՆՔ ՄԸ ԴԱՌՆԱՅ

★

Մոսկուայի «Լիտերատուռնայի Կազետա»յի Պ. Ն. Բոգկոբովի եւ Ալէն Պուքէյի միջեւ բանավէճ մը ծագեցաւ վերջերս, հետեւեալ նիւթին շուրջ.— Արուեստը պէ՞տք է զէնք մը ըլլայ: «Քոմպա» կը հրատարակէ պատասխանները հրաւիրելով բանաստեղծները, արուեստագէտները եւայլն արտայայտուիլ:

Պ. Տիւպուա կը պատասխանէ թէ Բոգկորով իրաւունք ունի: Աննպատակ եւ ձրի գործերը աղփինք են անկումին — Արեւմուտքի անկումին, որ բան գործ ըրած է ատտուածացնել իր դերասանուհիները եւ կոփամարտները, եւ մօտ է վերջնական անկումի, հակառակ նիւթական ուժին — եւ կամ յետաշրջականներու խորամանկութեանց: Արուեստը զէնք մըն է:

Հիւսիսի երգիչները պատերազմիկներու հետ, կը փառաբանէին անոնց քաջութիւնները, կը պարծենային իրենց յաղթութեամբ կամ կ'ողբային իրենց մեռելները, ամբողջ կառքի ընթացքին: Ամէն ատեն ճարտարապետներ կը շինեն յաղթական կամարներ, բանաստեղծները եղերերգութիւններ կը յօրինեն պատմութեան բոլոր Վէօտէօններու մեռելներու համար:

Իրաւախոհութեան կուսակիցներէն Պէօնար Սիգէի համաձայն արուեստը չի կրնար այսպէս կամ այնպէս ըլլալ: Ար –

ուեստը այն է ինչ որ արուեստագէտը կ'ընէ զայն: Արուեստը պէտք չէ կուրօրէն ծառայէ, արուեստագէտը մէկն է որ պարտականութիւն ունի մեզի տալու յըստակ, պայծառ արուեստ մը: Թէ արուեստը ·պէ՞տք է կատաղօրէն անկախ ըլլայ: Ան կը վերցնէ կատաղօրէն բառը: Այն ձեւով որ դրուած է հարցը ծայրայեղութիւն մը կայ որ չի կրնար ուղղակի պատասխան մը տալ:

Ժան Առօն կը կարծէ թէ իրապէս ըստեղծագործող արուեստագէտ մը կը ծառայէ ամբողջ մարդկութեան, թէ զանգուածին եւ թէ ընտրեալին, եթէ անյաղթելի յուզում յառաջ բերէ կամ խորհրդածութեան մղէ: Չի կարծեր թէ արուեստագէտ մը անտարբեր կրնայ ըլլալ ընկերային հարցերու: Դէպի Լաւը այդ ձգողութիւնը անդիմադրելի է ստեղծագործութեան առեն:

Եթէ, օրինակ, նկարիչը պատկերանք մը ունի կրօնական կամ քաղաքական նիւթի մը շուրջ, պէտք է Գեղեցիկին ծառայէ նախ քան Լաւին, որովհետեւ իրեն համար նիւթը միայն միջոց մըն է եւ ոչ թէ նպատակ: Արուեստը կը պահանջէ էակէն ամբողջական յարում մը, այնքան ամբողջական որքան մոլեռանդ մը իր արհեստագիտական միութեան կամ իր հայրենիքին:

Ուրիշ ընթերցող մը կը գրէ թէ Արուեստը մարդկային հոգիին մէջ «անհատական» աղբիւրներ ունի, ինչպէս եւ « ընկերային »: Ամէն մէկը այս աղբիւրներէն իր արժէքը ունի, իր ազնուականութիւնը, իր փառքի տիտղոսները: Մեծ բանաստեղծներ օգտուած են այս աղբիւրէն: Բանաստեղծէ մը կը պահանջենք կենդանի, ինքնատիպ եւ հարստացնող գործ մը: Ահա թէ ինչու բանաստեղծ մը իրաւունք ունի յուզուելու գիտական եւ բարոյագիտական գետնի վրայ, պայմանաւ որ իրական բանաստեղծի կոչումին վրայ կենայ եւ «ձանձրալի» չդառնայ: Եւ սակայն բանաստեղծութիւնը պէտք է մնայ գեղեցիկի պարունակին մէջ:

Ժան Սէօռա·— Ոչ «արուեստը արուեստին» համար, ոչ ալ «արուեստը օգտակարին» համար: Եթէ արուեստագէտը պիտի աշխատի պահել իր անկախութիւնը բարոյական եւ քաղաքական հարցերու մէջ, պէտք է ընէ կատաղօրէն: Ի վերջոյ արուեստագէտը պէտք է ազատ ըլլայ: Պէտք է իր յանձնառումը ըլլայ ինքնաբուխ: Ոչ մէկ ճնշում դուրսէն, ոչ մէկ նշանախօսք խմբակէ, եկեղեցիէ, կուսակցութենէ մը կամ Պետութենէ: Արուեստագէտը կրնայ օր մը անսալով իր խղճին, կ'որոշէ կողմ բռնել: Կը պաշտպանէ, կը յարձակի, կը պայքարի: Դատ մը կը պաշտպանէ, իր շեշտը կը փոխուի եւ իր երգը կը դառնայ դանդատ մը կամ օրհներգ մը: Այս «յանձնառումի» պարագաներուն չէ որ արուեստագէտը իր բարձրագոյն կատարելութեան կը հասնի: Ձեմ ընդունիր նշանաւոր «ազատութիւնը»: Արուեստագէտը որ կ'ուզէ մարդկային անձկութիւնը եւ վիշտերը արտայայտել, պէտք է մերժէ արտայայտել ռումբերէ վախը եւ չարչարանքի տառապանքը: Այն որ կ'արտայայտէ յոյսը եւ երջանկութիւնը, չի կրնար փառաբանել լաւագոյն ապագայի մը յոյսը: Այո, կրնայ, բայց չենք կրնար պարտադրել արուեստի այդ սահմանները:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՓՈԼ ՖՈՐ

★

Փարիզի քաղաքապետութիւնը յունուար 25ին իր մեծ գրական մրցանակը տուաւ բանաստեղծ Փոլ Ֆորի:

Գաւազանը ձեռքը, իր առասպելական գտակը շեղակի քաշած ականջներուն, ճերմակ վզնոցը վզին շուրջ, իր մաշած վերարկուին մէջ տժգոյն՝ ներս մտնելով սրահը, բանաստեղծութեան իշխանը յայտարարեց·

— Պարոններ, այս վիշեր լաւ չքնացայ·

— Պարոն, մենք կ'օգտուինք ձեր անքնութենէն, պատասխանեց քաղաքապետարանի խորհուրդին նախագահը:

— Շնորհակալ եմ որ չէք մոռցած հայրապետը որ եմ ես, որովհետեւ 35 թոռներ ունիմ:

Փոլ Ֆոռ, գրեթէ պաշտօնական բանաստեղծը գաւառներու, կը սիրէ կրկնել թէ ուղղակի մրցակիցն է Փոլ Քլոտէլի:

— Կը նախանձիմ անկէ, սակայն կը կարծեմ թէ կը գերազանցեմ զայն, որովհետեւ երկու թոռներ աւելի ունիմ: Իմ հարսներէս մէկը միշտ երկուորեակ կը ծնի:

Նոր պարգեւաւորը կը պատասխանէր· ամէն տեսակ անհեթեթ հարցումներու:

— Բանաստեղծին համար ծաղիկ մը աւելի կ'արժէ քան «ընդհանուր գաղափարները», եւ կամ, «վեց օրէն 82 տարեկան պիտի ըլլամ, կը յուսամ թէ պիտի մտածեն այդ մասին»:

Ժօլան Տորժըլէս հարցուց իր դրամատուն հաշիւին թիւը որպէսզի քաղաքապետական խորհուրդը իր մրցանակը 400·000 ֆրանքը անցընել տայ իր հաշւոյն:

— Ինծի պէս ծեր բանաստեղծ մը հաշիւ չունի դրամատան մէջ, միայն մէկ պարզ հաշիւ գիտեմ այն ալ «չէք փոստային»ն է:

Բանաստեղծ Փոլ Ֆորի 15րդ հատորը, ամբողջական հրատարակութիւնը «Պալատ Ֆրանսէզ» եւ «Քրոնիկ տը Ֆրանս»ը կը կոչուի «Կայսրութիւն Ֆրանսայի», ուր կան քնարական, թունուղական, հնդկաչինեան եւայլն գեղօններ: Երբ մէկը հարցուց թէ ինք որ երբեք չէ տեսած այդ երկիրները, ինչպէ՞ս կրցած է երգել, պատասխանեց·— Տանթէ երբեք չէ տեսած դժոխքը, բայց եւ այնպէս երգեց:

ԱՆԳԼԻԱ որոշեց առեւտրական համաձայնութիւններ կնքել Խ· Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու հետ: Արդէն իսկ 33 հոգինոց պատուիրակութիւն մը գացած է Մոսկուա:

ՏՈՄՍԵՐ

ԽԻՂՃ ՈՒՆԵՑԷՔ

★

Բացէք Նիւ Եորքի, Լոնտոնի կամ Փարիզի թերթերն ու պարբերականները, ծանրախոհ զոյգ Թայմզներէն, Մոնտէն ու Ֆիկառոյէն մինչեւ տանտիկիններու պատկերազարդները ու քերականական սխալներ փնտռեցէք անոնց խմբագրականներուն, յօդուածներուն եւ օրուան լուրերուն մէջ:

Կրնաք օրերով փնտռել, բայց ձեր աչքին մէկ հատիկ վրիպում ալ պիտի չհանդիպի: Որովհետեւ Ամերիկացի, Անգլիացի կամ Ֆրանսացի խմբագիրը արհեստով խմբագիր է եւ ծանօթ է իր մայրենի լեզուին:

Բացէք նաեւ մեր թերթերն ու պարբերականները: Մէկ կողմ դրէք բացառութիւնները: Մնացեալներուն մէջ աւելի շատ սխալ կայ քան ճիշդ: Որովհետեւ մեր խմբագիրներէն շատերը, արկածով խմբագիր եղած են եւ հայերէն չեն գիտեր: Ձեն գիտեր նաեւ ոչ անգլերէն, ոչ ալ ֆրանսերէն: Եթէ գիտցած ըլլային, գոնէ այդ լեզուներուն մէջ սորված պիտի ըլլային մակբային ու ածականին տարբերութիւնը ու գոց ըրած պիտի ըլլային թէ ներգործական ու կրաւորական բայերը միեւնոյն ձեւով չեն գործածուիր:

Վերջերս թերթ մը, անցեալները կը պաշտպանէր հայ խմբագրին հայերէն չգիտնալու մեղքը ու, մօտաւորապէս, ըսել կ'ուզէր թէ երբ մէկը իր միտքը կը յայտնէ հայերէն բառերով, այդքանն ալ բաւական է եւ հաւկիթին մէջ մազ փընտռելու պէտք չկայ: Կարմիր խմբագիրը կը բացատրէր նաեւ թէ մեր նիւթական պայմանները թոյլ չեն տար մեզի որ ... մեր լեզուն անսխալ գրենք ...

Մեծապատիւ խմբագիրներ ազգիս Հայոց — ոչ մէկատեն, ոչ մէկ տեղ պահանջուած է որ հայ խմբագիրը մասնագիտական հմտութիւն ունենայ մեր լեզուին մէջ: Ոչ մէկ ատեն պահանջուած է որ հայ խմբագիրը կլլած ու մարսած ըլլայ մեր դասական ու արդիական բարբառներուն քերականութիւնը կամ բառամթերքը: Հայերէն լեզուն սիրողները պարզապէս կը խնդրեն որ խմբագրի հովեր առնող մէկը պուտ մը խիղճ ունենայ ու պատէ պատ չզարնէ մեր քերականութիւնը:

Կան հանդուրժելի սխալներ եւ վրիպումներ, որոնք հաւանաբար արդիւնք են մեր « աղքատութեան », եւ կան անհանդուրժելի սխալներ: Ներելի չէ, օրինակ, որ խմբագիր մը չգիտնայ թէ կրաւորական բայը նախորդող «որ»ը «զ» չառներ: Ներելի չէ որ խմբագիր մը չգիտնայ թէ «ամէն», «որեւէ» կամ «ոեւէ» յոգնակի չեն առներ եւ սխալ է գրել «ամէն երկիրներ», «որեւէ տուներ», «ոեւէ» յոգնակի չեն առներ եւ սխալ է գիրը՝ չգիտնայ թէ սխալ են «չի կայ, չը կայ, չէր գիտէր» ձեւերը:

Կրնայինք հարիւրաւոր օրինակներ տալ հասկցնելու համար մեր կարգ մը խանութպան խմբագիրներուն որ իրենց տըգիտութիւնը հայերէնի մէջ, մեր նիւթական պայմաններուն անբաւարարութեամբ չարդարանար:

Հայերէն չգիտցող մեր խմբագիրները պէտք է թօթափեն իրենց անհոգութիւնը եւ ամբարտաւանութիւնը եւ քիչ մը հայերէն սորվին, ազգը ապուշի տեղ դնելէ առաջ: Բագրատունի մը կամ Այիշան մը ըլլալու պէտք չկայ անսխալ յօդուած մը շարադրելու համար: Ոչ ալ պէտք կայ միլիոններ ունենալու ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

★

ՎԻԷՆՆԱ, 25 Յունուար·— «Յառաջ» իր ազգային տեսութիւններուն մէջ երբեմն օրինակելի ցոյց կուտայ մեր գաղութը: Քաջալերական կը նկատենք:

Հետեւեալ նկարագրութիւնը կրկին պիտի հաստատէ այդ ճշմարտութիւնը:

Գաղութային վարչութեան Մշակութային յանձնախումբը Յունուար 19, Գշ· երեկոյ, աննախընթաց յաջողութեամբ թատերական երեկոյթ մը սարքած էր Շվեխաթէռհօֆի մէջ: Իրանահայ վկայեալ բեմավար Պ· Քրիստափոր Երուանդ Մանուէլեանի քաղաքս ներկայութենէն օգտուելով, խումբ մը երիտասարդներ ձեռնարկած էին Յակոբ Պարոնեանի «Պաղտասար Աղբար»ը ներկայացնելու: Կարելի է ըսել որ առանց բացառութեան քաղաքիս բոլոր Հայերը ներկայ էին այդ երեկոյ: Ժամը ութին բացումը կատարեց Տոքթ· Ա· Գարամանլեան հայերէն եւ գերմաներէն, Պարոնեանի կենսագրութիւնը տալով: Շնորհակալութիւն յայտնեց նախաձեռնող մարմնոյն, գաղութային վարչութեան ու գաղութի բոլոր անդամներուն որոնք բարոյական ու նիւթական ամէն զոհողութիւն յանձն էին առած երեկոյթին յաջողութիւնն ապահովելու համար: Գնահատելի է Մխիթարեանց տպարանի վարչութիւնն ալ որ առանց վճարումի տպագրեր-էր ներկայանալի հրաւէրներ:

Երբ վարագոյրը բարձրացաւ, հանդիսականները իրենց առջեւ գտան իսկական թատրոն մը:

Բեմայարդարումը, դիմայարդարումն ու հագուստները անթերի էին, խաղը շատ յաջող: Պաղտասար Աղբարը կը մարմնաւորէր՝ Քրիստափոր Երուանդ: Անոյշի դերը՝ Օր· Օլիտա Քոչեան: Կիպարը՝ Առման Վարդանեան: Փաստաբան Օզսէնը՝ Կարօ Տօնիկեան: Դատաստանական խորհուրդի անդամներն էին·— Սուր՝ Կայծակ Զաքարեան, Երկաթ՝ Աւետիս Ճամպազեան իսկ Փայլակը՝ Վահէ Պալըքճեան: Սողոմէ – սպասուհի՝ Օր· Թ· Յովհաննէսեան:

« Յառաջ »ի սուղ էջերը չարաչար գործածած պիտի ըլլայինք, եթէ մի առ մի ծանրանայինք բոլոր դերակատարներուն վրայ, որոնք բոլոր ներկաներու գնահատանքին արժանացան ու բուռն կերպով ծափահարուեցան: Կ'ուզէի յատկապէս յիշել դերասան Քրիստափոր Երուանդը: Իր ճիգերուն եւ անսպառ ջանքերուն շընորհիւ էր որ սիրողներու այս խումբը հրապարակ եկաւ համարձակօրէն մեր փոքրաթիւ գաղութին մէջ ու թողուց խոր տպաւորութիւն մը:

Ներկաները երկու ժամ անընդհատ խնդացին ու հայերէն խնդացին:

Ներկայացումէն վերջ հոգեւոր հովիւը շնորհաւորական ու քաջալերական խօսքեր ուղղեց բեմավարին ու բոլոր դերակատարներուն, սրամիտ յանգաւոր փաճէզի մըն ալ արտասանելով:

Փայլուն ապագայ կը խոստանայ պարսկահայ բեմավար Քրիստափոր Երուանդ, որուն սրտագին յաջողութիւններ կը մաղթենք: Այլին սիրող դերասաններն եւս:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

Ո՞Վ ՍՊԱՆՆԵՑ

●

Երբեք չի սարսափիր: Կը հասկնայ թէ ինչ է եղածը: Անճոռնի կատակ մը: Զայրանալով, ինչպէս պիտի ընէր ոեւէ կին, կը ցատկէ անկողնէն, կը բանայ պատուհանը, գլուխը ձողերէն դուրս կը հանէ եւ բազրիքին կը նայի որպէսզի հասկնայ թէ ով է որ այս խաղը կը խաղայ իր գլխուն:

Տոքթորը կը սպասէ յարմար վայրկեանին: Ձեռքը ծանր երկանաքար մը ունի, պատրաստ զարնելու, ճիշդ վայրկեանին կը ձգէ ձեռքէն: Փոքր ճիչ մը արձակելով որ լսուած էր Օր· Ճոնսընի կողմէ, Տիկին Լէյտոնըր կը փռուի պատուհանին առջեւ դրուած այծի մորթին վրայ:

Քարին մէջտեղի ծակէն առաջուց չուան մը անցուցած էր: Կը մնար հիմա որ քաշէր չուանը, քարը վեր հանելու համար: Աշխատելով արեւոտ կողմը տակը բերել, զայն նորէն կը դնէ պատշգամին վրայ շարուած ուրիշ այդ կարգի առարկաներու քով:

Յետոյ կը շարունակէ աշխատանքը լըման մէկ ժամ, մինչեւ որ հասած նկատէ յարմար ժամը՝ իր երկրորդ գործը կատարելու: Սանդուղէն կ'իջնէ, քանի մը խօսք կը փոխանակէ Պ· Էմմըթի եւ Օր· Լիթըրէնի հետ, բակէն կ'անցնի եւ կնոջը սենեակը կը մտնէ: Եւ ահա թէ, ըստ իրեն, ինչ ըրած է սենեակին մէջ:

«Տեսայ որ կինս անկողնին առջեւ կքած էր կոյտի մը պէս: Վայրկեան մը կանգ առի ջլատուած եւ անկարող շարժելու: Ծունկի եկայ քովը եւ գլուխը ձեռքերուս մէջ առի: Հաստատեցի թէ մեռած էր... Վերջապէս, ոտքի ելայ... ապշած էի գինովի մը պէս: Վերջապէս յաջողեցայ մինչեւ դուռը հասնիլ և բոլոր ուժովս օգնութիւն կանչեցի:

Բոլորովին հաւանական պատմութիւն մը իր վիշտէն ընկճուած մարդու մը կողմէ: Այժմ ձեզի պիտի ըսեմ ինչ որ կը կարծեմ թէ ճշմարտութիւն է: Տոքթորը սենեակ կը մտնէ, դէպի պատուհանը, կը վազէ եւ զոյգ մը ձեռնոց անցընելով կը գոցէ այդ պատուհանը, յետոյ կը վերցնէ իր կնոջ դիակը, անկողնին եւ դրան մէջտեղը դնելու համար: Այն ատեն կը նշմարէ արիւնի թեթեւ արատ մը պատուհանին առջեւ դրուած այծի մորթին վրայ: Չի կրնար միւս գորգը դնել անոր տեղ, որովհետեւ երկուքին ծաւալը տարբեր էր· բայց ուրիշ բան կ'ընէ, արատաւոր մորթը կը փոխէ արդուզարդի սեղանին առջեւ, եւ հոն փռուածը պատուհանին առջեւ կը տանի: Եթէ նշմարէին արեան արատը, զարդասեղանին ուշադրութիւն պիտի ընէին եւ ոչ թէ պատուհանին, ինչ որ կարեւոր կէտ մըն է: Ոչ մէկ գնով պէտք չէր հասկցուէր թէ պատուհանը կարեւոր դեր մը կատարած է այս ողբերգութեան մէջ: Յետոյ դէպի դուռը կ'երթայ եւ սգաւոր ամուսինի մը ձեւեր կ'առնէ, ինչ որ դիւրին էր իրեն համար, քանի որ իրապէս կը սիրէր իր կինը:

— Սիրելի Պ· Փուարօ, գոչեց Տոքթ· Րէյլի անհամբեր, եթէ կը սիրէր իր կինը, ինչո՞ւ սպաննեց զայն: Ի՞նչ շարժառիթ ունէր: Օն, պաշտպանեցէք ձեր անձը, Լէյտոնըր: Ըսէք այս մարդուն թէ խելքին եկած է:

Տոքթ· Լէյտոնըր պատասխան չտուաւ եւ մէկ թարթիչն իսկ չշարժեցաւ:

Փուարօ վերսկսաւ.

— Սկիզբէն իսկ ձեզի չըսի՞ թէ խընդիրը սիրային ոճիրի մը շուրջը կը դառնայ: Ինչո՞ւ Տիկին Լէյտոնըրի առաջին ամուսինը մահուան սպառնալիք կ'ընէր իրեն: Որովհետեւ կը սիրէր զայն եւ կը տեսնէ՞ք, իր խոստումը կատարեց:

Այո, այո: Այն վայրկեանին որ հասկըցայ թէ Տոքթ· Լէյտոնըրն է մարդասպանը, ամէն բան պարզուեցաւ:

Երկրորդ անգամ ըլլալով ճամբորդութիւնս ծայրէն կը սկսիմ: Տիկին Լէյտոնըրի առաջին ամուսնութիւնը, սպառնական նամակները և իր Բ· ամուսնութիւնը: Նամակները կ'արգիլեն իրեն ուրիշ մարդու մը միանալ, բայց երբեք չեն խանգարեր իր ամուսնութիւնը Տոքթ· Լէյտոնըրի հետ: Ամէն բան պարզ հանդամանք մը կ'առնէ, եթէ Տոքթ· Լէյտոնըր իրապէս Ֆրետերիք Պոսներն է:

Վերսկսինք մեր ճամբորդութիւնը, բայց այս անգամ Ֆրետերիք Պոսների հետ:

(Շար·)

միացումը ազատութեամբ» : Այս ծրագիրը բոլորովին կը համապատասխանէ այն սկզբունքներուն որոնք միշտ պաշտպանուած են արեւմտեան պետութեանց կողմէ, — ամէն բանէ առաջ ազատ ընտրութիւններ :

Պ. Իտըն իր ճառին մէջ բացատրեց թէ « Գերմանիոյ խաղաղ վերամիացումը եւ հաշտութեան դաշնագրի մը կնքումը պիտի ամրապնդեն խաղաղութիւնը, մեղմացնելով յարաբերութեանց լարումը : Գերման ազգին ներկայ անբնական բաժանումը պահել՝ կը նշանակէ շարունակել Եւրոպայի անկայուն եւ պառակտեալ վիճակը : Այս կացութիւնը ապագայ ընդհարման և վերջնական աղէտի մը սերմերը կը պարունակէ բոլորիս համար : Այդ է գլխաւոր հարցը որ մեզ քով քովի բերած է այս սեղանին շուրջը : Հետեւաբար, այժմ կ'ուզեմ ձեզի ներկայացնել ծրագիր մը՝ յանուն բրիտանական պատուիրակութեան : Գիտեմ թէ իմ պաշտօնակիցներս պիտի ուզեն ուշադրութեամբ քննել զայն : Կը կարծեմ թէ մեր ծրագիրը դրական քայլ մը կը կազմէ այս սոխպողական հարցին մէջ : Եթէ շինարար վիճաբանութիւն մը կատարենք, համաձայնութեան մը յանգելով սկզբունքներու մասին, այն ատեն մեր գործը արդիւնաւոր եղած պիտի ըլլայ» :

Անգլ. ծրագրին գլխաւոր կէտերն են. — 1. Ազատ ընտրութիւններ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ. — 2. Ազգ. համագումար մը՝ իբրեւ արդիւնք ընտրութեանց. — 3. Սահմանադրութեան մը յօրինումը եւ պատրաստութիւն հաշտութեան բանակցութեանց. — 4. Վաւերացում Սահմանադրութեան եւ կազմութիւն համագերման կառավարութեան մը որ պատասխանատու պիտի ըլլայ հաշտութեան դաշնագրին համար. — 5. Ստորագրութիւն եւ գործադրութիւն հաշտութեան դաշնագրի. — 6. Ազատ եւ գաղտնի ընտրութիւններ ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, մէջն ըլլալով Պերլինը :

Ծրագիրը մանրամասնութիւններ կու տայ բոլոր կէտերու մասին :

Այս ճառէն վերջ, Մոլոթով նորէն պնդեց որ ներկայացուցիչներ հրաւիրուին արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիայէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՌԱՊԱՆՆԵՐԸ կը սպառնան փակել իրենց խանութները, քան առ հարիւր յաւելում պահանջելով իրենց շահերուն վրայ : Կառավարութիւնը չուզեր աւելցնել հացին գինը : Եթէ զոհացում տայ, ստիպուած է տարեկան 18 միլիառ ֆրանքի նպաստ մը տրամադրել : Նախարարական խորհուրդը երկարօրէն քննելով խնդիրը, որոշեց մերժել որեւէ յաւելում : Փռապաններու սենտիքան ժողով մը պիտի գումարէ այսօր - վաղը, ճշդելու համար իր դիրքը : Ասկէ առաջ արտօնութիւն ուզած էր բանուորները խմբովին արձակելու, փետր. 1էն սկսեալ, եթէ կառավարութիւնը նկատի չառնէր իրենց առաջարկը : Նոյն իսկ տրամադրութիւն յայտնած էր պետութեան յանձնելու փուռերը : Ելմտական նախարարութիւնը դիտել կու տայ թէ կարելի չէ 4.50 ֆրանք աւելցնել հացին քիլօն, ոչ ալ նոր նպաստ մը յատկացնել :

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆԷՆ ՎԱՐ աշխատավարձքը աւելցնելու համար խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին ելմտական վարչապետին, ելմտական նախարարին, գործատէրերու եւ սենտիքաներու միջեւ : Թերթերը կը գրեն թէ արդէն եզրակացութեան մը յանգած են եւ հաւանական է որ վերջնական որոշում մը տրուի չորեքշաբթի օր : Այն գործատէրերը որ յանձն կ'առնեն աւելցնել անբաւական աշխատավարձքը կարգ մը հարկային դիւրութիւններ պիտի վայելեն :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ նախագահ վերընտրուեցաւ, Թիթօ, միաձայնութեամբ : Այս առթիւ դիկտատորը ճառ մը խօսեցաւ որ կը բաղկանայ 70.000 բառերէ եւ կը պարզէ իր ամբողջ քաղաքականութիւնը : Թիթօ որոշած է պահել իր անկախութիւնը Խ. Միութեան հանդէպ եւ աւելի սերտ յարաբերութիւններ մշակել Արեւմուտքի հետ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը առջի օր ճառ մը խօսելով Մ. Նահանգներու խորհրդարանին առջեւ, նորէն շեշտեց թէ «անորոշ դիրքը աղետալի հետեւանք պիտի ունենայ ազատ աշխարհին համար» : Ճառը Թուրքերէն էր եւ անգլերէնի թարգմանուեցաւ մասնաւոր պաշտօնեայի մը կողմէ :

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐ. 13ԻՆ, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի Ահարոնեան խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23, Ազգ. Տան մէջ :

Հաճելի ու երիտասարդական մթնոլորտ : Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր Նոր Սեբաստացիները, ինչպէս նաեւ մեր բարեկամները : Ճոխ պիւֆէ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ա. — Երկուշաբթի մէկ Փետրուար երեկոյեան ճիշդ ժամը 9ին, Քաֆէ Նօայլի սրահին մէջ :

Հայերէն կը խօսի՝ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթ՝ «Ինչ է դերիրապաշտութիւնը»

Բ. — Յաջորդ երկուշաբթի 8 Փետրուար, նոյն վայրին մէջ եւ նոյն ժամին՝

Ֆրանսերէն կը խօսի

Mr. L-G. GROS

Խմբագիր՝ «Քահիէ տիւ Սիւտ»ի)

Նիւթ՝ « Գերիրապաշտներու պատգամը »

Այս երկու դասախօսութիւնները յաջորդութիւն մը կը կազմեն եւ իրար կը լրացնեն :

SALLE D'IENA - 10 Av. d'Iéna, Paris

Երկուշաբթի գիշեր, 22 փետր. ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

այս տարուան (երրորդ) ներկայացումը

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Քաղուած՝ Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն եւ վերածուած բոլորովին հայ գեղջկական կեանքի :

Երգերով, երաժշտութեամբ եւ մասնակցութեամբ Ց. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻ ղեկավարութեամբ Օր. ԱԼԻՍ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ՝

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ

եւ Փարիզահայ սիրուած դերակատարներու :

Տոմսերու միակ կեդրոնատեղի՝

Գրատուն Հր. Բալուեան,

43, Rue Richer, PARIS (9e)

Tél.PRO.25-46

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը չորեքշաբթի երեկոյ, Քաւէ սրճարանի վերնայարկը : Դասախօսն է Պ. Գորեան : Նիւթը՝ «Հայաստանի գիւղերու ընկերային կառուցումը» : Մուտքը ազատ է :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

ՕՐ. ՇԱՔԷ ՊԷՆԿԵԱՆԻ

Երգապնակները. — Անգութ աղջիկ. — Աշուղ լինեմ :

Դուն անմեղ ես. — Քեզնից ինձի :

Դիմել՝ Օր. Պէնկեանի՝

14 Ռիւ Ռօշամպօ Փարիզ (9) :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ց. Կ. ԽԱՉԻ Անուվիլի մասնաճիւղին թատերական ցերեկոյթ պարահանդէսը, կիրակի ցերեկ, 7 Փետրուար, ժամը 14.30էն մինչեւ 23, Սալ Կալման, Վիլիէ լը Պէլի կայարանին դիմաց :

Գրիգոր Վահան կը ներկայացնէ

ՕՐՀՆՈՒԱԾ ԱՐՀԵՍՏԸ

Հայ գեղջկական կեանքէ, կատակ. չորս արար, պարերով, երգերով եւ երաժշտութեամբ :

Քաղուած Մոլիէռի «Ակամայ բժիշկ»էն :

Կը մասնակցին դերասան Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ փարիզահայ դերասաններու ընտրուած կազմը :

Ներկայացումէն վերջ, ընտանեկան խնջոյք, պարահանդէս, հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտի մէջ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21ԻՆ, ԿԻՐԱԿԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ :

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՄՕՏ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԳԻՐՔԵՐԸ. — ՌՈՒԲԷՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ, 7 հատոր : Գին 6000 ֆրանք :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (Ն. Աղոնց), գին 1000 ֆրանք :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ՄՈՒՐՃԻ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱԼԻ ՄԻՋԵՒ (Ս. Վրացեան), գին 500 ֆրանք :

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, (ֆրանսերէնի թարգմանեց Լիւք Անտրէ Մարսէլ, ուրիշ ժողովրդական բանաստեղծութիւններով) : Գին 1000 ֆրանք :

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆԻ ՎԵՐՅԻՇՈՒՄՆԵՐԸ մեր քով սպառած ըլլալով, կը սպասենք նոր ծրարներուն : Բոլոր ապսպրանքները արձանագրած ենք :

Այս առթիւ գաւառի յաճախորդներէն կը խնդրենք կանխիկ ղրկել գիրքերուն փոխարժէքը : Մեզի համար դժուար է ղրկել «քոնթր - ռամպուրսման»ով եւ ուրիշ գործողութիւններով, մանաւանդ որ բարեկամաբար ստանձնած ենք այս գործը :

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղի տիկիններու կազմակերպած տարեկան երկրորդ մրցում - մրցանակաբաշխութիւնը, յատկացուած 11էն 18 տարեկան միօրեայ վարժարանի աշակերտներու, տեղի պիտի ունենայ Նուպարեան Մատենադարանի սրահներուն մէջ 8 ապրիլ հինգշաբթի ժամը 14.30ին :

Ա. մրցանակ 2000 ֆր., Բ. մրցանակ 1500 ֆր., Գ. մրցանակ 1000 ֆրանք :

Եկեղեցիի Կրթական Խորհուրդին հետ համաձայնաբար, նիւթը պիտի ըլլայ 10 15 տող ֆրանսերէնէ հայերէն պարզ թարգմանութիւն մը գրաւոր :

Բոլոր միօրեայ դպրոցները անխտիր կը հրաւիրուին մասնակցիլ իրենց կարող աշակերտներով :

Արձանագրութեանց համար ղրկել, դպրոցին եւ ուսուցիչին անունը, աշակերտներուն անունը եւ տարիքը, ամէնէն ուշ մինչեւ 31 Մարտ :

Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի Տիկնանց տարեկան Գ. մրցումը, յատկացուած մինչեւ 13 տարեկան միօրեայ վարժարանի աշակերտներու, տեղի պիտի ունենայ 29 Ապրիլ հինգշաբթի ժամը 14.30ին :—

Ա. մրցանակներ հազարական ֆրանք, Բ. մրցանակներ 750ական ֆր., Գ. մրցանակներ 500ական ֆրանք :

Նիւթը պիտի ըլլայ այս անգամ քանի մը նախադասութիւններ — ֆրանսերէնէ հայերէն բերանացի թարգմանութիւն :

Արձանագրութեանց համար ղրկել մասնակցող դպրոցին եւ ուսուցչին անունը, աշակերտներուն անունը եւ տարիքը, ամէնէն ուշ մինչեւ 22 Ապրիլ 1954 հետեւեալ հասցէին. — Տիկին Էլմաեան՝

2, Bld. Jean-Jaurès, Boulogne (Seine).

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

★

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Ռէժանի վերնայարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԻՍԻ. — Ց. Կ. Խաչի Իսիի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի ժամը 15ին, Խրիմեան սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — «Վարդանանց» կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, Հայ Արիներու եւ Արենոյշներու կողմէ՝ Փետրուար 28ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, Սալ Մազընոյի մէջ : Պիտի ներկայացուի « ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐԾԻՒԸ» :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ. — Կիրակի 25 Ապրիլ : Նուիրուած մեծ Հայուն ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յիշատակին : (Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Ց. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Պ. Թադէոս Ստատեանի եւ երիտասարդ Անդրանիկ Հաքիմեանի, որոնք 500ական ֆր. նուիրած են ընտանեկան հաւաքոյթի մը ընթացքին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ազգալըզեան, զաւակները եւ բոլոր ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով կամ նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին Այրի Տիկին Անժէլ Գալուստեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ :

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ԾԱԽՈՒ Է

Մարսէյլ Սէն Շարլ կայարանէն 30 մեթր հեռու բանուկ փողոցի մը մէջ մեծ պանդոկ մը, պաշտօնատունով, մագւր, կահաւորուած, 9 տարուան պայմանագիր (պայ), մեծ լիսանս, 1926էն ի վեր հաստատուած շահաւոր գործ, բնակութեան յարմարութիւն :

Դիմել՝ ՆՈՐՈՅԵԱՆԻ. —

57, Rue Bernard du Bois, Marseille.

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ

Ծախու տուն մը չորս սենեակ, խոհանոց, աշխատանոց, Սոյլ գիծին վրայ, մեթրօ Պաննէօյի շատ մօտ :

Դիմել՝

Maison - Lazare, 13, Rue Thérèse

Paris (1e). Tél. RIC. 33-55

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

HOTEL GEORGE V-ի

ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ, ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԺԱՄԸ 16էն 24

ATTRACTIONS

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris